

ఆంధ్రప్రదేశ్ - కృషిశాఖ నవవర్షాది సంచిక

ఈ పత్రికలో మీకు ఆనందము ఇచ్చేది

మరికొక యందు

సెంటు యొక్క రమ్యమైన సువాసన :

నేడే మనియార్డర్ ద్వారా రు. 1-50 పంపిస్తే 4 రకాల

కునేగా సాంపిల్ సెంటు పంపిస్తాం. (పోస్టేజి వేరే లేదు)

	1 రూ॥	½ రూ॥	¼ రూ॥
కునేగా - మరికొక యందు	10-00	5-25	2-75
,, మిగత రకాలు	9-00	4-75	2-50
,, అత్తర్	21-00	11-00	6-00
,, మొగిలి	21-00	11-00	6-00
,, స్వీటు	15-00	8-00	4-50

తపాలు ఖర్చు రు. 1.00 ను, 7% సేల్స్ ట్యాక్సును మనియార్డర్ తోపాటు పంపాలి.

వి. పి. పి. పంపడము లేదు.

53, LATTICE BRIDGE ROAD

ADYAR

MADRAS - 20.

శ్రీ

నివాస

వాయిల్

లాన్

పింట్

పొట్టిన్

అకర్షణకలిగించు వస్త్రాలు

ఆంధ్రపత్రిక

శుభకృన్నామ సంవత్సరాదిసంచిక

[ఏబదిమూడవ సంచిక]

[1962 - 63]

సంపాదకులు :
శివలెంక శిఖిప్రసాద్

వెల రూ. 2

ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయమున ముద్రితము.

ఆత్మైక్య ని ఆర్థ్య గోడలనుండి విజయ సూచక వాతావరణంలోకి రండి — వాస్మాల్ వాడండి

మీకున్న తెల్ల వెంట్రుకలకు బురులు వ్యాభావకమైన
వలని నిగనిగలాడే కుటుంబ వాస్మాల్ మీకు
యిచ్చుటవలన మీరు యువకులుగా కనపడెదరు.
యువకోత్సాహము మీలో తోణికిసలాడును.
మీకు యెంతో ఆకర్షణీయంగా అగుపడుచూ,
విజయమార్గములో సునాయాసంగా ముందుకు
సాగిపోగలరు. ఇది వెంట్రుకలను వల్లపర్చుటలో
అసలేన సాధనము. వెంట్రుకలకు
పుష్టి నిచ్చునది, అందమిచ్చునది. వాస్మాల్
వెంట్రుకలకు బహుళ ప్రయోజనకారి.

వాస్మాల్

వెంట్రుకల నల్లపర్చుటలో తప్పక పనిచేస్తుంది

ముచ్చిలింప వీలుగాని పీసాలలో
గడ్డనూనెగాను, పోమేడ్లగాను కెమిస్టు
లందరివద్ద, షార్ట్స్ లెన్సింగ్ లో లభించును.

హైజీనిక్ దినర్ని ఇన్ స్టిట్యూట్, పి.ఓ.బాక్సు 1192, బొంబాయి-1

ప్రస్తావన	7
పూచినముండ్లు—శ్రీ దాశరథి	9
కర్ణాటక సంగీతము-దాని భవవ్యక్తు—శ్రీ సంధ్యావందనం శ్రీనివాసరావు	11
తడిమంటకు పొడిసిల్లు—శ్రీ బుచ్చిబాబు	15
అశ్వఘోషుని చరిత్ర—శ్రీ కొడలి లక్ష్మీనారాయణ	26
అద్వైత శేఖరము—శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ	33
తిక్కన తెనుఁగు తెనులు—శ్రీ దీపాల పిచ్చయ్యశాస్త్రి	37
ధాతీవందనము—శ్రీ టి. బి. యం. అయ్యవారు	46
కలలో మనిషి—శ్రీ పెద్దిభొట్ల సుబ్బరామయ్య—	47
అష్టగ్రహకూటపు దుమారము—శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	54
ధనుర్దాసు—శ్రీ బొడ్డు బాపిరాజు	60
సంస్కృత రాఘవ పాండవీయములు—శ్రీ ఈయన్ల వెంకట వీరరాఘవాచార్యులు	63
అభినవము—శ్రీ వేదాంతం గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	68
అరవయ్యేళ్ల ఆంధ్రసాహిత్యం—శ్రీ నాగళ్ల గుసుప్తాసాదరావు	71
గోలీ—మూలం : కి. శే. పాదత్ హసన్ మింటో; అనువాదం : శ్రీ దాశరథి	86
చాళుక్యవంశము : కొన్ని సంశయములు—శ్రీ దేవరపల్లి వెంకటకృష్ణారెడ్డి	90
కళాపతి—శ్రీ సహదేవ సూర్యప్రకాశరావు	92
సిద్ధేశ్వరచరిత్ర-కాకతీయులను గూర్చిన కొన్ని విశేషాంశములు—శ్రీ కె. హెచ్. వి. శర్మ	97
నేను—శ్రీ తుమ్మల సీతారామమూర్తి	105
చిక్లకళలో రాజపుత్రశైలి—శ్రీ వేలూరి రాధాకృష్ణ	107
వల్మీకి కోకిలము—శ్రీ కొత్త సత్యనారాయణ చౌదరి	114
వేములవాడ శ్రీరాజరాజేశ్వరస్వామి—ధూళిపాళ శ్రీరామమూర్తి	117
దాసరుల పరిభాష : “పల్నాడు”—శ్రీ శ్రీ వాత్సవ	119
వాలి హృదయము—శ్రీ వాలిలాల సోమయాజులు	122
కవిత్ర తత్వము—శ్రీ జోన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి	128
పదివండ్ల ఆంధ్రరాజకీయాలు—శ్రీ వి. వి. నరసింహారావు	133
నన్నయభట్టు—శ్రీ జానీ వెంకట నరసయ్య	145
భారత దేశంలో దార్శనిక చింతన—ప్రొఫెసర్ కె. సచ్చిదానందమూర్తి	146
భారత దేశ విదేశాంగ విధానం—శ్రీ అంగీరస్	153
రాజవాహన విజయం—శ్రీ బులుసు వేంకటరమణయ్య	159

త్రి వ ర్ణ చి త్రా లు

కుంజికోట - శ్రీ శేరిలింగంపల్లి బాసరరావు; కపోతకుటుంబము - శ్రీ మాధవపెద్ది గోఖలే

పడవల రేవు - యం. రెడ్డినాయుడు; వికసనము

ది భారతలక్ష్మీ బ్యాంకు

లిమిటెడ్

సివిల్ లైన్ ఆఫీసు :

సెంట్రల్ ఆఫీసు :

మచిలీపట్నం

మదరాసు

(స్థాపన : 1929) (వెద్యూబ్ : 1946)

శ్రీ పి. వి. రాఘవ రెడ్డి, M.L.C.,

కైర్యర్ల వోర్డు అధ్యక్షులు

బ్రాంచీలు :

మచిలీపట్నం, గుడివాడ, నూజివీడు, శర్వా
పురం, రాజోలు, కొత్తపేట, గవర్నరుపేట
(విజయవాడ), విజయవాడ, రామారావుపేట
(కాకినాడ), కాకినాడ, విశాఖపట్నం,
బొబ్బిలి, కావలి, గూడూరు, హైదరాబాదు,
మద్రాసు.

ఫిట్నెడు డిపాజిట్లు సంవత్సరము నూటికి రూ. 4/25
మొదలు రూ. 5/- వరకు వడ్డీ రేట్లతో అంగీకరింప
జరుపుచున్నది. కరెంటు, సేవింగ్సు, షార్ప్ నోటీసు,
షార్ప్ టరమ్, కార్ డిపాజిట్లు అంగీకరింపబడుచున్నవి.

మా మూడు సంవత్సరముల

క్యాష్ సర్టిఫికేట్లు

ఒక ప్రత్యేకత

ధాన్యము, అవరాలు, బంగారు వస్తువులు మొదలగువాని
హామీ మీద అప్పులు యియ్యబడును. అన్ని రకము
లయిన బ్యాంకింగు వ్యాపారములు జరుపబడును.

వివరములకు మా బ్రాంచీలకు వ్రాయు ప్రార్థన.

సెంట్రల్ ఆఫీసు
మద్రాసు-1
28-2-1992

పి. వి. రమణయ్య,
సెక్రటరీ.

ADVERTISER'S INDEX

Page No

All India Handloom Board.	135
Ambati Subbanna	8
Amrutanjani Ltd.	4th Wrapper
Andhra Bank Ltd.	17
Andhra Cement Co. Ltd.	49
Andhra Coffee Industry	201
Anjali Pictures	3rd Wrapper
Ayurvedasramam Ltd.	15
Balu Lorry & Radio Service	113
Bharatha Lakshmi Bank Ltd.	6
Cunega	1
Chamria Talkie Distributors	22
Coffee Board	2nd Wrapper
DA & VP	31
East India Industries (Private) Ltd.	89
Ebrahim Currim & Sons.	79
Hiralal & Co.	82
Hygienic Research Institute	4
Indian Mutual General Insurance Society Ltd.	137
I. S. R. Iyengar & Co.	113
Indian Bank Ltd.	27
Jeewanlal (1929) Ltd.	156
Jeyrad Electric Industries.	130
James Lawrence & Co.	130
Kathayee Silk Emporium	67
Kesari Kuteeram (Private) Ltd.	76
Krishco shopping	64
K. T. Krishnamurthy Achari & Sons.	131-154
Lalji Godhoo & Co.	14
Little's Oriental Balm & Pharmaceuticals Ltd.	143
Life Insurance Corporation of India	133
Modern Automobiles	151
M. Narayanaswami Mudaliar & Sons.	85
New Star & Co.	129
The National Engineering Co.,	29
K. ORR & Co.	141
Planters coffee Propaganda	115
P. C. A. & Co.	152
Parry & Co.,	10
Radha Bros	38
Rathna Sabhapathi Mudaliar	45
State Bank of Hyderabad.	109
Swami L. R.	103
Sri Ganesh Ram & Co.	147
Sri Ambal & Co	57
Sri Krishna Spg. & Wvg. Mills	98
Srivatsa Chemicals & Drugs (Pt.) Ltd.	73
Sri Jayabharatham & Co. (Regd.)	87
Sait Nagjee Purushotham & Co. (Pt.) Ltd.	19
Shreeniwas Cotton Mills Ltd.	2
United India Fire & General Insurance Co. Ltd.	127
Vummidi Ramaiah Chetty Guruswamy Chetty & Co	139
Vizia & Co.	69
Vanguard Insurance Co, Ltd.	24

ప్రస్తావన

అనంతమైన కాలములో ఒక్క సంవత్సరమున్నది అత్యల్పమైనట్టిది. కాని కొన్ని అట్టి అల్పములైన సంవత్సరములు గడిచినచో శతాబ్దమగుచున్నది. అనగా అల్పములైన విషయములతో అనంతములైన విషయములు సందర్భపడుచున్నవి. ఆంధ్రపత్రిక ఉగాది సంచిక ఇప్పటికి ఏబదిరెండు ఏండ్లక్రిందట నెలకొల్పబడి ఏ యేటి కా యేడుగా ఏబదిమూడవ సంవత్సరమున ప్రవేశించినది. ఈ అర్థశతాబ్దమునకువైగా ఈ సంచిక ఆంధ్ర సాహిత్యాభివృద్ధియందేమి, సమాజాభ్యుదయమందేమి, రాజకీయరంగములోనేమి ఆంధ్రుల మేధాసంపత్తికి అభివృద్ధిని చేకూర్చుటలో వేదికగా సమకూడి యుండుటయందు నిర్వహించిన భూమికను మాకు మేమై చెప్పకొనరాదు. ఆ విషయ మాంధ్రుల కందరికిని తెలియును.

దేశమున కవిత్వమేమి, శిల్పమేమి, కాలమునకు వ్యాఖ్యానములవంటివని వేరుగాచెప్పవలసిన యవసరము లేదు. గతసంచిక అనంతరము అట్టి కాలములో పండ్రెండునెలలు గడిచిపోయినవి. ఈకాలములో సాహిత్యముననేమి, చరిత్రలోనేమి, ఇంకను ఇతర రంగములలోనేమి ఎన్ని యో మార్పులు జరిగినవి. సాహిత్యములో నూతనకృషి జరుగుచున్నదిగాని దాని కింకను ఒక స్పష్టమైనరూప మేర్పడలేదు. పరివర్తనము చెందిన పరిస్థితులలో వ్యక్తి తన్నుతాను వెదికికొనుచున్నట్లే, సాహిత్యముగూడా తన్నుతాను వెదికికొనుచున్నది. సాంకేతికయుగము మనదేశమున గూడ ప్రారంభమైన కారణమువలన దానితోడికల్గు సత్ఫలితములు, దుష్ఫలితములు గూడ పొటమరించుచున్నవి. అవి ఇంకను ప్రస్ఫుటమగు పరిపక్వస్థితి ఏర్పడనికారణమున యుగసంధిలోవలె వ్యక్తి, అతనితోపాటు కాలమును, తమ ఉనికియొక్క ఆవరణమునుగూర్చి, అర్థమునుగూర్చి పునఃపర్యాలోచనము చేసికొనుట జరుగుచున్నది. విచిత్రమేమనగా

ఈ సాంకేతికయుగావరణము తెచ్చిన, తెచ్చుచున్న మార్పులు నిగూఢములై, జనుల జీవితముపై తమ ప్రభావమును చూపుచు, అందువలనకల్గు అనుభవమును మాత్రము వ్యక్తికి, కాలమునకు అందని పరిస్థితిని కల్పించున్నవి. అందువల్లనే కొందరు దానిని పరామర్శించక వ్యతిరేకించుటయు, కొందరు ఆ మార్పు అభివృద్ధియనుట జరుగుచున్నది. వారు అసభిజ్ఞులు. అభిజ్ఞులైన పండితులు, ప్రతిభావంతులయిన సాహితీపరులు ఈ సంధికాలపు రహస్యములను అవగతము చేసుకొని, వానిని సాహిత్యరూపమున వ్యక్తముచేయు కల్గుచో తెల్లుసాహిత్యము విధిగా మారాకువాత్తగల్గుననుటకు అభ్యంతర ముండవలసిన ఆ గత్యము కన్పించుననే.

రాజకీయముగూడా దేశములో మార్పులు వచ్చుచున్నవి. ఈ సంవత్సరమున జరిగిన ఎన్నికలలో కాంగ్రెసుపక్షము నెగ్గినను ప్రతిపక్షులుగూడా పూర్వము కన్న అధికముగానెగ్గుట తటస్థించినది. ఇందులోగూడా కాలములోవచ్చిన మార్పు ద్యోతకమగుచున్నది. అది యేమనగా ఇది ఇట్లుజరుగునని చెప్పటకు ఎవ్వరికి సాధ్యముకాకుండ నుండుటయే. ప్రజల మనస్సులలో వారికి తెలిసిగాని, తెలియకగాని సాంకేతికయుగావరణమువలన కల్గిన పరివర్తనమునకు, తోచిన మార్పునకు ఇది చిహ్నము. రాజకీయవేత్తలలో కొందరు భవిష్యమున సుఖముననుభవించువారికొరకు త్యాగము చేయమనుచున్నారు. కొందరు భవిష్య సుఖమును నద్యఃసుఖముతో ననుసంధింపవలయుననుచున్నారు. సాంకేతికయుగావిర్భావమువలన దేశములో ఏర్పడిన భావఘర్షణముయొక్క స్వరూప మిట్లున్నది. ఇది పైకి కన్పించునట్టిది. దీనికి అంతరమున బహురహస్యములు, బహు చిత్రవృత్తులు, బహు మానసిక విపరీణామములు, పరిణామములు విద్యమానముకానిస్థితిలో నున్నవి.

చాని నావిక్రమించుటయే సాహిత్యవైతలయ్య, ఇతర మేధావులయ్య కర్తవ్యము. అట్లుచేయుట జాతికి, దేశమునకు ఆత్మావహాదమును కల్గించుటయగును. అందుకు కవి శబ్దవాచ్యులగుటకు సమర్థులైన ప్రతిభావంతులు పూనుకొందురుగాతమని, ఆంధ్రజాతీయ జీవనరంగమున మరియొక నూతనశకమునకు అంకురార్పణము చేతురుగాతమని ఆశించుచున్నాము.

తక్కిన ప్రతికలకును, ఉగాది సంచికకును ఎన్నియో భేదము లున్నవి.

చాలప్రతికలు రస్కిన్ చెప్పిన Books of the hour వంటివి. సంవత్సరాది సంచిక ఆయనయే చెప్పిన Books of all time వంటిది. తెలుగునాట ఏ రంగమున

ఏమిపని జరిగినను, జరుగుచున్నను చాని కింగులో సాహిత్యరూపమున స్థానము లభించుచున్నది. మరి తెలుగు చిత్రకళను పోషించుటయందు నిరంతరకృషిని చేయుటయు ఈ సంచిక చేయుచున్నది.

ఈ సంచికకు రాష్ట్రమునందలి ప్రసిద్ధ రచయితలు తమ రచనలను పంపి మాయందు తమకుగల అవ్యాజానురాగమును ప్రకటించిరి. అట్లే కొందరు నూతన రచయితలు గూడ తమ రచనలతో ఈ సంచిక నలంకరించిరి. వీరందరకు మేము ఈ సందర్భమున మా కృతజ్ఞతను తెలియజేయుచు, ముందుగూడ ఈ అంగమున మాయం దిట్టి ఆదరమునే చూపగలండులకు కోరుచున్నాము.

ఉరగాయపచ్చళ్లకు అమృతమైననూనెలు

అగ్గిమారులు
మెన్స్ బ్రాండ్
సువ్వుల
నూనె

★ ముక్కుమెత్తడానికి
★ బుర్రపట్టానికి
★ చాలకొలము నిలువ యుండును.
సీతనుగమనింపుడు

MFPS: అంబటిసుబ్బన్న, కె.కె. సామర్లకోట.

30 సంవత్సరాలుగా ప్రఖ్యాతి వహించిన నూనెలు

1. పెరుమాళ్ళు & కో, 137, ఆదియప్ప నాయకన్ స్ట్రీటు, మద్రాసు
2. B. V. రావు & కో, 136, పురుషవాకం హైరోడ్, మద్రాసు
3. మా జేటీ వీరరాఘవయ్య, శివాలయం వీధి, విజయవాడ
4. ది మచిలీపట్నం కన్సల్టెంట్స్ కోఆపరేటివ్ సొసైటీ లిమిటెడ్, మచిలీపట్నం
5. బచ్చరామకృష్ణయ్య చిదల్లి పెదనాగయ్య, నంద్యాల
6. చోలాపెద వెంకయ్యశెట్టి & సన్స్, గుంతకల
7. డి హనుమాన్ కోఆపరేటివ్ సొసైటీ లిమిటెడ్, కర్నూలు
8. కుంజేటి బసయ్యశెట్టి, నెహ్రూవార్, అనంతపురం
9. మనోరంజని స్టోర్స్, బెంగళూర్ రోడ్, బళ్లారి
10. D. రామచంద్రప్ప శెట్టి & సన్స్, హాస్పేట్
11. న్యూ వెల్ కం స్టోర్స్, టెర్మాంమార్కెట్ వద్ద, విశాఖపట్నం
12. యిమ్మిడిశెట్టి రామకృష్ణయ్య సన్స్, బరంపురం
13. K. S. వాసుదేవన్, చౌలియంగంజి, కటక్
14. S. E. Rly E. C. C. స్టోర్స్ లిమిటెడ్, ఖరపూరు
15. ఆశోక్ స్టోర్స్, 183, శిరత్ హౌస్ రోడ్, కలకత్తా
16. కోమల విలాస్, 73, R. B. ఎవెన్యూ, కలకత్తా
17. E. Rly. E. C. C. సొసైటీ లిమిటెడ్, ధనబాద్
18. సాత్ ఇండియన్ మెన్స్, సహార్ పురా, సింధి
19. నటరాజ స్టోర్స్, అభ్యంతర్ రోడ్, సీతాబద్, నాగపూరు.

డిపోలు :

1. G. సుబ్బారావు (ఆంధ్రప్రదేశ్ సోల్ ఏజెంట్) చాల్ పుల్లి స్ట్రీటు, తెనాలి
2. B. G. K. మూర్తి, 3096 ముబ్రక్ స్ట్రీటు, సికింద్రాబాద్
3. N. అప్పలసామి, 129/L5 రోడ్ No 11 B. H. ఏరియా, కర్నూలు, జంషెడ్ పూరు

మీకు కావలసిన నైజలలో ఇండియన్ గవర్నమెంటువారి 'ఆగ్ మార్కు' సీలు కలిగిన డబ్బాను అడగండి

పూచినముండ్లు

శ్రీ దాశరథి

(గజల్)

కోటలో, ఎలమాలి పూవుల కోటలో
కంటికే కనరాని కోకిల పాటలో
నవనంతము పొంగి వచ్చెను చూడనే!
పాడనే, మైమరచి నాతో ఆడనే!
వలపు కల వలె వచ్చినది నవవత్సరం
వయసు మనసుల హెచ్చినదిలే మత్సరం
మోదుగులు పూచినవి దీపజ్వాలలై
విరహిజనముల హృదయ తోరణ మాలలై

వెలదివలె మలయానిలమ్మదె వచ్చెను
గుండెలో క్రొవ్వాడి బాకులు గ్రుచ్చెను
పరిమళమ్ములు చిమ్ము నీ నిట్టూర్పులు
నాకు కలిగించినవి కన్నీర్, గార్పులు

ఎందుకే దూరాలలో నివసించువు?
కానుపించిన యంతనే తలవంచువు?
సిగ్గుపరదా చుట్టివేసె వనంతుడు
బుగ్గచై ఒకచిటిక వేసెను కంతుడు

ముసలిలోకము యావనముతో పొంగెను
శిశిరరాక్షసుగుండె సాంతము క్రుంగెను
ముండ్లు కూడా పూలలాగా విచ్చెను
బాధలోనూ తీయదనమూ హెచ్చెను

నీవు వినరిన ఓరచూపుల బాణము
తీయనున్నది క్షణములో నా ప్రాణము
కండ్లలో మిన్నగులెందుకు దాతువే?
విషముకురిసే చూపులేలా చూతువే?

నీవు నడచిన దారిలోనే నందనం
నీ పదమ్ముల క్రింది మన్నే చందనం
నీదు మేను పదారు వన్నెల కుందనం
నీకు లోకము సేయచున్నది ఎందనం

నడచిరా ముండైన పూవులు పూయగా
 కదిలిరా రాశ్మైన రాగముతీయగా
 సాగిరా చీకట్లు వెన్నెల కురియగా
 వేగిరా దుఃఖాల నవ్వులు విరియగా

ఎడదలో ముత్యాలమూటలు దేనికే!
 కనులలో రత్నాలరాసులు దేనికే!
 ప్రణయ భిక్షుకుదోసిటను పడవేయవే
 మోముపై సాభాగ్య రేఖలు వ్రాయవే

నాకు దొరికితివా కుబేరుడ నాదును
 నన్ను విడిచితివా కుచేలుడ నాదును
 నీవు మెచ్చిన నేను పెద్ద నవాబును
 నీవు మెచ్చని నాడు వట్టి గరీబును

తెలుగు జగతికే నేడు కొత్త ఉగాదిలే
 వలపుపూవులమేడ కిదియే పునాదిలే
 కురియవే కరుణాకటాక్షము దండిగా
 'దాశరథి' సుమనః కటాహము నిండగా

ఉత్తమ మైన లాభి కేపను చిహ్నము

“వీధాల్”

ప్రపంచంలో మిక్కిలిసుప్రసిద్ధమైనమోటార్ ఆయిల్

టైడ్ వాటర్ ఆయిల్ కంపెనీ (ఇండియా) లిమిటెడ్.

ఏజెంట్లు:

పార్టీ అండ్ కంపెనీ లిమిటెడ్,

(ఇంజనీరింగు డిపార్టుమెంట్)

మద్రాసు-1.

కర్ణాటక సంగీతము:

దాని భవిష్యత్తు * శ్రీ సంద్యావందనం శ్రీనివాసరావు

కర్ణాటక సంగీతము అనుమాట వాడుకలో వచ్చినది. దక్షిణ భారత దేశములో వాడుకలోనుండి హిందూస్థానీ సంగీతానికి భిన్నంగా ఉంటూవచ్చిన విద్యుత్ కర్ణాటక సంగీతము అనవచ్చును. బ్రిటీషురాజ్య పరిపాలన, మొఘలు సామ్రాజ్యము ఆదిగా వెలసిన మహమ్మదీయ పరిపాలన భారతీయ సంగీతముపై పెద్ద మార్పుల తీసుకొని వచ్చినవి. కొన్ని వందల సంవత్సరములకు పూర్వమే కాలిదాస మహాకవి, వాల్మీకి, భాసుడు, శూద్రకుడు తమ కావ్యాలలో సంగీతవిద్య యొక్క ఉత్తమస్థితిని తెలుపు సందర్భాలను రమ్యముగా వర్ణించియున్నారు. భారతీయ సంస్కృతి ఎంత పురాతనమయినదో, ఈ సంగీత విద్య కూడా అంత పురాతనమయినది. భగవద్గీత, ఉపనిషత్తులు పురాణములు ఆసేతుహిమాచల వర్ణంతము ఒక రీతిగా వర్ణించునట్లు సామవేదమునుండి నమద్దరించబడిన సంగీతము కూడా భారతదేశమున కంతకును వర్ణించియుండెను. భరతముని వాల్మీకి శాస్త్రము. శార్ంగాదేవుని సంగీతరత్నాకరము నేటికీని భారతదేశములో రెండు సంప్రదాయములకూ లక్షణములన్న సంగీతి గమనింపతగినది. మహమ్మదీయులు తెచ్చిన అరబ్బీ, పారశీక దేశముల సంగీత రీతులను కలుపుకొని, ప్రత్యేకముగా, క్రొత్త క్రొత్త రుచులను, మార్గములను అనుసరించి కాలక్రమముగా ఉత్తర భారతదేశపు సంగీతము నేటి హిందూస్థానీ సంగీతముగా రూపొందినది:

దక్షిణదేశములో విజయనగర సంస్థానములో విద్యారణ్యులు, రామా మాత్యులు, సంగీత విద్యకు ఒక లక్షణ స్వరూపమును ప్రసాదించి యుత్పించిరి. విజయనగర సామ్రాజ్యము అత్యున్నతస్థితిలోనున్నప్పుడు వ్యాసరాయలు, వారి దాసకూటమునకు చెందిన కర్ణాటక పారిదాసులు సంగీత విద్యను ప్రజలలో బాగా వ్యాపింపజేసిరి. వీరిలో ప్రముఖులు పురందరదాసులవారు. వీరిని గురించి సుబ్బరామ దీక్షితులవారు, తాము ప్రచురించిన సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శిని అను గ్రంథములో ఇట్లు వ్రాసియున్నారు :

".....సంగీత సాహిత్యములలో మిక్కిలి ప్రజ్ఞ గలవాడై యొక్కొక్క సందర్భముందును జేసిన కీర్తనములచే శ్రీహిందూరంగ విత్తలుని ప్రసన్నతను పొందిన వాడై యుండెను. ఇతని యద్భుత చరిత్రములు నెనరికినీ వ్రాయ నలవిగాదు. ఇప్పటికిని వాడుకలోగల నరళి (నర్సానళి) వరుసలు, అలంకారములు, పిళ్లారి గీతములు - ఇవి ఈ మహానుభావునివలన నేర్పడినవిగానున్నవి.....ఇతనివలన జూడబడిన (వేయబడిన) సూళాదులు పెక్కులు గలవు." మాయామాళవగళ రాగమును మొదట స్వరముల పాతమునకు ఏర్పరచిన మహిమ పురందరదాసులకు దక్కినది. సూళాదులు ఏడు తాళములందునున్న లక్షణగీతములను బోలిన సంగీత రచనలు. సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శినితో ప్రచురించబడిన రెండు మూడు తప్ప, ఇతర సూళాదులు సాహిత్యసంశ్లేషములై యుండుట ఎంతయు తీరని వ్యవస్థ! సంగీతము వేదవిద్యవలె కర్ణాకర్ణిగా శిష్యాపారంపర్యములు దీక్షతో కాపాడవలసిన అమూల్య ధనము. సాహిత్యమును మాత్రము వ్రాసియుంచి, ప్రచురించినందువలన మనకు సంగీతము దక్కదుకదా. దాసులవారు ప్రసాదించిన వేలకొంది కీర్తనలు సులభశైలితో ప్రసిద్ధ రాగముల మూల స్వరూపములుగా ప్రజలలో సంగీత జ్ఞానమును వ్యాపింప జేసినవి. రాగ తాన స్వర విస్తారములకు పూచాదిగా ఏర్పడినవి పురందరదాసులవారి స్వరారావళులు, అలంకారములు, గీతములు.

శార్ంగాదేవుల కాలమునకు భరతముని నిర్వచించిన లక్షణ లక్ష్యములు పాతబడి శిథిలములయి అలభ్యములయినవి. అట్లే శార్ంగాదేవుల కాలమునాటి ప్రబంధములు రాగ రచనలు వెంకటమఠి కాలమునకు ప్రాచీనములయిపోయివి.

శార్ంగాదేవుల కాలమునకు భరతముని నిర్వచించిన లక్షణ లక్ష్యములు పాతబడి శిథిలములయి అలభ్యములయినవి. అట్లే శార్ంగాదేవుల కాలమునాటి ప్రబంధములు, రాగరచనలు, వెంకటమఠి కాలమునకు ప్రాచీనములయిపోయివి. కాని, నేటి కర్ణాటక సంగీతమునకు లక్షణ రూపముగా నిలిచినది వెంకటమఠి రచించిన చతుర్వంది ప్రకాశిక. అట్లే లక్ష్యములుగా దక్కినవి పురందరదాసుల వదములు, ఆరంభ పాఠావళి, క్షేత్రయ్య వదములు, భక్తిగానములో సామాన్య స్థితియందు లభించు రామదాసు కీర్తనలు, తరంగములు, తదితరములు. లక్షణ గీతములు సుమారు యేబది ఛందస్యములకుమునుపువరకూ విద్యాభ్యాసమున ముఖ్యముగా నుండిడివి. ముత్తయ్య భాగవతులు, టైగర్ వరదాచార్యులవారి తరముతో లక్షణ గీతముల ప్రాముఖ్యము క్రమముగా తగ్గిపోయినది. ప్రబంధములు ఇంకా ఆరుదు. కొన్ని ప్రబంధములు రాగమును పరిపూర్ణముగా చిత్రించు పెద్ద గానరచనలు; సుమారు అప్ప చెప్పటకే అరగంట వట్టేడిది. 'ఇవి మునుపు ఆంధ్రులు తమ సర్వస్వము అని కాపాడుకొని రాజులపిరుట పాడుచుండిన ముఖ్యమయిన సంగీత రచన' అని సుప్రసిద్ధ ఆంధ్ర గాయకులు చెప్పగా విన్నాను.

సంగీత విద్యయొక్క చరిత్రమును మూడు భాగములుగా విభజింపవచ్చును. భరతుని కాలమునుండి వెలువడిన సంగీత శాస్త్ర గ్రంథములు. సంగీత రత్నాకరము, దానిపై చతురకల్పి నాధుని వ్యాఖ్యానము—వీనియందు మన సంగీతములోని మూల సూత్రములు, రాగముల మూలాధారములగు జాతులు, గాయక లక్షణములు, వాగ్గేయకారుల లక్షణములు, గ్రామ మూర్ఖనముల వివరణ—లభించును. ఈరోజు మనకు లభ్యమయిన సంగీతము ఎట్లు ఏ రూపాంతరములనుజేసి నేటి స్థితికి రాగిందని అన్న ప్రశ్నకు ఏదో కొంత సమాధానము దొరికిన దొరకవచ్చును. నేటి సంగీత వాద్యములను గురించిన పుట్టు పూర్వోత్తరములు లభించవచ్చును. శ్రుతుల నిర్ణయము, స్వరముల భేదములు, తాళముల అధ్యాయములు, గమకముల వైవిధ్యములు వాటికీ, నేటికీ మారకుండుట ఆశ్చర్యకరమయిన సంగీతే. పురాతన సంస్కృత గ్రంథములను పరిశోధకులు చదివి, వాటిని వడపోసినట్లయితే మనకు లభించునది సంగీత చరిత్రము యొక్క పూర్వ రంగము మాత్రమే. ఇప్పుడు, అనులుకోమందు సంగీత లక్షణముల వివరణకూ పనికిరాక, లక్ష్యముల కనలే ప్రయోజనపడని చెత్త గ్రంథములను ప్రచురించినందువల్ల ఏమియూ లాభములేదు. సంగీత రత్నాకరము లోని లక్ష్య లక్షణములు, వాడుకకు వీడిపోయినవి వెంకటమఠి నిర్వచించిన వాడు.

ఇక రెండవభాగమనదగునది సంగీత త్రిమూర్తులకు పూర్వము, వెంకటముఠి పురందరదాసుల తరువాతి యుగము. విద్యారణ్యులు ఏర్పరచిన విజయనగర సామ్రాజ్యము రాయల విళితో అత్యున్నత స్థితి నందుకొన్నది. కర్ణాటక సంగీత పితామహులు పురందరదాసులవారు మాయా మాళవ గళ స్వరములను ధ్వనించు రాతిస్తంభములను విత్తిలరాయని దేవాలయముందు నిర్మించిరి. చిన్న రాతితో కొట్టినను ఖంగుమని మ్రోగి పామరులకుగూడ ఆ స్వరస్థానములు బోధపడగలవు. వాదమును ధ్వనపరచిన ఇట్టి స్తంభములు శిథిలమయిన విత్తిలరాయల దేవాలయములో కొల్లలుగా నున్నవి. శారీరసాధనకు, స్వరజ్ఞానమును, తాళజ్ఞానమును అలవరుచుకొనుటకు స్వరారావళులు అమూల్య సాధనములు. ఇట్టిది పొందు స్థానీ వద్దతితోలేదు. సర్వసామాన్యులు అందుకొని, పాడగల చిన్నచిన్న పాటలు, పెద్ద విద్వాంసులు గూడ తెలుసుకొని పాడతగిన వదములు కొన్ని వందలుగా పురందర దాసులు, ఇంకా ఇతర పారిదాసులును ప్రసాదించిరి. ఆంధ్ర కవి

పాపములను కలకా పెట్టి యుండలేదు. భజనమొకటి మూలపురుషులను
కలకా పెట్టి యుండలేదు. భజనమొకటి మూలపురుషులను

“చాపానికి చుట్టయి—ఇరవై రెండు బ్రాహ్మణులు. వెంకటాచలమతి
యొక్కది. అందులో నుంచినవాడు. వెంకటరమణుని విషయమై సంప్రదాయ
మూలకముగా ఉన్నది. చుట్టయి చేర్చుకొనిన పుణ్య పురుషుడు. దానితో తోడి
యొకడు, ముగ్ధుడు, రుణుడు. పాపానికి, కీర్తనములు, వసంతోర్చన కీర్తనములు,
శాసనము, మేలుకొలుపులకంటే కీర్తనములు, ఇవి మొదలయినవియూ ఉన్నవి.
మరిగక, నడి కీర్తనములునూ గలవు. ఇతని ధిక్కారమువలన మాటి మాటికి
వెంకటరమణుడు ఇతనికి సాక్షాత్తుడైనవిచ్చి, మూర్ఖుడినట్లు పెద్దలు చెప్పు-
చున్నారు. అది కీర్తనకు ఇతడే మూల పురుషుడు. ఇతడు రామామాత్యులను
ముందటివాడని చెప్పుచున్నాడు” — అని సంప్రదాయ ప్రవర్తనలో ప్రాయబడి
యున్నది. వీరి భజన కీర్తనలను పాడు తీరు చూస కబ్బలేదు. కర్ణ వరంపరగ
దారులవారి పదములు పాడుటను పరిశీలించి, కొద్దిగా సంస్కరించి పాడిన మంచి
పద్యములను అందించినాడు. ప్రసిద్ధ రాగములందు ఈ పదముల చుట్టు కొన్ని
కళాబిమ్మల అరువాత త్యాగయ్యగారి చేతులలోను, ముత్తుస్వామి దీక్షితులవారి
కీర్తనములందును, అత్యుత్తమ దశనుపొందినవి. ప్రజాసామాన్యమునకు ఉపనిషత్సా
నములను, ఇలిహన పురాణముల సారాంశములను, సంఘసంస్కరణకు వనితవచ్చు
నితి నియమములను సులభముగా అర్థమగు శైలిలో వారి వారి మార్పు భావలతో
పదములు మేలుగా అభివృద్ధి, ప్రజల సంస్కారమును ఉద్దీపింపజేసినవి. రామ
దాసు కీర్తనలు, తరంగములు, దాసుల పదములు, ఇంటింటను, దేవాలయము
లందును పాడుచుండిన రోజులు. ప్రజలకు మన సంగీతముతోని జీవనదీపద్యము
లగు రాగములు గుర్తుపట్టుకొని యుండెడిది. మృదంగపు వరసలను అనుకరించు
చిందినప్పు, పదజాలము ప్రజల హృదయములను ఆకర్షించినవి. అట్టి ఉత్తమ
సంస్కారమును ప్రముఖుగా మత, భాషా వ్యామోహముతో కృశింపజేసిరి. ఇప్పు
డవి అందరాని పండ్లు. క్షేత్రయ్య పదములు ఏవో కొన్ని వాటి సంగీతముతో
దీక్షింపని.

ఆ కళాబిమ్మలనుండే విజయనగరము పతనము చెందినది. ఆప్పటికే “రహ
ముట్టు చాళుగింతు విమలగంధర్వులు విద్య మాకు” అన్న అల్లసాని పెద్దన,
సంగీత కళా రహస్యనిధి రామరాజ భూషణుడు సంగీత పరిభాషను తమ ప్రబంధ
ములతో స్వతంత్రముగా చాళుగముగా వాడుకొన్నారు. మన చరిత్రలో ‘వాలారం
కొనగోళ్లు’ అను పద్యముతో చాళుగమేళనమైనదివని దేశాక్షి రాగమును వాయిచ
పరిచిన ప్రాతకాలములన గాలిలో ‘అవేళను’ ధ్వనించుచున్నది. ఆ పీణను దేశా
క్షికి మేళవించగలదే అని వరూధినినఖి అన్నది. పెద్దనామాత్యుని కాలమందు వీణ
మేరువులను ఆ యా మేళములకు వీలుగా మార్చిడి వారపుమాట, నేటి సీతార్
వాద్యమునకె.

అటు తరువాత విజయనగరమునుండి మన హిందూ సంస్కృతికి
రక్షణ దొరకడము తంజావూరుతో. హిందూస్థాని, కర్ణాట సంగీతములు రెండును
జాగుగా తెలిసిన పురందరదాసులవారి క్రమశిక్షణ పద్ధతి, పదములు మన
సంగీతపు వైశిష్ట్యములను తురస్కరింప సంప్రదాయముల ఛాటిచుండి సంరక్షించి
నవి.

తంజావూరులో రాయలు వీలుబడితోనున్న ‘నాయక’ సంస్థానాధిపతులు
కళలను, హిందూ సంస్కారమును కాపాడ జూచ్చిరి. గోవింద దీక్షితులు, వారి
పుత్రులు వెంకటముఖి విభావాదనమునకుపద్ధతులను ఏర్పరచిరి. వీణమేరువులను నేటి
పద్ధతిగా ధ్వనముగానుంచు పద్ధతినెవరూ ఏర్పాటుచేసియుండురని ఊహింపవచ్చును.
అటు తరువాతనే స్వరస్థానముల రుచులు పెరిగి, రాగ రూపము నేటి వైవిధ్యము
పొందుకొగ్గినది. అనుస్వరము అను క్రొత్త అందమును వీణ స్వర స్థానమును
క్రిందిస్వరమునుండి ఈడ్చిపట్టి వాయించు నిపుణత అభివృద్ధి. మన సంగీతము
నకు ఇది గొప్ప మార్పును అందచందములను సమకూర్చి పెట్టినది. ఈ కాల
మందు ప్రసిద్ధముగా వాడుకలోనున్న రాగములను, ఇంకను పూహించగల రాగము
లను, క్రొత్త రాగములను అన్నింటిని చేర్చి అర్థము చేసికొనుటకు వీలుగా చెబ్బది
రెండు మేళకర్తలను వెంకటముఖి ప్రసాదించిరి. మన సంగీతమునకు నిర్దుష్ట
మైన ఒక వ్యాకరణప్రాయమును ప్రాతిపదిక ఆ వాడే ఏర్పడినది. అట్టి దానిని

కొద్దిగా మార్చి దిద్ది కొన్ని దళాబిమ్మలకు మునుపు భాష్ట్రండ్ హిందూస్థాని
సంగీతముతో ప్రవేశపెట్టిరి. మేళములకు ‘ధాట్’ అను నామాంతరము నుంచిరి.
నేటికిని హిందూస్థాని రాగములు లక్ష్య ప్రధానములయి కొన్ని సందర్భములందు
లక్షణములకు అంతగా సరిపడని రూపములను పొందుచున్నవి. లక్షణ ప్రధాన
ముగా మారిన మన రాగములు, లక్ష్యములవల్ల మాత్రమే ఊహింపదగు రాగ
ములు, తమ స్వరూపమును పోగొట్టుకొని, వట్టి స్వరవిస్తారపు గడదిడలక,
గురియును, రస రహితములు పోవుచున్నవి. అట్లు మన కర్ణాటకు అదృశ్యముగ
మన్న రాగములు మాంజి, నారాయణగౌళ, గౌరి, సాళంగనాట మొదలగునవి.
పాడుటకు వీలుగానున్న పాటలు, రాగ ఆలాపనలు, తరమగా గాయకుల చెవిలో
పడకున్న, రాగములు స్వరూపమును గోత్రపుట కడ్డు. స్వరములను, ఆరోహణ
ఆవరోహణ క్రమములను, ఇతర లక్షణములను సహాయముగాగని ఎంతటి
ప్రతిభావంతుడయినను రాగ స్వరూపములు ఊహించి నిర్మించుట కల్గి. పూర్వ,
గౌళివంతు, సైంధవి ఇంకా ఎన్నో రాగము లట్టివి. ‘ఏమే భామా వాకిలి తీయపు’
అన్న పాటను పినివుండనివారు, ఉన్న లక్షణములతో విడమరిచి చెప్పినా, మంగళ
కైశికిని సాడజాలరు. లక్ష్యమునకు మనము ఇప్పవలసిన ప్రధానత ఇవ్వడము
లేదు.

కర్ణాటక సంగీతమునకు అత్యున్నత స్థితిని దెచ్చినది సంగీత త్రిమూర్తుల
కీర్తనలు. రాగ ప్రధానము సంగీతమును ఉక్తికి వీరి కీర్తనలు ఆధారము లయినవి.
పురాతనపు ప్రబంధ రచనలను తగురీతిగా తీర్చి, తిద్ది, రాగ రచనలందు క్రొత్త
క్రొత్త మార్గములను కనుపింపజేయు కీర్తనలు—దేవుని పరముగానుండి పాడు
టకు అనువయన శైలితో—త్రిమూర్తులని విశ్వాతిగాంచిన శ్యామశాస్త్రి,
ముత్తుస్వామి దీక్షితులు, త్యాగరాజస్వామిలు, వందలాదిగా సృష్టించిరి. సాహిత్య
మును అసలు పరకుచేయక రాగమును విస్తరించు భాషీర భాషలోని లక్షణ గీత
ములు, ప్రబంధములు, ఈ కీర్తనల సృష్టితో ప్రాచీనము లయినవి. లక్షణ గీత
ములలోని రాగ సంపదను, పదములలోని సాహిత్యపుష్పిని, ప్రబంధములలోని రాగ
విస్తరణను, మీదు మిక్కిలి అంద చందములతో, లయ సాగములతో అత్యద్భుత
మయిన రక్తిని పుట్టించు త్రిమూర్తుల కీర్తనలు అంతకు మునుపున్న రచన
లను వెనుకకు త్రోసిపుచ్చినవి. భావ ప్రధానములయిన త్యాగయ్యగారి భక్త్యాతి
శయమున కల్గి అనుభవములు వారి కీర్తనలందు ప్రతిబింబించినవి. నాదోపాసన
ముక్తికి మార్గమని త్యాగయ్య చాటెను. నాదము సంగీతమునకు మూల
వస్తువు. నాద శిల్పము సంగీతము. రాగతాళములందుగల చిత్ర విచిత్ర కల్పనలే
సంగీత రచనలకు ఉత్తమ కళా సృష్టిని కల్పించును. సంగీతముతో సాహిత్యార్థ
మును విశదీకరించుట ఒక ప్రయోజనము—నాటకములందు, పదములను
పాఠనపుడు, శ్లోకములను పాఠనపుడు, భక్తి గీతములను పాఠనపుడు సాహి
త్యమునగల భావమును పెంపొందించి, వివరించుటకు సంగీత ముపకరించును.
అట్టి సందర్భములందు మనకుగల ఆనందము సాహిత్యము, సంగీతము రెండును
పంచుకొనగలవు. అట్టివిగాక, రాగమునే ముఖ్య వస్తువుగాగని సంగీతములతో రాగ
విస్తరణమనే నవీనములగు కల్పనలతో రాగ సాధములను నిర్మింపజేసిన ప్రయ
త్నములు త్రిమూర్తుల కీర్తనలు. సంగీత విద్యకు ఇప్పుడు అందించిన ప్రశస్తి
ఇంకెప్పుడూ అభివరలేదు.

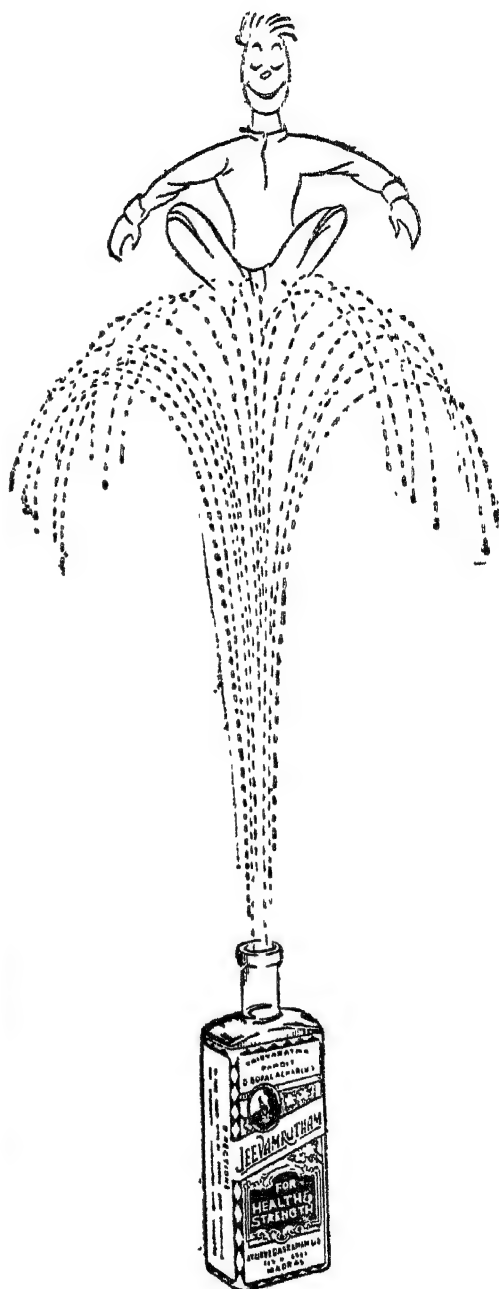
వెంకటముఖి కలలు వండినవి. ఆయన సూచించిన రాగముల మేళము
అన్నిటియందును, ముత్తుస్వామి దీక్షితులవారు, త్యాగయ్యగారు కీర్తనలు రచిం
చిరి. ప్రసిద్ధ రాగములందు అనేక కీర్తనలు రచించిరి. అదివరకు వాడుకలో
నున్న అనేక రాగములయందు రచించిరి. భజన సాంప్రదాయపు కీర్తనలు, జాన
పదగేయ పాటలు—అన్నియు వీరి రచనా శిల్పమునందు అత్యద్భుతమయిన రూప
మును పొందినవి. తోడి, శంకరాభరణము, కాంభోజి, శైలరవి, కల్యాణి జీవ
నదులై ప్రవహించు రాగ వాహినులు. చక్కని రూపమును హృదయాకర్షకముగా
ప్రతిధ్వనించు నాద మహిమముగల రాగములు ఆనంద భైరవి, అతాణా, బిలహరి,
మరటి, ధన్యాశి, సావేరి—వంటివి. వీటియందును వారు అనేక కీర్తనములను
చేసిరి. లయ సాగములు, మృదంగపు నర్తనలను సౌందర్యములు, సాహిత్య శైలి
యందును, స్వర విస్తారముందును ఉట్టిపడునట్లు త్యాగయ్య సందరత్నములు,
శ్యామ శాస్త్రిలవారి స్వరజతులూ వెలుబడినవి. ‘సంగీతులు’ అను అపూర్వ

అధరణమును సంపాదనముచేసి, త్యాగయ్యగారు తమ ప్రబంధవలన సంగీత రీతి యిటు నూతన వైధ్యమును కల్పించిరి. సాహిత్యపు బద్ధమును అనేక రీతులు అధిక రింపజేసి, రాగ బాణములను వివిధ రీతుల విస్తరించుటచే త్యాగయ్యగారి కీర్తనలు వినులకు విందయి, బుద్ధికి మారాకుపొత్తి, అర్హతకి విరామమును కల్పించినవి. శౌలభ్యముతో ఆధ్యాత్మికమైన అత్యానందమును కల్పించుటచే త్యాగయ్యగారి కీర్తనములు నిరుపమానములు. తాళ మాధుర్యపు పటిమమును శాస్త్రులవారి 'చాళ తాళ' కీర్తనలయందు పరివిగా అనుభవించవచ్చును. నావరూపుడు పెరమేశ్వరుడే త్రిమూర్తుల రూపమున అవతరించి నాద విద్యను అంత ఉత్కృష్ట దశకు దెచ్చి నేమో! త్రిమూర్తుల కీర్తనలతో సరితూగు నాదస్పృష్టి బంధకుసూర్యముగాని, అటు తరువాతగాని లభించుట అరుదైనది.

దశవిధ గమకములతో వాది సంవాది స్వరముల సృష్టికరించు విస్తరణతో విశంబకాలపు మహిమను చాటుచూ, ప్రాణమయిన పద జాలముతో, అద్వైత మతసారమును వెదజల్లు ప్రబంధ రీతుల నమరిన కీర్తనలు దీక్షితులవారివి. మన సంగీతమునకు పద్ధతి ఎట్లు ఉండవలయునో, అట్లు నిదర్శనములుగా నుండు రీతిని దీక్షితులవారు రాగభావ పూరితములయి, నాదస్పృష్టియందు వీనులను శ్రుతియందు నిమగ్నముచేయురీతినిముకీర్తనలను నడిపించిరి. హిందూస్థానీరాగ ములయందు 'దృష్టద్' శైలితో దక్షిణాత్యులకు పాడుటకు వీలగు కీర్తనలు రచించి, భారతీయ సంగీతము ఎంతవరకు అందరకీ సామ్యముగా నుండగలదో చాటిరి. వీణశైలిపై ఆధారపడియున్న దీక్షితుల పద్ధతి, సంప్రదాయజ్ఞులు అత్యుత్కృష్టమయినదని చెప్పుదురు. దీక్షితుల కీర్తనలను కర్ణాకర్ణిగాపాడి, ఆ కీర్తనలయందున్న 'పట్లను' గమక శుద్ధముగా పలుకునట్లు గొంతును బాగుగా మర్చించి, విశంబలయ-గొంతులోనూ, చేతిలోనూ బాగుగా విలచునట్లు సాధనచేసి పాడినచో, హిందుస్థానీ సంగీతముతోని మేల్మియియున అంశములు మనము దక్కించుకున్నవారము కాగలము. అందులకై మన దాక్షిణాత్య రాగ స్వరూపములను అనుస్వరములను పదలుట పారబాటనెడి సత్యమును గూడ నిరూపించుచూ కల్యాణి, సావేరి, అనందభైరవివంటి రాగములతో దీక్షితులవారి కీర్తనలు దక్షిణాత్య పద్ధతికి అచ్చమయిన పెన్నిధులయి అలరారుచున్నవి. ఈ కీర్తనలను కర్ణాకర్ణిగా పాఠముచేసి, గళ పారిశుద్ధ్యముతో, సంస్కారమును మాచించు ఉచ్చారణతో, రాగము, స్వరము, నెరపు, విస్తారములయందు గంభీరమయిన మనోధర్మముతో పాడి నన్నిదోజాలు కర్ణాటక సంగీతము అత్యున్నత శ్రేణియందే నిలిచియుండును. త్రిమూర్తుల కీర్తనలు, వర్ణములు, పదములు, జావళీలా, తిలానలు—మన సంగీత సంపద; ఈ సంపదను కాపాడుటకు గాయకులును, రసికులును కలసి ప్రయత్నించవలసి యున్నది.

దీనికయి గాయకులు నెరవేర్చవలసిన విధులేవి? రసికుల విధులేమిటి? అని కొంత విచారణ చేయవలసియున్నది. కేవలము ప్రజాదరణపొంది ధనమును గడించి 'కచ్చేరీ'లు చేయుటమే పరమావధిగాగొన్న అసంఖ్యాక గాయకులు సంగీత విద్యకు తీరని నష్టము చేకూర్చడము జరుగుచున్నది. విద్యను అభ్యసించునప్పుడు విద్యార్థనయే ఏకైక లక్ష్యముగా నుండవలయును. కొంత సాహిత్య సంస్కారమును గడించుకొని, అనుక్షణమును చదివి, పాడునదేమో తెలుసుకొని, పాడవలయును. పండిత పామర రంజనముగా నుండుటకు ఎన్ని అంశములను అలవరచుకోవలయునో అన్నిటిని అలవరచుకొనుటకు ప్రయత్నము యావజ్జీవము కొనసాగించుచుండవలయును. పండితులకు నచ్చనిపాట బహుకాలము నిలువదు. పామరులను అసలు సరకు జేయని సంగీతము అందములేని వ్యర్థమయిన గడబిడ.

మన సంగీత సంపద ఎంత గొప్పది! దానిని కాపాడి, దాని మహిమను ప్రజలకు అందజేయు శక్తి సామర్థ్యములను గాయకులు అలవర్చుకోవలయును. కచ్చేరీకి పనికివచ్చు మధ్యమకాల కీర్తనలు మాత్రము సాధన చేసిన క్రమముగా పుష్టిగల మనోధర్మము అరుదయి, సినిమా సంగీతమునకు చేరువయి, తన గంభీర్యమును గోల్పోవును. ఇది తీరని నష్టము. కీర్తనలను వ్రాసి, స్వరపరచి, ప్రచురించి, మహానీయులతో పాడించి, రికార్డు భద్రపరచియుండుట ఒక ఎత్తు. అనుదినానుష్టానముగా శారీరమును త్రిష్టాయించు సహజ గంభీరముగా, నిండుగా, శ్రుతిశుద్ధముగా నుండునట్లు తయారుగా నుంచుకొని,

JEEVAMRUTHAM

KEEPS YOU BUOYANT

ATYURVEDASRAMAM (Private) LTD., MADRAS-17

డబ్బును పొదుపు చేసుకొని, గాయకులకు మంచి దోహదమివ్వకున్నా, త్వరలో
 మన సంగీత సంపదను అందుకొని, కాపాడు శక్తిగల విద్వాంసులే అందుయోగ్యులు.
 మన కర్ణాటక సంగీతమునకు ఎట్టి భవిష్య మున్నదో చెప్పటం అసా
 శిశముగా నున్నది. కాని, అలిత సంగీతము, పాశ్చాత్య సంగీతము, జానపద గేయ
 రీతులు, హిందుస్తానీ సంగీతముతోటి పరిచయము ఇప్పుడు ఏర్పడినట్లు ఇంకెవ్వరి
 డూ ఏర్పడియుండలేదు. వీటి సంపర్కమువలన బాగోగులు ఏర్పడకతిరదు.
 మంచిని గ్రహించుటకై మన సంప్రదాయజ్ఞులపై నున్నది. ఇట్టి శక్తిసలవరం
 చుకొనునట్లు చేయు బారము రసకులకుపై నున్నది. అలిత సంగీతమునకంటె
 ప్రత్యేకించిన గోష్ఠి ఏర్పడవలయును. తాత్కాలికముగా ప్రజలు నాకర్పించి,
 రెండు, మూడు రెండు మాసిపోవు సంగీతమును విను నన్నిచేతములు చాల అవ
 సరము. కాస్త్ర సంగీతమును పాడువారట్టి ప్రయత్నమునకు పూనుకొన్న ప్రయో
 జనము నున్నది. అలిత సంగీతము బరువయి, కర్ణాటకము నాలుగవయి, రెండును
 రెడ క్షీణించును. కర్ణాటక సంగీతము ప్రజలలో దాగుగా స్థావరయియును.
 దీని చరిత్ర, దీని విశేషములు ప్రజలు గుర్తించునంతటి బాగాని రచనలు,
 సంగీత ప్రచర్యగల జరుగవలయును. తమ బుద్ధి దౌర్బల్యముననో, సంస్కార
 విహీనతవల్లనో మొదట రెండు మూడు పర్యాయములు వెలదు అని అనిష్టాపదన
 వారు కూడ—క్రమముగా శాస్త్రీయ సంగీతమునందు అభిరుచిని పొందుట లోక
 విచిత్రము. ఇందుకు ప్రభుత్వమువారు, దేవాలయములందలి ధర్మకర్తలు అప్రూ
 డప్పుడు ఉత్తమ రకపు సంగీతపు కచ్చేరీలను ఏర్పాటు చేయించిన—దేశమందలి
 గాయకులకు పోషణ లభించును. ప్రజలలో ఇట్టి ఉత్తమ రకపు రసాస్వాదనకు
 తగిన అభిరుచియూ ఏర్పడును. ఇది ప్రజాదరణకై దీక్ష బూనిన మన ప్రభు
 త్వము కొన్ని రోజులు రుచిని కల్పించినచో తరువాత ప్రజలే సంగీతమును విని
 ఆనందించి, కాపాడగలరు. దీనికి వలయు వాలావరణము సంప్రదాయ సంగీత
 మును బాగుగా అవసరమొకన్న విద్వాంసుల కృషి ఫలితముగా ఏర్పడవలయును.
 వాడలోలై మన ప్రజలు బహ్యోనంద మొందుదురు గాక!

★ ఇంగువ తీయినప్పుడు “ఎల్. జి.” అనే పేరును గమనించండి

తదిమంటకి పొడి నిళ్లు

శ్రీ బుచ్చిబాబు

నిళ్లుకోసం నది ఒడ్డు కొచ్చింది అలిమేలు. ఆకాశ మంతా మబ్బుతో కమ్ము కున్నా పశ్చిమాన్ని తెరతీసినట్లు నిర్మలమైన ఆకాశం ఎర్రటితామరాకులా కొండవెనుక దిగిపోతున్న సూర్యబింబం కిరణాలవెలుగుతో గర్భాలయంలో ఒంటి దీనంలా మెరుస్తూంది. ఆ కిరణాల ఎరుపు అలిమేలు మొహాన్ని కప్పించి, జడతో దాక్కుంది. లేత మబ్బురంగుళాయ, స్ఫుటంగా ముందుకు సాగిరి ఒంపుతిరిగిన కనురెప్పల కింద తెల్లచేప పిల్లలల్లే సంధ్యలో చిట్లించి కదిలిమెరిసే కళ్లు, నన్నటి, పొట్టిముక్కు, తీర్చిదిద్దిన నన్నటిపెదవులు, పల్లటి చెక్కిళ్లు, క్రమంలేకుండా దువ్విసజడ—ఇవన్నీ అమాయకంగా కనబడటట్లు చేసినా, మొత్తం శరీరంచూస్తే అనుభవగల వ్యవహారలా కనిపిస్తుంది, అలిమేలు. ఎత్తైన విగ్రహం, గుండ్రంగా, బలంగా కనబడేభుజాలు, స్తనాలు, పిరుదలు,—ఆ పాత తెల్లచీర మడతలో ఇనుదక, వాటివునికి ప్రతికదలికతోనూ బుజవుచేస్తున్నట్లుంటుంది.

కొండకింద దిగి సూర్యుడంటే అలిమేలుకిష్టం. బిందెకిందపెట్టి, సంధ్య వెలుగుకి ఎర్రబడిన చేతులు చూసుకుని సంతోషపడింది. ఇంకా ఎరువుగావుంటే ఎంతదావుండును, తను. కర్మ, అమ్మనలుపు. అయ్యకూడా నలుపేనట, అమ్మ చెబుతుంది.

ఊరికే ఆ పొద్దంతా, ఆ ఎంకడు జొరపడుతూందాడు ఆలోచనతోకి, ఆసైకిలు కొట్టు వెంకటేశ్వర్లు. ఈమధ్య మరీ గర్వంగా, హుషారుగా వున్నాడు. వాళ్లేవళ్లుతోనే తిరువతివెళ్లి, వెంకటేశ్వరస్వామిని చూసి వచ్చాడంట. అందుకు ఆ మిడిసిపాటు. మాటగా అయింది! సైకిల్ పోటీలోపడి కాలికి గాయం తగిలింది. కట్టు కట్టి కుంటుకుంటూ తిరుగుతూండా దా ఎంకన్న. మిడిసిపడే వాళ్లకి తగిన శాస్త్ర చేస్తాడు ఆ ఏడుకొండలవాడు. కాని పాపం మంచోడు—వెంకటేశ్వర్లు—వెంకన్న, తనికి ఒక చందనం బొమ్మ—స్వామిది—తెచ్చి ఇచ్చాడు. వెంకన్న బాగుంటాడు; భలేనవ్విస్తాడు; నవ్వుతాడు—నవ్వితే మరీ బాగుంటాడు—మాంచి నునున్న న చాతి—

ఈ ఆలోచన కూడదు. దాన్ని తొలగించడం కోసం అమ్మనిగురించి అనుకోవల్సి వస్తూంది. అమ్మ మంచిది. తనంటే పంప ప్రాణాలామ. పొద్దు ననగా వెళ్లింది సంతకని—ఆ ఎంకడితో—మళ్లా వెంకడి ఆలోచనా? ఇంకా రాలేదేం చెప్పా. తనని తిరువతి తీసుకెడతానంది—పెండ్లయినాక. పెళ్లేంటి తనకి? కనపడ్డవాడి నల్లా అడుగుతుంది వెర్రిది—‘కానీ వుచ్చుకో కుండా కట్టుకుంటావా’ అని.

తలెత్తి దూరంగా చూసి అదిరినడింది అలిమేలు. అదేమిటి అంత లాపుగా సాంగిపోతుందే నది—ప్రొద్దుటాళ అంత లేదే. ‘అమ్మో’—గుండెల మీద చెయ్యి పెట్టుకుని నిర్ధాంతపోయి చూస్తోంది. నీళ్లు ఎర్రగా, ఎత్తు అలలగా లేచి రోదినూ విరిగిపడుతున్నాయి. భలే జోరు—సైకిల్ పోటీలా. నురుగు గుండ్రంగా గాలిలో పత్తిలా తిరిగిపోతుంది. వలిగా ఉంది. మార్పుడు లేడు. కొండెనక దిగి, రోతతో వూసినట్లు విచ్చిన తాడిపండెల్లే ఉండాడు ఆ మూల ఆకాశరామన్న.

నీళ్లు తెల్లా దిగేది? చీరకొంగు చుట్టూ లాక్కుని బిగించి, సిద్ధ పడింది. నీళ్లేట్లా తాగేది? రోతసీరు. అంతా కంకరమన్న రంగు. ఓ యబ్బు, అవన్నీ కంప, కొమ్మలు, ఆకులు, దూలాలు, ఎక్కడనించో కొట్టుకుపోతున్నాయి. భయంలేదు. మనుషు లున్నారు. లెక్కపెట్టింది. ఏడుగురు మనుషులు—నీర్దిల్లాంటి వాళ్లు, నల్లదూలాలల్లే. ఒడ్డుకెళ్లి నీళ్లలో కొట్టుకొచ్చే గంప, పీచువార, దూలాలు పట్టుకుని ఒడ్డుకి చేర వేస్తున్నారు, ఎందుకో. ఇంకెందుకు పొయ్యిలోకి కట్టెంకోసం, ఆళ్ల బండబడ్డ, భయం లేదేం—తోనకి పోతూ ఉన్నారు.

ఆ నల్లటి రద్దీశరీరంమనుషులు దూలాలు ఒడ్డుకి చేరేయ్యడంతో, కూడబలుక్కున్నట్లు, కొంత లయతో కలిసి పనిచేయ్యడం చూసి. అలిమేలు నదిగోడవ మరిచిపోయింది. చలమైన జబ్బులు, పిక్కలు, కిండలు తిరిగి, కవలడంతో లయక్రమం చూసి విస్తుపోయింది. చూడ్డానికి దాగుంది. వాళ్ల మొహాలు ఎల్లా గుంటేనేం. శరీరం అంతా బాగుంటుందా—అవన్నీ ఎముకలా, కండలా—కాల్చి వంచిన గునపలా; బిందె, ఎత్తి, దించి. తన చేతుల కండలకేసి చూసుకుంది. తన వల్లా లేవు. ఆళ్లు మొగాళ్లు—మోటుగా ఉంటారు. మోటుకనం తనకు లేదుగా, అందుకని అదంటే యివ్వం. మరి వెంకన్న ఆల్లా లేదేం! ఏమో, ఆడు కష్టపడి పనిచేస్తుంటే తను చూడలేదు. ఈమారు చూడాలి. చ, ఛ—అడి గొడవొడ్డు. ఇంకా అమ్మ రాలేదేం చెప్పా. వెనక్కి తిరిగి చూసింది. దూరంగా జనం పరుగులెడు తున్నారు; కందిరీగలల్లే—కందిరీగ కుట్టినవాళ్లకి మల్లే—

మరో రెండడుగులు ముందుకేసింది అలిమేలు. “అటెళ్ల మోక. చస్తావు—కొంపకెళ్లు” అని అరిచాడు, నల్లశరీరంమనుషులలో వొకడు.

“స్రం?”

“కళ్లులా—కబోదివా? నీ రొస్తావుంది. లగత్తు. పోవేం.”

కసిరాడు నల్లటయ్య. తనకి భయంగా లేదు. అక్కడ కూర్చుని, ఆ నది రొదవింటూ, నురుగు విరిగే గమ్మత్తు చూస్తూ, ఆ నల్లటోళ్ల పిక్కల చమత్కారం చూస్తూవుండాలనిపిస్తుంది.

వాళ్లు మళ్లా కసిరారు.

ఇంటికేసి జైలు దేరింది అలిమేలు, వొక్కసారి గంగమ్మతల్లికి నమస్కరించి. ఆ త్రోవమ్మలు రోజూ అంత రద్దీ ఉండదు—ఊరికి మూడు మైళ్ల దూరంగా ఉండటం మూలాన. ఆ సాయంత్రం అందరు జనం, బళ్లు, సైకిళ్లు, కార్లు పోవడం చూస్తూ, తనూ వేగంగా నడవడం సాగించింది. దోవ తొలిగి, అడ్డగాళ్లల్లో పడి గంటలు మోగుతూ ఎడ్ల బండ్లు పోటీలమీద పోతున్నాయి. అడిగిన ప్రశ్నకి సమాధానం చెప్పడానికి ఎవరూ నిలబడరు. ఏమిటి చెప్పా! ఇదంతా నదితో నీటికి భయపడే. వెనక్కి తిరిగిచూసింది. ఎన్నడూ చూడని దృశ్యం చూసింది,—నీళ్లు నది వొడ్డు మట్టంకి వసుంగా, అక్కడక్కడ వొడ్లు పొర్లిపోవడం—రవెప్పుడూ చూడలేదు.

“ఇదిగో—ఏమిటబ్బాయ్—ఎక్కడికి పోతున్నారూ?” అని కేక పెట్టింది.

ఆ కుర్రాడు పరుగెడుతున్నాడు.

“నది గండి పడిందంట—అంతా కొట్టుకు పోతుందట”

ఒక్కసారి వూపిరి నిల్చినట్లుయింది. అంతా కొట్టుకు పోవడమే. అలిమేలికి నవ్వుచ్చింది. అరుగో ఆ ముహూర్తాల్లు—నిదానంగా వెల్లుకింద చిదగులు పొగుచేసుకుంటున్నారు. వాళ్లకి లేచి భయం, చిక్కుందరికీ ఎందుకో. ఇంతకీ ఆమ్మేదీ? పొద్దుపోయినా రాదేం? నది పొంగుతూందని అటకాయించరా? వెంకటేశ్వర్లు ఎంటుండంగా అమ్మకేం భయం? ఆళ్లని ఈళ్లని అడుగుతుంది కాని, వెంకటేశ్వర్లుని అడగడేం—అదే, తన పెళ్లి విషయం? అడికి—వెంకటేశ్వర్లుకి వోమూరు పెండ్లయిందంట, మరే మొచ్చిందో దాన్ని ఇడిచేసినాడుట. ఆ ఇడిచేసిన దాన్ని చూడాలనుంది తనకి. తనకంటే ఎరుపా? బావుంటుందా? చూసి బుజాన చెయ్యేసి ‘అయ్యో పాపం’ అని, తర్వాత, గట్టిగా రెంప వగలెయ్యాలనుంది ఎందుకో. తన కెందుకో? ఇష్టం ఉన్నవాళ్లని సముదాయించి, బుజ్జగించి, ఆస్త్రేత రెంప

వగలెయ్యాలనుంటుంది, అదేం చిత్రమో. తనని చేసుకుంటే, మరొకటి వచ్చితే తనని ఇదిచేస్తాడు వెంకటేశ్వర్లు—అదీ అమ్మ భయం. మరే, తనంత తొక్కా ? తాను చేసుకోకేం. 'చేసుకోను' అన్నాడంటే, అది చెప్ప వగలదూ ! చేసుకుని ఇదిచేస్తే, చంపెయ్యమా ? తన మనస్సు ఎలాంటిదో అమ్మకి తెలియదు. ఆ మధ్య సూపరెంటు సూరయ్యగారింట్లో పనికి కుదుర్చు కోమని, ఆరే కబురంటే, అమ్మ వొల్లకాదంది. సూరయ్యగారెల్లాయి— శివుడంట—పోకిరబ్బాయంట. అవుతే—తనకి ఆరింట్లో పని కుదరాలనుంది, ఆ పోకిరితనం ఏమిటో చూద్దామని. శివయ్య భారే ఆయన. భారే బట్ట లేసు కుంటాడు. ఎగమయ్య క్రాపింగు, వాచి, కళ్ళతోడు, ముస్తాబుగా ఉంటాడు. ఏమన్నా చేస్తే చెప్ప వగలేని సర్దా తీర్చుకోవాలనుంది. కాని అమ్మ వొప్పుదు.

కారు హోదా మోతకి అదిరివడింది అలిమేలు. నిలబడి తేరబారి చూసింది. కార్లోంచి దిగింది శివయ్య—ఆయనే—సూపరెంటు సూరయ్యగారెల్లాయి. అదేమిటి తమ్మని చెయ్యి వూపుతున్నాడు ! అలముకుంటూన్న పీకటితో తనకి శ్రీయంగా ఉంది. ఏం జేస్తా డేమిటి. వెళ్ళింది.

“ఇదుగో—కారు తోస్తా ?”

తలవంకించింది.

“ఏమిటి తోస్తావా తోయ్యవా ?”

“ఎందుకు ?”

“చెడిపోయింది.”

“నిన్నే.”

దగ్గరగా వచ్చాడు నదాశివరావు— జేబు రుమాలతో మొహం తుడుచు గుంటూ. గుచ్చన పరిమళం కమ్మిసింది.

ఏంత వాసన.

“ఎక్కడికి ?”

“అదుగో మా యింటికి—ఎరగవు ? ఆ కొండమీద, రెండు ఫర్లాంగులు.”

“వాచిత కాదు.”

“ఇంతేనా—అంత ఎత్తుగా లావుగా ఉన్నావు.”

కారు వెనక మరో ఇద్దరు మనుషు లున్నారు.

“రా, రా—వో చెయ్యి చెయ్యి” అని వాళ్ళు తొందర చేస్తున్నారు.

“ఊ” అని నదాశివరావు, ఆమె చెయ్యి పట్టుకు లాగాడు. అతని ఆరివేలి చెమట తన చేతికి జగిలి చీకాకు పడింది. చేతినిండా మట్టి— తనూ వెనక్కి వెళ్ళి, కారుని తోయ్యడం సాగించింది. శివయ్య తోపలి కెక్కాడు.

“అక్కడ కాదు, ఇక్కడ”

తనని పక్కకి వచ్చి తోయ్యడం అమ్మన్నాడు.

నందగజా లోచ్చేకారు. అక్కడ నుండి ఎత్తు ప్రారంభం.

“ఇక్కడ” అని ఆమె చెయ్యి వుచ్చుకుని, ముందుకి లాగాడు శివయ్య. తన బుజాన పడింది చెయ్యి. ఎల్లాగో ఉంది. లేకుంటే యీసాటికి చెప్ప వగలెయ్యదూ ?

ముందు తిరుపు ప్రక్కన తోస్తోంది. కాళ్ళకింద మట్టి, అక్కడక్కడ కంకరరాళ్ళు, పాదాలను కోసేస్తున్నాయి. ఆయాసంతో ఒగర్చు పైకి కనపడకుండా బిగపెడుతోంది కాని ప్రయోజనం లేదు—బిగపెట్టిన పూపిరి విడిచేసినప్పుడు, ఏదో ధ్వని కూడా వస్తోంది కంతంలోంచి. ‘అంత ఎత్తుగా, లావుగా ఉన్నావు’ అని వెక్కిరించాడు. తను లావా ? ఆ మాట పీకుతోంది. ఏంత సన్నటి నడుం తనది—నాజాకైన వక్షం, మనుషైన బుజాలు—తను లావా—చీరలో లావుగా ఉంటామని కాబోలు—ముతకచీర, పోతది—మట్టి మట్టి బొడ్డుకాడ బిగించింది—మరి బొడ్డుకింద కాస్తంత ఎత్తుగా ఉంది నిజమే. ఆదంతే—అమ్మకి అంతే. అందరికీ అంతే. అసలీ మొగళ్ళకి తెలవదు. ఇంటికెళ్ళి చూసుకోవాలి—లావో కాదో. ఆయాసంతో రొప్పుతోంది—నీటిమీద సూదంటిగాలి పాడుస్తున్నా, చెమట్లు పట్టే స్తున్నాయి. చెమటంటే తనకి గిట్టదు. ఎండపాటేల కూడా, స్నానం చేస్తుంది. ఏసంగిలో నాలుగు దఫాలు—చెమటంటే తోత. కాని ఈ అలుపు చెమటకి వాసన లేదు అదేంటో; నిలిచి పనిమితో మొహం, మో చేతులు తుడుచుకుంది.

“ఇంతేనా—పపోయింది ?” అన్నాడు నదాశివరావు. పల్లిగిలించి నవ్వు తున్నాడు. తెల్లగా ఉన్నాయి పళ్ళు—కండ్లజోడు బాగుండలేదు. అదేదో దయ్యంలా గుండాడు. చెయ్యి వెయ్యబోతుంటే తొలిగిపట్టు కురో అడుగు వెనక్కి వేసింది.

“ఇంతెంత, మరో వంద గజాలు.”

అలిమేలు నిలబడింది. ఆమెతోబాటు, వెనక తోస్తున్న మనుషులు కూడా నిలిచిపోయారు. రాళ్ళమీద కూర్చున్నారు. తనూ దూరంగా వెళ్ళి కూర్చుంది. తలని మోకాళ్ళమీద ఆనించింది. నక్షత్రాలు మెరుస్తున్నాయి. కీచరాళ్ళధ్వని పైన నక్షత్రాలదగ్గర నుండి వస్తున్నట్లుగా ఉంది. జనం అలబడి లేదు. నిశ్శబ్దంగా ఉంది. జలనలు తీర్చుకోడంలో అలిమేలు పంచ ప్రాణాలు కుడులుపడి మనస్సు విర్రులంగా ఉన్నట్లు నిపించింది. ఆ క్షణంలో—ఎవరి ప్రమేయమూ పట్ట లేదు—తన తానుగా విరుగున్నట్లు, తనలో ‘తన తనం’ గుప్పట్లో బిగించి చూసుకుని, వోదార్చి, బుజ్జగించి, చివరికి పెడిలన లెంపమీద కొట్టినట్లు ఉంది. శివయ్య సిగరెట్టు ముట్టించాడు. హారనేకాదు. ఇద్దరు మనుషులు లేచి తోయ్యడం మొదలెట్టారు.

“ఊ—అసింది—ఒచ్చేకాం” అన్నాడు శివయ్య.

తనూ లేచింది. తోయ్యడం మొదలెట్టింది. పాదాలకింద గులకరాళ్ళు చక్కనిగింతలు పెడుతూ ధ్వనిస్తున్నాయి. గాలి జోరైంది—చిరు వెండ్రుకలు, జెడ కాపులలోంచి విడి, యెహన్నీ కప్పుతుంటే ఒకచోట తొలిగిస్తూ, మరొక చానితో తోస్తూంది.

“ఇంతేనా—? అలుపొచ్చిందేం”

అంటున్నాడు శివయ్య. ఆమెలో ఒక అవేశం వచ్చింది. ఎందుకు తోయ్యలేదు—తనక్కలే తోయ్యగలదు, పట్టించుకొస్తే. బలాన్ని పూరించుకుని ఒక ఉద్వేగంతో అవయవాలకి వేరే ప్రత్యేకంగా రోషమొచ్చి తిరగబడినట్లు తన కళ్ళంతా ఊ కాస్త పనికోసమూ ధారవోసినట్లు, ఏదో పూసకం ఒచ్చినట్లు తోసుకుంటూ పోతోంది. జడ వూడిపోయింది. బొడ్డు కింద కుచ్చెళ్ళ విడిపోతున్నాయి. కొంగు రొమ్ముని విడిచేసి తెరచావలాలేచి వెనక్కి తోసేస్తున్నది ఆమె గమనించలేదు. తన రక్తం, మాంసం, ఎముకలు సరాయి సామ్రేణులు—తనకి చెందనట్లు, తనక యంత్రంగా దేన్నో, ఎందుకో, ఎక్కడకో లాక్కెళ్ళడమే ఉత్తమం కానట్లు తోసేస్తోంది.

“ఒచ్చేకాం—మరో ఇరవై గజాలు కూడా లేదు. నేనూ వస్తున్నా.”

అని నదాశివరావు, సిగరెట్టు పిళిసి, కార్లోంచి దిగి, ఆమె వెనకగా నిలబడి తోయ్యడం మొదలెట్టాడు. అతను తగలకుండా, తాను కొంచెం ముందుగా వెళ్ళి తోస్తోంది. తన ఆయాసం, ఒగర్చు అంతా బాగా వింటాడు, ఎల్లా ?

‘అమ్మో’ మని పెద్ద కేకతో కింద పడింది అలిమేలు. కాలు మడత పడింది. రెండు జబ్బులూ పుచ్చుకుని ఆమెని లేపదేశాడు శివయ్య. జబ్బులు దులుపుకొని, రెండోనైపుకి వెళ్ళింది. సిగ్గేసింది. తను వోడిపోయింది.

“దెబ్బ తగిలిందా ?”

లేదన్నట్లు, వినిపించుకోనట్లు కారు తోస్తోంది అలిమేలు. ఆమె తోస్తున్నవేపు కొచ్చాడు శివయ్య. అదేమిటి అట్లా మీదిమీది కొస్తాడు అట్లా రావడం ఇష్టమే నని అనిలిమేలు వొప్పుకోలేక పోవడం, నవ్వుగా ఉంటుంది. కానప్పుడు వచ్చే వోపిగ లేదు—విద్వేటందుకూ వోపిగలేదు.

“ఇంద”

శివయ్య ఒకనోటు పైకి తీశాడు.

చీరకం నోటో ఆమెకి కనబడ్డంతేదు.

“తీసుకో.”

తీసుకుంది. తీసుకుంటే తప్పేమిటి—కప్పినికి కూలి. ఏమనాలో తెలిదు. నవ్వుతే అతనికి చీకట్లో కనబడదు. ఆకాశం ఇంకా మబ్బులే—కాస్త తెరిపియ్య కూడదు ? దగ్గరగా తన నవ్వు చూసుకుగా.

ఎనకాల తోస్తున్నవాళ్ళకి కూడా చెరో నోటూ యిచ్చాడు. వాళ్ళూ తీసుకున్నారు, తనలాగే. తప్పులేదు. అమ్మ కిస్తుంది. అమ్మేది ? ఇంటికాడ కూడోందా—నెల్లారి—వెళ్ళింది అలిమేలు.

ADVERTISEMENT

నాపేరు ధనియాల ధర్మయ్య. ధనియాల వ్యాపారంలో ధనం వద్దంటే వచ్చిపడింది. కొనుగోలుకు కోస్తా వెళ్ళేటప్పుడు డబ్బు ఎక్కడ దాచుకొనేవాడినో తెలుసా? అడపం సంచిలో ఎన్నివేలైనా అతి సులువుగా అమర్చేవాడిని. బొడ్డు బోషాణంలా నాయనా అని మా నాన్న చెప్తుండేవాడు—నా చిన్నతనంలో. పైగా తరతరాలుగా అచ్చొచ్చిన అడపం సంచిని ఎలా అవతల పారెయ్యడం? నాకు ఈ బ్యాంకులమీద అట్టే నమ్మకం ఉండేదికాదు. కాని ఈలోపల నాకు అదృష్టరేఖ అడ్డంగా తిరిగింది. మామూలు పద్ధతిలోనే ఈ బొడ్డు బోషాణాన్ని నమ్ముకొని పదివేలరూపాయలు అడపంలోకి ఎక్కించి నడుముకు బిగించి నెల్లూరుకు రైల్వే పోతున్నా. ఆరాతి హస్తలాఘవంగల ఒక తస్కరి అడపాన్ని చమత్కారంగా కత్తిరించాడు. పదేండ్ల ఆర్జన పది నిమిషాలలో పరులపాలైంది. నయం. ప్రాణం ఉంచాడు ఆ పుణ్యాత్ముడు! అదే ఫదివేలు! డబ్బుపోయినా మంచి బుద్ధి వచ్చింది. బొడ్డు బోషాణానికి ఇకమీద ఒక గుడ్ - టై! ఉన్న తృణమో పణమో ఇప్పుడు బ్యాంకిలో

దాచుకొని బ్రతుకుతున్నా. మా నా అవసరాలకు అదుకొంటున్నది.

నా మాట నమ్మండి. మీ డబ్బుకూడా ఆంధ్రా బ్యాంకిలో దాచుకోండి :

Inserted by: THE ANDHRA BANK LTD., H. O MASULIPATNAM

“ఇదిగో నిన్ను”

వెనక నుండి తనయ్య కేకేస్తున్నాడు.

పిండించుకోకుండా చనిపోయే పరుగులెత్తడం మొదలెట్టించి అలిమేలు పరుగు నిలిపింది. ఇంక అంతా అయిపోయింది. ఒక్కొక్క ఒడుగే పెల్లగా వేస్తూ ఇంటికేసి నడుస్తోంది. ఎవ్వరూ జనం లేరు. కారు గెంటిన వాళ్లు కొండ ఆనలవైపు నుండి వెళ్లివారు కాబోలు. అక్కడ ఆ రాళ్లు మధ్య పడిపోయి, నక్షత్రాల కేసి చూస్తూ ప్రాణం విడిచెయ్యాలనుంది అలిమేలుకి. కాని అమ్మో, పాణం ఇడిచెయ్యడమే. తనంటే తనకి అంత ఇష్టం. ఇష్టం గలదాన్ని చెప్పి చగతెయ్యాలిగా మరి—అందుకని అది మజాన్ని ఎడం చేస్తూ గట్టిగా చదుచుకుని, నడవడం సాగించి, పది నిమిషాల్లో ఇంటికి చేరుకుంది అలిమేలు.

ముట్టు పెద్దరై అంతవరకు మినుకు మినుకు మంటున్న పది పన్నెండు నక్షత్రాలూ కూడా కనపడడం లేదు. చీకటివలతో చిక్కుకున్న చేమలా, నలుదిక్కులా భయంలో చూస్తూ యింటికి చేరుకుంది. నోటు విషయం అమ్మకి చెప్పకూడదు.—కూకలేస్తుంది. చెప్పే మాత్రం ఏం? తనే తప్పుచేసింది? పనిచేసి కూలి సంపాదించింది. అమ్మ మాత్రం ఆపని చెయ్యడంలా—ధాన్యం దంపుళ్ల కెడుతుంది, మిషను కుట్టు కుడు రుంది. ఊళ్లోవాళ్లు ఊరగాయలకి అమ్మ చెయ్యి చేసుకోవాలి. ఎవ్వరూ జనం కనబడలేం? దూరంగా వెళ్ళికింద ముప్పేవాళ్లు వెలిగించిన మంట ఆరిపోతూంది—పీలింది ఎవరన్నా పలుకులాడేమోనని. అమ్మని కేకేసింది. ఇల్లుదాటి ఫర్లాంగు ముందుకెళ్లి అమ్మని కేకేసింది. నది హారు వెక్కిరించినట్లు, వెన్నుమీద చరిచినట్లు వినిబడుతోంది.

ఇంటో కొచ్చింది. తనకి ఆయాసంగా ఉంది. ఆకలేస్తోంది. అగ్ని పుల్ల కోసం తడుముతోంది. బియ్యం పడెయ్యాలి. రొయ్యి పాడుండబ్బా చేతికి తగిలింది. దాని ప్రక్కనే అగ్నిపెట్టి పుల్లగీసి ఇలాయి బుడ్డి వెలిగించింది. అది అప్పుడే అరిపోయింది. మరో పుల్ల గీసి, లాంతరు ముట్టించింది. ఊపి చూసింది. కాస్త మిగిలిన కిరననాయిలతో రొక్కరొక్క లాడింది. తన కాకలేస్తోంది. ఉండబట్టలేక, రొయ్యి పాడుం తింది, పూగినలాడే మంచం పట్టిమీద కూర్చుని. కిందినుంచి పరిగెత్తిన ఎలుకని చూసి ఉలిక్కిపడింది. ఇలాయిబుడ్డి తగిలించే చోట, గోడమీద నల్ల దాగుతో కడుల్తున్న బల్లి నల్లగా ఉంది.

కళ్లు మూసింది అలిమేలు. తనొక్కతై ఉండడం వింతగా ఉంది. ఇంకెవరూ లేరు—తను, ఆ ఏడుకొండలవాడు—అంతే. తనమీద తనకి జాలి, భక్తి, విశ్వాసము కుదరడం వొక అనుభవం. పెట్టిమీద అద్దంముక్క చీరతో తుడిచి, లాంతరు దగ్గరగా లాక్కుని, అద్దంలో తన మొహం చూసుకుంది. ఎంత బాగుంది తాను. తను మొగాడైతే, అద్దంలో మనిషిని గట్టిగా ముద్దు పెట్టుకుని మరి వొడబడు. నిరుడు తిరణాల కెల్లినప్పుడు, ఆ మొగాళ్ల మంద తనవెంట బడటం అమ్మ కూడా చూసింది. ఆలయంకాద జనం వొడ్డిలో ఆడెవడో పోకిరీ వోడు. ఎదురంగా పరుగున వచ్చి రొమ్ముమీద డిక్కిన్నాడు. తనకి జ్ఞాపకం. ఆ సరయ్యకడు. అమ్మ అందుకనే వాల్లింటికి పోవద్దంటుంది. ఆ సరయ్య వోపాలి, దూడలపాక దగ్గర, ముల్లు గుచ్చుకుని కింద పడబోయినట్లు తూలి నడుం గట్టిగా పట్టుకుని—ఓయబ్బ—ఇక్కడ గిల్లేకాడు—మోట నచ్చినాడు. పమిట తొలిగించి తన స్థనాలు చూసుకుంది. నిండుగా, గుండ్రంగా మధ్య సూది పట్టేటంత యడం కూడా లేకుండా—తనని లావంటాడా—శివయ్య. శివయ్య పీల, రొయ్యలా గుంటాడు—నవ్వుతో అద్దంలో నోరు వొకరైంది.

పెద్ద చప్పుడుతో నదిలో నీళ్లు పొంగి, ఇంటో కొచ్చివేశాయి. గద్దాడ మాయలా భ్రమించింది. కాదు—ఆ రోడేమిటి. అమ్మో తడి—ఇంటోకే నీళ్లు—దూరంగా గుమ్మంలోంచి చూసింది అంతా నీరే—నల్లగా, నలరా, మొసలి నోరు తెరుచుకున్నట్లుగా, కాళ్ళని చుట్టేసింది. దబ్బాలు, గిన్నెలు, కుండలు, డిక్కిడిక్కిమని కొట్టుకుని ఎగురుతున్నాయి, తేలుతున్నాయి. తన పాదాలు మునిగి పోయినాయి. ఎలకలు కిచకిచ మంటూ మంచమీద పరుగులెడుతున్నాయి. మంచం పట్టిమీదకి పాకు

తున్నాయి నీళ్లు. అమ్మో, కొంచ మునిగింది. కెప్పున కేక పెట్టి, గుమ్మం కేసి గెంతి, కింద పడింది. లేచింది. లాంతరు మజాన తగుల్చుకుని దొడ్డివైపు వైపు కొచ్చింది. అక్కడికి వచ్చేసాయి నీళ్లు. కొంచ మునిగింద్రో అని పెద్దగా అరిచింది. అమ్మని పిలిచింది. ఇరుగు పొరుగు వారి పేర్లు పిలిచింది. ఎవ్వరూ పలకరు., ఇదేమిటి యీ ఆపద—ఇంత ఉన్నదవమా—ఎక్కడికి పోవడం? ఎటూ. “ఇటు”, “ఇక్కడికి” అన్నట్లుగా నీళ్లు, తుక్కు దూగర, అకులలమ, కట్టెలు, బొగ్గులు, గుడ్డపీలికలు—అన్నీ నీళ్లలో కలిసి, తన మోకాళ్ళని పీకేస్తున్నాయి. చలిగాలేదు. కాళ్లు కాలిస్తున్నట్లుంది. నీటి ఎడిని ఎదుర్కుని ఇంటిలోపలి కెల్లింది. ఉట్టి తాడుకి వేల్పుడుతూన్న రవికని తీసుకుంది. అది పాతది—చినుగుంది. ఉతుక్కి తీసి, తనకి పట్టడంలా. గట్టిగా బిగించి తోడుక్కుంది. ఇడలో పిన్ను తీసి, గుచ్చి, తడిసిన గుడ్డపీలికను పిండి, మెడ వెనక జారిన జెడని బిగించి కట్టింది. నీరు నడుం దాక వచ్చేసింది. ఇది తమాషలాగుందే. మంచం సక్కున నీటిమీద వెంత పేర్చుకొన్నామి—కర్రబొమ్మ అడుతోంది. దాన్ని తీసుకొని, పళ్ళలో బిగించి, దొడ్డివైపు కొచ్చింది. చచ్చిపోతానా? ఇంక అఖరే—వెంకపేర్చుర ప్సామికి దయలేదా. తనని చంపేస్తాడా? ఏం పాపం చేశానని అంత కోపం. చచ్చిపోవడం అంటే ఇదా—ఇంతేనా—కానీ నీళ్లు తాగి గులుక్కు మనడ మేనా! తను చావడు. చావంటే అంత సుఖవా—అంత ఎత్తయిన, తానైన శరీరం,—అంత జోరుగా కొట్టుకునే గుండెలు—గుండెమీద చెయ్యి వేసి చూసుకుంది. చేతి వేళ్లు ఆ వేగానికి అదిరిపోతున్నాయి. చప్పుడు విన వాస్తోంది—గుండెకాయ కంఠంలోకి పొరపడ్డట్లు. దొడ్డివైపు కొచ్చి నలుమూలలా చూసింది. అంతా నీరే,— మోకాళ్ళదాకా వచ్చేసింది. చీర పైకి లాగి, గోచీలా బిగించి వెనక్కి మడిచి కట్టింది. దొడ్లో రాక్షసిలా ఎదిగిపోయిన చింతచెట్టుంది. దానిమీద కెక్కితే తనకి బెంగలేదు. కాని ఎక్కడం ఎట్లా? దాని మొదలు తనకంటే రెండింతలు ఎత్తునుంది. ఆపైకి వెడతే. పెద్ద కొమ్మలుగా చీలింది. ఆ కొమ్మలు కుర్చీ బల్లలా, ఏట వాలుగా ఉన్నాయి. ఇంటి చూరుకింద గోడలో, అక్కడక్కడ ఇటికలు పూడగా కంఠ లేర్పడి పాదానికి పట్టుగా నిర్బంధం, యత్నించి చూసింది. నోట్లో చందనం బొమ్మ, భుజాన లాంతరు, రెండు చేతులతో పై ఇటు కలు పట్టుకుని, పాదాన్ని కంఠలో ఆనించి, వొకడుగు పైకి నేసింది. కింద నీటి ప్రవాహం.

పైని నెత్తికి తగిలే చూరు. ఎట్లా పైకెళ్లడం? చూరులో పాడుంగా విడిపోతున్న రెల్లు, రెపరెపమని చిరిగిపోతున్న తాటాకులు, ఆ మట్టలు చేతికి చిక్కాయి. కుడికాలు పైకి మడిచి, ఒక్క పూపుతో, చూరు పైకి చేరుకుంది. ఆయాసంలో, భయంలో చెమట్లు పోసేస్తున్నాయి. ఆ తాటాకులమీద, ఆ రెల్లు గడ్డిలో మొహం దాచుకుని, ఏడ్చేసింది అలిమేలు. తను బ్రతుకుతుంది—చావకూడదు. దేవుడు కటాక్షించాడు. కాని ఆ లాంత రొకటి. జారి పడితే గడ్డి అంటుకుంటుంది. అంటుకుంటే అంటుకోనీ—ఇంత నీళ్లుండంగా—కొంచ తగులడిలేనేం, మునిగితే వేం,—‘అమ్మో’ అని మరో పెద్ద కేక వేసింది—తను కిందికి జారిపోతోంది. ఆ తాటాకులలో, రెల్లులో పట్టు లేదు—ఏటవాలుగా, కిందికి జారిపోతోంది. మరో క్షణంలో కింద నీళ్లలో పడిపోను. లేచి కూర్చుని మోకాళ్ళని, తాటాకులలోనికి జొనిపి, మెల్లగా లేచి నిలబడి, చేతికి అందిందకుండా అడుగు దూరంలో ఉన్న చింతచెట్టు కొమ్మని బలంగా పట్టుకుని, రెండు కాళ్ళూ ఒక్కసారి పైకి ఎగరేసి, చెట్టు ప్రాను మధ్యలోకి గెంతిపడింది. కళ్లు గట్టిగా మూసుకుంది. చచ్చానా, బ్రదికానా? పొట్టికింద గోకి చూసుకుంది. ‘అమ్మో’ మని మరో పెద్ద కేక వేసింది. వెన్నుమీద లాంతరు చిన్ని చుర్రుమంది. చిత్రం ఆరిపోలేదు. చేతులు తనవే. కాళ్లు తనవే. చేతిలో ఒక్క గాజు లేదు—ఉన్న నాలుగూ గోడకి తగిలి విడిగిపోయాయి కాబోను. మెళ్ళో గొలుసు లేదు. ఆ పెట్టెలో ఉండిపోయింది. నెత్తికి కట్టిన గుడ్డ తీసేసింది. జాబ్బు విడిపోయి, గుబురుగా మెడవెనక్కిపడేసి, సరిచేసి, తడిని ఆరబెట్టేటట్లు, చేతులతో చప్పుడు చేస్తూ, ఇడని పోయికింద లాగి, ప్రానుకింద నన్నగా లేచిన చిరుకొమ్మకి తాడులా బిగించి కట్టేసింది.

మృదువైన చర్మమునకు మృదుత్వ మిచ్చునది

మెరొలిన్

దుర్ఘాసనపోగొట్టు ఓషధీకృతమైన టాయ్లెట్ నబ్బు

చర్మసౌందర్యము ఇప్పుడు అతిసులభముగా పొందవచ్చు. మాలిన్యము తొలగించు సాధనమేగాక మెరొలిన్ శరీర దుర్వాసనల పోగొట్టి, ఆరోగ్యవంతమైన చర్మము నిచ్చి, ప్రతియొక్కరి అందమునకు మెలుగుకెట్టును. ఇందులోని ఓషధులు, దుర్వాసనతొలగించే గుణము ఈ రెండు సౌందర్యపోషణకు మిక్కిలి సహకరించును.

తయారుచేయువారు :

ది వెజిటబుల్ సోప్ వర్క్స్,

కాలి క త్

డిస్ట్రిబ్యూటర్లు : మెసర్స్ ఏ. జి. పోదువాల్ & కో,
334, తంబుచెట్టి వీధి, మద్రాసు-1.

మెసర్స్ ఓ.ఎం.ఎ.జి.సి.సి.

44, మహాత్మాగాంధీ రోడ్, సికిందరాబాద్,

మరొక పాత్ర: అంతరంగి ముగించింది. మళ్ళీ ప్రాస మధ్యగా ఆనించి, కాళ్ళ మీద కొమ్మకి చిక్కి, ఎలాంటి చూపునూ అవ్వకుండా, అది ఆకాశం కాదు—ఈ ముహూర్తం పైన కామకోపి చూస్తున్న వాకే పైకి, వాకే నింత—ఎక్కడో ఎక్కడో లవలవం, ఈ పేరు, ఈరు, అమ్మ, కొంప, వెనక, ముందు, దున్ను, నీరు, పండ్ల రిప్పలు—ఇవన్నీ మరచిపోయి, కేవలం కండలో ఎముకలతో పడమం, జుర్రు నీళ్ళ, ఉండవమే, ఆ వింత అనుభవం. నాలుగు, గుండె, రిప్పల, జుర్రుల ప్రతి ఆయపు, నోరెప్ప పలకరించినట్లు, కన్ను లాగై రిప్పలకి చూస్తున్నట్లు, నోరెప్పల చనిన రాక, ముద్దెట్టుకొన్నట్లు—అను భవం రాక, మరొకరిలాగ, ఆ మరొకరు భవంగా అయిపోయి, తన్ను లాగు కొనించుకొని, అనందంతో ఒక్క పెట్టున వివరం ఆ వింత.

కొమ్మమీద జొరబడి కళ్ళ మూసుకుంది అలిమేలు. కళ్ళ మూసు కున్నా, తెరుచుకొన్నా ఒకలాగే ఉంది. రెప్పలకింద తెరలూలు, రంగురంగులవి అనుకొని కొనినట్లు కనిపించి, చక్రాల కింద వాకదాని వెనక వాకటి పెద్ద చక్రంగా మారుతూ చంద్రుడుగా, సూర్యుడుగా, కోటి రంగుల సముద్రంగా పైకి లేచి ఆకాశంతో అంతర్ధానమై పోతున్నట్లు. ఆలోచన లేదు—అమ్మని గురించి ఊహ లేదు. ఆకలి లేదు—నశీవమై ఉండి కూడా నిర్విషంగా వినిపించడంలాగుంది.

అది కల కాదు—కీంద నీళ్ళ, కాలు జాచితే అంచేలంత పైకొచ్చాయి. చెట్టు మొదలు కనబడడం లేదు. ఇంకా పైకొస్తే, ఎక్కడి కెక్కడ—ఆ కొమ్మ వదులుగా. తిన్నగా ఉంది—పైకి ఎక్కటందుకు పట్టు దొరకదు. కిందిలా నీరు—పైన మజ్జు వాసిననుపుటిలా ముడతలు పడి, ఆకా లాన్ని నీటిమయంగా చేసినట్లుంది. కింద, పైన అంతా వాకటే—తేడా లేదు. ఎక్కడైతే ఉన్నా, మరణానికి ముందు రొందినట్లు వాగిపోయి వెళ్ళాలి ఊహించుకుంటున్నట్లు, నది నీళ్ళ పల్లంతోకీ జారి పోతూ నీళ్ళతో మోహన గుడ్డ కుప్పకుని కింద రత్నాలని, మణిమణికాయలని పీర్చుకుంటే తుడిచేసినట్లు—తనకోసం, తనపైకి—కడపారి త్యాగాన్ని వారు విప్పి అడిగినట్లు ధ్వనిస్తూ పొంగి, పారలి విచ్చలవిడిగా విర్రవీగి సాగిపోతున్నట్లుంది.

గుండె ఉడత తగ్గింది—తనకి తెలిసి మార్పుతో శరీరం స్థిమితమవు తోంది. చాచడానికి తగినంత దైర్యం చిక్కింది. అమ్మ లేనిది తను బ్రతికి వీల ప్రయోజనం. ఒక్క క్షణం, పూసరి బిగపెట్టి, రెండడుగులు దిగితే, అయిపోతుంది.

అమ్మో—ఎందుకు చాలా ? అమ్మకేం—ఏ లోగిలిలోనో విక్షేపలా ఉంటుంది. చిన్నప్పటినుండి తనెరుగున్న శరీరాన్ని—పాపం గంగపాలు చెయ్య దమా. అదేం చేసిందని ?

కేవున కేక పెడుతున్నా రెవరో—అదిరిపోయింది అలిమేలు. మళ్ళీ గుండెదడ ప్రారంభమైంది. అదిరిపోతుంటే లాంతరు కొమ్మకి తగిలి, అతో లక్షణా అన్న చప్పుడుతో లుపునుంది. చివ్వి బీటతీసింది—

ఎవరిదో కేక పెద్దదైంది. మూలుగు, రొద. కాపాడమని—అయ్యో, బాబోమని—అరుపు. అది మొగాడి కంతం. నిలబడి నాలుగు దిక్కులా చూసింది. ఒక కంప తన చెట్టు వెంపుకు కొట్టుకొని వస్తోంది. అందు లోంచి ఎవరో చేతులు పైకెత్తి మొరెట్టు గుంటున్నారు. దగ్గర కొచ్చే సింది. రెండు చేతులతో కొమ్మని గట్టిగా పట్టుకొని, కాళ్ళ కిందికి నీళ్ళ తాకేట్లు చాచింది. కొట్టుకుపోతోన్న కంపలోంచి పైకి కనబడుతోన్న ఆ చెయ్యి ఆమె పొదాలని గట్టిగా పట్టుకుంది. చాలా బరువు. కొమ్మని తన పట్టు నిలవడంలేదు—జారిపోతోంది.

ఆమె మోకాళ్ళ పట్టుగుని ప్రాసమీద ఒక కాలుంచి, ఆ వ్యక్తి కొమ్మ మొగతో ఆమె ప్రక్కనే కూలబడిపోయాడు.

“గట్టిగా పట్టుకో వాడెలా” అని వాగరుస్తూ నదావరావు. ఆమె నడుం గట్టిగా పట్టుకున్నాడు. నీళ్ళ నోట్లోంచి బైటికి వచ్చే న్నట్లుంది.

“కానీపుంటే చచ్చేవాడినే”

‘చాయ్యో’ అని ఆయాసంతో పైరాణ నడుతున్నాడు.

“మీరా ?” అంది అలిమేలు తెల్లబోయి.

“నేనేమిటి, నువ్వేమిటి చస్తూంటే”

“మెదలమందా వుండండి—ఇదుగో ఈ కొమ్మకి కాలు ఆనించండి—

అ—అల్లాగ—అవైపు కొమ్మని నడుం అనింది. పట్టుకోండి—మాట్లాడ కండి” అంది అలిమేలు, నడుం పైనుండి అతని వేతులు తొలిగిస్తూ. అతని నడదలు, అంకెళ్ళ రడికీ, చలికి నొక్కుకుపోయి మాట్లాడలేక పోతున్నా, ఏదో చెప్పాలని, బిగ్గరగా భ్రమలు చేస్తూ, యత్నం చేస్తున్నాడు.

“అఖరికి నువ్వే దిక్కియ్యావు”

దైవర్ ఉడాయించాడు—నొకర్లు అగతారు—చివరికి—అది—నువర్లు కూడా—ముందే తెలుసుకుంది కాబోలు,—ఈ నది గండి పడి పువ్వుద్రం జరుగుతుందని—ఎప్పు డెళ్ళిపోయిందో—బుప్పలేదు. నేను—నేను”

అలిమేలు ఆశ్చర్యంతో చూస్తోంది. కళ్ళ పూర్తిగా తెరుచుకుని— మొహం అంతా ఒక కన్నెన్నట్లు.

“మాట్లాడకండి”

“మాట్లాడకపోతే చచ్చిపోనూ, భయంతో. మాట్లాడి పోలి— ఇంకా బిగ్గరగా మాట్లాడతాను నేను, నాలుగింటికి క్లబ్బు కెళ్ళాను. చీట్లాట అంటే పేకాట రమ్మి అంటారులే—నీకు తెలిదు. ఇరవై కాజేశారు. మరో గంటుంటే అదంతా రాబడుదును. ఈ లోగా పెరిపోన్న మోగాయి,—నీగొచ్చేస్తున్నాయని కార్లో ఇంటికి బైలుదొను. కాస్త దూరంలో కారు చెడింది—వాళ్ళనీ, వీళ్ళనీ పోగుచేసి కారుని కొండ పైకి జేరేశారు. ఇంట్లో ఎవ్వరూ లేరు. అవి ఇవి వర్షి, డబ్బు వర్షుతో పడేసి కారు రిపేరు పూర్తిచేసి బైట కొచ్చేటప్పటికీ, అప్పుడే నీళ్ళ టిటి దాకా వచ్చేశాయి. కార్లో కూర్చున్నా—గ్రాడో తలుపు లాడి తేలున్నాయి. గట్టి కర్ర—మందంగా ఉన్నాయి. లాళ్ళలో రెండు తలుపులని ఒకటిగా కట్టి—వాటిమీదకు గెంతాను..... నువ్వేకదా—కారు లోసింది—అల్లా చూస్తావేం ?”

ఎవర్నో అన్నట్లు, వెనక్కితిరిగి చూసింది అలిమేలు. తనకే అంటూంటు. ఏమనాలి ? ఏమీ మాట్లాడలేదు. కండ్లకి జోడు లేదు. కళ్ళ చిన్నవిగా, లోపలగా ఉన్నట్లున్నాయి. ప్రాసెగు నడుచిమీద పడింది—చొక్కా తడిసింది. నెత్తిన కప్పిన తువ్వలు తీసి నడుంకి బిగించాడు. ఆ తువ్వలు తన కిమ్మని నంజ్చి చేసింది. ఇచ్చాడు. బాగా పిండింది. నీళ్ళ వాదిలేట్లు కొమ్మలకేసికొట్టి అతనిచేతి కందిచ్చింది.

“ఏం—అప్పుడు—చూస్తూ చూస్తుండగా, నీళ్ళల్లో తేలిపోతూ, కిందికి పడవలా జారుతూ వచ్చేశాయి. ఏదో కంపకో, రుప్పకో తగులుకుని నిలిచిపోయింది. ఇరుక్కుపోయింది. అప్పుడు మొదలెట్టింది భయం.

...అన్నీ ముళ్ళ కదుపుదామంటే. ఆ కంపనే పట్టుకు కూర్చోవాలి. కేకలెట్టాను. అందులో ఏ పామో కరిస్తే—చస్తాను. అరుపులు, ఏడుపులు”

“నాలాగ భగమంతుణ్ణి తలుక్కోలేక పోయావూ ?”

“చావు రానుంటే భగవంతుడు కూడా తప్పించలేడుగా. ప్రాణం రక్షించుకొనే సమయంలో నా కెవ్వరూ జ్ఞాపకం రాలేదు—ఆవిడ, నాన్న, అమ్మ, నొకర్లు—నాకు నేనే—అలోచన లేదు—బుర్ర లేదు—ఊ భయం, ఏడుపు, అనుకో అమ్మో—చచ్చాను.”

అని మోచెయ్యి పట్టుకుని బాధపడుతున్నాడు నదాశీవం.

“ఏమిటది ?”

“ముళ్ళ—అన్నీ ముళ్ళ—చస్తాను” అలిమేలు రవికికి బిగించిన పిన్న—కాస్త పక్కగా తిరిగి, బైటకి తీసి అతని మోచెయ్యి దగ్గరగా లాక్కుని, ముల్లని తెలుకుతోంది. ‘బాబోయ్’, ‘అమ్మోయ్’ అంటూనే ఉన్నాడు అతను. మెల్లగా బైటకి లాగింది. చీకిపోయిన ముల్లని.

“వొద్దు—ఆ బాధ కంటే ఈ బాధ ఎక్కువగా ఉంది—వొద్దు.”

“ఫరవాలేదు.”

“ఇదుగో.” భుజం చూపించాడు—చొక్కా మెడ కిందికి తోసి, బుజాన ఉన్న ముల్ల కంపం వేళ్ళతో తడుముతోంది అలిమేలు. దొరికింది

తాళ్ళ వేళ్ళలో ఏదో ఉంది. తీసింది. తడిసిన రూపాయల నోట్లు. తనకంత కోపం ఉన్నట్లు తెలుసుకుని ఆశ్చర్యపడింది అలిమేలు. ఆ నోట్లు తీసుకుని ముక్కులు ముక్కులుగా చించి పిళ్ళల్లో పారేసింది.

“చాలా—ఇదిగో—ఇంకా ఉన్నాయి. దిగుతున్నా.” అంటూనే కిందికి దిగాడు సదాశివరావు. ఆమె పక్కాగా తొలిగి కొమ్మని పట్టుకుని నుంచుంది. వర్షం నిలిచింది. కింద నది రోద ఎక్కువైంది. నీళ్ళు వేగంగా కదిలి పోతున్నాయి. హెచ్చిన వేగంతో రోద పెరిగింది. ఏవో గుప్పళ్ళు. లాటా కులు కాలినట్లు, డబ్బాలు డీకొన్నట్లు, దూలాల విరిగి పడ్డట్లు. తన ఇంటి కప్పు కూలిపోవడం చూసింది అలిమేలు. గోడ విరిగి, కరిగి జారిపోయింది. ఇంటి భాగాలు నీళ్ళల్లో పోతున్నాయి—అటుకేసి, నదికేసి, దూరంగా, ఇంకా దూరంగా చీకట్లోకి. భయంతో వాణికిపోతూ కూలబడి ఆమె తొడలు పట్టుకుని కూర్చున్నాడు. ఆమె వంటిమీద మిగిలిన చీర చాలా భాగం వూడే పోయింది. ఒక చేత్తో ఆమె స్తనాలు కప్పుకుంది, రెండోదానితో అతని పట్టు విడిచిపోయింది. మరికొన్ని నోట్లన్నాయి. తీసుకొని చించి, నోట్స్ వదిలి, నీళ్ళల్లోకి వూసింది.

“అదేమిటి—?”

“ఉమ్మ.”

“చీ, చీ—డబ్బు పారేశా—ఏం ఇదిగా ఉంది. ఎవరవనుకున్నావు?”

“చచ్చినదా న్ననుకున్నాను.”

“డబ్బు చేదా?”

“ఏమం.”

అతని భుజంపైన పాదా లానించి, తేచి నిలబడి పై కొమ్మలోకి ఎగ జాకి, మధ్య తొర్రలో కూలబడింది.

“నన్నదిలేసి పోతావా?”

“నువ్వదిలేయ్యతా?”

ఆశ్చర్యపడ్డాడు. భయంవల్ల కోపం ప్రకటించలేక పోతున్నాడు. అది కోపం కూడా కాదు—అదొక ఉన్నాదం—ప్రాణి మరో ప్రాణిని వెదుక్కుని, నిలబడేందుకు చేస్తున్న ఆరాటం అని కూడా అతనికి తెలియదు. ఆమె కావాలి—అక్షణం. అతను పొందిన అనుభవం—అదొక ప్రశాంతత, ప్రకృతి గుండెల్లో జొరబడి తను నాడై కొట్టుకుంటున్నట్లు—ఇదివర కెప్పుడూ ఎరగదు. దానికి స్వరూపం లేదు—అది కామం కాదు, వాంఛ కాదు. స్పష్ట రహస్యం తనలో వుంచుకొని దానిలో ఐక్యత పొంది నడచే పై నట్లు— ఏమో—కావాలి. ఇంకా కావాలి—లేకపోతే చచ్చిపోతాడు—ఆ కెగిరింపుతో చావడం ఎంతో అవసరంగా తోచింది. అతని వాళ్ళ తడిమంటలాగుంది. ఆమె పాడినీరుగా—ఏమో—అర్థంలేని ఆలోచనలు.

“వాస్తున్నా—పైకి.” అన్నాడు.

అతని కంఠమే మారి పోయింది. నది రోదలా వినిపించింది. ఏవో అరుపులు, ధ్వనులు—భ్రమా, నిజంగానా? మేఘాలు విడిపోతున్నాయి. తొందరగా కదిలి మధ్యలో నిర్మలమైన ఆకాశం చచ్చటి గజాపెంకులా, పథ్యం పుచ్చగున్న చందమామ వెలుగులో మెరుస్తోంది. నీరసమైన చెట్టునీడలు నల్లగా నీళ్ళల్లో పడి కొట్టుకు పోతున్నాయి. ఆ చందమామ చచ్చగా ఉంది—కాని అదొక వెలుగులా, శరీరానికి వెచ్చగా తగిలినట్లు వినిపించింది అతనికి. ఇంక దిగిపోతోంది చందమామ—వెలుగు పిలుపు వినిపించుకొని నల్ల మేఘాలు, వంటిమీద కాల్చి వాతపెట్టి నట్లు అంచులమీద వెలుగునీడ మోసుకుపోతున్నాయి. పైకి చూశాడు. ఆ వెలుగులో ఆమె మొహంమీద నీడలు పడుతున్నాయి. అది వోరు, అది ముక్కురంధ్రం, వంపు కాబోలు—స్తనాలపైన సన్నటి కాంతికి, కింద వికృతంగా నీడలు సాగుతున్నాయి. జాబ్బు భుజాలమీద పడేమకుంది. అది నడుం వంపు—సునుపుతో, గుండ్రంగా మెరిసిపోతున్నాయి తొడలు—లేచి నిలబడ్డాడు—ఆమె రెండు పాదాలు తన మొహంమీదికి లాక్కుని, తల ఆమె వొడిలో దాస్తున్నాడు.

ఏదో వచ్చును. త్రుళ్ళిపడ్డాడు. దూలాల మోత. మనిషి అరుపు— పెద్ద పెద్ద కేకలు—దూరంగా—నలుదిక్కులా పరకాయించి చూశాడు.

“ఏమిటది—అరుపు—చిరమంతోనా?”

సమాధానం లేదు.

“సన్నే.”

ఆమె మిగిలిన చీరని నడుం చుట్టూ చిగించుకుంటోంది. అమెకి అరన్న చూస్తే జాలి వుమరొంది. పాపం—బ్రదికాను—దర. కాగిరించు కుంటాడు. భనీ అవో లాగుంది. మనిషి రాకిడి కావాలి. చలె, దయం, బాగ. మొగాడి వాళ్ళ భలే ఉంటుంది—ఆ బుజాలు, కంఠం—ఆ కంఠం, చేతులు, వెచ్చగా, లడిగా, వేడి రక్తం—నది వొడ్డున నల్లటి మనుషుల కంఠలు కదిలిక జ్జప్తి కొస్తోంది. చెయ్యిపెట్టి రాకాలనుంది. మోటాగా ఉంటుంది. మోటాతనం తనకి గిట్టదు—కాని అదే కావాలనుంటుంది ఎంచుకో. ఆయనంటే రోట—గిట్టదు. కాని ఆ రెగిరం అర్థా తాకితే చొయ్యి ఉంటుంది. ఆ తలలో వేళ్ళు పెట్టి, వెండ్రుకలని పీడించి, తెంప వగతెయ్యాలనుంటుంది—ఇదంతా ఏమిటో. వెంకటేశ్వర్లు జ్జప్తి కొచ్చాడు—పెద్దదే—అది వాళ్ళ ఈసారి బాగా తాకి చూడాలి. ఇంతైనాక, తనకేం భయం? ఇవంతా బ్రతికి జైట పడితర్వాత గదా—ఈ లోగా, ఈయె నెట్లా—ఏదో చేసేలాగున్నాడు—ఇదేం కర్మ—అప్పుడు, అక్కడ, ఎవరు ఎవన్ని ఏంచేస్తే ఏంగాను—ఎవరి క్కావాలి...ఎవళ్ళ బ్రతుకులు వాళ్ళవి.

ఎవళ్ళకీ తెలియదు. అమ్మకి తెలియదు, వెంకటేశ్వర్లుకీ తెలి

“అలిమేలూ” అంటూవున్న కేక విని నిలిచిపోయింది. మళ్ళా మళ్ళా ‘అలిమేలూ’ అని పిలుస్తున్నారెవరో. అవును. రనపేరే. ఎటు? ఎక్కడ నుంచి? అటూ ఇటూ చూస్తోంది. నీళ్ళ కిందికి దిగిపోతున్నాయి. బాగా బాగా కిందికి—మరీ వేగంతో నదివైపు వర్షంతోకి.

ఎవళ్ళో గంగమ్మరల్లి పీక సునిలిమినట్లు. ఏడుస్తూ, రోదీస్తూ, బాధనుండి తప్పించుకు పారిపోతున్నట్లు, ఏమీ చేతకాక కనితో అగ్నింటిని పాడుకేసి పోవడం నుంచి దన్నట్లు, నీళ్ళ అందినదాల్లా తోసి, ద్రవ్య, తప్పి, రన వెన్ను మీదికి లాక్కుని ఉడాయిస్తోంది. ఆ కేక అటు నుంచి—అన్నీ రుప్పలు, పుంతలు, చెట్లు చేమ, డబ్బాలు, పెట్టి, దూడ, మేక, కర్ర కంప, వేగంతో తను కూర్చున్న చెట్టు మొదలు చుట్టూ ప్రదక్షిణం చేసి, బలికెళ్ళే మేకపిల్లలా, పీకతెగిన కోడిలా తిరిగి తిరిగి, కొట్టుకుపోతున్నాయి. రన పేరు స్పష్టంగా వినబడుతోంది. సందేహంలేదు.

“ఎవరది?” అని కింద నుంచి సదాశివరావు.

మళ్ళా పిలుపు ‘అలిమేలూ’ అని.

‘ఆ’ అని బిగ్గరగా పలికింది. పలికింది కాని కంఠంలోంచి మాట పైకి రాలేదు. నొక్కుకుపోయి గాలి మాత్రం జైటకొచ్చింది. గొంతుకు సవరించుకుని, మరోసారి ‘ఆ’ అన్నది. కంఠంలో జీర—కత్తితో దన్నని చీల్చి నట్లు, దుప్పటి కప్పి పీకని సునిలిమినట్లు—‘ఆ’ అంటే లాభంలేదు. ఏదో అనాలి. ‘ఉ. నేనే—ఇక్కడ’ అన్నది అలిమేలు. కొన్నిధ్వనులు, జైటపడ్డాయి. ఇంక ఫరవాలేదు. అదుగో ఆ కొండవైపునుండి ఏదో ఆకారం, తమ చెట్టు వైపుకి వాస్తోన్నట్లుంది. మళ్ళా ‘అలిమేలూ’ అని కేకలు.

“ఆ, ఇక్కడ—ఇక్కడే” అని బిగ్గరగా పలికింది.

“వోరు మూసుకో. అరవకు” అంటున్నాడు శివయ్య.

మళ్ళా, మళ్ళా ‘అలిమేలూ’ అన్న కేక పెద్ద దపుతోంది. ఆ ఆకారం—దేనిమీదో నిలబడి—పిలుస్తున్నట్లుంది. దూలాల కాబోలు—ఏదో పడవలా గుంది. అతనే—వెంకటేశ్వర్లు పిలుపు. తన వెంకటేశ్వర్లు. తల్లిబబ్బుగా లేచింది—బొడ్డుకింద చీర కొంగు బిగించింది. అమ్మయ్య. వెంకటేశ్వర స్వామి బొమ్మ భద్రంగా ఉంది.

“ఇక్కడ—ఇటు” కేకలేస్తోంది.

అది పడవలాగుంది. ఇటున్నాడు.

“ఇక్కడ—నేనే—రా, రా, ఇటు”

అంటోంది. దిగాలి—కింది కొమ్మలోకి దిగాలి. ఈ సదాశివయ్య లేచి నిలబడితే బాగుండును. భుజంమీద కాలుపెట్టి దిగొచ్చు. దిగాలి.

“ఇదిగో చూడు”

అతను తనకేసి చూడలేదు. ఎట్లా?

భద్రతకు, సేవకు మీ మోటారు బండలను

మా వద్ద
ఇన్సూరు చేయండి

ది
వాన్ గార్డ్
ఇన్సూరెన్సు
కంపెనీ లిమిటెడ్

రిజిష్టర్డ్ ఆఫీసు,
వాన్ గార్డ్ హౌస్
11/12, సెకండ్ లైన్ బీచ్,
మద్రాసు - 1.

“చు, వచ్చె” అని అరుస్తున్నాడు వెంకటేశ్వర్లు. దగ్గర కొచ్చే శాడు.
“ఇటు, ఈ చెట్టు మీద” అన్నది అలిమేలు.
చెట్టు మొదట్లో దూరం వదన తగులుకుని చప్పుడైంది. లేచి నిలబడ్డాడు వెంకటేశ్వర్లు.

వెత్తికి ఏదో తుమాలు తాంటిది కట్టుకున్నాడు. అక్కా లేదా పాట్టి తాగు—వాడే—

“ఇక్కడ” అంది.

చెట్టు మొదట్లో తడుముతున్నాడు—చెట్టుకోసం.

“అమ్మేదీ—నువ్వు బాగుందా?”

“అమ్మ బాగుందిలే”

ఏవో ధ్వనులు చేస్తున్నాడు. ముక్కుతూ, రొప్పుతూ. చట్టు చిక్కినట్లుంది. పాదం అనించాడు, ఒక చేత్తో కొమ్మ మొదలు పట్టుకుంటూ న్నాడు. ఒకచేత్తో కర్రబొమ్మ గట్టిగా పట్టుకుని, రెండోదానితో కొమ్మని కౌగిలించుకుని, మెల్లగా కింది కొమ్మలోకి జారింది అలిమేలు. ఇవయ్య వెన్ను మీద పాదం అనింది. ఏదో పెద్ద చప్పుడైంది. అదిరి కిందికి చూసింది— ఏకీ? వెంకటేశ్వర్లు లేడు. ‘దబ్బు’ మని చప్పుడు—వడవేదీ? బలబల మంటూ దూరంవదన కొట్టుకుపోతాంది—మనిషి లేడు—ఏకీ?

“హాసేశావా?”

అంది, సదాశివరావుకేసి కోరగా చూస్తూ.

అతని చెయ్యి ఆమె నోటిమీద వడింది. రెండో చెయ్యి రొమ్ముమీద పెనవేస్తోంది. చేతిని కొరికింది. ‘అమ్మో’ అన్నాడు సదాశివరావు. తేరుకుని చూసేసరికి ఆమె లేదు. నీళ్లలో చప్పుడైంది. దూకేసింది. వడిపోయింది— నీళ్లలో కొట్టుకుపోతాంది. తన్నుకులాడుతోంది. జలజల కొట్టుకుంటుంది—‘అమ్మో!’ ‘వెంకటేశ్వర్లు!’—‘అయ్యో’ అని కేకలు పెడుతోంది. అదేదో రుచ్చలాగుంది. అందులో ఇరుక్కుంది. తను దూకితే? దూకగలదా? దూకి ఏం ప్రయోజనం? మొహం మోకాలుమధ్య దాచుకొని, అయి వ్పంగా, కళ్లు సగం తెరిచి ఆమె కొట్టుకుపోతాన్న దృశ్యం, తనెరగనట్లు, తనకి తెలీనట్లు చూస్తూ, గజగజ వాణికిపోతూ కూర్చున్నాడు సదాశివరావు.

ఇంక మరి కేకలు లేవు. అరుపులు లేవు. వెనక్కి మళ్లుతున్న నీటి రొద తప్ప అంతా ప్రశాంతంగా ఉంది.

గుండెలు కొట్టుకోడం రెక్కపెడుతూ కాలం తెలుసుకోలేకపోతున్నాడు.

నీళ్లు గబగబా జారిపోతున్నాయి. వొస్తువుల, కళేబరాలు ఇల్పాలల్లే బురదతో ఇరుక్కుని నిల్చిపోయాయి—వల్లటి పారలా నీరు అక్కడక్కడ పారుతోంది—పాము కూసంలా—ఆ చెట్ల మధ్య, ఈ రాళ్ల మధ్య, దూరంగా కొండ కనబడుతోంది. దానిమీద మిగిలిన తన బంగారా—నుదుటిమీద మట్టు కాలి మచ్చలాగు. అక్కడక్కడ బురద మరకలు. చందమామ లేడు— గాలి స్తంభించింది. ఆకాశం, పసివాడి వంటిమీదనుంచి కప్పు తీసేసినట్లు ముడుచుకొని తన్నుకువేటుందుకు వోపిగ లేనట్లు, నిశ్చలంగా ఉంది. అది కాకి రెక్క—ఇది కుక్క కాలు, అది కంప, ఇవి గుడ్డపీలికలు. వాగరికత మునుగు తోంచి బైట వదగా మిగిలిన ప్రకృతి—తనొక్కడే సజీవుడై ఉన్నాడు.— ఉన్నాడా? కళ్లు విప్పి చూశాడు—వంటిని గిల్లి చూసుకున్నాడు. ఊసిరాదా తోంది. ధ్వనులు వినబడుతున్నాయి. కనబడుతున్నాయి. దూరంగా ఆ కొండవక్క ఒకదీపం. మనుషుల అలజడి—అప్పువ్వమైన కేకలు, ఏడ్పులు. తెప్పలమీద జనం అటూ యిటూ వదిలెత్తిన వస్తువులు. అక్కడ నీరు వల్లుబడింది. అటూ

ఎత్తు. వడవలు నిలిచిపోయాయి. తను కూర్చున్న చెట్టు కింద సీరు అంత లోతు లేదు. దిగి చూడొచ్చు. ఆ మడ్డిలోకి, రొంపిలోకి ఎట్లా దిగడం? తనకింకా ధైర్యం లేదు. ఆ పిల్ల ఏమైంది? ఎక్కడో ఇరుక్కుని ఉంటుంది. వాడు? వాడేమిటి మధ్యలో—ఎందు కొచ్చినట్లు. భలే సాహసం—రక్షించాలని వచ్చినట్లున్నాడు. ఏమైంది? కాలుజారి వడిపోయాడా? 'నువ్వు తోశేసావా?' అన్న అలిమేలు ప్రశ్న వినబడుతోంది. తనెందుకు తోస్తాడు? తన కాలకి వాడి చెయ్యి తగిలి పట్టు పడలి వడిపోయాడా? అంతేనా? తొయ్యలేదు. ఏమో. తనకేం జ్ఞానకంలేదు. అసలు ఆ పిల్ల చెప్పేవరకూ వాడు వడ్డ ట్టే తెలియదు.

"తోశేసావా?" అని ఆమె ప్రశ్న కంటే, ఆ ప్రశ్న అడిగినప్పుడు ఆమె కళ్ళలో చూపు అతన్ని మరింత బాధిస్తోంది.—నిజంగా తను తోసేసి పట్టు, నమ్మేటట్లు చూసింది. కోరగా, నల్లసాప ఒక మూలగా లాగి, తన బలాన్నంతా ఆ తెల్లసాప మధ్యలోకి వూరించి, నల్లటి ఆకాశం మధ్యలో విరిగిన మెరుపులా, ఆ క్షణం వాక జ్వాలగా ప్రజ్వరిల్లి దహించినట్లు—అబ్బ!—ఆ అబలకి, అమాయకపు పనిపిల్లకి,—అంతటి శక్తి, బలం ఉండడం తను తట్టుకోలేకపోతున్నాడు. శరీరానికి, తెలివికి ఏం వంబంధం ఉన్నట్లు? ఆ చూపులో ఆమె నిజస్వరూపాన్ని దర్శించినట్లైతే సీగ్గుతో తల వంచు కున్నాడు. కొన్ని కోట్ల కన్యలు అతనికేసి వేలు చూపి, వొక్కసారి కనరి చూసి, పురుషజాతికి ఆ క్షణాన ఏకైక ప్రతినిధిగా ఉన్న తనని, నేరస్థునిగా తీర్చుచేసి, శిక్ష విధించి అంతర్ధానమైన అశరీర శక్తిలా—అత నడి మరచిపోలేదు. కళ్ళు గట్టిగా మూసుకున్నాడు పదాశివరావు.

వెన్ను విరుచుకుని లేవడానికి సిద్ధంగా ఉన్న మూర్ఖుడి పయనం తెలుపుతూ, బాకాలతో సాటింపుకీ బైలుదేరినట్లు కీరణం కొనలు ఆకాశాన్ని తాకి, మైల పడుతున్నట్లు, వెలవెల బోయి, సీరసించి, క్షీణించి మంచాన వడిన ప్రకృతిని బలాత్కారంగా లేపి కూచోబెడుతున్నట్లు—అలిమేలు అభిరూపం, అతన్ని తనలోకి నెట్టి, మరిలేవక అణగార మన్నట్లు న్నట్లుగా కూర్చుండిపోయాడతను—ఆ తీక్షణమైన చూపులో. ఆమె రొమ్ములపాలు, బుజాల వొత్తిడి, పొత్తి కడుపులో—మృదువైన బింకం, ఆ తొడల తొక్కిడిలో మెత్తదనం—అతన్ని ఆ చూపుతోంచి పరకాయించి చూసి, తనలో తనని బంధించి, ఆ చీకటి కూపంలోంచి, కోటి సూర్యుల కీరణాల ఫహరాగానం లేవనెత్తలేవేమో.

ప్రపంచంలో మనుషులు రెండే తెగలు—చంపేవారు, చంపలేనివారు. తాను రెండో తెగవాడు. కాని, కాని అలిమేలు ఫిర్యాదు? ఇంతకీ ఎవరూ చానందే తన కెందుకా భయం? వాడు—వా డెవడో వొచ్చాడు—ఆమెని తీసుకెడదామని—ఏమవును? చస్తే మాట. ఇద్దరు చద్దరు. ఆ అవాం తరం తను తప్పించాడా? చోటుకోసం తన్నుకులాడుకుని, ముగ్గురూ పిళ్ళలో వడి చస్తే, ఎవరు ఎవర్న చంపినట్లు!

కళ్ళు మూతలు పడవు—కాని చూపు ఆనదు. ఇంక ఆలోచన లేదు. వత్తగుల్లలో పురుగులా మనస్సు మడతలు వడి, వంటి అవయవాల మధ్య

ముడుచుకుంది. ఎక్కడో మరో లోకంలో ధ్వనులు—మరో యుగంలో దృశ్యాలు—మనిషి రాకవూర్వం భూమిపై తిరుగాడిన ప్రాచీన జంతుజాలంక శేబరాలు, కొండ రాళ్ళ మధ్య ఇరుక్కుని, కోటి సంవత్సరానికి కొండ పగిలిమధ్య జాడ మిగిల్చినట్లు—ఏవేవో కనబడతాయి—దూరంగా దీపాలు—మనుషుల గుంపులు—బృందాల వీధులు—న్యూశానంలో మంటలు—చస్తువులు, మట్టిసీరు, తడిమంటలో తెల్లగా మెరిసిన ఎముకలు అర్చుతూ పాడినట్లు పడుతున్నాయి ఆకాశంలోంచి.

వక్కుల అరుపు కాదు—మనుషులు—
"దిగండి."

తం పైకెత్తి చూశాడు మిగిలిన శంటిలో. మనుషులు. మనుషులు—తనకోసం—డ్రై వరు—తనరుగన్న పోలీసు—వొకర్లు—ఇంకా ఎవరో—నంచులు, కర్రలు, తాళ్ళు. "దిగండి..." దింపుతున్నారు—దేనిమిదో పడుకో బెట్టారు. ఎటో లాక్కుపోతున్నారు. వెలుగు వెంటాడి, పెరిగి మూలలో విరిగిపోతోంది. కింద సీరు, బురద, అకులు, చెమ్మ—బంక—వడ్డి—పెట్టి, కుక్కతోక, మేక కాలు, గంపకింద కోర్కె—అది మార్గ కీరణం, కంటి రెప్ప కింద—రెప్పకింద తారట్లాడు తున్నది—ఆమె కంటిలో చివరి చూపు. —వేళ్ళతో రెప్పని పైకి నెట్టి, క్షణం చూశాడు—అదిగో ఒక గుంపు—మధ్యలో ఎవరివో కాళ్ళు—ఎవరివో చేతులు—మట్టు మనుషులు—

"చచ్చింది పాపం—"

ఎవరో అంటున్నారు. ఎవడో.

చేతులో కర్రబొమ్మ—

వెంకటేశ్వరస్వామి కర్రబొమ్మ—చేతిలో

ఉండిపోయింది. ఎవరో అంటున్నారు.

'అదే—అలిమేలు.'

'అడికేం—అడుగో ఆ పైకేళ్ కొట్టువాడు—వెంకన్న' 'అమ్మ కొంపలో

లేదుగా. నంత తెల్లంది.' 'దానికేం' 'ఇదీ' 'ఒకరై' 'పాపం—చచ్చింది.'

మరి ఈనకేం—ఆమె ముందుగానే "సువర్ణమ్మగారు పదిలం

గావే ఉన్నారు. ఇంటికి వచ్చేశారు.

లేచి కూర్చున్నాడు పదాశివరావు. గుంపు దూరమై పోయింది. ఆ

విక్కరేసుకున్నవాడేనా వెంకటేశ్వర్లు! బాగానే ఉన్నాడే.

నమ్మద్రంపై ఒక ఆవిరి తెర ఆకాశంలోకి లేచినట్లు, అతని మనస్సులో ఒక భాగం ఎక్కడికో లేచిపోయింది. ఊపిరి సాఫీగా రావడం లేదు—కాలిపోతున్న ఎడారి ఇసుకలో, ఎక్కడ వడినా కరిగిపోతానని భయ వడి కిందికి వడని మంచుకణంలాగు, గుండె తలపటాయిస్తోంది.

అకలేస్తోంది కర్మ. ఇంటికి వచ్చేశారు—

సీటి మేడ, తడి మంటలో కాలిపోతోంది—

చర్మం పీకిం తర్వాత ఎర్రటి మళుచి మచ్చ—కీరణం లాకిడితో కొన పూపిరితో నిలబడిన తనిల్లు—ఏకాంత మహా సంగ్రామంలో చావగా మిగిలిన తను—కంటి సీరు పాడిగా కారుతోంది. పాడి పీటితో అతడి మంటని చల్లార్చగలడా?—చల్లార్చగలగడం ఎంతంతో ఎంత.

అశ్వమేషునిచరిత్ర

శ్రీ కొడాలి లక్ష్మీనారాయణ

పారివర్తము చరిత్రకు చెందిన కాలమునుండి మత, వేదాంత భావపురికమైన విలసిల్లినది. ఇది ప్రస్తుతం, ఇంగ్లాండులవలె చారిత్రక భావసంపదతో (Historically Conscious) విలసిల్లిన దేశము కాదు. మహాయాన మతప్రచారకుడగు అశ్వమేషుని ఎంటి మహాత్ముని చరిత్ర మనకు నామమాత్రముగా మాత్రమే లభ్యమగుట విచారకరము. దేవ, కుమారలబ్ధ, అశ్వమేష, నాగార్జునులు ప్రపంచముతోని నాల్గు బౌద్ధులని 'కౌశానుస్థాన' వ్రాసెను. కుమారలబ్ధులని బదులు 'వసుబంధుని' పేరు 'తారానాథు' దుదాహరించెను. మహాయానశాఖను ప్రబోధించిన ఆరు గురు గురువులతో నశ్వమేషుడు, నాగార్జునుడు, అర్యదేవుడు మున్నగువారి పేర్లున్నవి. నాగార్జునుని గురువు అశ్వమేషుడని కొందరు వ్రాసిరి. అతి ముఖ్యమైన ప్రబ్ధాపారమితసూత్రములపైన నాగార్జునుడు 'మహా ప్రబ్ధా పారమిత శాస్త్రము' అను వ్యాఖ్య వ్రాసెనని ఇందులో 'కౌశ్యక' గొడగని, దీనికి ఆరంభము అశ్వమేషుడని, తర్వాత నాగార్జునుడని, ఐరో పీయ విద్వాంసులు వ్రాసిరి. 'పాటర్ను' అను విద్వాంసుడు 'ఈ గొప్ప బౌద్ధుడు, సార్వత్రిక శిష్యుడని, క్రిస్తుశిష్యులు రెండవశతాబ్దములో నివసించె నని, కవి, సంగీత పాఠకుడు, విద్వాంసుడు, తీవ్రమైన బౌద్ధ భిక్షువు, మత ముతో వ్రాసిన శాఖకు చెందినవాడు క్రమశిక్షణను జక్కగా భావించినవాడు' అని ప్రశంసించెను. 1 ఇంకను ఈయన, 'అశ్వమేషుడు 'పార్శ్వ' అనువాని శిష్యుడని, కనిష్ఠసభలో నీయన ప్రముఖ పాత్ర వహించెనని' వ్రాసెను. నాగార్జున రచిత గ్రంథములలో గూడ 'కనిష్ఠ, 2 కీలిక, అశ్వమేషుల పేర్లున్నవి. ఆధునిక విద్వాంసుడైన 'మేషు' కూడ 'ఈయన కవి, గాన విశారదుడు, నైతిక విద్వాంసుడు, తత్వవేత్త, నాటకకర్త, కథాకారుడు— ఈ కళలన్నీ కనిపెట్టినవాడు, అన్నిటిని మించినవాడు, 'మిల్టన్, గేటి, కాంట్, వాల్టయిరుల స్మృతిపథమునకు దెచ్చువాడు' అని పలువిధముల నుతించెను. 'బాన్సెన్' అను విద్వాంసుడు అధికమైన వక్తృత్వము కి గల లేక ఆశుధారగల కవియని, యోగియని, అధ్యాపకుడని' ప్రశంసించెను. ఇట్టి మహానీయుని చరిత్ర నాగార్జున, దేవలులయొక్క 4 చరిత్రలతోబాటు వైదియభాషలో లభ్యమగుచున్నది. వీని ఆంగ్లానువాదము లందందు కొలది మాత్రమే లభ్యమగుచున్నవి. ఐరోపీయవిద్వాంసులు పలు శ్రమలు చేసి, 'మంగోలియా, చైనా, టిబెట్టు'లలో లభ్యమైన బౌద్ధ వాఙ్మయమును ఖరికోధించి నిరంతర కృషి సల్పి, ఈయన జీవితమును గూర్చి కొన్ని చారి త్రక సత్యముల బ్రసాదించిరి. అశ్వమేషరచిత గ్రంథములనుబట్టి, కనిష్ఠుని శాసనములనుబట్టి కొన్ని చారిత్రక సత్యములు బయల్పడినవి. ఒక చారిత్రక సత్యము ఒక జాతి సంపద యని (National asset) అది విశ్వసత్యమని గుర్తెరుంగుడు. ఈ చారిత్రక సత్యముల బ్రసాదించు విద్వాంసులు, జాతికి, జగతికి, ఎంత ఉపయోగకారులో తెలుసుకోవలయును. కుమారజీవచరిత్రపైన అశ్వమేష, నాగార్జున, అర్యదేవుల చరిత్రలు, చైనీయ భాషలోనికి క్రీ. శ. 387—418 మధ్య మార్చబడెను. వీనిని ఆంగ్లభాషలోనికి మార్చించి, తెలుగు వత్రికాధిపతులు ప్రచురించెదరని నమ్ముచున్నాను. సాహిత్యసేవ చేయు 'భారతి' వత్రికాధిపతి ఈ కార్యము నకు బూనుకొన్న మేలు చేసినవా రగుదురు.

అశ్వమేషులెందలు ?

కనిష్ఠుని అస్థానవిద్వాంసుడైన 'అశ్వమేషుని' తలిదండ్రులు, విద్యాభ్యాసము, గురువులు జన్మస్థలము, స్థిరనివాసము, అంత్యకాలము, శిష్యులు—వీనిని గూర్చి నమగ్రముగా తెలియకున్నది. విస్తృతపరులైన ఇ మ్మహా

నియులు తమ ఆత్మచరిత్రనైన వ్రాసికొనరైరి. చరిత్రలను వ్రాయ గల్గిన యిమ్మహానీయులు మహావాసనల వదలి పరమునందే దృష్టి బరసి నట్లు కాన్పించుచున్నది. సమకాలీనుడైన నాగార్జును డట్లు ప్రశ్నించు చున్నాడు. "కళలు, చేతివృత్తులను బోధించుశాస్త్రము జీవనోపాధి కునయోగించు శాస్త్రమై యున్నది. కాని ప్రపంచము నుండి విముక్తిని బొందు మార్గమును బోధించు శాస్త్రము, నిజమైన శాస్త్రము కాదా?" "నుజుకీ" అను విద్వాంసుడు 'మహాయాన శ్రద్ధోత్పాద' యను గ్రంథ మును బట్టి భిక్షుకాలములలోని ఆరుగురు అశ్వమేషులను బేర్కొనెను. "బుద్ధుడు చనిపోవుముందు ఒక అశ్వమేషునితో మాటాడెను. బుద్ధుడు చనిపోయిన 300 ఏండ్లు తర్వాత ఒక అశ్వమేషుడు జన్మించును. బుద్ధ నిర్వాణానంతరము 600 ఏండ్లకు, అశ్వమేషుడు 96 శాఖలు గల బౌద్ధ మును బోధించును. బుద్ధ నిర్వాణము తర్వాత 100 ఏండ్లకు అశ్వమేషు డను మహాసత్తుడు వచ్చి, ధర్మ సంస్థాపన చేసి, బౌద్ధ ధ్వజమును బలిష్ఠ చేయును. బుద్ధుని తర్వాత 800 ఏండ్లకు ఒక అశ్వమేషుడు ౫0 ధర్మ మేర్పరచును. తీర్థకుడు కాలనక్షత్రకుడనువాడు, బుద్ధుని 86000 ప్రశ్నల నడుగును. ఈయనను 'తథాగతుడు', 'ఓ అశ్వమేష శ్రమణ'యని సంబో ధించెను. ఈవిధముగా నారుగురు అశ్వమేషులు కాన్పించుచున్నారు." 6 అని నుజుకీ వ్రాతం సారాంశము.

1. Watters—Hiuen Tsiang's travels Vol. 1- p 104 "This great Buddhist, who apparently lived in the second century of our era, was a poet, musician scholar, religious controversialist and zealous Bud- dhist monk, orthodox in creed, and a strict observer of discipline."

2. Ibid-p 209— "Aswaghosha was a pupil of Parswa, who took a leading part in Kanishka's council."

3. K. N. Ghosh—Early History of India p. 209 — "He was a poet, musician, preacher, moralist philosopher, playwright, tale-teller; he was an inventor of all these arts and excelled in all; In his richness and variety, he recalls Milton, Goethe, Kant and Vol taire."

4. E. H. Johnson— "Great eloquent poet, the mendicant, and teacher."

5. Nagarjuna's Pragna Danda-M. S. Folio 15, "The science which teacheth arts and handicrafts Is merely science for the gaining of a living But the science which teacheth Deliverance from worldly existence Is not that the true science?"

6. Suzuki — Awakening of Faith.

మీ సమస్యలన్నీ
సేవింగ్స్ ద్వారా
పరిష్కరించు
కొనండి

మీ పిల్లల చదువులకు
మీ కుమార్తె వివాహమునకు
ఇల్లు కట్టుటకు
వార్ధక్యములో సుఖజీవితమునకు

ఇండియన్ బ్యాంక్ లిమిటెడ్ నందు
రెకరింగు డిపాజిట్ ఖాతా
ప్రారంభించి క్రమంగా సొమ్ము
నిల్వచేయండి. మీ భవిష్యత్తుకు
నిర్దుష్ట సూచనలను అనేక విధాల
నిచ్చి సహాయపడును.
యే ప్రాచిన్ నైనా సంప్రదించండి.
జి. ఎన్. సుందరం
నెక్రటరీ.

ది ఇండియన్ బ్యాంకు లి॥

ఇండియన్ ఛేంబర్ ఓర్బింగ్స్ : : మద్రాసు - 1

నుక అశ్వఘోషుడు క్రీ. శ. 125—152 కాలము వరకు బాలిం దిన చిన్న మహారాజు అస్థానమున. కనుక తదాగతునిక వాడవు 800 పండ్ల లభించెను. ఈయనను ఆంధ్ర అశ్వఘోషుడు.

జన్మస్థలము—తల్లిదండ్రులు—గురువు

ఈయన జన్మస్థలమును గూర్చి సరిగా తెలియదు. ఈయన తర్వాత 1300 పండ్లకున్న 'చారానాథుడు' అశ్వఘోషుని జననము కాశ్మీర మనెను. కాని తూర్పు హిందూదేశములోని 'సాకేత పురము' ఈయన జన్మస్థాని యని చెప్పెను. ఈయన వ్రాసిన తొమ్మిది అంకముల నాటకము 'సారి పుత్ర ప్రసంగము' (చారిత్రక పుత్ర ప్రసంగము) "సారిపుత్ర, మార్గల్య యనునవి శిష్యులను తదాగతుడు బౌద్ధమతముతో నెట్లు జేర్చినది యిందు వర్ణించబడినది. ఈ వ్రాతప్రతి 'మహ్మ బర్క్ స్థానములోని 'టర్ఫాను' (Turfan) లో మరి రెండు వ్రాతప్రతులలో బాటు సమగ్రముగా లభ్యమైనవి. ఇది భార్య సత్రములపైన వ్రాయబడినది. ఆచార్యవర్యుడు 'లూడర్స్' (Professor Luders) కృషివలన ఈ మూడు నాటక ములు బయల్పడినవి. సై నాటకముయొక్క అంతిమప్రతిము సురక్షిత ముగా నున్నది. వ్రాసిన నాటకము బౌద్ధులదే యని బయల్పడినది. 'సున రాక్షాక్షి పుత్రుడు' 'అశ్వఘోషుడు' అని యిందుల్లేఖించబడుటచేత, ఈయన తండ్రిపేరు "సునరాక్షాక్షి" యని తెలిసికొనవచ్చును. తల్లి పేరు వీ గంధములోను లేదు. పాఠశాలకంటిత గం 7 యిమ్మహానీయునకు జననీ జనకులతోను, సునపులతోను నిమిర్రములెడు కాబోలు. ఈయన గురువుపేరు 'పార్శ్వ' యని ఈయన కూడ కనిష్ఠుని మహా సంగముతో బ్రముఖ పాత్ర వహించె నని తెలియుచున్నది. 9 వ వాడు పార్శ్వ, 10 పుణ్య యశస్సు, 11 అశ్వ ఘోషుడని బౌద్ధ గురువుల జాపితా తెల్పుచున్నది. కొందరు 'పుణ్య యశస్సు' గురువని వ్రాసినది. ఆర్యదేవుడు అను నాగార్జునుని శిష్యుడు మంత్రీ కాన్తి సంబంధముగ కకానైపుణ్యమున అశ్వఘోషుని ఓడించెనని 'తారా నాథుడు' వ్రాయుచున్నాడు. సత్యమైనచో ఇది పాటలీపుత్ర రాజు ఆస్థాన ములో జరిగియుండవలెను. మహాయాన బౌద్ధులైన వీ రిరువురి కేల వాడని జరిగినో తెలియకున్నది. దీనిని ధ్రువపరచుట కితర చారిత్రకాధారములు లభ్యము వలేదు. ఆర్యదేవుడు బ్రాహ్మణమత బద్ధవిరోధి యని, భిన్న మతావలంబకులకు పృథిరకీ యని విద్వాంసులు వ్రాయుచున్నారు. కాన్తి గంధములలో 'అశ్వఘోషుని శిష్యుడు నాగార్జునుడు' అని కలదు కాని ఆయన ప్రధాన మితనిపైన ప్రసరించినట్లు కాన్తినించుచున్నది కాని చూటిగా శిష్యుడు కాదు. పార్శ్వకు అశ్వఘోషునికి గల సంబంధము మాత్రము కాన్తి 9 చోట్ల కాన్తినించుచున్నది. అశ్వఘోషుని, గురువగు పార్శ్వ యిట్లు ప్రశ్నించెను. "విజ్ఞములో కాంతి గల్గుటకు, దీర్ఘాయుర్దాయము గల్గుటకు, విస్తారముగా లభ్య మగుటకు, మానవులకు దుఃఖనివారణ గల్గుటకు నేమి కొరవలెను?"

పాటలీపుత్రరాజు ఆస్థాన విద్వాంసుడు

అజాతశత్రునిచే నిర్మించబడిన 'కుసుమ పురము' తర్వాత కాలములో పాటలీపుత్ర మైనది. క్రీ. శ. 130 ప్రాంతములోని పాటలీపుత్ర ప్రభువు ఒక బౌద్ధుడు. ఈయన అశ్వఘోషుని ఆదరించి, అభిమానించి ఆయన వాగ్మృతధారంగ్రోలుచు, బౌద్ధ ధర్మ శ్రవణసక్తుడై నిరంతరము కాల క్షేమము చేయుచు, ఆస్థానమున రత్నమునలె నున్న అశ్వఘోషుని మర్యాద చేయుచు ప్రకాశించుచుండెను. సర్వ కాన్తిముల కూలంకషముగా జదివి సకల కాన్తిపరిగంతుడని పేర్కొనిన, ఈయన ప్రతిభా సంపత్తిని గూర్చి, ఈయన భీకత్తిని గూర్చి, కుషాను రాజగు 'కనిష్ఠుడు' కర్ణాకర్ణిగా విని యుండెను. బౌద్ధ ధర్మాభిమాని, రెండవ ఆశోకుడని పేర్కొనిన ఆ వ్యవతి అశ్వఘోషుని ఆహ్వానించుచు, స్వహృద్యార్థముగా నొక జాబువ్రాసెను. అప్పటికే జరాధాంతునిచేత కృశించిన 'అశ్వఘోషుడు' ఈ యాహ్వానము సంగీకరించజాలక తన శిష్యుడైన జ్ఞానయతుడను వానిని తనకు జడు లుగా బంపెను. కాని కనిష్ఠుడు దీనికి తృప్తి జెందినట్లు కాన్తినిచేడు 10

ఈ విషయముపైననే కాబోలు కనిష్ఠునికి పాటలీపుత్ర రాజుకు సంకుల సమరము జరిగెను. ఈ యుద్ధములో పాటలీపుత్ర రాజు పరాజితు డాయెను. యుద్ధ పరిహారముగా, కనిష్ఠునికి పాటలీపుత్ర రాజు అశ్వఘోషుని సమర్పించె నని, ఆయన సంతృప్తింతరంగుడై గెల్చిన రాజ్యమును వదలివేసి, స్వదేశ మున కేగి, అశ్వఘోషుని నిండు ప్రేమతోను, గౌరవ మర్యాదలతోను జూచు చుండెనని, అశ్వఘోషుడు కాశ్మీరములోని తన నూత్న నివాసములో దన పరి శోధనల సాగించుచుండెనని, తారానాథుడు, నాటర్పు మున్నగు వారి వ్రాతలు తెల్పుచున్నవి.¹¹ ఇట్టింగు అను చైనీయ లేఖకుడు కూడ, ఇత్తర హిందూ స్థానములోని బౌద్ధమత కాళా స్థాపకులలో నీయని అందరికంటె ముందరి ప్రధాన గురువని, ఈయన 12 వ గురువని, నాగార్జున, కణ్వదేవులు 14, 15 వ వారని వ్రాసెను.

'బీత్' 12 (Beal) అను విద్వాంసుడు, 'కంఠని కనిష్ఠు' యను 'తుఖార రాజు' లేక గాంధార రాజు' ముగ్గురు విజ్ఞానవేత్తలతో నెయ్య మొనర్చెనని, వారు వరుసగా 1. 'బోధినత్య అశ్వఘోష' యని 2. మంత్రీ మోచతో (మాతర) యని, 3. వైద్యుడు 'చే—తో—చి—యో' (చరక) యని (Jurka his chief physician) వ్రాసెయున్నాడు. ఈ విషయము Fu-Fat - Sang - Yin - Yuan - Chuan - అను గ్రంథమును బట్టి కూడ తెలియును. కనిష్ఠుని సైన్యములు పాటలీ పుత్రము వైపుకు బోయెను. కనిష్ఠుడు దైర్యసాహసోపేతుడు. ఆయన 90 కోట్ల బంగారు నాణేముల గోరెను. పాటలీపుత్ర ప్రభువు అశ్వఘోషుని, బుద్ధుని భిక్షాపాత్రను, ఒక సుందరమైన కోడిని, 90 కోట్ల బంగారు నాణేములతో సమర్పించుకొనెను. పిని గైకొని 'కనిష్ఠుడు' అనురా సందమన స్వదేశమున కేగెను. ఈ కథ 'కుమార జీవుని' అశ్వఘోష చరిత్రలోను గలదని వ్రాయుచు సంయుక్త రత్న పీఠకములో 93, 94 కథలలో నూడ కలదని 'బీత్' వ్రాసెను. పాటలీపుత్ర రాజు నుండి కనిష్ఠుడు, అశ్వఘోషుని కాన్తిగా 18 సంగీకరించెనని వరువురు విద్వాం సులు వ్రాసినది.

7. వేదవ్యాస్—సంస్కృత సాహిత్యకా ఇతిహాస్. (హిందీ) పుట 96. Also see Maedonall—India's past-p. 102. "Manuscript Manuscripts of this drama have been found at Turfan in Central Asia."

8. E. J. Eitel—A handbook of Chinese Buddhism. p. 42 "Aryadeva a famous antagonist of Brahmanism and a great opponent of heretics"

9. Suzuki—Awaking of Faith p 43 'It is very doubtful when Nagarjuna as told in a Chinese tradition, was a personal disciple of Aswagoshā—Probably he was influenced by him."

10. V. A. Smith—Early History of India—p 243.

11. Ibid—"That the saint was given to Kanita (Kaniska perhaps) king of the yueti, as part of the war indemnity. This king treated the Bhikshu with much kindness and esteem and Aswagoshā continued his labours in his new place of abode in Kashmir."

12. Takakusu—A record of the Buddhist Religion (Itsing) p. 181. "As a patriarch of the Northern Buddhism, however Aswagoshā has an earlier place than the rest; he is the 12th patriarch while Nagarjuna and Deva 14th and 15th respectively."

13. S. Beal—Indian antiquary-IX p. 353.

మహాయాన మత ప్రచారకుడైన బౌద్ధునికుల పేర్లతో అశ్వఘోషుని తర్వాత, నాగార్జున, ఆర్యదేవ, వసుబంధుల పేర్లు ప్రఖ్యాతి గాంచి యున్నవి. భారతీయ బౌద్ధమత సంక్షిప్త గ్రంథముతో (Manual of Indian Buddhism) 'కెరన్' (Kern) పేరి విశేషముగా ప్రకటించెను.

కనిష్కుడు బౌద్ధధర్మ దీక్షగైకొనుట

కనిష్కుడు ప్రథమముతో హిందువుగా నుండెనని, తర్వాత బౌద్ధుడాయెనని ఈ విషయము అతని జీవితములోని చిరభాగముతో జరిగెనని, వాదములపై నున్న సూర్యచంద్ర శాక్యముని ముద్రత బట్టి విదిత మగుచున్నదని విద్వాంసులు వ్రాసినారు. శాక్యముని పేరు గ్రీకు అక్షరములతో నుండుటచేత భారతీయ వాఙ్మయముతో గ్రీకు భాషా ప్రభావము కాన్పించుచున్నది. ఒకమారు పార్థియను రాజు కనిష్కు నెదుర్కొనెను. కాని దీర్ఘకాలము పోరాటము, రక్తపాతము జరిగిన తర్వాత, అశ్వఘోషు డీయనకు బౌద్ధధర్మ ప్రబోధము చేసెను. ఈ విధముగా కనిష్కుడు బౌద్ధుడాయెను. మరియొక ప్రమాణమును 16 బట్టి పార్శ్వ లేక పార్శ్వక అను బౌద్ధుని వలన కనిష్కుడు బౌద్ధుడాయెనని, నిత్యము బౌద్ధధర్మ బోధనాయన వద్ద వినుచుండెనని బౌద్ధ ధర్మములు పరస్పర విరుద్ధములుగా నుండెనని, వీని నన్నిటిని సరిచేసి సంహితల వలె కూర్చుటకు, సభ నేర్పాలు చేసెదని, సభాసంతకము, సభవారు తేల్చిన అంశములను వ్యాఖ్యలతో గీర్వాణ భాషలో సాహిత్య నైపుణ్యముతో వ్రాయుటకు, శ్రావస్థిలోని సాక్షత పురము నుండి అశ్వఘోషు డాహ్వానించ బడెనని 'లూకాను' అను విద్వాంసుడు వ్రాయుచున్నాడు. 'పార్శ్వ' వలన బౌద్ధ ధర్మ బోధలను గ్రీకు, బౌద్ధ గ్రంథములలోని 16 విభిన్న శాఖలను క్రోడీకరించి పరిశుద్ధ వ్రతని తయారు చేయుటకు ఆ కాలములో బేర్కొంచిన అశ్వఘోషుని పాఠమును గోరియుండుట ఖాయము.

బౌద్ధులసభకు అశ్వఘోషుడు ఉపాధ్యక్షుడు

కనిష్కుడు బౌద్ధమతములోని విభిన్న శాఖల బరిశీలించి, క్రోడీకరించుట కొక సభ లేక 'సహ సంగము' నేర్పాలు చేసెను. ఈ సభకు 500 మంది బౌద్ధ విద్వాంసులు హాజరైరి. ఈ సభాధ్యక్షుడు 'వసు మిత్రుడు', ఉపాధ్యక్షుడు 'అశ్వఘోషుడు'. హీనాయాన మతమునకు జెందిన 'పర్వాస్థివాదులు' ఈ సభకు హాజరైరి. 'పార్శ్వ లేక పార్శ్వక' యొక్క సలహా మీదనే ఈ 'సంగము' జరుగుచుండెను. వైద్యశాస్త్ర పారంగతుడు తరకుడు కూడ ఈ కాలపువాడే.

సభాస్థలమును గూర్చి మొదట వాదవివాదములు చెలరేగెను. ఈ సభ 'కాశ్మీరము' లోని జలంధరులో జరిగెనని 'శాస్త్ర చింగో తెర్నీచి',

14. Sreenevasachary-History of Inadia-"According to a Chinese work, he accepted Aswagosh as a gift from the defeated king of Pataliputra."

15. K. Sreenivasachary — Ancient History of India—"Later on, the Parthian King attacked Kanishka but was defeated after a bloody struggle and then Aswagosh expounded the Bouddha Dharma to him."

N. N. Ghosh—Aswargosha, who evidently impressed him with his character and scholarship"

16. V. A. Smith—Early History of India-p. 250. "According to him, Aswaghosha was invited from Saketa in the Sravasti province for the purpose of applying his well-known literary skill to the redaction of the commentaries. drafted by the council. (Takakusu—J. R. A. S, 1905,)

రూపాయి మారకం

పద్ధతిలో దిగుమతులు

స్కోడా

జనరేటింగ్ సెట్లు

మరియు

డీజిల్ ఇంజన్లు

మెసర్స్ స్ట్రోబెక్కుపోర్ట్,

(వహ, జెకొస్కోవాకియా.

వారిచే యగుమతి చేయబడినవి.

దక్షిణ ఇండియాకు సోల్ విజంటు :

ది నేషనల్ ఇంజనీరింగ్ కంపెనీ
(మద్రాసు) ప్రైవేట్ లిమిటెడ్,

379, నేతాజీరోడ్డు, పోస్టుబాక్సు నెం. 1616

మద్రాసు-1.

బ్రాంచిలు : విజయవాడ, శికింద్రాబాదు,

చిత్తూరు - కాకినాడ.

'సంకర కల్పే' అను గ్రంథమును బట్టి 'గర్భో' కును యనుచోట జరిగినది తెలియుచున్నది. తాదాగ్రామి ప్రాంత ప్రకారము, ఈ సభ శాస్త్రీలలోని 17 సంవత్సరములనుండి ఆరంభమై, తిరియియవచ్చును. కొందఱు ఇందులలో 'కుమర సంఘరామము' తో జరిగినది వ్రాసిరి. పాండ్యులలోని ఒకరియను దర్శించెను కాని, ఈ విషయమును బోధించలేదు. అందుచేత, వైవా, టిబెట్టు గ్రంథములీ సభ పురాతనమున చెల్లినవి. కాని సంహిత్యులచరిత్రలు పీసె దేర్చినవలెను.

టిబెట్టులోని 'కాగ్యర్' అను గ్రంథము బుద్ధుని బోధనలను సూక్ష్మము చేర్చునది 'మూడవ సంగము' అని పేర్కొనెను. 'టాంగ యూరు' అను గ్రంథము వర్ణపుత్రుని ప్రోత్సాహమున నీ సభ బౌద్ధ ధర్మముల క్రొదిలించుట కేర్పడిన దనెను. చెన్నీయ భాషలోని 'కంహర్' కూడ దీనిని పేర్కొన్నది. ఈ నఖిల్, బౌద్ధ మతములోని 17 శాఖలలో గల శేదాభిప్రాయమును పరిష్కరించి, వానిని పూర్వాచార సాంప్రదాయము లని చెప్పి, త్రిపీటములకు పరికుర్చుము చేసి, వ్యాఖ్యలలో రాగిరేకులపైన వ్రాసి, కనిష్ఠుని అజ్ఞ ప్రకారము ఒక స్థానములో మంచిరి. చారిత్రుల రాజ్యాంగముపైన సంరక్షము లున్నట్లు, ఈ రేకులపైన అశ్వఘోషుని విద్వాంసుల సంతకము లుండవచ్చును. మన జాతీయ సంపదయైన ఈ రాగి రేకులు, శ్రీనిగర ప్రాంతములో నెలకునైన వెదకినచో లభ్యము కావచ్చునని ఈ గల్గుచున్నది. అట్టి ఆ 'స్మిత్' అను విద్వాంసునికి కూడ గల్గును. 18

ఈ 'మహాసంగము' తో వుద్బుద్ధుడైన 'అశ్వఘోషుడు' పాల్గొని వ్యాఖ్యల నన్నిటిని విధాగముచేసి ఆయా శాఖల క్రింద విభజించి, సభవారి అజ్ఞ ప్రకారము బుద్ధుని బోధల నన్నిటిని లిఖితరూపములోనికి గైకొని వచ్చెను. 19 'మమిత్ర' డను మరియొక విద్వాంసుడు బౌద్ధ తత్వశాస్త్రమునకు విజ్ఞాన సర్వస్వము అని పేర్కొనిన, 'మహావిభాష'ను రచించెను. ఇది నేటికిని 'చైనా దేశములో' నున్నది. క్రీ. పూ. 2 లో ఒక 'యూచి కాజ' అనేక బౌద్ధ గ్రంథములను ఒక చెన్నీయ ఉద్యోగి కొనంగెను. 'శావస్తవాది' శాఖకు చెందిన మూలగ్రంథముగు 'జ్ఞాన ప్రస్తాన మాత్రము' మీద వ్యాఖ్యయే మమిత్ర గ్రంథము అగు 'మహా విభాష మాత్రము' అని విద్వాంసులు వ్రాసిరి. అశ్వఘోషుడు సంస్కృతము లోనే వ్యాఖ్యలను రచించెను.

మహాసంగము జరిగిన తర్వాత, త్రిపీటములకు వ్యాఖ్యలలో సహా రాగిరేకులపైన వ్రాయించి ఒక స్థానములో బెట్టించి, అశోకు దీప్తి వట్లు కాశ్మీరును దిరిగి బౌద్ధ సంఘమున కొనంగి, కనిష్ఠుడు బార మూల కనుమగుండ స్వదేశమున కేగినట్లు 'స్మిత్' వ్రాయుచున్నారు. 20

'రే' వ్రాత ప్రకారము, బౌద్ధ ధర్మ పోషకుడైన 'కనిష్ఠుని మర జము 'మాతర' యను మంత్రి కుట్రవలన జరిగినట్లు తెలియుచున్నది. 'శ్రీ ధర్మపీఠ' మను గ్రంథమును బట్టి, కనిష్ఠునికి జబ్బు చేసినప్పుడు పైనికు లాయనను మంత్రి దుర్బోధలతో, నాక దూది బొంతలో బెట్టెరని. తానిపైన ఒక వ్యక్తి పైభాగమున నిల్చుండెనని, రాజు ఊపిరాడక వెంటనే చనిపోయెనని తెలియుచున్నది.

అశ్వఘోష రచితగ్రంథములు

అశ్వఘోషుడు రచించిన గ్రంథములు (1) కావ్యములు, (2) చరిత్రలు, (3) సాంఘికములు, (4) తత్వశాస్త్రములు, (5) రూపకములు—మున్నగు వివిధ శీర్షికల క్రిందికి వచ్చును. కనిష్ఠుని కాలమునాటికి (క్రీ. శ. 125—52) 'బుద్ధ చరిత్ర' కు సంబంధించినవి 'మహావస్తు', 'అలిత విస్తర' అను గ్రంథములు గలవు. 'అశ్వఘోషుడు' గీర్వాణభాషలో బుద్ధ చరిత్రను మహాకావ్యముగా రచించెను. ఇందలి ఉత్కృష్ట శైలిని, చక్కని వర్ణనలను వండితులు శ్లాఘించినారు. తిరువతి వేంకటకవులు దీని వసుప రించియే బుద్ధచరిత్ర వ్రాసిరి. క్రీ. శ. 414—421 మధ్య కాలములో దీనిని చెన్నీయ భాషలోనికి మార్చిరి. దీనిని 'మూలరామా యణము' తో పోల్చుచుండురు. రామాయణమును వమూనాగా గైకొని ఇది వ్రాయబడెనని 'వింటర్ నిడ్డి' అను విద్వాంసుడు వ్రాసెను. 21 దురదృష్ట

కావల్ని నేడు కొందరు వండితులు కర్తమాన రామాయణ మంతయు జదివి అది అంత నల్వమైన కర్మిణిగా వాల్మీకి రచితముగా భావించి దాని నుండి మన సంస్కృతిని రాబట్టుచున్నారు. ఎర్రమాని రామాయణమునుండి వ్రేల్చి భాగములు విడగొట్టి వాల్మీకి రచయిత 'మూల రామాయణమును' గూర్చిరచి చది చరిత్ర, కావ్యము గూడ నగును. బుద్ధచరిత్రవలె నది ప్రామాణిక గ్రంథముగను. శేనిచో చారిత్రక ప్రామాణము కాజాలదు. బుద్ధచరిత్రకు గొప్ప ప్రఖ్యాతి గండు. దీనిని 'రమువంశము' తోగూడ పోల్చెదరు.

(2) సౌందరనందము :—ఇక్ష్వాకు పుత్రులు కపిల గౌతముని వద్దకు వచ్చిరని, శాకవృక్షముల క్రింది నివాసము లేర్పరచుకొనిరని అందువలన శాక్యులను పేరు నచ్చినదని, కపిలుని ఆశ్రమమున్న చోట పీఠ సగర నిర్మాణ మొనర్చిరని అందువలన కపిలనామ్మ అను పేరు గల్గినదని వీరు వ్రాసిరి. ఇది చారిత్రక సత్యముగనే కాన్పించుచున్నది. ఈయన కావ్యములలో రసజ్ఞానసంబంధముగ వాసనలు, సౌందర్యము, భావము, చిత్తవృత్తి కాన్పించునని పండిత వేదవ్యాన్ వ్రాసెను.

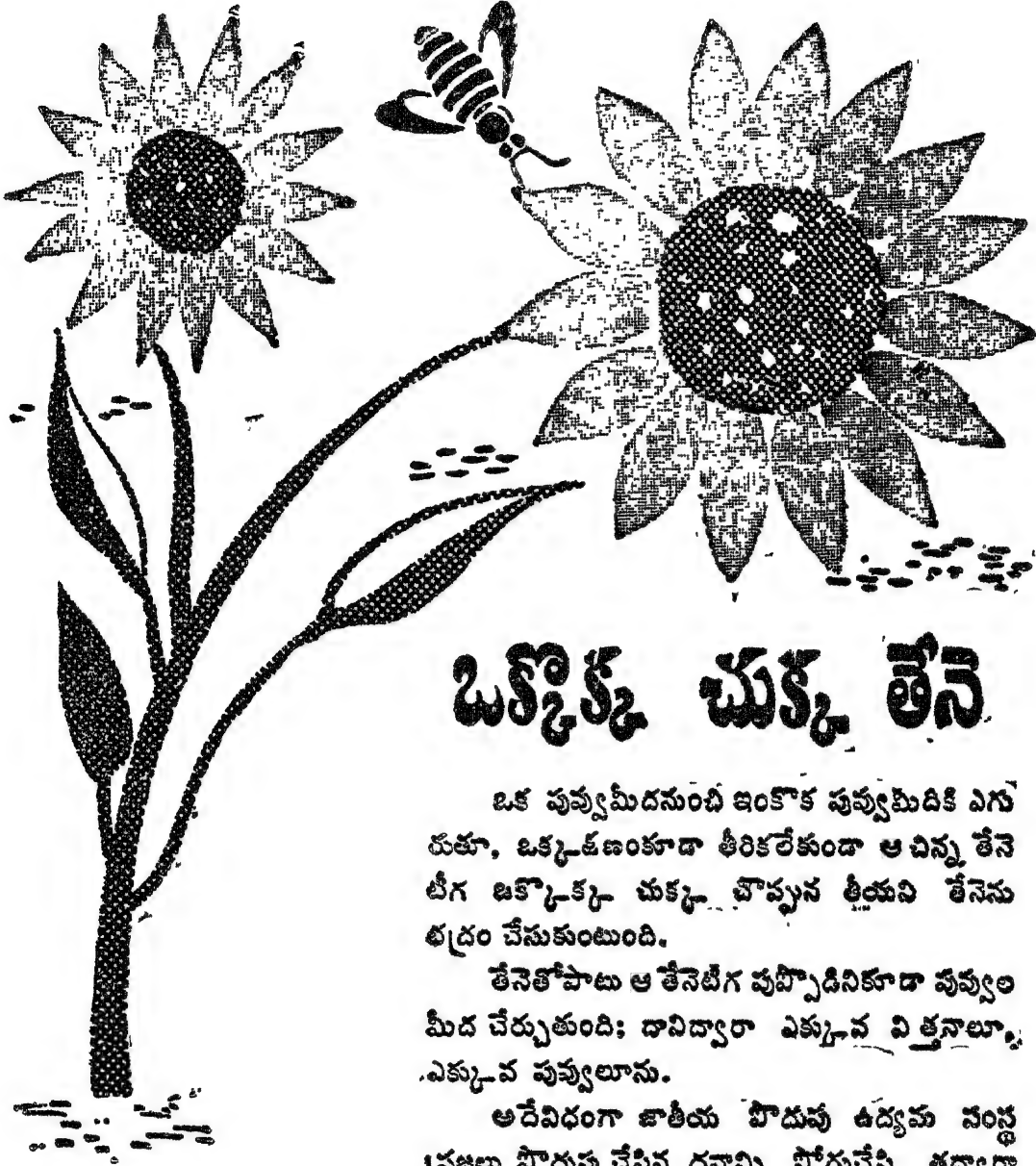
(3) మాత్రాలంకారము :—ఇది టిబెట్టుభాషలో నున్నది. ఈ గ్రంథము అశ్వఘోష రచితమని పలువురు వ్రాసిరి. కాని ఇది కుమార లత రచితమని అచార్యవర్యుడు అూడర్చు వ్రాయుచున్నాడు.

(4) వజ్రహుచి :—('పిరహుచి') :—దీనిలో నర్లవ్యసన్ధు మౌరముగ ఖండింపబడెను.

(5) మహాయాన శ్రద్ధోల్లాస శాస్త్రము :—(విజ్ఞానవాదము) :—దీనికి తత్వశాస్త్రములలో గొప్ప పేరు గలదు. అద్భుతముగు వాదములతో నిండియున్నది. ఈ గ్రంథమును బట్టి అశ్వఘోషుడు గొప్ప దార్శనికుడని తెలుచున్నది. ఇది భూత, తదతా దర్శనముని పేరు గాంచినది. 'నాగార్జునుడు' దీనిపైన గొప్ప వ్యాఖ్యానమును రచించెను. దీనినిబట్టి నాగార్జునుడు అశ్వఘోషుని శిష్యుడని కొంద రూహించుచున్నారు.

(6) సారిపుత్ర ప్రకరణము :—దీనితోబాటు మరి రెండు వాటకములు లభ్యమైనవి. ఇవి కృష్ణమిత్రుని ప్రబోధభంగిదోదయము, మృచ్ఛ కటికమువలె ఉన్నవి వ్రాసిరి. బుద్ధచరిత్రతో మొదట 28 అధ్యాయములు గలవని చెన్నీయ, టిబెట్టుగ్రంథములను బట్టి తెలియుచున్నదని, అది సంపూర్ణమైన బుద్ధుని జీవితచరిత్ర యని, ఇందులో మనకు నేడు 13 అధ్యాయములే లభ్యమగుచున్నవని, 19 వ శతాబ్దము లోని యొక కవి మరి వాల్మీ అధ్యాయములు చేర్చెనని 'కీత్' అను విద్వాంసుడు వ్రాయుచున్నాడు. 22 నగర వర్ణన, రాజు, రాణి, ప్రపంచము—వీని వర్ణనలు ఆశ్చర్యము గొల్పుచున్నవి పాశ్చాత్యులు వ్రాసిరి. సౌందరనందములో స్త్రీలను గూర్చి వ్రాసిన శ్లోకము పాశ్చాత్యులకు నవ్వు గల్గించినది. "There is honey on their lips but deadly poison dwells in their hearts." వీరు పయోముఖవిషకుంభములని నిర్దాక్షిణ్యముగా వ్రాసెను. విమర్శనలో గూడఁ జరుణార్థ చూదయ మమరము (sympathy).

17. V. A. Smith-Oxford History of India-p. 250
 18. V. A. Smith-Early History of India p 250-
 "It is possible that these precious records may still exist buried under some mound near Srinagar, and that a lucky chance may reveal them."
 19. C. S. Srinivasachary—"Aswaghosha arranged and systematized the commentaries on the canon drafted by the council."
 20. V. A. Smith—Early History of India,
 21. Winternitz—History of Indian Literature Vol. I—p. 513 "Ramayana served as a model."
 22. A. B. Keith—Classical Sanskrit Literature, p. 21.

ఒక్కొక్క చుక్క తేనె

ఒక పువ్వుమీదనుంచి ఇంకొక పువ్వుమీదికి ఎగురుతూ, ఒక్కొక్కచుక్కా తీరికలేకుండా ఆ చిన్న తేనెటీగ ఒక్కొక్క చుక్క చొప్పున తీయని తేనెను తీద్రం చేసుకుంటుంది.

తేనెతోపాటు ఆ తేనెటీగ పుప్పొడినికూడా పువ్వులమీద చేర్చుతుంది: దానిద్వారా ఎక్కువ విత్తనాలూ, ఎక్కువ పువ్వులూను.

అదేవిధంగా జాతీయ పొదుపు ఉద్యమ సంస్థ ప్రజలు పొదుపు చేసిన ధనాన్ని పోగుచేసి, తద్వారా మన అభివృద్ధి ప్రణాళికలు వృద్ధిచెంది, ప్రజలకు ఇతోధికముగా ఉపయోగపడటానికి సాయపడుతుంది.

చిన్నమొక్కల పొదుపు నెహ్రూరిబోలు, మరియు ఎకౌంటులను గురించిన వివరాలను ఏ పోస్టాఫీసులోనైనా, లేక ఈక్రింది సంస్థ ఉద్యోగులనుండి అయినా తెలుసుకోవచ్చును.

జాతీయ పొదుపు ఉద్యమ సంస్థ

వైదిక భావములకు విరుద్ధముగా నెవరు వ్రాసిన, వది జీవితము పైన నాది యగుచున్నది. బౌద్ధధర్మ అనుయాయు యైన ఈ కవి వైదిక ధర్మముల జక్కగా బోషించెను. గొప్ప దార్శనికు డగుటచేత ఆ భావములనే యనవలసిన బ్రయోగించి గొప్ప కవియాయెను. 22 అవధాన శతకమును బట్టి, ఒకమారు 'శోభావతి రాజు' ఎదుట దక్షిణ హిందూస్థాన వాటక సమాజమువారు ఒక బౌద్ధ నాటకమును బ్రదర్శించిరని తెలియుచున్నది. ఈ నాటకము ప్రాయశః అశ్వఘోషుని నాటకమే కావచ్చును. ప్రథమ నాటకకర్తయైన 'అశ్వఘోషుడు' పుక్కిటికథ కాకుండ బుద్ధుని శిష్యుల సత్యమైనచరిత్రను గ్రహించి హేతుబద్ధమైన నడకతో (Rational) పాత్రానాటన చేయుచు, సంభాషణను చక్కగా వర్ణించుచు, తన రూపక, కవితా చమత్కారములను బ్రదర్శించెను. ఈ విధముగా అశ్వఘోషుడు తంగవైదిక ప్రచిర్యపార్శ్వము నాటకముగా జేసి, నటుని కథా నైపుణ్యమును జక్కగా బోషించెనని విద్వాంసులు వ్రాసినారు. 'అరిష్టాంటు' వ్రాసినట్లు ఒకసారి వినుటతోడనే (Asingle reading) భావములు చిత్రంబున హత్తుకొనును. అశ్వఘోషుని ధీశక్తి, (Genius) ధర్మ ప్రచారము ద్వారానే కాకుండా, నాటకములు, తంగవైదికములు, పాత్రాభినయముల ద్వారా బౌద్ధ ధర్మము ప్రచారము గావచ్చునని, భిన్నమార్గముల ద్రొక్కెను.

అశ్వఘోషుడు విమర్శకుడు, చరిత్రకారుడు,

భావ విప్లవకారుడు

[క్రీ. శ. 2 శతాబ్దములోని 'అశ్వఘోషుడు' ఆ కాంపు సమాజము వధిగమించి, ముందుకు నడచెను. అప్పటి బ్రాహ్మణ మతములో వర్ణాభివ్యతి, కర్మ సిద్ధాంతము, సమ్యక్ము మున్నగు లక్షణము లున్నవి. విమర్శకుని లక్షణము 'ఇది ఎన్నటికిని కాదు' అని పలుకుటయే. 24 ఆ కాలమును, అప్పటి భాష ననుసరించి అశ్వఘోషుడు మాత్రు యుగమునకు బనికీవచ్చు మాత్రు గ్రంథరచన చేయసాగెను. (New works of new days). 260 గ్రంథముల రచించిన వార్తయిరును గూర్చి వ్రాయుచు పాద్యను యిట్లు ప్రశ్నించుచున్నాడు. "ఆయన ఏమని కొరకు నిలబడెను ? ఆయన లక్ష్యములేవి ? పద్ధతు లేవి ? సాధించిన కార్యము లేవి ? చరిత్రరీత్యా మాత్రమే ఆయన కార్య మెంతవరకు ముఖ్యమైనది ? దానిలో శాశ్వతమైన విలువ గలదా ? ఎంతవరకు ?". దాని కిచ్చిన జవాబు, అశ్వఘోషుని విషయములో గూడ సరిపాపు చున్నది. 'వార్తయిరు' వలె, అశ్వఘోషుడు సాంసృతిక, చారిత్రక, కావ్యములు, నాటకములు, చరిత్ర, జీవితచరిత్ర, తత్వ శాస్త్రము, దార్శనిక సిద్ధాంతములు రచించి శాశ్వత యశఃకాయు డాయెను. 'శూన్యత' పదము నీయన, తర్వాత నాగర్జునుడు వ్రాయాగించిరి. పరిశోధన కలది గాని క్షేత్రములలో (Unexplored territory) వాయన విహరించెను. ఉభయులు ధీశక్తి సంపన్నులు. 'అర్బొల్డు' వనించి నట్లు వీరు ధీశక్తిగల యధార్థమైన వ్యక్తులు' (Real men of genius). 'వార్తయిరు' పాఠము నుండి లండనుకు వలాయనమై పోయినట్లు, అశ్వఘోషుని శక్తి, బౌద్ధమత దార్శనికశాస్త్రము, అది పుట్టిన భారతదేశము నుండి చెన్నా, టెబెట్, మంగోలియాలకు వలాయనమై పోయెను. 25 'ప్రజనూచికోపనిషత్తు' లోని ఈయన విమర్శన, ప్రసిద్ధ సంఘసంస్కర్తల బోధన వలె నున్నది. మార్టిన్ చెప్పినట్లు, "విమర్శన విజ్ఞాన శాస్త్రములోని శాఖ యగుచున్నది కాని సారస్వత సంబంధముగ శాఖ కాదు. 26 ఈ విమర్శనలో ఖచ్చితమైన శాస్త్రీయదృష్టి శాస్త్రీయమగు విషయపాత బుద్ధి అవసరము. వర్ణభేదమును విడిచిన ఈ ఉపనిషత్తును 'వీరు' అను విద్వాంసుడు 1860 లో ఆంగ్లేయ భాషలోనికి మార్చి

ఇట్లు వ్రాసెను. "దీనిలో ఈయన బ్రాహ్మణమతసంబంధముగి వ భేదమును, బ్రాహ్మణమతవాద్యయమునుండి అనేక ప్రమాణముల గైకొని విడిచెను." 27. 'ఋష్య శృంగో మృగ్యో, కౌశికః కుశోత్, జాంబు జంబుకాత్, వాల్మీకో వల్మీకాత్, వ్యాసో వైవర్త కన్యకాయాం, శశస్పష్టా గౌతమో, వశిష్టా ఉర్వశ్యం, అగస్త్యో కలశోజాత ఇతిశృతత్వార్." 28. బుద్ధునివలె ఆ కాలపు సమాజమునకు ఎదురుతిరిగి బ్రాహ్మణత్వము పుట్టుకడ రాదని పైఋషులందురూ బ్రహ్మజ్ఞానమువలన బ్రాహ్మణులైన వాడై తన సిద్ధాంతమును శాశ్వతముగా ముందుకు డపనిషత్తుతోని కెక్కించె ఈ విధముగా భావవిప్లవకారుడై వర్తిల్లెను. బౌద్ధమతమును సామర జనమున అక్కరకముగానుండుటకు ప్రజల కందుబాటులో నుండునట్లు సంస్కృతము వ్రాసి మొదటినాటక కర్త యాయెను. లౌకిక సాహిత్యమునకీయన సంస్కృతము నుపయోగించెను. బౌద్ధధర్మమును సాహిత్య రూపములో రచించు కీయనయే ఆరంభకుడు. కాలిదాసుకూడా ఈయన ననుకరించెనని ఈయన వర్ణనల, సమానముల, కథావిధానముల, ఉపాలోగైకొనెనని అందుచే అశ్వఘోషుని చాలాబుణపడెనని బహువిద్వాంసులు అభిప్రాయము. ఎంతవరకు అనుకరించె విద్వాంసులు పరిశీలించవలెను. అప్పుడు కాలిదాసు గొప్పతనమంతయు అశ్వఘోషునిదేయని చెప్పవలసివచ్చును. బుద్ధచరిత్రవలన సారిపుత్ర ప్రకరణవలన అనేకచారిత్ర సంఘటనలు బయల్పడుచున్నవి. "చరిత్ర సత్యమైనది. కాన నది అమూల్యమైనది" అని శాస్త్రి వ్రాయుచున్నాడు. 29 చాలామంది కవుల కావ్యము ప్రామాణికత్వములేక (Lack of authenticity) రాణించుచున్నవి, కా అశ్వఘోషుని మనస్సు చారిత్రక దృష్టికోణముతో (Historically conscious) సత్యసంఘటనతో వైదికధర్మ బోధతో నిండియున్న చారిత్రకదృష్టితో కావ్యము, నాటకము వ్రాయడమే ఒక విప్లవము. ఈయన వ్రాసిన బుద్ధచరిత్ర చారిత్రక సత్యములతో నిండి యుండుటచేత 'ఇత్యంగ కాలమున' (క్రీ. శ. 672—688) బౌద్ధవిద్వాలయములలో పఠనీయ గ్రంథమై విలసిల్లెను.

23. Coleridge—"No man was ever yet a great poet without being at the same time a profound philosopher."

24. W. H. Hudson — An Introduction to the study of Literature-p. 293, critic "This will never do."

25. Ibid p. 47 — "Voltaireism may be said to have begun from the flight of its founder from Paris to London."

26. Moulton — "Criticism-not as a branch of literature but as a branch of science."

27. Weber—Indian Wisdom p. 161—"It is no Jati (Birth) Varna (colour) Panditya (Learning) but the Brahman (He Who knows Brahman) is alone Brahmana. "This portion has been used by a Buddhist (Aswaghosha) almost literally against the system of caste in general."

28. ఈశ్వరసాగర్ — p. 222 — ప్రజనూచికోపనిషత్. published by Nirnaya Sagara press,

29. Russell—"History is valuable to begin with because it is true."

అద్వైత శేఖరము

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

పాత్రలు :

పోతన్న — నారయ్య
తిప్పయ్య — సింగన్న
కేతన — సదానందకవి

అమె (గంగయ్య తాత కూతురు)

పోతన్నగారిని గూర్చిన నాటకము. ఆయనను గూర్చి పలుకథ లున్నవి. భాగవతము నలుగురిచేత వ్రాయబడుటకు పలుకథలున్నవి. చరిత్ర దృష్టితో జూచినచో హేతుదృష్టితో జూచినచో నే కథలును నిలువవు. అందు చేత నీ నాటకమునందు వేరొక కల్పన చేయబడినది. ఈ కల్పనలోని విషయము మాత్రము నిల్చునా యన్నచో నిలుచును; నిలువక పోవచ్చును. కాని వెలిగిందల నారయ్య, వేర్వూరి సింగన్న, గంగన్న, పోతన్నగారల కవితా లక్షణమును మాత్రము నిస్సంశయముగ బ్రకాశింప జేయును.

: శ్రీ కైవల్యపదంబు చేరుటకునై చింతించెదన్ లోకరక్షైకారంభకు భక్తపాలనకా సందంభకున్ దావోదేకసంభకు కేళిలోలవలనద్వైతలనంభూత నానాకంజాతభవాండకుంభకు మహా సందాంగనా డింభకున్.....

అన్నగారూ, ఎందుకీ వద్యము చదువునుంటి.....?
బ్య : ఏదీ, నీవు గోదావరి యొడ్డున జనముచేసి కొనుచుండగా..... ఎప్పుడు.....?

సోమోసరగమునాడు.....శ్రీరామచంద్రుడు భాగవతమును వ్రాసి తన కంకిత మిమ్మని నిన్నడిగిన నాడు....

అప్పుడేమి?

నీ కొక రాజముఖ్యుడు గప్పించెను.....

ఆయన తానే రామభద్రుండమని చెప్పినాడు. చెప్పి పున్నాహంకితంబుగా శ్రీ మహా భాగవతము తెనుగు సేయుచున్నాడు. మఱి నీ యీ భాగవతపు మొదటి వద్యము వందాగనాడింభకు పరముగా నున్నదేమి ?

రామునకు కృష్ణునకు భేదమేమి?

అయినచో రాముడు వచ్చి యడుగుట యెందులకు? మఱియు నీ షష్ఠ్యంతములు చదువుము.....

అవియు కృష్ణ పరముగానే యున్నవి.....

చదువవయ్యా.....

అన్నగారి యాజ్ఞ.....

హారికి నందగోకులవిహారికి చక్రవర్తిరదైత్య సం

హారికి భక్తద్రుశిఖరిహారికి గోపనితంబిని మహా

హారికి దుష్టసంపదహారికి ఘోషకుటీపయో

హారికి బాలకగ్రహమహామరదుర్బనితాచహారికిన్.....

నాయనగారేదో చెప్పనెంచినట్లున్నారట....

కేతన్న : అన్నాదమ్మలు మీరిద్దరు మూలాడికొనుచున్నారు. తిప్పయ్యా, తమ్ముని నిరకటములో బెట్టుచున్నావు. పోతన్నా, నంద... సింభకుని కైవల్యపదమ్ము గోరి చింతించినాడోయి. గీతోపదేశ్యయైన కృష్ణుడు కైవల్యనాథుడు. బ్రహ్మపదార్థము వాసుదేవమైన మహాస్వ. దాని రహస్యమిది.....

పోత : నాయనగారి చరణములకు బ్రణామములు.....

తిప్ప : పోతన్నా! బంధువులు వచ్చినట్లున్నారు. నీ భాగవతము, నీశిష్యులు, నీదొక గోల; సంసారపు గొడవను నేను చూచుకొనవలయును. ఎవరు వచ్చినది, ఓహో, గంగయ్య తాతకూతురా..... ఏమమ్మా, యిట్లున్నావు?

అమె : మామయ్యా.....నాకర్మ మిట్లు కాలినది. వారు చనిపోయినారు. నేను తిండిలేక వారి వంచలబడి తిరుగుచున్నాను.

తిప్ప : మంచి తిండిగల కొంపకు వచ్చినావు.....

కేతన్న : నీ భర్త పరమదుర్మార్గుడు. వానికి దీప్తాయుర్దాయ మెట్లుండునే...

పోతన్న : శ్రీమద్భక్తవక్తరక

సోమ వివేకాభిరామ సురవినుతగుణ

స్తోమ నిరలంకృతాసుర

రామాసీమంలసీమ రామ రామా....

అమె : మీరు తిండి పెట్టుదురిని రాలేదు. చిన్న మామ మహాభక్తుడు మహాకవి భాగవతము వ్రాయుచున్నాడని విన్నాను. అందుకిని వచ్చినాను. నేను వచ్చినదానికి చారితార్థ్యము గలిగినది. పోతన్న మామా! నీ దయవలన నా భర్తను శ్రీరామచంద్రుడు సంహరించినట్లుయినది. ఖరారులవలె నాభర్తకూడా మోక్షమునకు బోవునుగదా.....

కేత : ఓసీ పత్రివతా....ఇచ్చటనే యుండుము. మాతోపాటు కలో గంతో త్రాగుదువుగాని...

తిప్ప : పోతన్నా! ఒక్కొక్క వద్యమున కొక్కనూర్తిగా నీవు భాగవతము ఎన్ని విండ్లు వ్రాసెదవు.....

కేత : తిప్పయ్యా.....నీవు దేశద్రిమ్మరివి.....

తిప్ప : యీ సంసారము గడుపుటకు నేనట్లు కావసి వచ్చినది. మే మిద్దరము నీకు గొడుకులమే. పోతన్న రామనామము చేయుచు గూర్చుండును. నేను బహుగ్రామధామముగా దిరుగుచుండును.

కేత : పోతన్నా, ఉన్న రెండెరకముల కొండయు త్రొక్కించుచున్నాడుగదవయ్యా!

తిప్ప : అతడు రాముని ధ్యానించుచున్నాడు. అతనికి రాముడు గప్పించుచున్నాడు. అతడు కృష్ణుని కీర్తించుచున్నాడు. నాయనగారూ! నేను సంపాదించి పోషించుచున్నాను. మీకు పోతన్నమీద నెక్కువప్రేమ.

కేత : భాగవతమంతయు పోతన్న వ్రాయుటలేదు. సింగన్న షష్ఠ్యంతము వ్రాయుచున్నాడు. గంగన్న పంచమస్కంధము వ్రాయుచున్నాడు.

తిప్ప : వెలిగిందల నారయ్య ఏమి వ్రాయుచున్నాడు?

కేత : ఏకాదశ ద్వాదశ స్కంధములు వ్రాయుచున్నాడు.

తిప్ప : అతడు దశమస్కంధమును వ్రాయవలయును.

పోత : దానిని నేనే వ్రాయవలయును.

కేత : నారయ్య సోమరి.....అతడు దశమస్కంధమును వ్రాయువా?

తిప్ప : యోగి సోమరి గాక కార్యశీలి యగునా ?

నా : నారయ్య! యోగియో ?

తిప్ప : నా... వెలిగించు కెళ్ళి పచ్చితిను. వెలిగించలూ పూర్వము గణపతిదేవ స్వరూపి కల్గిన శివుని పేరు తురకుల అశ్వములలో నున్నది. అది రాజు గొప్పదనము. శత్రులకు అనిర్యేవ్యమైన దుర్గము. ఆ దుర్గాదనం బున్నాడు. ఆరని పేరు హాసనీ.

నా : ఆ పురుషుని ప్రాప్తి ఎందుకు ?

తిప్ప : అది గొప్పది. గొప్ప వాయి గాయకులైన తురుష్కులు తురుష్కులు వాయి. ఆరమ గొప్ప రికడుతుడు. పాల్కురికి సోమనాథుడు గొప్పది గణపతి పురాణ మతదేవుడును పరించుచుండును.

నా : ఆ గ్రంథము సహస్రగంధముని పేరుగానే గాని నే నెన్నడును చూడలేదు.

తిప్ప : వాకండులో కొన్ని పంక్తులు వచ్చును.
 క్షీరాబ్ధిలోపల క్షీడించు వాంఠ
 గోరునే పడియల మీరు ద్రావంగో
 జాత ఫలంబులు జాబించు చిలుక
 ధాతి బారుగుమానిపండ్లు గన్నాసు నే
 రాకానులజ్యోత్స్న ద్రావు వకోర
 మాకాంక్ష చేయునే చీకటి ద్రావ
 విరివిమ్మి వానన విహరించు తేటి
 పరిగొని సురియునే బల్బలితరుల
 సుందర మకరంద మారుర్వమున దేలు
 మధువంబు మోపునే మదనములకు
 నిర్మల మందాకినీ వీచికల దోగు
 రాయంచ సనునె తరంగిణులకు
 లలితరసాలవల్లనఖాదియై చీక్కు
 కోయిల చేరునే కుటజములకు
 పూర్వేందుచంద్రికాస్ఫురిత చకోరకం
 బరుగునే సాంద్ర విహారములకు
 అంబుజోదరదివ్యసాదరనింద
 చింతనామృతసాన విశేషమత్త
 చిత్త మేరితి నితరంబు చేరనేర్పు
 వినుత గుణాశీల మాటలు నేయునేల.

తిప్ప : ఇది యేవ రన్నాడు ?

నా : ప్రహ్లాదు డన్నాడు.

తిప్ప : అప్పుడే సత్తమస్కంధముదాక వెళ్ళితివా ?

నా : నాయనా ! అతడు సర్వ స్కంధములందు, సర్వ కాలములందు నమానముగా విహరించుచున్నాడు. ఇంతకును నారయ్య యోగియవునూట చెప్పలేదు.

తిప్ప : వెలిగించలూ నత డొక బైరాగుల మతమును స్థాపించినాడు. వారందరూ నిత్య యోగాభ్యాస రతులు. నారయ్య యీ మతములలోనాడు.

నా : దొరకక దొరకక మంచి శిష్యుడు దొరికినాడు.

తిప్ప : ఇచ్చట భాగవతము పూర్తియే కాదు.... అత దేకాదశ ద్వాదశ స్కంధముల వ్రాసి తీసికొని వచ్చును.

నా : అయినచో భాగవతము పూర్తి యైనట్లే కదా.

తిప్ప : అడుగో నారయ్య మీ బ్రహ్మలు మీరు పడుదు. నే బోవుచున్నాను. యీ పరివ్రత యుక్కుర్తుక వచ్చినది. ఇది ఇంకోక్కోనోరు ...

నా : మరియొక కడుపు నాయనా.

తిప్ప : నాయనగారూ ఆమె పరివ్రత అట్లనకుడు.

నా : అన్నగారు పరమ పరిహాసశీలి.

ఆమె : యోగుల తల్లి యుందురు.

నా : గురునత్తమా! పరమ భక్తాగ్రేసరా! ... పోతన మనిషి! నా కప్పజెప్పిన రెండు స్కంధములు వ్రాసి తెచ్చితిని.

ఆమె : తిప్పయ్య మామా మీ రిద్దరు వెళ్లలేదు.

తిప్ప : భాగవతమును పూర్తిగా వినిపాడుము.

నా : అప్పుడే పూర్తి చేసితివా ? నీ కిచ్చిన భాగము చాల గడ్డయిన భాగము. అందులో రాజ వంశము లున్నవి. అది జ్యోతిర్మాస్త్రములో గూడిన పని. భాగవతముతో గూడిన పని.

నా : నే నింతయు నెక్కువ వచనములలోననే వ్రాసితిని.

నా : ఏను మృతుండ నొడునని యింత భయంబు మనంబులలోపలన్
 మామము సంభవంబు గల మానవకోట్లకు చావు నిత్యమో
 గాన హరిం దలంపు మిక గల్గదు జన్మము నీకు ధాతిపై
 మానవాధ చెందెదపు మాధవలోక నివాస సౌఖ్యముల్.

నా : ఓయి నారయ్య! యీ వద్యము నేను ప్రధమస్కంధములో వ్రాసితిని గదా!

నా : గురునత్తమా పేరు నాది గాని భాగవత మంతయు తమరు వ్రాసి వట్టే గదా.

తిప్ప : భాగవతమును జపమాల వలె చేసినా డన్నమాట. అద్యంతములు గలిపి నాడు. భాగవత మందలి తత్త్వ మిదియే గదా నారయ్య యీ వద్యమును భాగవత మహామారాధనమును చేసినాడు.

నా : నారయ్య! నీవు వ్రాసిన రెండు స్కంధములలోని వైకృత్యమేమో చెప్పుము.

నా : పరమగురూ! చెప్పుమందూరా ? నేను చెప్పట న్యాయముగదా.

తిప్ప : నారయ్య! వ్రాసిన వాడవు నీవు చెప్పవూ. చదివెడివారము మాట దెలియదు; యీ ముడి యెట్లు వదులును ?

నా : నే నహంకారి యుపించుకొనుటతో వదలును.

తిప్ప : నీవు యోగిని. నీ వనిపించుకొనుట ఏమి లెక్క ? అనిపించుకొనుము.

ఆమె : నేను చెప్పెదను.

నా : నీకెట్లు తెలియును.

ఆమె : నేను తిప్పయ్యమామకును నారయ్యయోగికిని శిష్యురాలను చెప్పా చున్నాను. నారయ్యగారి కవిత్యముతో నాంధ్రభాషయందలి వచన రచనకు వరపడి కలదు. పోతన్నమామ వద్యరచన యెట్టిదో, నారయ్యగారి వచన రచన యట్టిది.

నా : నారయ్య! నీవుగా వ్రాసిన వద్య మొకటి చదువుము.

నా : నారాయణుని తపోవిష్ణుము చేయుటకు దివిజకామినులను, బలభేది పంపించెను. నారాయణుడు చలించలేదు. భగవంతుడైన యచ్యుతుడు వృషభునకు నాత్మయోగము చెప్పెను.

వచనం: అట్టి వరమేశ్వరుని లీలాగృహీతంబులగు మత్స్య కూర్మ వరాహ వారసింహ వామన రామ రఘురామ బుద్ధ కల్కా ద్యవతారంబు లనేకం బులు గలవు. వాని వెదిగి సుతీయింప శీష భాషితలులైన పలివి గాదు.

విద్య లఘుసీసం :

నవవికచ సరసిరుహ నయనయుగ నిజచరణ

గగనచర నదిజనిత నిగమనినుత

జలధిమతకుచకలశ లలితమృగమదరుచిర

పరిమళిత నిజహృదయ ధరణి భరణ

దృహణముఖసురనికరవిహితనుతికలిత గుణ

కటి ఘటిత రుచిరతర కనకవనన

భుజగదిపువరగమన రజతగిరిపతినినుత

వీరతజవరత నియమసరణివరత

తమి కమత కీటి నృహరి ముదితబలినిహి

తవద పరశుధర దశవదనవిదళన

మురదమన కలికలుష సుముదవహరణ

కరివరద ముని నర సుర గరుడ వినుత.

వచనం : ఇవిధంబునన్ ప్రవర్తిల్లిన శ్రీమన్నారాయణమూర్తి నిలాసంబు
లనేకంబులు గలవు.

కేత : ఏమి? యీ వద్యము నీ రచనయంతలో గొప్పది యందువా ?

వార : స్వామీ! పూర్వావరములు కలిపి చూడవలయును.

కేత : నా కర్ణ మగుటలేదు.

ఆమె : తాతగారూ, అచ్చట వేమయ్యను లేదు. శబ్దముచేత భావము ధ్వనించు
శిల్పమందున్నది. ఆ పీసవద్యము సర్వ లఘువు. అందు భగవంతుని
యినేక లీలానిలాసము తున్నవని వారయ్యగారు చెప్పుచున్నారు. ఇది
యొక శిల్పము. భగవంతుడైన వారాయణున కీ సర్వ ప్రపంచము
లఘువని యర్థము. ఈ సృష్టి యర్పిరిసాతమని తాత్పర్యము.
ఆ వద్యములో వేమయ్యను లేదు. భగవంతుని గూర్చిన స్తోత్ర
మున్నది. యీ సృష్టిలో భగవంతుని స్తుతించుట తప్ప యింకొక
ప్రయోజనము లేదని దాని తాత్పర్యము.

కేత : నీ వింతటి తెలివిగలదాన వెల్లయినావు ?

తప్ప : నాయనగారూ, దాని కొక హేతు నున్నది. ఈమె భర్త బ్రతికి యున్న
ప్పుడు వారి తగులము పెట్టరానిదిగ నున్నది. వా రిద్దరు నంతకాముకులు.
అంతటి లిప్తతో వర్తించినారు. అందుచేత నిప్పు డంత వైరాగ్య
మామెకు గలిగినది. అంతటి తెలివి గలిగినది.

పోత : రాజ రాజముఖిని రతిదేర్పె బంగారు
మేడలందు తరుల నీడలందు
కోటలందు రత్న కూటములందును
కొలకులందు గిరుల తెలకులందు.

వచనం : అంత నయ్యుద్దరకు తగులంబు వెలకొని,

ఒకదిక్క గాని చన బో

లోకచోటన గాని నిలిచియుండరు రమ లో

నొకటియగాని తలంపరు

నొక నిమిషము పాయలేరు సువిదయు తోడున్

దయ్య మెరుంగున్ వారల

నెయ్యంబులు మక్కువలును నిజమరితనముల్

దియ్యములును నెడనందిని

బయ్యద కొంగడ్డమైన ప్రాణము లెడలున్.

వచన : ఇట్లు ర్యశియున్ బురూరపుండు నొండొరులవలన మక్కువలు
చెక్కు లొత్తన్ పగలులు రేలు నెల్లెడల విహరింప.

తప్ప : ఇది నవమస్కంధములోని వృత్తాంతమా?

పోత : చిత్తము

(అయ్యో, అయ్యో అని కేకలు)

కేత : తిప్పయ్యా, ఆ విలాస మేదియో చూచిరమ్మ

తప్ప : మన యూరి గ్రామాధికారి కుమారుడు జానిరో పడినాడు.

ఆమె : అయ్యో పాపము.

తప్ప : భయములేదు. గొల్ల కుర్రవాడు సేంహమువలె నూతిలోనికి దూకి
పిల్లవానిని పైకి తీసెను.

పోత : వచనం : కృరవిశ్మయముడై పూర్వజన్మ భాగ్యంబులన్ రక వరదా స్ఫోర్కలంబు
నకు యోగ్యుండై లత్రమీసమున విశాల సువనలూ కడుబంబులతో
నున్న కదంబ భూజంబునెక్కి.

కటిచేలంబు దిగించి పింశషున్ జక్కం గొప్ప బంధించి తో

స్త్రీల సంస్థలక మాచరించి పరదద్వింశ్యంబు కేలించి త

ల్పలు గొల్లము సేదనుండ యురికెన్ గోపాల సింహంబు ది

క్రీటుమున్ మోటు ప్రదమ్ములతో గుఱుభద్రాసు మృణూవంబున్.

తప్ప : ఇది వానియమర్మంబు ఘట్టమా ...

పోత : చిత్తము.

తప్ప : పింశ యోగిని, నీ సింహిలో నుండిము. నేను వెళ్ళుచున్నాను.

ఆమె : లరుగ విచ్చారి సింగియ్యగారు వచ్చుచున్నారు.

కేత : ఏనుడయ్యా సింగియ్యా పశ్చిష్కంధము పూర్తి చేసితివా ?

సింగ : చిత్తము స్వామి.

వార : ఎట్లు ప్రారంభించితివి ?

సింగ : వచనం. శ్రీ మహా భాగవత పురాణమునందు పశ్చిష్కంధం బాండ్ర
భాషన్ రచియింపం బూని యీ కృతికిం పతిగా నెద్దేవుండు కలంఠని
పితర్పించి కపిత్థ మహాత్మ్యంబు సంప్రాప్తంబగు కాలంబు దలచి,
వారాయణుండు దైవంఢి యెఱింగితిని ఒకనాడు విద్రాపపు
మండగ

ఉరువడి ప్రాగ్గిది సుదియించు మార్తాంఢ

కోటి బింబచ్చాయ కూడినట్లు

హరిహర ద్రహ్మ లయాత్మలలోనుచ్చి

కరుణ యొక్కట మూర్తి బెరసిపట్లు

భరకర కరతీవగితిని గరంగుచు

హేమాద్రి చెంత బె ల్లెగపినట్లు

ఫణిరాజ ఫణరాజి మణిగణ విస్ఫూర్తి

సుషిరంపు వెలి రలచూపినట్లు

ఉట్టివడినట్లు కట్టెట్టి నూదినట్లు

తేజ మెనగంగ వా మ్రోల దివ్యవాణి

పూని సొక్తాత్కరించి సంపూర్ణ దృష్టి

జూచి యిట్లని పలికె మంజులముగాను

కేత : ఆమె ఏమన్నది ?

సింగ : అలలు పాటలున్ జదువు లద్యుతముల్ విక నొప్పు వాద్యముతో

సోటి దలంపరాని బలు సాములు మున్నగు విద్యలెల్ల నీ

కాలులు బాటలయ్యె ఏను మన్నిటికిన్ మెఱుగిడ్డ భంగి వా

బాటున చాటుకార వద సాధు కవిత్వము జెప్పు మింపుగన్.

అప్పుడు నే నొక్క శ్లోకమున నామెను స్తుతించితిని.

పోత : ఏదీ, ఆ శ్లోకమును చదువుము.

సింగ : హంసాయ పత్వనిలయాయ సదాశ్రయాయ

వారాయణాయ నిఖిలాయ విరాశ్రయాయ

నత్యంగిహాయ పగుణాయ నదీత్రయాయ

సంపూర్ణ పుణ్య పతయే హరయే నమస్తే

కేత : ఇది యేమయ్యా, కనిపించినది సరస్వతీదేవి, నీవు స్తోత్రము చేసినది
వారాయణుడైన భగవంతుని

సింగ : ఈ శ్లోకం బద్ధేవి యంగీకరించె (వచనం)

కేత : బాగుగా నున్నది మీ రందరూ శొక్కుటయే జాలి.

పోత : ఆ వాదానుబంధము నీవస్థరియు వొక్కటయ్యి జాలి. పీగయ్యా :
నాదాయుని దవచమి యీ భాగములో నున్నది. దాని చెట్టు
వ్రాసితివి ?

సింగ : సురూత్తమా రోటి ప్రిష్ణ మంత్రమును బహింబి వ్రాసిరిని.

పోత : అట్లువా ? ఆంధ్రబాణి తరించునట్లు చేసితివి. ఆంధ్రులు నర్తకమైన
యూచిల్లాలముందు భవద్రవితమైన నాదాయుని దవచమును
జదివి భూతప్రేతపితృవాది వాధల నుండి విముక్తు లగు
దురుగాక.

సింగ : అడవుల సంకలనముల నాజిముఖంబుల నగ్ని కీలం
దెడలులనెల్ల నాకు నుతి కెక్కగ దిక్కుగు గాక శ్రీ నృసిం
హుడు సురశత్రుయూధున నగో గ్రుడు విస్ఫురి తాట్టనాన న
క్రుడు నిజదంష్ట్ర పావక నిభూత దిగంతరుడు ద్రవమేయుడై.

పోత : ఓయీ, మీరు వ్రాసిన భాగములు మీరు వ్రాయుటయే బాగున్నది.

సింగ : అదుగో గంగన్న వచ్చుచున్నాడు.

కేత : గంగన్నా నీవు పంచమస్కంధమును బూర్తిచేసి వచ్చితివా ?

గంగ : చిత్రము వరమగురూ.

కేత : నీవు పంచమస్కంధ మేల తీసికొంటివి ?

గంగ : స్వామీ, అందులో భరతోపాఖ్యాన మున్నది. భగదా విషయ మున్నది.
అది యంతయు నద్వైతవిషయము, ఖగోళ విషయము. గుర్త
వులు భక్తిచేత నొడలు మరచిపోయి వ్రాయుదురు. ఆ తత్వమును
తత్వముగా భాసిన జేయవలయును. భగవంతుడైన వేదవ్యాసుడు
భాగవతమునందు భిన్న స్తంభముల జ్ఞానమునుజ్ఞానముగా భక్తిని
భక్తిగా దీర్చినాడు.

కేత : ఆ యెవరో వచ్చినారు చూడుము.

సింగ : పరతత్వరసాయనము వ్రాసిన యీశ్వర వేణీభట్టుకు శ్రీ నదా
నంద కవి యోగీశ్వరులును వచ్చినారు. సింహాసన ద్వాతలింశక వ్రాసిన
కొలవి గోపరాజుగారు వచ్చినారు. మరియు నందతో పత్కవులు
వచ్చినారు.

పోత : మహాకవులారా ! దయచేయుడు. దయచేయుడు. మా గృహము
పవిత్రమైనది.

నవానంద : భక్తిసత్తమా! నీవును నీ శిష్యులును గిరిసి యాంధ్రమున మహా
భాగవతము రచించినారు. మీ దర్శనార్థము మే మందఱము వచ్చి
నారము.

పోత : మహావ్రసాదము. తమ ముందు నే నెంతివాడను.

నదా : నే మందఱము మీ మొక్కటి యర్చింప వచ్చినారము.

పోత : దయచేసి తెలుపుడు.

నదా : పర్యజ్ఞ సింగ భూపాలుడు తమ భాగవతము నంకితము గ్రహింపవలెను
చున్నాడు.

పోత : మహాయోగీ, తమరు కూడ నట్లు వాక్రువునచ్చువా ? నేను భాగ
వలము మొదట నిట్లు వ్రాసితిని.

ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల కీర్తి పురంబులు వాహనంబులున్

సొమ్ములు కొన్ని పుచ్చుకొని చొక్కి శరీరమువాసి కాలు చే

నమ్మెట్రేటులంబడక నమ్మతితో హరికిచ్చి చెప్పె నీ

లమ్మెర పోతరా జొకడు భాగవతంబు జగద్దితంబుగన్.

అయ్యో వాకీ యూహ వచ్చినప్పుడెల్ల పరస్పరీదేవి కన్నీటితో
గన్పించుచున్నది..

కాటుక కంటినిరు చనుకట్టు పంపింబడ నేల యేద్యేదో

తైటభద్రైత్యమర్తనునిగాదిలికోడల యో మదంబ యో

హాటకగర్భరాణి నిను నాకటికిం గొనిపోయి యల్ల క

ర్ణాట కిరాట కేచకుల కమ్మ త్రుతిద్దిగ నమ్ము భారతి.

తిక్కన తెనుగు తెన్నులు

శ్రీ దీపాల పిచ్చయ్యకృతి

మహావి తిక్కనవాడిన లోకోక్తులను, జాతీయములను, ఆయన రచనలోని ప్రయోగ విశేషములను నిర్వి కూర్చి 'తిక్కన తెనుగు తెన్నులు' అను పేరి నొక గ్రంథముగా ప్రకటింపవలెనన్న కుతూహలముతో, నేను కొంతకాలముగా కృషిచేయుచున్నాను. అందుకు నేను సంకల్పించుచున్న సామగ్రి యెట్టిదో, వా వివరణ విధాన మెట్టిదో విజ్ఞుల కెరుక పరిచి, వారివలన నా రచనా ప్రణాళికకు పలయు 'నడువదేశములను పొందవలెనన్న యభిలాషములో మచ్చుకు కొన్ని యంశము లీ వ్యాసమున నిచ్చుచున్నాను.

తిక్కన సోములు అచ్చు ప్రచురణలో ఏడ నెడ మారియున్నవి. ఆయన ఉపయోగించిన సామెతలు—పలుకుబడులు నిఘంటువులకు సరిగా నెక్కిలేదు. బీకా కారులు చెప్పిన అర్థములు కొన్ని పట్టులలో అనమంజనములుగా నున్నవి. మరియు తిక్కన తెనిగింపులో మెఱుగులలోసాటు, క్వాచిత్కముగా ఉఱుగులును దొరలి యున్నవి. ఈ యెల్ల విషయములును, సత్య నిర్ణయ తాత్పర్యముతో ఇందు పరా మృష్టము లగుచున్నవి. పండితులు సహృదయరతో పరిశీలించురగావే.

లోకోక్తులు ; జాతీయములు

వక్త తన భావమును విస్తృతముగా వెల్లార్చుటకును, ఏదుటివారి హృదయ మున కెక్కించుటకును లోకోక్తులు, జాతీయములు జీవగజ్జిలు. తెనుగువారి నిత్యవ్యవహారమునను సామెతలు స్వాభావికముగానే దొరలుచుండును. అవి లేక వ్యవహారము సాగదన్నను అతిశయోక్తి కాదు. జాతీయము కాని వాక్కులో రుచి తక్కువ. భావ స్ఫూర్తియు వెలితియే. ఈ తత్త్వము నెరిగినవాడు గావున తిక్క- తన కవిత్వమున సామెతలను, పలుకుబళ్లను సందర్భోచితముగా—నిరివిగా నుప- యోగించినాడు. అందువల్లనే ఆయన రచన చొక్కమగు తెనుగుదనముతో సందారి మూలము కంటెను మనోరంజకమై, ఆంధ్రావళికి మోదముం బొరయుంచుచు, భాషకు పట్టుగొమ్మయై విరాజిల్లుచున్నది.

తిక్కన తన కృతిలో మూడు పాళ్లు తెనుగు నుడులనే వాడి, 'తెనిగింపు' అను మాటను సార్థకము చేసినాడు. ఆ మహాకవి శాస్త్ర విషయములను గూడ తేటతెనుగు మాటలతోనే నూటిగా వివరించును. అది అనితర సాధారణమైన ప్రజ్ఞ. మరియు నా మనీషి కవనములోని నుడికారము లనేకము ఆయన సొంత సృష్టియే. భాషా సృష్టికర్త కావుననే 'కవిబ్రహ్మ' యనిపించుకొన్నాడు.

తిక్కన లోకమునుండి సంతనచేసి, గ్రంథమున పొందుపరిచిన లోకో క్తులే, ఆయన నుడికారములే పిమ్మట కవులకు ఆధారములును—పూర్వ దర్శ కములును అయినవి. సామెతలతోను, జాతీయములతోను ఆమెతలు పెట్టు వద్యములు కొన్ని మూదరించి, వాటిని గూర్చిన విశేషములు యధామతి మనవి చేసెదను.

1. 'సాదురేగిన తలపొలమున గాని నిలువదు'

"అనుజాలకు నడ్డవడి యే

మిని జేయగ నీమిది జాచి మెచ్చితిగా కీ

వును సాదు రేగినే నిన్

విను తల పొలమునన కాని నిలువదు నుమ్మి."

(ఉద్యో. 2—13)

ఇది సందయుదు ధృతరాష్ట్రీనిలో అన్నచూట—

'సత్యరాజు తారిమిలో' బుచ్చాడు గావున మీ గుంపనములు సాగిపోవుచున్నవి. ఆయనక ఆగ్రహము వచ్చెనా—కొరవుల నందిరిని తొడ ముట్టించిగాని శాంతిం పడు' అని భావము.

మూలమున సందయుని సంభాషణములో ఈ వాక్యము లేదు. సరికద త్తానుగుణముగా తిక్కన చేర్చినాడు.

"యావ త్యకః కామయతే తి వేంఁ, రావ స్వంఁఁయం లభితే ప్రళో సామ్" (31.14) అని మూలము.

'బంపంతుడైన శత్రువు ఉపేక్షించియుండు సంతవరకే, ఎవడైనను (దుర్బలుడు) మొసగా ఉనిపించుకొనుట' అని యర్థము—'బలవంతుడు చేయి చేసి కొనెనని, బలహీనుడు నశించి తీరు'వని అందలి భావము.

తిక్కన ఆ భావమునే గ్రహించి, "సాదు రేగినే తల పొలమునగాని నిలువదు" అన్న లోకోక్తితో చెప్పినాడు.

'సాదువైన పశువు చెలరేగి పరుగిడ సాగినేని, తా నుద్దేశించినచోటికి చేరిగాని, అగ'దని లోకోక్తి కర్తము. సాదు స్వభావముగలవానికి కోపము వచ్చెనేని, ఎంత చేయవలెనో అంత చేసిగాని మాన డని భావము.

సూర్యరాయ నిఘంటువు 'రంపొలము' క్రింద, ఈ సామెతను తెలిపి, అర్థమును వివరించినది.

ఉద్యోగ వర్ణమునకు బీకా తాత్పర్యములు వ్రాసిన నే. పార్థసారథి ఆయ్యం గారా,—"సాదు రేగినేనిన్=మెత్తనిది రేగినచో, తలపొలమునన కాని=తుడ వెడలఁ దఱిమికాని, నిలువదు మమ్మి=నిలువదునుమా" అని యర్థముచెప్పి, "తమ్ముల కడ్డవడి యాతం డేమియు ననకారము చేయకుండుటచే నీ వాతనిం గొని యాడితివి కాని, సాధువుగనుండునది రేగినచో దుదముట్టుఁ దఱుమక నిలు వదునుమా" అని తాత్పర్యము వ్రాసినారు.

'సాదు' అనుట తప్పు. 'సాదు' అనుట ఓప్పు. కావున వారి పాఠము, అర్థ తాత్పర్యములును సరియైనవి కావు.

2. మెత్తని పులి

"పశిక్యతిచిత్తుడు ధర్మనూతి, మెత్తనిపులి యెల్లవారలు నధర్మము సేవరుల జెట్టునంతకున్, వినయము గనఁడుం బిదవ పీకును నాకు మరల్చ వచ్చునే?" (ఉద్యో. 2—14.)

'మెత్తని పులి' యనుమాటకు 'మెత్తదనము వహించియున్న పులి' యని యర్థము. 'శౌర్యవంతుడయ్యును శాంతుడై యున్నవా'డని భావము.

సూ. ని. "మెత్తని పులి—పైకి సాధువుగా గనఁబడుచు తీక్షణభావము గలవాడు" అని యర్థము చెప్పినది. ('పులి' క్రింద)

ధర్మజుడు సాధువుగా కనబడుటయే కాదు; విజముగా సాధువే. పరాక్రమ ముండియు, 'పశిక్యత చిత్తుడు' గావున కోపము నణచుకొని యున్నవాడు. అదే సాధు లక్షణము. ఉక్తిహీనుడును కోపము నణచుకొనును. కాని, వానిని సాధు వనరు. అనమర్దు డందురు. అనమర్దుని 'మెత్తని పులి' యను వారుండరు.

కాబట్టి, 'మెత్తని పులి' యను జాతీయమునకు, 'శౌర్యవంతుడయ్యును శాంతుడై యున్నవా'డని చెప్పుట యుచితము గాని, 'పైకి సాధువుగా కన బడుచు తీక్షణభావము గలవా'డనిచెప్పుట యుచితము కాదని వా యభిప్రాయము.

3. 'చెవులు చీములుగట్టు'

"వుడొం ఒంంం తెల్ల నింంం బ్రువ్వంగడిట్టంగ వింంం ముప్పి వో
వెంంం ముంం యెంంంంంం శెవులు చీములు గట్టెడుం గారవేళ్ళరా"

(ఉద్య 2-10)

'చెవులు చీములు గట్టెడుం' అనగా 'వ్రజలు నిన్ను తిట్లు తిట్లు విని విని,
మా చెవులు పుండ్లనడి, చీము పట్టె చట్టు బాధపడుచున్న'వని యర్థము. 'మే
మా తిట్లు విని సహించ లేమన్నా'వని భావము.

"చీములు గట్టు = (చెవులు) చీము పట్టె చట్టు బాధపడు" అని నూ. 2.

పట్టె చెవులు చీము పట్టుట ఉండదు గావున, ఈ యర్థ ముచితము
కాదు.

"చెవులు, చీములుగట్టెడుం = పుండ్లె చీము కూడినట్లు నొచ్చెడును"

అని టీక. ఇదే సరియైన అర్థము.

4. 'మాకు కుడుము-మీకు వ్రక్క'

"ఎదిరిం దమ యట్టుల కా

మది దలచిన బొంగుం గాక మాకుం గుడు మిం

డిదె మీరు వ్రక్క గొనుడని

చదు రడిచిన మనుసాపాండు చక్కంబడునే?" (ఉద్య. 1-312)

ఇది ధర్మరాజు సంజయునితో అన్నమాట. దీనికి—

"య ధాత్యనో ఎక్కలి వృత్త మేన

తదా వరేషా మసి సోఽభ్యుపైతు" (25-9)

అని మూలము. 'అతడు (ధృతరాష్ట్రుడు) తన విషయము నెట్ల అట్లె యిత
రుల విషయమును గూడ నారోచింపవలెనని యర్థము. అట్లాలోచింపక, స్వార్థ
వరుడై వ్రవర్తించిన సంధి కుదురదని భావము.

ఆ భావమును తెక్కన 'మాకు కుడుము—మీకు వ్రక్క' అను పాటు
వరో వివరము చేసినాడు. 'మాకు కుడు మిచ్చి, మీరు ముక్క తీసికొను'దని,
చదురడిచినన్ = ఏమో తెలివిగా మాటలాడిన, మనుసాపాండు చక్కలుడునే = మన
మీలు కలిసి పోత్తు కుదురునా? అని వద్యార్థము.

'మాకు కుడుము—మీకు ముక్క' అనునది స్వార్థవరత్నమును దెల్పు
లోకోక్తి. మాకు పెద్ద భాగము, మీకు కీసపాటు—అని దాని భావము.

నూ. వి. వా. వి. కూడా 'కుడుము—మోదకము, భుక్త్య విశేషము'
అని యర్థము చెప్పి, ఆ యర్థమున కీ వద్యము మదాపారించినవి. నిఘంటువులు
తెలుపవలసినది లోకోక్తిని గాని, దానిలోని ఒక వదమున కర్థమును గాదు. 'కుడు

ము'ని కర్థము తెలిసినంత మాత్రమున లోకోక్తిభావము తెలియదు. అది
తెలియక వద్య మర్థముకాదు.

5. 'చూ పి చెప్పు'

"మాకుం గుడు మిం డిదె మీరు వ్రక్క గొను డని. చదురడిచిన మంను
సాండు చక్కంబడునే?"—"అని చూపి చెప్పి వెండియు" అన్నచోట. టీకా
కర్తలు—"చూపి చెప్పి—పొడిచి పలికి" అని అర్థము వ్రాసినారు.

ఆ యర్థము సరియైనదిగా వాకు తోచలేదు. 'చూపించి చెప్పి' అను
అర్థమును అక్కడ పరిపడదు. నిఘంటువులు 'చూపు' 'చెప్పు' అను వదముల
కర్థము చెప్పినచో, 'చూపి చెప్పు' ఒక వదముగా తీసికొని అర్థము చెప్పలేదు.

కాని, నిజానికి అది ఒక పదమే. అది ఒక నిధమైన పలుకుబడి. 'పట్టి
యెచ్చి' వంటిది. తిక్కన మరియొకమారును ప్రయోగించియున్నాడు.

"ని పట్టు నూపిచెప్పితో

గాని యది రణంబు పాడి గాని యెటుండున్

రావీను నీడువయి మ

తైన్మికుంను వెలిన శాయితము గమ్ము నృపా"

(శబ్ద. 2-105)

ఇది మడుగు వెడలి వచ్చిన దుర్యోధనునితో ధర్మరా జన్నమాట.

దుర్యోధనుడు—"మీరు పలువురు నేనొక్కడను. మీ రందరను ఒక్క
మాటుగా నామీద కవియుట ధర్మమా?" అన్నాడు.

ధర్మరాజు—"ఈ ధర్మమును అభిమన్యుని వధించుటతో నీవు పాటించితి
వటోయి?" అని యెత్తి పొడిచినాడు.

దుర్యోధనుడు నిరుత్తరు డైనాడు. అతని దీపస్థితినిచూచి, మరల ధర్మ
రాజు, "ఓయీ, నీ రణ ధర్మ మే పాటితో తెలియుటకు—అభిమన్యుని వృత్తాంత
మును చూపి చెప్పితిని—తార్కాణించితిని. కాని, అది ధర్మముకాదని యెరుగు
దును. నేను ధర్మమునే పాటింతును. నీవు భయపడవలదు. యుద్ధమునకు
సిద్ధముక"మ్మన్నాడు.

కాబట్టి, "చూపి చెప్పు" అనునది—'తార్కాణించు' దృష్టాంతకరించు'
అను వర్థము నిచ్చు వదబంధముగాని, 'చూపు—చెప్పు' అను వర్థముల నిచ్చు
రెండు క్రియలు కావు.

తిక్కన వద్యము ఆయన సొంత రచన. మూలముతో ధర్మరాజు ఆవిధ
ముగా అప్పట్లు లేదు.

"య ద్యేకము న పాంతవ్యో బహుభి ర్వర్త్య ఏక తు

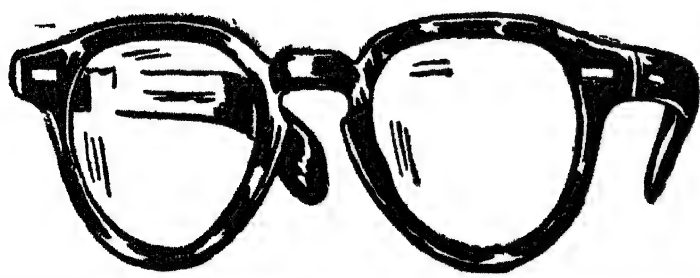
త దాభిమన్యం బహవో నిజమ్ము న్న నృతే కథవో"

అన్నంత వరకే యున్నది.

(33-58)

మా ఖా తా దా రు ల కు, శ్రే యో ఖి లా షు ల కు మా హృ ద య పూ ర్య క

ఉ గా ది అ ఖి నం ద న లు!

- * అద్దాలు సానపట్టుటకు పరికరములు గల లాబరేటరీ మా ఆవరణలోనే ఉన్నది.
- * డాక్టర్ల సూచనప్రకారం సాంకేతికంగా పరిపూర్ణ మయిన అద్దాలు వేసి యివ్వగలము.
- * నాణ్యత, సేవ, సౌజన్యము మా ప్రత్యేకత.

రా ధా బ్ర ద ర్స్

కంటి ఆధ్దముల వ్యాపారము

174, బ్రాడేజ్, మద్రాసు-1. ఫోను: 22198

కాబట్టి 'చూపి చెప్పుట' తిక్కన సొంతము.

మొదటి పద్యమునను, — 'చూపి చెప్పి' (భృత రాష్ట్రపతి వర్తనము 'మాకు కుడు మిచ్చి—మీరు ముక్కు తీసికొను' డన్న ట్లున్నదని) భృష్టాంతిక రించి' అనియే అర్థము.

ఇది భాషాభిజ్ఞులు పరిశీలించి పరిష్కరింపవలసిన క్రొత్త విషయము.

6. 'పిల్లిపట్టిన యీలుపు'

విదురుడు భృతరాష్ట్రపతితో నన్న మాట—

“నీవు గొడుగు వారి నెఱిగక పఱిచితి

రదియ చాలు, నుచితమైన సాలు

వంచి యిందు; పిల్లి పట్టిన యీలుపు

నేసియున్న నేం చెల్ల నేర్పు.” (ఉద్యో 2—25)

పెక్కు ప్రతులలో పాఠ మిట్లే యున్నది. 1917—వావిళ్ల ప్రతిలోను, 1925 నే పార్థసారథి అయ్యంగారి టీకాసహితప్రతిలోను 'యీలుపు' అను పాఠమున్నది. 'ఈలుపు' అను పాఠముకంటెను, 'ఈరుపు' అను పాఠమే సాధువన దగియున్నది. ఎట్లనగా:—

ఈలుపు అనగా పాతివ్రత్యము:—

“పిల్లికొలు ప్రయత్న; మీలుపు మానంబు” (ఆంధ్రనామశీషము—53). పాతివ్రత్యమునకును, పిల్లికిని సంబంధములేదు. మరియు, రాష్ర్టలో 'నోము పట్టుట' 'వ్రతము పట్టుట' కలదుగాని 'పాతివ్రత్యము పట్టుట'లేదు. కనుక 'పిల్లి పట్టిన యీలుపు' అను పాఠమున అర్థము నరిపడదు.

'ఈరుపు' అనగా మాంసము—

“పాల యీరు వెఱచి సంజాడు

పాల నన నివి వరంగు మాంసమునకు”

(ఆం. సం. తిర్యగ్గర్గ—19)

మాంసమునకును, పిల్లికిని సంబంధము నహజము. కనుక 'ఈరుపు' పాఠమే పద్యార్థమునకు నరిపడునది.

ఈ 'పిల్లి పట్టిన యీరుపు' నే, గౌరవ తన 'హరిశ్చంద్ర'లో 'పిల్లి పట్టిన దొబ్బ' అని వాడినాడు.

“కడుబండ భూర్త నక్షత్రకు నోరు

దొడుకుట పాపంబు; దుర్మార్గు డితఁడు

బల్లిదు చేతిలో బడిన ధనంబు

పిల్లి పట్టిన దొబ్బ, ప్రిదులక పోయె

నింక గొణికు బుణ మేమిటఁ దీర్తు” (ఉ. భా. 1310)

'దొబ్బ' యన్నను మాంసమే—

“లారసించినచోలు దారునఁ జొరఁబాఱి

యొకటి రెంటిని దొబ్బ లురల నడుచు”

(మను. 4—42)

'పిల్లి పట్టిన దొబ్బ' అన్న గౌరవ రచనను బట్టియు 'ఈరుపు' పాఠమే నరియైనదని యేర్పడుచున్నది. ఈ పాఠమున, కౌరవుల నశమైయున్న పాండవ రాజ్యభాగము, పిల్లిపట్టుకొన్న మాంసపు ముక్కవంటదని అర్థము.

మాంసపు ముక్కను పట్టుకొనిపోయిన పిల్లి, మూలను చేరి మూలగు కుండునే గని, అడరించినను, ముక్కను వదలిపోదు. అట్లే కౌరవులను, పాండవుల భాగము నాక్రమించుకొని, ఇమ్మున్న నియ్యక పేచీలు పెట్టుచున్నారని భావము.

మీ రీ విధముగా పేచీలు పెట్టుట, 'ఈరుపు బట్టిన పిల్లి' కథగానున్న దనియు, ఇది చెల్లదనియు పద్యమున విదురుడు భృతరాష్ట్రపతితో నన్న యనువాక శర్థము.

ఒక విశేషము—గట్టిగా రెండు తగిరించితే, పిల్లి మాంసపు ముక్కను వదలి పారిపోవును. ఆ విధముగానే కౌరవులను దండోపాయముచేత, పాండవు, భాగమును వదలుదురేగాని, మంచి మాటలతో ఇయ్యరన్న వ్యంగ్యము కూడా; ఈ లోకోక్తిని ప్రయోగించుటతో ఉన్నది.

ఈ లోకోక్తియొక్క సరియైన రూపము, సరియైన అర్థము ఇంత కాలముగా వండితుల దృష్టికి రాక మరుగుపడియున్నది. 'ఈరుపు జేసి' అని టీకా కర్త పాఠము. అది సరికాదు. 'ఈరుపు నేసి' (ఈరుపుగా చేసి) అని సరియైన పాఠము. ఈ పాఠమే అన్ని ప్రతులలోను ఉన్నది.

“పిల్లికి బట్టిన గజ్జివలె జేసి యున్నచో” అని వారి టీక.

“పిల్లికిబట్టిన గజ్జివలె గట్టిపట్టు వట్టిరేని పని యెట్లుసాగును” అని వారు వ్రాసిన తాత్పర్యము.

'ఈరుపు—గజ్జి' యనుట సరికాదు. కావున వారి అర్థము తాత్పర్యము గూడా సరియైనవి కావు.

లోకోక్తిలో గూడిన యీ భారతపద్యమును సూ. ని. వా. వి. 'పిల్లి'ల 'ఈలుపు'; 'ఈరుపు'; అను పదములలో దేని క్రిందనైనను ఇచ్చియుండవలసి నది. కాని ఇయ్యలేదు.

పదబంధ పారిజాతము—“పిల్లి పట్టిన యీలుపు—విడదీయరానిది” అని అర్థము చెప్పి, ఈ భారత పద్యమునే ఉదాహరించినది.

7. 'తిండికాడు'

సూ. ని. వా. ని. కూడా “తిండికాడు” = 1. తిండిపోతు. మిక్కిలి లిను వాడు. (ర. ర.) 2. దురాశాపంతుడు, లోభి” అని యర్థముచెప్పి, ఈ క్రింది రెండు పద్యములను ఉదాహరించినవి.

“నిను కొడుకుగొన్న వేడులు

కొని కొట్టిన తిండికాడు కుటిలుం డతఁ డా

జనపతి చందము ధర్మజా

ననుపమశీలంబు నెఱుంగు దది యట్లుండెన్”

ఉద్యో. (1—56)

“జన్ను దెవురంపుఁ జోటైన చఱి నున్నఁ

జూచి విఱుగఁబడుట చూడ కాత్మఁ

దీపుఁ గోరి యుఱుకు తిండికాడును బోలె

నయితి వగచు టింక ననుచితంబు”

(స్త్రీ 1—19)

'తిండిపోతు' అను పదము ఈ రెండు పద్యములలోను నరిపడదు. కనుక ఆ యర్థమున కీ పద్యములను చూపుట యుచితముకాదు. 'దురాశాపంతుడు' అన్న అర్థము నరిపడి యున్నది. కాని, 'కొట్టిన తిండికాడు' అనగా అర్థమేమో యేర్పడుట లేదు.

1917 వావిళ్ల ప్రతిలో 'క్రొవ్విన తిండికాడు' అను పాఠాంతర మున్నది. 'రాజ్య సంపదచేత మదించిన దురాశాపంతుడు' అని యర్థము చెప్పువచ్చునేమో! కాని, అదియును సరియైన పాఠముగా తోచుటలేదు. ఏమైనను 'కొట్టిన' అనుట కంటెను 'క్రొవ్విన' అనుటే కొంత మేలేమో నని నా యభిప్రాయము. 'కొట్టిన, క్రొవ్విన' అను విశేషణములమాట అట్లుండగా, 'తిండికాడు' (దురాశాపంతుడు) అను పదమును ప్రయోగించుటకును మూలములో ఆధారములేదు.

అందు, 'కౌరవులు భృతరాష్ట్రపతి యెఱుకమీదనే పాండవులను వంచించి వారు. విదురు దెంతగా బోధించినను వినక భృతరాష్ట్రుడు కొడుకునే అనుసరించు చున్నాడు' అని మాత్రమే యున్నది.

“భృతరాష్ట్రస్య విధితే వంచితాః పాండవాః పరైః

విదురే బామసీతోపి పుత్రమే వాసువర్తతే”

(ఉద్యో. 5—6)

అని తులనము. దురాశాపరుడైన కుమారుడు ననునరించుటనుబట్టి ధృతిరాష్ట్రమును దురాశాపరుడే నన్న భావములో తిక్కన 'తిండికాడు' అను పదమును ప్రయోగించి నట్లున్నది.

రెండవ పద్యమునకు మూల మిది:—

“మధు యో! కేవలం దృష్ట్యా ప్రసాతం బామవశ్యతి
తథా ధృష్ట్యా మధులోభేన కోప త్యేవం యథా భవాన్”
(ప్రతి 1—38)

‘తేనీపిది యాచరి. తాను పడిపోవుట నాలోచించుకొనక పై కెక్కి పడిపోయిన నాడు నీ పదేన పరిపించును’ అని యర్థము.

ఇందులో, తేనీ నాశించు భ్రష్టుడైనవాడు ఉపమేయముగను, పొండవ భాగము నాశించి, చెడి, వశ్యుల్పిస్తున్న యున్నదృశరాష్ట్రము ఉపమానముగను చెప్పబడినది. తిక్కన సందర్భాచితముగా మార్చివేసినాడు.

మూలములోని మధులోభినే తిక్కన ‘తిండి గౌరి యులుకును తిండికాడు’ అన్నాడు. కనుక పద్యములోని ‘తిండికాడు’ అను పదానికి ‘దురాశాపరుడు, లోభి’ అని సూ. వి. చెప్పిన యర్థమే సరియైనది. తిక్కన ప్రయోగించు పదము లకు—అయిన హృదయము ననుసరించి అర్థము చెప్పవలెనేగాని, మన మామూలు అర్థములు చెప్పిన కుదురదు. ఈ తత్త్వమును సూ. వి. కనిపెట్టినది. శ. ర. కనిపెట్టలేదు.

తిక్కన ‘తిండిపోతు’ను, ‘తిండిపో’తనియే అన్నాడు.

“తిండిపోత నీకు భద్రదనం జేటికే

గడవఁ జేరి మనము కాంక్ష దీతి

వోపు కొలది మింగి యూరక నీ వింటి

కడన యుండు మింక నడిచి పడక”

(ద్రోణ 4—239)

ఇది కర్నూడు బీము నెత్తి పాడుచుచు నన్నమాట.

‘తిండిపో’తని భీము ననుట యుచితమేగాని, దృతరాష్ట్ర ననుట యుచితముకాదు. కావున, ఆరని విషయమున తిక్కన వాడిన ‘తిండికాడు’ అను మాటకు ‘తిండిపో’తని యర్థము వ్రాయరాదు.

8. ‘దెందానం జేయి వెట్టుకొని నిద్రించును’

“కాన యవశ్యముఁ జెనకున

గాని యుపాయమున *బగను గడతేర్చు భృతిం

టూని నడచు నెవ్వడు దెం

దానం జెయి వెట్టికొని యతఁడు నిద్రించున్”

(ఉద్యో. 3—19)

‘రోమ్మున చెయ్యివెట్టుకొని నిద్ర పోవును’ అనుట వాడుక. ‘హాయిగా నిద్ర పోవును’ అని యర్థము. ‘వెట్టి విచారము లేక ముఖముగా నున్నా’డని భావము.

“సుఖం ప్రశాంతః స్వసీతి హిత్వా జయ పరాజయౌ

జాతవైర శ్చ పురుషో దుఃఖం స్వసీతి నిత్య దా”

(71—59)

‘ప్రశాంతుడు జయ పరాజయముల మాట వెట్టుకొనక సుఖముగా నిద్రించును. వైరచింతగలవానికి సుఖ నిద్ర ఉండవే ఉండదు’ అని యర్థము.

‘దెందానం జెయి వెట్టుకొని నిద్రపోవును’ అను లోకోక్తిలోనున్న రుచి ‘సుఖముగా నిద్రించును’ అనుటలోలేదు. అందుకే తిక్కన లోకోక్తిని వాడినాడు. తిక్కనకుముందే నన్నయభట్టు వాడినాడు.

“వినుత ధనుర్విద్యా విదు

కుమగర్భా నహాయుఁ బడసి కౌరవ విభుణ్ణ

ర్జును వలని భయముపెడి తో

మునుఁ జేయిడి నిద్రపోయె ముదితాత్ముండై”

(అది 6—63)

ఈ పద్యమునకు మూల లోక మిది—

“దుర్యోధన ద్విపి తదా కర్ణ మాపాద్య పార్థివ
భయ మర్జున సంజాతం క్షిప్ర మంతరధీయత.”
(138—24)

‘కర్నూడు సహాయుడు కావడముతోనే దుర్యోధనునకు అర్జునునివలన భయము లొగిపోయినది’ అని యర్థము.

‘భయముపోయి దుర్యోధనుడు సుఖ పడ్డాడు’ అను సర్థము వచ్చుటకు నన్నయ లోకోక్తిని వాడినాడు.

సూ. వి. యీ లోకోక్తిని గుర్తించి, నన్నయ తిక్కనల పద్యములనేగాక, యీ క్రింది పద్యమును గూడా ఇచ్చినది.

“తా బ్రజయు నొప్పు, కయ పగజితములనే చీకాకు పఱుచు, నృపతి డెందానఁ జేయిడి నిద్ర వోపు”
(అము. 4—261)

9. ‘ముకుందాటఁ గాలు గ్రుచ్చుట’

దాయబారిగా వచ్చిన కృష్ణుని, దుర్యోధనుడు తన ఇంట భుజింపవలసి నదిగా కోరినాడు. కృష్ణుడు, “దుర్యోధనా! దూతలు తాము వచ్చిన పని అను కూలముగా నెరవేరిన తరువాత, విందు లొరగించుటయు, పూజలందుటయు మచితము. కావున నేను వచ్చినపని అనుకూలము కానిమ్ము; సిమ్ముల నీవును— నీ మంత్రులును చేయు మర్యాదలను నేను గ్రహింతును” అన్నాడు.

అప్పుడు దుర్యోధనుడు, “కృష్ణ! నీ వట్లనుట యుక్తముకాదు. నీవు వచ్చినపని అనుకూలము కావచ్చును; కాకపోవచ్చును. అది యెట్లైనను నీ స్వర్గించుట మాకు ధర్మము” అన్నాడు.

“కృతార్థా భుంజితే దూతాః పూజాం గృహ్లాంతి చైవ హ

కృతార్థం మాం నహమాత్మం నమర్చిష్యసి భారత” (90—19)

“న యుక్తం భవ తాస్మాను ప్రతిపత్తు సుసాంప్రతవే

కృతార్థం వాకృతార్థం చ త్వం వయం మధుమాదన (,,—20)

యతామహే పూజయితుం దాశార్థం న చ శక్నుమః” (,,—21)

అని మూలము. ఈ మూలములోని దుర్యోధన వాక్యమును తిక్కన యీ క్రింది విధముగా చెప్పినాడు.

“వేగవడుట మేలె! వినుము కార్మము దీటు

దీటుకుండు దాని తెలింగు దగన

యప్పు డాడరాదె! యిప్పుడు ముకుందాటఁ

గాలు గ్రుచ్చనేల కమలనాభి!” (ఉద్యో. 3—220)

ఈ పద్యములోని ‘ముకుందాటఁ గాలుగ్రుచ్చు’ అను లోకోక్తిని అన్య యింతులలో వండితుల యభిప్రాయములు భిన్నముగా నున్నవి.

(1) బీకాకారులు — “ముకుందాటన్ = ముక్కునం గుట్టియుండు త్రాటిలో, కాలు, క్రుచ్చంగన్—చూర్చుట, అగునె = సరిపడువా!—చని కావచ్చును, గాకయుం బోవచ్చును. దాని విషయము నమయము వచ్చినప్పుడు మాట లాడరాదా? ఇప్పుడే ముక్కుత్రాటిలో గాలుంగూడ దూర్చినట్లు త్వరపడవచ్చునా” అని చెప్పినారు.

(2) పదబంధ పారిజాతము—“ముకుందాట గాలుగ్రుచ్చు. అదేవనిగా తగాదాకు—పిలుచు అని అర్థము చెప్పి, ఈ క్రింది ప్రయోగమును ఇచ్చినది.

* ‘బగణి’ అని అచ్చుప్రతుల సాహము. సరికాదు. ఈవిషయమునుగూర్చి ‘తిక్కన అనువాదములో అనుమానములు’ అను వ్యాసములో నేను వివరించి యున్నాను. (మార్చి 1962—జనవరి ‘పాపిలి’)

“లేదు చిక్కులు వెట్ట లే దని చెప్పే

గాదని ముక్కుద్రాటు గాలు దుయ్యకుము”

(హరి. ద్వి. భా. 1482)

(హరి. ద్వి. భా. 2 గందమో సంకేత సూచికతో తెలుపబడలేదు.)

ఇక నా మాట—

కృష్ణ! నీవు పెట్టుకొని వచ్చివుని పెద్దది. కావున వేగిరపడుట మేలు గాదు. ఆపని తీరవచ్చు. తీరకపోవచ్చు. దాని సమయము వచ్చినప్పుడు దానిమాట లాడుదువుగాక. ఇప్పుడు నా ప్రార్థనమును తీరస్కరించి, ముక్కుద్రాటు గాలు క్రువ్వనేల—నా మనసు నొప్పించనేల?—అని యర్థము చెప్పటం ఉచితము? నా యభిప్రాయము.

ముక్కుద్రాటు పశువునకు బాధ కలిగించునది. ఆ త్రాటిలో కాలిని దూర్చుట, ఆ పశువును మరింత బాధించుట యగును. కాబట్టి, ముక్కుద్రాటు గాలు దూర్చుట—యనగా బాధ కలిగించుట యనియే భావము.

మరియు, దుర్యోధనుని పశువుగను, రాజ్యవ్యవహారమును ముక్కుద్రాటుగను, కృష్ణుని తిరస్కారము ఆ త్రాటిలో కాలదూర్చుటగను భావించ వచ్చును.

నాకు తోచినమాట మనవి చేసినాను. పెద్ద లింకను విచారించురుగాక.

సూ. వి. “ముక్కుద్రాడు=నాథము, ఎడ్లకు ముక్కున గుచ్చెడు రారము” అని అర్థము చెప్పి, ఆ యర్థమున కీ పద్యమును చూపినది. ఏమి ప్రయోజనము?

“ముక్కుద్రాటు కాలదూర్చుకొన్నట్లు” అనుటయును గలది. అది స్వయంకృతావరాధమును తెలుపుమాట.

పశువు ముక్కుద్రాటిలో కా తిరికొంచుకొనుటయు, చూచినవారు తప్పించుట అప్పుడప్పుడు తటస్థించుచుండును.

10. ‘మడుగుల చీరయందు మసిదాకినట్లు’

“మడుగుల జీరయందు మసిదాకినట్లు మీ

పత్కులమున గల్గిషంబు కౌర

వేంద్రు కతన బోందె నింతయు బాపంగ

వీచ నేర్తు కార్యనిపుణ పౌదయ!”

(ఉద్య. 1—295)

ఇది సంజయుని వాక్యము—‘కార్యనిపుణ పౌదయా! దర్మరాజా! దుర్యోధనుని దుర్వర్తనము వలన, మడుగు చీరకు మైలసోకినట్లు పవిత్రమైన మీ కులము కలుషితమైనది. ఆ కాలవ్యమును పాపుటకు నీవే సమర్థుడవు’ అని యర్థము. యుద్ధము పాపహేతువు గావున, నీ వా పనికి తలపెట్టవలదని—లుండలి భావము.

సంజయు ఓ విధముగా నున్నట్లు తిక్కన చెప్పినాడు గాని, మూలముతో ఇట్లు లేదు.

“ధర్మరాజా! మీరు మంచి కులమున జన్మించినవారు. ‘మృదు పౌద యులు. వదాన్యులు. ప్రీతిపంతులు. కార్యనిపుణులు’ అని పేరు పడినవారు. మరియు మీ పరాక్రమము సాటిలేనిది. ఇట్టి మీరు నీచ కార్యములకు పాలుపడుట భావ్యముకాదు. మీ వర్తనమున ఏ మాత్రపు లోపము పాటిల్లినను, అది శుభ వస్త్రమున కంటిన కాటుక చుక్కవలె నెల్లరికిని తెల్లమై, మీ పరిత్రమునే కలుషితము కావించును. యుద్ధము పాపకృత్యము. నరక మూలము. అదియును గాక, యుద్ధమున జయపరాజయములు నిర్ణయింపరానివి. కాబట్టి నీవు యుద్ధము మాట తలపెట్టవద్దు” అని యున్నది.

“కులే జాతా హ్యశశంసా వదాన్యా

ప్రీతిషేవాః కర్మణాం నిపుణాః” (24.5)

“న యుజ్యతే కర్మ యుష్మాను ప్రీతిం

గత్సం హ వ స్తార్థకం భీమషేవా

ఉద్ధానతే హ్యంజర బిందు వత్

స్ఫురేత్ పశ్యే యాద్భుతే త్కల్పితం హి” (24.6)

“సర్వ క్షయో దృశ్యతే యత్ర కృత్సనః

పాపోదయో నిరయో భావ సంస్థః

క స్త్రోత మర్యా జ్ఞాతు కర్మ ప్రజానన్

వరాజయో యత్ర సమోజయత్య” (24.7)

నా మద్విక్తి సంస్కృత సంజయుడు చెప్పినదే సముచితముగా తోచి నది. రెనుగు సంజయుని ప్రసంగము ఆక్షేపమున రచకాక మిచ్చుచున్నది. కారణములు మరవి చేసెదను.

దుర్యోధనుని దుశ్శేష్తములవలన కళంకితమైనది అగు పరిత్రమే గాని, కౌరవ వంశ మంతయును గాదు. నిష్కళంక చరిత్రమే ధర్మజా మండలా, వంశ మంతయు కళంకితమైన దనుట పొసగినమాట.

ఎవరికి వచ్చిన చెడ్డ పేరును వారే పాపుకొనవలెగాని, ఇతరులు పాపకారులు. అది అసంభవము. కాబట్టి, “కౌరవేంద్రు కతన గలిగిన కల్మషంబు బాపంగ వీచ నేర్తు” వనుట యుక్తి యుక్తిముకాదు.

దుర్యోధనుడు మంచి మనసు చేసికొని, సమర సన్నాహము మాని, పాండవుల భాగము పాండవుల కిచ్చినేయవలె. అప్పటికిగాని, అతనికి వచ్చిన చెడ్డ పేరు సోదు. అది పోయిననేగాని, కౌరవ వంశమునకు గలిగిన కల్మషము పోదు. కనుక యుద్ధ ప్రయత్నము తగదని బోధించవలసినది దుర్యోధనునకుగాని, ధర్మజా నకు కాదు.

సూరజా తాము పడ్డబిడ్డములు మరచియు, రాజ్యాక ఎదిరికొనియు, త్యాగమూర్తి యనిపించుకొన నెంచియు, సంజయుని యుపదేశము ప్రకారము, వేతులు ముడుచుకొని యుండును గాక. దుర్యోధనునివలన కులమునకు వచ్చిన అపఖ్యాతి పోవునా? ధర్మజాని సహనము, త్యాగము ప్రకటము లగునేగాని, ఆ యపఖ్యాతి పోదు. పై చెప్పి మరింత హెచ్చి, శాశ్వతముగా నిలిచిపోవును.

కాబట్టి, దుర్యోధనునివలని దుష్కీర్తి పోవుటకు—నీవు యుద్ధము మానుకొమ్మని ధర్మజానకు బోధించుటతో ప్రయోజనము లేదు. భాచిత్య మును లేదు. యుద్ధమునకు దిగినచో, మీ మంచి పేరుకు మచ్చవచ్చును గావున, నీ వా పనికి దిగవలదని బోధించుటతోనే ప్రయోజనము—భాచిత్యమును ఉన్నది.

ఇది నా యభిప్రాయము. పెద్దలే మందరో!

11. ‘నేలఁబెట్టి కాలఁజమరు’

“నిజఘటకు మిగిలి యుత్తరు

గజ మమ్మద్రేకు రథముఁ గదిసి తురంగ

ప్రజము పంపు కడరి కడు న

క్రౌంచముగ వెన నేలఁబెట్టి కాలం జమరెన్”

(భీష్మ 1—282)

‘నేలఁబెట్టి కాలఁజమరు’ అనునది, ‘హింసించు, బాధించు’ అను నర్థము లను దెల్పు జాతీయము. ఈ పద్యమున కర్త ఏనుగు గావున, ‘గుఱ్ఱిములను కాలి క్రిందవేసి త్రొక్కినది’ అన్న వాచ్యార్థము గూడా సరిపడుచున్నది.

సూ. వి. ‘చమరు’ అను పదముక్రింద, ఈ జాతీయమును తెల్పినది. కాని భావమును తెలుపలేదు. అక్కడ ఈ పద్యమును గూడా చూపలేదు.

‘నేలఁబెట్టి కాలఁచు’ అని యీనాటి వాడుక. సూ. వి. ఈ వాడుకనూ తెల్పి ‘మిక్కిలి వీడించు’ అని అర్థము చెప్పి, ఈ క్రింది పద్యము విచ్చినది.

“నెఱుఁ య పారవములు దమ్ము నేలఁబెట్టి

కాల రాచును నున్నాడు కలువల చెలి”

వెతలఁ బడఁజాల మిది రాహువేణి యగుచు
పిరివ పడఁములఁ బడెనన పడుగు బడురు.”

(బిల్లి. 2—117)

‘చంద్రుడు కమలములను నేల బెట్టి కాల రాహుచున్నాడు’— అనుటతో గల శ్లేష్ఠ చమత్కారమును పాతకులు గుర్తింపగలరు.

12. ‘గుండ్లు తేలి బెండ్లు మునిగినట్లు’

‘పొదివిన య గ్గురు ప్రాపున బవదీయ పై నిమిలు గొండఱొ కృష్ణులం జేరి ఏరాకమించుట గుండ్లు దేలి బెండ్లు మునిగినట్లయ్యె” (దోణ. 3.67)

ఈ సంగతి మూలములో లేదు. తిక్కన సొంత రచన.

కృష్ణార్జునులకు వెరచి పరుగెత్తవలసిన తొరవ పై నికులు పరాక్రమించి, కృష్ణార్జునులపై గవిని రనియు, అది గుండ్లు తేలి బెండ్లు మునిగినట్లు—అనూ ర్థముగా చనువట్టిన దనియు సర్దము.

‘గుండ్లు తేలి బెండ్లు మునిగిన’ వనునది వివరీత సంఘటనను దెల్పు జాతీయము. ఈ జాతీయమును వాచనసాముడును వాడినాడు.

“మనుజాంగవలం బట్టుట

దనుజాంకుం జెల్లుగాక దనుజాంగవలన్

మనుజులు పట్టుటకును దొర

కొనిరే! బెండులు మునిగి గుండులు దేలెన్”

(ఉ. హరి. 5.218)

సూ. ని. ‘గుండు’ అను పదముక్రింద ‘గుండ్లు తేలి బెండ్లు మునిగి పట్లు’ అను జాతీయమును తెలిపి, భారత వచనమును చూపి యుండవలసి నది. చూపలేదు.

‘బెండు’ క్రిందనైనను ‘బెండులు మునిగి గుండలు తేలు’ జాతీయ మని తెలుపలేదు. ‘బెండు=జీలుగు’ అని అర్థము చెప్పి, ‘ఉ. హరి’, పద్యము సుదాహరించినది. ఆ యర్థము, పద్య భావము తెలియగోరువారి కుపకరింపదు.

‘బెండు=జీలుగు’ అనుటయును సరికాదు.

‘జీలుగు’ చెట్టుగని, ‘బెండు’ కాదు. ఆ చెట్టు, ఎండిన పిమ్మట బెండుగను. అప్పుడే నీటిపై తేలునది. తోకములో జీలుగు బెండే కాదు. జొన్న బెండు, సజ్జ బెండు మొదలగునవియు నున్నవి. కాబట్టి ‘బెండు=జీలుగు. జీలుగు బెండు’ అని చెప్పుట సరికాదు.

సూ. ని. ‘జీలుగు’ క్రింద ఈ పద్యముల సుదాహరించినది.

“ప్రేలకు జీలుగు పెరిగిన

మాలెకుఁ గంబంబు గాదు”

(ఉ. హరి. 3.50)

“జీలువు పెరిగిన మాలెకంబము గాదు

గొడ్డుఁ బెంచిన బాడిఁ గోవు గాదు”

(నీతి. 70)

పెరుగుట చెట్టుగా నున్నప్పుడేగాని, ఎండి బెండైన పిమ్మట పెరుగదు. కనుక ‘జీలుగు=జీల జాతి చెట్టు’ అని చెప్పవలెను. జీలుగు చెట్టున కల్లువచ్చును. ‘జీలుగు’నే—వచ్చెచోదకవి ‘జీలిక’ యని వాడినాడు.

“జీలిక కల్లు (దాని.....వచ్చెకాంతలు రమింతురు తద్విషవాంత రంబులన్”

(కు. సం. 6.45)

“జీలిక కల్లు=జీలుగు చెట్టు కల్లు” అని టీక. (“వన్య కాంతలు” అని సూ. ని. సవరణ.)

13. ‘కప్పయెలుగు పాము’

“నిను నవలిలి దాటి ప్రణ నేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చుచున్న య

ర్జును దలయెత్తియైన నటు చూడపు పొందవ పక్షపాతి ! ఏ

మన చుటుగాన యెప్పుడును మాడెసఁ గుప్ప యెలుంగుఁ బామువై యునికి యెటుంగవచ్చె; నటు లూఱుటగా వర మిచ్చివాడనా!”

(దోణ 3.107)

“అతిక్రాంతే హి కౌంతేయే తిత్వా సైన్యం పరంతప జయద్రథస్య గోప్తార స్పృశయం పరమం గతాః” (94. 8.)

“జానామి త్వాం మహాభాగ పాండవానాం హితే రతం తతా ముహ్యమి చ బ్రహ్మన్ కార్యవత్త్వాం విచింతయన్”

(.,—11)

“అస్మాన్మ ర్షం సదా భక్తా సిచ్ఛ స్వమితవక్రికయ

పాండవాన్ సతతం ప్రణా స్వస్మాకం విప్రియే రతాన్” (.,—13)

అని మూలము. ‘ఏమయ్యా! అర్జునుడు మన సైన్యమును భేదించుకొనియే పోయినాడా? ఎవరైననూ నమ్ముదురా? నివు పాండవప్రియుడవు. నే నెరుగుదును. ఎరిగియు కార్యార్థినై నిన్ను నమ్ముచున్నాను. మేము నీకు భక్తులమై యున్నను, నివు మా మ్మిచ్చగించవు. మాకు విరోధులైన పాండవులను ప్రేమింతువు’—అని యర్థము.

ఈ యర్థమే తిక్కన పద్యములో,—‘పాండవ పక్షపాతి’ అను సంబోధనమువల్లను, ‘అర్జునుడు మన సేనను నేలకు కోలకు తెచ్చుచున్నను తల యెత్తి యైనను అటుచూడవు; ‘నీ మనస్సెప్పుడును అటే; ‘నివు కప్ప యెలుగు పామువు; ‘మాకు ఊఱుటగా వరమిచ్చివావలయ్యా?’ అను జానుతెనుగు పలుకుబళ్ల వల్లను—ఏంతో మహోరముగా రూపొందినది.

నేలకు—కోలకు తెచ్చుట’ యనగా చిన్నాభిన్నము చేయుట.

‘కప్ప యెలుగుపాము’ అనగా, కప్పవలె అరచుచు, దగ్గరకు పట్టువారిని కాలువేయు పామువలె, మంచి మాటలలో నమ్మించి, ద్రోహము చేయువా డని భావము.

ద్రోణుడు సైంధవుని రక్షింతునని చెప్పి, అర్జునునిచేత చంపించినాడని దుర్యోధనుని దెప్పుడు మాట.

‘కప్ప యెలుగుపాము’ జాతీయము. సూ. ని.; సద. పారి. చెప్పినవి. ఇట్లే ‘మేక వన్నె పులి’ అనుటయును కలదు.

“తెలియ నిది మేక వన్నియపులి యటంచు” (రాధికా. 3—19)

‘వయోముఖ విషకుంభము; ‘గోముఖ వ్యాఘ్రము’ అను సంస్కృత భోకోక్తులను ఈ భావమును తెల్పునవే.

“తనకు నేల యమృతధామాఖ్య గోముఖ

వ్యాఘ్ర మనగ నిట్టివాడె మమ్ము” (కళా. 6.268)

14. ‘తేనె పూసిన కత్తి’

“నిను నమ్మి యొందు వలసికిఁ

జనక జయద్రథుఁడు నిలిచె సైన్యములో నా

తనిఁ జంపెడు దేనియ పూ

సిన కత్తివిగాక మానిసివె యూహించన్”

(దోణ. 3—108)

ఈ పద్యమును మూలమునకు భావానువాదమే. మూలములోని భావ మిందు సంగ్రహింపబడినది. ‘తేనె పూసిన కత్తి’ యనునది మాత్రము మూలము లోని మాట.

“న హ్యహం త్వాం విజానామి మధు దిగ్ధ మివ క్షురవన్” (94.14)

“న దాన్యచ్చే ద్వరం మహ్యం భవాన్ పాండవ నిగ్ర హా వావారముష్యం గచ్ఛంత మహం సింధువతిం గృహన్” (.,—15)

“మయా త్యాశంనమానేన త్వత్ ప్రాణ మబుద్ధినా అత్యాసిత స్సింధువతి ర్హోహా ద్ధత్తశ్చ మృత్యవే” (.,—16)

తేనె పూసిన కత్తి, తేనెను చూసి, ఆశ కల్పించి, రాకివంటనే నాలుకను తెగగోయును. దానిని బట్టి, అనుకూలముగు మూలలు చెప్పి, అట్లుచేయగలమనివానిని 'తేనె పూసిన కత్తి' యనుట లోకోక్తియైనది.

"స్నేహధర్మని రక్షింతునని మూల యిచ్చి నమ్మించి మోసగించిన వాడవు. "నీవు తేనె పూసిన కత్తివి" అని ద్రోణుని నిందించుచు దుర్యోధనుడప్పుచూట.

పై లోకోక్తిని తెనాలి రామకృష్ణుడును, అట్టి భావముతోనే వ్రాయగలచినాడు.

"తేనె పూసిన కత్తి భ్రాతృమరుడు" (పాండు. 3—46) సూ. ని. పద. పారి. ఈ లోకోక్తిని గ్రహించినది.

15. 'నేలకు గోలకు దెచ్చు'

'నేలకు గోలకు దెచ్చు' అనునది రూఢ్యర్థముగల ఒకవలకుబడి. 'చిందర వందరచేసి చెందాడు, చంపు' అని యర్థము. ఈ వలకుబడిని తిక్కన పలుమారు వాడినాడు.

"బాలుడవైన నీ వరిది బంటు తనంబునఁ ప్రాడ వీర భూ పాలురఁ గుంభజ ప్రభృతి బాహుబలాద్యులఁ గిట్టి నేలకుం గోలకుదెచ్చి యిట్లగుటకున్ వెఱంగందుచు వంతఁ బొందుచున్ లోలతఁ జాడకున్నె జన లోకము నీదగు రూపురేఖయున్"

(ద్రోణ. 2—333)

"నిను నవలీలదాటి ప్రజ నేలకు గోలకు దెచ్చుమన్న య బ్బిను దలయొత్తియైన నలు చూడవు"

(ద్రోణ. 3—107)

శ. ర. "నేలకు గోలకు దెచ్చు—క్రిందు మీరుచేయు" అని చెప్పినది. సూ. ని. లో ఈ క్రియయే లేదు.

వా. వి. ఈ క్రియను చెప్పి, భారతవద్యముల సుదాహరించినది.

పద. పారి. "నేలకు కోలకు తెచ్చు=1. నానా బీభత్సము చేయు.

2. చంపు" అని అర్థము చెప్పి, ఈ క్రింది పద్యముల నిచ్చినది.

"నీ యవలోకనం బొదవ నేలకు గోలకు దెచ్చినట్టి వా"

దా యెలనాగబొంట్లు తెలియ న్వినిపింతురు వాకు నెంతయున్"

(కళా. 7—35)

"అరాతి బలము నేలకు గోలకు దెత్తురు"

(కర్ణ. 2—88)

16. 'పువ్వుల కోలసాచు'

మూలములో, అభిమన్యు మరణమునకు దుఃఖించు ధర్మరాజును వ్యాసు డిట్లురడించినాడు.

"యుధిష్ఠిర మహాప్రాజ్ఞ పర్య శాస్త్ర విశారద
వ్యసనేషు నముహ్యంతి త్యాదృశా భరతర్షభ (52.9)

వృద్ధ మేష గత శూర శృతూన్ హత్వా బహూన్ రణే

అజాల పద్యశం కర్మ కృత్వా వై పురుషోత్తమః"

(,,—10)

అనతి క్రమణీయో వై విధి రేషు యుధిష్ఠిర

దేవ దానవ గంధర్వాన్ మృత్యు ర్క్షరతి భారత" (,,—11)

"యుధిష్ఠిరా! నీవు శాస్త్రములు చక్కగా చదివినప్రాజ్ఞుడవు. అవదలందు నినంటివారు ధైర్యమును కోల్పోరు. కుమారుడు శూరులైన శత్రువులను పలువురను పరిమార్చి స్వర్గమున కేగినాడు. అతడు చేసిన పని మహా వీరుడు చేయదగినదిగాని, బాలుడు చేయజాలినదికాదు. మృత్యువు దేవ దానవ గంధర్వులవైనను హరింపక మానదు"—అని యర్థము.

ఈ యర్థమును తిక్కన ఈ క్రింది పద్యముతో మరియొక శోర భోతో చెప్పినాడు.

"వలపుదు రాజులం దురిమె బల్లిదూ వారడు నీవు హీనఁ

యలుగుల పాలిచేయఁ కథియూరులు పువ్వులకోల సాచుతే

కలుగుదురే విషదీశుల కాళీయ దాగుల? నీవు కించ మీ

ఆరె? గురుదోహద్యుతరవాగవకోటుల వాపుఁ బావమే !

(ద్రోణ. 2—149)

"అదిమన్యు వెంతమందిని అంత నొందించి పోయినాడుగాని, అనామ కముగా—దీనిపు చావు వావలేదు. ఆరము బల్లిదూడుగాని, పసినాడురాదు. రణమున విగవారు దాణములతో పడగొట్టక, పూలకోల పూజించువా? చా వోక పంతా? గరుడ గండర్వాదులను చచ్చుట మర మెరుగమా! విరిగియును మీవంటి ఆర్ములు దుఃఖించుట యుప్పుడు" దీని పద్య భావము.

'పువ్వులకోల సాచుతే'—జాతీయము. అక్కన ఈ క్రింది పద్యములతోను వాడినాడు.

"జనవతి పెంపె గేవలము సందికఁ గోమెడు నప్పు నీవు నే

ప్పిన గరువంపు రాజనపు బెట్టిదపుం దిగు మూల లెల్ల నే

మ్మనమున వెక్కినన్ నిలుపుమా వగవం బనియేమి? నంగరం

బునఁ బగవారు పేర్చి పొపుచ్చక పువ్వుల కోలసాచురే!"

(శాస్త్ర. 2—90)

భీముడు అశ్వత్థామ శిరోమణిని తీసికొని ద్రౌపది కడకు వచ్చినాడు. ఆమె పుత్రులను తలచుకొని, దుఃఖించుచున్నది. అప్పుడు ఆమె ముముకు డిట పు కలిగించుటకై, భీము డన్నమాట యిది.

దీనికి మూల మిట్లున్నది—

"ఉత్తిష్ట శోక మున్పుష్ప క్షత ధర్మ మనుస్మర" (16—28)

"ప్రయాణే వామదేవస్య శమార్థ మసితేక్షణే

యా న్యక్తాని త్వయా భీరు వాక్యాని మధుషూతిషి" (,,—29)

"ఉక్తవ త్యసీ తీవ్రాణి వాక్యాని పురుషోత్తమం

క్షతధర్మానురూపాణి తాని సంస్మర్తు మర్హసి" (,,—31)

'శోకముమాని లెమ్ము. క్షతధర్మమును స్మరించు. సంధికి పోవురపుడు శ్రీ కృష్ణునితో క్షత ధర్మాను రూపముగా నీ వాడిన తీవ్ర వాక్యములు జ్ఞప్తికి తెచ్చుకో' అని యర్థము.

తిక్కన పద్యములోనున్న అర్థమును ఇదే. అయినను—'అనాడు నీవు కృష్ణునకు చెప్పిన గరువంపు—రాజనపు—బెట్టిదపు మాటలు మనమున నెక్కిన నిలుపుమా' అను రచన, మూలము కంటెను బిగియు బిగియు గలిగి, సంభాషణ ననుయోచితమై, శోకమయమై యున్న ద్రౌపది హృదయమున మరల వీరమును మొలకెత్తించు జాలియున్నది. దానికి 'సంగరమున పగవారు పొపుచ్చక పువ్వుల కోలసాచురే' అన్న అర్థాంతర న్యాయము మరింత వన్నె పెట్టినది.

'పువ్వుల కోలసాచురే' అనునది 'పూజింతురా!' అను సర్థము నిచ్చు జాతీయము. 'పువ్వుల కోలసాచు' శబ్ద పల్లవక్రియ. కావున, 'పువ్వులకోల—పూల బాణమును, చాచురే—చాపుదురా' అని ప్రతిపదార్థము చేయగూడదు. 'పూల కోల యేమి? చాచుటయేమి?' అని వితర్కించుటయును కూడదు.

సూ. ని. ఈ జాతీయముతో గూడిన పై రెండుపద్యములను 'చాచు = చాపు' అను క్రియక్రింద ఇచ్చినది. పద్యములలో 'చాచు=చాపు' అను అర్థము సరిపడదు. కావున, ఆ క్రియక్రింద ఇచ్చుట సరికాదు.

'పువ్వుల కోలసాచు' అను క్రియను మూలపదములతోనే చేర్చి, దాని క్రింద భారతప్రయోగములను చూపించవలె—పద. పారి. అట్లే చూపించినది.

17. 'పాలలోఁబడిన బల్లి'

పండికొరకు హస్తినకు పోవుచున్న కృష్ణునితో, ధర్మరాజు తమ బల్లిని తలచుకొని, యిట్లున్నాడు.

“అదా” కేగినాడు. మ: కంఠం వెంటలు దప్పు పెట్టి
 బుద్ధుడు చివరము ద్విమయ: బంధేడు స్వయం శాసన ముచి య
 త్సాధి బది దంపి పాదంబె సున్నుతకముని గొంత ముంతకు
 ముగియ వాతొం బడిన బల్లి చివరమున మండకుండునే”
 (జద్య. 3-135)

“పాదంబె పాదంబె కృతగాం పుత్రగర్భిణి
 య: దత్త ముచి మ్మిదా మగిచ్చుని వయం ముచి (82-44)
 న నూనం మ్మియత ముగిచ్చి పా కే బ్జివతి కేమ
 రదా పుత్రాదిగ్గి క్కాథ మార్తా వ్యావర్త వర్త్యుతా” (9-45)
 “అభివాద్యాన సా కృష్ణ త్వయా మ వ్యవహతే విహ” (9-46)
 అని మూలము—ఇందులో, ధర్మరాజు—“కృష్ణా! మా పల్ల ముగియము
 చేర ముచిమయే యుండును. దీనిచి ముచ్చును మా కష్టములను తలచు
 కొని ముగించుచుండును” అన్నట్లున్నది.

తక్కున, ఈ యర్థమునే—‘పాలతో బడిన బల్లి విధింబన నుండకుండునే’
 అని జాతీయమైన భాషలో చెప్పినాడు.
 “పాలతో బడిన బల్లి” సంకుల స్త్రీతిని దెల్పు జాతీయము.
 పాలకుండలో బడిన బల్లి బయటికి వచ్చుటకు వీలులేదు. పాల జీ డ్డంబు
 కొని కాళ్ళు బారిపోవుచుండును. కనుక కుండ కెగ్గడాక ననువు పడదు. అందు
 వలన, ఆ పాలతోనే ప్రాణదాంబు చేసికొనుచు, గతి గలుగు పరకును, అందుతో పడి
 యుండువలసినదే. కనుకనే, సగటస్థితి సూచకముగా ‘పాలతోబడిన బల్లి’ అను
 జాతీయము పుట్టినది.

ఈ జాతీయమును క్రిందాదు వాడుకొన్నాడు.
 “పడితిమి పెక్కలుం బడన పాలులు, మర్మరమైన వృత్తి వెన్
 బడితిమి సర్పయాచకులభంగిద్రుత చుట్టుకొన్న, లో
 బడితిమి పాలతో బడిన బల్లల కైవడి, నెల్ల వెంటలం
 బడితిమి యేమి చెప్ప సరసిరుహసంధా! దుష్ట రైత్యుడే”
 (హర. 3-15)

సూ.వి. “బల్లి = గృహ గౌరీక, బలిమగ నిండ్ల గోడలపై ప్రాకునుండే
 ఒక జాతి సరీసృపము. (ఇది కకునమును దెలుపును)” అని వివరించి,—“ఉమ్మడి
 కుంబున గొంతి” అను ‘ఉమ్మోగ’ పద్యము నుదాహరించినది.
 పద్యములో నున్నది వట్టి బల్లికాదు. ‘పాలతోబడిన బల్లి’. కవి అట్టి
 బల్లిని ఉపమానముగా చెప్పుటతో భావమేమో, సూ. వి. వివరణము ఎలన తెలి
 యదు. ఆ నిఘంటువు అది జాతీయ మని గుర్తించలేదు.
 పద. పారి. జాతీయమును చెప్పి, అర్థభావములను చక్కగా వివ
 రించినది.

18. ‘ముల్లు ముంటంబుచ్చుట’

“కలహంబుల్ దమతోన జేసిన నుపేక్షా నైపుణం హృపు శ
 త్రులం జాడందగు భూత దానపుల పొరుంజూచిన తెగమ్మయిన్
 ములు ముంటం దగం బుచ్చు భంగిగలుగున్ భూవాథ కీడైన నుం
 త్రుల యేపున్ విధు డిట్ల మాపునది వేర్పుం బెంపు బొల్లరంగన్.”
 (కాం. 2-418)

ఈ పద్యమున మూడు వంతులు తిక్కన పాఠము. ‘కీడైన మంత్రుల
 యేపు మాపునది’ అను వాక్యము మాత్రమే మూలము తొనిది.
 “అధర్మదర్శి యో రాజా బలా దేవ ప్రవర్తతే
 క్షీరమే వానయాతోస్మా దుశ్లో ప్రథమ మధ్యమా (92-8)
 అని త్యాపిన్, సచివో వశ్యో తోకన్య ధర్మవా

పాదము పరివర్తే. క్షీరమే వానయతీ” (9-9)
 అని మూలము.

ముల్లు ముంటం బుచ్చుటయనగా దుర్మార్గుని దుర్మార్గుని చేతనే ముడి
 ముందులు—దనకు గిట్టనివారు అమరౌ వాము కలహించుచున్నప్పుడు, రాజైన
 వాడు అందుతో బోవ్యము కరిగించుకొనక, చూచి, చూడనట్లుండవలె ననియు,
 అట్లున్నచో, శత్రువు శత్రువుచేతనే హతు యగుననియు, అది ముంట్లని ముంటి
 తోనే చివరెట్లుగననియు వర్ణనామము.

“ముల్లు ముల్లులోనే పునట్లు” అని వాడుక. ఈ వాడుక సూ. వి. తెక్క
 చేయి. పద. పారి. ఈ వాడుకను చూచి, ‘దేముని చెడుగొనక సాదించు’ అని
 పద్యము చెప్పి, ఈ క్రింద పద్యమును చూడొ ఇచ్చినది.

“అకర్మదు గొంతి యామెడగ ప్రయాని పెదం బుయ్యేమి యంచు చే
 1 న ములు ముంటం బుచ్చుటయ కార్యముగాఁ దలపో”
 (పి.క. 1-45)

19. ‘ఎడ్డకత్తెర-నాలుకబెల్లము’

“ఎడ్డకత్తెర-నాలుకబెల్లము” అని వాడుక.
 అకు పీతులగు నట్టి వారలం గని భూపా
 అకుం డెడ్డ కత్తెరయు వా
 లుక బెల్లము నై మనంబులం గనవలయున్”
 (కాం. 3-268)

ఎడ్డ = ఎడద, హృదయము—‘నాలుక బెల్లము; ఎడకత్తెర’ అని వాడుక.
 కియ్యగా మాటలాడుతూ, హృదయమున కలికుగా నుండుట.

రాజా శత్రుపక్షమువారితో మంచిగా మాటలాడుచు, వారి మనసు మిక్కి
 ములను కుప్పెట్లు చుండవలెననియు, శత్రు ప్పవహమును మాత్రము మన
 నున కలిచుదనము కరిగియుండవలె ననియు పద్యమున భావము.

“వాక్ష్మోరేణ పీతి స్వాత్ హృదయేన యథా ష్టం”
 శ్రిష్టి సూర్యభద్రాషీ చ కామక్రొధోచ వర్ణయేత్” (140.13)
 అని మూలము.

సూ. వి. ‘నాలుక’ అనుపదముక్రింద—“నాలుక బెల్లము—వాక్ష్మోధు
 ర్యము, మాటల తీపి” అని చెప్పి, ఈ పద్యము నుదాహరించినది. కాని, ‘ఎడ్డ’
 అను పదముక్రింద ‘ఎడ్డ కత్తెర’ యన నేరూ చెప్పలేదు. “ఎడ్డ—ఎడద” అని
 మాత్రమే చెప్పినది.

నిఘంటువు ‘ఎడ్డకత్తెర నాలుకబెల్లము’ అను జాతీయమును ‘ఎడ్డ’
 క్రిందనే చూపి, దాని భావమును తెలుపవలెగాని, ఆ జాతీయమును రెండు
 ముక్కలు చేయుటయు, అందు రెండు ముక్కను ‘నాలుక’ క్రింద చూపి
 మొదటి ముక్కను ఎడలి చేయుటయు సరిగాదు.

పద. పారి. యీ పద్యమునే ఉదాహరించి—“ఎడ్డకత్తెర నాలుకబెల్ల
 మగు—తోవల యేమున్నా పెక్కి క్రియముగా మూర్ఖుడు. నయో ముఖ విష
 కుంభము లొంటిది” అన్నది.

పయోముఖవిషకుంభము—‘వంచకుడు’ అను సర్వమునిచ్చునది. వంచన
 వానికి సహజలక్షణము.

పరపక్షమువారితో మంచిగా మాటలాడుచు, వారి మనస్తత్వము గను
 విందుచు, అత్య రాజ్యరక్షణమున జాగరూకత గలిగి యుండుట రాజైనవాడు
 నేర్చుకొనవలసిన లక్షణము. అందువలననే రాజా జాణోయే ధర్మజనకు లీఘ్నుడు
 బోధింపవలసి వచ్చినది. అది రాజనీతి.

ఆ నీతిని కృష్ణరాయలును అనువదించినాడు.
 “గడివృపుల రాయజారుల యెడఁ గొలువున
 వరస సల్పనములు రాజా సలువలయున్

గార్య భద్రము అనుచునో గారే బలుక
వలయు: నని చెప్పెడి దా వేలకలక వలయు."

(అము. 4.205)

వంశకుడు—అందరి విషయమునను 'వయోముఖ పరిణామము' గనే వర్తించును. రాజు రాజనీతి ననుసరించి, వగవారి విషయమున మూత్రనే 'నాయక జెల్లము'—ఏది కత్తెర'గా వర్తించును. కాబట్టి, 'వయో.....జము' అను మాట, రాజు నడ వర్తించదని నా యర్థిపాయము.

20. 'నిడుత్రాట పోవనిమ్ము'

"కుడువ నిచ్చు తఱియు గురవర కక్కించు

నవనరంబు నెఱిగి యరి నృపాలు

నిచ్చు ధీరవృత్తి నిడుగ్రదాలు బోనిమ్ము

ప్రమ్మి కపిల యనగగ గ్రమ్మి చెఱుపు." (అ.శ. 1.72)

ఈ పద్యమున కర్థము నాకు సరిగా గోచరించలేదు. 'ప్రమ్మి కపిల యనగ గ్రమ్మి చెఱుపు'—అను తుదిపాదము బొత్తిగా బోదపడలేదు. పాతములో తప్పే మే న నుండునా? అన్న సందేహము వచ్చినది.

సూ. వి. లో 'నిడుగ్రదాడు' అను పదముక్రింద ఈ పద్యముదాహృతిమై యుండదా! అక్కడ పాత సందేహము తీరదా? అనుకొని చూచితిని—'నిడుగ్రదాడు = పాడుగ్రతాడు' అని చెప్పి, ఈ పద్యమునే యిచ్చినది. కాని, తుదిపాదము నిర్భయ లేదు. 'నిడుగ్రదాలు బోనిమ్ము' అన్నంతవరకే యిచ్చినది.

'కపిల' క్రింద ఇచ్చినదేమోనని చూచితిని. అక్కడను ఇయ్యలేదు. అర్థము దుర్యోధముగా నున్నందున, ఆ పాదము నుదాహరించుట మాని నల్లు న్నది. తక్కిన మూడు పాదములైనను అర్థమైనవా? అర్థమయ్యే యున్న యెడల 'నిడుగ్రదాలు బోనిమ్ము' అను జాతీయమును తెలిపి, దాని భావమును వివ రించియుండునుగాని, 'నిడుగ్రదాడు' అను పదమునకు మూత్రమే అర్థ మేల వ్రాయును? 'నిడు'—'త్రాడు' అను మాటల కర్థ మా నిఘంటువులోనే యున్నది. కాబట్టి అది యొక పదముగా చూపుటయు, అర్థము వ్రాయుటయు ననవసరమే.

మొత్తముమీద తిక్కనపద్యము చిక్కుగానే యున్నది. మూలమును చూచినను అర్థమగుటలేదు. మూలమునకును—పద్యమునకును—పాత్తు లేదు.

"తుష్ట పుష్టబల శృత్రు రాత్మవా నితి చ న్మరేత్" (7—2)

పర్యపానన కాలేతు విపరీతం విధీయతే

ఆమర్తకాలే రాజేంద్ర వ్యవసరే తతః పరమ్ (11—3)

వ్యసనం ఖేదనం చైవ శత్రుతాణాం కారయే తతః" (11—4)

అని మూలము.

పద్యమున కర్థము నా కొక విధముగా పాడకట్టినది. కాని, సమన్వయ మగుటలేదు. అర్థము తెలివినచో పండితులు సమన్వయింతురన్న తలపుతో తెలుపుచున్నాను.

'కపిల' అనగా, ఒక జాతి, జల జంతువు. ఈ యర్థము సూ. వి. లోనే యున్నది. 'నిడు త్రాట పోనిచ్చు' అను నానుడి జలజంతువుల వేటను బట్టి పుట్టినదే. అది యెట్లనగా:—

వేటకాడు నిడుపైన త్రాటికీ గాలము కట్టి, దానికి, 'ఏర'ను గ్రుచ్చి, నీటిపై వదలును. ఆ జంతువు మాంసాశేత గాలమును మ్రింగి పట్టువడును. అప్పుడది తాడు త్రెంపి తప్పించుకొని పారిపోవుటకు సెనగును, పరుగులు పెట్టును. వేటకాడు దానియిష్టము ప్రకారము కొంతదూరము పోనిచ్చి, మెల్లగా తన

పింఛు దాచుకొనిను అది కొంచెముక నట్టి, మరల పరుగెడును. వేటకాడు మఱి దానిని. ఈ పద్ధతి ఆ జంతువు అపరిపక్వ వయసు వాధింప, తరువాత వాడు దానిని పట్టునీతి లోగిండును. ఇదే 'నిడుత్రాట పోనిచ్చుట' యనగా—జల జంతువున లిగించుట. స్వేచ్ఛ యొనగవచ్చు—పరమనుకొనదల నని తిక్కన పద్యమున నాశము. ఈపాదమును తెల్పునదే—Give him a long rope అని ఇంగ్లీషు దానియము.

మరియు, తిక్కన పద్యమునను వ్యాఖ్యానమో అష్టాష్ట, అమొక్తి మోల్క వరూ ఈ క్రింది సవ్యమున్నది.

"జెవిరి వేరని బలియుని దిగియగ అట్టు

కరిని చెప్పవదీరే వచ్చి హత్తర జెర

(కమము. పెనగెడు బలిమీను త్రాట జేరదు.

నొద్దు గాలపు వేటకా డవను గాడె?"

(4—25)

ఇట్లు అప్యయమునకు రాక అణకలు వేయు పద్యము లింకను గలవు. తిక్కన వాడిన పదములు, పదబంధములు, వ్యవహారమునుండి తొలిపోయినవి. అందువలన ఆయనగారి రచన సరిగా బోధపడుటలేదు. పండి తులెట్టి పట్టులను గుర్తించి, అర్థములు వివరించుట అవసరము. నే నిందు కొన్ని సూచించినాను. నా యీ వ్రారలో—ప్రజ్ఞా శోపమువల్లను, ప్రమా దము మూలమునను నెరసులు పారలి యుండవచ్చును. సహృదయులు దయతో సవరింతురు గాక.

SRI NATARAJA BRAND STEEL TRUNK WORKS

Steel Trunk And Suit Case
Specialists In Film boxes & Mid-Wife Boxes

న త రా జ మూ ర్క

ఉక్కు ట్రంకులు, సూట్ కేస్ పెట్టెలు

మా ఫ్యాక్టరీలో 38 సంవత్సరముల అనభవముతో, పరి శ్రమలో నిపుణులైన పనివారిచే, దళమైన ఉక్కు కేసులతో, నవనాగరికతకు తగిన శ్రోతరకాలలో తయారుచేయబడిన చక్కని ట్రంకులు, సూట్ కేసులు ఇతర రకాల పెట్టెలు, ఆకర్షణీయమైన వివిధ రంగులతో మావన దొరుకును. ఎక్కువ పొడవు, వెడల్పు, ఎత్తుగలవి, ఇతర మెపులలోకంటె తక్కువ ధరలలో దొరుకును. ఒకసారి ఆరురుచేసి, మా సరుకుల శాస్త్ర్య తను పరీక్షించండి. అవి మీకు తిప్పక తృప్తికలిగించును.

అ. రత్నసభాపతి ముదలియార్,

166, నైనియప్పనాయకన్ వీధి, మద్రాసు-3

WORK SHOP :

31/32, Hood Wharf, Walltax Road,

G. T. Madras-1.

ధాత్రివందనము

శ్రీ పి. వి. యం. అయ్యవారు

యొగయుగములు-నీ పవిత్రోదరమున
 పిసుపకయె-నన్ను మోసిన విశ్వధాత్రి!
 గిరివరకీరీటధారిణీ! తరళసింధు
 హరిణీ! అందుకో మన్నమస్కారశతము
 ఎన్నోజన్మలనె త్రియుండెదను ఈ
 త్రి! స్వచ్ఛతైతల్య సం
 పన్నం బుజ్వల హేమరత్న నివహ
 న్వాలోల శోభాచ్ఛలా
 చ్ఛన్నంబా-భవదీయగర్భమున-స్వే
 చ్ఛావృత్తి క్రిడించుచున్-
 వన్నెల్ చిన్నెలు సారెసారెకును సం
 పాదించుకొంచున్ ధృతిన్.

సురభిశ లతాంతములు-గిరీర్పుగులు-బర్హ
 భూపితమయూర నివహము-ముగ్ధశశ క
 దంబకమును-నేను సోదరుల మమ్మ !
 ఇంతకంటె సాభాగ్యమింకేమి వలయు!
 కవినై పచ్చికబీళ్ల నీ యొడలి సిం
 గారము మెచ్చుక-పత
 న్నన నీహార పృష న్మనోజ్ఞ పదబం
 ధ క్రేణి నీనాడు-భూ
 భవమూర్తిన్-భవదీయవక్షమున మ
 త్తారాతి రక్తముఁ బ్రా
 గ్భవమందుం బ్రవహింప జేసినను-నన్
 బాలింతు వేకాకృతిన్ -

పుపుపుట్టములతోడ మెత్తనగు నీ
 పొత్తిళ్ల బాంధవ్యమే
 ను విడంజాలను-జన్మజన్మలకు న
 న్నుం గన్న తల్లీ! వృధా
 దివిషన్మార్గ విహారవల్లనములన్ -
 దీవ్యద్రోహవాసభో
 గ విలాసములఁగాని కోర-శిశుశే
 ఖిన్-స్థి యొడిన్ దూగుచున్.

కలలో మనిషి

శ్రీ పెద్దిభొట్ల సుబ్బరామయ్య

గోడ గడియారం 'బంగ్' మని ఒక్కసారి మ్రోగి దీక్షగా పని చూపింట్టున్న చంద్రమౌళి ఏకాగ్రతను భంగం చేసింది. ఆయన తలయెత్తి గడియారంవంక చూశాడు. అయిదున్నర అయింది. అఫీసులో మిగిలినవాళ్ళ కూడా వెళ్ళిపోయినట్టున్నారు. అంతా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. వ్యాను రాసువులు గుమ్మం ముందే కూర్చుని ఉన్నట్టున్నారు. అతని వీడ గాఢా తలుపుమీద పడుకున్నది.

చంద్రమౌళి తాను చూస్తున్న కాగితా అన్నింటిని ఎక్కడి వాటి నక్కడ సర్దిచేసి పని ముగించుకుని నిట్టూర్చి, విశ్రాంతిగా రిచార్జింగ్ కుర్చీలో వెనక్కు వ్రాలి, ఒక్క క్షణం కళ్ళ మూసుకున్నాడు. ఇంతలోనే ఎన్నో దినాలుగా తనకు చిరసరిచితమైన 'టెక్ బిక్' మనే ధ్వని వినిపించి ఆయన కళ్ళ తెరచి కిటికీలో నుంచి క్రిందికి చూసేసరికి మళ్ళీ ఆ కుర్రవాళ్ళిద్దరూ క్లబ్ కోర్టులో టెన్నిస్ ఆడుతూ కనిపించారు. ఆయన ప్రతి రోజూ వలెనే వారిని అసక్తితో గమనిస్తూ కూర్చున్నాడు.

ఆ అఫీసు పక్కనే ఒక క్లబ్బు ఉంది. చంద్రమౌళి అఫీసు గదిలో నుంచి చూస్తే ఆ క్లబ్బు ప్రక్కభాగంలోని టెన్నిస్ కోర్టు కనిపిస్తూ ఉంటుంది. అసలా క్లబ్బులో టెన్నిస్ అంటే మోజా గాని, అసక్తి గాని ఉన్నవా రెవరూ లేరు. దాదాపు అందరూ అక్కడికి కేవలం పేకాలు ఆడేందుకు వచ్చేవారే. మూడు నెలలక్రిందట ఆ క్లబ్బుకు ఒక ప్రఖ్యాత రాజకీయ నాయకుడు రావడం జరిగింది. ఆయనచేత అక్కడ ఏదో ఒక ప్రారంభోత్సవం చేయించుకుంటే ఆయనను బాగా గౌరవించినట్లు వుంతుందనీ, ఆ ప్రారంభించబడే నిశ్చయేదో ఆయన పేరుమీద చిరస్థాయిగా నిలబడి క్లబ్బుకు పేరు ప్రఖ్యాతులు తెస్తుందనీ ఎవరో సూచించారు. అంతా ఆ ఆలోచన బాగున్నదనే అన్నారు. కాని "దేనికి ప్రారంభోత్సవం చేయించాలి?" అన్న మీమాంస వచ్చినప్పుడు ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. "మన క్లబ్బులో ఏం తక్కువ? పేకాటకు ఎంతమంది వస్తే అంతమందికీ కావలసిన ఏర్పాట్లు యిప్పుడూ జరుగుతూనే ఉన్నాయి. ఇప్పుడు మనకు లేనిదేమిటి?" అని కమిటీ మెంబర్లందరూ దీర్ఘంగా ఆలోచించారు. చివరకు ఇతర పూర్వలో రకరకాల క్లబ్బులను చూసిన ఒక మెంబరు "మన క్లబ్బులో లేని చేమిటో నేను చెబుతాను. ఎన్నాళ్ళనుంచో మీలో కొందరితో వ్యక్తిగతం గానూ, సమిష్టిగానూ కూడా యీ విషయం ప్రస్తావించాను. కాని మీ రెవ్వరూ దానిమీద అసక్తి చూపించనే లేదు. ఇప్పుడు మన క్లబ్బులో ముఖ్యంగా రోపించినవి 'డబ్బింగ్' గవ్వ. ఏ బాడ్మింటన్, టెన్నిస్, వాలీబాల్ ఆడుకోవటం మన మెంబర్లలో చాలామందికి యిష్టంలేక పోవచ్చు. దాత్రించినట్లు పేకాలు తప్ప మరేమీ వారికి రుచించకపోవచ్చు. కాని నాను మాత్రానికైనా అని చాలా ఆవసరం. ఇప్పుడు మన మెలాగూ ఈ రాజకీయ నాయకుణ్ణి పిలిచి సత్కరించి ఒక పార్టీ ఏర్పాటు చేయాలనుకుంటున్నాం. ఒక టెన్నిస్ కోర్టు తయారుచేయించి ఆయనచేత ప్రారంభోత్సవం చేయిద్దాం. అది బాగుంటుంది" అన్నాడు. మిగిలినవారందరూ దానికి తలబాసి "అవును. మీరు చెప్పింది బాగానే ఉంది" అన్నారు. వారిలో ఒకాయన సందేహిస్తూ "అవునండీ. ప్లాను బాగానే ఉంది. కాని యిక్కడ మన కెవరికీ టెన్నిస్ కోర్టు పొడవు, వెడల్పులే సరిగా తెలియవుకదా? ఇప్పుడెలా?" అని అడిగాడు. మిగిలినవారు "అదీ విజమే" అన్నారు. అప్పుడు

మొదటి మెంబరు "అది బాగా నమస్కరించాడు. మనకు ఒకేసారి సందేహాని చిటికె వేస్తే ఎదులు ఉబింపతాయి. మా యిల్లా అద్వైతాన్నివార అబ్బాయి యూనివర్సిటీలో చదువు పూర్తిచేసుకుని ఉద్యోగ ప్రయత్నాలు చేస్తూ యిప్పుడు యిక్కడే ఉన్నాడు. అతని ఎగ్జిం టేన్సింగ్ బ్యాటు ఉంది. ఏమీ తోచక చాలా బాధపడిపోతున్నాడు. నేను అతనితో నూన్యాడు తాను. ఆ బాధ్యత అంతా నామీద ఉంచండి" అన్నాడు. అంతా "నలే" నన్నారు. తర్వాత త్వరత్వరగా వరులు జరిగిపోయాయి. ఆ రాత్రియే నానా కుడు వచ్చే వేళకు టెన్నిస్ బాగా ఆడగలిగిన నాని నివర్తించి సమయాన్ని గలిగారు. ఈ విధంగా ప్రారంభమైన ఆ టెన్నిస్ కోర్టు తర్వాత భర్తాత చాలా నిర్లక్ష్యంపాలైంది. నిజానికి అక్కడినా రెవరికీ, పేకాటకు ఉదయోగించ వలసిన అమూల్యమైన తమ కాలాన్ని యీ క్రొత్త ఆటకోసం వ్యర్థం చేయటం యిష్టంలేదు. అందువల్ల ప్రారంభోత్సవంవారు ఏ యిద్దరూ యువకులు ఆదారో చివరకు వా రిద్దరే మిగిలారు. సాయంకాలం అయిదు పూర్ అయ్యేసరికి క్రిందినుంచి 'టెక్ బిక్' మని ఆ ధ్వని వినిపించిస్తూ, చంద్రమౌళి కొద్దిసేపు వారి అటను గమనించటమూ చాలా రోజులూ జరుగుతున్నది.

టెన్నిస్ ఆడుతున్న యిద్దరిలోనూ ఒక వ్యక్తి యిరవై నాలుగి సంవత్సరాల ఎయిస్సు ఉంటుంది. అతడు యూనివర్సిటీలో చదువు పూర్తి చేసుకుని ఉద్యోగప్రయత్నాలు చేస్తూ యింట్లో రద్దీదండ్రుల చుట్టే ఉన్నాడు. బొద్దుగా ఆరోగ్యంగాఉండి ఎప్పుడూ చుట్టూ చలాగి ఉంటాడు.

రెండవవాడు చంద్రమౌళి అఫీసులోనే దాదాపు పదిహేను రోజుల క్రిందట ఉద్యోగంలో చేరాడు. అతడు అంతకుపూర్వం కూడా రోజూ సాయంకాలంవేళ టెన్నిస్ ఆడుతూ ఉండేవాడు. చంద్రమౌళి టెన్నిస్ కోర్టు ప్రారంభం అయిన వాటినుంచి అతన్ని జాగ్రత్తగా గమనించాడు. అతని పేరునై యేళ్ళ ఉంటాయి. నన్నగా, నచ్చగా ఉంటాను. అందిమైన ముఖం జాట్లు పెడనరంగా ఉండి ఎప్పుడూ నుదుటిమీదికి వదులూ ఉంటుంది. అతడు పెద్దగా నవ్వులం ఎవరూ చూసి ఉండదు. చాలా గంభీరంగా ఉంటాడు. ప్రతి పనినీ ఎడమచేతితో చేస్తాడు. అతడు టెన్నిస్ బాగా ఆడగలడు. మెరుపువలె కోర్టుంతా తానై విజృంభించి, ఎడమచేత్తో ఆడుతూ ప్రవృత్తి కళ్ళ ఔర్లు కమ్మించగల వేగం వుంది అతని దగ్గర.

టెన్నిస్ కోర్టు ప్రారంభోత్సవం జరిగిన తర్వాత దాదాపు నెల రోజుల పాటు అఫీసుపైము కాగానే యిలా క్రిందికి చూస్తూ వారి అటను గమనించటం చంద్రమౌళికి బాగా అలవాటైంది. ఇంతలోనే తమ అఫీసులో మరో టైపిస్టు కావలసినవిచ్చి ప్రకటన చేయటమూ దానికి ఒక దణను అప్పిక్షేషన్లు రావడమూ జరిగింది. చంద్రమౌళి ఆ వన్నెందు మంది రోమా యోగ్యులైనవారిని ఆరుగురిని ఎన్నుకుని వారికి 'యింటర్వ్యూ' కార్డులు పంపించాడు. ఒక ఆదివారంనాడు ఉదయం 'యింటర్వ్యూ' లా ప్రారంభమైనాయి. ఒక్కొక్క ఆధ్యర్థితో దాదాపు యిరవై నిమిషాలు మొదలుకొని అరగంట వరకు సంభాషించి మంచిచెడ్డలు తెలుసుకున్నాడు. వారిలో ఆరవవాడుగా చివరకు యీ ఎడమచేతి టెన్నిస్ ఆటగాడు రోసలికి వచ్చాడు. రాగానే చంద్రమౌళికి ఎదురుగా నిలబడి సమస్యారం చేశాడు. చంద్రమౌళికి రోజూ తాను చూస్తున్న యీ టెన్నిస్ ఆటగాళ్ళే

ఉద్యోగం కోసం వచ్చిన అధ్యక్షునిగా చూడవలసి రావటం చిత్రంగా ఉంది. అయినా అతనికి అక్కడ ఉన్నప్పుడు కుట్టి చూపించి 'కూర్చోండి' అన్నాడు. అతడు బిడియనుచూచానని కూర్చున్నాడు. చంద్రమౌళి అతని అప్పకేవను పేరి చూసి "మీరేమి పార్లమెంటు కదా?" అని అడిగాడు. అతడు 'అవును' ని చాలా సార్లు పాడు. తర్వాత అయిన అతని సర్టిఫికేట్లన్నీ చూశాడు. 'పైపూ, పైపూ' అంటూ అతని యోగ్యతను పరీక్షించాడు. తాను మూల్యాంకనం చేసి అతని ముందు 'షెర్మన్' అని వ్రాసుకోవలసిన అవసరం లేనివాడివలె 'పైపూ' మెషిను ముందు కూర్చుని, రాను వెలుతున్న దాన్ని చింబూనే 'పైపూ' చెయ్యటం ప్రారంభించాడు. రాను వేగం ఎంత పెచ్చినా అతడెక్కడా తడుముకున్న జాడ అయినా కానరాలేదు. అతని నన్నని ప్రేమ అద్భుతంగా, అతి వేగంగా 'పైపూ మెషిను' మీద కదులుతూ ఉంటే చూడటం చాలా అసక్తి కలిగించింది. తాను చెప్పడం ఆపిన తర్వాత అతడు 'మెషిను' లో నుంచి కొయితాలు తీసి అయిన కీచాడు. చదివితే ఒక్క అక్షరం కూడా పొల్లుకుండా అంతా అలాగే ఉంది. చంద్రమౌళి తన ఆశ్చర్యం పైకి కనుపించకుండా జాగ్రత్తపడి ఆ కొయితాలను బల్లమీద ఉంచి 'బాగానే ఉంది' అంటూ తల వంకించాడు. అయినా అతడు చంద్రమౌళితో "మీరు అన్యథా భావించకపోతే ఒక్కవిషయం చెబుతా మనుకొంటున్నాను. నేను చాలా బాధలలో ఉన్నాను. 'ఇంటర్మీడియేట్' పాస్యం రెండు సంవత్సరాల నుంచి. అప్పటినుంచి 'పైపూ, షెర్మన్' అంటూ నేర్చుకుంటూ ఎన్నో ఉద్యోగాలకు అప్లయ్ చేశాను. కానీ, నాకే ఉద్యోగమూ దొరకలేదు. నే నందుకు బాధపడనూ లేదు. బహుశా ఆ ఉద్యోగాలు నాకన్నా అర్హులైన వారికే లభించి ఉంటాయని నన్ను నేను సమాధాన పరచుకున్నాను. కాని యిప్పుడు నా పరిస్థితులు మరింత విషమించాయి. నాకు ముసలి తల్లి దండ్రు లున్నారు. మా నాన్నగారికి కళ్ళు కనిపించవు. అరవైయేళ్ళు వచ్చాయి. మా అమ్మ జబ్బుమీద ఉంది. ఎన్నో ఏళ్ళనుంచి దగ్గర్లో బాధపడుతున్నది. మనస్సు చిక్కి శ్మశానం పోయింది. ఇన్నాళ్ళూ ఆనాగా ఉన్న కొద్ది భూమిని పదిరోజుల క్రిందటనే అమ్మి బాకీలు తీర్చాము. ఇక ఇప్పుడు నాకు రెక్కలే ఆధారం. నా సోద అంతా అనవసరంగా చెప్పుకుని మిమ్ములను బాధపెడు తున్నానమ్మా! నా పరిస్థితిని కాన్సైనుభూతితో చూడండి" అన్నాడు. చంద్రమౌళి అతనివంక నిశ్చలంగా చూశాడు. తర్వాత బల్లమీదికి వంగి "నే నేమీ అనుకోను. మీ యోగ్యతలు చెప్పుకున్నారు. మీ బాధలు చెప్పు కోవడమూ నుంచిదే. అయినా మిమ్ములను నేను రోజూ ఎక్కడో చూస్తున్నాను" అంటూ ఏదో జ్ఞాపకం చేసుకుంటున్నట్లు నటించాడు. ఒక్క క్షణం అగి "అవును. జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఈ కిటికీలో నుంచి క్రిందికి చూడండి. ఈ ప్రక్కనే ఉన్న క్లబ్బు టెన్నిస్ కోర్టు యిక్కడికి కని పిస్తూ ఉంటుంది. రోజూ సాయంకాలంపూట మీరు టెన్నిస్ ఆడుతూ ఉండగా నేను చూస్తున్నాను. టెన్నిస్ చాలా భాగ్యవంతుల విన్దం. ఖర్చుతో కూడిన వ్యవహారం. మీరేమో 'చాలా బీదవాళ్ళ' మని చెబుతున్నారు. నాకు చిత్రంగా ఉంది" అన్నాడు. ఆ యువకుడు నిట్టూర్చి "అవును. అదీ నిజమే. కాని నేను ధనవంతుణ్ణి అవుంటే విలాసంకోసం ఆడటంలేదు. దాని కోసం నేను రాగి కానీ కూడా ఖర్చు చెయ్యటంలేదు. నిత్యమూ ఇంట్లో ఇరుగుబాటే క్షుణ్ణం ఉన్న నాకు ఆట పాటల కోసం డబ్బు ఖర్చు పెడతా మనేది కలలోనైనా ఉపాసించరాని విషయం. ఆ టెన్నిస్ బ్యాటును నేను కొనలేదు. 'అది నా దగ్గరి కెలా వచ్చింది?' అనేది చాలా బాధాకరమైన ఒక కథ. అది తలుచుకున్నప్పుడల్లా నాకు గుండెల్లో చేయి వేసి తెలిసినట్లుగా ఉంటుంది. ఇప్పటికే కాలం వృధా చేస్తున్నానమ్మా నని నా కవలే బాధగా ఉంది" అంటూ అగిపోయాడు. చంద్రమౌళి చేతి గడియారం చూసుకుని "ఫరవాలేదు. మీరా విషయం కూడా చెప్పవచ్చు. కావలసినంత వ్యవధి ఉన్నది నాకు" అన్నాడు. ఆ యువకుడు బాధ ధ్వనించే గొంతుతో, "నేను రెండు సంవత్సరాల క్రిందటనే 'ఇంటర్మీడియేట్' పాస్యంనాను. నేను చదువుకునే రోజులలో ఎవరితోనూ కలవకుండా ఒంట రిగా ఉండేవాణ్ణి. ఎవరితోనూ స్నేహం చేసుకోవాలన్నీ కలిసి తిరుగాలన్నీ ఉండేది

కదు. 'నా చదువే లోకంగా' నాపాటికి నేను కాలం గడుపుతూ ఉండేవాణ్ణి. నేను రెండో సంవత్సరం చదువుతూ ఉండగా ఒక కొత్త కుర్రవాడు మా క్లాసులో చేరాడు. అతని పేరు మధు. చాలా చలాకీగా, హుషారుగా ఉండే వాడు. ఎక్కడో మొదటి సంవత్సరం చదివి వాళ్ళ నాన్నగారికి బ్రాన్స్ పర్ కావడంవల్ల వచ్చి రెండో సంవత్సరంలో చేరాడు. వచ్చిన రెండు, మూడు రోజులలోనే అందరి పరిచయమూ పొంది నలుగురి అభిమానము సంపా దించుకొన్నాడు. అతడు నన్ను మాట్లాడించి నాతో స్నేహం చేసుకోవాలని చూశాడు. కాని నేను బెరుకు బెరుగ్గా మాట్లాడటంతో నా తత్వం అతడు వెంటనే కనిపెట్టి మరీచనువుగా స్నేహంగా ప్రవర్తించటం ప్రారంభించాడు. అలా ఒక వారంరోజుల స్నేహంతోనే నన్ను పూర్తిగా మార్చి వేశాడు. అతని నవ్వు అంత అద్భుతమైనది. అతని ఎంట అంత శక్తి కలిగి. అతడు 'తన నవ్వుతో ప్రపంచా న్నంతటిని జయించగలడ'నిపించేది. తర్వాత మా స్నేహం బాగా పెరిగింది. "ఒకరిని చూడకుండా మరొకరిని ఉండలే మన్నంత" దూరం వచ్చింది. అతనికి టెన్నిస్ అంటే చాలా ఆభి మానం. సాయంకాలం అయ్యేసరికి పాట్ల లాగూ, బనియనూ చేసుకొని టెన్నిస్ బ్యాటు చేత్తో వూపుకుంటూ వచ్చేవాడు. నన్ను కూడా తనవెంట రమ్మని గొడవ చేసేవాడు. అతడు ఆడుతూఉంటే చూసేందుకు ఎంతో అద్భుతంగా ఉండేది. అంత వేగంగా, అంత నేర్పుగా టెన్నిస్ ఆడేవా రెవరినీ నేను చూడలేదు. అతడు నన్ను కూడా ఆడమని ప్రోత్సహించేవాడు. అంత ఆడేవారు మరెవరూ లేని సమయంలో నాకు దాన్ని బోధపరచేవాడు. తర్వాత తర్వాత నాకు తన బ్యాటు యిచ్చి నేను ఆడుతూ ఉండగా చూస్తూ నుంచుచేవాడు. తనకేదైనా పనివున్న రోజులలో తన బ్యాటు నాకు యిచ్చి నన్ను 'ఆడుతూ ఉండమని' చెప్పి వెళ్ళేవాడు. ఈ విధంగా రెండు మూడు నెలలు గడిచేసరికి నాకు ఆట బాగా వచ్చింది. నేను ఎడమచేతిలో ఆడటం అతని కెంతో ముచ్చటగా ఉండేది. నాలో ఆడుతూ తాను కావాలని పీడి పోతూ, ఆ పీటమీలోనే ఆనందిస్తూ ఉండేవాడు. తర్వాత పెద్ద పరీక్షలు దగ్గరికి రావటంవల్ల నేను నా దృష్టి సంతటిని చదువుమీదనే కేంద్రీకరించాను. అతడు కూడా క్షుణ్ణం చదువుతూ ఉండేవాడు. సాయంకాలంపూట టెన్నిస్ మాత్రం మానేవాడు కాదు. పరీక్ష లైపోయి ఫలితాలు తెలిశాయి. నేను అన్ని సబ్జెక్టులలోనూ పాస్యైనాను. మధు గ్రూపులో తప్పాడు. ఫలి తాలు తెలిసిననాటి సాయంకాలం టెన్నిస్ బ్యాటు లీసుకుని నా దగ్గరికి వచ్చాడు. ఇద్దరం నా గదిలో చాపమీద కూర్చున్నాము. నాకేం మాట్లా డాలో తెలియలేదు. అతడు ఒక్క క్షణం అగి గాగ్గడికంగా "ఈ బ్యాటు నువ్వు తీసుకో సారథీ! నేను మళ్ళీ పరీక్షలకు వెళ్ళి గ్రూపులో పాస్యయ్యే వరకూ టెన్నిస్ కోర్టులో దిగను" అన్నాడు. నాకు ఆశ్చర్యం వేసింది. తర్వాత అతడే నెమ్మదిగా అన్ని విషయాలూ చెప్పాడు. ఇంట్లో వాళ్ళ నాన్నగారు పరీక్షా ఫలితాలు చూడగానే చాలా గొడవ చేశారు. 'ఆటలలో పడి చదు వును నాశనం చేసుకున్నావ'ని చాలా నిష్కారంగానూ, కఠినంగానూ మాట్లా డారు. "ఆత్మాభిమానం లేకమైనా ఉంటే ఆట కట్టపెట్టి యీసారి అయినా జాగ్రత్తగా చదివి పాస్యయినా వనిపించుకో" అన్నారు. మధు కాస్తేపు కూర్చుని తర్వాత వెళ్ళిపోయే సమయంలో "నేను మళ్ళీ కాలేజీలో చేరబోవడంలేదు. పైపూ నేర్చుకుంటూ, ఏదైనా ఉద్యోగం చూసుకుండా మనుకుంటున్నాను. నువ్వు ఎప్పుడైనా సరే నా దగ్గరికి రావచ్చు" అని చెప్పాడు. "అలాగే" అని తలవూపి వెళ్ళిపోయాడు. కాని ఆ తర్వాత అతడు నాకు చాలా అరుదుగా మాత్రమే కనుపించేవాడు. నేను రోజూ టెన్నిస్ ఆడుతూ ఉండేవాణ్ణి. ఆ ఆటలో బాగా నైపుణ్యం సంపాదించి ఆ వూళ్ళో క్లబ్బు నిర్వహించిన పోటీలో నెగ్గును కూడా. ఆ పోటీలు జరిగేటప్పుడు మాత్రం మధు వచ్చి నన్ను ప్రోత్సహిస్తూ ఉండేవాడు. బహుమతి తీసుకుని యింతటికి రాగానే నన్ను కాగలింతుకుని "నువ్వు పెద్ద ఛాంపియన్ వోయ్! పరీక్ష లైపోగానే నేను మరోబ్యాటు కొంటాను. మనిద్దరం ఆడాలి" అంటూ నన్ను అభినందించాడు. తర్వాత రెండు, మూడు సార్లు మాత్రమే నేను అతన్ని కలుసుకో గలిగాను. అతడు రాత్రింబవళ్ళు చదవటం ప్రారం

నా న్యాయ తుకు

గీర్ణిత నా నితి

పెట్టిన పేరు

దుర్గాబ్రాండు పోర్టులాండ్ సిమెంటు

ప్రతినిత్యము, ప్రతిచిన్న కట్టడములలో కోరబడుచున్న సిమెంటు
మాచ్ ఖండ్, నాగార్జున సాగర్, ఖిలాయ్ మొదలగు పెద్ద పెద్ద
ప్రాజెక్టులలో వేలాదిటన్నులు వాడబడుచు ప్రతి పంచవర్ష
ప్రకాశి క క కు ఎ క్కు వ గా తో డ్చ డు చు న్ను
దుర్గాబ్రాండు పోర్టులాండు సిమెంటునే
ఎల్లప్పుడు విరివిగా వాడండి

ఆంధ్రప్రదేశ్, ఒరిస్సా రాష్ట్రాలలోను - చెన్నపట్టణమునందును
మాస్టాకి స్టుల వద్ద దొరుకును

తయారు చేయువారు :

ది ఆంధ్రా సిమెంటు కంపెనీ లిమిటెడ్

గాంధీనగరం పోస్టు,
విజయవాడ - 3

38, మాంటు రోడ్,
మదరాసు-6

నబ్బిడియరీ కంపెనీ :

ఆంధ్ర సిమెంటు కన్స్ట్రక్షన్ కంపెనీ ప్రయివేట్ లిమిటెడ్.

భాగము. ఆ కుటుంబ అన్ని కీర్తి పొందెను. దాని నిర్మింపబడినది. కాని ఆ కుటుంబము చంద్రుని అందాన ఉండెడి. చేరు తర్వాత ఉద్యోగ ప్రయత్నములతో మేము చంద్రుని వెళ్లవలసి రావడంవల్ల అతన్ని కలుసుకోలేక పోయాము. నేను అలాగే వచ్చేసరికి వచ్చి తెలియజేయ. పెన్నిన్ బ్యాటు అనుమతి లేకుండా చంద్రుని సాయంకాలం వారి యింటికి వెళ్ళాను. పరీక్షించి చాలా వారాల్లో చంద్రుని బ్యాటు యిచ్చి మళ్ళీ కులాసాగా కలిసి కాలక్షేపం చేద్దామని వెళ్ళాను. నేను వెళ్ళేసరికి యిద్దరూ బోసిగా దీనంగా ఉంది. చంద్రుని దగ్గరే వచ్చి ఒకరినా వారు కుర్చీలో కూర్చుని ఉన్నాడు. నేను అడుగు పెడితే “ఏమండీ మధు ఉన్నావా యింట్లో?” అని అడిగారు. ఆయన నన్ను “గేటు దాటి లోపలికి రమ్మ” న్నాడు. వెళ్ళగానే ఒక్క మాటే “చూశావా మధు” గా.. నేను కూర్చుని “మధు” అంటూ అందగా అడుగు దుకం పొంగిపొరలిరాగా ముఖాన్ని చేతులతో కప్పుకున్నాడు. “ఏదో దానిని ఇంటికి యిండ్” నుకున్నాను. ఆయన కాస్తే పాకి కళ్ళ తుడుచు కుని దివ్యమంతా చెప్పాడు. నేను వింటూ రాతిమీద వలె కూర్చుండి పోయాను. నా చెలికొని ‘పెన్నిన్ బ్యాటు’ చేతిలో ఉన్న పామువలె తోచింది. దాన్ని క్రింద పెడతాను. మధు పరీక్షలు రెండు రోజులలో ప్రారంభ మవుతాయనిగా, ఒకనాడు చదువుకుంటున్న వాడల్లా లేచివచ్చి “నాన్నా! నాకు గుండె నొప్పిగా ఉంది” అన్నాడట. ఆయన “యిక చదువు చాలించి వుంటే. ఏదైనా అతి వనికీరాదు” అన్నాడట. అతడు వెళ్ళి పుస్తకం మూసివేసి పడుకున్నాడట. తెల్లవారి ఎంతకూ లేచిరాకపోయేసరికి వెళ్ళి చూస్తే చలించలేని కట్టె పడి ఉంది. వెంటనే డాక్టరును తీసుకువచ్చారు. కాని, “అంతా మింగిపోయింది. చేసేదేమీలేద”ని డాక్టరు వెళ్ళిపోయాడు. ఆయన తర్వాత చేతులతో ముఖాన్ని దాచుకుని “నేనే నా బంగారు తండ్రిని చేతులారా చంపుకున్నాను” అంటూ దుఃఖించాడు. నేను వాలా కష్టంమీద తేరుకో గలిగాను. తర్వాత ఆ బ్యాటు ఆయన ముందు ఉంచి, “దీన్ని మీ మధు భన పట్టే తెలియదాకా నా దగ్గర ఉంచమని యిచ్చాడు. ‘పరీక్షలు కాగానే మళ్ళీ యిద్దరం కలిసి ఆమకుందామ’న్నాడు. దీన్ని మీ దగ్గరే ఉంచండి” అన్నాను. ఆయన దాన్ని చూచేందుకై నా యిష్టపడక “ఒద్దు నాయనా! దీన్ని మళ్ళీ ఉంచుకో. వాణ్ణి జ్ఞానం చేసే వస్తువును దీన్ని నేను భరించ లేను. నిరంతరం దాన్ని చూస్తూ ప్రేమలు లోడినానీ యీ దుఃఖాన్ని భరించలేను. దీన్ని రీసుకుపో” అన్నాడు. నేను చేసేదేమీ లేక దాన్ని చేతులలోకి తీసుకుని వచ్చేసాను” అని చెప్పే ఆగాడు. చంద్రమౌళి అంతా విని కొద్ది క్షణాలు నిశ్చలంగా కూర్చుని “నరే. ఏ విషయమూ నేను తర్వాత తెలియజేశాను. మీరిక వెళ్లవచ్చు” అన్నాడు. ఆ యువకుడు లేచి చంద్రమౌళికి నమస్కరించి వెళ్ళిపోయాడు. తర్వాత ఆ ఆరుగురు అభ్యర్థులలోను పాఠశాలలో తనకు యోగ్యుడుగా కనిపించినందువల్ల అతనినే ‘అపాయింట్ మెంట్ ఆర్డరు’ పంపించాడు. పాఠశాలలో వెంటనే ఉద్యోగంలో చేరి, అప్పటి నుంచి చాలా బ్రద్దగా పనిచేస్తూ చంద్రమౌళి అభిమానాన్ని యిట్టే పంపించాడు.

చంద్రమౌళి కిటికీలోనుంచి క్రిందికి చూస్తున్నవాడల్లా ‘బాబు గారూ’ అనే పిలుపు వినిపించి వెనుదిరిగి చూశాడు. స్వ్యాసు రాసువులు నిలబడివుండి “నాపని అంతా అయిపోయింది బాబుగారూ! దైవరు కారు తీసుకుని వచ్చి వాకిట్లో కూర్చుని ఉన్నాడు. మీ రిప్పుడు బయలుదేరరా?” అని అడిగాడు. చంద్రమౌళి లేచి ఒక్క క్షణంసేపు సుంచుని, తర్వాత రాసువులు అందించిన తాళాలు అందుకుని యింతటికి వచ్చాడు. ఆయన కూర్చుని తలుపు వేసుకోగానే కారు వేగం అందుకుని పరుగెత్తడం ప్రారంభించింది.

* * * *

చంద్రమౌళి మొహమూ కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కుని వాలు కుర్చీలో కూర్చుని దినపత్రిక చేతిలోకి తీసుకుంటూ ఉండగా ఒక చేతితో కాఫీ కప్పుతో, మరొక చేతితో ఒక పోస్టు కవరుతో అక్కడికి వచ్చింది శ్రీదేవి. చంద్రమౌళి కవరు విప్పకుండా దాన్ని బల్లమీద అలాగే ఉంచి కాఫీ కప్పు అందుకున్నాడు. శ్రీదేవి ఆయన కెదురుగా న్నూలుమీద కూర్చున్నది. ఆమెకు

ముప్పులు రెండేళ్ల వయస్సుంటుంది. చాలా అందమైన చుట్టె. ఆమె కొత్త రానికి వచ్చినప్పటినుంచి చంద్రమౌళి ఆ అనంద సముద్రంలో మునలం చేస్తూ తన వెనుకటి జీవితాన్ని, వెనుకటి విషయాలనూ మరచిపోయాడు.

శ్రీదేవి భర్త కాఫీ వ్రాసుతున్నంతసేపూ నిశ్చలంగా కూర్చుని తర్వాత భాళి కప్పు అందుకుంటూ ‘మన మురళి శత్రురం వ్రాశాడు, చూడండి’ అన్నది. చంద్రమౌళి అప్పుడు కొడుకు వ్రాసిన శత్రురాన్ని చదువుకుని “ఏమున్నది? ఎప్పుడూ వ్రాసే దండుతేగా? హస్తలోగ్లి లిండి మరిగా లేదని, ఆ క్రమశిక్షణ తనకు చాలా వాదాకరంగా ఉందనీ, ఇష్టం వచ్చినట్టు పూరి మీద బడి తిరగనివ్వరనీ, గోల చేసేందుకు వీలులేదనీ యివి ఎప్పుడూ ఉన్న ఆరోపణలేగా! అయినా అటువంటి కట్టుబాట్లకు లోబడి చదువు కోవటంతో ఉన్న లాభం యిప్పుడు తెలియదు. వాడలా వ్రాస్తున్నాడని నువ్వు దిగులుపడకు. చదువుకునే రోజులలో అలా గట్టి కట్టుబాట్లలో ఉండటం మంచిదే” అన్నాడు.

ఆమె నిట్టూర్చి “ఏమో! ఆరు నెలలయింది పిచ్చి తండ్రిని చూసి” అన్నది. చంద్రమౌళి “మరొక రెండు నెల లాగే ఎలాగూ వాడి పరీక్ష తేపోయి యిక్కడికి రానే వస్తాడు. ఇంతలోనే ఆరాటం ఎందుకూ? ఒక్క సంవత్సరం తల్లిదండ్రులనూ, పుష్పవారిని వదిలి, చక్కని క్రిమి శిక్షణ క్రింద ఒక కాలేజీ హస్తలోగ్లి ఉండటం వాడికి అంత బాధగా ఉంది. నా విషయం చూడు. నాకు పూహ తెలియకముందే నా తల్లిదండ్రులు చచ్చి పోయారు. వారాలు చేసుకుని, వారిని వీరినీ ప్రార్థించి చందాలు పోగుచేసి జీతాలు కట్టి చదువుకున్నాను. ఒక యిల్లని వాకిలి అనీ లేకుండా ఒక్కొక్కప్పుడు వీధి లాంతరు క్రింద కూర్చుని చదువుకున్నాను” అంటూ ఆలోచనలో పడిపోయాడు.

శ్రీదేవి మరేమీ మాట్లాడలేదు. మరొక నిమిషంసేపు అలాగే కూర్చుని తర్వాత లేచి “నేను పేరంటానికి వెళ్ళి వస్తాను. కాస్త పొద్దు పోతుందేమో? మీరు ఇంట్లోనే ఉంటారా? ఎక్కడికైనా వెళ్లదలుచు కున్నారా?” అని అడిగింది. ఆయన తల పూసి “ఎక్కడికీ వెళ్లను” అన్నాడు. “అయితే నేను సిద్దమై వస్తాను. ఒక్కసారి కిందికి వచ్చి, తలుపు పెరుకుని పైకి వోద్దురు గాని” అంటూ శ్రీదేవి క్రిందికి వెళ్ళిపోయింది.

తూర్పున పూర్వచంద్రబింబం వెన్నెలలను వెదజల్లుతూ ఉదయించింది. తెల్లని శరత్కాలపు మేఘాలు దూది పింజలవలె ఆకాశంలో అక్కడక్కడ కదులుతున్నాయి. ఇంటి ఆవరణలోని కొబ్బరిచెట్ల అకులు వెన్నెల పూతతో వెండి కత్తులను ఒకదానిచొక్కన మరొకటిగా పేర్చినట్టు ప్రకాశిస్తున్నాయి. పక్క దాబామీద పండు వెన్నెలలో యిద్దరు పిల్లలు పరుగులెత్తుతూ ఆడుకుంటున్నారు.

చంద్రమౌళి కొద్ది నిమిషాలపాటు దినపత్రికతో విశేషాలు చూసి తర్వాత తల ఎత్తగానే ఆకాశంలో ఆయనను ముగ్ధుణ్ణి చేసే అపురూపమైన దృశ్యం కనుపించింది. పెద్ద ప్రమిద ఆకారంలో ఉన్న పలుచని మబ్బు ముందు ఉజ్వలంగా కాంతు లీనుతున్న ఖరీదైన మంచి ముత్యం వలె ఉన్నది చంద్రబింబం. పక్క దాబామీద ఆడుకుంటున్న యిద్దరు పిల్లలతో మగ పిల్లవాడు “మల్లికా ఆ మబ్బు చూడవే. దీపపు ప్రదిమలా లేదా?” అంటున్నాడు.

చంద్రమౌళి ఆలోచనలో పడ్డాడు. ఆయన నలభై అయిదేళ్ల జీవితంతోనూ ఎప్పుడూ గతాన్ని నెమరు చేసుకోవలసిన అవసరం కాని, సందర్భంకాని, లేకపోయింది. పుట్టగానే తల్లిని, తండ్రిని దూరం చేసుకుని ఎవరో మీద దూరపు బంధువులు దగ్గరికి తీసి పెంచగా బాల్యం గడిపాడు. తర్వాత ఫస్టు ఫోరం నుంచి బి. ఏ నరకూ వారాలు చేసుకుంటూ కాలం గడిపాడు. అధ్యయనం లాగుండటం వల్లనూ, వారు మంచిది కావడం వల్లనూ మంచి ఉద్యోగమే దొరికింది. వారూ వీరూ సంకల్పించి వివాహం చెయ్యగా విక్షేపంగా మారు మాటాడకుండా బుద్ధిగా పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. ఉత్సాహ అనుకూలవతి అయిన భార్యతో, చదువుకుంటూ పైకి

పన్నున్న కొడుకుతో, జీవితం ఆయనకు చక్కని సిగెంటు లొచ్చినది కాదు ప్రయాణంవలె అన్ని విధాలా హాయిగా ఉన్నది. వివాహమైన తర్వాత పన్నునూ ఆయన తన పూర్వజీవితాన్ని గురించి ఆలోచించనే లేదు. ఎవరైనా అది పిల్లలు ఏదైనా సహాయం కావాలని వస్తే వారిని ఎప్పుడూ మాట్లాడడం కుండా చేతనైన సహాయం చేసి వెంటనే సంపాదించేవాడు.

ఇప్పుడు తిరిగిగా కూర్చుని ఆకాశంతో ప్రమిద ఆకారంలో ఉన్న మబ్బును చూస్తూవుండగా, పక్క దాదామీద వెన్నెలలో యిద్దరు పిల్లలూ పరుగులెత్తుతూ ఆడకుంటూ ఉండగా, ఆయనకు ఎన్నడో ఇరిగిన విషయాలు జ్ఞాపకం రావడం ప్రారంభించాయి. తానూ యిలాగే కుట్రజ్యోత్స్న ప్రపంచాన్ని ఆహ్లాదంతో ముంచెత్తుతూ ఉండగా ఆటలాడుకున్నాడు. ఇలాగే వింతవింత ఆకారాలలో ఉన్న మబ్బులను మరొకరికి చూపిస్తూ “ఆ మబ్బు మొసలిలా లేదా ? ఈ మబ్బు గిన్నెలా లేదా ? అక్కడ ఆ మబ్బు మొగిలి పాడలా లేదా ?” అంటూ ఉండేవాడు. తన పక్కన అప్పుడు తన మాటలు వింటూ వచ్చేందేళ్ళ పిల్ల ఉండేది. అప్పుడు వచ్చేందేళ్ళ బంగారు బొమ్మ స్పష్టికర్త తన పర్యవేక్షణనూ వినియోగించి ఎంతో దీక్షతో, విశ్రంబుద్ధితో మలచిన పుత్రుడి బొమ్మ ఆ పిల్ల వచ్చుతూ ఉంటే ముత్యాలూ రత్నాలూ జలజల రాలతున్నట్లుండేది.

చంద్రమౌళి భార్య పిలుపు విని వెనక్కు తిరిగి చూశాడు. శిశువు మెట్టు దగ్గర నిలబడి ఉండి “మీరు క్రిందికి వచ్చి తలుపు చేసుకోండి. నేను వెదుతున్నాను” అన్నది. ఆమె కనకాంబరం రంగు సిల్కు చీర కట్టుకుని పేరంటానికి పోయేందుకు సిద్ధమై ఉన్నది. ఆయనే లేచి క్రిందికి వెళ్ళి ఆమె కారులో ఎక్కి వెళ్ళిపోగానే, తలుపు గడియ చేసుకుని మళ్ళీ పైకి వచ్చి నాలు కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. ఆకాశం యిప్పుడు నిర్మేళంగా ఉన్నది. ప్రక్క దాదామీద యంతవరకూ ఆడుకుంటున్న పిల్ల లిద్దరూ క్రిందికి వెళ్ళిపోయారు కాబోలు—చుట్టుప్రక్కల అంతా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నది.

చంద్రమౌళి మళ్ళీ ఆ విషయాన్నే మననం చేసుకోవడం ప్రారంభించాడు. ఆయన అప్పటికి పద్నాలుగేళ్ళవాడు. పట్నంలో ఉండి వారలు చేసుకుని చదువుకుంటూ ఒకసారి వేసి సెలవులలో తన బీద బంధువుల వూరికి వెళ్ళాడు. అది ఒక చిన్న పల్లెటూరు. ఆ వూరి చుట్టూ బంగారం పండే సారవంతమైన భూము లుండేవి. ఊరికి కొద్ది దూరంలో నది ఉండేది. నది ఒడ్డునే ఒక పాడుబడిన ప్రాచీన కట్టడం ఉండేది. దాని చుట్టూ ఒక పెద్ద కొబ్బరితోట. చంద్రమౌళి కా వూళ్ళో ఏమీ తోచేదికాదు. ఇంత నిశ్శబ్దంగా ‘మనుష్యు లెలా జీవించగలరా ?’ అనిపించేది. ఆ వూళ్ళో చగలే ఏమీ సందడి ఉండేది కాదు. పైగా తన యీడువా రందరూ తమ సమలమీద తాము ఉండేవారు. ఒకవేళ ఎవరైనా తనను కలుసుకోవటం తలపించినా వారి అభిరుచులూ, తన అభిరుచులూ వేరుగా ఉండేవి. వారు మాట్లాడే విషయాలు తనకు మొరటుగా ఉండేవి. తాను మాట్లాడితే వారికి వింతగా ఉండేది. అందువల్ల ఎవరి ప్రమేయమూ పెట్టుకోకుండా అతడు వూరికి దూరంగా నడిచి వెళ్ళి నదివొడ్డున ఉన్న మండపం దగ్గర ఏదో చదువుకుంటూ కూర్చునేవాడు. ఒకనా డతడు అక్కడ స్తంభాని కాసుకుని కూర్చుని ఉండగా ఆ అమ్మాయి అటువైపు వచ్చింది. ఆమె వెంట అయిదేళ్ళ పిల్లనా డొకడు చేతిలో కొయ్యబొమ్మతో నడిచి వచ్చాడు. వాల్చిద్దరూ అక్కడ మరొక వైపున కూర్చుని ఆడుకోవటం ప్రారంభించారు. చంద్రమౌళి ఆ పిల్లను ఉద్దేశించి ‘మీ యిల్లెక్కడ ?’ అని ప్రశ్నించాడు. ఆ పిల్ల వెనుదిరిగి తన విశాల నయనాలను మరింత పెద్దదిగా చేసి అతనివంక చూసింది. తర్వాత పూరివైపు చూపిస్తూ ‘అక్కడ’ అని చెప్పింది. చంద్రమౌళి మళ్ళీ “నీకు మీ తమ్ముడా ?” అని అడిగాడు. ఆ పిల్ల ‘అవును’ న్నట్లు తల వూసింది. అతడు ఒక్క క్షణం ఆగి మళ్ళీ ‘నీపే రేమిటి ?’ అని అడిగాడు. ‘ఉషాబాల’ అని సమాధానం చెప్పిందా పిల్ల.

గాలి మంద మందంగా హాయిగా పిస్తున్నది. సూర్యుడు తన ప్రతాపం చాటింది వడసుటి దిక్కున అస్తమిస్తున్నాడు. ఆకాశం రంగులరంగుల మబ్బు

లలో నిండి చంద్రబింబంలో ప్రాథమిక సూర్యతాలైనా తెలియని కనిపాడు తన చిత్తం ఉప్పెల్లు రంగులు పూర్తి ప్రాచీన చిత్తరూపు వలె ఉన్నది. కొద్ది నిమిషాలలోనే సూర్యార్చనమయం అయి, దేవతలూ రమణ్ లో తాము ఆడుకుంటూ నిశ్చల బంగారు బండివలె చంద్రబింబం ఉపయించింది.

ఉషాబాల ఆట వారిచి రమ్మిల్లో వెంటబెట్టుకుని బయలుదేరింది. చంద్రమౌళి కూడా వెంట నడిచాడు. గడుస్తూ ఎన్నో విషయాలు కనిపిస్తున్నాయి. ఆ పిల్ల అల్ల అయిదేళ్ళ క్రిందట చనిపోయింది. భార్య పొంబ సంవత్సరం తీరగానే ఆ పిల్ల తండ్రి మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. వెంటనే భార్యను కాపురానికి కూడా తీసుకుని వచ్చారు. మొదట్లో సవతి తల్లి యీ పిల్లను బాగానే చూసేది. కానీ కాలం గడిచేకొద్దీ ఆమెతో మార్పు వచ్చింది. ఆమెలో కోపమూ, అపహాసమూ ఎక్కువయి ఆ పిల్లను కొద్దిగా బాధపెడుతూ ఉండేది. ఆ పిల్లకు శక్తికి మించిన పనులను వెప్పటమూ, సరిగా చెయ్యలేదని సాధిస్తూ ఉండటమూ సాగించింది. ఏ పని అయినా చెప్పేవాకా చెయ్యకపోతే “నేను చెబితేగాని చెయ్యవన్నమాట” అనేది. చెప్పకుండా చేసుకుపోతే “నేను చెప్పనిదే ఎందుకు చేశావు ?” అని సాధించేది. తర్వాత ఆమెకు కూడా ఒక మగపిల్లవాడు పుట్టాడు. అప్పటినుంచి ఆమె ఆ పిల్లను కొంచెం ప్రేమగానే చూడటం ప్రారంభించింది. అయినా సాధిస్తూ, కోపమూ, అపహాసమూ మాత్రం పూర్తిగా పోలేదు. ఆ పిల్ల చాలా దీనంగా ఉండేది. ఎప్పుడో వచ్చిపోయిన తల్లి తనకు గుర్తులేదు. సవతి తల్లితో మాత్రం ప్రేమ కనిపించులెదు. తండ్రి తనవిషయం ఆనలు పెట్టించుకోడు. అంతా విన్నతర్వాత చంద్రమౌళి గుండె ద్రదిచింది. అతడు నిట్టూర్చి “నీకు నాన్న అయినా ఉన్నాడు. నా సంగతి మరి అవ్వాయం. మా నాన్నా, అమ్మా నేను పుట్టిన రెండు మూడేళ్ళలోనే పోయారు. వాళ్ళ ముఖాలైనా నాకు గుర్తులేవు.” అన్నాడు. ఉషాబాల జాలిపడటం ఆ పిల్లనంతా అయింది. దీనంగా ఉన్న అతని ముఖాన్ని ఆమె చాలా ఆర్రమైన దృక్పథంతో చూసింది. చంద్రమౌళి వారి యింటి వరకూ వెళ్ళి వారిద్దరూ యింట్లోకి వెళ్ళిన తర్వాత తన దారిన తాను వచ్చేవాడు.

ఆ నాటినుంచి వారిద్దరూ నది ఒడ్డున ఉన్న కొబ్బరితోటలో కలుసుకునేవారు. పశ్చిమాద్రిన క్రుంగిపోతూ సూర్యబింబం తన కిరణజాలంతో లోకానికి బంగారుపూత వేస్తూ ఉండే సమయంలో వారిద్దరూ కొబ్బరి చెట్ల మధ్య పరుగులెత్తుతూ ఆడుకునేవారు. దేవలోకంలోని అవ్వర కవ్వలు ఉపయోగించే నిర్మలమైన గుండ్రని అద్దం వంటి చంద్రబింబం తన చల్లని కిరణాలతో లోకానికి వెండిపూత వేసే సమయంలో మంటపంలో కూర్చుని కబుర్లు చెప్పుకుంటూ ఉండేవారు. జలతారు వస్త్రం మడతలలో దాచి ఉంచబడిన మంచి ముత్యం వలె పలుచని తెలి మబ్బులలో చంద్రుడు చిక్కుబడినప్పుడు వారిద్దరూ అటు చూస్తూ కూర్చుని “అదుగో చంద్రుడు మబ్బుల్లోకి పోయాడు. ఇటు మళ్ళీ యివతలికి వస్తున్నాడు. మళ్ళీ ఆ మబ్బు చంద్రుణ్ణి మింగేందుకు వస్తున్నది” అనుకుంటూ ఉండేవారు.

ఒకనాడు వారు ఒకరి వెంట ఒకరు పరుగులెత్తుతూ ఆడుకుంటూ ఉండగా ఆకాశం ఉన్నట్టుండి మెఘాలతో నిండిపోయింది. అంతవరకూ నిరంకుశంగా ఆకాశ సామ్రాజ్యాన్ని పరిపాలించిన వేసి బలహీనమై పోయింది. ఏ చిన్న మబ్బుతునక విస్తవం ప్రారంభించిందో తెలియదు. ఉన్నట్టుండి చిన్న చిన్న మబ్బు లన్నీ కలిసి మహా శక్తిగా రూపొంది వేసిని గద్దె దింపి తమ పరిపాలన ప్రారంభించాయి. ఆకాశం నల్లగా నిండు కుండవలె ఉన్నది. అంతవరకూ మిలమిలలాడిన నక్షత్రాలు మాయమైపోయాయి. ఒక దిక్కున చేపూలు తమ విజయచిహ్నంగా చేస్తున్న జయ ధ్వనిల వలె ఉర్రమటం కూడా ప్రారంభించాయి.

ఉషాబాల ఆకాశం వంక చూసి “అమ్మో ! వర్షం వచ్చేట్టున్నది. మా పిన్ని పూరుకోడు. నేను వెళ్ళిపోతాను బాబూ ?” మెట్లు దిగటం ప్రారంభించింది. చంద్రమౌళి, వదారు నన్నె సనడి పాదాలు కనిపించేట్టు పరికిణీ కుప్పెళ్ళను పైకి పెట్టుకుని త్వర త్వరగా క్రిందికి దిగిపోతున్న ఉషా

కాలను చూస్తూ కూర్చున్నాడు. అలా ఆ పిల్ల కొన్ని మెట్లు దిగిపోతే తన చెయ్యి తలుపు మీద పడిపోయింది. మళ్ళీ ఆ పిల్ల త్వరగా పైకివచ్చింది. అక్కడి నుంచి వాని జుట్టు వారి సిద్ధిని మంటపం లోనికి పోయింది. ముందు ఉపాధికారి, వెనక చంద్రమౌళి వాని రొద్ద పంపిస్తూ అలాగే నిలబడిపోయారు. ఉపాధికారి సందులమంపాకుల వంటి తన చేతులతో పైనుంచి వదులుతూ వాని నీటిని పట్టుకుని ఒక్కసారిగా చంద్ర మౌళి చెయ్యి వచ్చింది. చంద్రమౌళి మొహం గుడుచుకుంటూ 'ఊరుకో ఊరుకో' చూసి అల్లరి చెప్పి వెళ్ళిపోయింది. నెల రోజు పొద్దున్నే వెళ్ళిపోయి న్నాను" అన్నాడు. ఆ పిల్ల మళ్ళీ సిద్ధి అరచిమీద చల్లబోయా అగింది. ఒక్క క్షణం పూచుకుని చేతులను నీటిని నేలమీద చల్లింది, చేతులు పరికి రోసి తుడుచుకున్నది. తర్వాత కళ్ళలో అమాయకత్వం వంటివూ ఉండగా "మళ్ళీ రావా?" అని అడిగింది. అతడు "రాకం?" మళ్ళీ సదవత్సరానికి ఉపా! నేను నీకు గుర్తుందావా?" అని అడిగాడు. ఆ పిల్ల ఏమీ మాట్లాడ లేదు. కొన్ని క్షణాలు నిశ్చలంగా కూర్చున్నది. అతడే మళ్ళీ "నేను అక్కడికి వెళ్ళి మళ్ళీ వారాల ఏర్పాటు చేసుకోవాలి. ఈ సెలవులలో ఎని రున్నారో ఎవరూ వూరు వదిలి పోయారో పోయిన సదవత్సరం నేను ప్రతి శుక్రవారం జిల్లా జడ్జిగారి యింటల్లో భోజనం చేసేవాణ్ణి ఈ చోట్లా, లాగా యిచ్చింది కూడా ఆయనే, అప్పటికే బదిలీ అవుతుందనే అనుకునేవారు. ఇప్పుడు దున్నారో లేదో" అన్నాడు. ఉపాధికారి ఏమీ మాట్లాడలేదు. చంద్రమౌళి కూడా తర్వాత ఏమీ మాట్లాడకుండా చూసగా కూర్చున్నాడు. వాడ అలా కొంతసేపు, కుండపోతగా కురిసి తర్వాత కొద్దిగా తగ్గింది. చంద్రమౌళి చేయి బయటికి రాసి చూసి "వాని తగ్గింది. యిక పోదాం బదు" అన్నాడు మెట్లు దిగుతూ. ఉపాధికారి అతన్ని అనుసరించింది. ఇద్దరూ పూర్ణానికి వచ్చారు. ఉపాధికారి యింటముందాగి చంద్రమౌళి "రేపు పొద్దున్నే వెళ్ళిపోతాను నేను. మళ్ళీ కనిపిస్తావా?" అని అడిగాడు. ఆ పిల్ల తన వూరికి తోవలోకి పోతూ ఒకసారి తన లేడి కళ్ళను అతనివైపు తిప్పి చూసింది. తర్వాత యింటల్లోకి వెళ్ళిపోయింది. చంద్రమౌళి వెనుదిగి వచ్చి తన యింటికి వచ్చాడు.

అతడా మర్నాడు బండల్లో ఎక్కి స్నేహనుకు వచ్చాడు. ఉపాధికారి అతనికి మళ్ళీ కనిపించనే లేదు. మళ్ళీ సెలవులకు అతడా వూరికి వెళ్ళేపరికి వాడ పూర్ణా తేరు.

చంద్రమౌళి గాఢంగా నిద్రించాడు. 'తర్వాత ఆమె ఏమయింది? ఏలా బ్రతికింది?' అనే ప్రశ్నలకు సమాధానమే లేదు. ఇదంతా తన మనస్సులో ఎక్కడో అట్టుడుగున పడిపోయిన విషయం. అన చదువూ, ఉద్యోగమూ, ప్రమాదమూ, పెళ్ళి, అత్యంత సంతృప్తికరమైన వైవాహిక జీవితమూ, నీటి అడుగున ఎక్కడో పడి యున్నాళ్ళకు యీ పిల్లల ఆట చూస్తూవుండగా యిది బయటికి వచ్చింది.

ఆ తర్వాత ఆయన కొన్ని నిమిషాలపాటు అలా నిశ్చలంగా కూర్చున్నాడో లేదో క్రిందినుంచి శ్రీదేవి పిలుపు వినివచ్చింది. ఆయన వెంటనే క్రిందికి దిగి వచ్చేశాడు.

* * * *

ఉదయం చంద్రమౌళి ఆసీనుకు వెళ్ళి తన కుక్కతో కూర్చోగానే రానువులు ఒక కాయితం తెచ్చి యిచ్చాడు. 'పార్థసారధిగారు యిమ్ముని చెప్పారంటే' అన్నాడు.

పార్థసారధి 'తన తల్లికి అకస్మాత్తుగా ప్రాణంమీదికి వచ్చింద' నీ, 'అర్ధరాత్రినే అనుప్రతి తీసుకు వెళ్ళవలసి వచ్చిందనీ, రెండు గంటలు అలస్యంగా ఆసీనుకు వచ్చి అన్ని విషయాలూ మాట్లాడగలననీ', వ్రాశాడు. చంద్రమౌళి ఆ కాయితాన్ని ప్రక్కనే ఉంచుతూ రానువులతో "నరే. సువ్వు వెళ్ళవచ్చు" అన్నాడు.

తర్వాత ఆయన తన పనిలో తీసుకుపోయాడు. సప్తండు గంటల పేర రానువులు కాసే తెచ్చి యిచ్చాడు. చంద్రమౌళి విశ్రాంతిగా చూపుని కాసే త్రాగుతూ ఉండగా పార్థసారధి తోవలోకి వచ్చాడు. అతని ముఖం చిన్నబోయి ఉంది.

చంద్రమౌళి "చూశాండి. మీ కాగితం చూశాను. ఎలా ఉన్నది మీ అమ్మగారికి?" అని అడిగాడు. పార్థసారధి దీనంగా "ఎలా ఉన్నదని చెప్పను? డాక్టరు ఏ విషయమూ రెండు రోజులు గడిస్తేగాని చెప్పలే నంటున్నాడు. తాళి ఉన్నట్టుండి దగ్గు ఎక్కువై అపస్మారక స్థితి వచ్చింది. సలకడం మానిపేసింది. మనస్సులా లేదు. మేము అప్పటి కప్పుడే ఆసు ప్రతికే తీసుకుపోయాము. డాక్టరు పరీక్షచేసి ఏనో యింజెక్షనులు యిచ్చాడు. కాని యింతవరకూ మన తోకంతోకి రాలేదు. అలాగే చలనం లేకుండా సరి ఉన్నది. మా నాన్ను చూస్తూఉంటే నా కడుపు తరుక్కు పోతున్నది... అక్కడే ఒక ప్రక్కగా మోకాళ్ళమీద చల వాలుకుని చూస్తుంటున్నాడు. ఆయన పెద్దవాడు. పైగా కబోది" అన్నాడు.

చంద్రమౌళి జాలిగా "అయితే మీరు అక్కడ ఉండటం వాల ముఖ్యం. వెంటనే వెళ్ళి దగ్గరే ఉండండి. అన్నట్టు మీ అమ్మగారి పయ సెంత?" అని అడిగాడు. పార్థసారధి "మువ్వయి అయిదో నిశ్చయంగా ఉంటాయి. అయినా దాదాపు అయిదారేళ్ళ నుంచి ఉన్న దగ్గును నిర్లక్ష్యం చేసి యీ స్థితికి తీసుకువచ్చింది. నా చదువు కోసం 'ఎలా ఉన్నా' సమ కూర్చున్నా' అన్న ప్రశ్న అప్ప నా తల్లిదండ్రులకు యిన్ని విశ్మయ మొక ఆలోచనే లేదు. మా నాన్న తాలూకా ఆసీనులో చికటి గదిలో పెట్టు చేస్తూనే జీవితమంతా గడిపాడు. రిటైరయ్యే వయస్సు వచ్చేసరికి చూపు మందిగించి పోయింది. ఇప్పుడు పరిస్థితు లిలా విషమించి పోయాయి" అన్నాడు.

చంద్రమౌళి "మీకే సహాయం కావలసి వచ్చినా సంతోషం అక్క లేదు. ఇక్కడికి రండి. నాకు చేతనైన దంతా చేయగలను" అన్నాడు. పార్థసారధి ఆర్తమైన కళ్ళతో, "కృతజ్ఞుణ్ణి" అని చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు. ఆ నాటి సాయంకాలం పని పూర్తి అయిన తర్వాత చంద్రమౌళి కిటికీలో నుంచి క్రిందికి చూస్తే క్లబ్బు పెట్టినకోర్టు నిర్మాణవ్యవస్థగా బోసిపోయి కనిపించింది.

* * * *

మర్నాడు సాయంకాలం ఆసీను మునిపేసే సమయంలో చంద్రమౌళి వాకిట్లో నిలబడి ఉండగా పార్థసారధి రిక్తా దిగివచ్చాడు. అతడు మరి దీనంగా ఉన్నాడు. అతడు రిక్తావాడికి దబ్బలిస్తూ ఉండగా చంద్రమౌళి "ఏమండీ! ఎలా ఉన్నది మీ అమ్మగారికి?" అని అడిగాడు. పార్థసారధి కళ్ళు చెమ్మిగిలుతూ ఉండగా "ఏం చెప్పను? ఈ రాత్రి గడవటం కష్టమే నంటున్నాడు డాక్టరు. ఆమె అప్పుడప్పుడు మాత్రం కళ్ళు తెరిచి చూస్తు న్నది. ఏనో కొత్త ఇంజెక్షనులు కావాలని వ్రాసి యిచ్చాడు డాక్టరు. మిమ్ములను అడుగుదామని వచ్చాను" అన్నాడు. చంద్రమౌళి వెనుదిరుగుతూ "అలా అయితే తోవలోకి రండి. ఉబ్బు యిస్తాను. తర్వాత నా కారులో ఎక్కితే మిమ్ములను దోవలో ఆసుప్రతి దగ్గర దింపి నేను వెళ్ళిపోతాను" అంటూ తోవలోకి నడిచాడు. పార్థసారధి ఆయన వెంటనే వెళ్ళాడు.

చంద్రమౌళి మారు రూపాయల నోటు చొకదాట్టు అతని చేతికిచ్చి "ఇది సరిపోతుందా?" అని అడిగాడు. పార్థసారధి తలవూచి, ఆ నోటు అందుకున్నాడు. ఇద్దరూ బయలుదేరి హాస్పిటల్ ముందుకు వచ్చేసరికి కారు ఆసీ చంద్రమౌళి "మీరు దిగండి" అన్నాడు. అంతవరకూ దీనంగా మరో ప్రపంచంలో ఉన్నట్టున్న పార్థసారధి వెంటనే క్రిందికి దిగి "నాకేమిటో భయంగా ఉన్నదండీ. దయచేసి మీరు కూడా రాలాదా?" అన్నాడు.

చంద్రమౌళి "పస్తాను. కాని మీరలా అద్వైత్య వడకూడదు. ఇటువంటి సమయాల్లో దైత్యం చాలా అవసరం. మరి అంత విశ్వకారి సోకూడదు" అంటూ దిగి అతని వెంటనే తోవలోకి వెళ్ళాడు.

అది పెద్ద అనుభవం. ముందు పెద్ద వరుసలో ఎరుగులుగా మంచాలు ఉన్నాయి. ఒక్క గొప్పటి అక్కడో ఒక్కటి ఒకటి ఒకటి ఉన్నప్పటికీ మిగిలిన అన్ని మంచాలతోనూ రోగులు ఎగుమలు కొందిరి, కొచ్చు కొందిరి ఉన్నారు. ద్యూట్‌తో ఉన్న నర్సు ఎవరి అడుగులు ఎదులో కనుక్కుంటూ అయి యిటూ తిరుగుతున్నది. మిగిలిన ప్రత్యేకమైన గదులు. వాటిలో రెండే మంచాలు ఉన్నాయి. ఒక గదిలో పెద్ద గోడన జరుగుతున్నది. ఒక రోగిచేత మందు త్రాగించడం కోసం యిద్దరు నర్సులూ డాక్టర్‌లూ విశ్వ ప్రయత్నాలు చేస్తున్నారు. అతడు మూలం అందరినీ చూసి వేస్తూ “మీరు నాకు విషం పోస్తున్నారు. వేసు తాగను గాక తాగను” అని అరుస్తూ కేకలు పెడుతూ గందరగోళం చేస్తున్నాడు. చంద్రమౌళి, పార్థ సారథి ఆ గదిముందు ఓ క్షణం అగారు. పార్థసారథి నవ్వి “అతడొక లక్షాధికారి. తనను ఎవరో ఒకరు విషంపెట్టి చంపే తన ఆస్తిని కాపాడే దని ఎప్పుడూ భయపడుతూ ఉండేవాడు. ఇంట్లో అందరిమీదా, చివరకు కిక్కుకున్న పెళ్లాం మీద కూడా అనుమానమే. ఇప్పుడేమో జబ్బుచేసింది. ఇక్కడికి వచ్చినప్పటినుంచీ యింతే. నానా హంగామా చేస్తున్నాడు” అని చెప్పాడు. చంద్రమౌళికి నవ్వు వచ్చింది. అయినకీ అనుభవత్ర వాతావరణమే కొత్తగా ఉంది. తనజీవితంలో ఎన్నడూ ఆయన యంతవరకూ అనుభవత్ర ఎరుగదు. ఎప్పుడైనా అడవి దగ్గర చిన్నచిన్న జ్వరాలూ, జలుబులూ వస్తే శ్రీదేవి తన పరిచర్యతో, చిన్న చిన్న గృహవైద్యాలతో తనను నేదదీర్చేది. వారిద్దరూ అలా నడుస్తూ చివరి గదుల దగ్గరికి వచ్చారు. ఒక గది ముందు ఆగి పార్థసారథి “రండి తోపలికి” అంటూ తాను ముందు నడిచాడు. చంద్రమౌళి గుమ్మం దాటి తోపలికి వెళ్లి చుట్టూ చూశాడు.

ఆ గదిలో ఒకే మంచం ఉంది. మంచానికి దిగువగా చాపమీద ఒక ముడువనీ, పడుకుని నిద్రపోతున్నాడు. అతని గడ్డం పెండి వుంది. గదిలో నేల అంతా తెల్లని నానకాళితో శుభ్రంగా వుంది.

పార్థసారథి రోగి మంచానికి వక్కుగా ఉన్న కుర్చీని యంతటికీ లాగి చంద్రమౌళి నుద్దేశించి “కూర్చోండి” అన్నాడు. చంద్రమౌళి కూర్చుని రోగి వైపు చూశాడు.

ఏళ్ల తరబడి దగ్గుతో, ఆయాసంతో, కృశించిపోయిన బలహీనమైన శరీర మామెది. చాలా నెమ్మదిగా, బరువుగా గాలి పీలుస్తున్నది. అదిపో బోతున్న దీనశిఖనలె చాపూ బ్రతుకుల మధ్య ఊగులాడుతున్నది.

చంద్రమౌళి ఒక్క నిమిషం ఆగి తర్వాత లేచి నుంచుని “మీరు ధైర్యంగా ఉండండి. మన మంతకన్నా చేయగలిగింది ఏమీ లేదు. మనం అల వరనుకోవలసినదల్లా ధైర్యంగా నిలబడటమే” అన్నాడు. పార్థసారథి దుఃఖిస్తూ “ఏం ధైర్యమో! ఎంతగా ప్రయత్నించినా యీ బాధ తప్పుకుని పైకి వస్తున్నది. ఉన్న ఆ ఒక్క దిక్కుపోతే యీ కబోది తండ్రీ, నేమో ఎన్ని అగచాల్సిపోతూ కావలసి వస్తుందో!” అన్నాడు. ఇంతలో చాపమీద పడుకునివున్న వృద్ధుడు లేచి మాటలు వినవస్తున్న వైపు మొహం తిప్పి దీనంగా కూర్చున్నాడు. చంద్రమౌళి యంతతలకు వస్తూ మళ్లీ తల తిప్పి రోగివైపు ఒకసారి చూశాడు. ఆమె యిప్పుడు కళ్లు తెరుచుకుని మగతగా సభుకుని ఉన్నది.

చంద్రమౌళి నడవటం ప్రారంభించాడు. పార్థసారథి వెనకనుంచి ‘నేను ఉండిపోతానండి’ అనటం వినిపించింది. బయట చీకట్లు అలుము కుంటున్నాయి. వరండాలో అక్కడోక మనిషి, అక్కడోక మనిషి తప్పు సంద దేమీ లేదు. చంద్రమౌళి బుట్ట వప్పుడు కూడా వినవడనంత నెమ్మదిగా నడుస్తున్నాడు. ఆమె ముఖమే ఆయనకు చిరపరిచితమైనదిగా మాటిమాటికి జ్ఞప్తికి వస్తున్నది. ఒక అద్భుత శిల్పం చెయ్యి విరిగి, కాలు విరిగి ఫిక్కుతమై పోయినట్టుగా పసి పిల్లవాడు ఎంతో ఆచేక్కుగా చూసుకుంటున్న అబబోమ్మ వగిలి ముక్కులై పోయినట్టుగా, ఏతాకాళుధు తాను జీగిజీగిగా ప్రవహించే, తన నైపుణ్యం అంతా ధారపోసి చిత్రీకరించిన రమణీయ చిత్రం మీద ఒక

మూర్ఖుడు రంగులు వురిమిచుట్టూ ఉన్నది. గాజు కొండలో ఉండి బయటి ప్రపంచాన్ని మునుపట్టించినా చూడేవాడు అన్ని చాలా అస్పష్టంగా తిరిగింది నుట్టు ఏదో అస్పష్టంగా అయి చూస్తున్నట్లుగా తెలిసి తెలియకుండా యిబ్బంది పెడుతున్నది.

చంద్రమౌళి కారు దిగి ముందు ప్రవేశించగానే శ్రీదేవి ఎదురుగా వచ్చి “ఏమిటండీ ఆలా ఉన్నారు?” అని అడిగింది. ఆమె తన పక్క నిప్పుడూ పరవ్యాసంగా ఉండటం చూసి విరుగుడు. ఆమె “ఏమీ లేదు” అని చెప్పి ముస్తూలు మార్చుకుని పైని వాల్ చుట్టూ చూచుకుని ఉండగా ఆమె కాఫీ తీసుకువచ్చి అందించింది.

చంద్రమౌళి కాఫీ త్రాగుతూ పక్క దాదా మీదికి చూశాడు. ఎప్పుడో ఉదయస్తున్నది చంద్రబింబం. ఆ యిద్దరు పిల్లలూ రోజూ ఒకటే మళ్లీ పరుగులెత్తుతూ ఆడుకుంటున్నారు. ఆ అడిపిల్ల ఒక్కసారి ఆగి “అయ్యో! ఆ మబ్బు చూడు రమ్మా! చెల్లులాగా లేదా?” అన్నది.

చంద్రమౌళి ఏదో స్ఫురించిగా, వేలితో ఉన్న కాఫీ కప్పు క్రింద ఉంచే వ్యాకులప్పుడయితో “శ్రీదేవి! ఆ తలుపు మూసి నువ్వు క్రిందికి వెళ్లిపో. నన్ను కాసేపు ఒంటరిగా ఉండివున్న” అన్నాడు.

ఆమె నివ్వరపోతూ కాఫీ కప్పు గేతిలోకి తీసుకుని, తలుపు వేసి, చెప్పు విగ క్రిందికి వెళ్లిపోయింది. ఆయన కళ్లు మూసుకుని చాలా కుర్చీతో విశ్రాంతిగా పడుకుని ఏమీ ఆలోచించకుండా ఉండేందుకు ప్రయత్నం చేశాడు.

* * * *

మరునాడు ఉదయం శ్రీదేవి, భర్త ముఖం చూసి అస్పృహతో “అలాఉన్నా రేమిటి?” రాత్రి ఏద్ర సరిగా పట్టలేదా?” అని అడిగింది. ఆయన నవ్వి “ఎలా ఉన్నావా? రాత్రి వళ్లు మంచి నిద్రపోయాడే” అన్నాడు. కాని అది అందర్నం. శ్రీదేవి ఆయన మాటలను నమ్మనూ లేదు. ఆయన రాత్రిఅంతా జాగ్రదవస్తూ సుషుప్తవస్తూ మధ్య బాధ పడ్డాడు. కన్నుమూస్తే ఏదో అర్థంలేని పిచ్చి పిచ్చి కలలు వచ్చి నిద్రను ఎన్నడూ తేనంతగా పొదుచేశాయి. శ్రీదేవి “ఏమో! రాత్రి మీరు రోజూ లాగా ఆదమరచి నిద్రపోలేదు. ఒకసారి కెవ్వన కేకవేసి లేచారు కూడా. నాకెంతో భయం వేసింది. అప్పుడు గడియారం చూస్తే సరిగ్గా రెండు గంటలైంది. రాత్రి అంతా భయంతోనే గడిపాను” అన్నది.

తర్వాత ఆయన ఆసీనుకు వెళ్లగానే రాఘవులు ఒక కాయితం తెచ్చి అందించాడు. అందుకుని చూస్తే అది పార్థసారథి సెలవు దరఖాస్తు. తన తల్లి రాత్రి రెండు గంటల వేళ మూగించిందనీ, రనకు ఒక పది రోజుల సెలవు అత్యవసరమనీ వ్రాశా దతడు.

చంద్రమౌళి ఆ పూట అంతా ఒక్క కాయితమైనా చూడకుండా ఆసీనులో వాలు కుర్చీలో పడుకుని నిద్రపోయాడు, రాఘవులతో, ‘ఎన్నెని తోనలికి రానివ్వవద్ద’ని చెప్పాడు.

ఆయనకు మెలకువ వచ్చేసరికి గాజు తలుపుమీద దీపపు వెలుగు సభు తున్నది. అవతల ఎవరున్నారో స్పష్టంగా తెలియడంలేదు. కాలింగ్‌బెల్ నొక్క గానే రాఘవులు త్వరత్వరగా వచ్చి “కారు వచ్చింది బాబుగారూ!” అన్నాడు. చంద్రమౌళి లేచి ఒళ్లు విరుచుకుని “త్వరగా తాళంచెపులు తెచ్చి యిప్పు” అంటూ బయటికి వెళ్లాడు.

రెండు నిమిషాలతర్వాత వేగంగా పోతున్న కారులో కూర్చుని ఆయన “కలలో ఎవరెవరో చూస్తూ ఉంటాము. అలాగే యిదీనూ ఎప్పుడెవరిని కలుసుకుంటామో ఎప్పుడు విడిపోతామో తెలియదు” అని కున్నాడు. తర్వాత కారులో ఉన్నంతసేపూ ఆయన ఆలోచనలన్నీ శ్రీదేవి మీదనే ఉన్నాయి. “రాత్రి ఎంతో బాధపడి ఉంటుంది. నా పిచ్చి శ్రీదేవి” అనుకున్నా దాయన. తర్వాత పెద్దగా “రాజా! మరి కాస్త త్వరగా పోనివ్వ వోయ్” అన్నాడు. రాజు “అలాగేనండి” అంటూ కారు వేగం పోపించాడు.

అష్టగ్రహకూటపు దుమారము

శ్రీ రాక్షసశి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

విద్విదానాటకములలో పీఠపురుష పాత్రధారులు రంగస్థలమునకు రానుండగా, గొప్ప కోలాహలము బయలుదేరుట సామాన్యసభనము. జోడు తప్పెట్లు ఫెళ్ళఫెళ్ళలు, సజ్జరసపు దివిటీల తళతళలు, కన్నతాళముల ఘణఘణలు, బిరుసు బాణాల భుగభుగలు, వెనుకపాటగాండ్ర తోంత తబ్బిణలు, అన్నియు చేరి, అనిర్వాచ్యమయిన గొప్ప కలకలము బయలుదేరినదే, వటుడు రంగస్థలమునకు కుప్పించి వచ్చి నాట్యమాడడు. తరువాత కొన్ని నిమిషములు కాళ్ళతీటి తీర్చుకొని, చల్లబడి, అతడు ఏమూలకో పోయి విశ్రమించుకొనును.

కడచిన ఫిబ్రవరి 5 వ తేదీనాటి అష్టగ్రహకూటపు నాటకములో నయితము ఇట్లే జరిగినది. రానున్న గ్రహకూటపు ఫలితములను గూర్చి సిద్ధాంత తాదాంతములు కొన్ని నెలలకు ముందే వార్తాపత్రికలలో ఆరంభమయినవి. అదో, ఇదో, ప్రపంచయుద్ధములో అటంబాంబులు పేలునని, యుద్ధములలో రాజులు, రాజ్యములు నశించునని, భూమి రక్తమయమగునని, అగ్నివర్షతములు, నదీప్రవాహములు, భూకంపములు మున్నగు మారణ యంత్రసామగ్రి చెలరేగి మానవులను అపారముగా కబళించునని, అర్తనాదములు బయలుదేరినవి. మూలమూలంనుండి జ్యోతిశ్శాస్త్ర విశారదులు పలువురు ప్రాచీనసంహితలనుండి సూత్రములను ఉదహరించి, హైరవిషత్తు రానున్నదని హెచ్చరించసాగినారు. ఖండాంతరములలో నయితము ఇట్టి గోలు సమృద్ధిగా వినవచ్చినవి. యాగములు, హోమములు, పూజలు మొదలగు శాంతికృతువులు జరుపుట గ్రహకూట బాధా నిరావారణమునకు అత్యవసరములని లోకహితైషులు పలువురు సభలలో ఉపన్యసించినారు. లక్షల కొలది ద్రవ్యమును చందాలెత్తి ప్రోగుచేసి, దేశభక్తులనేకులు పుణ్యక్షేత్రములలో జనములు, అభిషేకములు మొదలగు శాంతికర్మలు చేయించినారు. ఫిబ్రవరి 3, 4, 5 తేదీలలో ఏ ప్రళయ వార్తలు వినబడునో, ఎట్టి హైర సంఘటనలు చూడవలసి వచ్చునో అని అనేకులు వణకసాగిరి. మరణ శాసనములు నయితము వ్రాసియుంచినవారు లేకపోలేదు. “ఇట్టి గ్రహకూటములు ఎన్నియో వచ్చినవి. ఎన్నియో పోయినవి. గొప్ప ప్రమాద మేమీ జరుగ”దని అనుభవశాలరు కొందరు అభయ మిచ్చినారు. ఏ నిమిషమున ప్రపంచయుద్ధము పాటిమరించునో యని నానా దేశములు బాహుటముగనో, మారుపేర్లతోనో, సైనికసన్నాహములు చేయకపోలేదు.

“నేను గ్రహకూటమునకు ఏమీ భయపడను. అది నన్ను ఏమీ చేయదు. ఇది అంతా మూఢ విశ్వాసము!” అని భారతి మహాప్రధాని శ్రీ నెహ్రూ వండితుడు ఎడపా దడవ విలుగెత్తి హెచ్చరించుచుండినా, ఈ కోలాహలములో అతని మాటలు అణగిపోయినవి. కాక, ఔరంగజేబు సంగీత శాస్త్రమును ద్వేషించినట్లు, శ్రీ నెహ్రూ వండితుడు జ్యోతిశ్శాస్త్రమును ద్వేషించుచున్నాడనుట సుప్రసిద్ధ విషయము. అగుటచే, అతని అభిప్రాయములు జనసామాన్యమునకు విలువలేనివి.

పోవితము. అష్టగ్రహకూటము మెల్లగా రానే వచ్చినది, చల్లగా పోనే పోయినది కూడా! కాని, ప్రళయము కాని, ప్రపంచయుద్ధము కాని రాలేదు. చెప్పుకోదగినట్టి హైరపరిణామ మేమియు కలుగలేదు. యథా పూర్వముగా ప్రపంచము తనవసులను జరుపుకొనుచునే యున్నది. గ్రహకూటమునుగురించి భయపడినవాడిమూఢ భక్తిని అధునిక విజ్ఞాననేత్రులు కొందరు ఎగతాళిచేయసాగినారు.

“ఏకరాకౌ యదాయాంతి,
చత్వారః పంచభేదరాః,
ప్లానయంతి మహీం సర్వం,
రుథీరేణ, జలేనవా.”

ఈ మొదలయిన సంహితావాక్యములు నాలుగయిదు గ్రహములకూటము వలననే భూమండలము రక్తప్రవాహమందో, జలప్రవాహమందో, ముసుగు ననుచున్నవే! వాని ఫల మేమైనదని జ్యోతిషులు బిత్తరపోయి ఆకాశమును చూచుచున్నారు. “అప్పుడే ఏమైనది? ఆరు నెలలు చూడండి” అన్నారు కొందరు సమయస్ఫూర్తికల చతురులు. తాము సాధించిన శాంతికృతువుల ఫలముగా రైవానుగ్రహము కలిగి దుష్ఫలము తగ్గిపోయినదని కొందరు తృప్తిచెందు చున్నారు. ఎవరికి తోచినట్లు వారి వ్యాఖ్యానము!

ఏది ఎట్లయినా అష్టగ్రహకూటమేమో కడచిపోయినది. యుద్ధము కానీ, ప్రళయము కానీ రాలేదు. దినపత్రికలలో రైళ్ళ ఉపద్రవములు, విమానవతనములు, ఏడవల ప్రమాదములు, బస్సుల ఘోనుట మొదలగు వానివలన ఏమో కొన్ని మరణములు సంభవించుచుండుటను గూర్చి ఇంచు మించుగా అనుదినమును చదువుచున్నాము. దినమునకు సరాసరి అరువది నెలకు పైగా హెచ్చుమన్న జనసంఖ్యగల ఇప్పటి ప్రపంచములో, ఈ మరణములు ఏమి లెక్క? గ్రహకూటములు లేని కాలములో సహా ఇట్టివి జరుగుచునే యున్నవి. ఇట్టి స్వల్ప విషయములను అష్టగ్రహకూటఫలమునకు చెల్లుగట్టుట నగుబాల్లు చేటు!

మరి, అష్టగ్రహకూటము కలుగనే లేదా? లేక, మహనీయుడు మన మహాప్రధాని సెలవిచ్చినట్లు, దానికి ఫలము తూప్యమేనా? ఇది అంతా మూఢ విశ్వాసమేనా? లోకకల్యాణ కాంక్షతో మహర్షులు చెప్పిన సంహితావాక్యములు నిష్ప్రయోజనములా? అను సందేహములు పుట్టుటకు సమృద్ధిగా అవకాశ మేర్పడినది.

కొన్ని గ్రహములు ఒకచోట చేరినచో గ్రహకూట మందురు. నెల కొక్కమారు భవక్రములో ఏదో ఒక రాశిలో రవి, చంద్రులు చేరుచుండురాకదా? దీనిని చిన్న గ్రహకూట మనవచ్చును. ఇదే అమావాస్య. అవాడు ఏక రేఖలో రవిచంద్రులు లుండుటచేత, అతి ప్రబలమగు ఆకర్షణశక్తి బయలు వెడలి భూమండలమును లాగగలదు. కావుననే ఆ సమయమున సముద్రములు పాల్లకల్లోలముగా ఘూర్గించుట! ఆ రవిచంద్ర వయోగస్థానము ఏ వ్యక్తియొక్క లగ్నముపై ననో, చంద్రస్థానముపై ననో నికరముగా పడెనేని, త్వరలో ఆ వ్యక్తికి ఆరోగ్య భంగమో, క్షేణమో కలుగుచుండుట అనుభవ సిద్ధము. అట్లు జన్మ చంద్రునిమీద రవి చంద్ర సంయోగము కలిగినప్పుడు, అది విషవాహినివదేళమే అయినచో, ప్రాణాపాయకరమని వశిష్టమహర్షి చెప్పెను.

“యస్య జన్మర్కగళ్యంద్రో,
విషవాద్యాం కుమారార్చనేకో,
అభిచారేణ కిం తస్య,
స్వయమేవ మదిన్యతి.” అని.

ఇట్టి అమావాస్యలలో రాహువో, కేతువో రవిచంద్రులను చేరినచో, మార్కగ్రహణ మగును.. దీనిని గ్రహాత్రయకూట మనవచ్చును. అమావాస్య లలో ఇది అధికకక్షి కలది. జన్మనక్షత్రమందు ఇట్టి షష్టము వచ్చినచో, వీవాకరమగునని ప్రాచీనులు చెప్పిరి.

“గ్రహణం జన్మనక్షత్రే
జాయతే చంద్రసూర్యయోః.
యశ్య తస్య శుభంహానిః
వైరం, రోగో, పరాభవం.”

గ్రహణముల ఆకర్షణకక్షి దుష్ఫలప్రదమయినచో అది హానిపు లందరికి సమానముగా అన్యాయించవలయు గదా? అని కొందఱు అది క్షేపము. ఇది అవిచారమణియమగు నశ్చ. ఏడుగు మహాభయంకరమైనదే. అయినా అది ఎచ్చట వడునో, అచటనే కదా దాని వేధానభావము వ్యక్తము కాగలదు? అట్లే, వ్యక్తి జాతకములలో దుష్టాసములలో గ్రహణములు పడి నపుడు మాత్రమే వారి జీవితములలో క్షేణము సంభవించగలదు. జాతక మందలి 1, 7, 8, 12 భావములలో పడినచో గ్రహణ ఫలము భృతర మని, 3, 6, 10, 11 భావములలో పడినచో శుభఫలము కలుగునని, ఇతర భావములలో మధ్యఫలమని, భృగుమహర్షి సూచించినాడు. అతని వాక్య మిది :—

“కష్టతరం జన్మభగం
గ్రహణం పుంసాం తథాష్ట సప్తాంశ్యం
ఉపచయం శుభదం స్వైత్
మధ్యఫలం ద్విత్వికాబంధుగతం.”

అది యట్లుండె.

రవికి సమీపమందే సంచరించువా రగుటచేత, బుధ, శుక్రులు ఒకొ కప్పుడు రవిచంద్రసంయోగముతో చేరవచ్చును. అప్పుడు చతుర్గ్రహకూటమో పంచగ్రహకూటమో అగుచున్నది. ఇక కుజ గురు శనిలు జట్టుగా పర్వములలో చేరుట అరుదు. ఎన్నియో సంవత్సరములకు కాని, వీరందరు ఒక రాశిలో చేరుట అసంభవము. గత 32 సంవత్సరములలో షష్టగ్రహ కూటములు మూడుమార్లు, సప్తగ్రహకూటములు రెండుమార్లు సంభవించినవని ఖగోళ శాస్త్రవేత్తలు చెప్పుచున్నారు. అన్నిగ్రహము లొక్కచోట చేరినచో, వాని మండి బయలుదేరు ప్రచండ శక్తులు ఏకమై సమష్టిగా ఆకర్షించుట కారణ ముగా భూమండలమున గొప్ప సంచలనము జవించుట వింతకాదు. ఆ ఆకర్షణము ఏ భూభాగమునకు వ్యాపించునో, ఆ ప్రాంతములో ఆశంతి, ఈతి భాదలు, భూకంపాలుకలుగుట ప్రకృతినిద్రమగు సహజధర్మము. కనుకనే గ్రహకూటములకు ప్రాచీనులు దుష్టఫలములను సూచించినారు.

కడచిన ఫిబ్రవరి 5 వ తేదీనాడు వచ్చిన గ్రహకూట మెట్టిదో చూడము. 4 వ తేదీన అర్ధరాత్రి తరువాత 10 నిమిషములకు (ఇది గ్రీన్ చ్ మధ్యమ కాలము) అనగా భారత కాలమానములలో 5 వ తేదీ ఉదయము 5—40 A. M. (IST) గంటల పయములలో రవి చంద్ర సంయోగము కలిగినది. అప్పటి గ్రహస్థితి ఈ క్రింది చక్రము చూప గలదు :—

సాయన కుంభరాశిలో కుజ, శని, రవి, చంద్ర, బుధ, శుక్ర, కేతు, గురువులు చేరినారు. విరయన సంప్రదాయముతో గమనించినచో, ఈ గ్రహము లన్నియు మకరములో ఉన్నట్లుగును.

మన భారతదేశమునకు సంబంధించినది మకరరాశి అని సాక్షాత్త శాస్త్రవేత్తల మతము. మనది కన్యారాశి అని భారత జ్యోతిర్వేత్తలు భావించు

చున్నారు. ఈ రాశులు సాయకరాశులా, నిరాకరాశులా అను విషయము అవ్యస్తంగా మున్నది. ఎంతో పెరిగోధనము చేయవలసిన అంశ మిది. అవని

గు 18-37 కే 18-7 శు 17-47 బు 16-55(వ) ర 15-43 చ 15-43 శ 3-48 కు 2-32	(సాయనము) — గ్రహకూటపు పర్వము — (సాయనము) — గ్రహకూటపు పర్వము		రా 18-7 వ 29-2 (వ)
		ఇ 13-28	య 9-26(వ)

చేయు రిక్తిగత ప్రముఖులు ఎలుపు రున్నారు. కాని, వారితో ఆ వార్యము చేయించు యోజకులు లేకున్నారు. సోనిండు.

ఈ గ్రహకూటమునుగురించి కొందరు ప్రముఖుల అభిప్రాయముల సంగ్రహ మిది :—

హిందూ దేశములో గొప్ప రాజకీయ సంక్లిష్టము, హైరమగు భూకంపము వలన ఉత్తరప్రదేశమందలి నగరములలో జననష్టము, చెనావారి దండ యాత్ర, ఇంగ్లండు రాజగారికి, భారత మహాప్రధానికి సహా క్షేణము సంభి ఏంచుట, అనునవి ఈ గ్రహకూటపు ఫలములని, శి. సి. నిచ్చన్ అను ఆంగ్ల పండితుడు వ్రాసెను. దేశము నిర్మానవ్యయమగునని సూచించు శాస్త్ర వాక్య ములను కొందరు భారత పంచాంగ కర్తలు ఎత్తిచూపిరి. గొప్పగా ఉప్పెనలు పొంగి కొన్ని భూభాగములను ముంచివేయునని, అతివృష్టి, అనావృష్టి కారణ ముగా క్షోభ కలుగునని, ఏదో అంత పాడి గ్రంథములో నున్నదట! కాబి, హిందూదేశము కర్మభూమి అగుటంబట్టి, ఈ గ్రహకూటమువలన దానికి గొప్ప దుష్ఫలము రాదని ఆ వాడితో నున్నదట! మన పుణ్యము!

సిరిల్ ఫ్ర్యాగ్ అను ఆంగ్లేయుని దృష్టిలో, ఈ గ్రహకూటమువలన లండన్ నగరము చాలా అభివృద్ధికి రాగలదట! సంగీత సాహిత్య శాఖల ప్రశస్తి పొచ్చునని, ప్రపంచ యుద్ధము వచ్చు భయము లేదని ఇతని తోవ్యము. ఇండోనేషియా, వియత్నాం, ఫిలిప్పీనులకు ప్రజలముగా విషమ ఫలము తగులుననియు, మధ్యప్రాచ్యదేశములలో (ఈజిప్టు, జోర్డాన్, ఇస్రాয়েల్, ఇరాన్) అశాంతి వాతావరణపు రుమారము రేగి అణ్వస్త్రము లతో ప్రపంచ సంగ్రామము వచ్చునను భీతికి ఆవకాశ మున్నదనియు, భారత మహాప్రధానిపంటి అంతర్జాతీయ రాజనీతి విశారదుల ప్రయత్నముల వలన అట్టివిపత్తు సంభవించదనియు, రమణీర కృష్ణ దైవజ్ఞుని అభిప్రాయము (ఇందలి లోకము మెచ్చదగినది). అంతః కలహములు, విప్లవములు, కారణ ముగా క్షిప్త పరిస్థితులు ఏర్పడి ఇండియా, పాకిస్తానములు కలిసిపోవచ్చు నని, రష్యా దేశములో నిరంకుశ ప్రభుత్వమునకు మారుగా ఏదో దీరితో, ప్రజాసత్తాక ప్రభుత్వము ఏర్పడునని, (కోరికలు మునిన) అర్ధలావగ్నాని

అను పాశ్చాత్య దైవజ్ఞుడు నూచించినాడు. పారిశ్రామిక వ్యాధులవలన జని వృష్టు, సమృద్ధి తొందరలు, దేశద్రోహ శక్తుల విజృంభణము, శాంతి భంగిణి భంగములు, నీతిసంహత వ్యాపారాల ద్వారా ప్రభుత్వమునకు ధననష్టము, చట్టా భేదముల వలన దివాళాలు, విద్యావంశాలకు కష్టములు మొదల దేశములో సంభవించునవి S.I పాంజీవయ్యగారి సూచన. (గ్రహ కూటము లేకనే యివి యున్నవి). ఇంగ్లండులో రాజ్యాంగమున గొప్ప మార్పులు తప్పనని, రష్యతో నైరము పెరుగునని, అమెరికాలో తుపానులు బాధ, రైల్వే ప్రమాదములు, గనుల ప్రేళుల్లు, జననష్టము సంభవించునని ఈ పండితుని అభిప్రాయము.

ఇంగ్లీషు శాస్త్రవేత్త డి. జే. టిక్కర్ గారి దృష్టిలో ఈ గ్రహ కూటము వలన గొప్ప దుష్టఫలము ఏమీ రాదట. రోము వండితు డొకడు ఈ గ్రహకూటమునకూ ఫలమేమీ లేదనెను. సోవియట్ యూనియన్, పోర్చుగల్, సిరియా, గ్రీసు, ఇదియోషియా, ఇరాన్ దేశములకు బెల్చ తగులగలదని పారిశ్రామిక శాస్త్రవేత్తలు కొందరు నూచించారు.

ఫిబ్రవరి 3, 4, 5 తేదీలలో వర్షప్రవాహముల పొగులు, భూకంపములు, ఉప్పెనలు, అగ్నివర్షముల ప్రేలుళ్లు మున్నగు ఈతిబాధల వలన క్షోభ పశ్చిమ అమెరికా, తూర్పు చైనా, మధ్య ప్రాచ్య దేశములు, పశ్చిమ ఆఫ్రికా, ఇండోనేషియా, ఇటలీ, మెక్సికో, బీహార్, అస్సం, గ్రీసు ప్రాంతములలో సంభవించగలదని శ్రీ బెంగళూరు వెంకటరామన్ గారి అంచనా. భారత మహాప్రధాని తన ఆరోగ్యమును, తన క్షేమమును సహా, చాలా జాగరూకతతో గమనించవలసి యుండునని వీరి సలహా. (సదా విమాన ప్రయాణములు చేయుచుండు వ్యక్తికి ఈ సలహా యుక్తమే). అంతర్జాతీయ కారణములవలన ఎన్నికలు ముగియకు వాయిదా పడవచ్చునని ఇతరులూచెను. (ఇది జరుగలేదు). ఎన్నికలు జరిగినా, కాంగ్రెసు వక్షము బాగా దెబ్బతినగలదట. (జనసామాన్యాభిప్రాయ మిది). ప్రస్తుత రాజనీతి దేశాభివృద్ధికి భంగకారి యని ఇతని జోషము. (కాంగ్రెసు ప్రతిపక్షుల వాద మిది). ఈ గ్రహకూటపు ఫలము అధమవక్షము రెండున్నర సంవత్సరములు దీర్ఘకాలము వ్యాప్తిలో ముందునని ఇతని అభిప్రాయము. (ఈ కాలావధి ఎంతో ఉపయోగకరము). కాని, ఈ మధ్యకాలములలో వచ్చు గ్రహణములు సంక్రాంతలు మున్నగువానికి ఫలము లేదనుట సాహసము.

ఈ గ్రహకూటపు ఫలము శుభకరమే యని చెప్పా, ఇండోనేషియా జ్యోతిషులు కొందరు ఉద్ఘాటించినారు.

ఈ విధముగా వలపురు వలవిధములగు భావములను ప్రకటించి యున్నారు. వీరిలో కొందరు సాయనవాదులు, మరికొందరు నిరయనవాదులు. వీరు వ్రాసిన వ్రాత లన్నియు ప్రకటించుటకు గొప్ప గ్రంథ మగును. పౌత్తికపూర్వాయముగా ఇంత జాలును. పండిత నైహూ గారి దృష్టిలో ఖుద్దిహీనులు, మూఢ విశ్వాసవరులను అగు భారతీయ కారాంతికులు మాత్రమే కాక, ఆధునిక విజ్ఞానధములగు పాశ్చాత్య దేశములందలి శాస్త్రవేత్తలు సయితము అనేకులు (దాదాపు 30 మందికి పైగా) ఈ గ్రహకూటపు ఫలమును గూర్చి భిన్నభిన్న దృక్పథములతో విమర్శించినారని నూచించుటకై మాత్రమే ప్రముఖుల అభిప్రాయములు కొన్ని యిచట సంగ్రహించుట! వీరి అభిప్రాయములకు ఐకమత్యము లేదనుట వాస్తవము. భిన్న దృక్పథములు, భిన్నాదర్శములు, భిన్న వక్షపాతములు, దానికి హేతువులు— అంతేకాని శాస్త్రము కాదు.

సనాతన ధర్మముపైన అచంచల విశ్వాసము, దైవభక్తి కలవారు భారతభూమి యందలి సామాన్య ప్రజలు. గ్రహకూట దుష్టఫల నివారణము నకై భూగములు, పూజలు, శాంతలు వారు జరిపించుట దాని ఫలము. శాంతులవలన గ్రహవైషమ్యము తగ్గునని వారి విశ్వాసము. కాని హోమముల సేరుతో, అంత మంచిసేయి అన్యాయముగా అగ్నిలో పోసి పాడుచేసినారే యని నైహూ పండితుడు సావము, ఎంతో ఆరాటపడినాడు. సువాసనకల పూల

మాలికలను మణుగుల కొలది ప్రోగుచేసి, బండి చక్రములవలే పెద్దగా చుట్లు చుట్టి, ఎన్నడో చచ్చి మంటపాలై నవారి గోరీల (అధవా, సమాధుల) మీద నిరర్థకముగా పేర్చుటవలన, మమంగలుల కేశపాశములనో, మహనీయుల కంఠ సీమలనో, అలంకరించవలసినయున్న కోమల సురభిపుష్పజాలము ఎంత పాక్షి పోవుచున్నదో, పావము, అతనికి తెలియదు! ఆ పూవుల సువాసనలకు చని పోయినవారు ఆనందించునట్లు, హోమముల ద్వారా గ్రహాధి దేవతలు తృప్తిపొందకూడదా? ఎవరి పిచ్చి వారి కానందము!

అది యట్లుండనితము.

గ్రహకూట మనగా, ఏదో ఒక రాశిలో, పరస్పరముగా ఎంతెంత దూరముగా నయినా సరే, గ్రహములు చేరుట అని భావించుట, వా దృష్టిలో శాస్త్రసమ్మతము కాదు. యోగమునగా, ఒకటే భాగ (డిగ్రీ) లో గ్రహములు కలియుట అని ప్రాచీన శాస్త్రకారులు స్పష్టముగా చెప్పినారు.

“ఏకరాశి ప్రితై ర్యోగః.”

“యోగస్తథై కాంశ సమాగమోక్తిః.”

అని మున్నుగా ప్రమాణము లున్నవి. అట్లుకాక, ఆ గ్రహములు పరస్పరముగా దూరమందున్నచో, అట్టి యోగములకు ఇచ్ఛామాత్రమే ఫలమని రజ్జు మహాశయుని మాక్తి :-

“యోగా యథోక్త ఫలదః

కలార్థ భాగైక సంస్థితానాంశ

అప్రాప్తీతానాం

ఇచ్ఛామాత్రం ఫలం భవతి”

ఇదే సందర్భమున ఆచార్య వరాహమిహిరూడు సయితము యిట్టి నియమముచే విధించియున్నాడు. చూడుడు :-

“ఏకర్షక కలాంశగతో,

యథోక్త ఫలద శృశీ గ్రహవశేన,

అన్యర్షకగత స్పృహ,

మనసానా, భావనం కురుతే”

(అ 2.)

భగోళములో నంచరించు తారాగ్రహములకు, భూమినుండి చూచినచో అట్టి ఆత్మృతిక సంయోగము చూపట్టినప్పుడు, దానికి “గ్రహయుద్ధ” మను సాంకేతిక నామమును శాస్త్రకారులు అనుగ్రహించిరి. ఇట్టి గ్రహయుద్ధములు వృష్టి వాశనము, శస్త్రాగ్నిభయము, కలహములు మొదలగు క్లేశములను నూచించునట! ఆకాశరంగమునందు ఏకకాలమున అనేక గ్రహములకు అట్టి యుద్ధము కలిగినేని, భూమిపైన సైనిక సంగ్రామములు, భూకంపములు, క్షామములు, మొదలగు ఈతి బాధలు చెలరేగుట వింతకాదు.

మరి, ఇప్పటి అశ్టగ్రహకూట మెట్టిదో, సాతక మహాశయులు గమనించగలరు. రవి, చంద్రులకు ఒక భాగ అంతరములో బుధుడు, రెండ్ర భాగలు రాబి శుక్రుడు మూడుభాగలదూరములో గురువు, విలిచి యున్నారు. మరియొకవైపున శిశి, కుజులు 12, 13 భాగల దూరములో నున్నారు. సాయనముగా చూచినా, నిరయనముగా గమనించినా, ఈ అంతరములలో ఏమియు వ్యత్యాసము రానేరదు. కనుక, దీనిని అశ్టగ్రహకూట మనుట నిర్దేశకము. ఈ గ్రహము లన్నియు ఒకటేరాశిలో నున్నవనుట సత్యమే. కాని, అంతమాత్రమున గ్రహకూటము కాదు. ఆలోచించుచూడుడు. శ్రీకాకుళములో ఆంధ్రు లున్నారు. చిత్తూరులో ఆంధ్రు లున్నారు. సరికదా? వీరందరూ ఆంధ్రవదేశవాసులే. అంతమాత్రపు ఉపవర్తితో ఆంధ్ర మహాజనపథ సమావేశమై కార్యక్రమము జరుపుచున్నట్లు భావించుట ఏమి న్యాయము? ప్రశంసలోనున్న గ్రహకూటము. సయితము ఇట్టిదే. హృత్ ముగా చెప్పినచో, రవి, చంద్ర, బుధ, శుక్ర, గురువుల కూట మనవచ్చును.

వెంకటగ్రామకూటమయినా, ఏమీ ఫలప్రదమే కదా అందురేమో? కాని ఏర్ప కాంక్షతో గ్రామములు యుద్ధమునకు దిగినపుడే, వాని కూటము ప్రపంచ మునకు అపాతమును సూచించగలదు. గ్రామయుద్ధము లేని కేవల సంయోగము—అందులో శుభగ్రామముల కూటము—దోషకారి కాజాలదు. అయినా రవిలో చేరిన కారణమున ఈ చంద్ర, బుధ, శుక్ర, గురువులు తమ సహజ సౌమ్యత్వమును కోలుపోయి పాపులయివారని పూర్వ వక్తము రావచ్చును. కాని, రవి, చంద్ర, బుధ, శుక్ర, గురువుల సమాజమునకు ప్రాచీన శాస్త్ర కర్తలు చెప్పిన ఫలము ఇట్లున్నది :-

“యంత్రజ్ఞో, బహువిభవో,
భవనచివో, దండనాయకోవా, స్వీతో,
భ్యాత, శ్శుభకీర్తియుతో,
బుధోందు రవి జీవ శుక్రైశ్చ.” (పారావతి)

“రాజమంత్రి, భూరివిత్తో,
యంత్రజ్ఞో, దండనాయకో,
భ్యాతో బనే, యశస్వీవ,
జీవార్కేందుజ్ఞ భార్గవైః.” (మానసాగరి)

ఈ ఫలములు వ్రాసిన శాస్త్రజ్ఞులకు చంద్ర, బుధ, శుక్ర గురువులకు రవి పంయోగ మున్నదని తెలియదనుకొనుట మహాసాహసము, ఈ ఫలములలో దుష్ఫలము లనదగినవి ఏవియు చూపట్టవు. యంత్రజ్ఞుడు, దండనాయ

కుడు, రాజమంత్రి, యశస్వీ, ప్రఖ్యాతుడు, అను విశేషణములు గమనింప దగినవి. ఈ ఫలములు వ్యక్తిజాతక పరములయినా, ప్రపంచమునకు సంబంధము అన్వయించవచ్చును. ఏ భూభాగమున కీ గ్రామకూటఫల మన్వయించునో, అచటి వాయుకులు యంత్రసాహాయ్యముతో, అర్థిక సౌకర్యము, లతో, సైనిక సన్నాహములతో, వేత్సర్య శక్తితో, కార్యచూరులై, విజయ పతాకములెత్తి భ్యాతి వార్షింపగలరని అర్థము చెప్పవచ్చును. ఈ గ్రామకూటము శుభఫల ప్రదమే అని చెప్పా, ఇందోసిషియా దేశముల జ్యోతిషియులు చెప్పుటకు కారణమిదే కాబోలు? పోలే, ఇప్పుడు అగ్రరాజ్యముల వారి రాజవీతిలో, సన్నాహములలో, బాదోపవాదములలో, స్పష్టముగా కనిపించునది ఇట్టి భావములే కదా?

చెప్పవచ్చిన దేమన, ప్రశంసలో మున్న గ్రామకూటమువలన భయంకరమగు గొప్ప దుష్ఫలము ప్రపంచమునకు కలుగు ననుటకు కారణము చాల దనుట.

ఇటీవల వెలువడిన వార్తలలో, బెల్జియోలు, భోపాల్ ప్రాంతములలో ఏప్రిల 5, 6 తేదీలలో వాతావరణమునందు ఒక్కసారి హఠాత్తుగా మార్పు వచ్చెను! 4 వ తేదీ మధ్యాహ్నమునుండి భూవలయము! చుట్టు ఆయ స్పాంత శక్తి చాలాఉధృతముగా ఉండినదట! ఇది ఈ గ్రామకూట ఫలమేల కారాదు? కాని, భారతీయ వాతావరణ శాఖోద్యోగులు ఈ మార్పులకు సామాన్య కారణములే చాలునని పెరిపిచ్చిరట! అనగా, గ్రామకూటముతో దీనికి ఏమిత్తము లేదనుట! మరి, వారి సామాన్యకారణములు ఏట్టివో? గ్రామ

మా అభిమానులందరికి హృదయపూర్వక ఉగాది అభినందనలు

శ్రీ అంబాల్

ఆపీసర్స్ నశ్యము

శ్రీ అంబాల్ & కో

P.B. No.3... ...మద్రాసు.

కూట ఫలమని యొప్పుకొన్నచో, తమ శాస్త్రమునకు మ్యాసలి కల్గు ననియో, రాజకీయ ప్రముఖవృత్తుల ఆగ్రహమునకు గురి అగుదు మనియో వారి భయమునకు ఆ సామాన్య కారణ మగునేమో ?

మరియొక వింతవినుడు. విమానములలో ప్రయాణము చేయుచు గ్రహములకు దగ్గరగా ఎంతో ఎత్తున అనుదినమును ఎగురుచుండినా, గ్రహ కూట ప్రభావము తనపైన ఏమియు కానరాలేదనియు, ఇది అంతా పచ్చి మోసమనియు, శ్రీ నెహ్రూ పండితుని సుభాషితములు. గ్రహములలో అతి సమీపములో నుండు బుధుడే భూమికి 8 కోట్ల, 80 లక్షల కిలోమీటర్ల దూరములో నుండెనని భౌగోళశాస్త్ర పండితులు తెలుపుచున్నారు. ఇట్టి సరి స్థితులలో అతని విమానము 8 వేలు, అధవా 80 వేలు, అడుగుల ఎత్తు నకు ఎగిరి యుండినా, “ఉట్టికీ, స్వర్గమునకూ” ఉన్నంత లంతర మగును కదా ? ఇంత దూరవ్యాప్తి గల ఉపాహు అంతర్జాతీయ రాజనీతిలో ఎనికి వచ్చినేమో తెలియదు.

జ్యోతిష్శాస్త్రమునకు సంబంధించిన పండితనెహ్రూగారి సరిహాసములు, ఎగతాళి మాటలు, ఎత్తిపాడుపులు, ఆక్రోశములు అన్నియు అతని రాజనీతి ప్రభావమయినచో, కొంత మట్టుకు సహేతుకములు కావచ్చును. అనేక సమయములలో జ్యోతిష్కులు కొందరు వ్రక్కత సందర్భమునకు అనవసరములు. శాంతిభద్రతలకు భంగకరములు, అరాజక విప్రోహకత్వం విప్రంధమున కనుకూలములు అగు అభిప్రాయములను జ్యోతిష్వ్యము పేరుతో ప్రకటించుచున్నారు. ప్రజల శాంతిభద్రతలను సంగక్షించు బాధ్యత వహించి యున్న రాజకీయప్రముఖ వ్యక్తుల యోగక్షేమములకు, వారి కార్య కలాపములకు, ఇట్టి ప్రకటనలు ఎంతో హానికరములు కావచ్చునని సులభముగా మనము ఊహించగలము. పాకిస్తానముతో యుద్ధము రాగలదని, ప్రముఖ రాజకీయ వ్యక్తులపైన హత్యా ప్రయత్నములు జరుగునని, చైనా సేనలు చందెత్తి వచ్చునని, మొదలుగా జ్యోతిషఫలములని వ్రాసి వార్తాపత్రికలలో ప్రచారము చేయుట రాజనీతి దృష్టిలో క్షంతవ్యముకాని మహారాధ మగుట వింతకాదు. మేరువుపూసవంటి ఉదాహరణ మొకటి, మచ్చునకు చిత్తగించుదు. 1962 వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరినెలకు ముందే నెహ్రూ పండితునికి రాజకీయముగా అధఃపతనము పరిపూర్తి యగునని ఒకానొక జ్యోతిష్కుడు 26—7—1957 వ తేదీన నాటి “భారతజ్యోతి” పత్రికలో ప్రకటించెను. ఇట్టి పిచ్చి వ్రాతలు శాస్త్రమునకు అవకీర్తిని సంపాదించుటకు మాత్రమే పనికివచ్చుచున్నవి కదా ? ఎంత రాజనీతి దురంధరుడైనా, ఎంతటి సహన శక్తి కలవాడైనా, నెహ్రూ పండితుడు మానవమాత్రుడే ! అతనికి మాత్రము కోపతాపము లుండదా ? ఒకవేళ జాతకనూచనలు అట్టివే అని ఆ కార్యాంతి కుడు పారబాటిన నమ్మి యుండినా, అది ప్రకటించుట మాత్రము వివేక మనజాలము. వాస్తవ స్థితిలో రాజకీయ రంగమునందు మన మహా ప్రధాని ప్రభావము అత్యున్నత స్థాయి నందుకునుచున్న కాలమిది. లోకభద్ర మొత్తము అతని అరచేతిలోనున్నది. అతని బలమును తగ్గించు ఆశతో సర్వసన్నాహములు చేసిన ప్రతిపక్ష నాయకప్రముఖులు ఎన్నికలలో రూపనామక్రియలు లేకుండు నట్లుగా అణగిపోయినారు. రాష్ట్రములలో అతని ఆదేశమునకు ఎదురులేదు. నత్యమును విచారింపితిమేని దేశపరిపాలనలో. అతని నిరంకుశాధికారము పరాకాష్ఠ నధిరోపించిన కాల మిదే అనవచ్చును. అతని జాతకమునకు దేవ మానదళలో చలితలగ్గును వరాక్రమస్థాన మందలి వరుణుని సంయోగమునకు వచ్చియున్న వయస్సుగది. అధికారమును సంపాదించుకొని యున్నవారికి ఈ దశ ఆప్రతిద్యంద్యమగు పారుష్యమును అనుగ్రహించగలదు. ఆ ఫలమే చూపట్టుచుండుట !

ఇటీవల అనర్ధకరములగు జాతకఫల ప్రకటనల సంఖ్య చాలా పెరిగి పోయినదని పాతక మహాశయులు ఎరుగుదురు. మహాప్రధాని పీని గూర్చి అనన్యోపదేయ యుక్తమే ! అయినా, అట్టి ఫలాదేశములు చేసినవారిని ప్రత్యేకముగా తగు రీతి మందలించుట కర్తవ్యము అగును. కాని, జ్యోతిష్శాస్త్రమునే మోసమనుట, జ్యోతిష్కులను మోసగాండ్రులు మాత్రము అనంగత మనక తీరదు.

ప్రకృత మనునరింతము. రవిచంద్ర సంయోగముతో (అనగా సర్వముతో) సంబంధించినదే గ్రహకూటము గొప్ప ఫలము నీయజాలదు. అందులో సర్వశక్తిలో గ్రహయుద్భవనిత విషమశక్తి చేరినపుడే, భూమండలమున గొప్ప క్షోభ జనించగలదు. ఆ సర్వము ఏ రాశిలో వచ్చునో, ఆ రాశి భూమండలమున ఏ దేశమునకు సంబంధించునో, అందుమాత్రమే ఫలము వ్యక్తము కావలసి యుండును. సాయనవర్షాతిలో, ఇంగ్లండు, జర్మనీలకు మేషమని, రష్యకు కుంభమని, ఆమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములకు మిథునమని, ఇండియాకు మకరమని, మొదలుగా పాశ్చాత్యులు నిర్ణయించిరి. మన జ్యోతిష్కులు, నిరయనముగా, కన్యారాశి హిందూదేశమునకు సంబంధించినదని భావించుచున్నారు. ఇందు ఎవరి మతము సాధువో ? ఏ రాశి అయినా దానియందలి ముప్పది భాగల ప్రదేశ మంతయు ఆ దేశమునకు ఫలము నిచ్చునని విశ్వసించుట కష్టము. ఇది గొప్ప అవ్యసత్త ! ఈ విషయమై ఎంతో పరిశోధన జరుగవలసి యున్నది.

కనుక, ప్రపంచ ఫలితములట్లుంచి, వ్యక్తి జీవితములకు గ్రహ కూటము ఎట్లు అన్వయించునో, కొంత పరిశీలించుము. గ్రహకూటము ఎంత దుష్టమయినా, ఏ దేశమున కది వ్యాపించినా, అవటి జను లందరికిని అది విషమ ఫలము నిచ్చు ననుకొనుట అవిచారమణియము. వర్షము ఏ ప్రత్యేక భాగలో ఏర్పడునో, ఆ భాగకు, దాని సమసత్తను భాగకు, గ్రహ కూట ఫలము వ్యాపించుట సహేతుకము కాగలదు. ఆ విశిష్టభాగంలో ఏ స్వక్తి జాతకమందలి గ్రహములు ఉండునో, ఆ గ్రహ భావ ధర్మముల ననుసరించి, ప్రస్తుత దశానుగుణముగా, అతని జీవితములో, మంచినీ, చెడ్డదీ, ఫలము సంభవించును. కాని ఆ వేధ నికరముగా లేనిచో ఫలము కలుగదని ప్రాచీనులు చాటి చెప్పిరి.

“వాలాగేణాపి యథా

దృక్పతే వేధకస్య లక్ష్మ్యగ్రాహే,

ఖలు నిర్ద్యతే న సార్థః,

తద్వద్వే ధోషే విభిన్నః.” (రల్లడ

లక్ష్యతుద్ది వెంట్రుక మందము తప్పినా, వేధకు ఫలము లేదనుట ! వేధభాగ మాత్రమునకైనా నికరముగా నున్నచో, రెండు, అధవా నాల్గు, వారముల లోపలనే ఫలానుభవము కల్గును. నెలలు, సంవత్సరములు, కానుకొని యుండునని యుండదు.

ఈ క్రింది ఉదాహరణములు కొన్ని చూడుడు:—

(1) శ్రీయుత వి. కే. కృష్ణమీనన్ గారికి ఎన్నికల పోటీలో బొంబాయి నగరమున మహాత్తర విజయము కలిగినది కదా ? అతని జాతకములో ఇప్పుడు వరత రవి శుక్ర సంయోగము కర్కాటకరాశిలో 16 $\frac{1}{2}$ ° లో అతని పుణ్యసహ మమునకు (కన్యారాశిలో 16 $\frac{1}{2}$ °) నికరముగా గుప్తమిత్ర దృష్టితో నున్నది. ఈ రెండును ప్రశంవతో నున్న వర్షస్థానము (కుంభము 16°) మీద తులా భారము తూగుచున్నవని పాతక మహాశయులు గుర్తించగలరు. మీనన్ గారికి ఉపచయ స్థానమందే ఇప్పటి గ్రహకూటము సమావేశ మగుట ! అఖండ విజయలక్ష్మి అతని నేలవరించదు ? మరియొక్క విశేషము ! పైన వివరించిన తులాభారమునకు ఆధార స్థానము సింహములో 16 $\frac{1}{2}$ ° కదా ? మహా ప్రధానిగారి జన్మలగ్గు జన్మ చంద్రుల మధ్య బిందుస్థాన మదే యని మనము గమనించితిమేని, మీనన్ గారి విజయమునకు ఆధార మెందున్నదో కరతలామలకముగా బోధపడగలదు.

(2) హిందూదేశమునకు రాజకీయ స్వాతంత్ర్యము లభించిన ముహూర్తపు జాతకమున రాజ్యస్థాన (దశమ) కేంద్రము కుంభరాశిలో 15 $\frac{1}{2}$ ° లో నుండినది. అప్పటి చతుర్థ భావము (సింహము) లో బుధ, యమ, శని, శుక్ర, రవలతో చిన్న గ్రహకూట మొకటి ఏర్పడి ప్రజానెత్తాక రాజ్యమునకు అంకురార్పణమును మూచించెను. ప్రశంవతో నున్న గ్రహకూటము అనాటి

గ్రహకూటమునకు సమనంతక వేధరో మరదగా, ఇప్పుటి వర్షము అనాటి రాజ్య స్థానములో (ఉవచయ స్థానము) పడినది. గ్రహకూటానంతరము పడినది ఎన్నికల ఫలముగా, రాజ్యాంగము ఎట్టివై విరంకు ప్రభుత్వముగా అధి వృద్ధికి వచ్చుటకు, భూస్వాముల యొక్కయు, కృషీవలల యొక్కయు, అభిప్రాయ పాపుటకును, బీదానావము జరిగినదని సూచన.

(3) ఒకానొక వృత్తికలగ్గుపు బాలిక జాతకములో సింహమండలి బుధునికి (15°—8') సమనంతకవేధ ఈ వర్షము వలన వీర్పడినది. అప్పటినుండి ఆ బాలికకు జ్వరము, కోరింరదగ్గు.

(4) మరియొక వృత్తికలగ్గుపు బాలికకు జన్మ చంద్రునికి (సింహ ములో (16°—8') సమనంతకవేధ ఈ వర్షము వలన కలిగినది. అప్పటి నుండి ఆ బాలిక జ్వరబాధతో నలిగినది.

(5) లోకసభా సభ్యత్వమును సంపాదించిన ఒకానొక మానసియునికి జన్మ లగ్నము సింహము. లగ్నాధిపతి రవి, కుంభములో 16°—43' లో నుండుట ! ప్రశంసలో నున్న పర్వము ఆ రవి స్థానమునకు ఉత్తేజనము విచ్చినది. అభివృద్ధికరమగు మహదాకాయము లభించునని సూచన.

(6) శ్రీయుత సీలం సంజీవరెడ్డిగారి జాతకములో 'అభివృద్ధి' సహ మము కుంభములో 16°—15' లో నున్నది. ప్రశంసలో నున్న గ్రహ కూటపు వర్షమువలన ఆ సహమమునకు అపూర్వమయిన ఉత్తేజనము లభిం చెను. అంతఃకలహముల భారముచే అల్లాడుచున్న ఆంధ్రప్రదేశ్ రాజ్యాంగ నౌకను అసాయములపాలు కాకుండునట్లుగా గడుపుటకు తగిన కర్మధారు డీరడేయని భారతమహావ్రధాని నిర్ణయించినాడు. ఎవరికి రుచించినా, ఎవ రికి రుచించకపోయినా, అతని ఆజ్ఞకు ప్రతిలేదు. అనాయాసముగా శ్రీ సంజీవ రెడ్డి నాయకవత్సవమును సంపాదించగలిగెను. ఆంధ్రప్రదేశ్ పరిపాలనము అభివృద్ధికరముగా కొనసాగలదు.

(7) ఒకానొక ధనుర్లగ్గుపు రాజకీయోద్యోగిపైన కొన్ని యేండ్ల క్రింద ఏదో నేరము ఆరోపించబడి, అతని ఉద్యోగము వూడిపోయినది. నెమ్మ దిగా నాలుగయిదు సంవత్సరములు అభియోగము విచారణ జరిగి, తుదకు వ్యాయస్థానములో అతనికి కారాగార శిక్ష విధించబడినది. జీవనోపాయము కోలుపోయి నానాబాధలకు లోనై, అతడు అప్పీలు చేయగా, ఈ పర్వము వచ్చిన వారములోనే, అతడు నిర్దోషి యని ఉన్నత వ్యాయస్థానములో తీర్మాన

పైపడి. ఆ వ్యక్తి జాతకములో ఉవచయ స్థానములో నున్న రవి (కుంభములో 16°) పైన ఈ వర్షము వచ్చుటవలన కలిగిన ఫలమిది.

(8) ఒకానొక వృషభలగ్గుపు తిరుణికి దేవమాన దళలో ఇప్పుడు కలిత దలమకేంద్రము కుంభములో 16½° లో నున్నది. అది ఆమెకు ఉవచయ స్థానము. ప్రశంసాపరవర్షము ఆ కేంద్రమునకు ప్రోద్బలము విచ్చినది. గ్రహ కూట మందలి బుధుడు ఆమెకు సంపదాధిపతి. శుక్రుడు లగ్నాధిపతి. గురువు రాధాధిపతి. వారము తిరుగక పూర్వమే ఆత్రముగా ఆమెకు వివా హము జరిగెను. విధిలేని పరిస్థితులు వీర్పడుటవలన, పెద్దలు అతస్మికముగా ఆమెకు రహస్యవివాహము జరిపినారు.

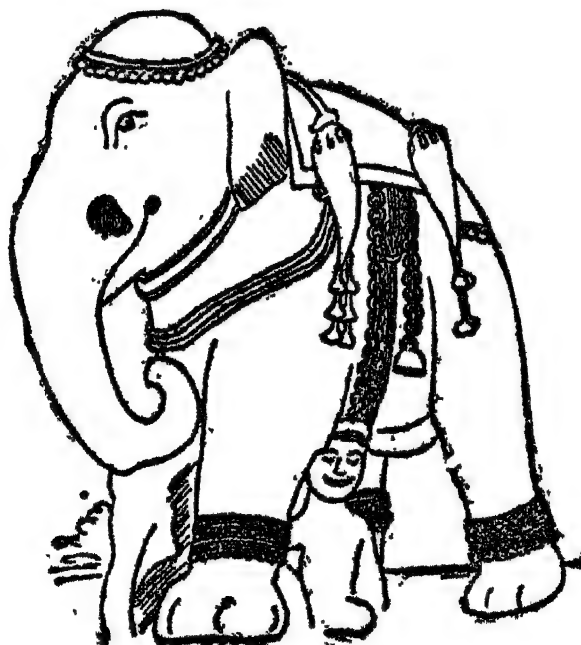
గమనించినచో సమృద్ధిగా ఉదాహరణములు లభించగలవు. కానీ, మచ్చు నకు ఇవి చాలు.

సారాంశ మేమన, గ్రహకూట వర్షముతో జాతకమందలి విలువగల స్థానములకు పుర్వరానిదే, శుభమయినా, అశుభ మయినా, దాని ఫల ముంటుదు. కాక, వర్షములనాడే ఫలమునకు ఎదురు చూడరాదు. పర్యానంత రము ఆయా వ్యక్తుల దైనిక జాతక కేంద్రములు ఫలప్రద స్థానములను చేరుకున్ననాడే వారికి ఫలప్రాప్తి. సాధారణముగా ఇది మరల పర్వము వచ్చు లోపల జరుగగలదు. వ్యాసము పెరిగిపోవునని, సై ఓదాహరణములకు జాతకము లను కాని, దైనిక కేంద్రచలనసమన్వయమును కాని, ఇవట చూప నైతిని. క్షంతవ్యుడను.

ఒక్కమాట ! ఈ గ్రహకూటపు ఫలము తనకు ఏమీ తగులేదని నెవ్వరూ వండితుడు పెరివిచ్చినాడు. వాస్తవమే. అతని జాతక గ్రహములకు ఈ వర్షపుర్వ రాలేదు. మరి, అతనికి ఫల మెట్లు వచ్చును ? అతని జన్మ చంద్రుడు సింహములో 10° లో నుండుట. గ్రహకూటవర్షము కుంభ ములో 16° లో. ఏమి సంబంధము ? వృషభాడనదంతభంగవ్యాయ మగును గదా ? కాని, తనకు ఫలములేదను కారణమున ఇతరులెవరికీ ఫలము ఉండదని అతడు భావించు నట్లు, అది శాస్త్రీయ దృక్పథము కాదనిమనవి.

“వర్షాయ యోగా ద్విహితం విధాత్రా,
కాలేన సర్వం లభతే మనుష్యః.”

—(మహాభారతము.)

దనుర్దాసు

శ్రీ బొడ్డు బాపిరాజు

బ్రహ్మచారి వాటగడల సోయగం వసివాడకుండా గొడుగుపట్టి శ్రీరంగుని తిర్నాళ్ళలో తిరిగే మల్ల పీఠము ధనుర్దాసుని ఏకాగ్రత ఆచార్య రామానుజుల ఆసక్తిని అనుగ్రహిస్తూ ఆర్పించుకున్నది. 'భాగ్య' శేఖరంగి కన్నులకన్నా చక్కని విక జగత్తులో లేవన్న ఆ సౌందర్య విహారికి శ్రీరంగ నాథుని దివ్య లోచన సందర్శనం ప్రస్తావిస్తారు ఆచార్యులు. ఆ దివ్యదర్శనానంద పరివసేడు ధనుర్దాసు—

ఠిరహాతిగ సౌందర్య

న్నేహ సుధా సాగరములు; నిర్వేల జగ
నోహన కాంతి స్ఫారము
లోహా! శ్రీరంగ విభుని లోచన శోభల్ !

ఎంత నెయ్యపుచూపు లెల్ల సౌందర్యముల్
కొలుపున పసిడి చెంగలువ పూవు;
లివి జన్మజన్మల తృష్ణలార్యేడు సుధల్
తొలకించు కారుణ్య జలధరములు;
కోటి పున్నమి రేల గుండె చల్లదనాలు
నిండించుకొన్న వెన్నెల మడుంగు;
లీ కొండ గుహను వెల్గించి మోహపు గాఢ
తిమిరముల్ పోకార్చు దీపశిఖలు;

మానినీ మత్త దృగ్వలమాన మాన
సాంబు నిధి తరంగాంత రంగంబు నందు
వెలువడిన క్రొత్త మీనులు వేయి వేయి
జన్మ లలరించు నీ రంగళాయి కనులు

ఎన్నాళ్ళన్ వృథచేసుకొంటి నిటు తండ్రీ! అభ గంగా భ్రమ
చ్చన్న స్వాతుండ—క్షుద్ర వల్వల జల స్నానాను రక్తుండ; నా
కన్నన్ లేడు దరిద్రు డెవ్వడు, భవత్కళ్యాణ నేత్ర ద్వయిన్
కన్నారం గనజాల నీ యవిర శానందా శ్రుపాతమ్ములన్ !

స్వామీ! జన్మసహస్ర సంచిత తపస్సప్రాప్త పుణ్యోదయం
భీ మాధుర్యము నెట్లు దాచుకొనుటో యీ చిన్ని డెందాన తం
డ్రీ! మన్నింపు మెరుంగజాలను, కృపాస్నిగ్ధంబు ఏతాదృశ
శ్రీ మద్భగ్విభవంబు పాడుకొను బుట్టి రుద్ధకంఠమ్మునన్ ?

నవనీలోత్పల దళముల
నవరించు నుధాంశు కిరణ సాందర్యమ్ముల్
నవి ప్రభుని బడద కన్నుల
రవణించు దరస్మితాంకు రమ్ములు దలతున్ !

అంగనచూడ్కు లుత్పలములంచు, నవాంబుజ ఖంజరీట సా
రంగములంచు, మన్మథ తురంగములంచు, విలాస వీచికా
రింగణలోల బాలశఫరీ భ్రమరీకుల మంచు మెచ్చు ను
ద్యంగ వచోధనుం డితడపత్రప పల్కనులేడు, సామి శ్రీ
రంగని దివ్యలోచన హిరణ్మయ దీధితి నోలగించుచున్.

మరు మరీచిక కొరకు ముమ్మరపు తృప్తి
పరచు నజ్ఞాన హరిణశాబకము బట్టి
చేర్చితివి చల్లనగు సరస్తీర భూమి
ఆరని పిపాసలెల్ల చల్లార్చుకొనగ.

గడపిలిపో ప్రయానమున కౌముదిలో సాగనున్-వయస్సు, మా
కుడుగనిపంట, లవ్వలపు టూయెల పాయని జంటలంచు; ఇ
ప్పుడు విలపింతు నిన్నుగని, పోయినకాలము కూడిరాని ది
య్యెడ నని, పంకజాక్ష! తుమియింపుము నా యవివేకమాంద్యమున్

దేవ! త్వదీయ దృగ్గగ దధీనుడు వీడొకడంచు నేమి? బృం
దావన గోపికాజనమనః ప్రణయ ప్రకటైక భోగలీ
లా వివశంబు లిట్టి నయనాంబుజ రేఖలలో ద్రవించియున్
బోవని రాతిగుండియలునున్ గలవాక్కొ? సిరంగనాయకా !

సత్యం బాత్మ వెలింగ నేడు; తరుణి సాందర్య సంసేవనా
జాత్యంధత్వము లారె; తీరిన వభీష్టస్వప్న సంచారముల్
నిత్యానందరసప్రవర్ధనము లీ నీరేజ పత్రాక్షి సాం
గత్యంబుల్ గలిగెన్, మనోమధుపకాంతా నుప్రభాతంబులై !

కావేరీ లహరీ పరీమళము లంగ్రశేణికిన్ నిత్యమున్
పావిత్ర్యమ్ము ఘటింప, మీ భవనభాస్వద్గోపురం బాత్మలో
సౌవర్ణ చ్ఛవినింప, పూర్వకృతమత్ సర్వాఘముల్ ప్రత్యుషః
తైవారమ్ము లడంపగా ప్రభుకటాక్ష శ్రీల జీవింపనో !

కడలిరాయనిపట్టి కరము పట్టిన నాడు
ఎలనవ్వులను ప్రేమజలుకు కనులు
పగవాని తమ్ముని తెగువ నేలిన నాడు
నిండువాత్సల్య మందించు కనులు

కొలుపులో మగువ కొండలము మాన్పిన నాడు

అభయ ముద్రాంకము లయిన కనులు

ములుకునాటిన యంచ యభుకు తీర్చిననాడు

జీవకారుణ్యముల్ చిందు కనులు

రేబవల్లను పూలుపూయించు కనులు

రెప్పలార్పక శ్రితుల పాలించుకనులు

ప్రథిత సౌందర్యధునులు, కృపా ప్రకాశ

భనులు, మత్తపోవనులు, రంగయ్య కనులు

రహణీ చంచల లోచనాంచల చలద్రాగ స్మితం బాతవ
శ్రమకున్ వాడకయుండనెత్తె మును ఛత్రం బే ధనుర్దాసు, వా
డమరించున్ ప్రభు సుందరాక్షి జలజాగ్రత్తోణి ముక్తాతప
త్రముకాగా తన జీవితం బిభుడు శ్రీరంగా! జగన్మంగళా!

ప్రవహించెన్ కొరగాని యీ చవిటిపట్టన్ దివ్యగంగార్పురీ
నివహమ్ముల్, చిటిముత్తైపున్నరులు పండింపంగ; కానిమ్ము, నీ
వవలోకించెదు గాక! దాసునికృషి ప్రావీణ్య, మప్పంట వై
భవమెల్లన్ వెలకట్టి నాణెమును దెల్పన్ సార్థవాహుల్ ప్రభూ!

నవశృంగారతరంగరాసరతిధన్యమృన్య, మిచ్చావిహా
రవిధా మత్తగజేంద్ర మియ్యది; యదల్పన్ జాలు భవ్యాంకుశం
బవు నీ దివ్య కటాక్ష వీ క్షణము; రంగా! త్వత్పదాలానబాం
ధవమున్ పట్టపు తేన్లు జేసుకొనగా నర్థింతు నీదాసుడన్

శ్రీరామానుజ కరుణ

సారసమాలభ రంగళాయస్మితద్వ

క్సారస సారభములు వి

ప్సారక మత్స్యాణ పథములం దయిదింటన్!

సంస్కృత రాఘవ పాండవీయములు

శ్రీ ఈయజ్ఞి వెంకట వీరరాఘవాచార్యులు

“రమ్యా రామాయణీ మైషా భారతీ సైవ భారతీ,
అర్థనారీశ్వరమయీ మూర్తి రేకత్ర శోభతామ్.”

(కవిరాజసూరి: రా. పా. I-42)

మూనవ ప్రతిభ యూహించగల కవితా చమత్కారములన్నియు సంస్కృత కావ్యోద్యానమున లభించును. ఇవి వృత్తద్వయమును అర్థనారీశ్వర శరీరవ్యాధియును క్షీరసీర న్యాయమున, ఏకనాశావలంబియగు ఫలద్వయమునలె, కావ్యముననామూలాగ్రవాస్తవముగా పెనవేసి రచించబడిన కావ్యము ద్వర్ధికావ్యము, ద్విసంధానకావ్యము అని వ్యవహరింపబడును. ద్వర్ధికావ్యమును పఠించి, అనందించుటకు పర్యాప్తముగ సాహిత్యసంస్కార మవసరము. పుష్పన్నుడగునట్టి యధికారి రామాయణ కథాజిజ్ఞాసతో రాఘవ పాండవీయము వంటి యుత్తమ ద్వర్ధికావ్యమును పఠించినచో మనశ్శేషము నంతగా కల్గింపక, ఆ కావ్య మంతయు తదనుగుణముగా నస్వయించును. భారతకథ నెరుగు సంకల్పముతో పఠించిన నా కావ్య మంతయు నట్లే వికదమగును. ఇది ద్విసంధాన కవుల వరమ లక్ష్యము. కాని ఈ కావ్యము లెంతటి పుష్పన్నుల కైనను వ్యాఖ్యాన సాహాయ్యము లేనిచో మనశ్శేష జనకములే యని చెప్పవచ్చును. ఉత్పన్నములు, అజ్ఞాతములు, కించిద్ విస్మృతములు అగు రాఘవపాండవీయములను గూర్చి యిటు కొంత వ్రాయ బడును.

1

ద్వి సంధానము—(అచార్యదండి—క్రీ. 6 వ శతాబ్ది):

భోజాదు శృంగార ప్రకాశమున (9వ ప్రకాశము)

‘దండినో ధనంజయున్య వా ద్విసంధానమ్’

“ఉదార మహిమా రామః ప్రజావాం పార్షవర్షనః

ధర్మప్రభవ ఇత్యానీత ఖ్యాతో భరత పూర్వజః” 1

అనుచు దండిదియో, ధనంజయునిదియో ‘ద్విసంధానము’ను పేర్కొనుట యేకాక, యందలి శ్లోకముకంటే యుదాహరించెను. ధనంజయుని ‘ద్విసంధానము’న నీ వద్యము కానరాదు. కావున నిది లుప్త మనదగు దండి ‘ద్వి సంధానము’లోని దనియు నీ కృతీయందలి యితి వృత్తము రాఘవ పాండవీయ కథయే యనియు నూహించ జనును. కావ్యాదర్శము (దశకుమార చరితము) అవంతి నుందరీ కథయు దండి యితర కృతులు.

2

రాఘవ పాండవీయము (కవిరాజ సూరి—11 వ శతాబ్ది)

కవిరాజసూరి, తత్కృతులు, కాలములను గూర్చి నేను విపులముగ రచించిన అంగ్లాంగ్రహవాస్తవములు రెండు పుష్కరములకు, పూర్వముననే ప్రకటించబడి నవి. కుతూహలముగల పాఠకు లా వ్యాసములను చూడెదరు గాక. ‘కామదేవాంక’ మగు కవిరాజసూరి ‘రాఘవ పాండవీయము’న 13 పర్గములును, మొత్తము 672 శ్లోకములును కలవు. కవి రాజును, ద్విసంధాన కావ్యమును నిర్మించిన జైన ధనంజయుడు వింశ మించుగా నమకాలికులు కావచ్చును. సంస్కృతమున ద్వర్ధికావ్యమును రచించిన వారిలో కవిరాజ రెండవవాడు కా నొప్పును. ఈతని మఱి యొక కృతి ‘పరిజాతపరణ’మను వది పర్గల మహా కావ్యము. ఇది యింకను

ముద్రితము కాలేదు. కవిరాజ ‘రాఘవ పాండవీయము’పై వ్యాఖ్యలు రచించిన వారు.

1. చారిత్రవర్ణనము	5. రామభద్రుడు.
2. వర్ణనంది.	6. లక్ష్మణదండితుని ‘సాత శంఖిక్’
3. పుష్పదంతుడు.	(ముద్రిత) 5
4. ప్రేమచంద్ర తర్కనాశ	7. విశ్వనాథుడు.
భట్టాచార్యుని ‘కపాట’ విపాటిక	8. శశధరుని ‘ప్రకాశము’ (ముద్రి
(ముద్రితము) 4	తము) 6

1- Sri M. Ramakrishna Kavi's Introduction (p. 6) to Sri Avvari Subrahmanya sastri's Telugu Trans. of Dandin's Kavyadarsa. (1929).

2. (a) Dvyarthi & Tryarthi Kavyas in Sanskrit Literature – in the K. B. Pathak Commemoration Volume – p. p. 367—81—Poona. (1934).

(b) ‘కవి రాజసూరి కాలనిర్ణయము’ (అంగ్ర పత్రిక—‘ఉగాది సంచిక’ విభవ సంవత్సరము 1928)

(c) ‘కవి రాజసూరి కాలనిర్ణయము’—అంగ్ర సాహిత్యపరిషత్పత్రిక—ప్రభవ, మార్గశిర—పాల్గున మాసములు; సంపుట: 16. సంచిక: 5—6. డిసెంబరు 1927—మార్చి 1928—పుటలు: 247—55.

(d) ‘సంస్కృత రాఘవపాండవీయ విమర్శనము’—అం. సా.ప. పత్రిక సంపుట: 17. సంచిక 2. పుటలు 65—72. సంచిక 3. పుటలు 127—137—1927 ఏప్రిల్—జూలై.

(e) ‘సంస్కృత సారస్వత చరిత్రము—ద్వర్ధికావ్యములు’—(అం. సా. ప. పత్రిక. సంపుట: 23. సంచిక: 5. పుటలు: 193—200. భావ, మార్గశిర పుష్కరములు—డిసెంబరు 1934—జానవరి—1935)

(f) అం. సా. ప. ప. సంపు 24, సంచిక 2. పుట 49—64. (జూన్—జూలై 1935)

3. A Triennial Catalogue of Mss.—Vol. IV.

4. (a) Bibliotheca Indicae d. pp. 4 + 435 + 2. Sanskrit Press, Calcutta. — (1854 A.D.)

(a) Reprint of the above ed. by Bhavadeva Chatterji (B. I. ed.)—Calcutta (1892).

(3) In Telugu 1ye.—Demy. pp. 2+1+1—286.—Sriniketana Press, Madras (1892)

5. Grantharatna—mala ed., with the Sarachandrika—com. by Laksmāna Pandita—Bombay. (1889)

6. Kavyamala No. 62. with the com. Prakasa by Sasadhara N. S. Press, Bombay—(1897)

6. (మరాఠీలో కృత 'ప్రకాశ' వ్యాఖ్య)

పై వ్యాఖ్యనుండి, కవిరాజు కృతి వాఙ్మయ ప్రపంచమున నెంతటి భృతి పొందెనో యూహించుదురు. కవిరాజు కావ్యమునుండి మచ్చునకు—

1. 'నిర్మల్యో బ్రహ్మలోకస్య, వాగ్దేవ్యాః కర్మకుర్వాతే
దక్షిణము మహామూలే వాత్మికి వ్యాసయోః కృతి'
2. 'ప్రరాగ రామాయణ—భారతాది—
ప్రీతాః సంయోజిత జక్తి వత్సైః
అరరన్తే ర్యా దుదుహా కపింద్రైః
సా భారతీ కామదుఘా మ మాన్సు' (రా. పాండవీయ: I, II; 12)

3

ద్వినందనము 7 (—రాఘవ పాండవీయము) జైన ధనంజయుడు:

ఈ ధనంజయుడు 'నామమాలియును ధనంజయ నిఘంటువును కూర్చు
టచే నీతనిని నైఘంట్యుక ధనంజయు జనవచ్చును. ఈతని తల్లి శ్రీ దేవి; తండ్రి
వాసుదేవుడు. 9 ధనంజయుని 'ద్వినందనమును' 'శృంగర ప్రకాశము'న భోజాడు
(క్రీ. 1005—62) పేర్కొనుటచే నీతనికంటె ధనంజయు డిండుకవూర్చుడో
నిమకాలికుడో కావచ్చును.

ముంజాని సభను (క్రీ. 975—95) ఆలంకరించిన ధనంజయుడు
ద్రాహ్మణుడు, విష్ణుని కుమారుడు, దశరూపక నిర్మాత; నైఘంట్యుక ధనం
జయునకంటె భిన్నుడగు నీతనిని దశ రూపక ధనంజయుడనవచ్చును.

డాక్టర్ కాళినాథ దాస్ పాఠక పండితుడు 10—

కొన్ని గ్రంథస్థ ప్రమాణములనుబట్టి, కొన్ని కన్నడ శాసనములను
బట్టియు జైనధనంజయుడు క్రీ. 1123—40 నడుమ ద్వినందనమును

నిర్మించి యుండుననియు, ఈతనికి శ్రుతకీర్తి యను ఉపనామము కలదనియు
ప్రాసియుండెను. డాక్టర్ వింటర్నిట్ 11 డాక్టర్ ఎ. బి. కీట్ 12 యం. డఫ్.
పండితుల 13 తమ సంస్కృత వాఙ్మయ చరిత్రలయందును, భారతీయ
గ్రంథ గ్రంథకారుల కాలవిచారమునందును పాఠకపండితుని మతమునే
ప్రమాణీకరించుకొనిరి.

కాని, జైన ధనంజయుడు, శ్రుతకీర్తియు, భిన్న వ్యక్తులనియు, ధనం
జయుడు క్రీ. 960—1000 నడుమ ద్వి సందానమును రచించియుండు
ననియు, శ్రుతకీర్తితైవిద్యుడు గత ప్రత్యాగత విధానమున రాఘవ పాండ
వీయమును నొక మహా కావ్యమును నిర్మించియుండెననియు, ప్రమాణ పురమున్న
రముగ సిద్ధాంతీకరించి, వింటర్నిట్, పాఠకపండితుల యభిప్రాయమును

7. కావ్యమాల—49. వ్యాఖ్యతో (1895)—బొంబాయి.
8. వానిశ్వరాని ప్రతి—తెనుగు లిపి, తెనుగులీకతో (మద్రాసు)
9. ద్వినందనము VIII. 146. (పై కావ్యమాలా ప్రచురణము)
10. Dr. K. B. Pathak : 'Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society-Vol.XXI.pp. 1 ff.
11. Dr. M. Winternitz : History of Indian Literature - Vol. III. p. 75 (1n German)
12. Dr. A. B. Keith : 'History of Sanskrit Literature' p. 137 (1928 A. D.)
13. M. Duff : Chronology of India.

ఉ గా ది శు భా కా ంక్ష లు

మా వ ద్ద

అన్ని విధములైన సినిమా, స్టేజి మేకప్సుకు కావలసిన పరికరములు,
కాస్మెటిక్సు, నైలాన్ విగ్గులు, వేషధారణకు అవసరమయిన
ఆభరణములు, కుట్టుపని సామగ్రి, జరి లేసులు, మొదలగు
న వ నా గ రి క వ స్తు వు లు

స ర స మైన ధ ర ల కు ల భిం చు ను.

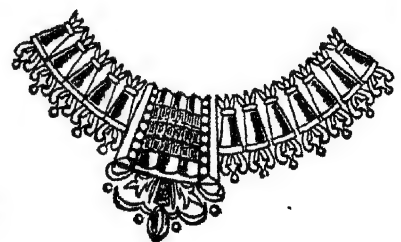

క్రీమ్ కో షాపింగ్

331-333, రాచప్పశెట్టి వీధి,

మ ద్రా సు - 3.

ఫోన్ నెంబరు : 33960

అడించుచు, డాక్టర్ వీ. వెంకట సుబ్బయ్యగారు 35 సంవత్సరముల క్రిందను
నొక వ్యాసమును ప్రకటించియున్నారు.14 నేనును, వెంకటసుబ్బయ్యగారును
భిన్న మార్గముల ననుసరించి, వడసిన జైన ధనంజయుని కాల మేకీర్ణించుచు
చున్నది.

ధనంజయుని ద్విసంధానమున 18 పర్వములు, 1105 శ్లోకములును
కలవు. కవిరాజు “రాఘవ పాండవీయము” కామదేవ పదాంకమగుచో, ధనంజయుని
‘ద్విసంధానము’ ధనంజయ పదాంకము. ఇట్టి కావ్యచిహ్నములను గూర్చియు,
ఈ ద్విసంధానమును గూర్చియు నా రచించిన ‘సంస్కృత ద్వ్యధి—(త్యర్థి
కావ్యములు’—అను వ్యాసమును పరిశీలించుచున్నాను.14

సంస్కృత కవులు కొందఱు తమ కావ్యముల కాద్యంతములందుకాని,
అంతమున కాని స్వనామమునో, అందఱి యాద్యక్షరములనో, స్వపోషక నామ
మునో, తమ కీర్తిములగు శ్రీ, లక్ష్మీ, త్యాది శబ్దములనో, అనురాగ—అనంద—కర్మ
కాకర—కామదేవ—జిన—ధనంజయ—రత్న—రామ—లక్ష్మీ—విజయ—క్రి—
నిందానంద — సారస్వతశ్రీ — హరిచరణ సరోజ — ఇత్యాది శబ్దములనో
కావ్యలాంఛనములనుగా వాడి యుండిరి. అందు స్వనామాంకత కుదాహరణములు.

1. జనరత్నసూరి—నిర్వాణ లీలావతి జినాంకము.

2. ధనంజయుని ద్విసంధానము.

ధనంజయాంకము.

3. రత్నాకరుని—హరి విజయము.

రత్నాంకము.

4. రాజశేఖరుని—హరివిలాసము

(ఉత్పన్నము) రాజశేఖరాంకము.

5. విజయ (విజయాంక) కృతి

విజయాంకము.

ద్విసంధానముపై వ్యాఖ్యలు:

1. కవిదేవర—వ్యాఖ్య15. రామభట్టు తనయు డగు నీతడు అరలు
శ్రీష్ఠి ప్రాత్నాహమున పై వ్యాఖ్యను నిర్మించెను (అముద్రితము)

2. నేమి చంద్రుని—‘పదకొముది’. ఈతడు దేవనంది, వినయ
చంద్రుల శిష్యుడు. పద కొముది—9000 గ్రంథాగ్ర పరిమితగల విపుల
వ్యాఖ్య. దీనిని సంగ్రహించి, బదరీ నాథపండితుడు ‘కావ్యమాల’ యుం దీకావ్యమును
ప్రకటించ జేసెను.

3. పుష్పసేన శిష్యుని వ్యాఖ్య. 16 (అముద్రితము)

ఇతి పుస్తకేదము గల యీ క్రింది ద్విసంధాన కావ్యములను కూడ విల
పేర్కొనదగును.

(1) ద్విసంధానము (లేక నేమినాథ చరిత్ర) మారాఠాకర్త కవి.17

ధారాధినాథు డగు భోజని సంస్థానమున (దోణాచార్యుని శిష్యుడగు మారా
ఠాకర్త డు పై కావ్యమును (క్రీ. శ. 1034 (సంవత్—1090) వ సంవత్సరమున
పూర్తి చేసెను. నేమి—ఋషభదేవుల వృత్తాంతము క్షీరవీరవ్యాయమున నీ
కావ్యమున సంధానింపఁజెను. రాఘవ పాండవీయ కర్తయగు కవిరాజసూరి,
ద్విసంధాన నిర్మాతయగు నైఘంటిక—ధనంజయుడును, పై మారాఠాకర్త డు
నించుమించుగా ననుకూలికులని చెప్పవచ్చును.

(2) ద్వి సంధానము (నేమి ద్విసంధానము లేక వాణేయనేమి కావ్యము)18

కర్త హేమచంద్రుడు. ఈతని గురువు అజిత దేవుడు. పరమగురువు
పుష్యదగ్గచుకు చెందిన మునిచంద్రుడు. పై కావ్యమునందువలెనే యిందఱి యితి
పుస్తకము కూడ నేమి—ఋషభదేవుల కథయే. ఈ కావ్యమును కవిచక్రవర్తి
యగు శ్రీహరికవిరాజు పరిష్కరించెనట.

రాజశేఖర మహాకవి ద్విసంధాన—ధనంజయుని ప్రశంసించుచు రచించిన
యీ క్రింది శ్లోకము జల్దిబుడు కూర్చిన నూక్తిముక్తావళియందును, పాతి
కవి సంధానించిన సుధాషిఃసారావళియందును ఉల్లేఖింపబడి యున్నది:

(1) “ద్విసంధానో నిపుణతాం నతాం చక్రే ధనంజయః

యయా జారం ఫలం తస్య స తాం చక్రే ధనంజయః”

ధనంజయుని ప్రతిభా పాండిత్యములను, కవిత్వ మహత్త్వములను
సూచించు నీ క్రింది మూడు పద్యములును ఆ కవిశేఖరుని నిఘంటువున (=నామ
మాలలో) ఉప సంహార పద్యములుగా కన్నట్టుచున్నవి.

2. ‘ప్రమాణ—మఃలంకస్య, పూజ్య పాదస్య లక్షణమ్

ద్వి సంధాన కవేః కావ్యం రత్నత్రయ—మహర్షిమన్

3. జాతే జగతి వాల్మీకే శబ్దః కవి రితి స్మృతః

కవీ ఇతి తతో వ్యాసే కవయశ్చేతి దండిని

4. కవయః కవయ శ్చితి బహుత్వం దూర మాగతమ్

వినివృత్తం చిరా దేత త్కలౌ జాతే ధనంజయే”

—(II—48—50)

పై శ్లోకములు మూడును ధనంజయుడే స్వయముగా రచించెనో లేక
వీ కవియో రచించినవానిని, నామమాలా పరిష్కర్తలొ విఘంటువున చేర్చిరో
విమర్శింపవలసి యున్నది.

4

రాఘవపాండవీయము (నేమి చంద్రవృత్తము)19

ఈ కావ్యము బరోడా నగరమున కాంతి విజయ భండారమున వ్రాత
ప్రతిగా నున్నది. నేమి చంద్రుడు పై ద్విసంధాన కావ్యమునే కాక, జైన ధనం
జయకవి రచించిన ద్విసంధాన మనబడు రాఘవపాండవీయమునకు ‘పదకొముది’
యను టీకను రచించెను.

రాఘవ పాండవీయము (కర్త—అరల శ్రీష్ఠి)20

జైన కవియగు అరలశ్రీష్ఠి రచించిన పై కావ్య మముద్రితము. దీని
‘గ్రంథాగ్రము’ 12,000 శ్లోకములు (అనగా నీ కావ్యమునగల అక్షరముల
సంఖ్య 38,400). కన్నడ లిపిలో వ్రాయబడిన యీ కావ్యము ‘అరా’ పట్టణ
మున (Arrah) ‘జైన సిద్ధాంత భవన’ మను దిగంబర భండారమున
కంతగత ప్రాణముతో నున్నది. ధనంజయుని ద్విసంధానముపై కవిదేవర పండి
తుడు, అరలశ్రీష్ఠి ప్రాత్నాహమున నొక వ్యాఖ్య నిర్మించెను. ఈ అరల శ్రీష్ఠి యు
రాఘవ పాండవీయకర్తయగు అరలశ్రీష్ఠి యు ఒక్క వ్యక్తి యనియే తోచు
చున్నది.

రాఘవ పాండవీయము (కవిపేరు తెలియదు)21

అముద్రిమగు దీని వ్రాతప్రతులు రెండు కలవు. కన్నడ లిపిలోనున్న
ప్రతి ‘జైన సిద్ధాంత భవన’ మను దిగంబరభండారమున కలదు. నాగరీ

14. ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రిక—సంపుట—24. సంచిక: 2
(పుటలు 50—54) జూన్—జూలై, 1935.

14. J. B. B. R. A. S. (New Series) Vol. III.
P. P. 134-47- (1927.)

15 - 17. Prof. H. D. Velankar: Jina - Ratnakosa
Page 185. (1944 A. D.) Poona.

18. Jina - Ratnakosa - p. 185.

19-20. జిన రత్నకోశము.

21. Jina - ratna - ko'sa

అపిదో ముష్టి ప్రతి ప్రహంసవిజయమునారాజ గ్రంథ సంచయములోనిది. ప్రతిభము చుట్టొలది 'కాంతి విజయ భావారము'న కలదు.

పై కావ్యమునకు ఏ వ్యాఖ్యలు కలవు.

1. మరాఠీకి కూర్చిన 'ప్రకాశ' వ్యాఖ్య 'జై నసిద్ధాంత భవనము'న కున్నది.
2. పద్యనంది రచించిన వ్యాఖ్య 7,500 శ్లోకముల పరిమితి కలది. రైస్ (Rice) పండితుని—లిఖిత సంస్కృత గ్రంథ మాలికలో నిది పేర్కొనబడినది.
3. పుష్పదంతుని వ్యాఖ్య. దీని గ్రంథాగ్రము 3000. ఇదియు రైస్ పండితుని మాలికలో మల్లేఖింపబడియున్నది.

కవిరాజునారి రచించిన రాఘవ పాండవయుమునకు పద్యనంది, పుష్పదంతుడును రచించిన వ్యాఖ్యలు రెండు కలవు. ఈ యిరువురును పైని పేర్కొనబడిన యిరువురును అభిన్నులే కావచ్చు. అట్లే యగుచో కవి నామరహితమగు పై 'రాఘవ పాండవయుము' కవిరాజకృతమే కావచ్చును. అట్టియొక కవిరాజునారి రచించిన 'రాఘవ పాండవయుము'పై మరల శ్రీకి కూర్చిన 'ప్రకాశ' వ్యాఖ్య (శకదరుని 'ప్రకాశ' వ్యాఖ్యకాక) ఒకటి కలదని తెలియుచున్నది. ఈ విషయము సరిగిరించవలసి యున్నది.

7

రాఘవ పాండవయుము: (ఇట్టి కేల—లేక—ఇష్ట కల కృష్ణ పండిత కృతము)

కృష్ణ పండితుని రాఘవ పాండవయు మంతనముకు నసూర్యంపశ్యవలె అడయార్ గ్రంథాయమున లాభిదగనంపుటములలో అజ్ఞాతవానము చేయుచున్నది. సంస్కృత పారస్పర గవేషణవరులలో నే కొలదిమందికో తప్ప దీని సంగతియే యెవరికిని తెలిసినట్టులు లేదు. రామాయణ, భారత కథలు రెండును పెనవేయబడిన యీ ద్విసంధాన కావ్యమున రి సర్గలు కలవు. కవి ఆనంద తీర్థులనబడు మధ్వాచార్యులవారి శిష్యుడని గద్యమునుబట్టి తెలియుచున్నది. మధ్వాచార్యులవారి కాలము (క్రీ. శ. 1199—1278—79 (మతాంతరమునుబట్టి క్రీ. శ. 1237—1318) కనుక మన కవి క్రీ. 13 వ శతాబ్దమునకు చెందియుండునన వచ్చును. ఈయను జనకుడు అనంత పండితుడు; జనని లక్ష్మీదేవి. గృహ నామము ఇటికేల, ఇష్ట కల లేక ఇటికేల. కవి 'శ్రీ హయగ్రీవాను గ్రహ సుగ్రహ సమగ్ర కవితా వైభవుడు.' ఇంటిపేరునుబట్టి యీత డాంధ్రుడనగును. మతమునుబట్టి వైష్ణవుడు. ఈ కావ్యమునకు 'కల్పవల్లి' యను వ్యాఖ్య కలదు. దీనిని రచించిన పండితుడు డేగరమూడి రామనారి. ఈయన నందద (న?) రావ్య వాయుతిలకుడని, శ్రీవత్స గోత్రజాడనియు వ్యాఖ్యారంభ శ్లోకములనుబట్టి తెలియుచున్నది. కవివలెనే వ్యాఖ్యాతయు (ఇంటిపేరునుబట్టి) ఆంధ్రుడనియే చెప్పవచ్చును. వ్యాఖ్యత తండ్రి సింగయ్య. పితామహుడు మాధవార్యుడు. ప్రవీణ మహాడు. శైలవుడు.

పై యంశము లి క్రింది గద్యదులనుబట్టి విశదమగును.

1. "ఇతి శ్రీ హయగ్రీవానుగ్రహ సుగ్రహ సమగ్ర కవితా వైభవస్య ఇటికేల కుల పండితయో ర్లక్ష్మీదేవ్యనన్త పండితయో న్తనూభవస్య క్రిమదానన్త తీర్థ గురు కరుణాలబ్ధి వైష్ణవ కలావితావస్య, కృష్ణ పండితాభిధానస్య కృత్యో సకలనుకవి సమృచ్చో రాఘవపాండవీయే మహాకావ్యే అష్టమ స్కర్గః" 22
2. వ్యాఖ్యార్థ గద్యము: "ఇతి డేగరమూడి—రామనారి విరచితాయాం రాఘవపాండవీయ వ్యాఖ్యాయాం కల్పవల్లి నమాఖ్యాయా మవ్వముః సర్గః" 28
3. వ్యాఖ్య భూమికా పద్యములు: 24
- (1) 'అధిగత శకదావో రామభూపాల మేషో మహితమహితనూజావిద్యుతాభిజ్ఞాతాః'

వివనతు వృదయే మే వర్షయన్తుక్కురాణి
ప్రవిమల కరుణామృధారయా చిన్మయాని.

- (2) రామాయణ భారత.....శిష్యః కథితః పు రేతి వార్తా ఇట్టికేల వంశతిలకః ప్ర(న?)త్కావ్యం కృష్ణపండితః కృతవాన్.
- (3) శ్రీమన్నద్దరావ్యనాయతిలకః శ్రీవత్స గోత్రోద్భవః ఖ్యాతో డేగరమూడి శైలవసుతః శ్రీ మాధవార్యః ప్రభుః సన్మాన్యం సుషువే సుతం గుణానిధిం శి(సి?) జ్ఞానిధానం చ యం సోఽహం రామకవిః కరోమి.....రాం తస్యో కృతే ర్వాక్రియామ్
- (4) పూర్వం వద్యే కథా వృత్తా యా సా సా ద్వయ ముచ్యతే వేదానాం సర్వతో వృత్తా శ్రోతృణాం సుఖబుద్ధయే.
- (5) అత్ర పూర్వకథా భాగాద్ వక్తవ్యం యది విద్యతే ద్వితీయస్మిన్ వివేకోఽస్మి తేషా మన్నాప్తి పూర్వవత్
4. మచ్చునకు కావ్యమునందలి పద్యములు కొన్ని చూపబడును.
- (6) 'కల్యాణం మే విధతాం కమలజనకః

స్పష్టి సంస్థాన పాతుః (పాతుః?)

కాన్త గౌర్యాబ్ధి కాన్తా వ్యదుతతరకమలా

వాసతాసుప్రసిద్ధః

విశ్వేషాన్నాయవాహః శుభవతదృష్టభా

రోహ.....త్తయా నః

సర్వా వాణ్యా శ్రియా వా పతిరభినువతాం

సర్వ సంవత్ ప్రదాయాః

- (7) ఉన్మనోరథహరిద్విరదోగైః
స్వర్చలైః (పరబలైః)న సమగైః
యుద్ధ మాకలయతే నృ విశజ్జం
పార్థివో ధృతివిముక్తకలజ్కమ్

- (8) ఈ క్రిందిది ఉపసంహార శ్లోకముః
"శ్రీ ధన్వై రాష్ట్రమాక్సాత్సకలభువి తదా
వర్ష దబ్ధో యథోష్ఠం
గౌసస్యైర్వర్షజ్జమ్పేక్షీతిరరివితతి
ర్నామ కేషా బభూవ,
సాస్తాం రోగావమృత్యు శ్రుతిమలభత నో
జారచోర ప్రవృత్తిః
వృత్తి ర్వర్ణాశమాణాం వ్యజయత చరణై
రాన్త ధర్మ శృతుర్హి'

ఆంధ్రులు రచించిన రాఘవ పాండవీయములు మూడింటిలో రెండుండ్ర ప్రబంధములు, ఒకటి సంస్కృత కావ్యము. ఆంధ్ర రాఘవ పాండవీయ

22-23. A Triennial Catalogue of Manuscripts—

Vol. V. Part I, Sanskrit A—R. No. 4282. b—

Pages 6312—13 (1932.) Govt. O. Mss.

Library, Madras.

24. Descriptive Catalogue of Sanskrit Mss. in

the Adyar Library Vol. V, No. 292; pp101—02—

(1951) Madras.

ములు రెండింటిలో నేములవాడ భీమకవి రచించినది అత్యున్నతమైనది. రెండు పదియగు పింగళి సూరవృద్ధి మాత్రము నజీవమై పతన పాతముల మున్నది. పై రెంటికి మధ్య కాలమున రచించబడిన కృష్ణ వండితుని కృతి మాత్రము కొంత యూహిరితో వెన్నపురి యందలి రెండు లిఖిత గ్రంథాలయములయందు తాళి తళ పంపుటయుండు గాథ విద్రయందున్నది. దీనిని మేలుకొల్పి, వాఙ్మయ ప్రపంచమున విచారించునట్లు చేయు బాధ్యత ఆంధ్ర సాహిత్య సంస్థ లది.

రాఘవ పాండవీయము : శ్రుతకీర్తి త్రైవిద్యకవి 25.

పై కావ్యము గత వ్రత్యగత విధానమున రచించబడినది. ఇట్టి వానిని ప్రతిలోమకావ్యము అనియు, విలోమ కావ్యము అనియు వ్యవహరింతురు. పామాన్య ద్వి సందాన (లేక ద్వి ర్ధి) కావ్యములందు పదము అనులోమపద్ధతితో నలించబడి, శ్లేషాది మహిమచే ఇతివృత్త ద్వియమున కవ్యయింపబడును. విలోమ కావ్యములందు. పద్యము అను లోమ క్రమమున నొక కథకును, ప్రతి లోమ క్రమమున రెండవ కథకు నవ్వయించును.

ఈ ప్రతిలోమ కావ్య ముత్పన్న కల్పము. సంస్కృత వాఙ్మయమున గల గతవ్రత్యగత కావ్యముల రామముల నిట పేర్కొన దగును.

- (1) కల హరిశ్చంద్రీయము : కవి పేరు తెలియదు (అముద్రితము)
- (2) యాదవ రాఘవీయము : వేంకటాద్వారి (విశ్వ గుణాదర్శకర్త)
- (3) రసిక రంజనము 28 : రామచంద్రకవి (క్రీ 1524)
- (4) రాఘవ పాండవీయము : 27 శ్రుతకీర్తి.
- (5) రాఘవ యాదవీయము : వింజమూరి 28 పోమేశ్వర కవి.
- (6) రామకృష్ణ విలోమ కావ్యము 29 : దైవజ్ఞ మార్యమూరి.

రాఘవపాండవీయము—(వాసుదేవకవి)

వాసుదేవకవి కేరళ దేశవాసి. పై కావ్యము (వాతప్రతి) గంజాం మండలమున లభించెనట. పి. రాజరాజవర్మ మళయాళ భాషయందు రచించిన 'కేర

ళీయ సంస్కృత చరిత్ర' లో మను గ్రంథమున దీనిని గూర్చి కొన్ని యంశముల వివరించెను. కాలాంతరమున నీ యంశములు వికలీకరింపబడును.

సంస్కృతమున గల అట్టివ ద్విసందాన, త్రిసందాన, చతుస్సందాన—పంచసందాన, సప్తసందాన—ఆఠ సందాన కావ్యములనుగూర్చి వేటొక వ్యాసముక కాలాంతరమున వివరింపబడును.

'కలి కవయః, కలి కృతయః కలి లుప్తాః
కలి కరన్తి, కలి శిథిలాః' (నీలకంఠ దీక్షితులు)

25. E. V. V. Raghavacharya's "Dvyarthi and Tryarthi Kavyas in Sanskrit—(Pathak Commemoration Volume—1934) p. 380—81
26. Kavyamala— Part IV, No. 5.—R. Schmidt's ed, with German Trans. (1896)
27. J. B. B. R. A. S. (N. Series) Vol. III pp. 134—47. (Dr. A. V. Subbiah's Paper)
28. Printed in Telugu type, at Kakinada (adout 1938.)
29. Jnanasagara Press, Bommay, — 1905 A.D. (Samvat 1962).
30. Keraliya-Samskrita Sahitya-Caritram. - Vol. I. p. 552 ff. Also-Vide: Dr. K. K. Raja's 'The Contribution of Kerala to Sanskrit Literature—published by the Sanskrit Department of the University of Madras. (1958).

సం తో ష ప్ర ద మైన ఉ గా ది శు భా కాంక్ష లు

కాతాయి సిల్కు ఎంపోరియం

4, నన్నిధి బీది, మైలాపూరు, (తెలిఫోను నెం: 71905) మద్రాసు-4.

కొత్త గాత, కాంచీపురము సిల్కు చీరలు, మైసూరు క్రాఫ్ చీరలు, చోళీ గుడ్డలు, పావళ్లు, జరీ నూలు మరియు సిల్కు ధోవతులు మావద్ద వాణ్యమైన రకములలో లభించును.

పెండ్లి చీరలు నల్ల యి మా ప్రత్యేకత

"మీనాక్షి పీఠం" 110, బరదావారి తూర్పు, జాంషెడ్ పూరునందు స్టాకులు గలవు.

అభినయము

ప్రేరేపకము గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

గం దము కప్పురముమెయికందువ లందునలంది గోపికల్
చిందములన్ హాసించు గళనీమల ముతైపుఁ బేర్లు దాల్చి యిం
దిందిర నీలదేహుని బ్రదీప్త తమాల వనాంత వీధు లం
దంద రతి ప్రసంగములయందున జ్యోత్స్నికలందుఁ గూడరే !

పసిడినలాక లొక్కపరి ప్రాయపుమేలిమి సిగ్గునిగ్గులం
దొనపరి కర్బురాంబరు సముజ్జ్వల నీలశరీరుఁ గాంచి త్రొ
క్కిన పడినారు కామునకు గీమునకుం దొలగంగలట్టి వా
రసలుకు పడ్డి పాటు వలపాగని వారు త్రపన్ హాసింపఁగన్

మేలిపసిండి తీవలు నిమిలిత నేత్ర సరోజయుగ్మ ల
వ్వేళఁ జరింప శైవలిని వేడుక వారి పదాబ్జనూపు రో
ద్వేల విరావభంగులను దేలిచివైచె సమీరపోత క
ల్లోలిత భంగ నృత్యముల లోలవిలోచన లెల్ల మెచ్చఁగన్

శారదవేళా విషణ్ణ కేకికుల పిం
చచ్చవుల్ నెఱులలో సాగిపోవ
తత్కాల సముపాత్త ధావళ్య కుల్యా జ
లముల నొరయు హాసంబుతోడ

తత్కాల మాంసల తరుణరథాంగాహ్వా
యములఁ ద్రోసెడి యురోజములతోడ
తత్కాల సమధికోత్సాహ భరిత పరా
టీనృత్యభంగుల లెక్కుతోడ

దశ దిశార్పిత మంద గంధవహ చలిత
కమ్ర వక్షోజక్లప్తాంశుకమ్ముతోడ
కటకజితమారచాపటంకార యగుచు
అభినరించెను రాధ బర్హావతంసు

అశలు కన్నుకోనల ముదత్రు ప్రపాతముగాఁగరాధ, దూ
ర్వాశయనంబుపై నిదురరాని నిశల్ కలిగించినట్టి ర

అంధానికీ, అనందానికీ
అగ్రస్థానం

1962

ఫిలిప్స్

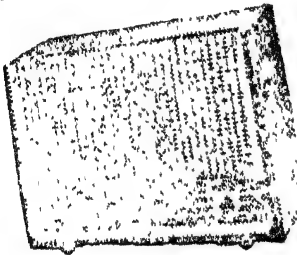
నావానోనిక్

రేడియోలు

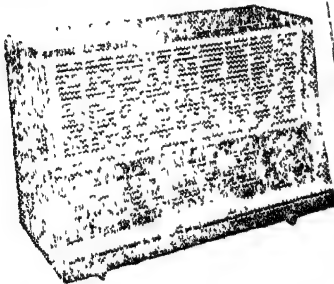
నాదములో ఒక
నూతన ప్రపంచము

ఫిలిప్స్ ఫిలిప్సా B2CA99U
ఎస్/డిస్. ధర రు. 187/-

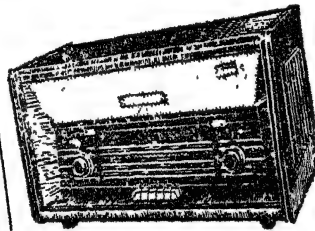

ఫిలిప్స్ ఫిలిప్సా B3CA07U
5 బ్యాండులు, 5 వాల్వులు
ధర రు. 308/-

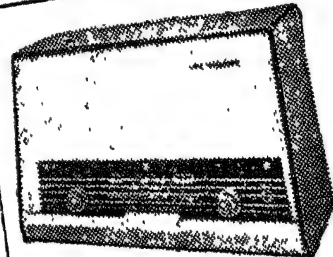

ఫిలిప్స్ మయినరు B4CA07A
4 బ్యాండులు-6 వాల్వులు
ధర రు. 405/-

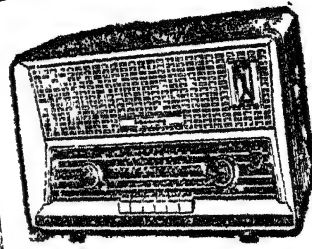
9 ట్రాన్సిస్టరు రేడియో B4CA07T
రు. 510/-

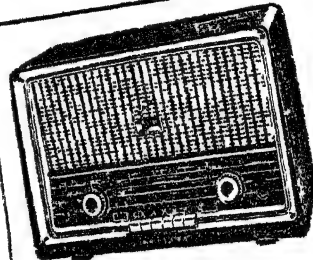
ఫిలిప్స్ మాస్టర్ B6CA86A
8 వాల్వులు - డబుల్ స్పీకర్లు
ధర రు. 957/-

ఫిలిప్స్ ట్రాన్సిస్టరు రేడియో
ఫిలిప్స్ B5CA06T
ధర రు. 690/-

ఫిలిప్స్ షాటిల్ షనల్
B4CA97A-6 వాల్వులు-4 బ్యాండులు
ధర రు. 551/-

ఫిలిప్స్ మేజరు డబుల్ స్పీకర్లు
B5CA86A - 7 వాల్వులు
ధర రు. 645/-

వన్నులు అదనము

గుంటూరు జిల్లాకు అత్యున్నత ఫిలిప్స్ రేడియో డీలరు:

విజయ & కంపెనీ,

మెయిన్ రోడ్డు - గుంటూరు.

ఫోన్: }
వికోడ్ }

{ ఫోన్: }
356

త్యాగల తప్పుబెట్టులు త్వదర్థమురా యని యల్లుగుట్ట భో
గశ్రమఁదీర్చె స్వీన్నమృదుగండ యుగంబును దుచ్చిపయ్యెదన్

ఓ హరినీలరత్న శకలోజ్జ్వలకైశిక ! నాప్రభా ! జగ
న్మోహనమూర్తి నీవయిన ముద్దులు మామక గండభాగ భా
క్తీ హవణిల్లు పత్రముల క్రేవల స్ఫూరిత దంతరోచులై
కోహటిలన్ వలెన్ గమలకోరకమయ్యె నదేమి మోమురా

ప్రేయస! నీ ముఖముపయిపెట్టిన కస్తూరిబొట్టు శీర్ణమై
సోయగముల్ వెలార్చు నినుజూచిన పూచును మ్రోడువాటు నా
యీ యెద నా విలాసముల యిక్కకు సీకు శ్రమంబు తీరఁగాఁ
దోయద నీలదేహ! పరితుష్ట వ్రజాంగన! వీతుపయ్యెదన్

మారవృషత్కభిన్న సుకుమారశరీరలు గోపికాంగనా
వారము హోదినీతటవిభాస్వర శాద్వలశయ్యమీఁద నా
చేరువ నిన్ను గాంచెదరు చిక్కణగల్గ విలోచనాంచల
స్ఫూరిత హాసరోచులయి శ్యామలమూర్తి యొకింత పల్కరా.

పలుకరాదో? ముక్తామణులొలుకఁబోవు
యాదవక్షీరజలధి శుభ్రాంశుబింబ!
చిలుకరాదో! గానామృతశీకరముల
వల్లవపథూ తటిల్లతా వారిదంబ !

ఆరవ యోగ్య ఆంధ్ర సాహిత్యం

శ్రీ నాగ క్ల గురు ప్రసాద రావు

1

త్రివయ్య శతాబ్ది ప్రారంభంనుండి నవీనాంధ్ర సాహిత్యం మువ్వకలమై,

ఎన్నో సాగులు పోయినది. ఈనా డేయర్లలో విమర్శయందు సాహిత్య మనే పదం వాడబడుతూవుందో అదే యర్థంలోనే ఈ వ్యాసంలో ఆపదం వాడ బడినది. సారస్వత వాఙ్మయ పదాలకున్న అర్థంకంటే భిన్నమయిన అర్థంలో సాహిత్యపదం ఇటు సంభావించబడినది. ఆ అర్థాన్ని ఆధారంగా తీసికొని నవీనాంధ్ర సాహిత్యాన్ని, బహుముఖాలుగా విస్తరించినదాన్ని, వీరివాదాత్మకం చేయాలనే ప్రయత్నం—నమగ్గంగా కాకపోయినా, ఇందు గోచరిస్తుంది. అరవై యేండ్లు నిండిన సాహిత్యాన్ని ఒక్క యూపుతో, పరిమిత పరిధితో క్షోదక్షమంగా పరిశీ లించి, తక్కినదో పెట్టి తూచి మంచి సెబ్బరంను ఎంచటం దుశ్శక్తున్న షి యం సహృదయులకు వేరుగా చెప్పవలసిన పనిలేదు. వారికి తెలియనిదిగాదు. కేవలం నూతన భావోద్యమాలు ప్రతిబింబించిన సాహిత్యమే ఈ వ్యాసంలో పరామర్శించబడుతుంది. ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యంకంటే ఏ యే భావోద్యమాలు మూలంగా నవీనాంధ్ర సాహిత్యం భిన్న స్వరూపంలో కనబడుతూ వున్నదో ఆ భావాల పోకడలు చూపబడునని సారాంశం. అందుచే ఈ అరవై యేండ్లలో సుగృహీత నామధేయులయిన గ్రంథకర్తలందరూ గూర్చి ప్రత్యేకంగా చెప్పటం కుదరదు. అవసరమూలేదు. ఆ యా గ్రంథ కర్తలనుగూర్చి సమర్థులైన వారెందరో ప్రత్యేకంగా విమర్శలు వ్రాశారు. అవసరమయిన దానికంటే ఎక్కువగా భూషించారు! దూషించారు కూడ! నూతన భావ పథంలో విహరించినవారు మాత్రమే ఈ వ్యాసంలో కనిపిస్తారు. కాని ఉదాహృతులయినవారు కొలిదిమందే యుంటారు.

అయితే ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యంకంటే నవీనాంధ్రసాహిత్యం భిన్న రూపంలో కన్పడుతూందా యను ప్రశ్న కల్గవచ్చు. భిన్నరూపంలోవుండనే సమాధానం. సాహిత్య ప్రపంచంలో ఒకా నొక నవయుగం ప్రారంభమయినదనే చెప్పాలి. శ్రీ విద్వాన్ విక్టం ఈ యుగాల్ని గూర్చి ఏమన్నారో చూడండి.

“ఏ జాతి చరిత్రతోనూ, ఏటేటా వసంతం విరియదు. ఒక్కొక్క శకంలో అఖండప్రతిభాసమున్నేషం జాతి జాతినీ సమగ్రంగా వర్షతో ముఖంగా సముత్తేజితంచేసి నవయుగానికి వాదీవాచకమవుతుంది.

అలాంటి తరుణాన్నే మనం స్వర్ణ యుగమనీ, నవయుగమనీ భావిస్తాము. ఎందుకోనో ఒకందుకో ఏ కొంతో మార్పు వచ్చినపుడెల్లా నవశకోదయం అను కోము. ఏ ఒక కొత్త ఉద్యమమో ఆరంభమై నపుడెల్లా దానిని నవయుగ ప్రాదుర్భావమని తలంచము.

ఆ మార్చేదో అంతదాకా నడుస్తున్న జీవన గతిని కొత్తదారుల్లోనికి గజాలున కొంపోయిస్తున్నదూ, ఆ మార్చేదో ఒక రంగానికి పరిమితంగాక వర్షతో ముఖమయిస్తున్నదూ, ఆ పరిణతి ప్రభావం అనాటికే వర్షావృతంగాక, కొన్నేండ్ల దాకా జాతి ప్రగతి వధ ప్రయాణానికి పాదేయ మివ్వగలిగినప్పుడూ అదే నవయుగంగా నవశకంగా సంభావిస్తాము.

తెనుగుజాతి మనుగడనే మాన్యం చేసిన మహాత్మ్యముకాలం గనుకనే ఇరవయ్యో శతాబ్ది ఆరంభ కాలంలో అటూ, ఇటూ ఉన్న సమయాన్ని మన మెంతో అపురూపంగా అంగీకరిస్తున్నాము.” (తెలుగు వాఙ్మయము, పుటలు 196—197.)

ఇతి వృత్త స్వీకారంలో, దాన్ని తీర్చి దిద్దటంలో గ్రంథ సరిమాణల గ్రంథకర్తల ఐక్యతలో ప్రక్రియాశీలంలో ఏవీ నాంధ్రసాహిత్యం ఎన్నో గడుసరి తీరులను ప్రదర్శించినది. స్వాతంత్ర్య శుభావతార సమయాన్ని హద్దుగా భావించి, ఆ తీరు తెన్నుల వన్నెలూ, చిన్నెలూ చూపటం జరుగుతుంది. పౌలభ్యాన్నిబట్టే స్వారంభ్యసిద్ధి వేసమహద్దుగా భావించటం బరిగినదే కాని అన్యధాకాదు. ఏ వాణి తెలుగు మాగాణం నాలుగు చెరగులా ప్రదిద్దనించి క్షరూత లూగించినదో ఆ వాణి ప్రతిధ్వనుల ప్రతిధ్వనులు ఇంకా వినిపిస్తూనే వున్నవి. దాని నింకా కొందరు ఆలాపించుతూనే వున్నారు. ప్రాచీన సాహితీ సంప్రదాయాలు పల్లించినటం కూడా జరిగినది. జరుగుతూనే వున్నది.

ఇరవయ్యో శతాబ్ది ప్రారంభంనుండి నూతన రీతుల్లో నడిచిన సాహిత్యానికి దోహదం పందొమ్మిదవ శతాబ్దం చివరి రెండు దశాబ్దాల్లో జరిగిన దనే చెప్పాలి. ఆ శతాబ్దం చివరి నాళ్లలో వున్నవారే ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో గూడా జీవించారు. మారు మూలల్లో కుంటు కుంటూ, నడిచిపోయే ఆంధ్ర సరస్వతని చేరదీసి, లాలించి, పాలించి నలుగురిలో తలయెత్తుకొని తిరిగేటట్లు చేశారు. కొందరు శక కర్తలు. నర్మనతీదేవికి నూతనాలంకారాల్ని సమకూర్చారు వారు. రాబోయే రెండు మూడు తరాల గ్రంథకర్తలమీద అరవై ప్రభావాన్ని చూపారు వారు. ఆ మహా మనీషులు కందుకూరి వీరేశలింగముపంతులు, గురజాడ అప్పారావు, తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు, గిడుగు వేంకట రామమూర్తి, కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు, కొమర్రాజు లక్ష్మణరావు, కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారలు. నూతన సాహిత్య ప్రక్రియలు సృష్టించి, కావ్య తత్వస్ఫూర్ణందోరుల్లో కొత్త దవాన్ని చూపి, కవితా కన్యను పూరూరాలి పిప్పి, “అద్యత నాంధ్రకవి ప్రపంచ నిర్మాత”లై, భాషా పరిణామ ప్రాగల్భ్యాన్నివాటి, ఆంధ్రదేశంలో సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనానికి బీజావాసం చేయుటమేగాక, అండగా నిలబడి, తెలుగు వారికి విజ్ఞాన పీఠావధారాపాత్ర లందించి, సాహిత్యసభన శక్తి సంపాదనము నకు బాలులు చూపిన విరాణ్ణార్తులు వీరు. తెలుగువారు ఇటువేల్చులుగా ఆరా ధింపదగినవారు వీరు. ఈ శీఘ్రజీవనముల అపార వాగ్దేవతావాన్ని పుణికి పుచ్చుకొని స్వసంస్కార పరిపాకంలో తరువాత వచ్చినవారు నవీనాంధ్ర సాహితీ మందిరంలో నూతనప్రతిష్ఠలు గావించారు.

“సామాన్యముగా జాతీయ జీవనము తద్యాజ్ఞయమున బ్రతిబింబి తంబై యుండునను విషయము నితర భాషా వాఙ్మయ పరిచితలేని కేవల హైందవ విజ్ఞాన దురంధరులగు మనవారు కొందరు పాటించరేమోకాని, సాహిత్య వాఙ్మయములను నప్పటి విమర్శ కాభిప్రాయములను పరిశీలించిన వారి కెల్లరకును నది వాఙ్మయ విషయమున నొక ముఖ్య తత్త్వముగ గోచ రించక మానదు. ఏ తత్త్వత్వాతవగాహనకు దేశ చరిత్ర జ్ఞానము కూడ కొంచె మవసరమని తోచెడిని. దేశమున నొక్కొక్క కాలమున గల్గు వివిధ రూపంబులగు విప్లవములు జాతీయ జీవనము నెట్లు మార్పు చుండునో యట్లే భాషా వాఙ్మ యములను గూడ మార్పు గలిగి యుండును. ఒకవేళ మన వా రీ విషయము నంతగా గమనించకున్నను, దేశచరిత్ర రచనా విషయమున నాదినుండియు దూషింభావము వహించి, యెల్లప్పుడును బరమార్థ చింతా తత్పరులయిన వీరి యెడల నిది యంత యాభ్యర్థ జనకము కా”దని కోరాడ రామకృష్ణయ్యగారు. నవీనాంధ్ర సాహిత్యాన్ని అర్థం జేసుకోవాలంటే ఈ శతాబ్ది ప్రారంభం నుండి తెలుగునాట తెలివికి పాదులు కట్టిన ఆ యా ఉద్యమాల్ని పరిశీలించాలి.

భేదం అయితేనేమి—నవలలేనని, ఇకపోతే ఆంగ్లసాహిత్యవల్ల భారతీయ సంస్కృతి కలుషితమైపోవలంతప్పు ఒరిగిందేమో లేదని—ఆర్యసంస్కృతి కఠినా—వారు నొక్కి వక్కాణిస్తున్నారు. ఏనాకికాదులు క్రిస్తు పూర్వం కొన్నివేల సంవత్సరాలనుండి మనదేశభాషలో పర్తిల్లిన పర్తిల్లిన పర్తిల్లిన. అసాహిత్య ప్రక్రియలన్నీ ఆంధ్ర సాహిత్యంలో అవతరించటానికి ఆంగ్ల సాహిత్యమే దోహదం చేసింది. ఆంగ్లవాఙ్మయ ప్రభావితమైనవారే చర్చు స్థితి పూనుకొన్నారు. ప్రతిసాహిత్య ప్రక్రియనూ సంస్కృతానికి ముడి పెట్టుటం తగదు. ఈ సిద్ధాంతం వివిధ సాహిత్యప్రక్రియోపాధులను—వైదేశికములుగా అంగీకరించటానికి అంతరాయ మూలం చేయటంచేత—సంస్కృత సాహిత్యంలో అన్వేషించటంవలన పుట్టినదేరప్పు నవీనాంధ్ర సాహిత్యపరిధామాన్ని గమనించి చెప్పినదిగాదని వ్రాస్తున్నందుకు పరిణత బుద్ధులు మన్నించాలి.

ప్రాచీనకాలం నుండి చెల్లతూవున్న సాహిత్య సంప్రదాయాల విచ్ఛేదం ఈ శతాబ్దంలో ఎక్కువగా గోచరిస్తున్నది. ఈ సంప్రదాయ విచ్ఛేదానికి ఆంగ్లసాహిత్య పఠనం—దానితోపాటు మారుతూవున్న జీవనగతి—దాగా పుసికొల్పినది. అయితే సంప్రదాయ విచ్ఛేదం అన్నది వెట్టితలలు వేసిందన్న విషయంకూడా మనం విస్మరింపరాదు. సంప్రదాయ విచ్ఛేదానికి పుదాహరణంగా పద్యకావ్యగతిని తీసికొందాం. సంస్కృతభాషలో అలంకారకాస్త్రం బహుముఖాలుగా విస్తరిల్లినది. దానిలో కావ్యపాతువులు, కావ్యభేదాలు, కావ్యవర్ణాలు, నాయికా నాయకభేదాలు, రసమీమాంస, కావ్యకర్తాధికారము, శబ్దార్థాలంకారాలు, శబ్దార్థ దోషాలు చక్కగా నిరూపించబడ్డాయి. అలంకారకాస్త్రం ప్రోక్త లక్షణాలతో వ్రాస్తేనే కావ్యనామం సార్థక మవుతుందని తచ్చాస్త్ర వేత్తలు వాదించిన రోజులకూడా ఉన్నాయి. కాని నవీనాంధ్రకావ్యకర్తల్లో ఎక్కువమంది ఆ సాహిత్యకాస్త్రనియమ చోదితులు కాలేదు. ఇదియేకముఖ్య భావ పరివర్తనం. ఈభావ పరివర్తనానికి పెట్టునికోటగా నిలబడినది కట్ట మంచి రామలింగారెడ్డిగారి కవిత్వ తత్వప్రచారం. దానిలో రెడ్డిగారు ప్రబంధ దుర్బలాన్ని ఎలుగెత్తి చాటారు. నవీనకవులందరూ ఆప్రబంధ గుణాన్ని పరిపాలించటానికి ప్రయత్నించారు. కావ్యరసపరిపాలనం విషయంలో కూడా మార్పు వచ్చినది. శృంగార రసంతోపాటు తదితరసాహిత్య సమప్రధాన్యం లభించినది. నవీనకావ్యాల్లో చమత్కారం రసమనిపించేటంతగా ప్రబలింది. కావ్యపాతువుల్లో పుష్కలత్వం ప్రతిభాభ్యాసాలకే ప్రాచుర్యం లభించినది. ఇతివృత్త వైవిధ్యం వున్నది. అది స్వల్ప విస్తృతి పొందినది. ఈ మార్పువల్ల లఘు కావ్యాలు అసంఖ్యాకంగా అవిర్భవించాయి. ఈ మార్పునుచూచి క్రిమాన్ రాళ్ళవల్లే అనంతకృష్ణ శర్మగారితోంటి వారే మహాకావ్యాలు రచించేకాలం నిష్క్రమించిందని భావించటం జరిగినది. కొత్తకొత్త నాయికా నాయకులు కన్పించారు. లోదారిబుచ్చిగాడు మొదలు లోకోత్తరపురుషుని వరకువున్న నాయకులు, అక్కమ్మ, ఎంకీ మొదలు అరుంధతి వరకూ వున్న నాయికలూ కావ్యాల్లో సాక్షాత్కరించారు. అంతేగాక ఆదర్శవాదం కంటే వాస్తవికవాదం కళారంగంలో గణ్యకట్టినది. ప్రతిసాహిత్య ప్రక్రియలోనూ ఈ మార్పు కన్పడుతున్నది. మహాకావ్యాలు లేవనిగాని, సంప్రదాయ పరిపాలనం చేసినవారు లేరనిగాని ఏవరూ ఈవాక్యాలు చదివి భావించరాదు. ముఖ్య లక్షణాన్నే ఇక్కడ వివరించటం జరిగినది.

ఈ సంప్రదాయ విచ్ఛేదానికి సంబంధించినదే న్యాయవారిక భాషాధ్యయనం. దీని ప్రభావం నవీనాంధ్ర సాహిత్య ప్రపంచంలోదాగా ద్యోతక మవుతుంది. ఈ పుద్యమ పితామహులు గిడుగు రామమూర్తి శంతులుగారు. ప్రాచీనకాలంనుండి సాహిత్యవామాంకితమైన దంతా గ్రాంధిక భాషావకుంత వాన్నే ధరించినది. చిన్నయసూరి బాలవ్యాకరణము, బహుజనపల్లి సీతారామచార్యులవారి శబ్దరత్నాకరము మనవండితుల పాటిటికి అపార మేయములయిన లక్షణ శాస్త్రమూ, విఘంటుపూ అయినాయి. బాల వ్యాకరణం అంగీకరింపని శబ్దరూపము, శబ్దరత్నాకరం స్వీకరింపని పదమూ

ఇంటింటికీ

కావాలసిన

శ్రీవత్సవారి

ఔషధములు

శ్రీకాఫ్

సకల మైన
దగ్ధలను
వెంటనే
నిలుపునది

స్కిన్ డెక్స్

కురుపులు, గాయములు,
కోతలు, గడ్డ, మొదలైన
చర్మ రోగములను
నివారించును

కిల్మ్

దోమలు, నల్లులు,
ఇంకా సకలమైన
పురుగులను
చంపును

కాడోమాల్

కాడ్ లివరు ఆయిలుతో
మిశ్రితమైన మాట్టు
యిది పిల్లలకు
పుష్టినిచ్చే ఆహారము.

Nareex

శ్రీవత్స కెమికల్స్ & డ్రగ్స్

(ప్రై) లి., మదరాసు. 30

అనుమతిని పెంచుకొన్నాయి. ఎంత ప్రాచీనగ్రంథం ప్రయోగమయినా విస్తృతమైనది కాదు. అందుకే, కట్టరత్నాకరానికి అంగీకారమే, కానీ అని మన మహామహోపాధ్యాయులు ఆలోచించి బహుశా పెంచుకొని, రికార్డింగుచేసి జరిగింది. వారు సూరిగారిని, అచార్యులగారిని పిలువించినట్లుగా శ్రీ వాదాది కవులను—వారి గ్రంథాలలోని ప్రయోగాలను విషయంలో కూడా—వివరించలేదు. ఎందులో పూర్వకపులు తమ లాభార్జన వాసన ముందుకు వాదవ్యాకరణానికనుకూలంగా తిద్దటంతో ముందరులు ఎంతో సహనమూ, సామర్థ్యమూ ప్రదర్శించారు. జీవద్వాప ముంజులూ పుంజులూ, పదాలు అర్థశబ్దవిసరిమాణాన్ని పొందుతాయని అమోఘులెన్నింటి, రాస్త్రకర్త నియమబద్ధం చేస్తాడని అంగీకరించటానికి మాత్రం మనపండితులకు సహనం లేక పోయినది. తత్వాన్ని దర్శించే సామర్థ్యమూ కొరవడిపోయినది. భాషావిషయంలో అవక్రమిక్రమాన్ని, సత్య దర్శనాన్ని ప్రదర్శించినవారు గిడుగు రామమూర్తి వంతులుగారు. ఆ ప్రజ్ఞామూర్తి పాండ్యపాలనం వల్ల గ్రామ్యపదాలుగా ఈనడిపబడిన పదాలన్నీ పురాణ వైభవాన్ని, పరమప్రామాణ్యాన్ని సందించుకొన్నాయి. నవీన సాహితీ పదస్వరూపము మారింది. కావ్యకర్తలు, తదితరులూ శిష్ట వ్యావహారిక రూపాలను అంగీకరించారు. నకలసాహిత్య ప్రక్రియలూ వ్యావహారిక దాసులో వెలువడ్డాయి. ఈ వాదం రామమూర్తిగారి కాలంలోనే ఆయనకూడా గుర్తుపట్టలేనంత వ్యావహారిక భాషావాదంగా రూపాంతరప్రకృతిని అలవరచుకొన్నది.

సంప్రదాయ విచ్ఛేదంతోపాటు వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యమూ మానవతా వాదమూ అనురెండు సిద్ధాంతాలకూడా నవీనసాహిత్య గతిని నిర్ణయించాయి. ఆంగ్లసాహిత్య పఠనంవల్ల ఈరెండుసిద్ధాంతాలను అంగీకరించి ప్రచారం చేసినవారి సంఖ్య బహుళమయినది. వ్యక్తి, అతని అంతరాత్మ, అతనిమనః దుఃఖాలు, అతడు పుట్టి పెరిగిన చుట్టుపట్టులు—వీని పరిశీలనం ఎక్కువైంది. వ్యక్తిత్వమను తత్త్వం మనైతికం చేయసాగినది. ఆత్మాశ్రమయిన సర్వ సాహిత్య ప్రక్రియలకూ ఇదే మూలం. మానవతావాదం విజయయాత్ర చాగింది. ఈవాదం ప్రచారం వ్యక్తికీ వ్యక్తికీ, సంఘానికీ సంఘానికీ, జాతికీ జాతికీ మధ్యపున్న భేదాలు అనుచిత్తాలు, అర్థరహితములునూ. వివిషయాన్నయినా సరే దేశకాల పరిస్థితులబట్టి ఈవాదం పరిశీలిస్తుంది. “తూర్పు తూర్పు పడమర పడమరే ఈరెండు వివాదా కలిసికొన్న” అని కిప్లింగ్ వంటి వారు చేసే వితండవాదాలు ఈమానవతావాదాను యాయులకు గిట్టవు. ప్రతిజాతీ స్వకీయ సంస్కృతి వైశిష్ట్యాన్ని భంగపరచుకోకుండా బ్రతకాలని ఆనాడే భూమిమీద దివి అవతరిస్తుందని ఈ వాదం నేర్పుతుంది.

4

నవీనాంధ్రసాహిత్యంలో ప్రక్రియా వైవిధ్యాన్ని పరిశీలించేముందు దానికి విత్తువాటి నానిగూర్చి కొంతయినా వ్రాయాలి. ఈసాహిత్యగతిని మార్చిన ముగ్గురు వ్యక్తులు హిమవత్సరవత్ శృంగారాల్లాగా వుంటారు. కందుకూరి వీరేశలింగముగారు, గురజాడ అప్పారావుగారు, రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు అముగ్గురు వ్యక్తులు. కందుకూరి వీరేశలింగంగారు నవలకూ, స్వీయ చరిత్రకూ, వ్యాసమునకూ, ప్రహసనాలకూ, ఇంకా ఇతరములయిన వానికి ప్రీతారం చుట్టారు. వారేదీ వ్రాసినా సంఘ సంస్కారం ప్రధానం. తదితర సాహిత్య గుణాలు గణం. రసానందంకంటే ప్రక్రియలో ఉపదేశం చాలా ముఖ్యమన్నరీతి వీరినల్ల బలపడింది.

కావ్య తత్త్వవృద్ధిందరీతుల్లో విస్తృతములయిన పోకడలు పోయిన వారు గురజాడ అప్పారావుగారు. నిర్మలమయిన పోస్టాన్ని తెలుగువారి కందివ్వటానికి ప్రయత్నించి కృతకృత్యులయినవారు వారు. అప్పారావుగారు లక్ష్య ఛిద్దిలో కథానికలు వ్రాసిరి. “ప్రబోధ కావ్యము, అత్త పరకావ్యము ప్రేమ గీతము, కథాకావ్యము—అన్నీ తరువాత తరంవారికి మచ్చున కందించినట్లు ఆయన వ్రాశారు.” గురజాడవారి రచనల్లో మానవతావాదము గూడుకుట్టు

కొన్నది. అప్పారావుగారి “కన్యాశుల్కం” ఇతి వుల్లసమ్మానంలో పాత్రచిత్రణలలో, పాత్రచిత్ర సజీవభాషలో ఎన్నో ఒయ్యారాలు ఒలికించినది.

అమేమయంలో ఆంధ్రసాహితీ రంగస్థలంమీద రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు కనిపించారు. సుబ్బారావుగారి మార్గం అప్పారావుగారిమార్గం కంటే భిన్నమయినది. రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు రవీంద్రుని అంతే వాసి. వారిని దిద్దితీర్చినది శాంతినికేతనం. రవీంద్రుని చాయలు రాయప్రోలు గ్రంథాల్లో, వెంకట పార్వతీశ్వర కవుల “ఏకాంతసేవ” లో రూపొందాయి. గురజాడ వ్యక్తిత్వంతోకంటే రాయప్రోలు వ్యక్తిత్వంలో భారతీయ సంస్కృతి ముద్ర ఎక్కువ. “పాశ్చాత్య సాహిత్యపరిచయ పాండిత్యాలూ వంగకవితా భంగిమలు, మననాలు ముమ్మరంగా అలముకొన్న రాష్ట్రాభిమానమూ వర్తమాన సాంఘికసమస్యలూ, ఇవే రాయప్రోలునూ కదిపినది. గురజాడవారి మానవప్రేమనూ, తోడివారిని బాగుపరచవలె నన్ను మహాదృష్టాన్నీ, మనసున ఉంచుకొని తనకనితను కేవల ప్రాచీనపద్ధతికి భిన్నంగా జానపదకవిత అంత నివాదంబరం, నిర్మలంకనున్నా, అంత సులభ సుందరమైన పద్ధతిని మలుచుకున్నాడు. ప్రబంధశిల్పాన్ని, వస్తువునూ కాదన్నా, భాషాచ్ఛందో రీతులతో పూర్వమర్యాదను మన్నించినాడు. ప్రేమను తన మానవ పోషకాన్ని, విశ్వమ ప్రేమరూపులయిన పాత్రలను పోషిపోషుకుని, అనాటి స్త్రీ దుస్థితిని—మరొకతిరున ఆమెను దివ్య మగా చూపుటద్వారా—తీర్చుటకై యత్నించినాడు. (విద్వాన్విశ్వం. తెలుగు వాఙ్మయము. పుట. 217). ఆచార్య లక్ష్మీ పూర్ణజనం గారవట్టుగా “మధ్య తరగతి సంసారుల జీవితవృత్తము కథావస్తువుగా ఆంగ్లభాషాపరిచితివే సమానమైన ప్రకృతి తత్త్వ కథన ప్రీతితో హృద్యమయిన స్వభావక్రితో ఖండకావ్యమని క్రొత్త ప్రక్రియ సుబ్బారాయకుని ప్రచారమునకు తెచ్చి “తృణకంఠము” మొదలగు లఘుకావ్యములను సృష్టించెను.” (తెలుగు సంస్కృతి. పుట. 622)

సాహిత్య ప్రక్రియా వైవిధ్యం నవీనాంధ్రసాహిత్యంలో బాగా కన్పడుతుందని ముందే మనవిచేశాను. అన్నిటి అవిర్భావమూ, పరిణామమూ సర్వతోముఖంగా నిరూపించటం సాధ్యంకానిపని. ఆయాభావోద్వహాల రీతులను వర్ణించేటప్పుడు కొన్నిటి ప్రస్తావనవుంటుంది. 1947 వ సంవత్సరం తర్వాత వెలసిన సాహిత్యాన్ని సమీక్షించేటప్పుడు కొన్నింటిని స్థూలంగా పరిశీలించటం జరుగుతుంది. అన్ని ప్రక్రియలను మించి సర్వవ్యాప్తమైవున్న ఆంధ్ర వచనపద్ధతిని వివరించటం సాధ్యంగాదు. ప్రస్తుతానికి రూపక పరిణామం, వలతరీతులు, కవితారీతులు, హాస్యరచనాభంగిమలు చూపటంతో పంపుస్తే చెందకతప్పదు.

(క) ప్రాచీనాంధ్రసాహిత్యంలో రూపకాలులేవు. సంస్కృతంలోవున్న నాటకాలు కావ్యాలుగా రచింపబడ్డాయి. కాని యక్షగానమనే ప్రక్రియమాత్రం ప్రాచీనుల్లో మెలుగుతునే వున్నది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దం ఉత్తరార్థంలో నాటకరచన జరిగినప్పటికీ, అనాటకాలకు బహుశఃప్రచారం లభించినది ఇరవయ్యో శతాబ్దంలోనే. ఉద్దండమయిన పండితులే సంస్కృతాంగ్ల నాటకాలు పరివర్తంపబడ్డాయి. ఆ తర్వాతగాని స్వతంత్ర నాటకాలు రచింపబడలేదు. ధర్మవరం కృష్ణమాచార్యులుగారు, కోలాచలం శ్రీనివాసరావుగారు నాటకకళను ఉన్నత స్థానంలో అధిష్టించజేశారు. వీరిరువురూ పౌరాణిక చరిత్రాత్మక నాటకాలు సృష్టించి వాటిని స్వయంగా ప్రదర్శించారు. “విషాదసారంగధర” తొలి విషాదంత నాటకం. శ్రీమంతులు సైతమూ ఈనాటక కళను ఎంతో అభివృద్ధికి కొంపోయారు. “గయోపాఖ్యానం” “హరిశ్చంద్ర” “తారాశాంతం” పానుగంటి వారి నాటకాలు ఆంధ్ర దేశంలో బహువారాలు ప్రదర్శింపబడి ప్రేక్షకుల ప్రసంశలు అందుకొన్నాయి. పౌరాణిక రూపకరచన తిరుపతి వేంకటకవుల పాండవజనన—ప్రహస—ఉద్యోగ—విజయ—అశ్వమేధములతో శిఖరాగ్రాన్ని చేరుకొన్నది. పౌరాణిక నాటకాలలోని పద్యాలు నిరక్షరాస్యులనాల్కులపై నాట్యంచేశాయి. చరిత్రాత్మక రూపకాలుకూడా

రచించబడ్డాయి. కోలాదతి శ్రీనివాసరావుగారి “రామరాజు”, చారిత్రాధాన రూపకమయిన “ప్రతాపనాదీయం”, శ్రీపాదవారి “బాబ్బిలి” గుండిమెడ వేంకట సుబ్బారావుగారి “శిల్పిరాజ్యవతనం”, కొప్పరపు సుబ్బారావుగారి “రోషనార” అతి ప్రశస్తి పొందాయి. “రోషనార” వల్ల ఆంగ్లప్రభుత్వం చారిత్రక నాటకాలను నిషేధించటంకూడా జరిగినది. సాంఘిక సంస్కారం ప్రతిబింబించిన రూపకాలు “కన్యాశుల్కం” “కంఠాభరణం” “ఏలూముడి” “వరవిక్రయం” “మధుసేన” “రంగూన్ రౌడీ” మున్నగునవి.

ఈ రూపక రచనన ఎన్నో మార్పులకు లోనయినది. ప్రాచీన సంస్కృత నాటకాలను అనుసరించి కొందరూ, ఆంగ్లరూపక ప్రభావితమై కొందరు రూపక రచన చేశారు. రాగతాళయుక్తము లయిన పాటలు, పద్యములు, గ్రాంథికభాష, కొన్ని రూపకాల్లో ప్రధానస్థానం వహించాయి. క్రమక్రమంగా కేవల వచనరూపకాలూ, వ్యావహారిక పాత్రోచితభాషతో కూడినవి రాసాయి. అంకాల విభజనతో పాటు రంగవిభజనం జరగటం ఒక మంచి మార్పు. ఈ రూపక రచనతోపాటు ప్రదర్శన సంఘాలు కూడా అభివృద్ధి పొందాయి.

1929వ సంవత్సరంలో ఆంధ్రనాటక కళాసరిషత్తు స్థాపించ బడినది. అయినా అది 1933వ సంవత్సరంలోనే ప్రాముఖ్యానికి వచ్చినది. ఈ సరిషత్తు 1941వ సంవత్సరం నుండి నాటక ప్రదర్శనలలో పోటీలు నిర్వహించినది. దీనితో ఆంధ్ర రూపక రచన విస్తృత స్వరూపాన్ని ధరించినది. “పాతేరు” “కులంలేసిపిల్ల” “ఎదురీత” మొదలైన రూపకాలు చాలా రచించ బడ్డాయి. సాంఘిక సమస్యలు ప్రబలంగా ఇట్టి రూపక గతిని విర్ణయించాయి. 1949 వ సంవత్సరం తర్వాత ఆంధ్రనాటక కళాసరిషత్తు గౌరవాన్ని వాంఛించటం వల్లగానీ, స్థానిక ప్రదర్శనార్థంగానీ కళాధికంగా రూపకాలు రచించబడ్డాయి. డి.వి. నరసరాజు, పినిశెట్టి, ప్రభు శ్రీరామమూర్తి, కొర్రపాటి మున్నగువారు రూపక రచనలో తమ నైపుణ్యాన్నిచాచారు. “బెల్లం కొండ” ప్రభుతులు రచించిన రూపకాలు ఆంధ్రదేశ సంఘాన్ని ప్రతిబిం బించుతున్నాయని చెప్పటం కష్టం. వాటిలాల సోమయాజులగారి “నాయకు రాలు” ప్రసిద్ధిపొందిన చరిత్రాత్మకరూపకం. ఎన్నో సంగీత రూపకాలు కూడా ఈ సమయంలో వినిపించాయి. “తెనుగుగడ్డ” మున్నగున వట్టివి. “నాగసేన” “రాగమంజరి” “ఉషారాగం” మొదలైనవి నృత్యగీత రూపకాలు. రేడియోకోసం శ్రీ రజని “చండిదాసు” మున్నగునవి రచించారు. నందరావు ఇట్టి 1947 తర్వాత వచ్చిన రూపకా లుదాహృతాలై వాయి.

నవీనాంధ్ర సాహిత్యంలో చలనచిత్రరచనలకు ఒక మహాసరిణామం. ఆంగ్ల సాహిత్య ప్రభావం మహాసాహిత్యంమీద ఎట్లా పనిచేసినదో నవలలో మూడ లగా ఉన్నది. పీఠేశలింగం వంతులుగారి రాజశేఖరచరిత్రం నవలకు నాంది పాడినది. వారి తరువాత ఈసాహిత్య ప్రక్రియకు మెరుగుపెట్టినవారు చిలకమర్తి లక్ష్మీ నరసింహంగారు. కొమరాజు లక్ష్మణరావుగారు విజ్ఞాన చంద్రికానుండలి స్థాపించి ఈ ప్రక్రియను ఎంతో ప్రచారంచేశారు. వంగభాష నుండి వచ్చిన నవలలు తెలుగువారికి సుధాభాండీకలయ్యాయి. చక్రపాణిగారివల్ల తెలుగు దేశాన్ని చూచిన శరత్ బాబు తెలుగువాడే ఐపోయాడు. భోగరాజు వారాయణమూర్తి చారిత్రకనవలలు, కేతవరపు వేంకటేశ్వరి సాంఘిక నవలలూ ఆంధ్ర దేశాన్ని అవగృహీతరచాయి. కానీ బాల్కడశలో వున్న ఈ ప్రక్రియను పెంచి పెద్దచేసినవారు ఉన్నతలక్ష్మీ నారాయణ, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, అడవి బాపరాజుగారలు. ప్రస్తుతానికి “మావల్లి”ని గూర్చి వ్రాయటం విరమిస్తాను.

సత్యనారాయణగారూ, బాపరాజుగారూ మహాప్రజ్ఞాన ధురీణులు. అసాధారణ కల్పనాచాతురీ మూర్తులు. విక్టోరియా మహారాణి కాలములో రచించబడిన నవలల పాత్రలు వీరువురి నవలల్లో స్పష్టంగా కన్పిస్తుతూ వున్నాయి. “భాకర” “హార్డి” “గార్లవర్ధి” ప్రభావానికి అడవి బాపరాజుగారూ, విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారూ లోపడినవారే. కానీవీరిరువురి మార్గాలకుఎక్కడా అందికా సాందికావడం. దానికి కారణం ఇరువురి వ్యక్తిత్వభేదం. సత్యనారాయణ

బాపరాజులు సాంఘిక నవలలూ, చారిత్రక నవలలూ చిన్నపిన్నవై రచించారు. “నారాయణరావు” “హమదిందు” వంటినవలలను బాపరాజుగారే వ్రాయ గల్గుతారు. సమకాలీన సంఘాన్ని, చారిత్రకయుగాల్ని, యధార్థమయిన భావక దృష్టితో రసమయంగా దర్శిస్తారు బాపరాజుగారు. ఏయుగం సంఘమయినా దానిజీవనశక్తి బాపరాజుగారి నవలల్లో సత్యసందర్భంగా సాక్షాత్కరిస్తుంది. అజీవనశక్తిని వ్యక్తిత్వభేదంతో వారు సృష్టించిన పాత్రలు ప్రదర్శిస్తాయి. బాపరాజుగారిదృష్టి యుగీ దృష్టి. ఆదృష్టికి ప్రపంచంలో సామరస్యం తప్ప మరొకటి కన్పించదు. వ్యతవారాయణగారి దృష్టి అట్లాంటిదికాదు. సనాతన ధర్మ మనుకారమూ, తదన్వధర్మనికారమూ, సత్యనారాయణగారి నవలల్లో మూర్తీభవించినవి. సనాతనధర్మ భృక్ష్ణానుమండి వారు ప్రపంచాన్ని పరీకి రిస్తారు. పార్శ్వత్య సభ్యతా సంబంధం వల్ల బహుధా పతనమైపోయినదని గ్రంథకర్త భావించిన ఆంధ్రదేశాన్ని “వేయవడలు” చూపిస్తున్నది. జమీదారీవ్యవస్థ, వర్ణాశ్రమధర్మవ్యవస్థ, దేవదాసీ విధానము—ఇవియే భారత జాతికి తరుణోపాయాన్ని ప్రసాదిస్తాయని విశ్వనాథ విశ్వాసం. వారి నవలల్లో సమస్య ప్రధానములయిన నవలల సాంఘికంగావచ్చు, చారిత్రకంగావచ్చు వినవల్లో అయినోనరో విశ్వనాథ సృష్టించిన పాత్రలు ఆర్షధర్మాభిముఖంగా ప్రయాణం చేస్తాయి. అందుచేత అవి సజీవములుగా వుండవు. మరి గ్రంథకర్త చేతికిలు బొమ్మలులాగా వుంటాయి. ఆర్షధర్మాన్ని అపారోక్షియంగా విరూ పించటంకోసం సత్యనారాయణగారు బొద్దాదిమతద్వాషణం చేయటానికి వెనుకంజవేయరు. “ధర్మచక్రం”, అదినుండి ఎంతో మనోహరంగా నడిచిన “ఏకవీర” వారి యీ నిరసనదృష్టిని తేలుతెల్లంగా చాటుతున్నాయి. బాపరాజు గారి నవలల్లోకంటే సత్యనారాయణగారి నవల్లో జంధమెక్కువ. కాన్యకులాలు ఎక్కువ బెర్నార్డుషా వంటివారు సమస్య ప్రధాములయిన ప్రక్రియలు సృష్టించారు. కానీ వారిరచనల్లో కన్నడే సహజసౌందర్యమూ, నరసనతురోక్తి సత్యనారాయణగారి రచనల్లో మనకు కన్పించవు. సత్యనారాయణగారి వంటి వారు బహువిధ ప్రక్రియాస్పష్ట మరెవరూ మనకు కన్పించరు.

(బ) ఈ యుగంలో కవితా విలాపి ఎంతో హోయలు చాటినవి. వివి ధేతివృత్త వర్ణికావనవాల్ని ధరించి ఎంతో నాజాకుతనం చూసినది. ఈయుగం ఖండకావ్యయుగము, లఘుకావ్య యుగమూ ఐపోయినది. ప్రతికవి లఘుకా వ్యాలనూ, ఖండకావ్యాలనూ రచించాడు. కట్టమందివారి “మునలమ్మమరణము” “రాయప్రోలు” వారి కృతులు ఆదర్శలఘుకావ్యాలై వాయి. ఖండకావ్యాలంటే లఘు కావ్యాలంటే నవయుగ కవిచక్రవర్తి “జాషువా” పేరు చప్పున జ్ఞాపకం వస్తున్నది. పీఠికాది బ్రహ్మపర్యంతమూ వ్యాప్తమై ఉన్న జంగమస్థావర ప్రపంచం ఈ ఖండకావ్యల్లో లలితాతి లలితరూపంలో కన్పిస్తుతూంది. పురాణోత్పాద చారిత్రక నన్నివేశాలకు నవయుగ భావస్ఫూరికంగా లఘుకావ్యల్లో వ్యాఖ్యానాలు చేయబడ్డాయి. తిరుపతి వేంకట కవుల కవితా సౌలభ్యమాధు ర్యాలు ఈ ఖండకావ్యల్లోనూ, లఘుకావ్యల్లోనూ వెలకిని వున్నాయి. కృషీ వలని జీవవగతిని వర్ణించటం ఈ యుగవిశేషం. రామిరెడ్డిగారి “కృషీ వలలుడు”తో ప్రారంభమైన ఈవరణి ఏటుకూరు వేంకట నరసయ్యగారి “క్షేత్రతల్లి”తో చరమస్థాయి పొందినది. రాధాకృష్ణల ప్రణయ వృత్తాంతం, ఉమర్ ఖయ్యామ్ తత్త్వం సవినకవుల్ని బాగా ఆకర్షించినవి. “శృంగారపీఠి” “సావళి” విలక్షణమైన కావ్యాలు.

గురజాడ అప్పారావుగారు వృత్తాల్నివదలి, జాతులను వదలి “అంత వరకూవువు జానవద గీతచ్ఛాయలో, కన్నడంలోని ప్లబ్ధి “పార్శ్వలోని ఒక విధమయిన గజల్” కలయికతో, ఒకవిరాడంబరమైన రీతిని” గేయకవిత్వం సృష్టించారు. ఈ రీతి కవులకు అనుసరణీయమైనది. రూపిటిమూర్తిగల గేయాలను బసవరాజు అప్పారావు రచించారు. తిరిపి వర్ణజంట ముద్దులొలుకు వంపును నందూరి సుబ్బారావుగారు “ఎంకిపాటలు”లో విప్పించారు. భాషా భావాలలో విరాడంబరత వీరిరువురి గేయాల లక్షణం. భావదాసుగోమకమంతా

కొలుపుచేసిన పాటలు "పెద్దరసానిపాటలు." తల్లావల్లభుల రచనలను శాస్త్రీగారు ఎన్నోగేములుచేసి వాస్తవభావం వచ్చినట్లుగా రచించారు.

(౪) హాస్యం అనేది ఎవరెవరిలో ఒక్కటిగా పరిగణించబడినా ప్రాచీన సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యంలో అది ముఖ్య స్థానాన్ని పొందలేకపోయింది. "మృచ్చకటిక"లో లక్ష్మీమూర్తీ అవ్వ జనించిన హాస్యం గోచరిస్తున్నది. సంస్కృత పీఠీ భాషాప్రవాహనంలో పుండేహాస్యం తుదకు పుంటుందని చెప్పవలసింది. ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యంలో ఎవరెవరూ చాలువుల్లో, యక్షగానాల్లో కావ్యాల్లో హాస్యం కన్పిస్తున్నది. వీరేశలింగంగారి రచనల్లో, చిలక మర్రివారి రచనల్లో సాంఘిక సంస్కారానికి లోపడిన హాస్యము, చమత్కార ప్రదానములను హాస్యమూ వుంటాయి. కేవలం హాస్యరసాన్ని ఆరాధించినవారు నవ్వులు. గురిజాడి అప్పారావుగారు స్వప్నములను హాస్యరసాన్ని తెలుసువారికి రుచి చూపించారు. "కన్యాశుల్కం"లోని పాటలు ఎటువంటి సన్నివేశంలో ఎట్లా మాట్లాడినా హాస్యరసం పొంగి పొర్లుతుంది. పానుగంటివారి "సాక్షి" నంపులూ హాస్యరస నిలయాలు. హాస్యరస ప్రయోజనాన్ని—దోషాన్ని బాహ్యపుచ్చి సంస్కరించటం— గమనించి లక్ష్యపీఠి వదలినవారు పానుగంటివారు. హాస్యరస ప్రధానంగా నవలూ, నాటికలూ రచించబడ్డాయి. మొక్కపాటివారి "బారిష్టరు పార్వతీ శం", "మోలియర్" ప్రభావంగా, మోతాదుమించిన హాస్యంలో నిండిన భువిడిపాటి కామేశ్వరరావుగారి నాటికలూ, చదివిన—చూచిన తెలుగువారు ఎంతగా కడుపు చెక్కిరియ్యటట్లు నవ్వారో! సామాన్య వంశాల్లో, శాకికసన్నివేశాల్లో నిక్షిప్తమయిన హాస్యరసాన్నిచూపే "మునిమాణిక్యం" గ్రంథాలు చిరవ్యవహితాలు. విమర్శతో తీవ్రతతో కూడిన హాస్యాన్ని చూపినవారు కిట్టమంచివారుకాగా, అతిమృదువు, సాదురూపయిన హాస్యాన్ని చూపినవారు చూపినవారు రాళ్లవల్లివారు.

స్త్రీల ఆంగ్ల సాభాగ్యములకు

లోధ

కేసరి కుటీరం

కేసరి కుటీరం

కేసరి కుటీరం

విజయవాడ - సీకిందరా బాడు - మధుర - బరహాపురం - మొగుళూరు.

ప్రే

పరిసరాంధ్ర సాహిత్యంలో కావ్యం దాదాపుగానే బాగా పేరుకొని పోయాయి. అది దాదాపులోద్భవము. తాటియ రెడ్డి, పెద్దాచి, వేణు వాదోద్భవము, అత్యుదయములోద్భవము. ఈ నాటకాధ్యయాలూ పండు రసావారిని ఆకర్షిస్తాయి. వానిలో ఒక్కొక్కటిని పేర్కొంటున్నాము.

(క) ఆత్మగీతము కవిత్వం అనుడే ఈ భావ కవిత్వానికి ప్రధానా చర్యలు రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు. "సాహితీ సురటి" ఈ కవితాశాఖకు బాగా ప్రచారం చేసినది. సత్య వ్యక్తిలో ఏదో ఒక సామ్యతకన్నే నా నిర్వహణను ముందు అనుభూతును ఉపయోగించి, ఆ ప్రయోజనాలను అర్థమయి తెలిసి, నది భావ కవిత్వం. పెళ్ళి, కీటు మొదలయిన అంశ కవులూ, రంగులూ ఈ భావ కవులకు ఉద్దీప్తి కల్పించాయి. రాయప్రోలువారు నా సాహితీమయిన దివ్య ప్రేమను అభివేదించారు. ఎన్నో పాద మాటలు వారి కావ్యాల్లో మాత్రమే అను చిరజీవులుగా వుంటాయి. నాయని సుబ్బారావు ప్రభువుల భావ కవిత్వంలో ప్రకృతి ప్రవేశించినది. ఈ శాఖలో నూటికి నూరుపాళ్ళ భావకవి అయినవారు చేతలవల్లి పుష్ప శాస్త్రిగారు. భావోద్వేగంలో, అక్షర రమ్యతలో, విచిత్రమనానాలో పుష్ప శాస్త్రిగారి కవనం పరిపూర్ణం చెందినది. ఆయన సృష్టి ఒక గంధర్వగనం. ఈ రీతిగా ఇంకా కొంతవారలనుండి వారు వేరుల నాటకాధ్యయాలూ ఉన్నాయి. ఈ భావ కవిత్వంవల్ల కోటిలూ, సెలయేరులూ మలయ మారుతాలూ, అందరకూ ప్రయాతి ప్రయామి నాయి. మాత్రం వద సంప్రదలూ వద చిత్రాలు భావలో జయలుచేయాయి. కన్నె గుంటలూ, వెన్నెలదారులూ, మొయిలు దోనేలూ, ఏదాల గున గునలూ, దావాల పరిసరాలూ—ఒక్కటేమిటి ఈ విధములైన వెన్నే భావలో స్థిరపడిపోయాయి. ఈ భావ కవిలా లోకంలో పుష్పలు నవ్వుతాయి. మూగ గుండెలు మాట్లాడుతాయి. భావ కవులలోమంచి యున్నారు. "కానీ వారిలో ఇంద్రుడింటి పానుమచ్చిస్తే, పీఠా గణ తిక్కా వంటివారి కొక స్థానం ఉన్నది. వీరిలో ప్రాచీన సాహిత్యం బలంగా రాన వస్తూ, కొత్త వద చిత్రాలు అవీ రక్తునైనా అంపంగా ప్రాయుడం లదొక స్థితికి గొంపోబడినది." (రెంగు చక్కయము పుట. 233) ఈ పద్య తిక్కావల్లభుల శివశంకరశాస్త్రిగారు మూల పురుషులుగా కన్పిస్తారు.

అక్కిరాజు ఉమాకాంచనగారు అంధ్ర సాహిత్యంపట్ల ముమరలేనివారు "నేటి కాలపు కవిత్వం" అనే విమర్శ గ్రంథంలో ఈ భావ కవిత్వాన్ని పేర్కొని చండాడారు. వారి గ్రంథంలో పక్షపాత దృష్టి, సరళమూ రెండూ కన్పిస్తున్నాయి. భావ కవులందరూ సంఘాన్ని ఆదీనించుకున్నవారే. తమ నల పును అర్థం చేసుకోలేని లోకాన్ని ఈనడించిన ఈ కవులు రాను రాను లోకంలో ఈనడించబడ్డారు. ప్రజలకూ, భావ కవులకూ ఏమాత్రం సర్దు లేకుండా పోయినది. ఈ కవులు చుట్టూ గోడలు కట్టుకున్నారు. భావ కవిత్వంలో రామకీయతకంటే అశక్తత అధికమైనది. యుద్ధ ప్రాసలు నేర్చిన ప్రతివ్యక్తి అప్రాప్త మనోహరినిగూర్చి కవిత్వం వ్రాశాడు. కాని, ఆమె కాలం గడిచినకొద్దీ దూర భూములకు తరలిపోయినది. తీసి ఎక్కువైతే మొగం మొత్తి నిట్లు భావకవిత్వాన్ని అఖండంగా చదివిన ఆంధ్రజాతికి రోయింపు కన్న వది. ఒకనాటి భావకవుల మూగగుండెలే చూడాలి. కాని తర్వాత వారు నోరే విప్పలేకపోయారు.

(చ) జాతీయోద్యమంవల్లా, ఆంధ్రరాష్ట్రోద్యమంవల్లా దేశమంతా అట్టుడికి నట్టుడికిపోయిన రోజులవి. పుణ్యలంపైన అణునాణునూ వీరతాగుణం వెల్లివిరిసిన వాళ్ళవి. అనాడు కవి వీరులెందరో—కవిత్వమనే పదార్థం తక్కువైనా—పాటలు వ్రాసి, ప్రజలను ప్రబోధించి—కర్తవ్యసూక్తులను చేశారు. గరిష్ట శత్రువారాయణదాసుగారి పాటలు వాడూదలా మారుమోగాయి. వర మాన ప్రభుత్వ విమర్శతోపాటు, ప్రాచీన భారత వైభవాన్ని నవీన కవులు వేనోళ్ళ చాచారు. చరిత్ర సృష్టించిన వీరుల యశస్సునకు అక్షర రూపం కల్పించారు.

మహాత్మాగాంధీ రాకతో భారత స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో మాతవాక్యాయం ప్రారంభమైనది. ఆయన “అసిలేని సేన”తో సత్యాహింసలను అన్వేషిస్తామని అంగీకరించి, రవి యన్ మింపని మహా సామాజ్యాన్ని వణకించాడు. బాపూజీ అమరవాణిని ఆంధ్ర రచయితలు పాడారు. జాతీయోద్యమ ప్రభావంలో బయలుదేరిన నవలల్లో వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారి “అహోబిలీయం” ఉన్నది లక్ష్మీ నారాయణగారి “మాలవల్లి” చాలా ముఖ్యమైనది. గాంధీగారి సద్బాంధాన్ని తూ. చా. తప్పకుండా ఆచరించుచూ చూపాలని ఆహ్వానించారు కథా నాయకుడు వోబయ్య ప్రయత్నించాడు. “మాలవల్లి” హింసా హింసా సంగ్రామమూ, భక్తియోగమూ పారిజన పాత్రల ద్వారా వాటివని. ఈ నవలలోపున్న ఇతివృత్తమంతా ఒక యెత్తూ, అందలి భాష మరొక యెత్తూను. కందగల తెలుగు నుడికారానికి విడిది వట్టెనని “మాలవల్లి.”

బాపూజీ దీనజన సేవానురక్తి, సత్యాహింసలూ తెలుగు కై నరలను పులకరింపజేశాయి. బుద్ధ ధర్మపదేశ గాథతో, గాంధీయ ధర్మావిష్కరణం ప్రాతిపదికగాగల మహాకావ్యం “సౌందర్యనందము”. తద్రచయితలు పింగళి లక్ష్మీకాంతముగారు, కాటూరి వేంకటేశ్వరరావుగారు. “కాటూరి” వారి “గుడిగంటలు” గాంధీయ ధర్మాన్ని వేంకటేశ్వరస్వామికి ప్రబోధించుతూ, గణగణ మోగాయి. మరి గాంధీ సందేశాన్ని త్రికరణబుద్ధిగా నమ్మి, వ్రాసిన కవితావృత్తంతా దానితో నింపినవారు తుమ్మల సీతారామమూర్తిగారు. వారు “బాపూజీ-ఆత్మకథ”ను తెనుగుగా చేశారు. సీతారామమూర్తిగారు భారతదేశంలో గాంధీయుగాన్ని తమ కవిత్యంలో ప్రతిబింబింపజేశారు. సర్వోదయరంగంలో గాంధీజీకి జౌర సుడుగావున్న వినోబావాణి కూడా సీతారామమూర్తిగారిని కదలించినది. తత్ఫలంగా వారి “సర్వోదయగానము” ఇటీవల వెలువడినది.

ఆంధ్ర రాష్ట్రాద్యమూ, తెలుగుకవులచేత కందల కదిలేటట్లు పాడించినది. ప్రథమంగా దేశభక్తిని ప్రబోధించినవారు గురజాడవారుకాగా, ఆంధ్రాభిమానాన్ని చాటినవారు రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు. “ఆంధ్రజాతి పూర్వోన్నత్యము, తరువాత తెనుగు వడుమల ప్రణయాలు, నగలు, నోములు క్షీడలు” రాయప్రోలు అభిమాన కావ్య వస్తువులే నాయి. కొదాలి సుబ్బారావుగారి “హంపి క్షేత్రము” విశ్వనాథ “ఆంధ్రప్రభు” ప్రబంధచ్ఛాయల్లో నడిచాయి. ఒక తుమ్మల సీతారామమూర్తిగారు ప్రాచీనాంధ్రత్వాన్ని ఒకవంక చాటుతూ, మరొకవంక ఆంధ్రోద్యమవరిత్రనంతా కావ్యగతం చేశారు. రాళ్లపల్లివారి పెనుగొండపాట తేనెనాక. పుట్టసరివారి “పేనుగొండక్ష్మి” గజ్జల రచన తెలుగు నా డంతటా విప్లవించినది.

జాతీయరాష్ట్రాద్యమూలు ముమ్మరంగా సాగేసమయంలో ప్రాచీన వీరుల జీవన యశోగానం చేశారు తెలుగు కవులు. రాయలసీమనుండి యిరువురు మహాకవుల కావ్యల్లో చారిత్రకవాణి వీణ మ్రోగించినది. గడియారం శేష శాస్త్రిగారి “శివభారతము”, దుర్గా రాజశేఖర శతావధాని “రాణా ప్రతాపశింహచరిత్రము”, అమరసింహచరిత్రము” వీరరస పరిపుష్కర శైలితో సాగినవి. అభినవభారతంగా ఆంధ్రులపౌర్వదయాల్లో పుండవం గలిగించే పల్నాటివీరుల చరిత్రను “వీరభారతము”, “నాయకురాలు”, “బాలచంద్రుడు” “మృగవ మాంచాల” మొదలయినకావ్యల్లో ప్రిటుకూరి వేంకట వరసయ్యగారు చిత్రించారు.

(బ) పాశ్చాత్య నాగరకతా సంస్కరణవల్ల ఆంగ్ల సాహిత్య సమర్థయనం వల్ల భారతీయ సంస్కృతిని మాతన దృక్పాణంనుండి నశింపకుండా పరిరక్షించడానికి ప్రయత్నించారు ఆంధ్ర రచయితలు. ఈ ప్రయత్నంవల్ల భారతీయ సంఘం మూఢోచార కళ్యాణభూయిష్టంగా, మానవతా గుణదురంగా వారికి కన్పించినది. సాంఘిక సంస్కారోద్యమం కూడ దీన్ని బాగా ప్రోది చేసినది. భారత దేశ చరిత్ర కూడా అవిదం పూర్వపాతుదృష్టితో పరింపబడినది. భారతీయ సంస్కృతి సాధనిర్యాణంలో ఆర్యులనబడేవారేకాక, అవార్యులూ, శకయన వారి విదేశీయులూ తోడ్పడ్డారనే రహస్యం భూగర్భంనుండి బయట పడినది.

ఆ సాంఘిక దృష్టితో, ఈ చారిత్రక దృష్టితో దేశంలో పెద్ద దుమారాన్ని లేపిన రచయిలు చేశారు కొందరు. అట్టివారిలో ప్రఖ్యాతమైన రామస్వామిచౌదరి, గుడిపాటి వేంకటకలం ముఖ్యులు.

రామస్వామిచౌదరిగారు ఆర్యావ్యవస్థితాతి సిద్ధాంతంలో తీవ్రపాటు దృష్టితో భారతీయ పురాణోపవాసాన్ని విమర్శించారు. వారి “నూతన పురాణము”, “రచయితకథ”, “భూమి”, “భగవద్గీత”, తెలుగువారి మనఃప్రపంచంలో భాషవర్ణనాన్ని కేర్పించాయి. శ్రీ ముద్దుకృష్ణ “అశోకము”, వలం “హం శృంగం”, ఆమంచల్ల గోపారావు “హరణ్యకశిపుడు” జి. వి. కృష్ణారావు “భిక్షా పాత్ర” కోటూరి వేంకట కృష్ణారావుగారి “చేపవరి” ప్రాచీన కథలకు మాతన వ్యాఖ్యానాలు. పి. వి. రాజమన్నారు నాటికలు కూడా భారతీయ సాంఘిక సూత్రాన్ని తెలియజేశాయి. వారు రచించిన “అహోబిలి” పరంపరాగతంగా వచ్చిన ధర్మ ప్రవచనాన్ని అంగీకరింపలేదు.

వేంకటచందంగారు తెలుగు దేశాన్ని ఒక్క పూపు పూపారు. చలంగారి రచనలన్ని ప్రస్తావన సరిబంధం కేంద్రం చుట్టూ తిరుగుతాయి. ప్రస్తావన వస్తువు కాదని నిరూపించడానికి వారెంతో కృషి చేశారు. కాని ఆంధ్ర దేశం వారి ధైర్యాన్ని ప్రశంసించినంతగా, రచనలను హరించలేకపోయినది. అవినీతిని వర్ణించటంలో వీరి సంపద బహిర్గతమాతుడన్న సూత్రాన్ని సంఘం అంగీకరించాలంటే కొంతకాలం గడవాలి. సజీవమయిన వ్యావహారిక భాష, భావ శబలత, రచనా కళా, శిల్పదృష్టి చలంగారి రచనల్లో ఎటువూగ తెచ్చిన సాములు గావు.

(ర) అభ్యుదయ క్షుత్తనము, దానితోపాటు వచ్చిన ఆధివాస్తవిక కవిత్వమూ రెండూ తెలుగు దేశంలో కొత్తగా అడుగు మోపాయి. ఈ రెండు ఉద్యమాలుకూ, అదీకవి శ్రీ శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు. 1930—1935 సంవత్సరాల మధ్యకాలంలో ప్రపంచమంతా ఆర్థిక సంక్షోభంతో మహాకాలులు చేసినది. ధనికవాద రాజ్యాలూ, వాటి వలసలైన భారతదేశంవంటి దేశాలూ ఈ సంక్షోభ భద్రకాళికి బలియైపోయాయి. సోనియెట్ రష్యా సర్వోన్మద్రవాలకూ, అట్టి తంగావుండి, శరవేగంతో అభివృద్ధి సాధిస్తూ, ప్రపంచ పీడిత ప్రజావృద్ధుల్లో త్రాల్లో ఆశాభిజాలు నాటివది. దుర్భర జీవిత రథప్రకాశక్రింద జనం నలిగిపోతూవుంటే కవుల గుండెలూ నలిగిపోయాయి. సోనియెట్ రష్యా సామ్యవాద భావాలు తెలుగు కవులను—ఈనాటికీ బయట పడకుండా వుండేటట్లు—తమ గుప్పిట్లోనికి లాక్కున్నారు. భావ కవిత్వం అభావ కవిత్వంగా పరిణమించిన ఆ రోజుల్లో అభ్యుదయ కవిత్వం అవిచ్ఛిన్నమైంది. ఆంధ్ర సాహితీ ప్రపంచానికి “మరో ప్రపంచం” కన్పడినది. ఆ మరో ప్రపంచానికి “మహా ప్రస్థానం” సాగించినవారు శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

“శృకానాలవంటి నిఘంటువులు దాటి, వ్యాకరణాల సంకెళ్లు విడిచి చందస్సుల సర్వ సరిష్కరణం వదలి, వడిగా, వడి వడిగా” “తెలుగుల రవ్వల జడిగా” “వారో కదిలే నవ్య కవిత్వం కార్మిక రోకపు కల్పాణానికి” అంటూ శ్రీ శ్రీ అభిదయ కవిత్వం వ్రాశారు. శ్రీ శ్రీ వాక్కు మాతనాతి మాతనమయిన వాక్కు, మహా శక్తివంతమైన భాష ఆయనది. ఆ వాక్కులో, ఆ భాషలో ప్రతిభా, ప్రళయకతా గోచరిస్తాయి. ఒక ప్రత్యేక మాతన భావోద్యమానికి ప్రవక్త శ్రీ శ్రీ. ఇంగళ, అధివాస్తవిక కవిత్వం అనే ఒక మాతన కవితోద్యమాన్ని వారు ప్రవేశపెట్టారు. సాహిత్యలోకంలో ఈ రెండు పద్ధతుల్లో కవిత్వం వ్రాసినవాడ శ్రీరంగం నారాయణబాబు. “తెలుగు దేశంలో శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు నా యజ్ఞబాబుగార్లు అధివాస్తవిక రచనలు సాగించారు. కాని, యివి ప్రజామేదాన్ని సొందటంలేదు. “మరో ప్రపంచం”లాంటి శ్రీ శ్రీ గేయాలను మెచకొన్న ప్రజలే ఆ శ్రీ శ్రీ వ్రాసిన అధివాస్తవిక రచనలను మెచ్చుకోడంలేదనాటి భావా లేమిటో నాకు బోధపడలేదు. అధివాస్తవికత పేరుతో మళ్ళీ భారతీయమైన శబ్దాడంబరంకొరకు ప్రయత్నాలు—డ్రెల్లు జరుగుతున్నాయి అని వ్రాసిన మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావుగారి వాక్యాలు సత్యములే. (ఆంధ్ర సాహిత్య పునర్వికాసం. పుట. 58).

“అందాము: ప్రాచీన కవిత్వ మిది అని, అందాము అందుకొని ఆదరి దాము” అని అన్నాడు శ్రీష్టాన్య. ఇక అక్కడనుండి అభ్యుదయ కవి పరంపర బయలుదేరినది. రామదాసు, “వచ్చాను వచ్చాను వ్యాస సంతతివాణ్ణి” అని అన్న అనిసెట్టి మొదలు రమణారెడ్డి వరకు ఎంతోమంది ధారాళంగా అభ్యుదయ కవిత్వం వ్రాసి, వ్యాప్తి చేశారు. శ్రీ శ్రీ కున్న సంప్రదాయజ్ఞత, భాషాధికారమూ వీరిలో ఎంతో మందికి లేవు. ప్రజా కవిత్వం అన్న వివాదాన్ని ఎక్కువగా చేసిన వీరు అభ్యుదయ భావాలను, కవితా స్ఫూర్తితో చెప్పలేకపోయారు. నావాటికి వీరు రాజకీయంగా సంకుచిత పరిధుల్లో విహరించారు. అందుచే తర్వాత తర్వాత అభ్యుదయ కవిత్వంలో శ్రీ శ్రీ ప్రతిభలునూ, వచన గుణమూ ఎక్కువై పోయాయి. అది ప్రచార సాహిత్యంగా పరిణమించినది. “అరుద్ర”, “బై రాగి” మాత్రము అభ్యుదయ కవిత్వంలో బలపడిపోయిన పలుచదనాన్ని పరిపూరించడానికి పాటుబడ్డారు. రమణారెడ్డిగారి “భువనసాగ” సాహిత్య భువనంలో ఒక సెనానగానే మిగిలి పోయినది.

అభ్యుదయ భావాలతో రూపక రచన ఉదాత్త రీతుల్లో జరిగినది. దేశంలో అలజడి గలిగించిన రూపకాల్లో సుంకర, వాసిరెడ్డిగారలు రచించిన “ముందడుగు” “కూ భూమి” ప్రత్యేకంగా పేర్కొనవలసివినవి. అనేక విధాలుగా ప్రజలను సత మతసరే అర్థిక సమస్యల్ని, కళాత్మకంగా చూపాయి ఈ రూపకాలు. కొన్నిచోట్ల వీటిలో కూడా రాజకీయ వివాదాలు లేకపోలేదు. శ్రీ ఆత్రేయ సుప్రసిద్ధ—అభ్యుదయ రూపక రచయిత. ఆయన రచించిన “ఎన్. జి. వో.” సవిన రూపకాలలో అగ్ర గణ్యమయినది. ఎటువంటి ఆర్థిక సమస్యనైనా ఎంత కళాత్మకంగా చిత్రించ వచ్చో ఋణాపు చేసినదీ నాలుకం. “పరివర్తన, విశ్వ శాంతి, భయం” అనే రూప కాలము ఆత్రేయ రచించారు. వీటిమీద ప్రపంచ సాహిత్య ప్రభావం బాగా వున్నది.

6

1947 వ సంవత్సరం తర్వాత

1947 వ సంవత్సరం తర్వాత అని వ్రాశానేగాని, ఆ యా మాతన ప్రక్రియలను, వాని లక్షణాలనువివరించేసందర్భంలో, ఆయా భావోద్యమాలగుండు గుర్తించే సందర్భంలో పోలభ్యం కొరకు స్వతంత్ర్యానంతరం వెలువడిన సాహిత్యం కొంతకుకొంత పరమార్థంపడవనది. ఆ పరామర్శను బట్టి చూస్తే, ఆయా భావోద్య మాలు ఇంకా తెలుగువారి మనస్సుల్లో పని చేస్తూ వున్నట్లు ద్యోతకమవుతుంది. వ్యావహారిక భాష గ్రాంథిక భాష అనే చర్చలకు అవకాశం లేకుండా పోయినది. రెండు రీతుల్లోనూ రచనలు సాగుతున్నాయి. అయితే ఒకటి మాత్రం జరు గుతూ వున్నది. వ్యావహారిక భాషను వ్రాసేవారు దానిలో కృత్రిమ గ్రాంథిక భాష లక్షణాల్ని జోనపుతున్నారు. గ్రాంథిక భాషలోనేమో, వ్యావహారిక భాష లక్షణాలను అనుసరించుతున్నారు. రచయితలు రెండు వాదనలూ మేళగించి సామరస్యం కల్గించుదాముమకుంటూవారో యేమో తెలియదు. రచనల్లో వ్యక్తి స్వతంత్ర్యము తురి యెక్కువయినది. ఏ నియమమూ కాలానుకూలంగా పాలింపబడుతూ వున్నట్లు కానరాదు. మానవతావాదం అనేది కూడా అసమర్థాల్లో పడినది. మానవతావాదం అని వాళ్ళారత ప్రదర్శించటం జరుగుతున్నదే తప్ప, దానిని కళాత్మకంగా దర్శించే కోరిక మృగ్యమైనది. ఏదైనా ఒక మాతన భావోద్యమం బయలుదేరినదంటే దానిపట్ల ఏమింపు కల్గేంతవరకూ దానిని పొడిగిస్తూ, పొడిసే పాడటం మన కల బాటైనది. ప్రబంధ ప్రక్రియ, భావ కవిత్వోద్యమం, అభ్యుదయ కవిత్వం దీనికి తార్కాణాలు. ఒకతరంవారు భావ కవిత్వం, అభ్యుదయ కవిత్వం వ్రాయటం మాని వేశారు. వారి తర్వాత వారు మరలా పాడటం మొదలు పెట్టారు. వానిని అనుస రించగూడదని అనడంలేదు. కాని ఒకతరంవారు ఏ యే రీతుల్లో అయితేపోయాకో మరలా అదే రీతుల్లో ఆ కోకిలనూ, ఆ మలయమారుతాలనూ, ఆరాజండులనూ అకోపాశ్శీనాలనూ పరివారంగా చేసుకొని, ప్రయాణం సాగిస్తే ఏమంత బావుం టుంది. ఏదైనా ఒక మాతన లక్షణం ఆపాదించి పూర్వ పూర్వ మార్గాలకు మెరు గులు తిద్దుకుంటూ, మాతన పదాలను అవ్వేసించటం అభ్యుదయానికి చిన్నం. తాళి ధర్మాధిపత్యాదులుగారు, “కొత్త పాత”లో అన్నట్లు ఆంధ్ర రాష్ట్రంకంటే చిన్నకైన ఇరోపాదేశాల్లో వాడెల్ బహుమాన సుందుకునే పొందుటే మనతో—

నోబెల్ బహుమానం నంగతి దేవునికి తెలుసు—తుదకు అఖిల భారత స్థాయిని గూడా పొందినవారు కరవయ్యారు. ఈ వాక్యం వ్రాస్తూ, ప్రపంచ కథానికల పోటీలో ప్రథమ బహుమానం పొందిన పాలగుమ్మి పద్మరాజులు ఈ తెలుగు గడ్డ మీద వున్నారు అనే ప్రశ్న కూడా వెన్నెంటనే పుట్టుతున్నది. జాతీయ రాష్ట్రా దయ పద్మదీపాలను పురస్కరించుకొని ఎంతోమంది కవికుమారులు ప్రాచీన వైభవాన్ని చాలుతూ, పద్యాలల్లుతూ వున్నారు. నవ్యాంధ్ర సాహిత్యంలో ఈ శతాబ్దం రెండు మూడు దశాబ్దాల్లో సుప్రసిద్ధులయిన వారియందు—వి యిద్దరనో, ముగ్గురనో మినహాయించితే—మిగిలిన వారందరూ ఆస్త్ర సంన్యాసం చేశారు. ఆ యా మాతన భావోద్యమాలు బయలు దేరటానికి వీరైతవ్వం శక్తి ఆ యా రచయితలను ప్రేరేపించినదో ఆ శక్తి నానాదూ కొరవడుతూ వున్నట్లు ద్యోతకమవుతున్నది. అయితే సాహిత్య విస్తృతి జరుగలేదా అంటే జరిగినదే సమాధానం చెప్పాలి. దానికి కారణం చైతన్యశక్తిగాదు. మరి భిన్నమైనది.

ఈ కారణాలను వెదకటంలో మనకు ముందుగా కన్పించే పత్రికలు. ఈనా దాంధ్రదేశంలో దిన, వార, పక్ష, మాస పత్రికలు చాలా వున్నాయి. విద్యా వ్యాప్తివల్ల కొన్ని లక్షలమంది ఆ పత్రికలు చదువుతూ వున్నారు. ఆ పత్రికలు నిత్యమూ ఎన్నో నవలలను, ఖండ కావ్యాలను, ఏకాంకికలను, రూపకాలనూ, కథానికలను ప్రచురిస్తున్నాయి. మానం గడిచేటప్పటికి అన్ని సాహిత్య ప్రక్రియలూ వందకుపైగా కొత్తవి వెలువడుతున్నాయి. ఈవిధంగా చూస్తే, గతించిన పది పానెండ్లలో ఆంధ్ర సాహిత్యం ఎంతగా విస్తృతి పొందినదో, ఎంతగా వైవిధ్యం సంతరించుకున్నదో అంతు లేకుండా వున్నది. వస్తువును ఆధారంగా తీసికొని, సమీక్షించటంకంటే ఆ యా భావోద్యమాలను ఆధారంగా చేసికొనే ఈ సాహిత్యాలను సమీక్ష చేయవలసి వున్నది. ఆశాజనకమైన గొప్ప మార్పు గోచరిస్తున్నది. అవేమలు మాతన రచయితలు నవ్యాంధ్ర సాహిత్య విధుల్లో విహరించుతున్నారు. పుష్కలంగా సాహితీ సేవ చేస్తున్నారు. కాని, “ఇదిగో వీరు ఈ మాతన భావోద్యమాన్ని ప్రారం భించారు” అని మనం సగర్వంగా చెప్పుకోటానికి ఎంతమంది అభింశుతారు? అని కూడా మనం ప్రశ్నించుకోవాలి. గతం అంతా మంచిదనే ధోరణిలో ఈ వాక్యాలు వ్రాయటంలేదు. కొత్త పుస్తకాలతోపాటు, కొత్త భావాలూ, సాహిత్యంలో ప్రవేశిస్తే అది బలువపుతుంది. లేకపోలేదావపుతుంది. రచయితలకు నవ్యావాలెంత యెక్కువగా జరుగుతున్నాయో, ఆ విస్తృతిలో వారి గ్రంథాల్లో కొత్తదనం కన్పించటంలేదు. ఇప్పుడు ఒకా వొక నంది దశ గోచరిస్తూ వున్నది. దీనిలోనుండి ఒక మాతన భావోద్యమం రాక తప్పదు. సాహిత్యం ఎక్కువగా పెరిగి పోవటానికి, “అకాశవాణి” చాలా దోహదం జేస్తున్నది. “అకాశవాణి”లో వివిధ ప్రత్యేక కార్యక్రమాలు అనుదినమూ నిర్వహించబడుతున్నాయి. ఆ కార్యక్రమాల కొరకు ఎందరో రచయితలు ఎన్నో సాహిత్య ప్రక్రియలు సృష్టించుతున్నారు. ఇక మూడవ కారణం పుస్తక ప్రచురణ సంస్థలు. ఇవి తెలుగునాట చాలా వున్నాయి. అవి చాలా గ్రంథాలను ప్రచురించుతున్నాయి. స్వదేశ విదేశాల్లోని ఉత్తమ రచనలను అందిస్తున్నాయి. అయితే మిగుల దారుణమైన విషయమేమిటంటే ఆ పుస్తకాల ఖరీదులు నానాడు అకాశాన్నంటుతున్నాయి. ఏదైనా పుస్తకం ఖరీదుని నయా పైపాల్లోకి మారిస్తే, ఆ నయా పైసాం మొత్తంలో మూడోవంతు, నాలుగో వంతు సేజీలు మాత్రమే ఆ పుస్తకంలో మనకు కప్పిస్తాయి. పరిశోధనా గ్రంథాలకు—కానీవారూ, అవసరమైనవారూ తక్కువమంది కాబట్టి—అధిక మూల్యం నిర్ణయించటంలో ధర్మం గోచరిస్తుంది. కాని ఈ పుస్తకాల ధరలు అట్లాగాదు. చదివే వారెక్కువయిన కొలదీ ఈధరలూ ఎక్కువవుతాయి. ప్రభుత్వ వైయక్తిక ప్రయత్నాలవల్ల మూడు పూలూ, అరు కాయలుగా గ్రంథాలయోద్యమం అభి వృద్ధి చెందుతున్నది. తత్ఫలితంగా పుస్తకాలధర లెంతగా మిన్నంటినా చెల్లబడి అవుతున్నది.

స్వతంత్ర్యానంతరం వచ్చిన సాహిత్యంలో అనువాద సాహిత్యం త్రివిక్రమ రూపం దాల్చినది. ఈ శతాబ్దముండి అనువాద సాహిత్యం లేకపోలేదు. వేంకట పిళ్ళైతొక్కర కవులూ, వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారివంటి పెద్దలూ, తదితరులూ వంగభాషనుండి సాహిత్య భాషలనుండి ఉత్తమ సాహిత్యాన్ని భాను దెనుగుతో అనువాదం చేశారు. 1947 వ సంవత్సరం తర్వాత ఈ అనువాద సాహిత్యం పెరిగి

పోవటానికి వత్రికలూ, ప్రచురణ సంస్థలూ తోడ్పడ్డాయి. తన్నెట్టి సూరి, నందూరి రామమోహనరావు, విద్వాన్ విశ్వం, బెల్లంకొండ రామబాసు మున్నగు వారు ప్రపంచ భాషలలోని గొప్ప గ్రంథాల్ని అనువదించి, ఈ సాహిత్యాన్ని ఎంతో పెంపొందింపజేశారు. నవలలేకాక, ఏకాంకికలు, కథానాటకాలు, రూపకాలు, ఆ యా ప్రపంచ సాహిత్యాలనుండి వచ్చాయి. క్రమ ప్రమాణంగా ఒక మార్పు గోచరిస్తున్నది. ప్రాచీన భారతీయత పోసాదులను, కావ్యాలు సులభమయిన ప్రపంచంలోనికి అనువదించటానికి రచయితలు ప్రారంభించారు. దీనికి నాంది పాడినది “ఆంధ్రపత్రిక” దిన పత్రిక. శ్రీనివాస శిరోమణి వార్షిక రామాయణాన్ని అనువదించారు. భారత భాగవతాలు అనువదించబడుతున్నాయి. కిరాతార్జునీయం, కాదంబరి, దశకుమార చరిత్రలు అనువదించబడినవి. కొంతకాలం నడిచిన “పరిశోధన” పత్రికతో రామ చంద్ర వేంకట రమణయ్యల “లలిత విస్తరం” అనువాదం ప్రచురింపబడింది. పై చెప్పిన గ్రంథాలలో కొన్నింటికి పూర్వకాలంలోను, నవీన కాలంలోను అనువాదాలు వుండవచ్చుగాక! కాని అక్షరాస్యుడైన వానికి విజ్ఞాన భాండగార ద్యోకవాటాలను తెరచుదామనే ప్రయత్నం ఆ గ్రంథాల్లో కన్పింపదు. మరి నేటి అనువాదాలు శిష్ట వ్యావహారిక భాషలో నడుస్తూ, నలుగురకూ అర్థం కావాలనే ధోరణిలో వున్నాయి.

మనకు పాశ్చాత్య భాష సాహిత్యాలతో, పరిచయమున్నంతగా ఆంధ్రీయ భారతీయ సాహిత్యాలతో పరిచయంలేదు. ఇరుగుపొరుగు భాషలతోడి పాత్ర ఇప్పుడిప్పుడే నెలకొంటూ వున్నది. ఆంధ్ర భాష ద్రావిడ భాష కుటుంబానికి చెందినప్పటికీ, తులనాత్మక సాహిత్యాధ్యయనం కుంటువదేంది. దత్తమండలానికి చెందిన రచయితలు రామచంద్రవంటివారలు తులనాత్మక పరిశీలన చేస్తూ వున్నారు. తమిళ భాషలో ఆంగ్లేజీకి చెందిన కావ్యం “కంబ పామాయణం”, “తిరుక్కురల్” సుప్రఖ్యాతభారతి కృతులు, రాజగోపాలాచారి గ్రంథాలు అనువదించబడ్డాయి. దక్షిణ భారత పుస్తక ప్రచురణ సంస్థ వల్ల ద్రావిడ భాషల్లోని సాహిత్యం అనువదించబడుతూ వున్నది. ఈ ప్రచురణసంస్థ ప్రపంచ భాషల్లోని ఆ యా ప్రక్రియలను అందిస్తున్నది. ద్రావిడ భాష తులనాత్మక పరిశీలనా రంగంలో చల్లా రాధాకృష్ణ శర్మగారు ప్రశంసనీయమయిన కృషిచేస్తున్నారు. మరువూరు కోడండరామిరెడ్డిగారు శిలపదగారాన్ని “మంజీర గాధ”గా సంతరించారు. ఇక హిందీ మొదలయిన ఆర్యవర్త భాషల సాహిత్యం గూడా ఎక్కువైనది. ప్రేమ చందు జైనేంద్రకుమార్ల నవలలు తెలుగువారిని శరత్ బాబు నవలల్లాగా లోగొన్నాయి. పూర్వభాషనుండి “గాలిట్ గీతాలు” వచ్చాయి. బుద్ధ జయంతి వలన బౌద్ధ సాహిత్యం రూపొందినది. శత వార్షిక జయంతివలన రవీంద్రుడు సజీవుడయ్యాడు. ఒక వ్యక్తిగాడు. ఒక ప్రచురణ సంస్థగాడు—ఎందరో వ్యక్తులు, ఎన్నో సంస్థలు రవీంద్ర సాహిత్యాన్ని ప్రబలంగా ప్రచారం చేయటానికి ప్రయత్నించటం జరిగినది. కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు దీనికి బాగా దోహదం చేశాయి. ఇదే సమయంలో రవీంద్ర సాహిత్యమవాదాల్లో రవీంద్రుని మూర్తి ఏ రూపంలో గోచరించుతూ వున్నదని మనం అత్య పరిశోధన జేసికొనటం గూడ మంచిది.

తెలంగాణాలో జరిగిన సాహిత్య సృష్టిని ప్రస్తావించి, యీ భాగానికి భరత వాక్యం పలుకుతాను. తగినంత ప్రచారం లేక, యితరులకు తెలియదుగాని, ఈ శతాబ్ది ప్రారంభంనుండి అచట ఎంతో గొప్ప సాహిత్య వ్యవసాయం జరుగుతూనే వున్నది. భారత ప్రభుత్వ పై విక చర్యతో, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ వతరణముతో తెలంగాణ మునకు, సాగరాంధ్ర దత్తమండలములకూ ప్రగఢ సంబంధం ఏర్పడినది. తెలంగాణములో నవ్య యుగ శంఖమెత్తినవారు కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుగారు. వారి ప్రోత్సాహంతో నెలకొన్న శ్రీ కృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషానిలయమూ, రాజనరేంద్ర భాషా నిలయమూ, విజ్ఞాన వ్యాప్తికి ఎంతో దోహదం చేశాయి. తెలంగాణా సాహితీ పునరుజ్జీవనంలో నేడు దేవులపల్లి రామానుజరావుగారు సారధ్యం వహించిన “ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు” మహా పాత్ర నిర్వహించినది.

నేరు తెలంగాణమయినా, ఆ ప్రాంతంలో కొలువు సింగరమై కూర్చున్న వాడు ఉస్మాన్ అలీఖాన్. మహమ్మదీయతరుల చిరువేడి నెత్తురులను వస్తి

ప్రఖ్యాతి చెందిన అసలు 'బుట్ట మార్కు'

COLAMBIA
అసలుబుట్టమార్కు

BEST IMITATION SILK
అసలుకొలంబియ
అసలుకొలంబియ
GUARANTEED 34 MONTHS
MANUFACTURED BY
EBRAHIM CURRIM & SONS
BOMBAY. MADRAS. CALCUT

అసలు 'కొలంబియ'

గొడుగులను వాడండి :

— త యా దు చే యు వా దు : —

ఇబ్రహీం కరీం
అండ్ సన్సు

బాంబే - మద్రాసు - కాలికత్

జల్లుగా పరిగణించిన విలాస పురుషుడై మ్రొక్కడి యేలుబడిని కత్తులతో సాగించిన కుబేరు డాయన. భారతదేశంలో సారథ్యాలను జిమ్ముతూవున్న సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవన కమలం నైజాము నవాబు అర్ధచంద్ర ధ్వజంక్రింద మకుళించుకొని పోయినది. ఉర్దూను రాజభాషగాచేసి, తెలుగుపట్ల నవతితల్లి వలపును చూసి చాడా ప్రభువు. తెలంగాణమునకు, శిష్యేంద్ర దేశమునకు నెయ్యము బిగియకుండా నిరోధించినాడు. అయినా కొందరు విజ్ఞానమూర్తుల నిర్విరామకృషి ఫలితంగా అంధకార బంధురమైన ఆ ప్రదేశంలో జ్ఞానద్యుతులు ప్రసరించాయి. ఈ సందర్భంలో ప్రాతః సంస్కరణీయులయినవారు సురవరం ప్రతాపరెడ్డిగారు, మాడపాటి హనుమంతరావుగారు. ఈ సంఖ్యావన్మణుల నిరంతర ప్రయత్నాలవల్ల తెలంగాణములో సారస్వతోద్యమమూ, ఆంధ్రోద్యమమూ, గ్రంథాలయోద్యమమూ, దిన దినాభివృద్ధిని పొందాయి. ఇతరాంధ్ర దేశంలో సాహిత్యాభివృద్ధి వ్యక్తులను ఆశ్రయించితే, తెలంగాణంలో అది సంస్థలను ఆశ్రయించినది. అది అక్కడ ఒక నిర్మాణాత్మకోద్యమంగా భాసించినది. గద్వాల మున్నగు సంస్థానాల్లో సంస్కృతాంధ్ర భాష పండితసంఘాలెందరో వున్నారు.

తెలంగాణంలో కూడా మాతన సాహిత్య ప్రక్రియలను తెలుగులో సృష్టించవలసిన ఉద్యమం బాగా వేరు దన్నినది. ఈ ఉద్యమం ప్రారంభించినవారు మాడపాటి హనుమంతరావు. సిద్ధహస్తులు. కృష్ణా పత్రికలో వీరెన్నో కథలు ప్రకటించారు. సురవరం ప్రతాపరెడ్డిగారు ఒక జంగమ విజ్ఞాన సంస్థ. వీరూ కథానికలు రచించారు. ప్రతాపరెడ్డిగారు రచించిన “ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్ర”, “రామాయణ విశేషములు” సమస్తాంధ్ర దేశ విద్యావంతుల దృష్టిలో గొప్ప మార్పును తీసికొని వచ్చాయి. లక్ష్మణరావుగారి అడుగుజాడల్లో నడుస్తూ, విశిష్ట చరిత్ర రచనలు గావించి, నిష్కామ సాహితీ సేవ గావించువారు ఆదిరాజు వీరభద్రరావుగారు. బూర్గుల రామకృష్ణారావుగారు సారస్వత వ్యాసములను రచించుటేకాక, ఉమర్ భయ్యానో రుదాయకతులనూ, పండితరాయకృతులనూ అనువదించారు. తెలంగాణములో ఆ యా ఉద్యమాల ప్రభావం కాలక్రమానగాని, స్పష్టంగా కన్పడదు. కావ్యాలు, ఖండ కావ్యాలు, కథానికలు ఎన్నో మాతన పద్ధతుల్లో వెలువడినాయి. కథకులలో మిగుల ప్రఖ్యాతిగాంచినవారు భాస్కరభట్ల కృష్ణారావుగారు. కథానికను ఒక మనోహర ప్రక్రియగా వీరరాధించుతున్నారు. సమాజమందలి ఒడుదుడుకులను చిత్రించి, సాంఘికాభ్యుదయమును బోధించు కథానికలను, కావ్య ఖండాలను పట్లనల్లి రామారావుగారు రచించారు. ధరణికోట శ్రీనివాసులుగారు “ముని మాణిక్యం” ప్రభావంతో సాంసారిక సంఘటనలతో కూడిన కథలు రచించుతున్నారు. ఇల్లిందల నరసభట్టదేవిగారు ఉత్తమ కథకులు రచించువారిలో ఒకరు.

అన్ని రకాల భావోద్యమాలనూ, జీర్ణము చేసికొన్నవారు దాశరథి కృష్ణచూడార్యులుగారు. “నా తెలంగాణ కోటి రత్నాల వీణ” అంటూ, “కింగ్ కోటి” ప్రాకారం బద్దలయ్యేటట్లు నాయెత్తి పాడినవారు దాశరథిగారు. శ్రీ దాశరథి కవిత్వం చెప్పవేర్చిన కావ్య నాయకుడు. అభ్యుదయ కవిత్వధోరణి జాతీయ రాష్ట్రోద్యమాల గమనములూ, “అగ్నిధార”, “రుద్రవీణ” “మహాంధ్రోదయం” కావ్యల్లో కన్పించుతాయి. బుద్ధ జయంతి సందర్భంలోవారు, “మహాభోధి” రచించారు. మరి నారాయణరెడ్డిగారిలో భావ కవిత్వాభిమానం స్పష్టంగా కన్పడుతున్నది. స్వాతంత్ర్యవంతరం గేయ కవిత్వాన్ని శక్తివంతంగా సృష్టించిన వారిలో నర్సాంధ్రదేశంలోనూ నారాయణరెడ్డిగారు గణ్యాలు. మాత్రానియతిని పాటించి, సాదాదీయతిని మేముకుంటూ, భావ బలోపేతంగా నడక మార్చుకొంటూ, వీరి గేయ కవిత్వం రాజ కెక్కినది. ఆయన కవితా శక్తి “నాగార్జున సాగరము”లో కంటే, “కర్పూర వసంతరాయలు”లో బహుళంగా కన్పడుతున్నది. ఏకాలంవాటి యతివృత్తమైనా, మొదట నారాయణరెడ్డిగారు శృంగార రసప్రధానంగా రచన సాగించారు. “విశ్వనాథ నాయకుడు”, “నమ దర్శనం” పై మాత్రానికి భిన్నంగా నడిపాయి. తెలంగాణాలో వుంటూ, అది వాస్తవిక కవితా ప్రభావంతో వచన పద్య రచన సాగించేవారు కుండుర్తి అంజనేయులుగారు. గేయకవులలో ఉక్తి వైచిత్ర్య, భావోదేశముగల ప్రజా కవి క్రాంతి వారాయణరావుగారు. సమకాలిక పరిపాలనా పద్ధతి వ్యంగ్య రచనల ద్వారా వారు తూర్పార బట్టారు. నానమామలై వరదా

చార్యుల రచనల్లో శ్రీనివాస సోదరుల రచనల్లో ప్రాచీన, సవిన కవితా సంప్రదాయ సమ్మేళనం కన్పడుతున్నది. పల్లా దుర్గ య్యగారు “గంగిరెద్దు” అనే సాంఘిక కావ్యం రచించారు. పద్యాలతో, గీతాలతో నిండినవారి “పాలవెల్లి” రమ్యమయిన ఖండ కావ్యము.

7

ఈ శతాబ్దంలో ఆంధ్ర భాష పరిమాణాన్ని అవలోకిస్తే ఆశ్చర్యం కలుగుతున్నది. ఆంధ్ర భాష సరస్వతి వోచిన నోములు తక్కువయ్యాయి ఏమో కాని, ప్రాచీనకాలంనుండి ఎందరకో దాని ప్రకృతి అంతు పట్ట లేదు. తెలుగులో కావ్యాలు రచించినవారు గీర్వాణ వైదగ్ధ్యాన్ని చూపించి, జోహారులందుకొన్నారు. ఇట్లాంటి వారిని జూచే కాబోలు మొల్లు

“మును సంస్కృతముల దేలుగ

దెనిగించెడి చోటనేమి దెలియకయుండవో

దన విద్య మెరయ గ్రమ్మర

ఘనముగు సంస్కృతము జెప్పగా రుచి యగునో”

అని చెప్పినది. శిల్పావిష్కరణానుకూలంగా సంస్కృత భాషను ఆదరించవచ్చు. కాని, సంస్కృత శ్లోకమా? తెలుగు పద్యమా? అని అనుమానం కల్గేంతవఱకూ సోయారు ప్రాచీనులలో కొంతమంది. మఱి ఇప్పుడు మనతలపై తాండవం జేస్తున్నది ఆంగ్ల భాష. ఆంగ్ల భాష ప్రభావం ఎంతవరకు వచ్చిందంటే, “మునం ఇంగ్లీషు రచనచేస్తే తెలుగు మర్యాదలూ, తెలుగు రచనచేస్తే ఆంగ్ల మర్యాదలూ దొరులుతూ వుంటవి.” తత్ఫలితంగా ఒక విధమైన “ఆంగ్ల—ఆంధ్రభాష” ఈ కాలంలో ఏర్పడినది. ఒకనాడు దేవభాష తెలుగులో వున్న కొన్ని కొన్ని పదాలనే మాయం జేసినది. ఈనాడు ఆంగ్లభాష సార్వభౌమాధికారాన్ని—రాజకీయంగా కాకపోయినా—రచనల్లో చలాయిస్తున్నది. ఇది చాలదేమో అన్నట్లు ఇప్పుడు హిందీ త్రుళ్లు ఎక్కువై నది. చూస్తూ, చూస్తూ వుండగానే తెనుగు మడికారానికి సజీవ నమూని ప్రాప్తిస్తున్నది. అన్య భాషా సంబంధం ఆక్రమణదేనిగని, మడికట్టుకోవాలనిగాని నేననటలేదు. అన్య భాషా మైత్రీవలన ఏ భాషకైనా ప్రస్థితి కలుగుతుందేకాని, నష్టిరాదు. కాని, ఆంధ్ర భాషా సంప్రదాయం అదృశ్యమైపోయేటంతగా ఇతర భాషల మట్టురికాన్ని ఇచ్చగించటం నాగరక లక్షణమేమోకాని, విశ్మితకు తార్కాణంగాదు.

ప్రతి భాషకూ, ఒక ప్రత్యేక స్వభావం వుంటుంది. దానిలోవుండే మడికారం, నానుడులూ, పదబంధాలూ తదన్యభాషల్లో కన్పడేవానికంటే భిన్నంగా వుంటాయి. ఆ యా భాషల్లో వాక్య నిర్మాణం వివిధ విన్యాసాలు చూపుతూంది. జీవద్వాదఅయిన ఆంధ్ర భాషలో కూడ అంతే. తెలుగు భాషలోని కారకం, వాక్య నిర్మాణం, జాతీయాలు, మడికారం తత్త్వభావాన్ని తేలు తెల్లం జేస్తాయి. ఇవి మన భాషకు ప్రాణం వంటివి. ఈ ప్రాణం పోయేటంతగా భాష శరీరానికి ఎన్ని అన్య భాషా సంప్రదాయాలంకారాలు తగిలించినా వ్యర్థమే. వ్యావహారిక భాష పేరుతో ఈనాడు మనం జేస్తున్నదంతా ఇదే. వినాడో ఈ విషయాన్ని గుర్తించిన కాలూరి వేంకటేశ్వరరావుగారు ఇట్లా చెప్పారు. “వ్యవహార భాషా వాదానికి సౌలభ్యము జీవగృహం. భాషా సౌలభ్యం ప్రాజాపత్యమునకు జెలిమికత్తె అయ్యు, మన పూర్వాంధ్ర సాహిత్యము వీ వ్యవహార భాష మన బాల బాలికలకు దూర మొనర్చునేని, దాని సౌలభ్యానికి వేయి ముస్కారాలు. పోని భాషా స్వభావానికి తిరోడకాలు విడిచియైనా సౌలభ్యం సాధించగలిగామాఅంటే అది సందేహమే. ఆంగ్ల భాషావేత్తలకేగని, మన రచనలు పూర్తిగా బోధపడవేమో అనుకుంటాను. వ్యవహారంలోవున్న కొన్ని కీయా రూపాలూ, కొన్ని అవభ్రంశాలూ వాడినంత మాత్రంతో భాషకు సౌలభ్యమూ లభించదు. వాటిని విడిచిపెట్టితే కాశిన్యమూ ఏర్పడదు. ఆంగ్లభాషా విదులుగాని జానపదులకు సులభంగా గ్రాహ్యమయ్యే భాషను గ్రంథకరుల నెర్చుకోవలసి వుంటుందని తోస్తుంది” (తెలుగు వ్యాసములు, పుటలు 155, 156). ఆంగ్లభాషా అని అనుకుంటామేగాని, మన విదరాని వెయ్యవైన దేవ

8

భాషకూడా నేడేమీ తక్కువ అవకారం చేయటంలేదు. కొందరి రచనలు చదివితే ఆంధ్ర వాక్య నిర్మాణం ఎంత గీర్వాణ స్వభావాన్ని ఆలవరచుకున్నదో తెలుస్తుంది. ఈనాటి విద్యార్థుల పాఠ్య గ్రంథాల్లో సంస్కృతాంగ్ల భాషా సంప్రదాయ ప్రయుక్తమైన ఆంధ్ర భాష సాక్షాత్కరించుతున్నది.

ఈనాటి రచనల్లో సభ్యత అనేది కూడా మందుకైవా కానరావటంలేదు. మనస్తత్వ చిత్రణం పేర ఎంతో అనాహుతం జరుగుతూ వున్నది. (ఫ్రాయిడ్, యూంగ్ చెప్పిన మనస్తత్వ శాస్త్ర లక్షణంపేర ఇతివృత్త గ్రహణంలో, పాత పోషణంలో సన్నివేశ కల్పనంలో ఒక విధమయిన కృత్రిమగుణం ఎక్కువై నది. కామము, ప్రేమా, ప్రణయం అన్న మూడు పదాలూ ఒకదాని కొకటి పర్యాయ పదాలు కావు. ప్రథమ తత్వానికి పట్టంగట్టే రచనలు ఉద్వేగాన్ని పెంపొందించి, క్షుద్రాభిరుచులను ప్రకోపింపజేయుటంతప్ప సాధించేదేమీ లేదు. అట్లా చేయటం ఉత్తమ సాహిత్య లక్షణమూకాదు. కామాన్ని, సాహిత్యవరణంనుండి వెలి వేయమని ఎవరూ అనరు. మానవుడు సాధింపదగిన పురుషార్థాల్లో కామార్థం ముఖ్యమైనది. బలీయమైనదీనూ. అట్లాంటున్నాడు మానవుడు స్వప్నంచే సాహిత్యంలో దానికి అగ్రాసనం లేకుండా వుంటుందా? కాని ఆ మానవుడే సభ్యత అనే సత్సంప్రదాయాన్ని కూడా నెలకొల్పుకొన్నాడు. ఈ సంప్రదాయవలన ఉపకారమే కాని అవకారం ఏ మాత్రమూ జరగదు. కాబట్టి దీన్ని త్యజింపరాదు. దైనిందిన వ్యవహార వేష భాషల్లో ఎంతో సభ్యతను—అవసరాన్ని మించి కూడా పాటించే మనం సాహిత్యంలో మాత్రం ఎందుకు దూరంగా వుండాలి? ఈ సందర్భంలో చాల మంది గుడిపాటి వెంకటచలంగారిని పుదాహరించుతారు. బాగానే వున్నది. వెంకటచలంగారి రచనల్లో పాత సోషణమూ, శిల్పదృష్టి లున్నవైపోయి, కేవల ప్రత్యక్ష కామ పర్వసలు మాత్రమేవున్న రచనలు ఎన్ని వున్నాయో వారిని ఉదాహరించేవారు ఎరిశించటం మంచిది. సాహిత్యం కూడా మానవ జీవితం లాంటిదే. మానవుని శరీరంలోగాని, గుణగణాల్లోగాని, ఏక దేశభివృద్ధిని ఎవ్వరూ హర్షించరు. సర్వ విషయతుల్యాభివృద్ధిని మానవుడు వాంఛించుతాడు. ఆతత్వం సాహిత్యంలో కూడా ప్రతిబింబించటం సహజము. సుందరమూనూ. ముఖ్యంగా “సెంటి మెంట్” అనేది నానాటికీ రచనల్లో వికృతరూపం ధరిస్తున్నది. ఏ జాతికయినా, తాత్కాలికాభిరుచులతోపాటు, కొన్ని ముఖ్య ధర్మాలూ వుంటవి. ఈ ధర్మాలను చిత్రించుతూ, రచనలు సాగిస్తే, అవి సాహిత్యంలో శాశ్వతంగా నిలుస్తాయి. అంతేగాని, మనస్తత్వంపేర, కొత్తదనంపేర, కేవల క్షుద్రాభిరుచి వర్ణనాలు విచ్చలవిడిగా పెచ్చుపెరిగిపోవటం ఏమంత మంచిదిగాదు.

ఈ యుగం పద్య కవిత్వానికి స్పష్టమైనదని అనుకుంటున్నామేగాని, ఆ సాహిత్య ప్రక్రియ కూడా ఎంతో పెరిగిపోతున్నది. తెనుగుదనం మాత్రం తగ్గి పోతూ వున్నది. కవిత్వానికి ఆత్మ అనేది ఒకటి వున్నదనీ, అక్షర రమ్యతవల్ల మాత్రమే అది కన్పడదనీ, ఎవ్వరూ గుర్తించుకోవటంలేదు. ఖండంగాకావచ్చు, అఖండంగా కావచ్చు. కవిత్వంలో రస భావములు, సూచా, ప్రతిభ విస్తరిల్లాలి. ఇవిలేనినాడది గణబద్ధమయిన శుష్క వచనం మాత్రమే అవుతుంది. వచన పద్యా లనే నూత్న ప్రక్రియ ఈనాడు బహుళంగా కనిపిస్తున్నది. ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యంలో భక్తి భావోప బృంహితములైన “గద్య” లున్నాయి. వానిలో భావ శబలత గోచరించుతున్నది. అదే ఈనాటి వచన, పద్యాలలో కానరావటంలేదు. తేలికగా వుండాలని పేలవమైన వచనపద్యాలను వ్రాస్తే ప్రయోజనం లూసం.

రచనల్లో వై యక్తిక రాగ ద్వేషాలు దట్టంగా నెలకొంటున్నాయి. జీవితంలో ఏదో ఒక సందర్భంలో ఇతరుల తంత్రాలవల్ల (నతి వ్యక్తి దెబ్బతినటం జరుగుతుంది. ఎవరూ మంచివారనే చర్చ చేయటం దుశ్శకం. ఆ సందర్భంలో ఆశక్త తమ ప్రదర్శించిన ఆ వ్యక్తి తాకికంగా ఏమీ చేయలేక పగబూని సాహిత్య ప్రపంచంలో కలం అనే కటారిని ధరించి, ప్రతీకారం చేయటానికి ప్రయత్నించుతాడు. “నేరూ సొందినవారే ఈ విషయంలో” పెడకంఠలు పట్టారు. ఇతర వ్యక్తుల పట్ల, ఇతర సంస్కృతులపట్లనుండే అసూయా ద్వేషాలతో, స్వసంస్కృతి దురభి మానంతో ఆ యా ప్రక్రియలు వ్రాయబడటం గర్హింపదగినది.

(క) నవీన సాహిత్యంలో అనన్య ప్రచారం పొందిన సాహిత్య ప్రక్రియ కథానిక. పాశ్చాత్య కథానికా నిర్మాణ సూత్రాలను అనుసరించి వస్తు వైవిధ్యంతో బహువిధ కథన నైపుణ్యంతో ఆంధ్ర కథానిక ఆకృతి వహించుతున్నది. వేలూరి శివరామశాస్త్రి మొదలు తాళ్ళూరి నాగేశ్వరరావువరకూ వున్న రెండు మూడు తరాలవారు వేంకువేలు కథానికలు సృష్టించారు. “కరుణ కుమార” సంఘంలో వున్న సన్న జీవాల దుస్థితిని కరుణాభస భరిరంగా చిత్రించారు. శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు హైందవాచార దుష్ప్రచారాలను కన్నులకు కట్టినట్లు చూపారు. మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రిగారి కథలు జానులెనుగు సోయగంతో పరవశింప జేస్తాయి. అడివి బాపిరాజు కథానికల్లో ఆంధ్ర సంస్కృతి రమణీయ భంగిమ లతో శన్నుట్టుతుంది. త్రిపురనేని గోపీచంద్రుగారు మిక్కిలి చిన్నవైన కథానికలు వ్రాశారు. ఇతరులు పది వాక్యాల్లో చెప్పినదాన్ని గోపీచంద్రుగారు ఒక్క వాక్యంలో చెప్పారు. సమకాలీన రాజకీయార్థిక, సాంఘిక సిద్ధాంతాల శక్తి వారి కథానికలను నడుపుతూ వుంటుంది. మనస్తత్వ సిద్ధాంతములను ఆధారంగా చేసి కొని, చిత్త ప్రవృత్తి పరిణాహాలన్ని తిన్నగా సూచించే కథలను పొలగుమ్మి పద్మ రాజగారు, ఋచ్చిబాబుగారు, పితృశ్రీగారు రచించారు. “రాజ తరంగిణి” ఆధారంగా గణపతిశాస్త్రిగారు భావ బంధురమైన కథలు రచించారు. “భరద్వాజ” గారు చలంగారిని అనుసరించాలని ప్రయత్నిస్తున్నారు. పత్రికలు, కథా రచనకు ఎంతో ప్రోత్సాహం కల్గిస్తున్నాయి. కథానికల్లో ఆదర్శంకంటె వాస్తవికత ఎక్కువ. ఇతివృత్త నాయికా నాయకుల విషయాల్లో ఏ భేదమూ పాటించబడటంలేదు. అజూత కల్పనలూ, అతాకి వర్ణనలూ వేటి కథానికల్లో కనిపింపు. నమస్సా పరిష్కారం ప్రధానంగా కొన్నిటిలో కనిపిస్తున్నది. జరిగిన సంఘటనలో, జరుగబోయే సంఘటనలో కథానికల్లో వర్ణింపబడుతున్నాయి.

(చ) పై వాక్యాలు ఏకాంకికలకు కూడా అన్వయించుతాయి. 1943వ సంవత్సరం తర్వాత ఏకాంకికలు పుంజునుపుంజుగా బయలు దేరాయి. ముద్దు కృష్ణగా రీ రంగంలో ఎంతో కృషి చేశారు. ఏకాంకికా పరిమాణంలో నార్మల్ వెంకటేశ్వరరావుగారి “కొత్త గడ్డ” ఒక మహా ప్రస్తావనప్రాయమైనది. ఇది అన్ని విధాలా అచ్చమయిన తెలుగు రచన. నవీన వాగవికాసవల్ల గ్రామ జీవితం ఎన్ని మార్పులకు లోనైనదో, విద్యావంతుల దృక్పథంలో క్రమక్రమంగా ఎట్లా పరిణామం చెందున్నదో “కొత్త గడ్డ” అద్దంలో చూపినట్లు చూపుతున్నది. “మాట పల్లి”లో మారిరిగా, దీనిలో జానులెనుగు ఎన్నో సాగుమలు చిమ్ముతున్నది. మల్లాది అవధాని, విశ్వనాథ కవిరాజు, గోరాశాస్త్రి ఎన్నో ఏకాంకికలు రచించారు. మరి తర్వాతి వారిలో అంగర సూర్యారావు, రావికొండలరావు, కొండముది (శ్రీరామ చంద్రమూర్తి మున్నగువారు ఏకాంకికలు సృష్టించుతున్నారు. పాశ్చాత్య భాషల్లో వెలువడిన ఏకాంకికలు మనవారికి ఉత్తేజాన్ని కల్గిస్తున్నాయి. తదుల్లేజధూర్వహ ముల్లె, ఎన్నో ఏకాంకికలు వెలువడుతున్నాయి. పాత పుష్టిలో, రస భావ పర్వ నంతో, సంవిధానంతో ఇంకా అభారలీయ ఫక్తిక గోచరించుతూనే వున్నది. అయితే దీన్ని త్యజించాలనే ఆరాటమూ కనిపించుతూనే వున్నది.

(ఛ) స్వాతంత్ర్యవంతరం ఎన్నో నవలలు రచింపబడ్డాయి. మొదట విక్టోరియా మహారాణి కాలమునాటి నవలలు ప్రభావం గోచరిస్తే తర్వాత హాకిన్సీ, సోమర్సెట్ మార్మ్, బాల్జాక్, జాయిన్, జాన్ సార్ సార్ (త్రే, ఆల్బర్ట్ మురేవియా, డి. హెచ్. లారెన్స్ మున్నగువారు రచించిన నవలల తత్వాన్వసరణం కనిపిస్తున్నది. వనలల్లో ఎక్కువ సాంఘికమైనవి. చంపిజీ ఖాన్, ప్రతాపరుద్రయం వంటి చారిత్రికాత్మక నవలలు రాకపోలేదు. సాంఘికనవలలు, సాంఘికరంగంలో వచ్చిన, వస్తూవున్న మార్పులను ఎక్కువగా చూపుతున్నాయి. గ్రామాలలో సాంఘికంగా, రాజకీయంగా వచ్చే మార్పులు, మధ్యమ తరగతికుటుంబాల దుర్భర పరిస్థితులు, స్త్రీ పురుషసంబంధ పర్యవసానమూ, వ్యక్తిగత జీవితంలో మహాపద సంభవించినపుడు తట్టుకొన్న—తట్టుకోలేని చిత్త ప్రవృత్తి, కుల జాతి సామ రస్యమూ, విద్యార్థి జీవన విధానమూ—ఇంకా ఎన్నో ఆయా నవలల్లో కథా దీజా లుగా వున్నాయి. కొడవటిగంటి కుటుంబరావుగారు చలంగారి పోకడలగు,

నాకు ఇష్టమైనది

గోల్డెన్ లయన్ మిశ్రమ ఇంగువ

మీ భోజన పదార్థములలో జి. యెల్. ఇంగువ వాడినయెడల మంచి ఫలితముగా కలుగును. శీర్షక క్రిందికి లిగించును.

హిరాలాల్ & కంపెనీ,

మద్రాసు 1.

JANATA-HL/62-3

మనస్తత్వ నిరూపణం నిండిన నవలలు రచించారు. వారి "చదువు" కె. వి. అద్వానీ "ఇంక్విలాబ్" లాగా నేటి భారతదేశ చరిత్రను తెలుపుతుంది. స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తర్వాత దేశంలో వచ్చిన మార్పులను, గ్రామసీమ రంగస్థలం—స్రాయిడ్ స్వప్నశాస్త్రం, నవీన విద్యార్థి మనస్తత్వం మేళవించి—జి. వి. కృష్ణారావు గారు "కీలు బొమ్మలు" రచించారు. శిల్పమూ, తెలుగు పలుకుబడి పాఠకమూ ఈ నవలలో రాలుచేలాయి. ఉప్పల లక్ష్మణరావుగారు రచించిన "అతడు—ఆమె" స్త్రీ పురుష సంబంధాన్ని చిత్రించే నవల. బుచ్చిబాబుగారి "చిరకకు మిగిలేది" ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఘోరమైన దుర్ఘాటాలు, విశిష్ట మనస్తత్వ పరిశీలనమూ కలది. "అనమర్బుని జీవయాత్ర" రచించిన గోపీచంద్రుగారు ధారాళంగా నవలలు రచించు తున్నారు. గోపీచంద్రుగారి భావపరిణామం—మార్క్సిజంనుండి, భౌతికాధ్యాత్మిక వాదాల సమన్వయంవరకూ—వారి నవలల్లో దృఢమవుతున్నది. పి. శ్రీదేవి రచించిన "కాలాతీత వ్యక్తులు" పాత్ర చిత్రణంలో నూతన మార్గాలు అవలంబించినది. రాపూరి సత్యరాయణరావుగారి "నెలవంక" సమరసదృష్టిని బోధిస్తున్నది. పురాణం సూర్యప్రకాశరావు, సోతుకూచి సాంబశివరావు "జీవనంగ", "అవ్వేషణ" లలో కుటుంబవ్యవస్థ ప్రాతినిధికంగా కథ స్వీకరింపబడినది. కొమ్మూరి వేణు గోపాలరావుగారి నవలలో సర్వ సుఖాలు కలిగియుండి, ఏదో వెలిలో బాధపడే పాత్రలు, ఒకానొక చిన్న సంఘటనవల్ల వివరీతానుభవాన్ని అకాంక్షించే పాత్రలు కనిపిస్తున్నాయి. మధ్యతరగతి కుటుంబాన్ని కేంద్రంగా తీసికొని, పత్యేష్టల నడవడికలు వాగరాజుగారి "రజనీప్రియ"లో వర్ణింపబడ్డాయి. పి. సుబ్బరామయ్య గారి "ధృవతార"లో ఒక వ్యక్తి జీవితం అనాధ శిశువువల్ల ఎట్లా మారిపోతుందో నిరూపింపబడినది. రసపుష్టి, లక్ష్మీకుద్ది లేక కామాచారవర్ణనం మాత్రమే పుస్తక నవలలు గూడా కొన్ని ఈమధ్య వస్తున్నాయి. విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు కొన్ని నవలలు ఎందుకు రచిస్తున్నారో ఎవరికీ అర్థంకావటంలేదు. వారి నవలలు ధాన్యమను ప్రచార సాహిత్యంగా పరిణమించుతున్నాయి. "పిరాజీ" విద్యార్థి జీవితాన్ని చిత్రిస్తారు. గంగినేని వేంకటేశ్వరరావుగారు కూడా అంతే. మహీధర రామమోహనరావుగారి "కత్తుల వంతెన" మధ్యను తరగతి కుటుంబానికి సంబంధించినది. నేటి నవలలో అల్పిటినిగూర్చి వ్రాయటం సాధ్యంగానందుకు చింతిస్తున్నాను.

కాలక్రమాన నవలలు రచించటంలో వ్యాపారదృష్టి విజృంభించుచున్నది. ఏదోవ్రాసి, పేజీలు నింపితే అమ్ముడుపోయే రోజులివి. కొన్ని నవలల్లో మారు—మూలయే ఖై పేజీల్లో పూర్తిగావలసిన కథ అనవసర—అనుచిత సన్నివేశాలతో పేజీలొక్కటి పెంచబడుతున్నది. ఎన్నో నవలల్లో ప్రకృష్టమయిన బంధం కాన రావటంలేదు. భాష విచర్యమూ, హద్దు మీరుతున్నది. మన రచయితలలో స్వతంత్ర శైలిగలవారు ఎంతోమంది లేరు. ఆంగ్ల భాషాభివృద్ధి నవలలు రచించిన ప్రతి రచయిత శిల్పంకొరకేగాక, ప్రత్యేక శైలి కొరతకు ఎంతో శ్రమించుతాడు. సోమన్నాచార్యుల నవలలు చదివితే మనకి రహస్యం తెలుస్తుంది. భాషలో పాశ్చాత్య పద్ధతులు ఎక్కువైనంతగా కళాస్పృహతో ఎక్కువ కావటంలేదు. "నేటి నవల కర్తలుగాని, కథకులుగాని తెనుగుదేశంలో నగరాలు, భారతదేశంలో దృశ్యాలు వర్ణించేటప్పుడు యథార్థాన్ని చూడరు. రాజమహేంద్రవరంలో మెడికల్ కాలేజీ పెట్టించిన ప్రబుద్ధులు, బెజవాడలో బీబీ షికార్లు చేయించిన రచయితలు, మద్రాసులో పర్వతాలు మెలిపించిన మేఘపులు లేకపోతే" డి. శ్రీ "శ్రీవాత్సవ" వ్రాసిన వాక్యాలలోని యథార్థాన్ని మన రచయితలు గుర్తించటం మంచి ధనుకుంటాను. (1962—జనవరి భారతి. పుట 67.)

(త) ఆయా నూతనకవిత్వమాల ప్రభావం ఇంకా గోచరిస్తూనే వున్నది. ముద్దుక్ష్మణ్ణగారి "వైతాళికులు" మాదిరిగా "ఉదయ ఘంటలు", "కల్పన", "నవ్య సాహితీ" శతాబ్ది ప్రారంభంనుండి ఈనాటిదాకా వెల్లడిన ఆయా కవుల కావ్య ఖండాలను ఒకచో వేర్వేరు. స్వీయ చరిత్రలు, పద్య కావ్య లుగా వ్రాయటం జరుగుతూనేవున్నది. బాలగంగాధరతిలక, మాదిరాజు రంగ రావు మున్నగువారు నవయుగపీఠికలకు అవేదనతో కవితాగానం జేస్తున్నారు. "ఆంధ్ర పురాణము" "కృష్ణ కథానివంచి", "అశోకచరిత్రము" చారిత్రకత పుత్తాన్ని స్వీకరించాయి. నారాయణచార్యులుగారి "మేఘదూతము" జాషువా కవి "గబ్బిలము" మాదిరిగా ఆంధ్రచరిత్ర వైభవాన్ని చాటుతున్నది. వారి

“ఇవతాండవం” అనేకమూ నాట్య కళా పేసగొన్న విలక్షణ గేయకావ్యం. మేమన వద్దతిలో నార్లవెంకటేశ్వరరావుగారు నవయుగభావస్ఫూర్తకంగా “నార్లవారి మూట” రచించారు. వారు ఏ కవిత్వోద్యమానికి, పన్నిహితలు కాకుండా, “జగ న్నాటకం” ప్రాకారు. కొత్త సత్యనారాయణచౌదరిగారు పురాణోత్సాహకథలను “కలి పురాణము”లో వ్యాఖ్యానించుతున్నారు. కొండవీటి వేంకటకవిగారు “వైచిత్రా చరిత్ర”ను వద్య కావ్యంగా చేశారు. బాలాంతపు రణవికాంతారావుగారి “శత వ్రతసుందరి” మంజుల భావ మరంద వివ్యాసంతో కూడివున్నది. కొనకల్ల వేంకటరత్నంగారి “బంగారిమామ పాటలు”, “ఎంకిపాట”లతో టులతూగు తున్నాయి.

విద్వాన్ విశ్వంగారు రచించిన “పెన్నేటిపాట”, బోయి భీమన్నగారి “దీపనభ” విమాతనమైన కావ్యాలు. రెండూ వాస్తవ సమాజాన్ని చిత్రిస్తున్నాయి. “పెన్నేటిపాట” రాయలసీమ దుస్థితిని చాటుతున్నది. దీనిలో ప్రాచీన నవీన కవితాసంప్రదాయనమ్మేళనం జరిగినది. అభ్యుదయ కవులు అందుకోలేని కవితాస్ఫూర్తకత్త “పెన్నేటిపాట”లో వున్నది. సందర్భవిధంగా ఛందస్సును మార్చటం ఉచిత శబ్దార్థాలంకారాలు సయోగించటం దీనిలో కన్పిస్తున్నాయి. భీమన్నగారి “దీపనభ” కథా కథనంలో నవ్యత అపొదించుకొన్నది. ఈ కావ్యం జాతీయ భావ బంధురమగుటయేగాక, దీన మానవావస్థను చిత్రిస్తున్నది. వద్యాలు పరకంగా ర్షుటిస్తూన్నది కలిగివుంటాయి. భీమన్నగారు “పైరుపాట” అనే సంగీత నృత్య రూపకాన్ని రచించారు.

(౨) బాల సాహిత్యం కూడా సవిన కాలంలో అభివృద్ధి చెందినది. దీనికి శ్రీకారం చుట్టినవారు చింతాదీక్షితులుగారు. వారు రచించిన కథలు చిన్న పిల్లల మనస్తత్వాన్ని చూపుతున్నాయి. దీక్షితులుగారి సూరి, సీత, శంపాంత, శీరాసుందరి మొదలయిన కథలు ఇందు కుదాహరణాలు. శ్రీ గిడుగు సీతావతి ఈ రంగంలో కృషి చేసి, ప్రభుత్వ బహుమానమునుకొన్నారు. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ప్రాచీన బాలగేయ సాహిత్యాన్ని ప్రకటించారు. నవీన కాలంలో బాల సాహిత్యం సర్వతోముఖంగా అభివృద్ధి కావటానికి వక్రపాటి నాగిరెడ్డిగారు స్థాపించిన “చందమామ” ఎంతో తోడ్పడినది. ఆ పత్రికపల్ల కథలేమీ, గేయాలేమీ అనంతభావంగా పిల్లల కొఱకు రచించబడ్డాయి. “ఆంధ్రపత్రిక” వారపత్రికలో బాలల కొరకు బొమ్మల వంతతంత్రం ప్రచురించబడినది. ఈనాడు ప్రతి పత్రికా బాల సాహిత్యాన్ని ఎంతో ప్రచారం చేస్తున్నాయి. ఎన్నో పుస్తక ప్రచురణ సంస్థలు బాల సాహిత్యాన్ని ప్రకటిస్తున్నాయి. ప్రభుత్వమూ పాటుబడుతున్నది. ఈ సాహిత్య క్షేత్రంలో విశేషించి కృషి చేసినవారు బి. వి. నరసింహారావుగారు. ఆయనకు అధీనమైనట్లుగా బాల భాష ఎవరికీ అధీనం కాలేదు. శిశు మనస్తత్వాన్ని చిత్రించే కావ్యం వడ్ల మూడి గోపాలకృష్ణయ్యగారి “మానవుడు”. “కవితాపు” నార్లచిరంజీవి, దాక రథ బాల సాహిత్యాభివృద్ధికై ప్రశంసనీయమైన కృషి చేశారు.

9

స్వాతంత్ర్యసంగ్రామం పిదప భారతదేశం వద్య సత్తాక రాజ్యమయినది. కుల జాతి మత భేదాతితమయిన రాజ్యాంగం కుదురుకొన్నది. సాంఘికంగా ఎన్నో అభ్యుదయకరమైన శాసనాలు చేయబడినాయి. తత్ఫలితంగా కొన్ని కొన్ని ప్రాచీన విశ్వాసాలకు స్వస్తి చెప్పవలసి వచ్చినది. ఈ సమయంలో సంప్రదాయాభిమాన శక్తులు విజృంభించుతున్నాయి. హైందవ జాతీయోద్యమం ఈశక్తులను పోషిస్తూ వున్నది. పాశ్చాత్య భావకలుషితబుద్ధులూ, అభారతీయ సంప్రదాయ వ్యామోహాన్నిదాచితలూ భారతీయసంస్కృతి పరమరహస్యాలను అవగాహనజేసుకోలేకపోతున్నారని ఈ యుద్ధమానుషాయులు ఎలుగెత్తి చాటుతున్నారు. సీరి సిద్ధాంతాల ప్రకారం భారతదేశంకంటే గొప్ప దేశంగాని, భారతీయ సంస్కృతి కంటే పరమాత్మమయిన సంస్కృతిగాని ఎక్కడాలేవు. అట్లా వుండగూడదనే దైవనిర్ణయం. సమస్త భాషలకూ, సంస్కృతం మూలం. సమస్త దేశాలకూ సభ్యత పంచిపెట్టినది భారతదేశం—ఇది వీరి బది. అయితే దీనికి ప్రతిద్వంద్యమైన ఉద్యమము కూడా లేకపోలేదు. దీని సిద్ధాంతాలప్రకారం ప్రపంచ

మహా సంస్కృతుల్లో భారతీయ సంస్కృతి ఒకటి. ఇతర సంస్కృతుల మహా వైభవాన్ని కూడా మనం గమనించాలి. భారతీయ సంస్కృతికి సామరస్య సాధక ప్రాణభారం. ఒకనాడు భారతీయ సంస్కృతి ఉత్తమంగావచ్చు. భారతదేశ పునర్నిర్మాణానికి, పునరుజ్జీవనానికి అది ప్రబలాంతరాయాలు కల్గించేటప్పుడు దానిని తోసి రాజవటంకంపై గవ్యంతరమేమీ లేదు. ఒకనాడు సంస్కృత భాష విజ్ఞానాన్ని ప్రసాదిస్తే వేదా గురుతర కార్యాన్ని అంగభాష నిర్వహిస్తున్నది. భారతీయ సంస్కృతి ఆర్య సంస్కృతి మాత్రమేగాదు. మొదటి యుద్ధము భావాలను ప్రచారం చేసేవారు విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు. రెండవ యుద్ధము భావాలను నార్ల వెంకటేశ్వరరావుగారు “సంస్కృతము—సంస్కృతి”లో ప్రచారం చేశారు. గోపీచందుగారి “సోమ్య చెయ్యని యుత్తరా”లో తుమ్మల సీతారామమూర్తిగారి కావ్యాల్లో వమన్యయ దృక్పథం గోచరిస్తున్నది.

10

విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు ప్రతిభావ్యుత్పత్తులుగల కవి. రసధ్వని సిద్ధాంతాభిముఖంగా కావ్యరచన సాగించేవా రాయన. కావ్యం అంటే లలితకాంక్ష పదావళిమయపద్యసమూహం కాదని, అది అనంతముఖ శిల్ప సమన్వితమని సత్య నారాయణగారు గుర్తించారు. ఇట్లా గుర్తించిన నవీనకవు లింకెవరాలేరని శ్రీమద్రామాయణ కల్పవృక్షాన్ని వాల్మీకి రామాయణభాష్యంగా రచించాడని సత్యనారాయణగారి వంకల్పం. విశ్వనాథలో వాన్యతోదర్శనీయమయిన భాషాకళ వున్నది. తెలుగు మాటలను ఎక్కువగా వాడటం తెనుగుదనానికి గుర్తు కాదన సిద్ధాంతం ఉప్పుకుంటే, విశ్వనాథగ్రంథాల్లో తెనుగుదనం లేదనే చెప్పవచ్చు నన్నయ, తిక్కనల కవితాకళకంటే, వారి కావ్యాల్లో ప్రబంధ కవితాపద్ధతులే బహుళంగా వుంటాయి. విశ్వనాథ కావ్యగత శిల్ప రహస్యాలను విగళించ కప్పలకంటే ఎక్కువగా తెలుసుకొన్నారేగాని, వానిని తనకావ్యాల్లో విస్తృత రీతులతో చూడటంలో అంతగా విజయం పొందలేదు. అట్టి విజయం పొందినవారు నన్నయ, తిక్కనలు. విశ్వేతవ్యమయిన, వర్ణాశ్రమధర్మమూలమైన భారతీయ సంస్కృతి విశ్వనాథగ్రంథాలలో మనకు వ్రత్యక్షమవుతున్నది. సామాన్య పౌరుడు గ్రహించగలిగిన సాంఘికపరిణామాన్ని విశ్వనాథ గ్రహించటంలేదు. భారతీయ సంస్కృతి పరిణామబద్ధంగాదు. అది దైవచర్యితం అని సత్యనారాయణ గారి ప్రగాఢ విశ్వాసం. కాని చరిత్రవారి విశ్వాసానికి భిన్నంగా సాక్ష్యమిస్తున్నది. ఆ సాక్ష్యాన్ని తీవ్రదురాక్రమణదృష్టితో ఖండించటానికి విశ్వనాథ వెనుకంజ వేయరు. దానికి సాక్ష్యం పురాణవైరగ్రంథమాల ప్రచురణలు.

మిర్జన్ “పారడైజ్ లాష్ట్”లో, షేక్స్పియర్ “మర్చంట్ ఆఫ్ వెనిస్”లో క్రైస్తవ మతసంస్కృతిని బోధించినట్లుగా భారతీయరచయిత భారతీయ సంస్కృతిని బోధింపవలసినదే. మతీ వీధి భారతీయసంస్కృతి? అని వెంటనే ఎదురు ప్రశ్నించాలైన అగత్యమున్నది. భారతీయ సంస్కృతి అంటే రాజారామ మోహనరాయలు, రామకృష్ణ, వివేకానందులు, మహర్షి అరవిందుడు చాటినదా? లేక కోటవేంకటాచలంగారు చాటినదా? విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు త్రికరణ శుద్ధిగా నమ్మినది కోటవేంకటాచలంగారు చాటిన దాన్నే. భారతీయ సంస్కృతి అంటే హైందవసంస్కృతి అని విశ్వనాథ సిద్ధాంతం. ఈ సిద్ధాంతం తప్పు. అది చారిత్రక సత్యాన్ని గుర్తించటంలేదు. భారతీయసంస్కృతి అంటే హైందవ సంస్కృతిగాదు. మరి అది భారతీయసంస్కృతే. దాని వ్యూహాన్ని రవీంద్రుడు చక్కగా చెప్పాడు. రవీంద్రునికంటే గొప్పవారముకొనేవారు ఏమంటారో యేమో వాకు తెలియదు. కాని ఆయన వాక్యాలు వేదవాక్యాలంటేనే. రవీంద్రుడు భారతీయ సంస్కృతినిగూర్చి యిట్లా వ్రాశాడు:—

11

“The main river of Indian Culture has flowed in four streams—the Vedic, the Puranic, the Buddhist, and the Jain. It had its source in the heights of the Indian Consciousness.

But a river belonging to a country is not fed by its own waters alone. The Tibetan Brambputra is a tributary to the Indian Ganges. Contributions have similarly found their way to India's original culture. The Muhammadan, for example, has repeatedly come into India from outside, laden with his own store of knowledge and feeling and his wonderful religious democracy bringing fresher after fresher to swell the current. In our music, our architecture, our pictorial art, our literature, the Muhammadans have made their permanent and precious contribution. Those who have studied the lives and writings of our medieval saints, and all the great religious movements that sprang up in the time of the Muhammadan rule, know how deep is our debt to this foreign current that has so intimately mingled with our life."

"The European culture has come to us not only with its knowledge but with its velocity. Though our assimilation of it is imperfect and the consequent aberrations numerous, still it is rousing our intellectual life from its inertia of formal habits into glowing consciousness by the very contradiction it offers to our own mental traditions."

(The Centre of Indian Culture. Page 34.35)

ఈసింధుడు మేల్పుబుద్ధితో, పరివ్రత్యయనేయబుద్ధితో ఈ వాక్యాలు వ్రాశాడనుట సాహసమేకాగలదు.

పాండవసంపదాద్వైకదృష్టితో చారిత్రకవలలు రచించే వారు నోరి నరసింహశాస్త్రిగారు. కవిత్రయంవారిని కథానాయకులనుజేసి, వారు మూడు పెద్ద నవలలు రచించారు. నోరి నరసింహశాస్త్రిగారి నవలలలో పదాభివర్ణన కథాకాలతీవక్తిని మింగివేస్తున్నది. నవల ధర్మశాస్త్రగ్రంథము కాదుగా! కవులను, నాయకులనుజేసి, నవలలు వ్రాయటంమంచిదే. కాని, చారిత్రక పత్యాలు తార్కారుకాకూడదు. అదే "మల్లారెడ్డి"లో జరిగినది. జై నుల పట్న నోరి నరసింహశాస్త్రిగారికి ఏమాత్రమూ సామభూతి లేనట్లు వారి "నారాయణట్టు", "రృద్రమదేవి" నిరూపించుతున్నవి. శాస్త్రిగారు రూపించినంతగా జైనులు ఆంధ్రదేశానికి ద్రావిడయలేదని కొమరాజు లక్ష్మణరావుగారి వ్రాతలూ, మల్లంపల్లి సోమశిఖరశర్మగారి వ్రాతలూ బుజువు చేస్తున్నాయి. ఇంతేగాదు. ప్రతాపవర్తి, పాల్కురికి సోమనాథుని గ్రంథాలు, జై నసంస్థల గాథలనే చాటుతున్నాయి.

12

మనదేశవర్తిలో సంగమయుగంలోతప్ప నేటి "ఎకాడమీ"ల వంటివి సాహిత్యాభివృద్ధికి కృషిచేసినట్లు తార్కారులేమీలేవు. ప్రాస్తుదేశంలో ఈ "ఎకాడమీ"లు సాహిత్యాభివృద్ధికి ఏదేనిగా దోహదంచేశాయి. ఈనాడు ప్రతి దేశంలో, ప్రతిరంగముందూ ఒక "ఎకాడమీ" వున్నది. స్వతంత్ర్యాంతరం భారతదేశంలో ఎకాడమీలు స్థాపించబడ్డాయి. అఖిలభారతసాహిత్య-ఎకాడమీ భారతదేశ భాషల్లోని ఉత్తమసాహిత్యాన్ని ప్రపంచ భాషల్లోని ఉత్తమగ్రంథాలను అనువాదాలద్వారా అన్నిరాష్ట్రాలవారికి అందిస్తున్నది. ఆంధ్రరాష్ట్రంలో

కూడా సాహిత్య-ఎకాడమీ నెలకొల్పబడినది. రచయితలకు ద్రవ్యసహాయము చేయుట, పోటీలు నిర్వహించి, ఉత్తమగ్రంథాలకు బహుమానాలిచ్చుట మన ఎకాడమీ చేస్తున్న గొప్ప పనులు. ఆంధ్రదేశంలో సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనానికి శక్తియుక్తులు ధారపోసిన కాశీనాథుని వాగ్దేవరాయ, కట్టమంచి రామలింగా రెడ్డిగారల జీవనగాథకు అక్షరరూపం కల్పించాలని సాహిత్య-ఎకాడమీ ప్రయత్నిస్తున్నది. "పదబంధపారిజాతము", "తెనుగుసామెతలు", "నన్నయ పదప్రయోగసూచిక" ఆంధ్రసాహిత్య-ఎకాడమీచేత ప్రచురింపబడ్డాయి. జాన్ దొర నిఘంటువును, పోలనభాగవతాన్ని ప్రకటించాలని, అది నిర్ణయించినది. మనసాహిత్య-ఎకాడమీ ఆంధ్రమహాభారతం వైపు చూపుసారిస్తే మంచిది. ఈనాడు మనకు లభించుతూన్న ముద్రిత మహాభారతం ఎన్నో సాహిత్యతరలతో తప్పుల కుప్పయై వున్నది. సమర్థులైన-కవిత్రయ పృథ్వీరావు గురింపగల పండితులను నలుగు రైదుగురను ఒక సంఘంగా ఏర్పరచి తాళపత్ర గ్రంథాల సాయంతో మహా భారత శుద్ధప్రతిని తయారు చేయించటానికి ఎకాడమీయే పూనుకోవాలి. ఆంధ్రసంస్కృతి పరిణామాన్ని-సాంఘిక చరిత్ర, వేష భాషలు, ఆచారవ్యవహారాలు మున్నగువానితో వచ్చిన పరిణామము-వివరించే చరిత్రగ్రంథాలను కూడా ఎకాడమీ వ్రాయించటం మంచిది.

13

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయంవారు చారిత్రక నవలల పోటీలు నిర్వహించి, ఉత్తమ గ్రంథాలకు ఉడుగరలు పెట్టుతున్నారు. వారు మన్నించిన అన్ని నవలలూ ప్రశస్త్యములయినవని చెప్పటం కష్టము. ధూళిపాళ శ్రీరామమూర్తిగారు రచించిన "భువన విజయము", "గృహరాజు మేడ" ఉత్తమంగా వున్నాయి. పాత్ర పోషణము, కథా కథన వైపుణ్యము, లక్ష్య శుద్ధివారి నవలల్లో ముఖ్య గుణాలు. "రాజశిల్పి"లో భావకత పాత్రపోషణదులకంటె బలంగా వున్నది. "చిత్రకాల" "రఘునాథ నిలాసము"లలో కథాబంధమున్నది. "సప్తపర్ణి", "తంజావూరు పతనము"-ఇవి రెండూ చరిత్రమే పక్షపాత సుఖోదనాలతో చూపినవి. "సప్తపర్ణి"లో ప్రతి విషయమునకు వైక్ర భాష్యం చెప్పటం బాగా గోచరిస్తున్నది. కాకతీయ సామ్రాజ్య పతనమునకు మూలం అయిన యథార్థ సేతువులను చరిత్రకారులు చెప్పుచున్నవానిని త్రోసిరాజిని వైయక్తిక రాగద్వేషాలు పేరు కొన్న కారణాలను వెతకటం దీనిలో కన్నట్లు తున్నది. ఈనాడు ఆంధ్రదేశాన్ని పట్టి పల్లార్పుతున్న కులభేదాలను కాకతీయచరిత్రకు అంటగట్టడం "సప్తపర్ణి"లో జరిగినది. ఆ నవలలో ఒకచోట ఒకపాత్ర "దేశమున ఏమయిన శిల్పాభిమానము గాని, విద్యాభిమానముగానియున్ననో నారెడ్లకే యున్నది. కాని ప్రభుత్వము కమ్మ వెలమల చేతిలో వున్నది. వీరిలో నీ కమ్మవారికి కావలసినది అధికారము. వెలమలకు నెత్తురు. అంతియ కానివారికి శిల్ప విద్యాభిమానములు లేవు" అని పలుకుతుంది. కథా కాలాన్ని, సందర్భాన్ని ఎంతగా గమనించినా ఇట్లాంటి వాక్యాలు వ్రాయబడటం అనుచితం అనిపిస్తున్నది. "సప్తపర్ణి"లో పాత్రలు మాటి మాటికీ కులాల ప్రస్తావన తెస్తాయి. ఈ గ్రంథంలో చిత్రించబడినంతగా కులద్వేషం గుడారాలెత్తి, కాకతీయ సామ్రాజ్యపతనానికి త్రోవదీయలేదు. మరి ఇతర కారణాలవల్ల ఆ సామ్రాజ్య పతనం జరిగినది. ఆ కారణాలు వివరించటాని కిది అదునుగాదు. మరొకసారి వానిని వివరిస్తాను. ఇట్టి గ్రంథాన్ని ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం, "తేజస్వినావధీతమును" అను వాక్యాన్ని తన చిహ్నంలో ఉట్టం కించిన కళాపరిమితు మూడుసారులు ఉపవాచకంగా నిర్ణయించినది. ఇట్లాంటి నవలను పాత్య గ్రంథంగా నిర్ణయించటంవల్ల విద్యార్థులకు కలిగే మేలు శూన్యం. వారి సంస్కారం ఏమాత్రమూ పెరగదు. ఇట్టివానిని బోధించేటప్పుడు విద్యార్థు లెట్లాంటి ప్రశ్నలు వేస్తారో కళాశాలోపన్యాసకులకు అనుభవ కనేద్యం. కథ చారిత్రాత్మకంగావచ్చు. సాంఘికం గావచ్చు. దానిలో కుల ప్రస్తావన మితి మీరిపోకుండా చూడటం శివేతరములను తొలగించే సాహిత్యాన్ని ఆరాధించువారి కర్తవ్యం. జాతీయ సమైక్యం కావాలని అందరూ ఆరాట పడే ఈ రోజులో "సప్తపర్ణి" పాత్య గ్రంథంగా నిర్ణయించబడటం అతిమాత్ర కోపనీయం.

షఫ్ట్ కువ్వాయి అడుగుంచి ఇంటికి వచ్చేసరికి ఇంటిందా
అమ్మలు పిచ్చుకవారు. మిమ్మల్ని పెద్దగదిలో అమ్మాయి కూచు
వారు. షఫ్ట్ భార్య అయిన వాళ్లు అలసిపోతూ చీల్చుకున్నారు.

“అమ్మగారి భార్య, వాళ్లు కూతుళ్ళూ వచ్చారు” అంది ఆయన
అమ్మగారు.

వ్యూహం చూపించి తీసి, ముఖంమీద చెమటను తుడుచుకుంటూ
“అమ్మగారేమిట?” అని అడిగాడు షఫ్ట్.

“మీ గానగారి పేరుమీదే!” అంది ఆయన మెల్లగా.

“అమ్మగారు అమ్మగారు?”

“అమ్మగారు. అమ్మగారు.”

“అయితే మరి ఆయన అప్రికాలో ఉంటున్నారా?” అన్నాడు
కొంచెం అర్థమైనా షఫ్ట్.

“కొంచెం మెల్లగా మాట్లాడండి. మీరు ఉరికి గొంతు చించుకు
మాట్లాడతారేమిట? అర్థమైనా అప్రికా వెళ్ళినవాడు తిరిగి రానేరడా?
ఇంకా అప్రికా నుంచి?” అంది నోటికి చేయి అడ్డుపెట్టుకుంటూ
ఆయన.

“అమ్మగారు, నువ్వు మాత్రం మెల్లగా మాట్లాడుతుంటే.”

“అయితే, ఇక పోయినా ఉంది. అమ్మగారు అప్రికాలోనే ఉన్నారు. ఆయన
భార్య రస కూతురికి పెళ్ళివ్వడం చూద్దానికి వచ్చింది. మంచి సంబంధం
కోసం వెతుకుతున్నారు.”

ఇంకా లోపలనుంచి అమ్మ భార్య అంది—“అమ్మగారు ఆయన!
అమ్మగారు దానితో అపి మాట్లాడుతున్నావేమీ! లోపలికి రాని! రా
వాయా షఫ్ట్! ఎన్నాళ్ళయింది, ఎన్నాళ్ళయింది విన్నా చూడక!”

“నన్ను పిల్చి!” అంటూ షఫ్ట్ తన హ్యాండ్ మేకుకి తగి
లించి గదిలోకి వెళ్ళాడు. “నమస్కారం పిల్చి!” అన్నాడు. అమ్మ భార్య
కుర్చీలోంచి లేచి అతన్ని దీనించింది. తల నిమిరి కూర్చుంది. షఫ్ట్ కూడా
కూచున్నాడు. కూచుంటుండగా ఎడమ యిద్దరు చక్కని అమ్మాయిలు కని
పించారు. ఒకటి చిన్నది, ఇంకొకటి పెద్దది. ఇద్దరి రూపూ ఇంచుమించు
కలుస్తున్నది. అసలు అమ్మ చాలా భారీ మనిషి. ఆయన భారీతనం ఈ ఇద్ద
రమ్మాయిలలో బలం చక్కగా విభజించినట్లు కనపడుతున్నది. కళ్ళ తల్లిచి.
నల్లగా పొడవుగలిగి ఉంటుంది. చిన్నమ్మాయి ముఖం పెద్దదాని కంటే ఎక్కువ
కళకల్లాడుతున్నది. పెద్దది మౌనంగా, గంభీరంగా కూర్చుని ఉంది.

“అన్నయ్యకు నమస్కారం చేయండి” అంది తల్లి వాళ్ళ వైపు తిరిగి
చిన్నమ్మాయి లేచి మంచుని నమస్కరించింది. పెద్దది కూర్చునే ‘నమస్కారం’
అన్నది నల్లగా. షఫ్ట్ వాళ్ళకు మళ్ళీ నమస్కరించాడు. అప్రికాలో అమ్మ
వ్యవహారాల్ని గూర్చి ముచ్చట్లు మొదలైవై. టాంగ్వీకా, ఉగాండా, దారు
స్థలం వగైరా ప్రాంతాల్ని గూర్చి మాట్లాడారు. గాలి, నీరూ ఎక్కడ
బావుంటుంది, ఎండ ఎక్కువగా ఎక్కడ ఉంటుంది, పూలూ, పళ్ళూ పుష్క
లంగా ఎక్కడ దొరుకుతాయి, ఇవన్నీ మాట్లాడుకున్నారు. పండ్లమా
టావ్వేసరికి—

“ఇంకా అయితే చెత్త పండ్లు దొరుకుతాయి” అంది చిన్నమ్మాయి.

“లేదండీ! సీజన్లో చాలా మంచివన్నీ దొరుకుతాయి” అన్నాడు
షఫ్ట్ ఇంకా గౌరవాన్ని కాపాడుతూ.

“అమ్మగారు” అంది చిన్నమ్మాయి కోపంగా. “అమ్మగారు, చిన్నమ్మాయి
మంచి నువ్వు తెచ్చిన మాట్లాడు పళ్ళ అప్రికాలోని ‘మచింగా’ పళ్ళతో పోల
గలవా?” అంది తల్లితో.

“అమ్మాయి! అది అనేమాట విజమే. ఇక్కడి మాట్లాడు అక్కడి
‘మచింగా’ మీదికి రావు” అంది వాళ్ళ తల్లి.

ఆయన అడిగింది చిన్నమ్మాయిని—“అమ్మగారు తలతో! ఈ మచింగా
మిమిలీ—అమ్మగారు పేరే?”

తలతో నవ్వి అంది—“వదినా! అదోరకం పండు. ఎంత రుచిగా
ఉంటుందంటే, చెప్పలేము. ఇక దాని రసం, ఒక్క పండు పిండితో, అదుగో!
ఆ పెద్దగ్లాసులేదూ, దాన్నిండా వస్తుంది.”

షఫ్ట్ గ్లాసునేపు చూశాడు. ఆ పండు ఎంతలాపుంటుందో అంచనా
కట్టడానికి ప్రయత్నించాడు.

“ఒక్క ‘మచింగా’ పండుతోంచి అంత పెద్ద గ్లాసు నిండా రసం
వెళ్ళుతుందా?” అనడిగాడు.

తలతోగర్వంగా జవాబిచ్చింది “అవునండీ”—అని.

“అయితే పండు చాలా పెద్దగా ఉండి ఉండాలి!” అన్నాడు షఫ్ట్.

తలతో తల అడ్డుకుని తిప్పి “లేదు, లేదు. అంత పెద్దగా ఉండదు,
అంత చిన్నగా ఉండదు. ఒక మోస్తరుగా ఉంటుంది. అయినా అంత రసం
వస్తుంది. అదే దానితోని గొప్పతనం. ఇంకా అక్కడి పైనాపిల్—అదే
ఒక్కొక్క ముక్క పెద్ద రోట్టెంత ఉంటుంది” అంది.

చాలాసేపు పైనాపిల్ పండును గూర్చి చర్చ జరిగింది. తలతో అతిగా
వాగుతుంది. అమెకు అప్రికా అంటే చాలా అభిమానం. అక్కడి ఏ వస్తు
వైనా ఎంతో ఇష్టం. ఇంత చర్చ జరుగుతున్నా పెద్దమ్మాయి నిగ్గుతో,
మాట్లాడకుండా విశృంభంగా కూచుంది. నిగ్గుతో మాట్లాడడంకు చెప్పా
అనుకున్నాడు షఫ్ట్.

“మీకు ఈ వాగుడు గిట్టదల్లే ఉండే?” అని అడిగాడు అమ్మగారు.

“లేదు లేదు—అలా అనకండి. చాలా యిష్టంతో మీ మాటలు వింటూ
కూచున్నాను” అంది నిగ్గుతో.

“మరి మీరు మాట్లాడరే?” అనడిగాడు షఫ్ట్.

“దాని స్వభావమే అంత, నాయనా?” అంది నిగ్గుతో తల్లి.

షఫ్ట్ అన్నాడు—“పిల్చి! ఈ వయసు పిల్లలు మాట్లాడటం
కూచుంటే ఎట్లా! నోటికి తాళం వేసుకు కూచుంటారా?” అంటూ ఆ
అమ్మాయి వైపు తిరిగాడు.

“పిమ్మండి! మీరు మాట్లాడక తప్పదు” అన్నాడు.

నిగ్గుతో పెద్దపులమీద పిగ్గు కలగలిపిన చిరునవ్వు తోచింది.

“మాట్లాడుతున్నాను అన్నయ్యా!” అంది.

షఫ్ట్ వచ్చాడు—“మీకు ఫోటోలు చూడడం అంటే ఇష్టమేనా?”
అని అడిగాడు.

“ఇష్టమే” అంది నిగ్గుతో, కళ్ళ నేలకు దింది.

“అయితే పదండి, నా ఆల్బం చూపిస్తాను. పక్క గదిలో ఉంది”
అంటూ లేచాడు షఫ్ట్.

“రండి” అన్నాడు ఆమెతో.

ఆయన అతని చేతిని నొక్కింది. భార్యవైపు చూచాడు షష్ఠ్యత్ ఆమె తన చేతిని ఎందుకు నొక్కిందో అతనికి అర్థంకాలేదు. ఆయన ఏదో సంజ్ఞ చేసింది కళ్ళతో. అదీ తెలియలే దతనికి. ఇంతలో చిన్నమ్మాయి తండ్రి గబగదా వచ్చి, “వదండి అన్నయ్యా! నాకు ఆల్బం చూడాలంటే చాలా సరదాగా ఉంటుంది. నా దగ్గర గూడా ఒక మంచి కలెక్షన్ ఉంది” అంది.

తండ్రితో కలిసి షష్ఠ్యత్ వక్క గదిలోకి వెళ్ళాడు.

నిగ్గుత్ నిశ్చబ్దంగా కూచునివుంది. తండ్రికు తాను తీసిన ఫోటోల చూపించాడు, షష్ఠ్యత్. ఆమె తనకు తోచిన కామెంట్స్ చేస్తూ పోయింది కాని షష్ఠ్యత్ మనస్సు మరోచోట ఉంది. అతను నిగ్గుత్నుగురించి ఆలోచిస్తున్నాడు. ఎందు కానిద అలా నిశ్చబ్దంగా కూచుంది? ఫోటోలు చూద్దానికి తనవంట గదిలోనికి ఎందుకు రాలేదు? ఫోటోలు చూద్దానికి రమ్మని తాను ఆమెను పిలిస్తే తనభార్య తనచేతిని ఎందుకు నొక్కినట్లు? కళ్ళతో తన భార్య చేసిన సంజ్ఞకు అర్థం ఏమిటి?

ఫోటోలన్నీ చూపించడం అయిపోయింది. తండ్రి ఆల్బం తీసుకుంది. “అక్కయ్యకు చూపిస్తా వీటిని. దానికి ఫోటోలు కూడబెట్టడం అంటే చాలా యిష్టం.” అంది తండ్రి. అంత ఇష్టం అయితే ఆల్బం చూద్దానికి ఆమె ఎందుకు రాలేదని అడుగుదా మనుకున్నాడు. ఇంతలో తండ్రి ఆల్బం తీసుకుని వక్క గదిలోకి పరిగెత్తింది. అక్కా చెల్లెళ్ళు ఆల్బం చూస్తున్నారు. ప్రతి ఫోటో నిగ్గుత్కు నచ్చింది. కిటికీలోంచి షష్ఠ్యత్, వాళ్ళను చూస్తున్నాడు. అంతవరకూ ఎంతో చింతగా కనపడ్డ నిగ్గుత్ ముఖం ఆల్బం చూస్తూంటే మెరిసిపోతున్నది. కథాస్వరూపాలైన ఆ ఫోటోలు ఆమె మనస్సుకు ఉల్లాసాన్ని కలిగిస్తున్నాయి. ఆమె కళ్ళల్లో కొత్తకాంతి కనిపించింది. ఒక గుర్రం వక్కన ఒక ఆరోగ్యవంతమైన అమ్మాయి ఉన్న బొమ్మ ఆల్బంలో కనపడే సరికి ఆమె ముఖంలో మళ్ళీ నిరాశ అలముకుంది. నిరాశతో పెద్దగా నిట్టూర్చింది అమ్మాయి. బొమ్మలన్నీ చూడడం అయిపోయింది. నిగ్గుత్, షష్ఠ్యత్ వైపు చూసింది. ఎంతో కమ్మగా “థ్యాంక్స్ అన్నయ్యా!” అంది. నిగ్గుత్ చేతులోంచి ఆల్బం తీసుకొని మేంటల్ వీన్ మీద పెట్టాడు షష్ఠ్యత్. మనసులో ఏదో కంఠ పెట్టసాగింది. ఆ అమ్మాయి జీవితంలో ఏదో విషాద ఘటన జరిగివుందా అనుకున్నాడు. లేక విఫలమైన ప్రేమ ఘట్టం ఏదైనా ఉండే ఉండాలి.

ఇంతలో టీ వచ్చింది. “రండి, కాస్త టీ కలిపి ఇవ్వండి. ఆ ప్రి లిజ్ లేడీస్ డేగా” అన్నాడు షష్ఠ్యత్ నిగ్గుత్తో.

నిగ్గుత్ మాట్లాడలేదు. తండ్రి చటుక్కున లేచింది.

“నేను టీ కలుపుతా నన్నయ్యా!” అంది. నిగ్గుత్ ముఖంలో నీలి మజ్జులు కమ్ముకోచ్చాయి. కారణం తెలియలేదు అతనికి. ఆమెముఖంలోకి దీక్షగా చూచా డతను. ఆమె కళ్ళ దించేసుకుని వక్కకు తిరిగింది. ఎందుకలా చేసిందో అతనికి అర్థం కాలేదు.

టీ తాగుతూ తండ్రి ఏమేమో మాట్లాడింది. టెన్సిన్ ను గూర్చిన ప్రసంగం వచ్చింది. నైరోబీలో తాను నెంబర్ వన్ టెన్సిన్ ప్లేయర్ నని చెప్పుకుంది. పదిహేను, ఇరవై కప్పులు గెల్చుకున్నడట కూడా! నిగ్గుత్ మాట్లాడకుండా కూచుంది. తాను మాట్లాడడం లేదని అందరూ అనుకుంటున్నారని ఆమెకు తెలుసు కూడా.

ఇద్దరమ్మాయిల్లో నిగ్గుత్ అంటే ఆమె తల్లికి ఎక్కువ యిష్టమని గమనించాడు షష్ఠ్యత్. ఎంతో ప్రేమతో స్వయంగా తల్లి, నిగ్గుత్కు టీ అందించింది. మూలి తుడుచుకోడానికి తన టవల్ అందించింది. ఎంతో ఆప్యాయతతో తల విమిరింది.

టీ అయిన తరువాత వెళ్లిపోవడానికి లేచారు తల్లి కూతుళ్ళూ. మునుగు మేసుకుంది తల్లి. ‘ఆయన’ ను కావించుకుంది. షష్ఠ్యత్ ను దివిచింది. పెద్ద కూతురు వద్దకు వెళ్లి కళ్ళ నీళ్ళు పెట్టుకుంటూ “వద అమ్మాయి పోదా” అంది. తల్లి ఒక చేయిపట్టుకుంది, చెల్లె లొక చేయి పట్టుకుంది. మెల్లగా కదిలింది షష్ఠ్యత్. శరీరంలో కింది భాగం చచ్చు పడ్డట్టుంది. అది గమనించాడు షష్ఠ్యత్. కాళ్ళు చచ్చుపడినట్లున్నాయి. అది చూచి షష్ఠ్యత్ గుండె జల్లునున్నది. తనలో తాను సర్దుకున్నాడు.

తల్లిని, చెల్లెల్ని ఊతగా పట్టుకుంటూ, వజ్రకుతున్న కాళ్ళనో ఈడ్చుకుంటూ, షష్ఠ్యత్ కూ, అతని భార్య ఆయనకూ సమస్కారం పెట్టి మొహం కుడిచేత్తో దాచుకుంటూ నిగ్గుత్ వెళ్లిపోయింది. ఎంత అందంగా, ఎంత ఒయ్యారంగా నమస్కారం పెట్టింది! ఆమె తనకు నమస్కరించడానికి ఎత్తిన చేయి తన గుండెలో బలంగా గుద్దినట్లు భాధ కలిగింది. ఎంత వింత? దైవం ఆమెపట్ల ఎంత నిర్దయగా ప్రవర్తించాడు! అంత చక్కని అమ్మాయికి దైవం ఎంత ఘోరమైన అవకారం చేశాడు! ఆ అమ్మాయకు రాలు ఏం తప్పు చేసిందని ఈ ఘోరమైన శిక్ష!

అంతా వెళ్లిపోయారు. వాళ్ళను వంటించడానికి గుమ్మందాకా వెళ్లింది షష్ఠ్యత్ భార్య ఆయన. వేదాంతిలా ఏదో ఆలోచిస్తూ నుంచున్నా డతను. ఇంతలో మిత్రులు వచ్చారు. నిగ్గుత్ ను గూర్చి భార్యతో మాట్లాడటానికి అప్పుడు అవకాశం దొరకలేదు. మిత్రులతో సేకాటలో పడ్డాడు. రాత్రయింది. పనివాడు భోజనానికి పిలిచాడు. భోజనం చేస్తూ నిగ్గుత్ ప్రసక్తి ఎత్తా డతను. “మొదట భోంచేయండి. తరువాత మాట్లాడుదాం” అంది ఆయన.

ప్రఖ్యాత

భారత్

పేము కుర్చీలు

అమృతమునకు

సిద్ధము!

చిత్ర పటములు

గల మా ఉచిత

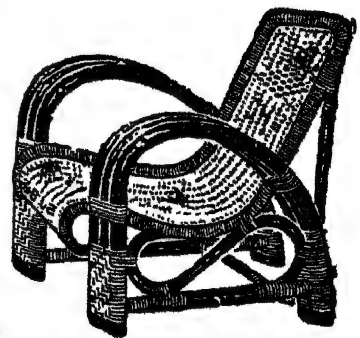
కేటలాగు

తెప్పించుకొనండి.

ఒకదఫా తవ్వకవచ్చి

మా పలురకముల

కుర్చీలు చూడండి.

శ్రీ జయభారతమ్ & కంపెనీ, (రిజి)

182, రాయపేట హైరోడ్, మద్రాసు-14

తండ్రి: 'AKILAM'

ఫోన్: 85206

ఆయన, షనక్ష్మత్తుకు పెళ్లయి ఆరేళ్లయింది. పిల్లలు కలుగలేదు. ఇద్దరు ఎప్పుడూ వేరేవేరే పడుకోలేదు. అసలు వాళ్ల గదిలో ఒకటే మంచం ఉంది. పిల్లలు కలగడానికి ఆమె ఆవరేషన్ చేయించుకోవలసి ఉంటుందని డాక్టర్లు అభిప్రాయపడ్డారు. కాని ఆయనకు ఆవరేషన్ అంటే తగని భయం. వాళ్లిద్దరూ ఎంతో అన్యోన్యంగా ఉంటారు. వాళ్ల మధ్య ఎట్టి కలతలూ లేవు.

ఆరోజు కూడా కలిసి పడుకున్నారు. ఆ రాత్రి అతనికి నిద్రలే జ్ఞాపకం వచ్చింది. నిట్టూర్పు విడిచాడు. “ఆయన! పాపం నిద్రలేకు ఏమిటి జబ్బు?” అవడిగాడు.

ఆయన కూడా బాధగా నిట్టూర్చి—

“నిద్రలేకు మూడోయేట పోలియో వ్యాధి సోకింది. కాళ్లు పడిపోయి నవి” అంది విచారంగా. నిద్రలే అంటే ఎక్కడలేని సానుభూతి కలిగింది షనక్ష్మత్తుకు. ఆయన పిచ్చుకు తనరొమ్ము ఆనించి అన్నాడు :—

“ఆయన! దేవుడు ఎందు కంత క్రూరుడయ్యాడు?”. ఆయన జవాబివ్వలేదు. ఆ వగలు జరిగిన ఘటనలన్నీ షనక్ష్మత్తుకు జ్ఞాపకం వచ్చినవి.

“అల్పం చూడ్డానికి రమ్మని నేను నిద్రలేను పిలిస్తే నీవు వా చేయి వొక్కింది అందుకే కదూ!” అనడిగాడు షనక్ష్మత్తు.

“అవును మరిఅందుకే. మీరేమో పూరికే దాన్ని పిలుస్తూ”

“దేవుడితోడు. నాకు తెలిదు.”

“పాపం ? దానికి తనలోని లోపం ప్రతి క్షణం జ్ఞాపకం వస్తుంటుంది”.

“అది తెలిసి నా గుండెలో బాకు గుచ్చుకున్నట్లు అయింది.”

“నిద్రలే మనింటికి రాగానే దాన్ని చూచి నా మనస్సు చాలా బాధ పడింది. పాపం, దొడ్లకి వెళ్లలేకపోయింది. తల్లి, చెల్లెలూ ఇంచుమించు ఎత్తుకు వెళ్లాల్సి వచ్చింది. లాగూ తాడువిప్పారు. మళ్ళీ కట్టారు. ఎంత అందంగా ఉంది అమ్మాయి! పాపం!”

“కూచుని ఉంటే పోలియో వ్యాధి సోకిందని అసలు తెలిదు”

“చాలా అభిమానం గల పిల్ల.”

“అలాగా ?”

“జీవితాంతం అవివాహితగానే ఉంటా నంటుంది.” అమాట విని షనక్ష్మత్తు కొంతసేపు నిశ్శబ్దంగా ఉండిపోయాడు. కాసేపు అగి అన్నాడు :

“అయితే తనను ఎవరూ పెళ్లి చేసుకోవడానికి అంగీకరించరనే విషయం ఆమెకు బాగా తెలుసునన్నమాట!”

షనక్ష్మత్తు రొమ్ముమీద వెంట్రుకలను వేళ్లతో దువ్వుతూ “వికలాంగిని ఎవరు పెళ్లాడుతారండీ!” అంది ఆయన.

“అలా అనకు. అలా అనకు, ఆయన!”

“అంత పెద్ద త్యాగం ఎవరు చేయగలరండీ!”

“అవును నిజమే మరి!”

“అందమైన పిల్ల. సంపన్నులైన తల్లిదండ్రుల ముద్దుల కూతురు. అంతా బాగానే ఉంది కాని

“నే ననుకుంటాను కాని”

“మగవాళ్ల వృద్ధయాల్లో దయ ఎక్కడిది?”

షనక్ష్మత్తు మరోవైపు పొరిలాడు. “అలా అనకు ఆయన!” అన్నాడు. ఆయన ఇటు పొర్లింది. ఇద్దరు ఎదురు బదులుగా పడుకున్నారు.

“నాకు అంతా తెలుసు. ఆ అమ్మాయిని పెళ్లి చేసుకునే మగవాణ్ణి చూపండి! చూతాం” అంది ఆయన.

“అవును, ఎవరు చేసుకుంటారు!”

“పైగా పెద్దది. చిన్నదాని పెళ్లికి ప్రయత్నాలు జరుగుతుంటే తన కెంత బాధ, చెప్పండి!”

“నిజంమాట.”

ఆయన పెద్దగా నిట్టూర్పు విడిచింది.

“పాపం ఆపిల్ల జీవితాంతం అలా కుమిలిపోవలసిందేనా?”

“లేదు, లేదు” అంటూ లేచి కూచున్నాడు షనక్ష్మత్తు.

“అంటే?” ప్రశ్నించింది ఆయన.

“నీకు ఆ అమ్మాయంటే సానుభూతి ఉందా?”

“లేకేం! ఉంది.”

“దేవుడిమీద వొట్టు పెట్టుకొని చెప్పు?”

“ఇందులో వొట్టు పెట్టుకోవలసిందేముంది? ప్రతి మనిషీకీ ఆ పిల్లంటే సానుభూతి ఉంటుంది.”

కొన్ని క్షణాలు నిశ్శబ్దం తరువాత—

“అయితే నే నొకటి ఆలోచించాను” అన్నాడు షనక్ష్మత్తు.

“ఏమిటది?” అడిగింది సంతోషంగా ఆయన.

“నువ్వు ఉన్నత భావాలు గల దానివనే మాటను రుజువు చేసుకున్నావు ఆయన! నేను నేను దేవుడు నాకు నా సంకల్పాన్ని నెరవేర్చుకునే శక్తిని ప్రసాదించాలి నేను నిద్రలేను పెళ్లి చేసుకుంటాను. ఆ పుణ్యమంతా నీకే దక్కుతుంది, ఆయన!”

ఉలిక్కిపడి లేచి కూచుంది ఆయన.

“మీరు దాన్ని పెళ్లి చేసుకుంటే, దాన్ని తుపాకితో కాల్చి చంపేస్తా, తెలిసిందా” అంది ఆయన.

తుపాకిగుండు వచ్చి తన గుండెలో బలంగా తగిలినట్లు అయింది షనక్ష్మత్తుకు. వచ్చి, తన భార్య ఒడిలో పాతుకుపోయాడు.

FOR YOUR REQUIREMENTS OF

Polythene Film in Rolls, Sheets, Tubes and Bags
Polythene-lined Hessian in Rolls and Bags
Paper-lined Hessian in Rolls and Bags
Waterproof Packing Ocean Kraft Paper
Aluminium Foiled Kraft Paper
Thread-lined Waterproof Paper
Polythene-lined Kraft Paper
Agasthoid Roofing Felt
Bitumenized Hessian
Hessian Lined Paper
Waxed Paper
etc.

Please contact the pioneer Manufacturers :

East India Industries

(MADRAS) Private Limited

498, MINT STREET :: MADRAS-3

Phones : 31336 & 31337

Grams: TIYENKEY

చాళుక్య వంశము:

కొన్ని సంశయములు

శ్రీ దేవరపల్లి వెంకటకృష్ణారెడ్డి

బాదామి—వేంగి చాళుక్యవంశములలో నాకు గోచరించిన కొన్ని సంశయములు సూచించి, తోచిన సవరణలు విన్నవించెదను. అందలి గుణదోషములను చారిత్రకులు నిర్ణయింప వేడెదను.

బెజవాడ ప్రాంతము మునీనికుండ శాసనముతో 'మంగియువరాజు తనయ కుబ్జ విష్ణువర్ధన' సంబంధము వ్రాయబడియున్నది. దీనిలో "స్వాదిత మారశీర్షమాన" కాలము లెక్కప్రకారము వి. శ. 684 తేదీకి (క్రీ. శ. 627) సమకాలమగుచున్నదని ఆంధ్ర క్రానాలజి నిశ్చయించుచున్నది. (ఈకాలమును మొదలు తెలిపిన మిత్రులు డాక్టరు శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తిగారికి ధన్యవాదములు). దీనికితోడు విప్రీరాల తెనుగుశాసన విజయరాజ్యసంవత్సరంబుల కాలము కూడ కలదన వీలున్నది.

క్రింది పట్టికతో సామాన్య—నిశ్చయకాలముల వ్యత్యాసము పోల్చి చూడవచ్చును.

చాళుక్య వల్లభ	— 6	543— 49
పులికేశి 1	—30	549— 79
కీర్తివర్మ	—18	579— 97
మంగళేశ	—12	597—609
కుబ్జవిష్ణువర్ధన	—18	609— 27
జయసింహ	30—33	627— 60
ఇంద్రభట్టార్క	—76	660— —
విష్ణువర్ధన 2	— 9	660— 69
మంగియువరాజు	—25	669— 94
జయసింహ 2	—13	694—707
కోక్కిలి ఏకమ	—6మా	707— —
విష్ణువర్ధన 3	35—37	707—744
విజయాదిత్య 1	18—19	744— 63
విష్ణువర్ధన 4	35—36	763— 99
విజయాదిత్య 2	40—48	799—847
విష్ణువర్ధన 5	1½—1¾	847— 48
విజయాదిత్య 3	—44	848— 92
చాళుక్య భీమ 1	—30	892—

పై పట్టికతో అందరికి అధిక విజయరాజ్యసంవత్సరంబులే లెక్కించబడినవి. తక్కువ కాలము సరిగాలేదు. (క్రీ. శ. 543 తేదీ చాళుక్య వల్లభుని కాలమును విడిచి, క్రీ. శ. 549 మొదటి పులికేశి కాలమునుండి క్రీ. శ. 892 మొదటి చాళుక్య భీముని పట్టాభిషేక కాలము వరకు లెక్కించినచో విప్రీరాల శాసనమందలి 'శ్రీమత్ సకల లోకాశ్రయ జయసింఘవల్లభ మహారాజులాకున్ ప్రవర్తమాన విజయరాజ్య సంవత్సరంబులో ఎణుంబొది ఆన్వేష్య (629—549 కాలము—80) లెక్కకాలము 627 తేదీ మునీనికుండ శాసనకాలముతో సమకాలమగుచున్నది.

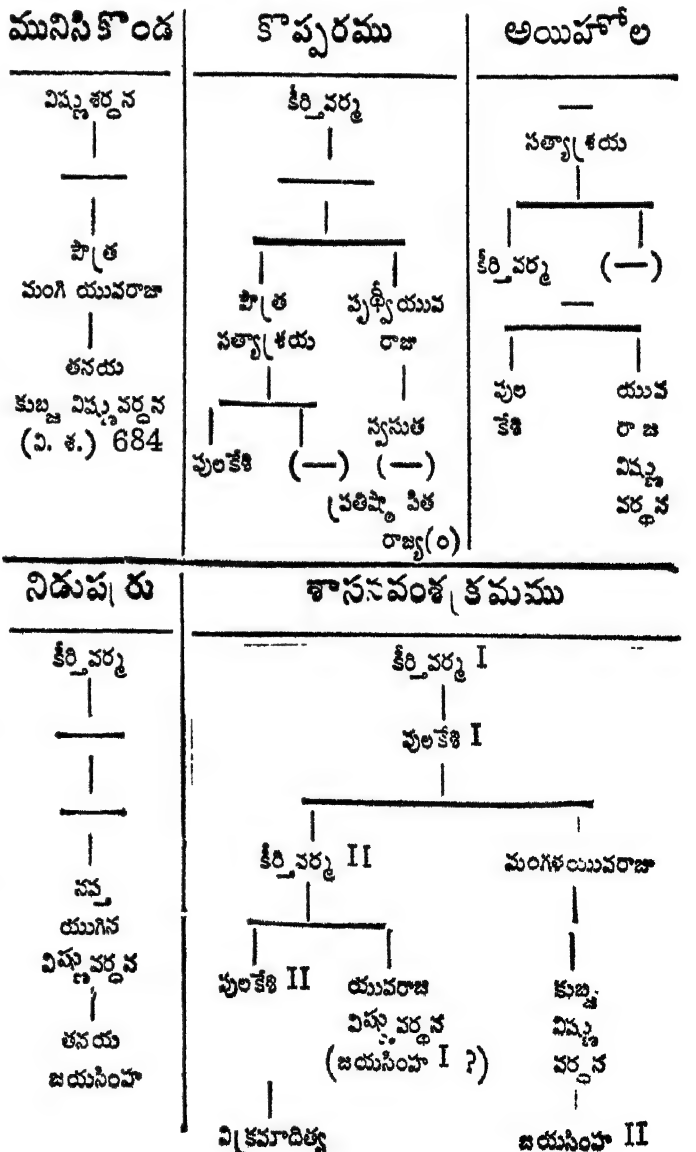
(క్రీ. శ. 543 తేదీ బాదామికోట శాసనకాలమునుండి క్రీ. శ. 892 తేదీ నందిపాకశాసనకాలమువరకు తెంపులేని చాళుక్య రాజ్యసంవత్సరంబులు చారిత్రకముగా సరిపడుచున్నవి.

ఈ శాసనకాలము సరియైనదగుట కాక్షేపము లేనిచో, 'మంగి (యువ) రాజుతనయ కుబ్జవిష్ణువర్ధన' (క్రీ. శ. 600—609 మధ్యకాలము' నాటికే వేంగి రాజ్యారంభము కలదనుటకు వీలున్నది.

మరియు, క్రీ. శ. 627 తేదీకి ముందున్న 'మంగి యువరాజు' (క్రీ. శ. 669 తేదీకి తరువాత ఉన్న 'మంగి యువరాజు' కాబోలనుట కాల దోషము.

మొదటి పులికేశి పుత్రుడు మంగి యువరాజు కాలమును రెండవ విష్ణువర్ధన పుత్రుడు మంగి యువరాజు కాలమును సమకాలములు కావట్లే, తాతల పేర్లు కూడా సరిపోవు.

విష్ణువర్ధన (కీర్తివర్మ) పుత్రుడు మంగియువరాజు మొదటివాడు కాగా ఇంద్ర భట్టార్క పుత్రుడు మంగి యువరాజు రెండవ వాడగుట కాలక్రమము. ఇందలి 'ప్రేత' సంబంధమును 'పుత్ర' సంబంధముగా మార్పుట కవకాశము లేదు. పోలికశాసనపట్టికతో ప్రాతసంబంధము తిలకింపుడు.

మునీసికుండ శాసనములోను, కొప్పరము శాసనములోను కల 'ప్రత' శబ్దము తప్పని అది 'పుత్ర' శబ్దవికారము కాబోలనుట కీతరాధారము లేమి కంటే నాకు తెలియదు.

కొప్పరం శాసనము దప్పిష్టముగా పేర్కొన్న 'వృద్ధిదు (యు)వరాజును బహుశా శాసనమందు వృష్టముగా పేర్కొన్న 'యువరాజు విష్ణువర్ధన' రాజుని భిన్న వ్యక్తులనుటకు నస్త—ప్రతీత సంబంధము తోడువడుచున్నది. అయి హాల శాసనములో కీర్తివర్మ (Sona) కొడుకు యువరాజువిష్ణువర్ధన— విషమనీద్రి పేరుండగా, విడువర్రు శాసనములో కీర్తివర్మమునిమనుమడు మకర' భృజావరనామ—శ్రీమత్—యుగిన విష్ణువర్ధన పేరు కలదు. ఇందలి 'యుగిన' సంఖ్య 'యుగళ' శబ్ద వికారము కాబోలు. యుగళ (కుబ్జ) విష్ణువర్ధనుడును, యువరాజు విష్ణువర్ధనుడును భిన్న వ్యక్తులగుదురు. కుబ్జ విష్ణువర్ధనుడు ఇమ్మడి విష్ణువర్ధనుడైనట్లే, యువరాజు విష్ణువర్ధనుడు మొదటి విష్ణు వర్ధనుడు కాకపోడు.

ఇతనికి జయసింహుడును మరియొక రమ్ముడు లేదనుట కవకాశమున్నదో లేదో తెలియదు. లేనిచో విషమనీద్రిని జయసింహుడునుట కవకాశమున్నది.

చీపురువల్లి శాసనములో పులకేశి కనీయుడు (తమ్ముడు) విషమనీద్రి పేరు వచ్చుట ఆంధ్ర ప్రావాలజీ తెల్పుచున్నది.

తమ పితండ్రి మంగి యువరాజును (మంగలేశవృద్ధియువరాజును) యుద్ధములో పులకేశియు, తమ్ముడు విషమనీద్రి యువరాజు విష్ణువర్ధనుడును చంపి, వేంగి రాజ్యమును జయింపనిచో మరలా వేంగి రాజ్యమును మంగి యువ రాజు తనయుడు కుబ్జ విష్ణువర్ధనునకు కారణము లేక యిచ్చినట్లు చెప్పుట నహేతుకముకాదు.

'స్వబాహు విషక్షమండలం' నిర్దిత్య స్వసూతాన్వయే (ప్రతి) స్థాపిత రాజస్య వృద్ధి దు (యు) వరాజవ్ ఆనత్తి.....స్వరత్తి రాజ్వాస్తి'.

'స్వసూతాన్వ(య)ప్ర (తి) స్థాపితరాజ్య(వ్)' కావించ తలచినతండ్రి(మంగి) వృద్ధి యువరాజును తన యుడు(కుబ్జ) విష్ణు వర్ధనుడు నెద తండ్రి కొడుకు లతో చేరి కుట్రచేసి చంపవలసిన ఆవశ్యకతలేదు. కాబట్టి, కీర్తివర్మ కొడుకు విషమనీద్రి యువరాజు విష్ణువర్ధనుడును, మంగియువరాజుతనయుడు మకర భృజ(కుబ్జ) విష్ణు వర్ధనుడును భిన్న వ్యక్తులనుట కవకాశమున్నది. ఈ(యుగిన) యుగళ విష్ణు వర్ధనులను—నమకాలికులను—గుర్తించుటలో పొరపాటు జరిగి నట్లు తోచుచున్నది.

కొప్పరం శాసనదానము ప్రవర్తమాన విజయ విజయరాజ్య సంవత్స(రం) ఏక వి (ం)శతికార్తిక మా(సం) మహా(నవమి) బృహస్పతి వా(ర)ముహూ(ర్తం), కాలము క్రీ. శ. 600 ప్రాంత కాలమై యుండును.

యువరాజ్యకాలము 18 సంవత్సరంబులు, స్వరాజ్య కాలము 3 సంవత్సరంబులు కలసి మంగి యువరాజు 21 విజయ సంవత్సరంబులు, సరిపోవు చున్నవి. ఇట్లు కానిచో ఏకవింశతి (21) లెక్క కుదరదు. మంగి యువ రాజు 3—విజయ రాజ్య సంవత్సర కాలమునాటి డి కొప్పరం శాసనమునిపించుచున్నది. అప్పటికితని యన్న కీర్తివర్మ మరణించి మూడు సంవత్సరములులైనది.

ఇందలి 'విష్ణువ' నను(ప్ర)వృద్ధి(తి) నిధి (ఏ)క్ వంశజుడై..... స్థాపి—రాజ్వాస్తి.....అను చరిత్ర (మంగి) వృద్ధి (యవరాజు) వల్ల ట్రి దుగనుకని, పులకేశి వృద్ధివర్ధనుని బహుము విరోధము కలదు.

క్రీ. శ. 609 లో పితండ్రి మంగిలేని వృద్ధి వల్లభుని ముగ్ధములో చూపిన పిషు పులకేశి రాజై. తన రమ్ముడు విషమనీద్రి విష్ణు వర్ధనుని యువ రాజు విష్ణు వర్ధను కాపించినట్లు కళ్యాణి చాళుక్య వంశ స్థాపన చెప్పుచున్నది.

ఇట్లే క్రీ. శ. 609 లో యర తండ్రిని పెదరండ్రి పుత్రులు చంపి పిమ్మట మకరభృజుడు (యుగిన—యుగళ) విష్ణు వర్ధను డా కళ్యాణి చాళు క్యులతో యుద్ధము కాంచి, నంధిరో వేంగి చాళుక్యవంశ స్థాపన చేసినట్లు తోచు చున్నది.

అన తండ్రి కొప్పరం శాసనముతో ఒక్కేకాలిన, 'స్వసూతాన్వయ ప్రతి స్థాపిత రాజ్య(వ్)' అను బాదామి చాళుక్య రాజ్యవిధాన చరిత్ర సమన్వయ కుమారు చున్నది.

"In the begining, Kubja Vishnu-Vardhana by the prowess resembling that of Vishnu wrested this earth forcibly from the Durjaya and ruled it for eighteen years."

—(దానర్ణవుని కందాయం శాసనము)

"His (Satyasraya's) younger brother, the renowned lord, named Vishnu Vardhana distroyed the Durjayas and obtained Vengi-Mandala."

—(గుణగ విజయాదిత్యుని కట్లపర్రు శాసనము)

డాక్టరు శ్రీ నేల టూరు వెంకట రమణయ్యగారి వేంగి తూర్పు చాళుక్య రాజాల చరిత్ర (ఆంగ్లము)లో పై శాసన వాక్యము యన్నది.

"This yield⁸ (892-274) A. D. 618 as the date of the establishment of the Eastern Chalukya Power in Vengi" (P. 49)

ప్రియమిత్రులు శ్రీ నేలటూరు వా రూపించినట్లు, ఇందలి చరిత్ర సమన్వయమగుటలేదు.

విష్ణువర్ధనులు (యుగిన) యుగళ విష్ణువర్ధనులు కాబోలనుట ప్రాచీన శాసన వంశ సమ్మతము.

ఈ విష్ణు వర్ధనుల జంట వేంగి దుర్జయులతో యుద్ధములు చేయుట నంధి తర్వాత చరిత్రగా సమన్వయమగుట కవకాశమున్నదో, లేదో చూడవలసి యున్నది.

క్రీ. శ. 600—609 మధ్య కాలములో కళ్యాణి—వేంగి చాళుక్య వంశముల స్థాపనకుగా యుద్ధములు సాగినట్లు, నంధి కుదిరినట్లు చాళుక్య వంశ చరిత్ర సమన్వయమగునెమో పాధన సంపత్తిగలి చారిత్రికులు చర్చించి తీర్మానించుట సంశయ వివారణోపాయము.

కళానతి

శ్రీ సహదేవ నార్యప్రకాశరావు

మయి కేతుఁడనందుఁ జేయతి కళాన
తీ సతీమూర్తియూమె, లేచివడఁడితి
కేదసలవేగు తొలికాన్పువేళ, నలిగు
దారి వాహ్యళి నేయుచున్నారవారు.

అభినవామోద జాతీలతాంతరాళి
చాలు చాలుగా విరిసె వసంత వీధి
కరభృతమ్ముల కుహుకుహు స్వరముతోడి
ముద్దురోజులలోఁ దొలి ప్రాద్దుపాడిచె.

తరుణప్రతాల సందుల నొరిగియొరిగి
విరులకన్నెలు తనకళా గరిమకలర
రచన నేయసాగె విచిత్ర రంగవల్లి
అర్ధ్రీసీమల నరుణారుణాంశుమాలి.

* * * *

కాళరాత్రుల కొండకోనలు
గగురు వోవగఁగాల సింపుని
కాళనాట్యము గరళ గానము
కల ధ్వనించెడినే!

గరళగానము కాళనాట్యము
డమరు ధక్కా ధాన్ని నము
వియ్యమందీ విలయమందీ
విరిసి పోయెడినే!

విన్నవారలు కొన్నవారే
కొన్నవారలు విన్నవారే
వన్నెగాంచిన ప్రతిమగాంచి
కొనగఁ బోవుదురే!

ఇదియె మార్కండేయ లింగం
బిదియె శ్రీ మాహేశ్వరీ ప్రభ

యిదియె వాజ్మేయ వరము
ముదము గూర్చెడినే!

నాటకాశీ వ్రజగోపుర
ప్రకాశారోచ్చ రమృపాళిక
వన్నెవన్నెలు కన్నుగఁ బైడు
వలయునే మీకున్.

సందె సాగనుల సవదరించి
ప్రతిఫలించిన పరమ గంగా
తన భూములతీరు తీయము
వీక్షించినారటవే

విన్నవారలు కొన్నవారే
కొన్నవారలు విన్నవారే
వన్నెగాంచిన ప్రతిమగాంచి
కొనగఁ బోవుదురే!

ఉజ్వలనందో ద్యానములు
బిందుమాధవు లీలాననులు
పూయుపూవై సాగుతీవై
పాలుపు మీరెడినే!

ఇతమ ఖండ శత్రాంకభూము
డితడు ప్రాక్తనర త్నేశ్వరుడు
ఇజ్వలైలకు లేశ్వరుడితడు
వలయునేమీకున్

* * * *

తెనుగురంగోప జీవులు తీరుతీయ
మొలయవ్రాసిన చిత్రాల లలితరీతి
గీతి నర్జించు కొంచు సాగించుచుండె
బెరసార మానగరి బేహరియొకడు

సౌ గ నైన మన్ని క గ ల
వ త్ర ము లు

రాంకుమార్
ఫాబ్రిక్స్

పర్తింగులు
పాస్టినులు
ధోవతులు
వాయిల్సు
టషూర్స్

క యా రు వే యు నా రు :

రాంకుమార్ మిల్స్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్,
బెంగుళూరు-2.

అందరి అభిరుచులకు, నాగరికతకు తగిన
సౌ గ నైన వ త్ర ము లు

కృష్ణా ఫాబ్రిక్స్

కృన్లిన్
ఎంబసి
డెలిగేట్
సాలిన

మెర్సిరైజ్-సూటింగ్స్ మరియు టషూర్స్

క యా రు వే యు నా రు :

శ్రీ కృష్ణా స్పిన్నింగ్ & వీవింగ్ మిల్స్ ప్రైవేట్ లి.
బెంగుళూరు-2.

పాట పడఁగూలలో నభివర్ణితమ్ము
కాశికా క్షేత్ర చిత్రతాళి కలికిదనము
విని కళావతీసతి ధరావిభునిచూచి
యెఱుకనేసి చిత్రతాళి వీక్షించునాన
వెలది మదిలోనికోరిక పెదవి విడెనో
లేదో; మరునిమేషాన నాలేఖ్యవరుడు
వచ్చి వాలెను రాజదంపతుల యెదుట;
వింతయనురాగ మాప్రియ కాంతమీద
వచ్చి కాశికా చిత్రతాళి విచ్చియొక్క
టాకటి పేరుపేరు వరున నుజ్జ్వలాంధ్ర
భావనా చిత్రవైదుషి వైభవమ్ము
వెలువరించె బేహారి వాగ్విభవ మొలయ;

* * * *

చూచితిరా దీని సాబగు; సంధ్యా నట
శ్వర నగ్నతాండవ సౌమ్యవమ్ము;
పరికించి నారటే; పావనగంగా న
రిత్రటి బ్రత్యువశ్యపశస్తి;
తిలకించితిరెమీరు దివ్యవాస్తీత్ర యీ
కలిత వారాణసి కళలరాశి;
వీక్షించినారే విశ్వేశ్వర గోపుర
మంజురేఖా పుంజరంజ నమ్ము
కనుల కటవార మనసారఁగాంచినారె
ఇది మహామణికర్ణికాపదము! దివ్య
వాహినీ పంచ సంతీర్థపదము లివియె!
“ఇది విధాతృశిరమ్ము వ్రాలిన పదమ్ము”

జ్ఞానవాపిక పుణ్యదీర్ఘిక
జ్ఞానవాపిక కల్పవాటిక
జ్ఞానవాపిక జ్ఞానతీర్థము
జ్ఞానోద మియ్యదియే!

జ్ఞానవాపికపూజ్య సంజ్ఞాతరమ్ము
వీను విందయ్యెనో లేదో; కాని రాణి
జవజవాడి పాపాణి పాంచాలి యయ్యె
కపునీతాఖ్యలో నే మహాస్సుగలదో.

తెలి మొయిలు కాగిలింతల కలగికలగి
పాలిపోయిన లేనల బాలవోలె
లఖా పరిచారికా జనాభ్యంతరమున
మూర్ఛమునిగి కళావతి పొలుపుదక్కె
ఏమిచేయంగ వలయునో ఎఱుక లేక
కువలయాధీశుమది కలగుండు వడియె
ఏమిచేయంగవలయునో ఎఱుక లేక
వణిజనాథుని మనసు విహ్వలతఁ జెందె
అబ్జపత్రతాళి శిశిర హిమాంబుపూర్ణ
కనకపాత్రతాళి హిమవాలుకా కరణ
పాళి; చందనగంధాళి; వరుసఁదెచ్చి
చేసె శిశిరోపచారముదాసికాళి

కన్నులరవిచ్చి యలనల్లగదలి హృదయ
దేవుకోసమ్ము దశదిశల్ దివియఁ జూచి
జ్ఞానవాపిక, జ్ఞానోద ఖండమనుచు
తేటికొనె శ్రీమతి కళావతీపథూటి

తేటికొనిన కాంతను, తటితీపువోవ
కనులు విస్ఫారితమ్ములుగాఁ జూచి
హృదయ ముద్వేలమై రసోత్సవముగాఁ
క్రమంగిపోయిన భూజాని నింగికొసె

ఇంతికన్నుల సాకూత దృష్టిరేఖ
రాజరాజేశ హృదయసామాజ్యపదవి
నలమి కలగింపువెట్ట; ప్రేయసినిజేరి
నవనవమ్ముగా బతి లాలనమ్మునేసె

చేసి “ప్రేయసీ! ఇదియేటి చేప్పితమ్ము
కాశికా లేఖ్యపాళిక కలికిదనము;
ప్రతిభ” తిలకించి మెచ్చుకో వలయుగాని
ఇటుల విస్మృతిపాతాట కేమికతము

జ్ఞానవాపిక జ్ఞానోదఖండమనుచు
బలికినావు ముమ్మారుఁ తత్త్వ)తిమ విరచ
నావ్రశస్తి మనసునాటినదియె, కాక
స్మృతికి దట్టనో పూర్వజీవితపు గాథ?

2

“కలదొక ధరణీదేవుడు కాశికాపు
నీత విశ్వేశ్వరాలయ నికటసీమ;
అతడు నిత్యాగ్నిహోత్రీ; పుణ్యప్రచారు
డాగమాధ్యాయి, హరిశర్మ నాగ బరగు

నడబెడంగుల నంచల నడబెడంగు
పలుకుదీపుల చిలుకల పలుకుదీపు;
మేనిచాయల ముత్యాల మేలిచాయ
దరహాసించు సుశీలయాతనికుమారి
వేగుజక్క వెలికిదోష, వేగుబోక
నెచ్చెలులు దానులేచి విసీతమొలయ
పరమపావని గంగాభవాని విమల
సలిలమందు నభ్యంగన స్నానమాడు.

ఆడి, శిరసార్పి, తెలిసరిగంచు చీర
దాల్చి, రత్నాలతాటంక తరళకాంతి
చెక్కిటనటింప, మంజీరశింజ మొరయ
సలుపగాఁ బోవు విశ్వేశు చరణసేవ

ఆమెనునువేలికొనలు నాట్యములు సలుప
కలువ, కెందమ్మి, సంపెంగ, కలికిచిలుక,
చిన్నిజాబిల్లిరేక, కాశీపురీశు
దివ్యవీధిక మ్రుగ్గులు దిద్దితీర్పు
పూలజాలుల మాలికల్ పోహళించి
గంధకస్తూరికాగురుకలితధూప
దీపికాపాళికల హారతెత్తి; ప్రణవ
భవ్యమంత్రాల నేవించు భవునిసతము.

అమెకన్నులలో తరళాబ్జరేఖ
చికిలిబుగ్గల సంజ నజ్జకపుజాయ;
చూచి తలయూచి క్రొంగొత్త సాబగుకాండ్రు
అడుగుచిన్నెల నర్చింతు రంజలించి

3

“అది ప్రకాంతవసంత నిశాంతరమ్ము
పుచ్చ పువ్వుల లేతనవ్వుల ఎనందు

చిలుకువెన్నెల విరిసి వాసించుచుండె
మల్లియలతోడ; జాజి కుట్టుములతోడ
కోటికోటి జాతీసుమ కోరకములు
విరిసిపోయిన వెన్నెల వెలుగులోన
ఇంటి మొగసాల పూబాదరింటి సరన
మృదుల శయ్యసుశీల నిద్రించుచుండె
సరసిలోఁ దెలిగల్గవననలచాయ
నల్లనిదురవోయెడు రాజహంసివోలె,
స్వచ్ఛ హృదయమ్ము ముఖసీమ ప్రతిఫలింప
మృదుల శయ్య సుశీల నిద్రించుచుండె.
కన్నెడడుచుల స్వప్నలోకమ్ములోన;
భ్రకుటికుంచించి, ఏ సురలోక లోక
ములకు, ప్రణయరాగము నేకముగ రచించి
కలలదొంతర లెన్నెన్నో గాంచుచుండె.

అమల చంద్రికాపాండు శయ్యాప్రసన్న
కోమలామల రాగరేఖా మనోజ్ఞ
మూర్తి నామెను, సూనశరార్తు డగుచు
చూచినాఁడు విద్యాధర భేదరుండు.

ఒక్కపరి గాంచినాడో లేదో రవంత
ఎన్ని ప్రేమానుభావము లెగసినవియ్యె,
ఏయతాకిక సౌందర్యమేచి కొనెనో,
ధారుణీ తలిడిగై విద్యాధరుండు.

చివురు నెత్తమ్మితూడు చంచువున దాల్చి
అభ్రవీధికి నెగయురాయంచవోలె
ఆ సుశీల నా విద్యాధరాధినేత
మృదుల హస్తాలదాలిచి మింటి కెగసె.

ఎగసి యాకాశమార్గాన నెగసియెగసి
లలిత చంద్రికాన్నపిత మండలము దరిసె,
గుళికయై యదృశ్యమ్ముకా, గోపురాగ్ర
చిత్రరత్న విభ్రజి కాశీపురమ్ము.

మృదుల హస్తాలలో నిదురించు నామె
ముగ్ధవదన లావణ్యమ్ము; ముకుళితాంబ

కముః చికికో సోగదనమ్ము; కలయగాంచి
నంద్రుడీచుచే మబ్బుల చాయనొదిగె.

పాలవెన్నెల నులుగుల తేలితేలి
చిలుత మబ్బు తునుకలదొంతరల తరలి,
గాలి తరంగ పక్షుల తూగాడియాడి
స్వేచ్ఛ సుఖయింప వ్రాలెను వింధ్యశిఖరి
పొడపొడల వన్నెవన్నెల పొదలుబాదల
సీతలతాంత శయ్యాంతమ్ము నతివజేర్చి
ముగ్ధమాధురీ సౌందర్య ముగ్ధుడగుచు
వెలది యరమూతగనుల చుంబింపనుండె.

అంతనొక పిశితాశి దివ్య ప్రసన్న
మృదులమైన యా సౌందర్యమింపునింప
జూచి, కామ తమస్సులఁ జొక్కిచొక్కి
కిలికినొక్కట బట్టుకో కడగిమించె.

ఒకడు నక్తంచరుడు వేరొకడు దివిజుఁ
డా యిరువు రొక్క మర్త్యులతాంగికొటకు
కదనమున నేర్చి పేర్చిరి కడిమి మెలయ
అందమెందైన ప్రాణసుమార్పితంబె.

ఒకరి ముష్టిఘాతముల, వేటొకరి పాద
తాడనమ్ముల రాయడిధ్వనుల కులికి
అసదుకొనసివో లేచి, అదవదపడి
కడల బేడిన చూపుల గాంచెనబల.

ఇది కలయొ నిక్కువమొ ఏర్పరింపరాక
ఆ విభీతవిలోచన యట్టె నిలిచె
వెలుపుతో; నా జగద్వీరు లురలిపడిరి
వికల శీర్షులై నెత్తు రోడికలుగట్ట.

పడిన విద్యాధి రేంద్రుడా వనిశసరసి
ఏమియో చెప్పగాఁ బోయి మోమువాల్చె,
“ఇతఁడె కానోపు నన్నీ వసీతలాన
ప్రేమ మైఁ దెచ్చి డించిన వినయమూర్తి.

వనితకోసమ్ము నిండు జీవముల వీడి
నారు నిట్టూర్పు రేకగా వీరు; ఘోర
భీషణాభీః నీరంధ్ర విపినసీమ
ఇందు హింసా రి రంసు లెందేని గలరు.

ఎవడు కరగృహీతము నేయు, నెవడుకనుల
నొత్త నిలువెల్ల పులికించు; నుదయమందు
భావనాపాళి; అతడేవో ప్రణయమూర్తి
అతడేవో ఏడుగడ హైందవాంగనలకు

అనితలచి; తల్లిదండ్రుల నాత్మ నెంచి,
అంబికాపతి హృద్విధిసంజలించి
అమరమూర్తి నాత్మేశుగా మమకనెంచి
అగ్నిరాజించె యతనితో ననుగమించ.

4

ఆమె నేనై జనించితి; నస్మదీయ
హృదయనాథుఁడా విద్యాధిరేంద్ర మూర్తి;
ఎన్ని జన్మాంతరములైన నెనగకున్నె
వారణాశి భవ్య నేవాఫలమ్ము.

కాశికాపురీ చిత్రాళి గాంచినంత
స్మృతికి బాటెను పూర్వజీవితపుగాధ
తరతరమ్ముల రాగబంధమ్ముగాని
ఒక్కనాటి రాగమ్ము గాదోయి నాథ !

సిద్ధేశ్వరచరిత్ర-కాకతీయులనుగూర్చిన కొన్ని విశేషాంశములు

శ్రీ కె. హెచ్. వి. శర్మ

చివర్య శ్రీ ఇందవల్లి లక్ష్మీ రంజనముగారు శ్రీ సిద్ధేశ్వర చరిత్రను నిటీవల చక్కగా పరిష్కరించి ప్రకటించి, చరిత్రకారులందరికిని మహిమ కాలము గావించిరి. ఇది కానె సర్వస్వ యను వానిచే సుమారు పదునాఠవ శతాబ్దమున ద్వితీయ కావ్యముగ రచింపబడినది. సర్వస్వ గొప్పకవిగాని మంచి చరిత్రకారుడు గాని కాదు. ఆంధ్రుల చరిత్ర ముఖ్యముగ నోరుగల్గ రాజధానిగా పాలించిన కాకతిమహారాజులచరిత్రను వెనుక వేక్రామనాథుడు వ్రించిన కథను తాను చేర్చిన విధమున దేశి కవిత్వమున రచియించవలెనను అభిమానము గలవాడు. తన కాలమున వాడుకతో మండు పుక్కిటి పురాణములు, కట్టు కథలనుకూడ చరిత్ర పౌరాణికము లేక ఇందు గూర్చిపెట్టినాడు. వాటి నుండి అనలైన చరిత్రాంశములను కనుగొనుటయే మిక్కిలి కష్టము. శ్రీ లక్ష్మీరంజనముగారు తమ సంపాదకీయమున ఆ విషయము లన్నింటిని కడు సమర్థతతో చర్చించి అంగమున విపులమైన సీతక నొకదానిని చేర్చిరి. వాకు దొచిన మరికొన్ని యంశముల నీ వ్యాసమున దెలుపగలను.

ప్రథమాశ్వాసమున ప్రమథు లందఱిచే పార్థింపబడినవారై పరమ శివుడు సిద్ధేశ్వరుడుగను, పార్వతీదేవి పద్మాక్షిగను యనతరించి హనుమకొండ నమీపమున గల గుట్టలపై ఈ సిద్ధ దంపతుల వెలయుట వర్ణించబడినది. ప్రమథులను గూడ ధక్తజనులై యచ్చటనే యుండుటయే ఆ పురాణ దంపతు లానతిచ్చెరులు.

పరమసంతోషులై పార్వతీశ్వరులు
కరుణచే బ్రమథులఁ గనుగొని “మీరు
నవట భక్తజనంబులై యుండుడేము
మచితాకృతుల నట్లు యుండుడు” మనుచు
వప్పుడు సిద్ధేశ్వరుడయ్యె శంకరుడు
చెప్పి పార్వతి దాను సిద్ధితు నెదుర
మర్రితోపలఁ దాను నొప్పుల కుప్ప
పార్వతి యెంతయుఁ బద్మాక్షి యయ్యె
ప్రమథ వర్గంబులు భక్తులై రచట”

హనుమకొండలో నిప్పటికిని పద్మాక్షీసిద్ధేశ్వరుల గుట్టలు రెండును గలవు. సిద్ధేశ్వర గుట్టపైన శిథిలమైన సిద్ధేశ్వరాలయము, లింగము, బావి మున్నగునవి గాన్పించును. ఆ యాలయమున కెదురుగా శ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారు వెనుక భారతితో ప్రకటించిన అన్నపూర్ణ శాసనకావ్యము చెక్కబడి యున్నది. ఆలయము వెనక మరియొక శిలపై ధైరవని బోలి బహుశః సిద్ధేశ్వరుడే గానచ్చును చెక్కబడిగలదు. ఈ సిద్ధేశ్వరుని గుట్ట ప్రక్కనే పద్మాక్షిదేవి గుట్టయు నున్నది. కొండపైన పద్మాక్షి దేవాలయము, క్రిందుగ నొక కోనేరు పద్మాక్షి గుండమును పేర నిప్పటికిని గలవు. ఈ గుట్టపై ననేక జైనతీర్థంకరుల విగ్రహము లుండుట, పై దేవాలయములోని యక్ష, యక్షిణి విగ్రహములు, నమీపమున గల కన్నడ

శాసనములో కాకతి రెండవ ప్రతాపరుద్ర కాలమున వాటిని మంత్రి జిర్య మైలమ కడరాలయమున కిచ్చిన దానసుంహంబు బట్టి పద్మాక్షిదేవి దేవ దేవతగ గుర్తించబడినది.

కాకతీయుల శాసనములలో నెచ్చటను ఈ సిద్ధేశ్వర ప్రశంస లేదనియు, కాకతి సామ్రాజ్య మంతమొందిన ఏ రెండు, మూడు చరాక్షరముల తరువరి ఏక్రామనాథుడను జైనసిద్ధుడు మొదటి మారీ సిద్ధేశ్వరుని కట్టించి ప్రాసినట్లు చాలమంది అభిప్రాయము.

ఏక్రామనాథ విరచితముగు ప్రతాపచరిత్ర, సర్వస్వ సిద్ధేశ్వర చరిత్ర, కూచిమంచి జగ్గకవి సోమదేవరాజీయము వరుసగా నొకదాని కొకటి పుత్రి కలు. కాకతి ప్రతాపరుద్రుడు, యాతని పూర్వులను గూర్చిన ప్రధాన విషయ మగుటచే తన గ్రంథమునకు ప్రతాపచరిత్ర యని ఏక్రామనాథుడూ, శ్రీ సిద్ధేశ్వర మహాత్మ్యమున వెలసి యారని కరుణన పెంపొందిన సామ్రాజ్య మగుటచే సిద్ధేశ్వర చరిత్రమని కానె సర్వస్వయు, సోమదేవరాజు సంతతివారగు కాకతీయులవర్గన గాన సోమదేవరాజీయమని జగ్గకవియు తమ తమ గ్రంథములకు వామము లిడినట్లు దెలుచుచున్నది. ఏక్రామనాథ విరచితమైన ప్రతాపచరిత్రములో పద్మాక్షి, సిద్ధేశ్వరుల యనతరణ మింత విపులముగ వర్ణించబడి యుండలేదు. సిద్ధేశ్వర చరిత్రమున ప్రమథులు పార్వతీపరమేశ్వరులను పద్మాక్షి సిద్ధేశ్వరులుగ యనతరించమని ప్రార్థించుట మున్నగునవి కొంతవరకు సర్వస్వ కల్పితమే కావచ్చును.

కాకతిరాజుల శాసనములలో సిద్ధేశ్వరుని పేరింతఃజటు కాన్పించకుండుట వాస్తవమే యైనను వారి కాలముననే ఈ సిద్ధేశ్వరు డనతరించి నట్లు శాసన, వాఙ్మయ ప్రామాణ్యము చాల గలదు. హనుమకొండలోని సిద్ధేశ్వరుని గుట్ట కనలిదూరముననే గల మరియొకగుట్టపై బ్రహ్మాండమైన చక్కని శాసన కావ్య మొకటి తెలుగు లిపిలో చెక్కబడి యున్నది. ఒకానొక సుందర సిద్ధదంపతుల పరస్పరాలోకనము, పుంగర చేష్టలు, వియోగము, విప్రలంభము, వివాహము, సంభోగము మున్నగు అత్యద్భుతవర్ణనలతో గూడిన శృంగారసభరితమైన చక్కని కావ్య మది. దానిని రచించిన కవి నృసింహాడు. ఈతని శాసనములు కొన్ని వరంగల్లు కోటలోని శంభుని గుడివద్ద కలవు. అందొకదానిని బట్టి ఈతడు రెండవ ప్రతాపరుద్రుని యాస్థానము నలంకరించి యుండెనని స్పష్టమగు చున్నది. కాదంబరీనాటకకర్త మరియు భాస్కర రామాయణ యుద్ధకాండా శ్వాసాంత గద్యములో “పెర్కొనబడిన నృసింహాఁ డీతడే యని వెనుక గుర్తించడ మైనది. కాకతి ద్వితీయ ప్రతాపరుద్రుని యాస్థానము లోనివాడగు సీతడు సిద్ధదంపతులను గూర్చిన అపూర్వ కావ్యమును రచియించుటను బట్టి కాకతీయుల వాటికే సిద్ధేశ్వరు డనతరించినట్లు స్పష్టము. విద్యానాథ విరచితమైన ప్రతాపరుద్రీయ నాటక ప్రకరణమున ప్రతాపరుద్రుని యభిషేకానంతర మవరవిష్ణుపువలె నున్న యాతనిని గాంచి పురోహితులు పఠింప శ్లోకము చూడుడు.

“చిన్నప్పుడు ఎక్కా బోనా? పిలవరాని బుద్ధిగల పిల్లవాడు
 పాదానందముల పువ్వులతో ఉద్యానానికి వెళ్ళి
 వేరే వాడవులందరికంటే పిలవరాని వాడే
 కాళ్ళ అందరినీ సద్దానమున ప్రార్థన చేసేవాడు.”

అలాంటి బుద్ధిగలవాడైన కుమారస్వామి సోమయాజిగారు చెప్పారాని
 “...కాని పుండలించిన సేరే పుండలించిన వాడని వాళ్ళు కథలుంటాయి.
 అది యుద్ధాల్లో ఉండి సద్దానము చేసి దేవతల పేర్లతో పురుషస్వయంవరమును
 ప్రార్థన చేసినవాడు.” కాకలయ్యల వాటిచే ఈ సిద్ధుని మాహాత్మ్యము
 ఉందినది తెలియజేయుట కిదియును నిరర్థకము కాగలదు. నరసింహుని
 కావ్యరూపమున సర్వించిన సిద్ధ దంపతులను గూర్చియే ఏకామ్రనాథుడు
 కొద్దిగ పేర్కొనియుండును. సర్వపు దానిని పెంచి చక్కని పురాణ వస్తు
 లో భగవద్గీత పర్యావరణంలో గూడ తన ప్రథమాశ్వాసమున చెప్పి
 యుండును.

ద్వితీయాశ్వాసములోని కథామాలము వారింపునపుడు సర్వపు
 కృష్ణుడేర్పరాడు :

“శ్రీ మహాదేవుని జన్మయాతృమని
 వా మహేశానుని నఖిల లోకేశు
 శ్రీ శుభలింగంబు శ్రీ హస్తకొండ
 పాశమోదను సిద్ధవతి మతిఁ దంచె
 వేగంబు తన కనురాగంబుగాని
 నాగనాథుని యద్భుతము మొక్కి చాల
 యశని యనుమతి నేకామ్రనాథుండు
 మతిమీఱఁ జెప్పిన కథ నవించెదను.”

దీనినిబట్టి ప్రథమాశ్వాసములోని శివపార్వతీ కల్యాణము శ్రీ సిద్ధేశ్వరానందము
 తరణము మున్నగునవి గొంతవఱకు దన కర్మరమే నని గూడ తెలియు
 చున్నది. నాగనాథుని యదుగులకు మొక్కి యాతని యనుమతిని వెనుక
 నేకామ్రనాథుడు చెప్పిన కాకతి రాజుల కథను వదించెద ననినాడు. తాను
 వ్రాసిన కాకతిరాజుల చరిత్ర యంతయు నేకామ్రనాథుడు పూర్వము రచిం
 చిన కథ ననుసరించినదే నని స్పష్టము. ఏకామ్రనాథుడు ప్రతాపచరిత్రను
 రచించుచుటనుబట్టి యాతడు ద్వితీయప్రతాపరుద్రుని యాస్థానము
 జోనివాడని కాకతీయ సంచితములు తెల్పబడినది. కాని ఇది సరికాదు.
 సర్వపు ఏకామ్రనాథుని గురువుగ నొక నాగనాథుని పేర్కొనినాడు. నరం
 గుల్లుజిల్లా ఆయిన వోలి లోని రేచర్లవంశజుడగు అనవోల నాయకుని శాసన
 మొకదానిలో శాశిగోత్రజుడు పశుపతిపండితుని పుత్రుడగు సుప్రసిద్ధ
 నాగవాడకవి యొకడు గలడు. ఆ శాసన కాంమునుబట్టి యాతడు క్రీస్తు
 శకము 1369 ప్రాంతము కాకతి ద్వితీయ ప్రతాపరుద్రుని యనంతరపు
 వాడని స్పష్టము. ఏకామ్రనాథునిగురువుగ బ్రహ్మసంచలడిన నాగవాడు
 ఓతడే యైనవో నేకామ్రనాథుడు ప్రతాపరుద్రుని యాస్థానమున నుండుట
 యసంభవము. బహుశా ఆతడు కాకతి సామ్రాజ్యముంతయుండిన పిదప
 మమారు పదినేడవ శతాబ్దాగ్రంభమున నుండెనని తలంచవచ్చును.

ఈగుంట కోటలో సుత్తరద్వారమునకు గల శాసన మొకదానిలో
 పనేక శాస్త్ర గ్రంథములను సంతరించినట్టియు, హృద్గంధి గడ్డచ్చిదుడగు
 నృసింహకవిచే నొక్క దినమున, కాకతీయ చరిత్రమునం దెనిమిది వర్ణలు
 రచించబడినట్లున్నది.

“శాస్త్ర గ్రంథకృతా నృసింహ కృతిన హృద్గంధి గడ్డచ్చి యా
 అహ్ని కేస హి కాకతీయ చరిత్రే తేనాక్షు నిష్ఠాః కృతాః.”

ఈ నృసింహకవి పైని వివరించిన సిద్ధ దంపతుల కావ్యమును చదివి
 చింతించుచు, రెండవ ప్రతాపరుద్రుని యాస్థానములోనినాడు. పై శాసన
 లోపమును బట్టి కాకతీయ చరిత్రమును మొట్టమొదట వ్రాసినవా ఓతడే
 యని తెలియుచున్నది. ననుకాలికు డగుటచే నీతని గ్రంథ మంత యేని
 చరిత్రకారులకు కుసయోగించెడిది. మనదురదృష్టముచే నింతవఱకు కవి
 గుర్రము కాతడు. ఈతని కాకతీయ చరిత్రమునకు, ప్రతాప, సిద్ధేశ్వర
 చరిత్రలముం కేమి యైన పోలిక లుండునోమో తెలియదు.

శ్రీశైలప్రాంతాంత్య ప్రదేశములనుండి ఎఱుకు దేవరాజు అను
 బారుడు నచ్చి హనుమాద్రి నాకమించి రాజ్యము చేయసాగెనట. వాని
 పుత్రులు అడమడు, కొండడు. గర్భశేయు డనువారు ఎరుసగా నూటయూశై
 సంవత్సరములు వారిని గతించిన పిదప పద్మాక్షిదేవి వరప్రసాదమున
 కాకతి సుమారాలు ఏకశిలానగరమును సర్వించి ఘన వైభవమున బాలించి
 రని గండు. ఎఱుకదేవరాజు కుమారులగు అడమడు, కొండడు యనువారి
 పేర ననుమకొండ పట్టణము నిర్మితమైన దను నైతివ్యా మిప్పటికిని స్థానిక
 ముగ సున్నది.

కాకతీయులు చంద్రవంశమువారని అత్తి, సుధాకర, బుధ, పురూ
 రివ, ధరత, పాండవ, నర్మిత్తు, జనమేజయు, శతానీక, క్షేమకులు పేర్కొన
 బడి వారివంశమునందు మూలపురుషుడగు సోమదేవరాజు జన్మించినట్లు
 గలదు. గణపతిదేవుని పాకాల, పాలంపేట మున్నగు శాసనములలో దీనికి
 విరుద్ధముగ వారు సూర్యవంశజులని, మనువు, ఇక్ష్వాకు, మాంధాత, నగర,
 భగీరథ, దశరథ, శ్రీరాములు వర్ణించబడి వారివంశమున నుద్భవించి
 కలికాలచోళ, దుర్జయుల యనంతరము కొంతకాలమునకు కాకతి ప్రాంత
 రాజు జన్మించినట్లున్నది. చిద్రామణుడు ప్రతాపరుద్రీయమున కాకతీయ
 వంశమును గూర్చి లత్యర్కేందుకుండుమని, సూర్యసోయానయమని వచించి
 నాడు. వీనిబట్టి కాకతీయుల వంశమును గూర్చిన వాదము లిప్పటికిని
 ననుసరించలేదు. గణపతిదేవుని పూర్వుల శాసనములలో నెచ్చట వారు సూర్య
 లేక చంద్రవంశపు క్షత్రియులని చెప్పబడలేదు. సరిగదా వారు దుర్జయుని
 సంతతివారని పేర్కొనబడిరి. శాసనములనుబట్టి దుర్జయులు సూర్య
 వంశపు క్షత్రియులలోను, చతుర్థవంశజులలో గూడ గలరని తెలియు
 చున్నది. బేత, ప్రాంత మున్నగువారి శాసనములలో కేవల దుర్జయుని సంతతి
 వారని, మరియు వారికి చతుర్థవంశజులు, దుర్జయుని సంతతివారగు
 విర్యాల, మల్యాల మున్నగు వంశజులతో సంబంధ బాంధవ్యములు తెలుప
 బడినవి. దీనినిబట్టి ప్రధమమున వీరు చతుర్థవంశజులేయైనను కాల
 క్రమమున స్వంతరాజ్యమును నెలకొల్పి ఆంధ్రదేశము వంతటి నేకచ్ఛత్రాధి
 పత్యముగ నేలునప్పుడు ఇతర యనేక రాజవంశములతో సంబంధము
 లేర్పడి వీరుగూడా క్షత్రియులుగానే పరిగణించబడియుండురు. దాని కను
 గుణముగ శాసన, వాఙ్మయ కవులు వీరికి క్షత్రియత్వము వారోపించి వంశ
 వృక్షము నొకదానిని సృష్టించి సూర్యవంశమునకో, చంద్రవంశమునకో లేక
 రెండింటిని చేర్చి వర్ణించుట పరిసౌఖ్యమునది.

కందారవతియగు సోమదేవరాజునకు కలుకబల్లిహనుకు ఆపులమంద మేపుట
 మూలమున జరిగిన యుద్ధవర్ణన కాటమరాజు కథను, అట్లే ఆ యుద్ధ
 ములలో సోమదేవరాజు పురణించగా గర్భిణియగు నాతని భార్య సీరియాల
 దేవి యనుమకొండకు పారిపోవుట, మాధవశర్మ యను బ్రాహ్మణోత్తము
 డామెను గాపాడుట, ఆమెకు మాధవశర్మయను బాలు డుదయించి
 పద్మాక్షిదేవి వరప్రసాదమున రాజ్యాధిభము పడనె ననునవి యాళుక్యుల సూత్ర
 పురుషుని గూర్చిన కథలను తలపించుచున్నవి.

కాకతీయుల మూలపురుషుడగు మాధవశర్మకు ప్రత్యక్షమైన తాజ్య
 మును ప్రసాదించిన పద్మాక్షిదేవి యిట్లు వర్ణించబడినది.

“... కాలి భయంకరాకార
 దేవభూతవాత దేదీప్యమాన

బేతాళ కాకి ప్రేత పరివార
వ్రాత రాక్షస యక్షవర పరివారము
సమచున్న వద్దాక్షి

ఈమెయే వెనుక పార్వతి యవతారమని నెప్పబడినది. విద్యానాథుడు వ్రాతపర్వదీయమున బహుళి ఈమెను గూర్చియే “కాకతీయ కుల దుర్గాదేవి సమారాధనేన విజయ ప్రస్థానమంగళం కృత్వా” యనియు, రత్నా విజయనందు కుమారస్వామి సోమయాజి “కాకతిర్నామ దుర్గాక్షరేశ్వర వగరేశ్వరాణాం కులదేవతా” యని దెప్పుయందురు. అదునరి విజయనంద శ్రీకృష్ణదేవరాయల సమకాలికుడు వీరుగల్లునుండి తిరుప్పల్లవను పాఠ ద్రోలి స్వతంత్రముగ కొంతకాలము పరిపాలించిన బోయవంశజుడగు చిత్తావభానను సీతావతిరాజు శంభుని గుడిసెద్ద గల శాసనమున నిమిశంభు, విశంభ దానవ వంశనిర్మాలనకర్త్రి, కాకతి సామ్రాజ్య వీరమునకు లక్ష్మీ వదమ్మ నట్టిదియు ననాది జగన్మూల యని వర్ణించబడెను.

“దేవీ శుంభనిశుంభదానవ కుల ప్రాన్మాల్ లో జ్ఞుంభణ
రంభా కాకతిరాజ్యవీరకమలానాదిర్వగన్మాత్రుకా.”

దీనినిబట్టి కాకతీయుల కుపాస్య యైన దేవత కాకతి లేక వద్దాక్షి కేవలము దుర్గావరమేశ్వరియే యని తెలియుచున్నది.

మాధవవర్మ పుత్రుడు, పెద్దసేనుడు; పాత్రుడు వెన్నమరాజులు. వీరినిగూర్చి మనకు శాసనాధారము లేమియు లేవు. ఆ వెన్నమరాజు పుత్రుడుగ పోరంకి వెన్నమరా జిట్లు వర్ణించబడెను.

“వెనుకొని పోరంకి వెన్నమరాజు
పట్టాభిషిక్తుడై నరంగ రాజ్యంబు
మట్టుగా జేయుచు మరలబడ్డట్టి
కటకబల్లహుఁ డ్రుంచి గాదిలి వాని
కటకంబునకు రాజుగా జేసి సుతుని
చేత సువర్ణంబు చేకొని కోట
తాతత బహుకీర్తు లంది దిగ్విజయ
సూతలి రాజుల వందలి గెలిచి
మతిమీఱి బురముకు మగడి తా వచ్చి
దెబ్బది మూడేండ్లు తెఱిగ గొప్ప భూమి
గజ్జునఁదా నేలికొని పెండ్లి గుండ
రాజుకు రాజ్యంబు రమణగార్ గట్టి
తేజుడై పోరంకి దేవ వెన్నుండు
రాజు దా శివలోక లేజంబు నొందె.”

గూడూరుశాసనమున నీతడే యమవను దుర్జయాస్వయమున వసేకులు రాజనందనుల తర్వాత వతిప్రసిద్ధుడై విరోధిమండలికి వెన్నుడు తల పోరంటి వెన్ను డుద్భవించెనని చెప్పబడినది.

“అనువను దుర్జ యాస్వయ సుధాద్వి ననేకులు రాజనందనుల్
ననిన బొఱంటి వెన్నుడను సంభవుడయ్యె నతి ప్రసిద్ధుడై
విరుత విరోధి మండలిక వెన్నుడు వెన్నుడ వోలె వానికిన్
ఘనుడగు నెట్టి భూవతి జగద్విస్మయతుం డుదయించెఁ గీర్తి తోన్”

కాకతి గణపతిదేవుని కోలవెన్ను తామ్రశాసనమున గూడ నీ పోరంటి వెన్నమరాజు ప్రశంస గలదు.

“దానే శూర్యమతం వ్రతాపవిత్రవే శ్రీరామచంద్రం వృవం
ర్మైశ్యే మేరు మహీధరం హిమకరం కాంత్యాం రవిం తేజసి

బద్ధశ్యే వ్రతవాధిం బునుసుకం దర్శ్యే జలే నాజ్యుజా
దూశే సంజరం నిమిరే పరంబే నన్నవ్యాపరం పండితా”

పోరంకి వెన్నమరాజు పుత్రుడు! పెండ్లిపొందువారు పేర్కొనబడెను. వేం. చాళుక్యరాజుల రెండవ చిన్నరాజు నిలబాదెచ్చిని మాగల్లు రామేశాసనమున పేర్కొనబడిన రాష్ట్రస్థులందు సువర్ణ శని తర్కిత కారులు ఎవరొందరి. ఈ సుండియగుట బొంబుల రెవరాజుని పుత్రుల యోకుం గలను. అతడు దిప్పలి దిప్పరా పిలువబడే వాని మేర్పు కుంతల దేవి సామ్రాజ్యంబు రా నేమిమండి లభరాష్ట్ర, మహారాష్ట్ర, ఘోర్ఖాన, యవన రాంపై పిందెర్చి చారి వందజేసి జయించి యపారథిసముఖ, అప్పనంబులు గొని బయ్యింధిములు వేయించి యనుసుకొండకు తిరిగి వచ్చి నంతలో బరాధికుడైన గుడిచెల్లరాడు పైబయల యామె గంగి దేవుని సాయమున నానిని జంపి వాని పుత్రులను పిచ్చి యెచ్చిమిలె ఎవరల కల్లుములను పొందెనని వర్ణించబడెను.

“ఎరుక దేవరరాజు డెంతయుఁ జిప్పు
వరబాలకుఁడు గాఁగ వాని మేరత్త
మంతలాదేవన సంతతిధర్మ
వంతన చతురంత నార యానాది
కాంత దిగంత సిక్రంత యెంతయును
వంత సామ్రాజ్యంబు దా నేమిమండి
గుజరాష్ట్ర మహారాష్ట్ర ఘోర్ఖాన యనిన
రాజులపై దొడ్డరయమున వెడలి
వారి నోడించి యవారిత ధనము
లన్ననంబులు గొని యా జయస్థంభ
మొప్పగ నేయించి యొగి చన్మకొండ
విప్పుగు వీధుల నేంచేసి మగిడి
భనుడెంచు నింతలో నరసర నపుడు
ఘనబలాధికుడైన కటకబల్లహుడు
మతిలంగఁ బడ్డఁ నా మనుజుకు నపుడు
కరిహయ భటులతో మనబంముఁ గూర్చి
రాణి గంగిదేవు రాణువునకును
వాణొంబుగా దళనాయకుఁ జేసి
వంపుటయును వాడు బర్లహలోడ
చంపి దావుడుచేసి ? జగదంబు లెప్పుడు
అరు నెలలు చేసి యాతని డ్రుంచి
బోరున నట వాని పుత్రుని నిలిసి
యెప్పటివలెఁ దమ యెప్పనంబులును
కుప్పలుగాఁ దెచ్చి కుంతతదేవి
కిచ్చినంతట మెచ్చి పాచ్చెంబు లేక
వందొమ్మిదేండ్లు దా భరమూని రాజ్య
మందు నెరుకుదేవు కవుడు పెట్టంబు
గట్టి తామను శివుఁ గలయంగఁ జనియె.”

పైనుదహరించిన గూడూరు శాసనములోని ఈ క్రింది పద్యములో ఈమె యమే వివరించబడినట్లు గాన్పించును.

“అరుదగునట్టి ఎఱ్ఱిపువు వంగ వగామసుసాని యొకమే
ల్లరుడని బేతభూవిభుని గాకతివల్లభు లింనవాని దా
బరగంగ జేతబట్టి ఘనుబల్లవలాయని యొగిజొచ్చి

విజ్ఞాన వస్తువుతో శ్రేష్ఠత నభిలషింతురు

ప్రఖ్యాతిగల సర్వ శ్రేష్ఠ మైన కాఫీ

ఆంధ్ర కాఫీ

తీరితీర్తిపొదికి ప్రమాద ప్రదాయని “ఆంధ్రా కాఫీ”

ఇవిగో క్షాంతి బోధిండు

గొల్ల
అంబ

హార్వర్డ్
అంబ

శయాది
చేయువారు :

ప్రశస్తమైన కాఫీ పాడరు.

**అద్భుతమైన
రుచికరమైనవాసనకు,
ఆంధ్రాకాఫీ
పాడరు.**

ఆంధ్రా కాఫీ యిండస్ట్రీ.

హోటలు
అంబ

రెడ్ లేబుల్
కాఫీ

హెడ్ క్వార్టర్స్ : గుంటూరు-2.

శాఖలు : బాకిపేట, పట్నంబజారు, బాపట్ల, నర్సరావుపేట, సత్యనవల్లి, హైదరాబాద్-20

జోడు. రుద్రుని తండ్రిని చంపి నది మేలము కట్టితమే కావచ్చును. అప్పుడు ప్రేమలను ఎదుకము దాటించుటచే తండ్రి కొడుకుల మధ్య నెద్ది వచ్చు. కొడుకులు పడవించెదమో! తండ్రిని చంపిన పాపమును బాపు కొడుకులు బ్రహ్మచారియై గాఢీ నంపుట, వారిచే గంగాజలముల స్నానము, వైశ్యము, పర్వతరహములు చేయించెనని గలదు.

“పూర్వుడు బ్రాహ్మణ వేర్వేర సిద్ధి
నర్మ సిద్ధాంతము సంప్రేది నిచ్చి
కాటించిపించి గారి విశ్వరూ
కాని గంగాజలము చేసి మజ్జనము
గోసి పాపము లులు బాసి చనంగ
గోసి వైద్యములు చేసి తర్కములు
దేసిని పర్వతరహముగా ద్విజులు.”

పిన్నదేవని సంతకృత్యము కొంతమంది బ్రాహ్మణులను నిజముగ పితరు లా, గయ్యాది క్షేత్రములకు పంపియుండును. గయలో దొరకిన రుద్ర దేవుని గాన విండుంకు రాక్షాసులు కాగలదు.

రుద్రదేవుని పుత్రుడు గణపతి యని సిద్ధేశ్వరచరిత్రమున చెప్పబడినది. గణపతిదేవుని పుత్రులవల్ల శాసనమున వాతడు రుద్రుని పుత్రులు అనియు గలదు. కాని గణపతిదేవుని, ఆరని సంతతివారి తదితర శాసనము లన్నియు వారడు రుద్రుని తమ్ముడును మహాదేవరాజు, బయ్యమాంబల పుత్రులు ముందు స్వప్నముగ నున్నది. రుద్రదేవుడు తనకు సంతానము లేకపోవుటచే బ్రాహ్మణి తమ్మరి పుత్రుడును గణపతిని వారసునిగా భావించి చిన్నతనము నుండఁడు అధిమానముతో సేవించియుండవలెను.

రుద్రుడు తన తండ్రిని చంపి రాజ్యమునకు వచ్చెనని వర్ణించినట్లే మహాదేవరాజు అన్నను జంపి రాజ్యమునకు రాదలంచెనని చెప్పబడినది. సామాన్య ప్రజలందఱునుబట్టి రుద్రదేవరాజు జైతుగి చేతిలో మరణించినట్లు స్పష్టము.

అర్హింగాధిపతిః వశోర్వివశనం రుద్రస్య తాద్రాక్షః
ధృత్వాపూరుషమేధ యజ్ఞ విధివా ల్హస్తి ప్రీతోకీ జయః.

రుద్రుని యనంతర మాతని తమ్ముడు మహాదేవరాజు మూడొడ్డు పాలించినట్లు గలదు. కుందవరము మున్నగు ననేక శాసనములలో గూడ వారడు కొద్దికాలము రాజ్యము పరిపాలించినట్లే యున్నది.

తస్మా దనంతరం తస్య మహాదేవో మహీపతిః
అనుజో మనుజాకార మహాదేవో మహీమధాత్.

శివభువిగుడిపద్ద గల శాసన మొకదానిలో నీతడు దుర్లభము, నకల నమ్మత సంపదాశ్శయునైన చతురవ్రత ధరాధిపత్యమును చిరకాలమునకు పొంది నప్పటికి దానిని తృణముగ భావించి పాంబళిపుని శ్రీపాదపద్మ పరిపూజన ఆచరణయెనని యున్నది.

లద్వా చిరాయ చతురవ్రత ధరాధిపత్యం
యోదుర్లభం నకల నమ్మత సంపదాశ్శయం
మత్స్యా తృదాయ తదశేష మమువ్య శంభోః
శ్రీపాదపద్మ పరిపూజన తత్పరోభూత్.

అట్టి ఈతడు రాజ్యమునకై అప్పును పంపెననుట తలంచరాదిగా నున్నది.

మహాదేవుని యనంతరము గణపతిదేవుడు రాజయ్యెను. పిరుగంటికి రాతికోట పెట్టించెననియు, పెక్కు శివాశయములు నిర్మించినట్లు గలదు.

అనుమకొండమండి రాజధాని నీతడే గిరిదుర్గమును నేరుగల్లునకు మార్చి వేసెను. వెనుక తమరాత ప్రాంతరాజుచే బ్రతిష్ఠించబడి తమకుం దైనమైన శ్రీ స్వయంభూదేవుని ఆలయముతో నమానముగు మహిమా వైభవములు గల వేరొక శివాలయమును దన పేరుతో గణపేశ్వరాలయమని యోరు గల్లుతో నిర్మించినట్లు విద్యానాథుని ప్రతాపరుద్రీయమును బట్టి తెలియు చున్నది.

“యస్త్యద్గోత్ర మహత్తరవ్య జగతాం త్రాతు స్వయంభూ విభో
వైతాద్యకృరితాద్యుత్తై ర్మహిమభి స్వీయైర్నిత్యాయో భవత్
దేవోఽసి గణపేశ్వరః ప్రతికలం సాగర ప్రవాదోమ్మభో
నస్తు సే కులమండవస్య మహతీం పుష్కత రాజ్యశ్రియం.”

గణపతిదేవుని యాస్థానమునకు తిక్కన సోమయాజి రాక; అక్కన బయ్యన లనువారు నెల్లూరి రాజ్యము నాక్రమించి మనుమనిదీ రాజును రాజ్యభివృద్ధిని జేసిరని యాతడు విన్నవించి, తమ రాజునకు మరల రాజ్యము ప్రసాదించుమని వేడుట; గణపతిదేవుడు దక్షిణదేశముపై దండెత్తి అక్కన, బయ్యనలను పారద్రోలి మనుమనిదీని మరల సింహాసనమునకుండు బ్రతిష్ఠ చేయుట వర్ణించబడినది. గుంటూరుజిల్లా బాపట్లతాలూకా నాయనిపల్లిలోని కాకతి గణపతిదేవుని శిలాశాసనమును బట్టి ఇందలి యధార్థము గొంతవఱకు దెలియుచున్నది. సుప్రసిద్ధ కైవాచార్యుడగు శ్రీ మల్లిఖార్జున పండితారాధ్యుల వద్ద గణపతిదేవుడు శివదీక్ష గైకొని నిత్య పూజాది విధులకు పదునొకండు గ్రామములను దారవోసినట్లున్నది. మార్కాపుర శాసనమున వాతడు గోళగి మఠాచార్యుడు ధర్మశంభుని పుత్రు డగు శ్రీ విశ్వేశ్వర శంభువు వద్ద దీక్ష గైకొనినట్లు తెలియుచున్నది.

త్యంగత్రింగజటాకిరీట ముదయస్మేరారవిందాననం
ముక్తాకుండలతాడితాంసశ్శిఖరం హృత్కర్మహారిణం
విద్యా మండవవర్తనం గణపతిక్ష్మాపాల దీక్షాగురుం
శ్రీ విశ్వేశ్వర శంభు మిక్ష్మీ తవతాం తే చక్కుపీ చక్కుపీ.

మరియు ననేక శాసనములలో శ్రీ విశ్వేశ్వర శంభువు ‘రాజ గురుమని’ పేర్కొనబడినాడు. మల్కాపురము మున్నగు శాసనములనుబట్టి గణపతి దేవుడు శివాలయముల కిచ్చిన యనేక గ్రామములు తెలియుచున్నవి.

గణపతిదేవుని కాలమున సిద్ధు డొకడు యాతని వద్దకు వచ్చి యనుచు కొండ మాహాత్మ్యమును వివరించి కొన్నిచే లేండ్ల నుండి తా నప్పటి బింబముతో నుండి కొద్దికాలము క్రితము భూసంహారార్థమై బయలుదేరి నకల దేశము లను జూచి యప్పుడే తిరిగి వచ్చినట్లు, యోగతాన మెక్కువగ నుండుటచే మంచి ఆవుపాలు త్రాగినగాని ఉపశమన మొంద దనుట, గణపతిదేవుడు వెంటనే నూరు ఆవుల పాలు పిండించి వానికిచ్చి యాతని దాహమును తీర్చె ననియు, తదుపరి ఆ సిద్ధుడు మిక్కిలి సంతసింది గణపతి దేవునకు నమమ కొండ లోనిబింబము, కేదార తీర్థము మున్నగువని జూపి తీర్థప్రవాడులను చేయించెనని వర్ణించబడినది. రెండవ ప్రతాపరుద్రుని యాస్థాన విద్వాంసు లగు వృసింహ, విద్యానాథులు బ్రహ్మసంపద సిద్ధు డీతడే కావచ్చును.

గణపతిదేవుని యనంతర మాతనిభార్య రుద్రాంబ సింహాసన మధి స్థించెనని గలదు. ఆమె యాదవుల యింట ఆడుబిడ్డ యట. కుమార ప్నిమి పోమయాజి రత్నానబద్ధాశ్శాసనమున మొదట ఆమె గణపతిదేవుని భార్యయని చెప్పినట్లే గలదు.

“పురాణం కాకతికులసంభూతే గణపతినామ్ని మహారాజే దుహితృమాత్ర సంతానే క దాచిద్దై న యోగేన కల పరిపాకముపేయుపి తన్నహిపీ రుద్రదేవీ నామరాజ్ఞే జహవి వర్నాణి తద్రాజ్య మకంఠకం పరిపాత్య పరిణతానతి దోహితే ప్రతాపరుద్రే రాజ్యధురా విదధే.”

విదేశీయుడగు మార్కోపోలో గూడ ఆమె గణపతిదేవుని విభవ భార్య యనియే తెల్పినాడు. కాని గణపతిదేవుని యనంతరము సింహాసనము విధిస్థిరి విన దాతని పుత్రికయుగు రుద్రమదేవి యనుటకు చాలినంత శాసన నాశ్చర్య యాధారము గలదు. కుమారస్వామి సోమయాజియే పై సుదహరించిన వ్యాఖ్యాన పంక్తుల క్రిందన, “రుద్రాంబాయాః పితరౌ సోమాంబా గణపతి దేవౌ. తయో రుమామహేశ్వరాత్మకత్వం తోకవిదితం” అని వనించినాడు. ఇట్లు పరస్పర విరుద్ధమైన విషయముల నాతడెట్లు “పేర్కొనెనో తెలియుట లేదు. ఇది చరిత్రాంశములు తెలియని పరిస్థితిలో తనలో చేసిన పొరపాటని పించును. శ్రీ ఆచార్య ఇందవల్లి లక్ష్మీరంజనముగారు గణపతిదేవుడకు రుద్రాంబ యను భార్య, పుత్రికయు గూడ యండవచ్చునని సమన్వయము చేసిరి.

రుద్రాంబ కాలమున నామె యోరుగల్గుతో లేని సమయమున పారి పారదేవ, మురారిదేవు లనువారు యోరుగుంటపై బడ్డట్లు, రుద్రాంబ వారిని కఠినముగ శిక్షించెనని గలదు. ప్రతాపచరిత్రమున వీ రామె సవతి సోదరులని యున్నది. గణపతిదేవుని ఏకామనాథశాసనమున కాకతి రుద్ర దేవునకు మహదేవరాజు గాక ఇంకను మరి మువ్వరు సోదరులు గలరని తెలియు చున్నది. ఈ పారిపారదేవ, మురారిదేవులు బహుశః వారి సంతతితోని వారు కావచ్చును. దేవగిరి యాదవరాజులతో రుద్రాంబ యుద్ధము వర్ణించ బడినది. హేమాద్రి ప్రతాపంధమును బట్టియు నిది స్పష్టము.

అయం శిశు స్త్రీ శరణాగతానాం
హంతా మహదేవ సృష్టేన జాతు
ఇత్థం వినిశ్చిత్య తతోఽతిభీతై
రంధ్రైః పురంధ్రీ నిహితా నృపత్యే

సిద్ధేశ్వర చరిత్రమున కాకతి రుద్రాంబ జయించినట్లు, హేమాద్రి ప్రతాపంధమున యాదవులు జయము పొందినట్లును వర్ణించబడెను. ఇరువు రకు నేమైన నంధి జరిగియుండును.

రుద్రాంబ గణపతిదేవుని భార్య యవినట్లే ముమ్మదాంబ యాతని కుమార్తె యనియు నామె భర్త చాళుక్య పీఠభద్రుడనియు చాల విరుద్ధ ముగ సిద్ధేశ్వరచరిత్రకారుడు తెల్పినాడు.

రుద్రాంబ తనకుమార్తె ముమ్మదాంబకు వంశ వర్తనుడగు పుత్రుడు డుదయించవలెనని చేయించిన యెడ్లనోము, ఇలవేల్గురు కాకతిదేవి క్షణ యంబగు జాతరులు, ఒడ్డై వల్లిలోని గణపతికి గుడసానకము, మోడకముల వివేదన, మొగిలిచర్లలోని ఏకపీఠాదేవిని గొల్పుట, అనుమకొండ సిద్ధేశ్వరుని స్వర్ణపుష్పముల బూజించుట, పద్మాక్షిదేవికి నిత్యోత్సవ, సంతక బాత రులు, బ్రాహ్మణులకు నదా నమారాధనలు, ప్రతములు మున్నగునవి చాల చక్కగా వర్ణించబడినవి. తదుపరి ముమ్మదాంబ దౌహృదలక్షణములు, ప్రతా పరుద్ర జననము క్షాత్యరీతిలో సర్వస్వ యదృఢతముగ వర్ణించెను. అప్పు రుద్రాంబ పుత్రికట్లు సొచ్చి యా పాత్తుల బిడ్డనే యెత్తుకొని పోయి కాకతి పాత్రాభ్య నీంహాసనమున బహుళంశజేసి యానందపరవళురాలైనదట.

“తగరుద్రమాదేవి తగ పురుటింటి
కొగి వచ్చి సుతుఁ జూచి
..... తెచ్చి సింహాసనము మీయటమ
తటుకునఁ బొత్తులఁ దగుఁ ధానమర్చి
పవ్వలింపఁగఁ బెట్టి యవ్వతా నపుడు
నవ్వును నానంద రసమగ్ని యగుచు.”

ప్రతాపరుద్రునకు అన్నమదేవుడను తమ్ము డొకడు గలడని యున్నది. బివరలు రాజ్యమునందలి దంతేశ్వరాలయమున గల 18 వ శతాబ్దిన ప్త శాసన ములలో ఆ రాజులు తాము కాకతిరెండవ ప్రతాపరుద్రుని తమ్ముడగు అన్నమదేవుని సంతతివారమని పేర్కొనబడిరి.

సిద్ధేశ్వరచరిత్రకారుడు ప్రతాపరుద్రుని తల్లి ముమ్మదాంబ యని స్పష్టముగ చాంపార్లు పేర్కొనినాడే గాని తండ్రిని గూర్చి యంతగా తెల్ప లేదు. రుద్రాంబ గణపతిదేవుని భార్య యవినట్లే ముమ్మక్కభర్త చాళుక్య పీఠభద్రుడని తప్పుగా వనించినాడు. ప్రతాపరుద్రునితండ్రిని గూర్చిన వివాదములు పెక్కు గలవు. ప్రతాపరుద్రీయమున విద్యానాథుడు ప్రతాపరు ద్రుని తండ్రి మహదేవరాజనియు, తల్లి ముమ్మదాంబ యని కంఠోక్తి గనే చెప్పినాడు. రద్దాసనా వ్యాఖ్యానమున కుమారస్వామి సోమయాజి కూడ దానినే సమర్థించినాడు. శివయోగసారమున “ఆకుపిత రుద్రహంబికు నార్య జనా బోగజౌందు ముమ్మడ, స్మృకు మహదేవరాజునకు నాత్మబుడైన ప్రతా పరుద్రుడు” నియే గలదు. కాని ఈ మహదేవరాజెవ్వడనునది తెలియుట లేదు. మైసూరు రాష్ట్రమందలి తుముకూరులోని ముకుమంటి యగ్రహార మునగల తామ్రశాసన మొకదానిలో వీ మహదేవరాజు కాకతి వంశజుడగు పేర్కొనబడెను.

“తాం పురీం వోరుగల్గల్గ మావన ద్రాజ వల్లభః
కాకతీయ మహారాజ వంశ దుగ్ధి వంద్రమాః
మహదేవ ఇతివ్యాతో రాజా సర్వ గుణాన్వితః
సోమ్యమాం శంభువత్కన్యాం ముమ్మదాంబాం మనోరమాం
భూధరేంద్ర సుతాం స్త్రీగ్ధా మునయేమే మహామతిః,
తస్మానూ విరభూ ప్రిమా నృపదేవః ప్రతాపవాన్
ప్రతాపరుద్ర రాజాసౌ కందర్ప ఇవ మూర్తిమాన్.”

ట్రేడ్ మార్కులు

* ఆల్ ఇండియా గవర్న మెంటు ట్రేడ్ మార్కుల రిజిస్ట్రేషనులకు, పేటెంటులకు, డిజైనులకు, కాపీ రైటుకు, లేబిలుకు—

* రైల్వే క్వారంటీనలో, ప్లాట్ ఫారములలో, ట్రైంటెబుల్సులలో ప్రకటనలకు—

* న్యాయబద్ధముగా ఇన్ కంటాక్టు ఆదా చేసు కొనుటకు—

వెంటనే వ్రాయండి :

ఎల్. ఆర్. స్వామి

96-ఏ, మాంట్ రోడ్, తేనాంపేట,

మద్రాసు - 18.

ఫోన్ : 87052

తంలి : “ADVERTISE”

విద్యానాథుడు ప్రతాపరుద్రునిమున ప్రతాపరుద్రుని గూర్చి
'కాకతీయుల ప్రదీపము, కాకతీయ ప్రసవ' మిత్యాదిగా వచించినాడు.

మరియు గణపతీశ్వరాలయ విద్యాంసుల యాశీర్వాచన సందర్భమున
ప్రతాపరుద్రుడు గణపతిదేవునకు ప్రసీతుడని గూడ మాచించినాడు.

“దేవోఽసౌ గణపేశ్వరః ప్రతికలం స్ఫిర ప్రసాదోఽమృతః
నమ్రస్తే కులమండవస్య మహతీం పుష్కేతు రాజ్యశ్రియం,”

కుమారస్వామి సామయాజి రత్నావళిమున దానినే పుష్కముగా నిట్లు
వివరించినాడు. “అసాదేవః (గణపేశ్వరః) ప్రతికలం (సరి క్షణం, స్ఫిరస్య
ప్రభాతస్య ప్రసాదస్య మృతస్య) రాజ్యే దేవస్య చాశేదోవచారా ద్వీరరుద్రస్య
నమ్రస్య స్వవహరః. తస్య తే రాజ్యశ్రియం పుష్కేత్వితీ సంబంధః.”—దీనిని
బట్టి గూడ ప్రతాపరుద్రుని తండ్రి మహదేవరాజు కాకతివంశజుడే యని
తెలియుచున్నది.

తదుపరి ప్రతాపరుద్రుని బాల్యము, విద్యాభ్యాసము, వికలాక్షి మొద
లగు రాజకన్యకల వివాహము వర్ణించబడినది. సిద్ధేశ్వర చరిత్రమును బట్టి
యాతడు పదారవయేటనే రాజ్యభారము వహించినట్లు తెలియుచున్నది.
విద్యానాథుని ప్రతాపరుద్రునిమున గూడ అట్లే చెప్పబడినది.

“ధర్మాధ్వా చ ఖిలీకృతోఽయ మధునా క స్పంచరే దస్థలం
శ్చైవైష్ణవం కిల యోవరాజ్యధుని మే బాల్యేత్సవే క్షిదతః.”

దర్శి, మల్లాల, కళ్లేవర్తి, గణపవరము మున్నగు రుద్రాంబ కాళము
వాటి శాపములలోని మహామండలేశ్వర కుమార రుద్రదేవుడు యువరాజగు
ప్రతాపరుద్రుడే యని గుర్తించబడినది.

ప్రతాపరుద్రుని రాజ్యపాలనము, దిగ్విజయము కూడ చక్కగా వర్ణించ
బడి గలవు. అతనికి వికలాక్షి యందు విరూపాక్ష, వీరభద్రులను పుత్రులు
బుట్టిరట. దీనికి మనకు శాసనాధార మేమియు గానరాదు. తదుపరి పెక్కు
శివాలయములు, విష్ణు స్థానములు, మైలార, దుర్గ, శైలరవ, గణపతి, వీర
భద్రాలయములు మున్నగునవి పేర్కొనబడినవి. విజయము కిప్పటికిని తెలం
గాడా ప్రాంతము ముఖ్యముగ వోరుగల్లు జిల్లాలోని యే గ్రామమున జూచి
నను బ్రహ్మాండమైన పెద్ద శివలింగములు, పావట్లములు, కాకతీయుల
వాటి శిథిలాలయములు ననేకముగ మనకు గోచరించును. దీనినిబట్టి కాక
తీయులనాడు కొన్నివేల శివాలయ విర్మాణములు, లింగవర్తిష్టలు జరిగిన
వనుట కేవల మతిశయోక్తి కానేరదు. మైలారదేవు డొకడు కాకతీయులవా
డారాధించ బడెడివాడు. క్షిడాభిరామమున గూడ నీతని ప్రసక్తి గలదు. వరం
గల్లునకు నుమారు పదిమైళ్ల లోపున గల అంబనవోలి గ్రామమున నేటికిని
మైలారదేవుని గుడి కొప్పించును. అందలి శాసనమును బట్టి యాతడును
గాకతీయులకు కులదైవమని తెలియుచున్నది.

శివార్చనా నయ్యవ్రాణి వంశే

నిత్యం కృతార్థీకృతభక్తపార్థః

మైలారదేవః కులదేవతాఽసౌ

రాజ్ఞాం సతా మేకశిలానగర్వాం.

వశ్చిమచాకుక్యులశాసనములలో గొప్పట నీ మైలార దేవుడు, స్వయం
భూవాభుడు పేర్కొనబడి యుండిరి. మొదట వారి సామంతులుగ నుండి

తదుపరి స్వతంత్రసామ్రాజ్యమును స్థాపించిన కాకతీయులు వారి పరాపా
లాంఛనముతోబాటు స్వయంభూదేవ, మైలార దేవులను గూడ గ్రహించి
యుండవలెను.

ప్రతాపరుద్రుని యాస్థాన జనము, దినచర్య, రాజ్యవైభవము,
విద్యావినోదములు మున్నగున వన్నియో వర్ణించబడినవి. అవి యా కాలపు
సాంఘికచరిత్ర, వాగరికత తెలిసికొనుట కత్యంతవయోగకరమైనవి. మల్లి
కార్జునభట్టు, కృష్ణమాచార్యులు, కుమ్మరమొల్లి, భాస్కరుడు, రంగ
నాథుడు, పాలకురికి సోమనాథుడు, విద్యానాథుడు మున్నగుకవులు వారి
ప్రభావములు పేర్కొనబడినవి. తదుపరి తురకలండయాత్ర, ప్రతాపరు
ద్రుని చెర, ఢిల్లీశ్వరు డాతనిని మిక్కిలి గౌరవించి విడిచిపెట్టుటయు
గలదు. కాని ప్రతాపరుద్రుడు మరల పీఠుగల్లు ప్రవేశింపక కాశీ మున్నగు
ననేక తీర్థములు సేవించి గోదావరి యొడ్డునగల కాశేశ్వరమున పుత్ర,
మిత్ర, బంధువర్గ మెల్లరు తనను గోలున గోదావరి పుణ్య జలంబుల తీర్థ
మాచరించి విభూతి, రుద్రాక్ష, దుకూలాదులను ధరించి గోదావరీగర్భంబున
గూర్చుండి శ్రీ శంభులింగమును దన హృదయమున ధ్యానము చేయుచు
భౌతికదేహమును విడిచిపెట్టెనని వర్ణించబడినది. దీనినిబట్టి తురుష్కులచే
బంధిగా గొంపోబడిన ప్రతాపరుద్రుడు మరల యోరుగల్లున నడుగుబెట్టు
లేదనియు, తన ఇష్టానుసారముననే నదీగర్భమున గలిసి ప్రాణములు విడచె
నని తెలియుచున్నది. మునునూరి ప్రోలయనాయకుని విలస తామ్రశాసన
మున నాతడు ఢిల్లీకి గొనిపోవు సమయమున నర్మదా నదియొడ్డున ప్రాణ
ములు విడచెనని స్పష్టముగ నున్నది.

పీఠి ప్రశస్తోఽపి జలాధికోఽపి

సహాయ యుక్తోఽపి చ వీరరుద్రః

భాగ్యక్షతే రామష మండలస్య

తురుష్కభర్త ర్యతా సుయాసీత్.

న నీయమానో నగరీం స్వకీయాం

ఢిల్లీ ప్రయత్నా ద్యనవేశ్వరేణ

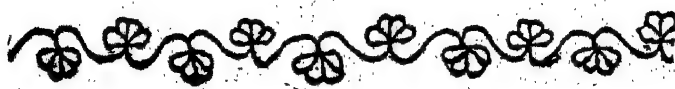
సోమోద్భవా యాః సరితః ప్రతీరే

దైవాదయాసీత్ప్రీదశాధివాసం.

అనితల్లి కలువచేరు శాసనమున గూడ నాతడు తన ఇష్టానుసారము
గనే స్వర్గమునకు బోయెనని గలదు. ఇట్లు అంధ్రదేశము నంతటిని ఏక
చ్ఛత్రాధిపత్యమున నేలిన గాకతిసామ్రాజ్యము ప్రతాపరుద్రభానునితోడ
వస్తమించెను. ఈతని సంతతివా రెవ్వరును రాజ్యము బాలించినట్లు శాసనాధా
రము గానరాదు. శివదేవయ్య వాక్యముగ సిద్ధేశ్వరచరిత్రమున గూడ “మీ
సింహాసనంబు మీ సంతతికి లేదు. అత లుడుగుండ”ని గలదు.

ప్రతాపరుద్రుని పుత్రుడు వీరభద్రయ్య కొద్దికాలము పాలించి
ఢిల్లీ మలతాసు భృత్యులు చేయు కృత్యములు భరించలేక తాను సమస్త
జనంబులతో పురము వెడలి కొండపీటనున్న రాయలను గలసెనని యున్నది.
ఇది తాత్కాలికముగ వోరుగల్లు ఢిల్లీసామ్రాజ్యమున చేరిన దనుటయు,
తదుపరి రెడ్డిరాజ్యము కొండపీట వెలసిన దనుటకు సూచన గాబోలు.

చరిత్రకారు లందరకును సిద్ధేశ్వరచరిత్ర మమూల్యముగు గ్రంథ
రాజము. నర్వతోముఖముగ నాంధ్రదేశ చరిత్రము నభివర్ణించిన కాపె
వర్ధపు మనకు చిరస్మరణీయుడు.

నేను

శ్రీ తుమ్మల సీతారామమూర్తి

కృతికి జీవగట్టగతి నుపదేశము,
తనువునట్లు కళయుఁ దనరుఁ గాన
జాతి కుపకరించు సందేశమును గళా
న్వితముగా వచించు మతము నాది

“ఇన్ని నీతులు సెప్పితి, నింత పెక్కి
రించితిని ధర్మపున్ గికురించువాని,
నన్ను నే దిద్దుకొంటినా” యన్న మథన
మేను విడువ కించుక తలయెత్తఁగంటి

నిత్యసత్యవచననియతిమై బుధ నమా
రాధనేచ్చమై నిరంతరేందు
మకుటచరణ భక్తిమైఁ గాక యలవోక
వినుతికెక్కెనా కవిత్రయము ?

శ్లోకము శ్లోకంబయి వా
ల్మీకి మహాకవిపదాన మెఱసె నటన్నన్
లోకమునార్తి నిజార్తిగ
నీకొనుకవి గెల్చు ననుటయే తేటపడున్

“మీపద్య మొక్కటియ నా
లోపలి చీకటిని జీల్చి లోకశ్రేయో
వ్యాప్యతుని జేసె న” న్నని
కాఁ పొకరుఁడు తన్ను మెచ్చఁగా మాన్పడితిన్

వదలె నధికారవాంఛ, సంపన్నదమ్ము
వదలె, లోభాది వృకతులు వదలె, నితఁడు
కదలె భూదానకర్తగా గ్రామసేవ
మరగి మల మెత్తుమనిసిగా మనసు పండి

* “వట్టికూటి”వారి పంశాన వేంకట
సుబ్బయాఖ్యనలరు సుకృతి యితఁడు
త్రైభుజేసెనంట “క్రుశ్మిన యెముకకై”
యనెడు పద్య మితని యవగడముల

* (ఈ పద్యము “అమరశ్లోక” లోనిది).

కవిత కింతచేప కలదె ? యకా నొకనాఁడు
తిక్కయజ్ఞ కాకతీయనృపతి
నాంధ్ర భారతోక్తి నలరించి కరఁగించి
నిజమహీశు పరువు నిలుపలేదె !

నిలు ! నిలు ! రాజా ! తెఱచిన
యిలు సొచ్చెడుకుక్క వాదనే ?" యని యలనాఁ
డలసానిసుకవి పల్కిన
వెలవెలనై యొడ్డతేఁడు వెనుకకుఁ జనఁడి !

అదిర ! శబ్ద మెంతయద్భుత మిది పైర
గాలివంటి దయ్యుఁ గన్నెకలువ
తేకువంటిదయ్యు లోకాల నడలించు
పిడుగు నడఁచికొట్టు పిట్టపిడుగు

ఎట్టి పిడుగైన నేమిది
పుట్టింపదు చెట్ట; దీని పోయిన బాటన్
నెట్టుకొని పొంగు నయ్యము
చుట్టము లయ్యెదరు పగల స్రుక్కెడివారున్

నిబిడ సంయమమ్ము నిశిత సత్యముగల
వాకు గెల్పు నెల్లలోకములను;
వాకుబలిమి లేనివాఁ డవివేకి యై
బాకుబలిమి కానపడి యడంగు

సత్యానుచరము సాహితి;
నిత్యము నమృతాంశు వెంటనే కదలుచు సా
హిత్యము నిడి యజడ జడ
క్షీత్యవనము నేయు చాంద్రికిన్ నవ తిదియె !

నరుల సురలఁ జేసి నందనసుమనస్స
ముగ్ధసౌరభముల ముంచియెత్తుఁ
దత్తవీరులఁ జేసి తనియించు నక్షరా
నందపదముదెసకు నడిపి కవిత

బాహిరం బైనప్రకృతికి భయద శాన
నము నృజించి భూపతి సమాజమును గాచు
నాంతరంబైన ప్రకృతికిఁ గాంతవోలె
హితము వినిపించి కవి ప్రోచు నీ జగమ్ము

చిత్రకళలో రాజపుత్రశైలి

శ్రీ వేలూరి రాధాకృష్ణ

భారతదేశపు చిత్రకళలో రెండు ప్రసిద్ధ శైలులున్నవి. అందులో మొగల్ శైలి ఒకటి. దానికన్న అతిముఖ్యమైన శైలి ఈ రాజపుత్ర శైలి. స్వర్ణీయ డాక్టర్ ఆనందకుమారస్వామి ఈ శైలిపై ఒక బృహద్ధండాన్ని వ్రాసారు. గ్రంథవిస్తరణకు వీలైన ఈ కళాచరిత్రనుగూర్చి సమగ్రంగానైనా తెలుసుకోవటం ఎంతైనా అవసరం.

రాజపుత్రశైలి ముఖ్యంగా రాజపుత్రస్థానంలో సాధనచేయబడినది. కాన దాని కాపేరు సార్వకమయింది. తరువాత తరువాత ఇతర ప్రాంతాల్లో చిత్రకారులు ఆ శైలిలోనే సాధన చేసిఉండటం మూలాన, అది కేవలం రాజపుత్రస్థానానికి చెందింది కాక, అంతకుమించిన సువిశాలత్యాన్ని ఏర్పరుచుకున్నది. ఉత్తర హిందూస్థానంనుంచి అటు ప్రాగ్జిహనువు బుందేల్ ఖండ్వరకూ ఇటు గుజరాత్ వైపుకూ ఈ శైలి ప్రాబల్యం ప్రాకింది ఈ ప్రాంతాలు రాజపుత్రరాజుల పాలనలో ఉండటంమూలాన వారి బలవంక్రమాటూ, యుద్ధప్రీతి, వారితో ప్రత్యేకంగామన్న శైల్య, పీఠ్య ప్రభుత్వాలూ చిత్రకళను సజీవం చేసినవి.

రాజపుత్రరాజులు మహమద్ ఘజనీ దండయాత్రతో ప్రారంభమైన ముస్లిమాను పరిపాలన కొన్ని శతాబ్దాలవరకూ వెలకొన్న సమయంవరకూ వారి శౌర్య శైల్యకల్పనను సమయం వచ్చినప్పుడల్లా ప్రదర్శిస్తూనే వచ్చారు. పశ్చిమ భారతపు చాళుక్యరాజ్యపాలన అంతమొందటంతోనూ 1261 లో వైష్ణవదేవి మృతితోనూ చిన్నచిన్న రాజపుత్రసంస్థానాలు స్వాతంత్ర్యాన్ని సంపాదించుకొన్నవి. పశ్చిమ హిమాలయప్రాంతంలోని కొన్ని చిన్న చిన్న సంస్థానాలను రాజపుత్రరాజులు యుద్ధంలో గెలుచుకుని వాటినిః పలుకుబడిని సాగించారు.

ఈ రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం రాజపుత్రరాజులపై ఒక బాధ్యతను మోపింది. సాంస్కృతికంగా ఆయాసంస్థానాల స్థాయిని వాగరికతనూ ప్రశంసాపాత్రంగా వృద్ధిపొందించే అవకాశాన్నిచ్చింది. ఆ సంస్థానాల రాజ్యపాలన ఆ రాజుల వంశపారంపర్యంగానే జరుగుతూ వచ్చింది. ఆవిధంగా ఆ సంస్థానాల్లో పనిచేసిన చిత్రకారుల కళాసాధనకూడా వంశపారంపర్యంగానే వృద్ధి పొందుతూ వచ్చింది.

ఆ సమయంలో, అనగా పదిహేనవ శతాబ్దంలో రెండు విషయాలు కళాసాధనలో ఒకవిధమైన విప్లవానికి కారణభూతములైనవి. ఒకటి, ఆయా ప్రదేశపు మాతృభాషాభివృద్ధి; రెండు, తాటియాకుల స్థానే కాగితపు వాడుక. ప్రాంతీయ భాషాభివృద్ధి జరవడానికి కారణం ఆ కాలంలోని హిందూరాజ్యాలన్నీ కూలిపోవడంతో సంస్కృతభాషకీ వతనమేర్పడటం; తరువాత ఆ ప్రాంతీయ జనభాషాభివృద్ధికి వారి మాతృభాషలోనే మతవిషయిక, సాంస్కృతిక ప్రచారం కావలసి రావడం. ఆ విధంగా స్వామి రామానందుని మతం ఆనాటి జనుల హృదయాల్లో వల్లమాలిన వమ్మకాన్ని కుదిర్చింది. దాని రూపస్య మేమిటంటే రామానందుని మతం ప్రతి సామాన్యునికీ అర్థమయ్యే సుగమమార్గాన్ని చూపించింది. ఆయనమతమ్ములు ప్రత్యేకంగా 'మోక్షసిద్ధి'ని పొందినవారుగా పేరుబడ్డారు. అప్పటి ఛాందసపు పండిత వర్గం అత్యవారాలవల్లనే జనానికి రామానందుని మతం అత్యుత్తమమైనదిగా తోచి యుంటుంది. ఈ రామానందుని ప్రచారంకూడా ఎంతో బృహత్తంగా ఉండేది. మన పురాణాల్లోని దైవకథలను ప్రాంతీయభాషల్లో

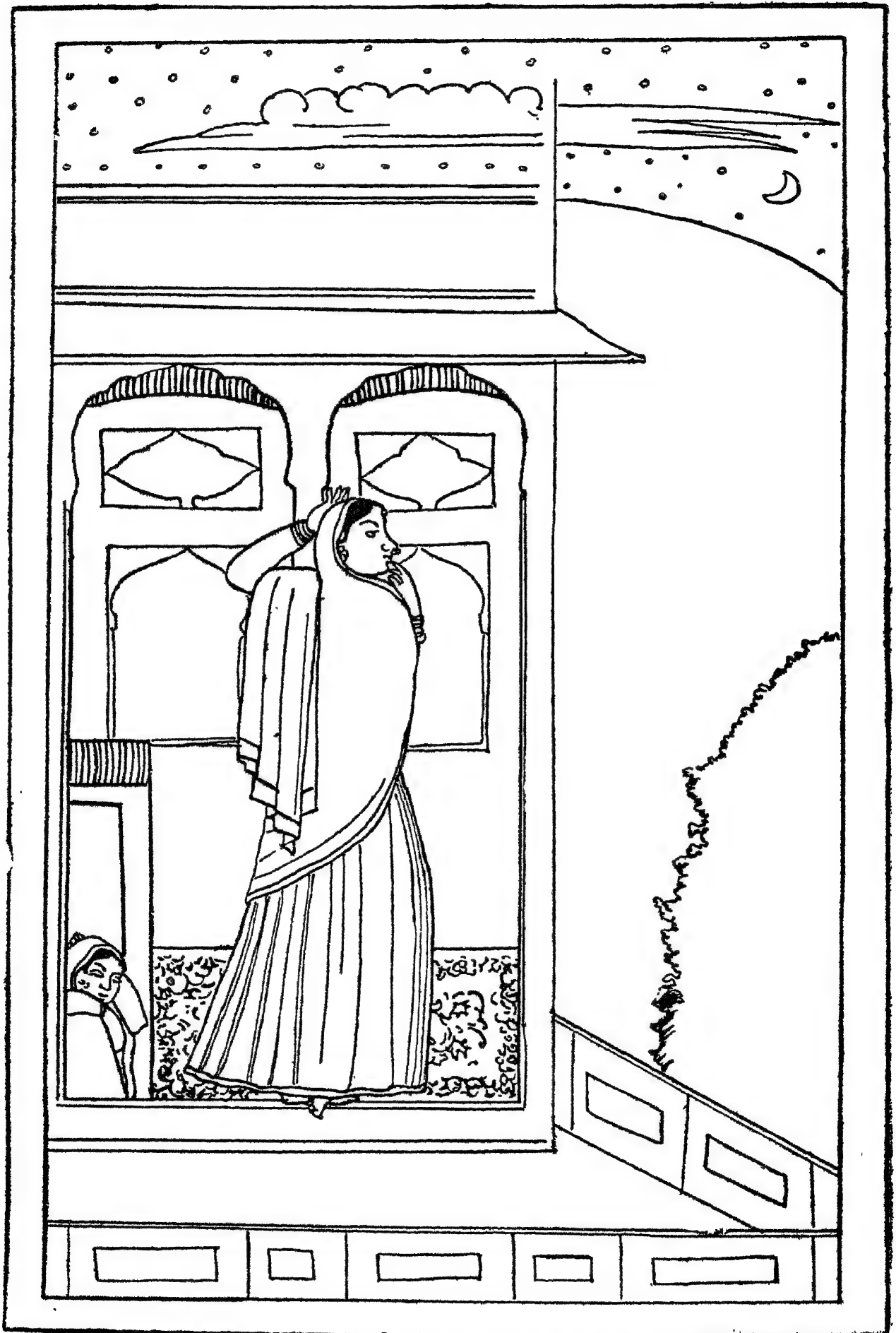
కవులు గీతాలుగా వ్రాసి వాటిని వారవాదనా సమయంలో పాడేవారు. గోరీ వరవతులయ్యారు. అవిధంగా జనజనానందాన్ని స్రవించేవారని సాంస్కృతికతకు బదులు కవులే 'సంస్కృతి'యవ్వారు. అది కేవలం ఒక ప్రత్యేక దేవస్తుతిగా కేంద్రీకృతమైంది. జనానికి ఆ దేవస్తుతిలో గీతాగ్రామం కలిగించటంలోనే ఆ దేవుడు 'కారుణ' వారి 'సామ్రాట్' తో, ఆ చిన్న చిన్న

పూజారి - లినోకట్ చిత్రం : వేలూరి రాధాకృష్ణ

కత చూపించారు. ఆ విధంగా తులసీదాసు రామాయణం దేవస్తుతిగా జనాదరణని వారి అపార భక్తిని చూరగొన్నది. శైలస్యదేవుని కృష్ణ స్తుతి, మీరా బాయి కృష్ణభక్తి, ఈ రెండూగూడా జనాన్ని అనందాంబుధిలో ముంచి వేసేవి.

సీతారాములను గూర్చిన ప్రశంస విశ్వవిఖ్యాతిని గాంచింది. దానికి కారణం వారి స్తుతి, ముందర ప్రాంతీయభాషల్లో తయారయి, అది ప్రపంచంలోని అన్ని భాషల్లోనూ ప్రచారం కావటమే. దానికి తోడుగా, దేవా

అయితే శిల్పులు, గ్రామీణులు, కలి శిల్పాలూ మొదలు, చిత్ర కారులు రామాయణ స్థలం, చిత్రంలో ప్రతిబింబించారు. అందరికీ గాథలు, మతాన్ని విశ్వాసంతో చేయటానికి, భావం, సంకల్పించటానికి కారణభూతములైనవి. ముఖ్యంగా రామాయణాన్ని చదివిన ముగ్ధులు, ఉర్దమోత్తముడుగా మొగల్ చిత్రకర్తలచేత కనిపిస్తున్నాయి!

సీతారాముల పురాణగాథను తొలిసారి రాధాకృష్ణుల చిత్రరేఖల ముతి కూడా గానం చేయబడింది. చిత్రీకరించబడింది. ఆ గానరసం అప్పటి నుంచీ, ప్రతి మానవుని నోట మృదుమధురంగా వినిపిస్తుంది. ప్రేమలో ప్రేమియల రాధకృష్ణులగాధ చిత్రకారులూ భక్తివిభవంగా చేసి దివ్యానందాన్ని కలగజేసే చిత్రాలను సృష్టించిపోయింది. కేవలం వీళ్ళ ప్రేమనే మూర్తిభవించేసినవారు 'పహాడీ' (సర్వర ప్రాంతపు) చిత్ర కారులు కేవలం, ఒక గేయానికి చిత్రానుకూల కాకుండా ఆ గేయ గీతాలలో నున్న సారాన్వితా ఒకటిగా చేసి, నాయకనాయకుల చిత్రాలను తయారుచేశారు. ఆ చిత్రాలలో కథ గ్రాహ్యంకావటానికి చుట్టూలే మనస్తాపమయింది. ఆ విధంగా ఉర్దమచిత్రాలకు దోహదమైన రావులను సాగించింది ప్రాచీన కవిపుంగవుడు బుందేల్ఖండ్ నవాబ్ శ్రీ కేశవదాసు. అయిన 'రసికప్రియ' అనే గ్రంథాన్నంతా తరువాత చిత్రకారులు సర్వత్రం చేశారు. ఈ కవికి రాతగా వర్తించింది, అప్పటి బుందేల్ఖండ్ నవాబ్ రాజా ఇంద్ర జిత్ సింగు అని తెలుస్తుంది. ఈ నాటికి కేశవదాసు గీతాలు క్షుద్రహిందూ స్థానములో గానంచేయబడుతూనే ఉన్నవి.

'రసికప్రియ' కనుకరణగా గీచిన సూక్ష్మాకార చిత్రాలు లెక్కగా నలభైరెండు మిగిలినవి, బాన్స్ గాలోని లలితకళా ప్రదర్శనశాలలో పొందు పరుపబడినవి. ఆ చిత్రరచనలోని ప్రత్యేకత మొగలాయి శైలిలోని రంగుల పొందికకు ప్రాధాన్యమిస్తూ అనాటి గుజరాత్ లోని డైనమరప్రచారానికి

గానం చేసిన గుజరాత్ చిత్రకారుల భవనశిల్పరూప గాథా కోశీర్షి గీతం కావాలి. దానిని రామాయణానికి కలిపి స్వల్పగోళాన్ని చిత్రించే.

మరియు రాజాల్ చిత్రశైలిని రాజపుత్రులూ అనుమించి భారతపాశ్చాత్య వేశం అందముల ప్రసంగపూర్వకంగా చిత్రించు చేశారు. ఆ చిత్రిత సారాంశ మునుంచీ పెద్దపెద్దచిత్రాల్లో కావడమొనగింది. చిత్రరచన ప్రారంభ మయి, ఆ చిత్రాంతాన్ని ప్రేమించు మొగల్ ముహిబానుమయం మరూ చిత్రికి చిత్ర చిత్రికా ఆ చిత్రాలలో చిత్రించుటూ వచ్చారు. అయితే కేఫాల్ గర్జి, రత్నసంకసంకా విం, అలంకరణలో పెద్దపెద్ద, చిత్రి చిత్రిక చిత్రాలనుంచి చిత్రిక చిత్రాలనుంచి అను మృత్యుల చిత్రాలలో నవాబులను చిత్రకారుల ప్రేమ వింతలై కొనియాడి లగింది. ఆ చిత్రాలను గుర్తించు చిత్రాల సామ్రాజ్యం కోర్కెగా వైదా అనుబంధించుకుంది. ఉప్పువోలకొచ్చింది. గుజరాల్ పెద్దపెద్దలకు చిత్రిక వ్యాపార సంబంధం అనాదిమంది అయి. పెద్దపెద్ద పెద్దపెద్దలకు గేదె, ముఖ్యంగా, గుజరాల్ గోవి చిత్రికర్తలు తోటికర్తలుయారు. ఈ న్యాపరసంబంధమే సాంస్కృతిక సంబంధమిటా చా చాచుకుంది. అందువల్లనే లక్కరు, గుజరాల్ చిత్రకారుల చిత్రాలను మెచ్చుకొని ఎక్కువమందిని తన అస్థానంలో నియమించారు. వారి చిత్రరచన పర్షి యన్ ప్రాచీనపురంలో గమనార్హం. పూర్వంనుంచీ గుజరాతుకీ, పర్షి యూటూ వర్తక వ్యాపార సంబంధం ఉండడం, ఆ రహదారి, ఎక్కువ మంది గుజరాల్ చిత్రకారులు అక్కరు ఆస్థానంలో నియమించు కావటం గమనిస్తే, పర్షి యన్ చిత్రశైలి కేవలం మొగల్ పరిపాలనలోనే తొలిగా అనువదల రాలేదనీ, అంతుకు పూర్వమే, అనగా రాజపుత్రరాజుల పాలనలోనే గుజ రాతులో ప్రారంభమయి, మొగల్ సామ్రాజ్యముయంలో కూడా కొన సాగించ బడిందనీ విశదమవుతుంది. అందువల్లనే రాజపుత్ర చిత్రరచన

స్టేట్ బ్యాంక్ ఆఫ్ హైదరాబాద్

(స్టేట్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా అధిపత్యముక్రింద నడచు సంస్థ)

ప్రత్యేక కానసముద్వారా ఇండియాలో స్థాపించబడినది

సభ్యుల బాధ్యత పరిమితమైనది

మీకు చేయు సేవ

విదేశ ప్రవృత్తాంత వ్యాపారముతోనూ అన్నిరకాల బ్యాంకింగ్ వ్యవహారాలతో

దేశమంతట గల 1400 స్టేట్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా

ఆఫీసులు, వాటి అధిపత్యమునకు లోబడిన

సంస్థల ద్వారా సేవ చేయుచున్నది

మరియు

ప్రపంచమంతట కరస్పాండెంట్లు కలిగియున్నది

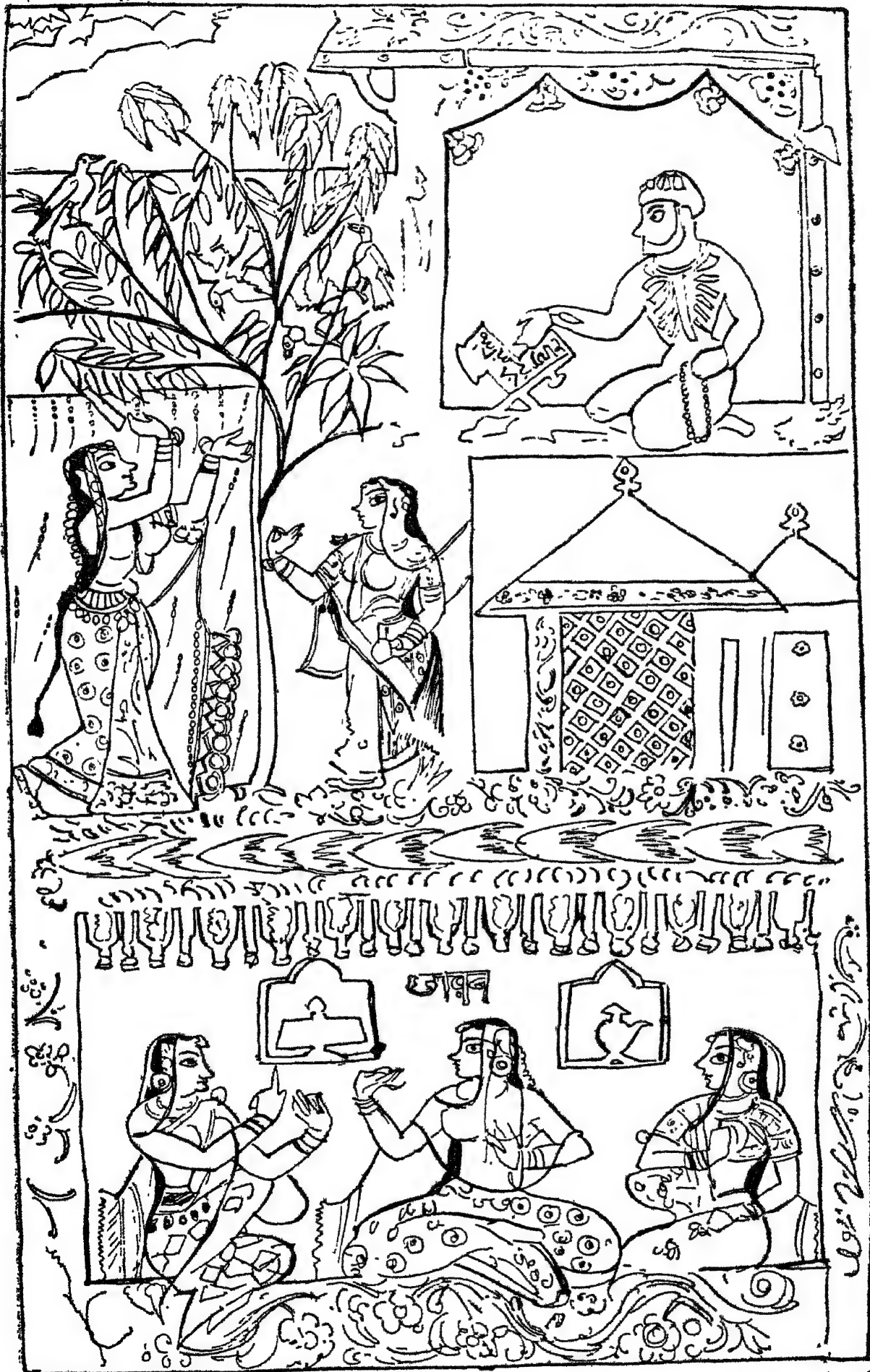
అనగా, మొగల్ మొగల్ రాజులచేతను పరిపాలనచేతనే చేపట్టినది, ఎక్కువ భాగం పరిపాలన. ఒక భాగం దొంగలచేత, రాజపుత్ర శైలి అంబులపై వదిలి, అంబులపై, అంబులపై పట్టించి ఒక పరిపాలన అనిపించుటకు ఉపయోగపడెను.....

ఇప్పుడు పరిపాలన రాజపుత్ర చిత్రాలనుబట్టి - అవి పరిపాలన కాలానికి పూర్వం పరిపాలన కాదు పూర్వంపేస్తుంది. నిజానికి పూర్వం ఉన్నవాటిని గూర్చి వాస్తవిక పరిస్థితి మనకు తెలియదు-లేదనికూడా చెబుతారు. కాని పరిపాలన రాజపుత్ర పూర్వపు చిత్రాలుగా పేర్కొన్న కొన్ని చిత్రాల పరిధి 1591 నాటికి చెందిన ఒక సచిత్ర వ్రాతపైకి రచనా విషయంలో ఎక్కువ పరిపాలన కనిపిస్తున్నది కొందరు విమర్శకు లంటున్నారు. ఈ చిత్రాలకు సాధ్యమైన కనిపిస్తున్నది గీతగోవిందమును పక్కనపెట్టే రచించిన చిత్రాలు. ఈ చిత్రాలలో మున్ను గొప్పదన మేమంటే, ఎక్కువ అంశాలు మేండా సుపరిచితులైన రెండుమూడు రంగులతో రచించిన చిత్రాలు-అనిగా రెండుమూడు రేఖాచిత్రాల వెనుక సాదా నీలి రంగుకానీ లేదా అడవిదారి సాదామైన మరో రంగుకానీ ఉండి, ఆ రేఖా చిత్రాలను చిల్లటి ఛాయలుగా ప్రదర్శించే పద్ధతి అది. మామూలుగా తెల్లటి కాగితముద్ర నల్లటి రంగుతో చిత్రాలను గీచినప్పుడు అవి 'వల్లెటి' ఛాయా రూపాలుగానే కనిపించుతాయి. దానినే ఇంగ్లీషులో 'సెలెబ్' అని అంటారు. అట్లాంటి చిత్రాలు వెంటనే జనాన్ని ఆకర్షిస్తవి. అందులో చిత్రకారుని పనితనం ఎక్కువ కనిపించకపోయినా చమత్కారం గమనింప దుంది! పైన పేర్కొన్న ఆ ఛాయామాత్రపు గీతగోవింద చిత్రాలలోనున్న ఆకర్షణ కేవలం విరామాలపైనే లేదా, వర్ణ సమ్మేళనం. ఆ ప్రత్యేకత వాటికే దక్కింది. ఆ తరువాత రచించిన చిత్రాలలో ఆడంబరం, అలంకారం ఎక్కువగా కనిపిస్తవి. పరిపాలనకాలపు అపసాదనలలోనూ, పరిపాలన కాలపు ప్రారంభములయంతోనూ, రచించిన చిత్రాలతో పోల్చదగినవి తిట్టలుని రచనయైన 'చార పంచక' ప్రేమగాధను వర్ణిస్తూ రచించిన అలంకారిక చిత్రాలు. వాటిలో మున్ను రంగుల మెరుపు, అలంకారంతోనే పని తనం, పరిపాలన, పరిపాలన కాలపు రచించిన మొత్తం చిత్రాలతోనే గమనింపదగింది! ఆ చిత్రాలలో పాదమురచిన మరో విశేష మేమంటే, గుజరాతు చిత్రాలలో అలంకారముందు లేని నాట్యభంగిమ, వర్ణనా. ఈ చిత్రాల తర్వాత పేర్కొనదగినవి మరి రెండు శిక్షితులతో వచ్చెందు, వచ్చెందు- మొత్తం ఇరవై నాలుగు చిత్రాలు. (ఇవి ఇప్పుడు లాహోరు మ్యూజియంలో ఉన్నవి). అవి సంవత్సరంలోనే వచ్చెందు మారాఠీకి వచ్చిందే కథలతాలాకు చిత్రవర్ణన- 'చారమాణ' అని. అవి కేవలం ఋతువుల మార్పును మూలించే వర్ణన కాకుండా, వాటికి ఒక చక్కని ప్రేమగాధని కూడా జోడించి, చిత్రించినవి. 'చార-పంచక' చిత్రాలలో 'వర్ణకాళంగం' లేకపోయినా, వర్ణనతో ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. వాటిని 'కృష్ణ లీల' అను వర్ణిస్తూ రచించిన చిత్రాలతో పోల్చవచ్చును. ఈ కృష్ణ లీల చిత్రాలు బాప్టస్ మ్యూజియంలో నున్నవి. వీటిలో ప్రకృతి వర్ణన ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. బొమ్మలు చంద నపు అటబొమ్మలవలెనే ఉంటవి. ఏది ఎల్లా ఉన్నా, ఆ చిత్రాలలో అవి వర్ణనా కక్షి, అనగా బొమ్మలద్వారా కథను నడిపింపజేసే కక్షి ద్వారకం అవుతుంది. ఇదే, తరువాత తరువాత, కేవలం అలంకారికచిత్రాల సరళి లోనికి మారిపోయిందని పరిపాదన కళాబ్రాపు చిత్రాలను చూస్తే తెలు స్తుంది. ఈ చిత్రాలను రచించిన వ్యతిరేకమన మన కేమీ తెలియరాదు. ఈ చిత్రాలతో పోలికలుగల చిత్రాలు గుజరాతులో 1591 లో మున్ను 'ఉత్తరభాగము' మనే గ్రంథంలోని చిత్రాలవలె మరి యొక్కడా కాన రావు. శైలిబట్టి, ఈ చిత్రాలన్నీ రాజపుత్ర శైలి నవలించిన ఉత్తర దేశంకంటే పశ్చిమానికి చెందినవనే వాడుకను మనం కాదనలేము.

పరిపాలన కాలంలో మొగల్ సంస్థానంలో పనిచేసిన రాజపుత్ర చిత్ర కారుల పనితనంమాత్రం వారి రచనాశీలం ద్వారా మనకు తెలుతెల్ల మవు

తుంది. వారే మొగల్ శైలి అనుసరణకి చేయి కలిపారనీ, వారి చిత్రశైలి అలంకారముందు మొగల్ శైలిలో లేనిది ప్రత్యేకం ఒకటి ఉందని కూడా తెలియ రాకుం పర్యం మొగల్ శైలిలో పొందిందని మనశ్చ మవుతుంది. మొగల్ సంస్థానంలో పేరముందు నారిలో ఎంతటి కుశలత లేకపోతే, వారు అక్కడ చేసిన పని అంతటి విన్నాడాన్ని పొందియుంటుంది! కొద్దిగా అంతకుపూర్వమే లమ శైలిలో పర్షియన్ ప్రాబల్యం ఉంటున్నారన, మొగల్ సంస్థానంలో పరిపాలనపైనే అలంకారిక చిత్రణకి వారి పనితనం ఎంతో సాయ పడింది. 'పాన్సునామా' అనే ఇస్లాం మతనాయకుని చరిత్ర చిత్రించటంలో వారు చూపించిన విపులత వేనోళ్ళ కొనియాడదగింది. ఆ చిత్రాలలో రాజ పుత్రశైలి అంతర్నిరంగా ఉండనే ఉంది. దానివలనకూడా, రాజపుత్ర శైలిలో కొంతమటుకు అనామకంగానే పరిపాలనకాలం మూడో పాదం వరకూ పాధన జరుగుతూనే ఉంది. ఆ శైలి చివరికి మొగల్ శైలిలో లీనమైంది. బహుశా రాజపుత్ర చిత్రకారులు కొంతమంది కొంతకాలంపాటు మొగల్ సంస్థానంలో పనిచేసి, సూక్ష్మకారంలో చిత్రరచన చక్కగా అలవాటు చేసుకొని, తరువాత 'రసకప్రియ' అనే గ్రంథాన్ని చిత్రించి యుండవచ్చును- (కొంతమంది విమర్శకులు ఈవిధంగాకూడా చెబుతారు) మొగల్ రాజ్య నమయంతోనే 'రసకప్రియ' గ్రంథం చిత్రీకరించటంవల్లనూ ఈ చిత్రాల లోని పనితనం ఒకేవిధంగా కనపడటంవల్లనూ, పైవిధంగా, విమర్శ కులు భావించియుండవచ్చును. అదేనమయంతో 'రాగమాలా' చిత్రాల రచన జరిగింది. ఈ రాగమాలా చిత్రాలలో అభివర్ణించిన భావాలనే పదిహే డు శతాబ్దం అఖిరవరకూ చిత్రకారులు చిత్రీకరిస్తూ వచ్చారు. సంగీతం, గానం, నృత్యం, మతప్రచారంలో అనగా, చైతన్యని కృష్ణస్తుతిలో మిళిత మయి, జనాన్ని సమ్మోదభరితుల్ని చేసినవి. కావ్యమూ, చిత్రరచనా, చేదోడు వాచోడుగా నడిచినట్లే, కావ్యమూ, సంగీతమూ కూడా ఒకదాని నంటి ఒకటి అభివృద్ధి చెందినవి. పూర్వం ఉన్న భావావేశాలకీ, మతావేశాలకీ, భక్తిప్రప త్తులకూ, గానసరళికీ అనుకూలంగా కావ్యరచన సాగింది. ఆ కావ్యాల ననుస రించి, చిత్రరచనకూడా అదే ఉద్వేగంతో జరిగింది. అవిధంగా సేకరించిన గీతాలూ, చిత్రాలూ కలిసి, 'రాగమాలా' లయినవి. అందులో చిత్రించిన నాట్యభంగిమలు వాస్తవంగానే మాచి వేసినవని విమర్శకు లన్నారు. ఆ భావ ముద్రలన్నీ తు. చ. తప్పకండా తీసుకురాబట్టే వారు వాస్తవికతను అవలం భించారని మనం రూఢిగా నమ్మవచ్చును.

తదుపరి చిత్రాలు అంత గొప్పవి కావని చెబుతారు. అందులో సగం మొగల్ శైలి కొట్టవచ్చినట్లు కనపడుతూ స్వచ్ఛందమైన శైలిలేక రచించి నవి కాబట్టి, ఆ మాదిరి విమర్శ వాటిపై వచ్చియుండవచ్చును. ఈ తరగతికి చెందిన చిత్రాలను, ఒక పుస్తకరూపంలో ఆర్చిబిషప్ లాడ్ ఆక్సుఫర్డ్ విశ్వ విద్యాలయానికి బహూకరించాడని తెలుస్తుంది. ఆ పుస్తకంపై ఒక విమర్శ కుడు ఆ చిత్రాలలో పాదిక హాయిగాలేదనీ రేఖలలో లయా సాధ్యతలు కూడా నైపుణ్యంతో ప్రదర్శించలేదని వ్రాశాడు. మరితరగతికి చెందిన ఒక చిత్రసంపుటిలో జహంగీర్ కాలంలో చూపిన పనితనం, వస్త్రధారణం లోనూ, లయా వర్ణకాళంగంలోనూ తేలికగా గమనింపవచ్చును. పూర్వం మామూలు తాటియాకులమీద రచించిన చిత్రసరళిమాదిరి కాక, తరువాత జహంగీర్ ఆదేశంపై వ్రాసిన ప్రత్యేకరచన కూడా వాటిలో కాననగును. ఏది ఎల్లా ఉన్నా "చార-పంచక" గ్రంథానికి రచించిన చిత్రాల నాధారం చేసికొనే రాగమాలా చిత్రాలను రచించారనేది సత్యం. ఈ రాగ మాల తరగతిలోని మూడు చిత్రాలు మాత్రం బ్రిటిష్ మ్యూజియంలో నున్నవి. వీటిలో హావభావప్రదర్శన చిత్రకారులు ఎంతో విగ్రహంతో చేసారు. మీదుమిక్కిలియైన అలంకారం లేకుండా కాగితంలోనున్న ప్థలాన్ని ఎంతో విగ్రహంతో వాడి, దాని కనునైన, పొందికైన రేఖలతో చిత్రించిన తీరుకూడా ప్రశంసార్హం. ఈ పద్ధతివే తరువాత చిత్రరచనలో కూడా గమనింపవచ్చును.

‘శ్రావణమానం’—పశ్చిమ భారతి శైలి (‘బరమానలో’ ఒక చిత్రణ); 19 వ శతాబ్ది

కొంచునుండి—అనగా గుజరాతుకు చెందిన కొంచురు విమర్శకులు, రాజ పుత్రులై కేవలం, గుజరాతులో ప్రవృత్తిని చిత్రశైలిలోనే అనుకరించుటకు, అదేవలం గుజరాతు చిత్రశైలియే రాజపుత్రస్థానం అంటా ప్రాకిం దనీ, ఇంకీ గుర్తుకరణంగా ఉండే—అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చారు. అయితే గుజరాతు శైలిలోని పాటవమే, రాజపుత్రశైలిలో ఉండవలసి సత్యం. ఎన్ని విధాలుగా ఆలోచించినా గుజరాతుచిత్రశైలి వదిలేనను, పదహారు శతాబ్దాలలో అత్యున్నతస్థాయిని పొందిందనీ, అదే రాజపుత్రశైలికి ప్రాకి కొద్ది కొద్దిగా వర్షియ్యే శైలి నవలంబించవలసిందనీ—చారిత్రకంగా తెలుస్తుంది. ఎందుకంటే, రాజపుత్రశైలికి మొగల్ శైలికిందిస్థాయిలోనిదే కాని, దానిలోపాలు పోర్చుగీసు చూచినప్పుడు దానికన్న ఉన్నతస్థాయి నిష్ప వీలుకాదు.

మొగల్ సంస్థానంలోని ముఖ్యరూప చిత్రరచనను రాజపుత్ర చిత్ర కారులు అవలంబించక పూర్వమే, రాజపుత్రస్థానంలో, వందిమాగదులు, అయా రాజుల శౌర్యచైతన్యాలను గూర్చి పొగడుతూ వారి వ్యక్తిగత విశిష్టత సుగ్రహిస్తూ స్త్రీతగానాలు చేస్తూనే వచ్చారు! అనగా ఇది పదిహేనవశతాబ్దికి పూర్వవిషయం. పద్దెనిమిదవ శతాబ్దంలోనే రాజపుత్రరచనలో సంస్థానపు దృశ్యాలను రచించటం ప్రారంభం అయింది. డాక్టర్ గోయెజ్, రాజపుత్ర స్థానంలోని కొన్ని పెద్ద సంస్థానాల్లో భద్రవరచిన చిత్రాలను బాగా పరిశీలించి, ఆ చిత్రాలు పదిహేనవ శతాబ్దంలోనివీ, ఆ తరువాత చిత్రించినవే కాని, అంతకు పూర్వపువి కావనీ, ఆ చిత్రాలలో మొగల్ శైలి పాద్యత్యం

రాతిపై నాతి - లినోకట్ చిత్రం: వేలూరి రాధాకృష్ణ

ఎక్కువగా కనిపిస్తుందని అభిప్రాయపడినాడు. అల్లాది చిత్రాలు, ముఖ్యంగా జైపుర్, జోధ్పూరు, సంస్థానాల్లో ఉన్నవవి. 1720 వరకూ రచించిన రాగమాలా చిత్రాలలోకూడా మొగల్ శైలి పాదమూపిందనికూడా అభిప్రాయపడినాడు. దీనినిబట్టి చూస్తే, ప్రిన్సిపాల్ గాంధీవలె, చిత్ర రచనలో కూడా, ఉత్తరహిందూస్థానంలో ఆంధ్రా, పద్దెనిమిదో శతాబ్దం వరకూ మొగల్ శైలి ప్రాబల్యం బాగా కలదని అభిప్రాయ పడవంటి వస్తోంది. పద్దెనిమిదవ శతాబ్దపు రెండవపాదంలో మంచి బంసమన్విరా లైన సంస్థానాలు 'జమ్మూ', 'కాంగ్రా' అనే విషయం సత్యం. జమ్మూ పరి పాలకుడైన రంజిత్ సింగ్ చాలా పెద్ద దేశాన్ని—అనగా జనోలి సంస్థానాన్ని కూడా కలుపుకొని రాజ్య మేలాడు. బనోలి రాజైన అమృత్ పాల్, రంజిత్ అడుపుతోనే ఉంటూ వచ్చాడు. కాంగ్రా సంస్థానంలోనే విశిష్టమైన చిత్ర రచన జరిగిందనీ, దానికి మొగల్ చిత్రాకారులు కూడా చేయూత నిచ్చారనీ తెలుస్తుంది. డాక్టర్ గోయల్ అభిప్రాయం ప్రకారం కాంగ్రా చిత్రరచన

సుమందీచంద్ పరిపానానమయంలో ప్రారంభమయి సంసారచంద్ పాలనలో మంచి ఉత్తరస్థాయి వ్యాకమించింది. సంసారచంద్ కాంగ్రా చిత్రరచనకు చాలా ప్రోత్సహించి 'కాంగ్రా' నే ఒకరియ్యి పొంపులైన కేంద్రంగా మార్చిన విషయం ఎంతో మెచ్చుకోదగింది. ఈ కాంగ్రా చిత్రరచనా శైలియే, కాన్పూరు, లాహోరు, ఘర్నాల్, చాందా ప్రాంతాలవరకూ ప్రాచీ, ప్రఖ్యాతిని గడించింది. సంసారచంద్ రచనంతరం ఆ చిత్రరచన పతనమయిచుట్టి, పిక్చురాలాళ పరిపాలనలో కూడా ఆ రచనాశైలి కొనసాగుతూ పంథోమ్మిదవ శతాబ్దం మధ్యవరకూ వచ్చింది.

మొర్రంమీద, రాజపుత్ర శైలిలో కాంగ్రా చిత్రములను అత్యుత్తమ మైనవిగా డాక్టరు ఆనందకుమారస్వామి మెచ్చుకున్నారు. వివిధశైలిలన్నీ కలిసి ఒక జీవదీప్రవాహంవలె రాజపుత్రశైలిని వుహరం చేసి, చిత్ర స్థాయిని పొందినవని మనముండరమూ మెచ్చుకొని తీరాలి!

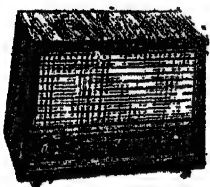
(ఇందులోని రేఖాచిత్రాలు పురాణసర్ల చిత్రాలకు వా ప్రతికృతులు)

ఎ చ డ్డ ణా వ రు లు కొం టూ రు ?

ఎస్బి
రేడియో

వారికి తెలుసు.....ఎందుకని :

మాడల్ : 'ఫేవరిట్'
AC/DC, Dry Battery

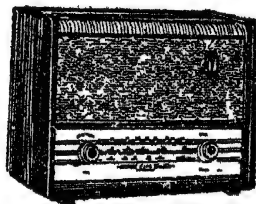
రు 125 నికరం

అమృతపు పన్ను అధనం

మాడల్ : డ్యూక్

6 వాల్వలు 3 థ్యాంపు AC
మాజిక్ ఐ & ట్రాన్స్ కంట్రోల్
రు. 265

ఎక్స్ ట్రా డ్యూటి, స్టానిక
పన్నులు అధనం.

ఎస్బి రేడియోస్ అంప్లిఫయర్లు కోరండి

అవి నమృతమైనవి - శక్తివంతమైనవి - తక్కువ ధర .

తయారు చేయువారు :

బాలు లారి & రేడియో సర్వీస్

3 & 4, దానప్పమొదలి వీధి, మధురై-1

ఫోన్ :

23693

తండ్రి :

"ISRINGAR"

పోస్టు బాక్సు :

నెం. 1719

ఐ.ఎస్.ఆర్.అయ్యంగార్ & కం.

(రైస్ మిల్లు ఇంజనీర్లు & మిషనరీ వర్తకులు)

40-A, లింగి చెట్టి వీధి - మద్రాసు-1.

—: డిలెట్లు :—

బియ్యం మల్లర్లు, ధాన్యం మల్లర్లు, పిండి మిల్లులు, కాఫీవాడి మిల్లులు, డిసింటీగ్రేటర్లు, డిక్టారి కేటర్లు, పంపు సెట్లు, పైపు ఫిట్టింగులు, పవర్ ట్రాన్స్మిషన్ ఎక్స్ప్రెస్ మెంట్లు - బెలియం మోటార్లు, ఇంగ్లీషు డబ్బులు, పురీలు, బాల్ బేరింగులు, హేర్ & రబ్బరు బెల్టింగులు, మరియు యితర ఉపకరణములు.

I. S. R. IYENGAR & CO.,

(Rice Mill Engineers & Machinery Merchants)

40-A, Linghi Chetty St., Madras-1.

Phone :

23693

Grams :

"ISRINGAR"

Post Box No.

1719

వాత్మికి కోకిలము

శ్రీ కొత్త సత్యనారాయణ చౌదరి

‘వాత్మికి ప్రభువా యస్మా తస్మా ద్వాత్మికి రిత్యపి’—వత్మికిమునుండి వచ్చిన వాడే వాత్మికి. పుట్టంబుట్టుచు తెలుగు కవులు పెట్టిన పేరు. అతడు కవితాశాఖ నెక్కి ‘రామాయణ’ యని మధురాతి మధురముగా కూసెడి కోకిల యగు. కాకి గూటిలో పుట్టి పెరిగి కూతకు పచ్చిన కోకిలము రెక్కలు రాగానే కుహకహూ యని కూయుచు మకాము మార్చుకొనునగు. అలవికుడుగా పుట్టి బ్రతికిన ఒకానొకడు అది కవిగా మారిపోయెను. ఒక నాటి ఘట్టములో పుట్టిన శోకమే శ్లోకముగా పరిణమించెను. ఆ శ్లోకమే మహాకావ్యమునకు నాందిచ్చి మహాపురుషపుత్రాంతమునకు నూలనూ యెను. ఇది యంతయు ఒక విచిత్రమైన పరిణామ ఘట్టము.

లోకోద్ధరణార్థమై వేదార్థవబ్ధంహణము కావించినవారిలో వాత్మికి మహర్షి మొదటివాడు. అతని రచనమే రామాయణము. అదియే లోకములో ఆదికావ్యము. వేదములోని ఉత్తరభాగమైన ఉపనిషద్గర్భమును బోధించుటకే ‘ఇతి చాన—పురాణములు’ పుట్టినవి. అక్షర సంఖ్యనుబట్టి “పురాణోద్భవము” అని పిలువవలసి యుండగా అభ్యుత్థిత మగుటచే ద్వంద్వములో ఇతిహాసమే మొదటికి వచ్చినది. ఇతిహాసమునగా పూర్వరాజుల వృత్తాంతము. రామాయణ భారతములా తెగిపోయినవి. రామాయణమునకు కర్త వాత్మికి కాగా—భారతమునకు కర్త వ్యాసుడాయెను.

రామాయణ భారతములలో కాలమును బట్టి ఏది పూర్వము ఏది పరము అన్న వివాదము, ఇటీవలి చదువులలో ఉద్భవించినది. భారతములో రామాయణగాధ ఉండుటజేసియు శ్రీరాముడు త్రేతాయుగమువాడగుట జేసియు పాండవులు ద్వాపరమునా రగుట బట్టియు రామాయణ కాలము భారతకాలముకన్న పూర్వము గదా యని సవాతన సంప్రదాయ మున్నది. భారతములోని రామాయణ కథను ఇటీవల చేర్చినవియు, రామాయణము వాటి నాగరకత భారతకాలమునాటికి లేదనియు కావున రామాయణ కాలమే నవీనమనియు నవీనులలో కొందఱి వాదము. అది ఏది యోచన వాత్మికి ఆది కవియనియు రామాయణము ఆది కావ్యమనియు వాఙ్మయములో ఎందఱో నిర్ణయించి చూపిరి.

‘వాత్మికి నాదశ్చ నవద్ధ వద్ధవో’—అని అశ్వఘోషుడు.
 “స్వకృతిం గాసయాహున కవిప్రథమ వద్ధతివో”—కాళిదాసు.
 ‘జభూన వత్మికభవః కవిఃపురా’—రాజశేఖరుడు.
 ‘అథ భగవాన్ ప్రాచేతసః ప్రథమం మనుష్యేషు శబ్ద బ్రహ్మణం తావశం వివర్తయితిహాసం రామాయణం ప్రణేతాయ’—భవభూతి.
 ‘భాష్యద్వంశవతంస కీర్తిరనుజీరంగ ప్రసంగ స్తనద్వాదిత్ర ప్రథమధ్వని ర్విజయతే వత్మిక జన్మామునిః’—జయదేవుడు.
 ‘శుభ మతనుత కావ్యం స్వాదు రామాయణాశ్చం మధుమయ ఫణితిహం మార్గదర్శి మహర్షిః’
 —భోజుడు; ఇట్లే ఎందరో.

అనగా వేదములలో ఓంకారము వోలె మానవులలో మనువు వోలె కాలమును బట్టియే కాక, గుణమును బట్టి కూడ వాత్మికియే మొదటివాడన్న మాట పూర్వులు నిర్ణయించిన బాట. లోకవాఙ్మయములో శ్రీకారము

చుట్టినది వాత్మికి రామాయణమని తేలుటచే అదికవి యనగా వాత్మికి యనియు అది కావ్యమునగా అతని రామాయణ మనియు సిద్ధాంతము చేయవచ్చును.

భారతముపంచమవేదియు కాగా రామాయణము మహాకావ్య మైనది. భారత కథానాయకుడుగు శ్రీ కృష్ణమూర్తిని ఉపదేశబలమును బట్టి పండితులే గుర్తించవలసి యుండుగా రామాయణ కథానాయకుడుగు శ్రీరామ చంద్రమూర్తిని అనుష్ఠాన పాటవముచే పామరులు సైతము సేవించవచ్చునని యభిప్రాయించుదురు. ఎదుట సున్న వస్తువుమాత్రమే అద్దములో కన్పించగా కాలాంతరమందున్నదంతయు కావ్యమున గుప్పట్టును. విశ్వస్థు కావించిన సృష్టి, అద్భుతము అనంతము కావచ్చునుగాని అది యొకనాడు, జీర్ణమై పోవచ్చును. ప్రళయమే పాండవచ్చు. ఇక—కవిబ్రహ్మ సృష్టికో జరామరణములే లేవలు. ప్రజాపతి సృష్టిలో శోకక్రోధములు కావలసివచ్చి. వానివలన లోకమునకు రోత పుట్టవచ్చును. భీతి కలుగవచ్చును. కవి యొనర్చు సృష్టిలో అట్టి వన్నియు ఆనందరూపముగ పరిణమించి పరిధో వించును. ఉదాత్తమైన నాయక వృత్తాంతమును బట్టియే కావ్యమున కీ ఘనత యేర్పడును. ‘కావ్యలాపాంశ్చ వర్ణయే’ తన్నుమాట అసత్యావ్యములను గూర్చియే యని నిష్కర్షచేసిరి. కావ్యమున కెక్కిన మహారాజులు భౌతిక ముగా ఎన్నడో గతింతునను చరిత్రలో వారిని బ్రతికించునది ఈ కావ్యమే. కావుననే కవిని కవిబ్రహ్మయని కనీశ్వరుడని వ్యవహరింతురు.

వియదగ్గంగను భూమికి దించినవాడు భగీరథుడు కాగా ఆ భగీరథి నందరు స్నానస్నానములకై వాడుకొందురు. ఆదికావ్యమును వాత్మికి సృష్టించి ఈయంగా అనంతర మందలి వస్తువునే తీసికొని కాలిదాసాదు లెందరో మనోహర కావ్యములుగా వ్రాసి మన కిచ్చిరి. మధురాతి మధురముగా వాత్మికి కోకిలము కూయుటకు క్రౌంచమిధునము కారణమైనది. అకాండ ప్రాణి హింసను గన్నులారా గాంచిన వాత్మికి మహర్షికి శోకము కలిగి ఉద్రేకము పొడమి ఛందోబద్ధముగా వాణివెడలి రామాయణముగా అవతరించెను. ఒకానొక ఆవేశము, ఆవేదన కలిగినప్పుడే నిజమైన కవిత్వ ముద్భవించు ననుట కింతకన్న సాక్ష్య మింకేమి కావలెను ? ఆ యావేశమే ఒక సత్యంకల్పమై మహాకావ్యముగా పరిణమించినది.

పట్టి శబ్దార్థములే కావ్యము కానేరదు. ఆ శబ్దార్థములలో సాహిత్య ముండవలెను. సర్వకాస్త్రముల సారమే సాహిత్యము. సాహిత్య శబ్దము కావ్యప్రపంచమును జ్ఞప్తిచేయు చుండును. ఏవం విధ లక్షణ లక్షితమైన వాత్మికిము మనకేమి బోధించినదో రవ్వంత చూతము.

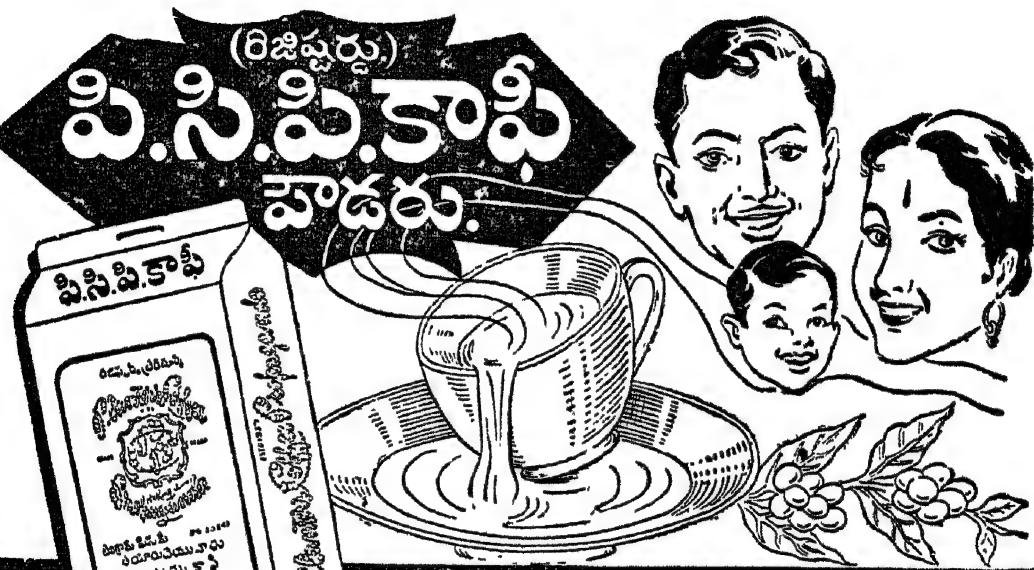
రామాయణ ప్రావిర్భావమునకుఁ గారణమైన క్రౌంచమిధున ఘట్టమువలన విషాదుని చర్య అసహ్యమై ఆ మహర్షికి ఒకానొక ధర్మోప దేశము స్ఫురించినది. ఏమని ! ఓయి వ్యాధుడా ! కామ మోహితమైన క్రౌంచమిధునములో ఒకదానిని జంపితివి. కావున నీకు శుభము లేదు—అని. ఈ భావములోబాలు—ఓ రామయ్యా ! కామ మోహితుడైన రావణుని సంహరించిన పిల్ల శాశ్వత ప్రతిష్ఠ నందెదవు గాక—అన్న మరొక భావము కూడ స్ఫురించును. శావ్యార్థ సూచనగా సాగిన క్రౌంచమిధున ఘట్టమే రామాయణకావ్యమును లోకమున కిప్పించినది. ఈ కథలో మనకు పిండి తార్దముగా రెండు విధాల ధర్మోపదేశము వ్యక్తమగును. ‘రామోద వద్వర్తి

ఉ గా ది ప ం డు గ చుభసందర్భమున మా ఖాతాదారులకు,
శ్రేయోభిలాషులకు మా హృదయపూర్వక శుభాకాంక్షలు

అలసటను తీర్చునది, ఉల్లాసమును కలిగించునది

(రిజిస్టర్డు)

పి.సి.పి.కాఫీ
హౌడరు.

ప్లాంటర్స్ కాఫీ ప్రాపగాండా,
అరండల్ పేట * గుంటూరు-2.

తయారు చేయువారు:-

మా బ్రాంచిలు : గుంటూరు 1. అరండల్ పేట 2. పట్నంబజారు
3. మచిలీపట్నం 4. బెజవాడ 5. గుడివాడ 6. చీరాల
7. బాపట్ల 8. పొన్నూరు 9. తెనాలి 10. నర్సరావుపేట
11. చిలకలూరిపేట 12. రాజమండ్రి 13. మాచర్ల.

Head Office :

Planters Coffee Propaganda
Arundlepet - Guntur - 2

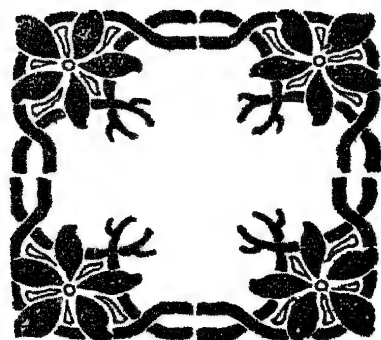
ప్రవహించుం గనగూడి దేవికదియై ప్రాజ్ఞత్వ మజ్ఞత్వ మా
ప్రవివేకంబుది దైవగత్యవిహతి భాషింప వెన్వంటనే
యవివేకంబుదె పోయెఁ బోయె నని దుఃఖాలాపముంజేయు నే
మి విదితంబగు సృష్టి నేసితివి స్వామీ రాజరాజేశ్వరా!

అదియట్లేయగు నన్ననట్లయగుఁదానద్దానివారింపగ
విధియుంజూఁడ యట్టివో జనుఁడు యత్నించుంగదా మూఢుఁడై
యది యజ్ఞానము గూటిసట్టు మొదలైయల్లెన్ జనుస్సంతుతుల్
మృదుచూడ శశివద్దరస్మితముఖా! శ్రీ రాజరాజేశ్వరా!

ఇదియేదో యటవీప్రయాణమున నిందీ మార్గ మే మార్గమన
పదమేమున్నది యేదోపట్టుకొని పోవంబోవ నే పల్లెయో
పదడో వచ్చుననంగ గమ్యమగుచుం బాలించుచందాన నీ
వెదురై రావలె నాదుకోవలెను దండ్రీ! రాజరాజేశ్వరా!

ఈ జన్మంబుల నెత్తియెత్తి విసువై యేకాంతి భూర్జటీ!
రాజద్రాజకళాకిరీట! రమణీరమ్యార్థ దేహా! శివా!
ధీజాడ్యంబు దొలంచి నాయెడఁద నీ తేజంబు నిండింపవే!
యీ జన్మంబుల గోడడంపవె! పురారీ! రాజరాజేశ్వరా!

సిగలో జాబిలిలేదు లేదుతలపై సింగారి గంగమ్మయున్
నగమంగంబున గారు లేదు మెడలో నర్చేంద్రుడున్ లేడహా
తిగకంటన్ బెనుమంటయొండె ప్రభువై దీపించు చూడశశీ!
అగజానాయక! సర్పహార! ధృతగంగా! రాజరాజేశ్వరా!

దాసరుల పరిభాష: “పల్నాడు”

శ్రీ శ్రీ వాళ్ళవ

ఆంధ్రదేశంలో చిరకాలంనుండి స్థిరనివాసం ఏర్పాటుచుకొన్న జనదేశమైన మల కొందరున్నారు. వీరు కాకతీయుల నాటినుండి, విజయనగర రాజవంశాలమునుండి మనదేశమునకు దండెత్తి వచ్చిన మూకలలో చేరినవాడై చివరకు ఇచ్చటనే నిలిచిపోయి, ఆంధ్ర దేశస్థులుగా మారిపోయినవారున్నారు. బ్రాహ్మణులు పల్నాటి వీరచరిత్ర వ్రాయుటకుముందే పల్నాటి యుద్ధము జరిగినదికదా! అప్పటికే ఈ దాసరులు పల్నాటి సైన్యములోచేరి ఏదో యొక పక్షమున యుద్ధముచేసియుందురు. నాయకులూ, బ్రహ్మనాయకులూ పెర్రనము నెరచిన రోజులలో ‘చాపకూడ’ పరిపాటి అయినది. చెన్నకేశ్వరస్వామి ఆలయంలో కుల మత భేదములు పాటించని ఆచారములు ప్రవర్తిల్లినవి. వైష్ణవ భక్తులయిన కొందరు తమిళ దేశమునుండి, మహారాష్ట్రమునుండి, కన్నడ ప్రాంతములనుండి వచ్చి, యుద్ధముచేసినట్లు గ్రహించవచ్చును. యుద్ధకౌశలము, రణనీతి అంతగా తెలియనివారు, సైన్యమునకు సాహాయ్యముగానుండు దళములలో వంట చేయు వారుగా, చిన్నవనులు చేయువారుగా పల్నాటిదండంలో వీరు చేరినట్లు, అప్పటి చరిత్ర పరిశోధించినవో గ్రహించవచ్చును. వీరందరూ దాసరులే. వైష్ణవ భక్తులే. ముందు ‘పొరగాళ్లు’గాచేరి, తరువాత భజనకీర్తనలుపాడు దాసరులుగా దేశ మంతటా పర్యటనముచేసియున్నారు. అంతేకాక, వీరు వివిధవృత్తులతోజీవిస్తూ ఒక్కచోట స్థిరనివాసం అని లేకుండా పూరూర తిరిగి పట్టాపోసికొన్నారు. పైగా కొందరు పాటలుపాడేవారు. మరికొందరు అటలు అడేవారు. కొందరు జట్టులుగా కూడి నాటకాలు చేసేవారు. వీరిలో కొందరు వీర కైవము మతముగా స్వీకరించి, జంగమ దేవరలుగా ఊరూర తిరిగి, శివనామ సంకీర్తనలు చేసేవారు. శివభక్తి ప్రచారముచేయువారు జంగములు. దారి జంగములు పాట వీర కైవము ఉప్పొంగేసే వీరగాధగానో, శివలిలగానో ఉండేది. వైష్ణవ సంకీర్తనలు చేసే వారు దాసరులుగా పేరుపొంది, భజనలు చేసేవారు. పాటలు పాడేవారు. కొమ్మ దాసరులుగా కొమ్మలెక్కి ఊరూర సంచారంచేసి, ఉంఛవృత్తిచేత జీవించేవారు. కొందరు కలిసి ఒకజట్టుగా ఏర్పడినపుడు వీధినాటకములు చేసేవారు. వానిలో పాచ్చు భాగవతములోని గాథలే యగుటచేత, ఇదిసేసేవారికి వీధి భాగవతులని పేరు వచ్చినది. ఇట్టి భాగవతులలో మాలదాసరులు, మాల భాగవతులు, యానాది భాగవతులు, గొల్లభాగవతులు ఉండేవారు. గొల్లలలో యెఱ్ఱగొల్లలు, కన్నడ, మరాఠీదేశాలనుండి వచ్చిన గోపాలకులు. వీరు మందలుగా అవులను తోలి, తెచ్చి సైన్యమునకు వెనుక బలంగా ఉండేవారు. కొందరు గూఢచారులుగా యుద్ధవర్తమానములను అందజేసేవారు. ఆ కారణంచేతనే వారిలో ఒక పరిభాష ఏర్పరచుకొని, ఆ సంకేతములతో తమ అభిప్రాయాలు గోప్యంగా వెల్లడి చేసేవారు. అది—ఆ జట్టులో వారికి తప్ప, ఇతరులకి తెలిసేది కాదు. ఈ పరిభాష, “పల్నాడు” అనే పేరుతో తెనుగుదేశంలో ప్రచారంలోకి వచ్చినది. పల్నాటిసీమలో పుట్టిన కారణంచేత యీ పరిభాషకు “పల్నాడు” అని పేరు వచ్చినదేమో! ఇది ఏదేనిమిది వందలయేండ్లనుండి తెనుగు దేశంలో నలుమూలల వ్యాపించి యున్నది. ఇది మాలలాడేవారు దేశద్రుమ్మరులయిన గొల్లలూ, దాసరులు. ఎఱ్ఱగొల్లలు, కొమ్మ దాసరులు, విప్ర విసోదులు, వీరముష్టివాళ్ళు,

ఇటువంటివా రెందరో వాగుతునేవారు. ముఖ్యంగా వీధిభాగవతాలనేనే విక్ర గొల్లలు చిటుభాగవతాలు ప్రచురించే ఏమయంలో ముందు వెనుక వాడేవారు. అందువల్లనే నాటకాలకు చెందిన పరిపాటి పదాలు ఈ “పల్నాడు”లో కనిపిస్తున్నాయి. ముందు సైన్య రక్షణదళాలలోనూ, గూఢచారులలోనూ, తరువాత పశువర్ధకదళాలలోనూ చేరిన యీ యెఱ్ఱగొల్లలు—క్రమ క్రమంగా భాగవతులుగా మారి, భాగవత మేళా ప్రదర్శనమే తమ జీవన వృత్తిగా మార్చుకొన్నారు. ఇటీవల అర్చారాద్రినుండి ఆ వీధిభాగవతాలకు కూడ తగిన ఆదరణలేక—ఈ యెఱ్ఱగొల్లలు వ్యవసాయమునంటి పుత్తిచేట్ట, ఏదో మరొక జీవనోపాధి చూచుకొన్నారు. కాని, నేటికిని కొందరు చక్కని నాటకాలు కట్టి పల్లెటూళ్ళలో ప్రచారం చేస్తున్నారు. అదొక సరదా! అదొక కాంక్షేపం.

నేటికిని యీ యెఱ్ఱగొల్లలు పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా, తణుకుతాలూకా దాసుల్ల కుముదవల్లి గ్రామములో వీరున్నారు. ఈ గ్రామంలోనే దాసరులున్నారు. వీరే యెఱ్ఱగొల్లలు. పూర్వం ఈ గ్రామమంతా దాసుల్లే ఉండేవారట. అందుకే “దాసుల్ల కుముదవల్లి” అని పేరు ఈ గ్రామానికి వచ్చింది అంటారు. ఇంకా చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలయిన గుడవరంలోనూ, పెంటపాడులోనూ, మందపాక, వీర నావరం, అడివీడు, తిరువలిపురం మొదలయిన ఊళ్ళలో చెల్లా చెదరుగా ఉన్నారు. వీరిలో కొందరు నేటికీ నాటకాలు ప్రదర్శిస్తున్నారు. వాటికి నాటకామేళాలనిపేరు. వారు ప్రదర్శనయిచ్చేవానిలో భామాకలాపం, చెంచు నాటకం, గొల్లకలాపం మొదలైనవి యెన్నోయున్నవి. వీ రందరూ జట్టులుగా చేరి, ఒక్కొక్కజట్టుదారుడు ఒక్కొక్క ఊరుకాని, కొన్ని ఊళ్ళ మండలముకాని తనకి ప్రత్యేకించుకొని ఆ ప్రాంతములలో ప్రదర్శన లిచ్చేవాడు. అలాగ ప్రదర్శనలిచ్చేటప్పుడు ఒకరిమీద ఒకరికి పోటీలేదు. వీరు పాదగలరు, ఆడ గలరు. మంచి వేషాలు కట్టగలరు. దానికి కావలసిన రుస్తులు పరకరాలు సేకరించి ఒక నాయకుడు ఈ యెఱ్ఱ గొల్లలకు తగిన తరిఫీదునిచ్చి సంసిద్ధులను చేసే వాడు. ఆ జట్టు నటకులు ఒక మేళంగా ఏర్పడి ఊరూర ప్రదర్శన లిచ్చేవారు. ముందు వీ గ్రామానికి బయలుదేరివెళ్తున్నారో, అచ్చటి పెద్దల గుట్టు లపాస్యాల తెలికొనేవారు. నాటకంలో సందర్భమున్నా, లేకపోయినా సమయ సముచితంగా స్థానిక విషయాలను చొప్పించేవారు. దానితో అచ్చటి సభాసదులకి ఎంతో ఆనందంగా ఉండేది. ఈ లాంటి నాటకాలు వేయుటలో క్రోమూరి ముత్యం అనే జట్టు నాయకుడు చాల కీర్తి నార్జించాడు. ఆతడు రాజవేషాలు ధరించి మంచీలితో, దర్పంలో ఒప్పించేవాడు అంటారు. ప్రసంగంలో హిరణ్యకశ్యపుడు వేసినా, పారంగధరలో రాజరాజ వేసినా ఆతడే వెయ్యూరి అని ఉభయ గోదావరిజిల్లాలలో అతనిపేరు ఊరూర మోగిపోయింది. నేటికీ తిరువలి పురంలో ఉయ్యూరు వెంకన్న అధ్వర్యంక్రింద గొల్ల భాగవతులు నాటకాలు ప్రదర్శిస్తున్నారు. అయితే వీరందరూ వృద్ధు లయిపోయారు. ఈ కాలంవారికి నాటకాలయెడల తగిన ఆదరాధిమానాలు లేక వారు మానివేశాడు. మందపాక పెడిమర్రు గ్రామంలో లక్ష్మీ సతి, అరదాలు అనేవారు ఇప్పటికీ కొన్ని పౌరాణిక గాథలు తీసికొని, అక్కడక్కడ నాటకాలుగా ప్రదర్శిస్తున్నారు. కందుగ

ఒకే సవ్యాలకి, రీద్దాలకి, తిరునాళ్లకు ఈ నాటకాలు ఆరు బయట వేసిన నంది లో ప్రదర్శిస్తున్నారు. పెద్ద తెరలూ అవీ ఉండవు. వేషాలు మామూలే. పాటకు వందపాట, హాస్యానియమ్ శ్రుతి. రాగములు దరువులు పూర్వ పద్ధతిలో ఉంటాయి. ప్రాత్ర ప్రవేశించినా, నిష్క్రమించినా దరువులు వ్యత్యములు. మధ్య మధ్య హాస్యానికి ముంకర కొండయ్యవంటివాళ్ళవచ్చి కాలక్షేపం చేస్తూ ఉంటారు. కొన్నికొన్ని సందర్భాలలో హాస్యం సభ్యతమీటి ముతక హాస్యంలాగ పరిణమించడం కూడకద్దు. అయితే—మొత్తంమీద యీ యెట్టిభాగవతులు రాత్రి తెల్ల వారులూ నాటకంఆడి, పండిత పామరులను మెప్పించగలరు. ఈ నాటకాలు ప్రదర్శిస్తున్నప్పుడు, ప్రదర్శనానంతరం చందాలు దండుకునేటప్పుడు ఇతరులకు తెలియకుండాఉండే నిమిత్తం తమలోతాము ఒక విధమైన సాంకేతిక భాష వాడుకొంటారు. ఆ పరిభాషనే “పల్నాడు భాష”గా పలుతావుల వ్యవహరిస్తున్నారు.

వీరందరు రామానుజ మతస్థులే. కొందరు దాసరి పాటలు పాడుకొంటూ, భిక్షాటనం చేసేకొంటారు. కొందరు—పిట్టలను కొట్టడంలో ప్రవీణులు. మరి కొందరు గాలంవేసి చేపలను పట్టుకొని జీవిస్తారు. వీరందరికీ కుల పెద్ద ఉంటాడు. సమాజ విషయాలలోకాని, ఆర్థిక విషయాలలోకాని ఆతడు చెప్పిన తీర్పు భాయము. పెళ్ళికూతురును తెచ్చుకునేటప్పుడు కన్యాశుల్కం చెల్లించడం వీరిలో సంప్రదాయం. అయిదు వరహాలు ఇస్తే పెళ్ళికూతురును తెచ్చుకోవచ్చును. వీరిలో భర్తపోయిన తరువాత భార్య వైధవ్యం అనుభవించ వక్కరలేదు. తిరిగి వివాహం చేసేకొంటే, కులములో తప్పులేదు. కాని కుల పెద్ద దానికి అనుమతి యివ్వాలి. కొంత రుసుము చెల్లిస్తే ఆ యనుమతి లభిస్తుంది. మారు మనువులున్నవి. ఏదైనా తప్పుచేస్తే కులపెద్ద ఒక శిక్ష విధిస్తాడు. దాని ప్రకారం కొంత సాము అపరాధముగా చెల్లించవలసి యుంటుంది. వివాహ పద్ధతి వైదిక మర్యాద ననుసరించి బ్రాహ్మణ పురోహితులే చేయిస్తారు. కాని అంత్యకర్మలు, అశుచిక్రియలు మాత్రం చాతాద వైష్ణవులు(సాతానులు) చేయిస్తారు. వీరికి—కొన్ని గ్రామాలలో స్థిర నివాసంకంటే, దేశాటనంవలన ఊరూర తిరిగి రావడమే ఎక్కువ పరిపాటి. కొందరు తోలుబొమ్మలాట వేస్తారు. మరికొందరు కీలు బొమ్మలాట వేస్తారు. ఇంకొందరు రంగస్థలంమీద వేషాలకట్టి—రకరకాల భాగవత మేళా ప్రదర్శనలిస్తూ ఉంటారు. వీరందరూవాడే పరిభాష, పల్నాడులో, కొన్ని పదములు ఇప్పుడు పరిశీలన చేద్దాం.

ఈ భాష ఎట్టి గొల్లలు, మందులవాళ్ళు, గంగిరెద్దుల వాండ్లు—కొమ్మ దాసరులు మొదలయినవారు వాడుతూ ఉంటారు. కొన్ని పదములు గమనిస్తే సంస్కృత శబ్దాలే వీరు వాడుకొన్నట్లు గ్రహింపవచ్చును. మరికొన్ని శబ్దముల ఉత్పత్తి చిత్రంగా ఉంటుంది. ఈ పదజాలములో విశేషములు, విశేషణములు కలవుకాని, క్రియాపదములు హెచ్చు లేవు. క్రియాపదములు కారకములు తెలుగువే ప్రయోగిస్తూ ఉంటారు. వాక్య విన్యాసములో తెనుగు భాషకు తప్పిన ప్రయోగాలుండవు. చూడండి మచ్చుకి కొన్ని పదాలు, వాటికిగల తెనుగు అర్థములున్నూ—

గొప్పి:—రూపాయ.

అర్ద గొప్పి:—అర్థ రూపాయ.

సిటికం:—పావలా.

సిలవ సిటికం:—బేడ.

వాగన్న కంచికాలు:—అణాలు.

తోడల కంచికాలు:—అర్థణాలు.

కంచికం:—వాణిము, పాము.

కాజాలు:—చేపలు.

కరేమద్దు:—మాంసం.

కొక్కడం:—కోడి.

మబ్బన్నగాడు:—కొంగ.

కాపురుగాడు:—కాకి.

పుల్ల గరటాలు:—చింతకాయలు.

గరటాలు:—కాయలు.

వచ్చం:—పాగమట్ట.

విప్పెట్టె:—అగ్గి పెట్టె.

వాగడం:—నోరు. మాట.

సురిసుం:—తల.

నైనాలు:—కళ్ళు.

నానకం:—ముక్కు.

పాద కప్పలు:—చెప్పులు.

హస్తాలు:—చేతులు.

హస్తం గొప్పి:—అయిదు రూపాయలు.

కెంద:—బట్ట. వస్త్రములు.

వాగన్న కెంద:—చిరిగిపోయిన బట్ట.

బడిసాలు:—దూడలు.

జివటాలు:—ధాన్యం.

అమర్తపళ్ళు:—బియ్యం.

తిరిచుట్టు:—పిండివంటలు.

పానం:—నీళ్ళు.

కవల:—కల్లు, మద్యం.

గందెం:—సారాయి.

తైపుతుం:—త్రాగుడు.

పుచ్చం:—స్త్రీ మర్మావయవం.

కొంకణం:—పురుష మర్మావయవం.

మిరువుగరటం:—కారం.

ఉపా ముద్దు:—ఉప్పు.

బొల్లు దొడుపుం:—మజ్జిగ.

తైరు:—నూనె, నెయ్యి.

మంతాడు:—మగవాడు.

శంత:—స్త్రీ.

చారకోటి:—అడుది.

మలవ చారకోటి:—విధవరాలు.

వాగన్న చారకోటి:—వ్యభిచారిణి.

బీరు:—గొప్పది; మంచిది; యోగ్యమైనది.

బీరు చారకోటి:—గొప్పంటి స్త్రీ.

పింకుడు:—పిల్లవాడు.

పింకి:—పిల్ల.

చిలపింకుడు:—చిన్న పిల్లవాడు.

దడికించడం:—చూచుట.

వడికించు:—చూడు.

కంజిపో:—చెల్లిపో.

జావిరా:—దగ్గరకుతా.

బాపుకురా:—తీసికొనిరా.

నాపు:—ఇయ్య.

కరం:—ఇల్లు.

కరం బీరు గానే ఉంది:—ఇల్లు గొప్పగానే ఉంది.

బిచ్చం వావటం లేదు:—బిచ్చం వేయడంలేదు.

చెత్తం:—పొలము. చెట్టు.

ఇరిపుం:—కట్టి.

గాతం:—పాట.

లంది పెండం:—పొడదం.

గాతం బీరుగా బందిపెలు:—పాట బాగా పొడదు.

నచ్చు:—మాటలాడకు. నోరుముయ్య.

నచ్చు నచ్చురా నాగన్న పద్దు:—మాటలాడు. నికిమ తినవాడ !

నాగన్న:—వెర్రి నాగన్న. పనికి మాలినవాడు.

కరపాలు:—కాయలు.

మేనం:—మేక.

సరనం:—కత్తి.

గురపాలు:—చల్లు.

పేసిం:—వల (చేపలను పట్టేది)

రైపులాడతం:—దెబ్బలాట లాడుట.

గుయ్యం గంజడం:—విరుగగొట్టుట.

కైతీలు:—కుక్కలు.

గుంజటం:—రనించుట.

సీలాలు:—పాట.

కటకం:—మంచం.

బడిసాయిళ్లు:—పశువులు కాసేవాళ్లు.

కీనగాళ్లు:—చూలలు.

కెందలోళ్లు:—చాకలివాళ్లు.

కడ్డోళ్లు:—ఈడిగవాండు. కల్లుగీత గీసేవాళ్లు.

పీట్ల గాళ్లు:—రాజులు.

బొల్లి తాటగాళ్లు:—బ్రాహ్మణులు.

బొడికతోళ్లు:—కుమ్మరులు.

బొడికం:—కుండ.

పిరిపిలోళ్లు:—మంగలివాళ్లు.

ఎలికోళ్లు:—కాపులు.

గాతగాళ్లు:—ఎఱ్ఱ గొల్లలు భాగవతులు.

గాతగాడు:—పాట పాడేవాడు.

కుంచోళ్లు:—అలగాజనం; పాటకజనం.

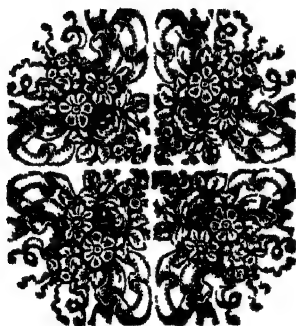
గొంట్లగాళ్లు:—కోమట్లు; సాహుకారు.

సాదులోళ్లు:—సేనాపతులు:—చేనేతగాండు.

ముతకారుడు:—ముసలివాడు.

ఇలాగ యెన్నో పదములు చూపవచ్చును. రాసు రాసు సరిపెరికితూ వున్న యీ భాషగూర్చి ఎవరైనా పరిశోధనచేసి, దీనిని సేకరించి ధృఢపరుస్తే ఈ వృత్తివలన జీవించేవారి ఆచార వ్యవహారములు సంగతి సందర్భములు తెలిసికొనవచ్చును. ఈ పదజాలములో నాగన్నవంటి పదములు వెత్తీవాళ్లనుగూర్చి 'వెత్తీ నాగన్న' అని పేర్కొనుట తెనుగు దేశములో ఉన్నది. దానిని విశేషముగాను, నామవాచకముగానేగాక విశేషణముగా నర్థ వాచముగా వాడుట గమనించవచ్చు. అలాగే "కాడు", "గాడు" అనునవి పురుష వాచకముగా ప్రయోగించి, జాతిని, కులమును సూచించు జాపవిభక్తిక ప్రత్యయముగా వాడేట్లు చూడవచ్చును. మనదేశ—నాటక చరిత్రలో భాగవత మేధా ప్రదర్శనలో ఈ యెఱ్ఱ గొల్లలు నిర్వహించిన పాత్ర విరుచమానమైనది. వారు మనభాషకు మన పిహిత్యానికీ, మన నాటక కళకు, రంగస్థలాలకు సమర్పించిన కానుక అనర్పమైనది. తెలుగు రంగస్థలనమీక్ష చేయదలచినవారు ఈ యెఱ్ఱ గొల్లలు, దాసరులు చేసిన సేవ గుర్తించుటయేకాక—వారు సమకూర్చుకొన్న భాషా విషయములో కూడ పరిశోధన చేయవలసి యున్నది. ఇది—మన సాహిత్య అకాడమీవంటి సంస్థలుకాని, విశ్వ విద్యాలయ పరిశోధనా సంస్థలుకాని, ప్రభుత్వ విద్యాశాఖవారు కాని చేపట్టి చేయిస్తే, మాటు మణిగిన వాటి పుట్టురత్నముల వెన్నిటినో పైకి తీయవచ్చును.

ఈ వాస్తవము రచించుటలో—పదములు పరిభాష సేకరించి, ఎఱ్ఱగొల్లల ఆచార వ్యవహారముల గూర్చి వాకు తోడ్పడినవారు వశ్చిమ గోదావరిజిల్లా కోడ వల్లి గ్రామవాస్తవ్యులు దానం గోపాలకృష్ణగారు. వారి సహకారం లేకపోతే ఈ వ్యాసరచన సంభవమయ్యేదికాదు. వారికి వా కృతజ్ఞత.

నా లి ప్పా ద య ము

శ్రీ వావిలాల సోమయాజులు

[బాణోపహతుడైన వాలి శేలవ్రాలి కట్టెదుర సమ్మాహనరూపముననున్న శ్రీరామచంద్రునితో.]

ఎన్నోమారు లెదిర్చి, యోడి, గిరులం దేమూలనోఁ దాఁగి, వాఁ
డున్నాఁ డన్నదె మాసిపోవఁ, బ్రతు కెట్లో యీడ్చు సుగ్రీవుఁడు
ద్యన్నవ్యార్భటి బాబ్బవెట్టి నను నాహ్వానింప, నిం దెద్దియో
యున్నట్లున్న దటంచు నెంచియును నే యుద్ధంబు నీవచ్చితిన్.

సరియే నా యనుజన్ముఁ డెన్నఁడును భాస్వతస్త్వ సంపత్తి నా
కరయన్, వానిని గీటడంచు టాకయాత్రయందు నెవ్వేళ, సో
దర సాహార్దముచే వధించుటకుఁ జిత్తం బొప్పుకోకున్న, నే
వఱకున్ దేలనిపోరు సల్పి, తరుమన్, వాఁడిట్లు జీవించెడిన్.

తరుమూలమ్మున దాఁగి చోరునిగతిన్, ద్రాఘిష్ట చాపాన భీ
కర నారాచముఁ దొడ్గి, మద్విపులవక్షశ్చైలముం జీల్చు దాఁ
కరయ నీజితనమ్ము, శాత్రవుఁడ నెట్లైనాఁడ నయ్యా!, భవ
త్పరమ తాత్ర విచిత్ర రూపమును మున్ దర్శింపనే యెన్నఁడున్!

కట్టిన వల్కలమ్ములకు గౌరవమున్ గలిగింపఁగోరి చే
కట్టితె వీరకార్ముకము; వంచనమైఁ బగవాడఁ గాని నన్
నెట్టన నిట్టు కూల్చి యవని నమహాసీయ పృషత్క విద్యకుం
బట్టముఁ గట్టుకోఁ దలఁచి భండనపండిత! యిట్లొనర్చితే!

ఇట్టు లధర్మ చేష్టను వధించి ననున్ జిఱునవ్వు లొల్కుచుం
దిట్టతనాన మించి గడిఁదేటిన వాడవు వోలె నిల్చు నీ
దెట్టి విశిష్ట సత్కులమొ! ఎయ్యది దేశమొ! ధర్మమేమొ! నీ
యట్టిఁడు లుభకుండో, మహితాత్ముండో కావలయున్ ప్రవీరుఁడా!

ఎదురుగ నిల్చి గెల్చుటకు నెవ్వఁడు పూనిన వాని శక్తినం
పద నొకయర్థభాగ మెడఁబాసి తమిన్ ననుఁ జేరు, నెప్పు డి
య్యది యగు నాదు జీవితరహస్యము-దీని నెఱింగి యుంటచేఁ
గదనముఁ గోరవా? నిజముగాఁ గనుపట్టెడి నిట్టి యూహయే !

అవు నా జీవితమర్థ మీ వెలుగు దయ్యా! కాక వండిం నీ
కవునా! త్పత్రము మూర్తిదాల్చింటు లున్నా వీవు, జ్యోఘోషమున్
వివిధాశాప్రవిభేదకన్వనమహావిస్ఫూర్తి విన్పించినాఁ
డవు; నీ వెక్కటిశౌర్యసాగుండవు, గాఢప్రక్రియ న్నమ్మెదన్.

తలఁపుకు వచ్చుచున్న యది దాసులు తొల్ల నెఱిగి చెప్పినా
రట రవితేజఁడా నొకఁడు రాజ్యరమ నిష్ఠనాడి తమ్ముమన్
జెలియును వెంటరా విపినసీమలలో మునివేషధారియై
మెలఁగుచునుండెనంచు నలమేటివి నీ వగుదా మహాశయా!

ఆవల వింటి నాతఁ డగు నా రఘువంశజఁ డంచు రక్తిమై
యీ వనభూమి 'శంచవటి' నింతియు నాతఁడు నున్నవేళ నా
రావణుఁ డేగుఁడెంచి నిజరాక్షసమాయలఁ జూపి ధీఁక్ష
యా వనితామణిం గొని శతాంగముపైఁ బయనించెనం చొగిన్.

ఆతఁడ వీవె? ఆ దశరథావని నాథునియాత్మజుండవా?
ఆ తపనీయకీర్తి కగునయ్య యనామయ? మాదినుండి య
త్యాతతభక్తి యున్నయది యాయవనీఞతి యన్న నాకు; నీ
వాతని పుత్రకుండవ మహాత్తరమూర్తి, రఘూద్వజుండవా !!

కాదన వీవు రాఘవునిగా గ్రహియింతును నిన్ను; కాని మీ
రాదట ధర్మరక్షయె మహార్థముగా గయికొన్న దొడ్డ భూ
మీదయితుల గదా! ఇలకు మేటివె? నేడిటు మాయచేత రా
జా! దయఁదప్పి నన్నుఁ దెగటార్చుటలోఁ గల సూక్ష్మమెద్దియో !

'మధువన'వీధులన్ ప్లవగమానవతీజనతామనోజదు
ర్వ్యధలను దీర్చుటల్ మధుసురారససేవన కేళిలోలతా
కథనములు న్మదీయ గుణగౌరవభంగము నేయ నీచపు
న్నిధనము నిచ్చినావె, యవి నీ తుఁడు వీడని నమ్మి నీయెదన్?

ధర్మము నుద్ధరింప వసుధన్ రఘువంశమునందుఁ గేశవుం
డర్మిలిఁ బుట్టునంచును మహాత్ములు మౌనులు పల్క వింటి నో
నిర్మలచిత్త!; యా ప్రభుఁడ వీవగుదేమొ !! వసేంద్ర నీతికిన్
ధర్మముగాని కృత్యము లొనర్పను నే మదమత్సరోన్నతిన్.

యమఘంటా నినదోపమం బయిన సింహధ్వజముంజేసి యా
హిమవంతుం గని ధిక్కరించి కదనం బెవ్వాఁడు కాంక్షించె జాఁ

డమితోత్సాహము, యాతుభానుడును; నే నా మంచుభిన్ జంపి దో
స్సమరంబండునఁ, గాలఁ జిమ్మి, యిల నా శ్వాసించితిన్ మేటివై.

దెసలం గెల్చితి నన్నగర్వమున సంధీభూతుడై రావణుం
డసి సాహాయ్యమె మెచ్చి, వచ్చి యొకనాఁ “డా యోధనక్రీడ నా
కొనఁగన్ శక్తుడవే” యటన్న “చెడ దోహా!” యంచు సూచించి వె
క్కసనూ మల్లవిశేషబంధమున ఛాకంగొట్టి నిర్జించితిన్.

ఆవిర్భావము నొందినాఁడ దివిజాధ్యక్షప్రభున్; దీర్ఘ బా
హు విశాంతబలాతిరేకమున సర్వారాతిదోర్గర్వమున్
ద్రావన్ శాత్రువు లైరి మిత్రులు—సదా రాజ్యప్రజాపాలన
ప్రావీణ్యంబునఁ గీర్తికెక్కితిని; చంపంజెల్లునే న నిటుల్.

ధర్మత్వాగమొసర్చ నెన్నఁడును; సత్యప్రీతిఁ బాలింతు నేఁ
గర్వింతుండను; సర్వసంధ్యలను శ్రీకంఠాంఘ్రికంజాత న
స్మర్మాభిజ్ఞుడనై ద్విరేఖగతి నస్మచ్ఛీర్షము జేర్చు నో
ధర్మార్థప్రభవిష్ణు! విష్ణు!! ఎటు లే దండుకండ నైనాఁడనో!

ఆదిత్యప్రభవమ్ము, భవ్య మని నా కత్యంతతాత్పర్య ము
య్యా! దీవ్యదృవదీయవంశ మన స్వగ్రానర్థముల్ దీర్చఁగా
నాదేవేంద్రుడె మిమ్ముఁ గోరు కథలన్ జిన్నప్పడే వింటి- ని
ర్వేదం బెన్నఁడు మీకుఁ గూర్చుగతి వర్తింపన్ దురుద్యోగి నై.

అంగదువల్ల వింటిని బలాధ్యుడు, క్షత్రియవీరమూర్తి, న
ర్వాంగమనోహనుం, డొకఁ డహస్కరపుత్రునిమైతిఁ గోర ను
త్సంగమునందు వహ్నిఁ గొని సంగడికిన్ శపథ మొనర్చి యు
త్తంగసుఖోపగూహనముతోఁ జెలువొంది రటంచు మొన్ననే.

ఆమామూవిని రూపుమాపుతటి మానగర్దివ్యమానంగలీ
లాగూర్చుగరము దో నేఁ గడఁగి ఘోరప్రక్రియన్ బోగునే
శక్ మా సుగ్రీవుడె ద్రోహియై నీకుపై రాజ్యంబుఁ గైకొన్నవాఁ
డమామూవియె నీకు మైత్రి కయినాఁడ! సత్యధర్మప్రియా!:

అన్నయె చచ్చె నాదనుజుఁ డాహవకేళిని గెల్చె బాహుసరి
పన్నత నన్న యూహ వాడమన్ గవిరాజ్యమునందు సంగదు
న్మన్నన నిల్చి నాసచివమండలికి న్నకు పెద్దయూహుఁ డా
నున్న మనోజ్ఞ కీర్తియును నూర్జితధర్మము నబ్ధియగుడవే.

అటు కిష్కింధకు నొక్కమా అయిన రా నాతిభ్య మిష్కింది గు
త్రిటహర్షాంబుధి నోలలార్చి ప్రజచేతం గాన్క వెట్టించి ని
వటువి కాంతికి దగ్గ యర్హణము చేవా! యేన కావించనే!
యిటు లీకూరనిశాతసాయకముచే నన్నెల శిషిందితో!

కామాంధుం డయి పంక్తి కంఠుడు నినున్ గైకోక మోహమునన్
భామారత్నము నోర్చి పట్టికొనిపోవన్ వాని శిషింప నీ
వీమార్గముల మెట్టుచుంట విని దండ్రీ! దర్శనం బిచ్చి నన్
ప్రేమం దీర్వగఁ గార్యము స్థిలుతువం చెంటేని యూహించితిన్.

నీకుం దృష్టిగఁ గింకరుండ నయి వానిం బట్టి తెప్పించి దే
వా! కంజాతమనోజ్ఞతావకపద ద్వంద్వంబు పట్టింది నీ
తాకాంతామణి నిచ్చున త్లూనరుపన్ దైవారఁ గాక్షించు నా
కో కాకుత్స్మణీ యనుగ్రహము కయ్యా, నిగ్రహం బబ్బెనే!

అయినఁ బులస్త్యజుండు కడు నదృతవిక్రముఁ డర్థిఁ గొల్పు వా
రయి యనుజన్ములున్ సుతుఁడు నాహవదోహలు లున్నవార తె
మ్మయి గెలువంగఁ జాలు నని మిత్రసుతుండు తదీయమైతియున్
రయమునఁ గొంటివయ్య! అగునా యిది నీ నతి నొందు మార్గమున్.

తగునె యదగ్రవైర మిటు తమ్మునితో నని తార సెప్పినన్
మగఁటిమీ నమ్మి యా పలుకు మన్నన సేయఁగ నైతి; తత్ఫలం
బగుపడె నేటి కీగతిని-అయ్యును సంతన మాను పంచనన్
బగతుఁడు గెల్చెగాని నిజబాహుబలంబున గల్వ నేర్చినే!

ఉరుతరన త్వనంపదను నూర్జితమూర్తివె యైన నేమి? ఆ
చిరవిరహంబుచే దనువు చిక్కెను; కూరవియోగశక్తి నీ
పెట్టిగియుఁ దార కేటికి విధించితి తీరని విప్రయోగమున్
విరహి కిరాతుఁడేని కవ వీడఁగఁ జేయఁడుగా మహాశయా!

అనునమ సాధ్య, నాహృదయహర్మ్యమహాత్తరతార; తార, న
ద్గణఖని, సుందరాంగి, సుమకోమలచిత్త, గడించి నెమ్మడి
న్నను దనదేవదేవుగ ననారతమున్ భజించుచు, నామృతి
న్విని యది గుండెయల్ ప్రిదిలి ప్రీలక యెట్లు భరింపనేర్చునో!

ఎంతగ నిందసేసినను నేమియు నీ నగుమోమునందు నొ
క్కింతయు లేదు ఘ్నానత; యహీనము, శుద్ధము, ధర్మసూక్ష్మ మ

త్యంతము నుండు నన్నుఁ బరిమార్చినలీల నలంచుఁ దోచు; నీ
వింతగు మార్గముం గొనగఁబ్రీతికి హేతువు తెల్పవే ప్రభు!

ఆతతవిక్రమోజ్జ్వలుఁడ వయ్యను హైన్యము నీకు నిచ్చి వి
ఖ్యాతిని నాకుఁ గూర్చు తెఱఁ గారసి, యిట్లు బహుర్వ లీల జీ
వాతువు నాహరించి ప్రభువా! నను ధన్యునిఁ జేసినాఁడ వీ
వో తపనీయధామ! ఇది యుజ్జ్వలమైన యనుగ్రహమ్మే యా !

వ్యగ్రంబైన మనంబుతో వదనమం దార్తిచ్చటల్ గ్రమ్మ నో
స్సుగీవా! యిటు లుంటి వేమి? యెదలో సుంతైనఁ జింతింప కే
నగ్రభాతను జంపుకొంటి నని, నా కయ్యెన్ శుభం బిందుచే
నుగ్రాసుల్ గలవాఁడ నెట్టా యని నా కున్నట్టిదే మృత్యువున్.

ఆదటఁ బూర్వపుణ్యమున నబ్బె రమావిభుమైత్రి నీకు-ని
స్లాదనఁ గల్గువార లిలఁ గల్గురు; రక్తిని రామకార్యమ
ర్యాదను దీర్చి నిల్చి కపిరాజ్యయశోలతికాంకురమ్ములన్
బాదుకొనంగ నల్దెసలఁ బాలన నేయుము నీవె సోదరా!

అంగదుఁ డన్న నీ హృదయమందున హార్ద్రతయున్న దెన్నఁడున్
భంగము రాదు; వాఁడు ననువర్తన ని స్తోలువంగలాఁడు; న
త్సంగము వాని కిచ్చి యను తాపముఁ దీర్పుము-తండ్రినైన నా
కుంగల మైత్రిచే నిటులఁ గోరెదఁ గాని యెఱుంగు దెల్లయున్.

ఒక గర్భమ్మునఁ బుట్టి ఋక్షవిరజం దుద్గాఢవాత్సల్యమున్
బ్రకటింపన్ దమి నొక్కచోఁ బెరిగి, సర్వం బొక్కచో నేర్చి మా
నక విశ్వాసముతోఁ గవ ల్వలెను మన్నామయ్య! రాజ్యంబుకై
యకటా! పైరము పచ్చె, తీరినది యన్నా! కౌగలింపంగదే!

నందియమెల్లఁ దీరినది, సర్వమయుండవు నీవు రామ! నా
వందన మిద్ది గైకొని భవచ్ఛరకర్షణకైతవాన నా
నందముఁ గూర్చు నొక్కఁడరి నా తనువున్ స్పృశియింపుమయ్య! ఆ
క్రందితి మీ కపిప్రతతి; కానఁగలే నికఁ గన్నుమోడ్చెదన్.

ప్రమాద రక్షణకు ప్రశస్తమైనది భీమా

ఎప్పుడే ప్రమాదం వచ్చేది, ఏక్షణం ఎలావుండేది
తెలియని ఈ రోజులలో

★ అగ్ని ★ మోటారుకారు ★ కార్మిక నష్టపరిహారం
నౌకా ★ ఫైడలిటీ గ్యారంటీ మొదలైన భీమాలకు

మూ తో సంప్రదించండి: 21378 & 21379

యునైటెడ్ ఇండియా ఫైర్ అండ్
జెనరల్ ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్
“జాంబేలైఫ్ బిల్డింగ్సు”

9, బాడ్వే - మద్రాసు-1

Telephones: 21378 & 21379

Telegrams: "UNIGEN"

బ్రాంచీలు:

విజయవాడ - బెంగళూరు - బొంబాయి - కలకత్తా - న్యూఢిల్లీ - పాట్నా - కొలంబో - సింగపూర్.

కవిత్వ తత్వము

శ్రీ జాన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి

క్రమ, తత్వ, ప్రకృతి : పీఠి దర్శములను ప్రతి బిజ్జానుపు గ్రహింపవలెను.

కవి ప్రకృతిని పరిశీలించును. అందలి సౌందర్యమును చూచి ఆనందించును. మనసును పీడించు దృశ్యములనుగాంచి, దుఃఖపడును. సుఖ దుఃఖ బంధురమైన జగతి ఒక వర్షాయ మాతనిని నవ్వించును. వేరొక వర్షాయము ఏడ్పించును. కవి ఎప్పుడును రస గుండెను వజ్రపుకింపు జేసికొనలేడు. అది సదా కుసుమ నవ్యువై యుండును. భావమున కది పుట్టి నిల్చి, రసమునకు నిభానము. ఎట్టి నిమిత్తమైనను—అది దొడ్చి కావచ్చును. చిప్పుది కావచ్చును. కవి మనస్సును కలర్చినేయును. సంయమ గుణమును ప్రదర్శించుటకై ఆతడు ముందునకుఁబడును. సక్రమ మార్గమున తనకు స్వరస్పర్శమైన ఉద్వేగమును నమపుటకు ఉపయోగపడుచు, ఈ యాశయసిద్ధికి వలసినంత ఆర్మ సంయమమును ఆతడు వినియోగించును. కాని సంయమింద్రులందున్నత పీఠము నలంకరింపవలెనను లక్ష్యమాతని దృష్టి యందుండును. ఉండుచో కవి ప్రపంచమునుండి దూరమై తత్వవేత్త పీఠమునో, ప్రవక్త పీఠమునో ఆలంకరించును. తాను చూచినది, లాను వినినది, తాను ప్రత్యక్ష పరిశీలనము కలన నెఱిగినది స్వకీయ భావనమువలన తెలిసికొనినది నైసర్గిక ప్రతిభతో, నవ నవోన్వేషణలయైన ప్రజ్ఞతో, రస బంధురత్వంతో, జైచిత్య సమన్విత—రచనలతో, వ్యంగ్య భూయిష్ట పరభిరో తెలుపుట కవి కర్తవ్యము. తీవ్రానుభూతి తన గుండెను చీల్చినప్పుడు హృదయమందలి తన రసోద్రేకమును పఠిత హృదయమందును బుట్టించి, వాని గుండెను కూడ చీల్చినేయును. ఇట్టి శక్తిని కావ్య ప్రపంచమున ప్రదర్శించిన కవులు సాహిత్య సామ్రాజ్యములో సార్వభౌములను ప్రశస్తిని పడయుదురు. వాల్మీకి, వ్యాస, కాళిదాసాదుల కృతులను పరిశీలింపుడు. సీత శకుంతలాది రమణీయముల జీవితములను వారెట్లు చిత్రించినరో పరిశీలింపుడు. ఎక్కువపు జగతిలో వీరల్పై యిక్కట్లులు అనుభవించినరో ఎరుంగము. వీరి ప్రత్యక్ష జీవితమును ఈ కవులు చూచియే యుండురు. వీరి పాత్ర చిత్రణమున భావన ఎక్కువవని చేసినది. భావనను క్రాసు పరీక్ష చేయువారెవరు? దాని రెక్కలు విఱుచు వారెవరు? దానికిగల స్వాతంత్ర్యము జైచిత్య పరిధి నతిక్రమింపకున్నంతవరకు, విరంకుశమైనది. కావున రస జలధి ఉత్తర తరంగనంకులమై, వీరి హృదయమందును, రచనలోను విజృంభించును. సీత వనవీధులందు ఏకాకినియై, విందుచూతాలై అంగలాల్చినది. శకుంతల పతిచే గుర్తింపబడక సాంద్ర కాంతారమందు వన్య వశువులందు మనలినది. సీతా శకుంతలు భయంకర వనములందు ప్రసవించిరి. వారి భర్తలు లోకారాధ్యులు. కాని ప్రాకులాడగా, మునులయంద వారికి దొరికినది. మేనక పీడిన పసిబిడ్డను పక్కలు పెంచినది. ఈ పనులు కావ్య ప్రపంచమున సుసాధ్యములైనవి. ప్రత్యక్ష ప్రపంచమున ఇట్టి దృశ్యములు గోచరించె వనుటకు ఎందును రుజువు అగపడదు. శ్రుతిమించిన రసోద్రేకము అందమైన అబద్ధమునే వలచి కావ్య ప్రపంచమున మహత్తరపాత్ర సృష్టి యందు స్వీకరింపబడుచున్నది.

ఆంగ్ల వాఙ్మయమున షేక్స్పియరాదు లీ కర్తవ్యమును విర్వహించిరి.

ఆతని విషాదాంత నాటకములందీ కర్తవ్యము విశేషముగా అగపడుచున్నది. షేక్స్

పియరు తన కృతులకు వలసిన ఇతి వృత్తములను ఒరల గ్రందములనుండి గైకొనెను. ఆతడు గైకొనిన మాతృకలు అంతగా రస భరితములని తెలుపలేదు. దుమ్మును చేపట్టి షేక్స్పియరు బంగారు చేసినాడు. అందలి కథలను చదివిన షేక్స్పియరు హృదయ సముద్భవ రససింధువున దేలియాడి తన కృతులను రసప్లానిలము లొనరించినారు. 'ఒథెల్లో' నాటకమును పరిశీలింపుడు. షేక్స్పియరు గ్రహించిన మాతృకలో ఒథెల్లో డెస్టిమోనాను చంపినట్లులేదు. కాని షేక్స్పియరు భర్తచే భార్యను చంపించినాడు. తరువాత తాను చంపుకొనినాడు. షేక్స్పియరు భావనమున, సృష్టియైన ఘట్టములు. అసత్యమని విషయము లేని యెడల కథాశక్తి చచ్చును. కావ్యము రస రహితమే యగును. ప్రత్యక్ష రంగమున దృశ్య కావ్యము ప్రదర్శింపబడినపుడు సత్య నం ఘటనమే దృగ్గోచరమగుచున్నదని ప్రేక్షకులు గ్రహించి, పాత్రలవలె తామును ఏడ్చురు. తామును నవ్వుదురు. వట్టి నాటకమనిన, దొంగయేడు పనిన, రసానుభూతినందువారెవరు? కార్మిలియా లియరుల దుర్దశను పరిశీలింపుడు. ఇది తీవ్రమైన ఆవేగమును సృష్టించదా?

ప్రతికూల శక్తుల సంఘర్షణము లేనిదే కావ్యసృష్టియేలేదు. రామాయణ మందొకవైపున సీతారాములు, హనుమంతుడు, లక్ష్మణ భరతులు గలరు. ఎదుటనైనపున రావణ కుంభ కర్ణాదులు, శూర్పణఖ ప్రభృతులు మన్నారు. దైవీ శక్తి, ఆసుర శక్తుల పరస్పర యుద్ధము రామాయణ కావ్యమున కవసరమైనది. భారతమున కురు పాండవుల యుద్ధమున వ్యతిరేక శక్తుల విజృంభణములేదా? షేక్స్పియరు శిష్టల పాత్రలను సృజించి, దుష్టలతో వారి సంఘర్షణ మెట్లు చెలరేగించెనో ఎరుగమా? ఐయాగో, ఎడ్మండ్, మూడవ రిచార్డు, గానరిల్, రిగాన్ లేడీ మేగ్ బేత్—దుష్టలసృష్టి అతనికి మిగుల అక్కరయెను. మెస్సెస్ ఫీల్డ్ రాజుల సృష్టి గెటెష్విల్లరులకు అవశ్యకమైనది. దుష్టలు శిష్టలను పాలయింపజాలిరి.

భారత కవులీ చెట్టుకు పూనుకొనరు. నాటకమును వీరు విషాదాంతముచేయలేరు. వీరి చేతిలోని ఇతివృత్తము, కొండొకపడి గుండెలను దడదడ లాడించినను, రుధిర ప్రవాహమున కడముట్టదు. విషాదఘట్టమును చూపు జేయుటకై అతిలోక శక్తులు, దివ్య శక్తులు ముందంజ వేయును. పరమశివుడు ప్రత్యక్షమై హరిశ్చంద్ర జీవితఘట్టమును సుఖాంతము చేయలేదా? ఒక్కొక్కప్పుడు కత్తిరెబ్బ పూల దండగా మారలేదా? ఇది ప్రాచీన భారతీయకావ్యప్రధ. దీని ననుసరించి కావ్యవీధులు ముల్లోకములందు విస్తరించినవి. దివినుండి భువికి దిగవచ్చినవారును, భువినుండి దివిమీదికి పోయినవారును మనకు పరిచితులే! మేనక దిగి రాకున్న యెడల, శకుంతల ఎట్లు జనించును? శకుంతల మెట్లు సృష్టి అయ్యేడిది? కాళిదాసు కృతిలోని ఊర్వశీ ఎప్పుటి స్త్రీ? అప్పు డప్పు డింద్రుడు స్వర్గమునుండి విలమిదికి దిగరాసేదా? ఇంద్ర సభలోకదా వశిష్ఠ విశ్వామిత్రులకు వాదము పాసగినది! నమకర్త వీర బాహుడుగుట, మననము పవనవాటికయగుట మన కావ్యవీధులందు సుసాధ్యములు. భయంకరమైన అగ్ని జ్వాలలు మంత్ర పురశ్చరణమువలనగాని, జానకీ సంపూర్ణ వలనగాని చల్లారలేదా? మన పతివ్రతల మ్రోళ్ళ మనమహర్షుల సమక్షమున

కంచభూతములు ప్రవృత్తి వేదములలో మనరినవి. కొండొకడే స్వకృతులను గోలుపోయినవి. తాత్కాలికముగ వేలు సత్త్వ నందినవి.

ఆధునిక కవులు ఈ రీతి విద్వారములను తమ కృతులందు చేర్చలేదు. నేటి దృక్పథమువేలు. నేటి విశ్వాసము వేలు. వెనుకటి విశ్వాసము వ్యభిచితము ఇతివృత్తులందు ప్రవేశింపలేదు. ఆ విశ్వాసముతో నేటి కవులు కావ్యములను రచింపనుదైశించిరిని, వెనుకటి కథలనే ఆశ్రయింపవలెను. కావున నేటి కవులు రామాయణాది గ్రంథములను మరల వ్రాయుచున్నారు.

“నవ జీవన సమస్య లెన్నెన్నో యుండగా వెనుక చూపేల?” అని ఆధునికులు ప్రశ్నింతురు? నవ జీవనమును చిత్రించుట పాడియే! చిత్రించుట అవశ్యకము కూడ. మన మెఱిగిన ఘట్టములందు, మనకు ప్రత్యక్షమైన పరిస్థితులందు వాస్తవికతకే ఎక్కువ చోటు కలదు. కావున ఆధునిక సాహిత్యో వాస్తవికతకు, అతి వాస్తవికతకు విశేష స్థానము కలదు. శరశృంగద్రాది నవలా రచయితలు వాస్తవిక జీవితమునే చిత్రించిరికదా!

మతములు, మనసారస్వతములు పరిభ్రమిల్లు సంతకాలము—ఇవి సృష్టి తుదముట్టువరకు ఉండునవే!—నిశిత యోచనను అభివ్యక్తించు భావము మన హృదయరంగమున విజృంభించు సన్నివేశములు జీవితమున పాడనూపునంత కాలము పౌరాణిక పాత్రలను, ఇతివృత్తములను కవుల కలములను ఆశ్రయింపక తప్పదు.

వాస్తవికత కేవలము ప్రత్యక్ష జీవితమునకే సంబంధించినదికాదు. అంత రంగిక జీవనమునకుకూడ సంబంధించినది. మనుష్య మానసగ్రంథమునకు ప్రతి కవి అవగతుడై యుండవలెను. చింతాశక్తి, భావనాశక్తి, సంకల్పశక్తి మనముకు స్వతస్సిద్ధములు. ఇంద్రియములకు మనస్సునకు అవినాభావ సంబంధముగలదు. మనసునుమించిన శక్తి, బుద్ధిశక్తి. బుద్ధియోగము సభ్యులచేసినాడు ఒక్కొక్కప్పుడు బుద్ధిరహితమికింటె అధముడై, దారుణానుభూతులకు గురియగును. బుద్ధినిమించిన శక్తి బోధ లేక అత్మ. కళోపనిషత్తులో వర్ణింపబడినట్లు, శరీరము రథమని, రథమనకు గట్టుబడిన హయము లింద్రియములని, వీనికి గట్టుబడిన వగ్గము మనస్సునియు, దానిని చేబూనిన సారథిబుద్ధి యనిగూర్చించితిమేని జీవనరథ మీ సారథివలన నడువబడుచో, అది సక్రమముగ నడచును. (బతు కులో నొడు దుడుకు లుండవు. అవు డితివృత్తములలేక కావ్య ప్రపంచము మరుభూమి యగును. అంతరంగిక శక్తులందు, సమస్యయము లేనపుడు సముచిత సక్రమాభివృద్ధి లేనపుడు, విప్లవములు, విపాదములు ఘటించుచుండుట తప్పదు. తన కృతులందు పేక్షిస్తేయరు మహాకవి ఈ విషయమును చక్కగా దృష్టింపజేసిరి. బయోగోకు మేధాశక్తి కలదు. అతడు హృదయములేని పితాచము. డెస్ట్ మోనా ఒకేలో లియరులుపూదయశక్తి గలవారు. చింతాశక్తి అంతగా వీరికిలేదు. కావున వారి జీవనము విపాదాంతమైనది. హేమలెట్ కు విశేష మేధాశక్తి కలదు. కాని సంకల్పశక్తి లేదు. మెక్ బెత్ లేడీ మెక్ బెత్ లకు హృదయము లేదు. కావున దుష్ప్రక్రియకు గడంగిరి. అతిధియైన స్కాట్లండు యేరిక డంక మను నిదురించుచుండగా, హత్య జేసిరి. కాని ఈ దుష్ప్రకృతి చేతికి కవి విజయ పతాకమునందినలేదు. వారును తమ చేత లోగ్గిన యుచ్చలందు తమ కుత్తు కలు జొప్పించిరి.—అట్లు చాప్పించక తప్పినదికాదు. “King Lear” నాటకములోని ఎడ్మండ్ “Julius Caesar” నాటకములోని, కేసేయన్ “Political Iago”, దుర్మతియందు గూలబడలేదా?

నిర్దుష్టాంతరంగిక జీవితసూత్రముల ననుసరించి బాహ్యజీవనము నడచిన యెడల అది మిగ్రువల్లములందు బోర్లగిల పడదు.

మానవుడు స్వతస్సిద్ధముగా దేవుడే! తన్ను దాను గుర్తింపనితరి ఇతడు వశువునలెన్, దానవునివలెన్ ప్రసరించును. కావున వీరు దుష్ప్రక్రియలు చేతురు. వీరిలోని అనురణి చెలరేగును. అట్లనిన వీరి యందలి దైవికత సమసిపోయిన దని తలపజెల్లదు. “Cloister and Hearth” అను నవలలో భయంకరముగ విజృంభించిన వ్యక్తి కథలోని ఒకానొక ఘట్టములో కారుణ్య శరధి కాలేదా? రవీంద్రుడు సృజించిన “కాబులీవాలా” కథలోని అంతరార్థ మేమి? అతడు చోరుడు. కారాగృహములో కొంతకాలముండి బయలుబడినాడు. ఒక

బాలికను పిక్కించివాడు. ఆమెలో ఆటలాడినాడు. నవ రాగ నందిస్తమైన వియత్తలము నవలోకించి—అశ్చర్యాన్వితుడై నాడు. గగన సౌందర్యమును ప్రశంసించినాడు. తన యంతరంగముందలి సౌందర్యమును వ్యక్తీకరించినాడు. తన హృదయము నుండి ఈశ్వర సామ్రాజ్యము బహిష్కరింపబడలేదని తన ప్రవర్తనలన దృఢపరచినాడు.

మనుష్య మానసమునకు ప్రతీకారము సహజమైనది కాదని, ప్రవృత్తి నై నర్థి కమె నడని తమ పాత్రస్పష్టిలో మహా కవులనిరూపించిరి. వశ్యత్వాన మెరుగని పాపిలేదు. వశ్యత్వానము సర్వజ్ఞులని చూపజాలము. అంతరంగముందలి అమృతనర్మము వ్యక్తమొనరింపగలదు. అనుకంపను, అనురాగమును వ్యక్తమొనరింపజాలము. అనురాగమందు జీవాత్మవరమాత్మల సన్నిహిత సన్నివేశము దృగ్గోచరమగును కదా!

ఉద్వేగభావనముల విధానము హృదయము. దైవశక్తి అలంకరించిన పూజాపీఠము కూడ హృదయమే. కవితా పూరము గంగోత్తరమై అందే యుదయించును. ఈ పూరము రెండుగట్టులనడుమ ప్రవహింపవలెను. కావ్యములందు నిరోధము ఉద్దేశము ననుసరించును. కావున ధునీపూరము కోయిల కుత్తుక నుండి వెలారు గానరూపివలె మాధుర్యసహితమై యొప్పును. అంగ్ల రాజ్యాంగములోని నిరోధ విధానమువలె కవిత్వ శైలిని వెలయును. ప్రేమయనుడు, భక్తియనుడు హృదయమం దుద్భవించును. కవిత్వము, గానము, నృత్యము ఇవి తమ సంయుక్త శక్తివలన (పురుటింటిలో డింభకుడై న శ్రీరాముని చేబట్టిన ముగురమ్మలవలె) భావోద్వేగమును తమయందు జేర్చుకొనును. ఈ దివ్య సృష్టి నవలోకించి ముల్లోకములు పులకితగాత్రములతో సుర్రూత లూగును. దిక్పామినులు హానముఖులగును. చండిదాసు, విద్యానాథ, కాశీనాథ, కృత్తివాన, జయదేవ, నర్సి మెహరా, అభంగ గాయక శ్రీష్టులు,

రవి టాయ్లెట్ వారి

నూ త న నం వ త్ప ర అ ఖ నం ద న ల తో

రవి టాయ్లెట్ - అందముకు, వర్చస్సుకు

* రవి గ్లిజిరిన్ సోప్:

* రవి శాండల్ సోప్:

అతి మృదువైన స్త్రీల, పసి పాపల శరీరములకు సురక్షితముగా వాడవచ్చును. దీని ఇంపైన సువాసన స్నానానంతరం కూడ పొందవచ్చును. ఇది అన్ని కాలములలో - ముఖ్యముగా వేసవిలో వాడదగినది.

* రవి వెజెటబుల్

హేరాయిల్ : శిరోజములను విరివిగా ఆకర్షణీయంగా, పెంపొందించును. అహోదకరమైన సువాసన కలది.

* రవి ప్లో: ముఖవర్చస్సు పెంపొందించి, చర్మముయొక్క మృదుత్వమును కాపాడును.

* రవి టాల్కమ్ పౌడరు: ముఖచిహ్నమును పెంపొందించును. శల్లడనము నిచ్చును.

రవి గ్లిజిరిన్ సోప్

రవి శాండల్ సోప్

సోల్ ఎజెంట్లు: డి న్యూ స్టార్ & కో

10, వై ద్యవాధముదలి పీఠి, తండ్రియార్చేట, మద్రాసు-21

నూతన సంవత్సర దినమున మా శుభకానుకలు

జేమ్స్ లారెన్సు డా
మాత్రం కానుకలు

సర్వసామ్యం సంగీతం

గీతావిషు సంగీతం
గీతావిషు పామేడు

JAMES LAWRENCE & CO. MADRAS-8
ENQUIRE FOR DEALERSHIP

జేమ్స్ లారెన్సు & కంపెనీ,
ఎగూరు, మద్రాసు-8.

JEYRAD RADIO ఈ సీససులో గొప్ప కానుకగా

“జేరాడ్” రేడియో

మోడల్ A 222
6 V AC కాండ్ ట్రాన్స్ ఫార్మర్, 220/0

మోడల్ A 152
6 V AC కాండ్ ట్రాన్స్ ఫార్మర్, 220/0

మోడల్ A 107
6 V AC కాండ్ ట్రాన్స్ ఫార్మర్, 220/0

జేరాడ్ ఎలక్ట్రానిక్ యింజనీరింగ్
48, అంకూర వీధి, మద్రాసు-3.

అధికారము పొందిన సిటీ డిలెట్ట :

జే - ఓ - ఫోన్ కంపెనీ
13, మింటు వీధి, మద్రాసు-3

మీరాబాయి, అచ్చారలు, పోతరాజు, త్యాగరాజు, రామదాసు, సూరదాసు ప్రభృతుల బిట్టి కవులు. వీరి కవిత్వము పూర్వోక్త రీతిని త్రిగుణాత్మకమైనది. ప్రపంచ మహా కవులు కృతులు ఇట్టి యుదాత్త లక్షణములు కలవి. రససిద్ధి నందిన మనకవుల బిట్టివారు. యోగులకు సంయమనశక్తి కలదు కదా. ఇది వీరి తన్మయత్వమునకు సహచారి. రెండింటి సంయుక్త ప్రభావము మధురగాన మూర్ఖసముపలె, మంజరి పృథ్వీ భంగిమముమాడ్కి వ్యక్తమగును. ఈ సృష్టికి దీర్ఘ సదా నటరాజ పృథ్వీ! బృందావన విహారి పృథ్వీ! కమలభవుని నర్తనమే! చైతన్య ప్రభుత్వ పృథ్వీ!

మన భక్తులను పోలు వ్యక్తుల తర దేశములందు ఎందరున్నారు? లేరేమో! అయినను మహిమాధ్యులు అందును గలరు. డాంట్ మహాకవి అనురాగము బియాట్రీన్ దిక్కుగా దివ్యవిహంగమువలె పరలోకమును స్పృశించలేదా? పుణ్య జీవియైన మిల్టన్ కవిత్వము గంభీర వైద్రవ్య భరితమై, ఉత్తాళ తరంగ సంకులమైన ఉదధివలె ఉప్పొంగి, వియత్తలమును మహా భావ ప్రియత మొనరించలేదా? హౌమరు భక్త శ్రేణిలోనివాడుకాదు. అతని రచనలో వీరరసము, అదృఢ తృప్తి కమును రేకెత్తించు కల్పనము, అవేగ చరిత వద తరంగవర్తనము “ఓ హూ!” అనిపించదా? షేక్స్పియరు నాటకములందు ఇందును, అందును సోనెట్సులోను ఈ రీతి శక్తి వ్యక్తమగును. షెల్లీ, కీట్సు, పర్సీష్ షెల్లీ, రవీంద్రులు పుజించిన శకుంతలములను పరిశీలించి, వాని ప్రత్యేక ప్రభావమును గురించి వేయి పుటలను వ్రాయజాలని వారవరు? షెల్లీ పత్ని (స్పెల్కార్క్) మహాత్మా హముతో చుక్కల నందుకొనుటకో యన గగనమున నెగయును. కీట్సు విహంగము, సౌందర్యవృష్టి - సృష్టికి దృష్టాంతము. పర్సీష్ పుజించిన వికీరము తాత్త్విక చింత గలది. మేఘవీధులందు అల్ల నల్లన ప్రాకుచు, భువిమీద తరు శాఖలోని కులాయమందలి తన నిమిగుల నవలోకించుచుండును. ఐహికా ముష్టికాశయముల నమన్వయము నాతని శకుంతలము నూచించును. క్రైస్తవుని దృష్టి, ఊర్ధ్వముగ దిరుగును. భారతీయుల దృష్టి అంతరంగములోనికి మరలును. అంతర్యామికి, సద్బాంధవ్యమికి అతని పృథ్వీ నవరీచితమైనది. రవీంద్రుని విహంగము నంది భావములు వ్యక్తమగును. వ్యక్తి శక్తి నుండి సంద్రాయశక్తి చెదరిపోదని వ్యక్తి గత కవిత ప్రకటించదా?

వంగ వైష్ణవ కవులందరి భక్తి పూరమును మనపాఠ గ్రంథిన అదృష్ట వంతుడు రవీంద్రుడు. “సాత్త్విక్ పరమ ప్రేమరూప” అను సూత్రమును పురస్కరణ మొనరించి, తన కవితకు రవీంద్రుడు పరమ ప్రేమ రూప మొసగి నాడు. వారధ భక్తి సూత్రములను షెల్లీ కవి పఠించెనని తెలుసలేము. కాని కవి పృథ్వీ విశ్వవిస్తృతమైనదికదా! కవి పృథ్వీ మునుండి, భక్తుని పృథ్వీ మునుండి వ్యక్తమైన సూక్తులు మాత్రములగునుగదా! వియత్తలము దిగ్గజయముగా శాశ్వతిని చుంబించినపుడును, రవీంద్రులు కునుమ సీమంతినిని ముద్దాడినపుడును, కౌముది సంస్కర్య కల్ప చెక్కున వచ్చెనవిపుడు అను రాగ ముప్పొంగదా! “ప్రేమ తత్త్వము” అను తన పద్యమున “షెల్లీ కవి విశ్వ మంతయు ప్రేమ బంధురమని వర్ణించలేదా?

“అమృత స్వరూపావ”. భక్తి రసము అమృతమగుటవలన భక్తులైన కవుల పృథ్వీ ములు సుధాపూరితములైనవి. కావున సూక్తి సుధానిధులు మనకు సుపరి చితులైరి.

“యల్ల బ్లాస్ ఫుమాన్ సిద్ధో భవతి. అమృతో భవతి తృప్తో భవతి.” రస సిద్ధి, ప్రేమసిద్ధి, అమృతసిద్ధి నందిన మహా భక్తులైన మహా కవులు లలిత భావ కృత వాగ్మల్లీ డోలికలం దుర్రూతలూగిరి.

“యత్రాప్య నశించిత్ వాంఛతి నశోపతి న ద్యేష్టి న రమతే వోత్సాహీ భవతి”

ప్రాకృత వాంఛలను కాలదన్ని అమృత సరస్సున సిదులాడు కలహంసలైన కవులు తమ తన్మయత్వమందే తనియుచుండురు కదా!

“యజ్ఞాత్వా మత్తే భవతి నైవో భవ త్యాత్మారామో భవతి”

భక్తి యోగ, జ్ఞాన యోగ సంయుక్త ప్రజ్ఞ నందిన మహా కవులు వాత్మికి వ్యాపాది కవులు, పురందరదాసు, త్యాగరాజు, వారాయణతీర్థ, శ్యామాశాస్త్రి, దీక్షి తార్ మున్నగు గాయక శిఖామణులు మకరందమును గ్రంథిత మత్తద్విరేఖముల

వలె నున్నట్లులే, రసజ్ఞుల చిత్తములను తన కలిలావంక్తులం దూగించు టెఱు గునా?

నుందరమై, ఉదాత్తమైన భావము అందవందల యర్థికతో కనక వసన ముందరియై, కావ్య రంగమున గోచరించును. అభావ, భావనము కవిత్వము అయివు కంటివి. అర్థ గౌరవముగల పదములం దివి వ్యక్తమగును. రసాచిర్య వ్యంగ ములు కావ్య వాఙ్మయమునకు స్వతస్సిద్ధములై యుండును. ఇందలి భావము జ్యోతిర్మయమై వెంయును. కావ్యస్పృశ్య కెట్టి ప్రతిభ యవసరమో, ఆ స్పృశ్య యందలి మహత్త్వమును గుర్తించుటకును అట్టి ప్రతిభ యవసరము. రుచు లందును, వ్యత్యాస ముండరాదు. ఇవి వేతైవయెడల విమర్శకుడు కావ్య విభూతివి, కవితా నందదను వక్ర దృష్టితో పిక్షించును. వర్ణనవర్ణ మెకాలే లిరువురును ఆంగ్ల సాహితీ సామ్రాజ్యమున ప్రముఖ వ్యక్తులే! కాని వారి దృక్పథములందు కొంత వ్యత్యాసము గలదు. వర్ణనవర్ణ కృతులను పరిశీలించి, ఆదనిని గురించి మెకాలే తన డైరీలో ఇట్లు వ్రాసికొనెను. “వర్ణనవర్ణ విరక్తి పుట్టించు వ్యక్తి. వంచకుడు, ఎలుక”. వర్ణనవర్ణకవి రచనలో అధికాక్షరములందు అల్పార్థముగల విషయము కొంత యుండుట నిక్కమేకాని అల్పాక్షరములందు అధికార్థముగల పంక్తులను గూడ విశేషముగా వాడడు రచించెను. కావున మెకాలే దుర్విమర్శ కాతడు గుఱి కారాదు. ఎల్లరకు తెలిసిన భాషయందు కైరి యుండ వలెనని అనేకులందురు. ఈ “యెల్లరు” కావ్య రమ వారాధించి కావ్య మహిమను

గ్రహించుటలు తప్పానువలె యుండవలెను. ఒక్కొక్క రసము ఒక్కొక్క రీతి కైరిని వలచును. ఇది లరించె, సరికొచ్చె యుండవచ్చును. పాఠకుని హృద యము దీవి మెచ్చుటలనడై యుండవలెను. షేక్స్పీయరు శిర్సిని బెన్జాన్ ప్రభురులు మెచ్చినను, గ్రీన్ మున్నగు పిమవతికులు మెచ్చలేదు. ఇట్టిది నాలో స్థాయీ షేక్స్పీయరు మహా కవిని ప్రశంసించలేక పోయెను.

కవి తాత్పర్యముడు కావచ్చును. భావ వ్యక్తికరణముచో ఇరువురమును వ్యత్యా సము కలదు. లందరార్థమును తన వ్యాఖ్యానములందు స్పష్ట మొనరించువాడౌ తిత్వవేర్త. కవి వ్యాఖ్యానముచోనికి, దిగరాదు. ఉపవాస భోజన వివర్ణమునకౌ గిట్టుదు.

ప్రవక్త “జీవిత మిల్లుండవలెను. ప్రవర్తన ముండవలె”నని తలెవుడు. ఈ వైఖరి ఈ భోజన కవి కుండరాదు. తాత్పర్యనిభూరి, ప్రవక్త గుణాతిశయము కవి స్పృశ్యలో రసానుకూలముగ వ్యక్తమగుట పాడి. కవి యంతరంగమున బ్రహ్మాండ మంతయు నిండియుండగా, జగదీశుడే అందు తన పీఠమును నెంకొలుపుకొని యుండగా తాత్పర్యమును, ప్రవక్తకును అందు వోటులేదని తలెపు వారెవరు? తన యదృశ స్పృశ్యవలన తాను పరిచిపెనండి, తన కవిదా తపస్సులో కవిత్వ తత్వ ప్రదర్శనమున ముముక్షువై అమరజీవియై కవి మోక్ష లక్ష్మీ సాక్షాత్కారము నందగలడు.

టం : తత్ : సత్ :

సుఖ జీవిత సేవ
“సిద్ధ జ్ఞాన మహిమ”
సిద్ధుల సాటిలేని మహిమకు ఒక తార్కాణము
కె. టి. కృష్ణమూర్తి ఆచార్యగారి
“మేల్ మాయిల్ మందు”
(Regd.)

దీర్ఘ కాల చర్మ రోగములకు ఉత్తమ నివారిణి

వలరంగు, ఎఱరంగు పొడలు, దద్దులు, పోటు, గజ్జి, (చర్మ సంబంధము) పొడలుగల చోట్లలో తిమిరు, నూడితో పొడిచినప్పుడు నొప్పి లేకుండుట, నిప్పుపడి బొప్పిలు గలిగిన తెలియకుండుట, దుర్ నీరు సర్వ అవయవములందు వ్యాపించి, ర కములో కలిసి ముక్కు కలుగజేయుట, (నరముల సంబంధము) చేతి వేళ్లు మడుచుకొనుట, బొప్పిలు లేచుట, ముక్కు బంధనములు, పొడమునందు పలు పు పుండు విర్రుడుట, కాలు చేతులు వ్రేళ్లు తగ్గుట, ముక్కు సొట్ట పడుట, చూచుటకు విసుగు పుట్టించు రణములు (అస్థి సంబంధము) వీటికి ఉత్తమ నివారిణి.

1 మండలం నూనె, లేహ్యము 8 oz శ్రీ పరమాత్మస్నాన తైలం తపాల ఖర్చులతో రు. 12.

పూర్తి వివరములకు వ్రాయండి :

సిద్ధ డాక్టర్ K. T. కృష్ణమూర్తి ఆచార్య & సన్యు,

5/22, మేల్ మాయిల్ P.O. (N. A. Dt.)

పదివిండ్ల ఆంధ్రరాజకీయాలు

శ్రీ వి. వి. న ర సిం హా రావు

క్రీతవనిన పది సంవత్సరాలలో ఆంధ్రజాతి చరిత్రలో చీకటి వెన్నెల, మంచి చెడు, జౌన్నత్యము అకపటనము-ఆన్నీ వున్నాయి. వివిధ సంవత్సరాలుగా కలలు కని కని ఆంధ్రరాష్ట్రాన్ని సాధించిన ఉజ్వల ఘోషుటన ఈ పది విండ్ల లోనూ జరిగింది. ఇందుకు ఒక నిహ్కమయేగా త్యాగము అవసరమైనా, దాని వెంట అధికార గాహంగూడా ప్రజ్యలించింది. ఒక వైపున నాచా గాంధీ సిద్ధాంతాల పురస్కారం సాగు తున్నట్లే, ఆ సిద్ధాంతాలను ప్రతారించటంగూడా వుంది. వికమత్యం వుంటేగాని అభ్యున్నతిలేదని ఆశంబరాలను ఆల పించడంతోపాటు, జాతిని అధస్థితికి తీసుకుపోయే అనైక్యతకు కులతత్వాల ద్వారా, పదవీ వ్యామోహం ద్వారా, ప్రాంతీయ దురభిమానం ద్వారా దారివేయడం వుంది. ఆంధ్రరాష్ట్రం రాగా వికలాంధ్రకోసం కలలుకంటూ, ఆంధ్ర, రాయలసీమ, స్కూరు ప్రాంతాలని రాష్ట్రాన్ని మనసా విభజించి, సిద్ధించిన విక లాంధ్రలో, అగమలేని వ్యర్థమైన స్వర్ధలకు ప్రోదించేయడం వుంది. దూరదృష్టి కలిగి వ్యవహరిస్తున్నట్లు నటిస్తూ, ఆచరణలో ప్రాస్పర్ధిని ప్రదర్శించడం, ఆపద్ధర్మంగా ఎప్పుడో చేసుకున్న ఒడంబడికలను పాలించని పక్షంగా రాష్ట్ర నిర్మాణ కార్యాన్నే నీర్వర్యం చేయడానికి పూనిక వహించడం, వికలాంధ్రావతరణకు అట్టి ఒప్పందాన్ని ఒకదాన్ని చేసుకొని, దాన్ని మట్టిపాలు చేయడం, ఇది అంతా స్వార్ధం కోసం చేస్తూ, రాష్ట్రంకోసం, రాష్ట్ర ప్రజలకోసం చేస్తున్నామని అపలపించడం వుంది. రాష్ట్రం అభ్యుదయాన్ని గమనించక, వికలాంధ్ర ఏర్పడనున్న సమయంలో నైయక్తిక లాభ కాంతితో, కర్నూలులో ప్రజాధనాన్ని రాజధాని నిర్మాణంపేర దుర్వినియోగంచేసి రాష్ట్రం అంతటా రాజకీయంగా రివరవలు పెంచడంవుంది. పార్టీ ప్రతిష్ఠనుగూర్చి, పార్టీ గొప్పతనాన్నిగూర్చి ప్రసంగాలుచేస్తూ, ఆ పార్టీ తనకు ఉపయోగపడనప్పుడు దానికీసేని తోడటం ఒక వైపునా, పార్టీ పేరుతో స్వార్ధాన్ని, ముతా విజయాన్ని పండించుకుంటూ వుండడం ఇంకోవైపునా, వ్యక్తికంటే సంస్థ గొప్పదనడం ఒకవైపునా, వ్యక్తికోసం సంస్థను ఉపయోగించుకొనడం ఇంకో వైపునా, హరిజనుడు ముఖ్యమంత్రి అయినందుకు నకరీ సంతోషం ఒక వైపునా, ఆ హరిజనుణ్ణి కూలిద్రోసే సవా దురహంకారం ఇంకోవైపునా, కమ్యూనిస్టువిజృంభణను ఆరికట్టటంలక్ష్యం ఆనడం ఒకవైపునా, స్వార్ధలాభం కోసంవేసే ఎత్తులతో రాష్ట్రంలో లుకలుకలుపెంచి, కమ్యూనిస్టు విజయానికి ప్రోదించేయడం ఇంకోవైపునా, ఆశ్రిత పక్షపాతము, బంధుప్రీతి, కులాభిమానములు తగదను ధర్మోపదేశములు ఒకవైపునా, బంధువులను, ఆశ్రి తులను, స్వకులస్థులను అందుబాటులోవున్న ప్రతిపదవికి డైకి ఎత్తడం మరొకవైపునా, నీతిఒకవైపునా, అవినీతి మరొకవైపునా ఈ పది సంవత్సరాలలో విశ్చింఖలంగా రాష్ట్రంలో ఎలుబడి సాగించాయి. విచిత్రం ఏమంటే, ఇది అంతా సంస్థ పేరున వ్యర్థాలు వడిపిన నాటకం; ఇది చరిత్ర, చరిత్రయొక్క ఆభాస.

చరిత్రలో సంస్థలు ఎవ్వడూ గొప్పవిగానేవుంటాయి. కాని, ఆ సంస్థలను చేపట్టి నిర్వహించే వారు, ఎంత గొప్పగా వ్యవహరిస్తున్నారన్నదే, ఆ సంస్థల కీర్తివ్రతి వ్యక్తి, నాయకత్వంవిశిష్టతకు గీటురాయి అవుతుంది. అందువల్లనే వ్యక్తుల మంచి చెడ్డలనుబట్టి, సంస్థలు పెరగడం, తరగడం సంభవిస్తూ వుంటుంది. కనకనే వ్యక్తిగతమైన వ్యవహారాలు రాజకీయాంకు కీలకమౌతున్నాయి. 1952 నుంచి 62 వరకు, పదేళ్ల ఆంధ్ర రాజకీయాలను పర్యాయకన చేయడంలో కూడా, రాజకీయనాయకులుగా రంగంలో నిలిచినవారు ఆ యా సందర్భాలలో ఎలా వ్యవహరించారనేది పరిశీలనాంశం కావలసివుంది.

అది అదృష్టమనండి. దురదృష్టమనండి. ఆంధ్రలోని నాయకులకు ఆరంభంనుంచి వ్యక్తిగతమైన భేషజాతే పాచ్యుగా వుంటూ వచ్చాయి. ఏ విషయంలోనూ వారు రాజీ పడడమనేది ఎరగరు. అవజయాలకుజంకరు. చిత్త చుద్దికి లోపం రానివ్వరు. ఏదో ఒకవిధంగా ప్రజలను తమ మార్గాన కొనిపోవ దానికి ప్రయత్నిస్తారు. అవసరమైతే మాతృసంస్థలను కూడా ధిక్కరిస్తారు. శ్రీవ్రకాశం, శ్రీరంగా రాజకీయాల చరిత్ర ఇందుకు నిదర్శనం.

ఆంధ్రులు ఎదురున్న ప్రతిప్రధాన సమన్వయోమ, నాయకత్వయంగా చెల్లిన ప్రకాశం-పట్టాభి-రంగాగార్లు తామువిశ్వసించిన మార్గాలనే ముక్కుకు నూటిగా అనుసరించారు. మద్రాసురాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి వదవిననుంచి, అఖిలభారత కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవివరకు, ఆంధ్ర రాష్ట్ర నిర్మాణంనుంచి విక

లాంధ్రావతరణవరకు, జమీందారుల రద్దనుంచి సహకారవ్యవసాయాబి వృద్ధివరకు, రాజధాని నిర్ణయంనుంచి రాష్ట్ర మంత్రివర్గ నిర్మాణంవరకు ఆయా సమన్వయపై, ఆ యా సమయాలలో ఈ నాయకత్వం ఉమ్మడిగా కలిసి, మెలిసి వ్యవహరించిన నిదర్శనం ఎక్కడా కనిపించదు. అలా అని ప్రజలు వీరిని అనుసరించలేదని చెప్పడానికి ఏలువడదు. ప్రజాపార్టీ, ప్రజా సోషలిస్టు పార్టీ, రోకపార్టీల ద్వారా శ్రీ ప్రకాశం, శ్రీ రంగాగార్లు తమకుగల విభిన్నత్వా లను చూపుకున్నారు. జాతి జీవితంలో చెలగాటలాడారు.

శ్రీ పట్టాభిగారు అలాకాదు. ఆయన మేధావంతుడు. రాజకీయ చతు రత తెలిసినవాడు. ప్రజానాయకులుగా తనకు అండగా నిలవగలవారిని తయారు చేసుకున్నారు. వారి ద్వారా స్థానికంగా బలం పెంచుకొని, అఖిల భారత నాయ కత్వాన్ని స్థిరపరచుకున్నారు. ఒకవైపున బ్యాంకులు, భీమా సంస్థలు, చరఖా వంఘాలతోపాటు, మరొకవైపున జిల్లాల స్థాయిలో యువక నాయకులను పెంచారు. ఆవిధంగా సంస్థలను, నాయకులను పెంచిన కీర్తి ఆయనకు దక్కింది. వ్యక్తిగతంగా ఆయనలో బంహినతలు చూపేవారు కూడా ఈ విషయాలను హృదయ పూర్వకంగా అంగీకరిస్తారు.

ఇక శ్రీ ప్రకాశంగారు ఇలాకాదు. ఆవేశపరుడు. సంకల్పబలం కలవారు. ప్రజలను, పార్టీలను తనకు లొజ్జగా చేసుకున్నవారు. చివరకు అఖిల భారత కాంగ్రెసు నాయకత్వాన్ని కూడా ధిక్కరించారు. అందువల్లనే ఆయన పెంచిన

ఉగాది

నూతన సంవత్సర శుభోదయం. ఆంధ్రులకు పర్వదినం.
ఉత్సాహంతో, సంతుష్టి సద్భావాలతో, నవశక్తోదయం.
సమృద్ధితో కూడిన నిశ్చింతభావికి అమృతోదయం.

నవోజ్వల భావి భద్రతకొరకు
జీవిత భీమాకు ప్రతిగా మరొకటి లేదు

EP/SZ/LIC/7

చాయకర్తలు, ఆయన పెట్టిన సంస్థలు మిగిలేదు. తానే ఒక సంస్థగా ఆయన వ్యవహరించడంతో ఆయన అనుచరులు, ఆయన పెట్టిన పార్టీలు ఆయనతోనే చలించడం ప్రారంభమైపోయాయి. ఆయన మహాశక్తికి జోహార్లు చేసేవారు కూడా, దోహదపడి ఈ సంగతి చెప్పుకుంటారు.

మిగిలిన శ్రీ ఎన్. జి. రంగా ముమ్మారులలో శ్రీ ప్రకాశంగారి లక్షణాలు కలవారే. రాకపోకల ఒకరు ప్రజా నాయకులు. మరొకరు రైతు నాయకులు. శ్రీ ప్రకాశంగారిని, ఆయన అనుచరులు ధిక్కరించలేరు. కాని శ్రీ రంగాను ధిక్కరించగలరు. ఇభయ్యలూ పార్టీలు పెట్టారు. ప్రతి కక్షలను కొన్నారు. కక్ష తీర్చుకోగలిగారేకాని, స్వచ్ఛలను మిగుల్చుకోలేకపోయారు.

నాయకత్వం నిలబెట్టుకోవాలంటే నమ్మినబంట్లుగా పనిచేసేవారు కొందరు వుండాలి. అలా కేవలం బంట్లుగావున్నా చాలదు. ఆలాంటివారంతా తమ నాయకునికోసం ప్రాణమివ్వడానికి సిద్ధపడాలి. నేటి రాజకీయరంగంలో ప్రాణమివ్వనివని అవసరం వుండదు కాని, వున్న పదవులను నడుపుకొనడానికి మూలం తయారుగా వుండాలి. అలాంటి నమ్మకస్తులు అందరి నాయకులకు దొరకరు. ఒకవేళ దొరికినా, వారిని సక్రమపద్ధతులలో వినియోగించుకొనడం అందరి నాయకులకు చేతకాదు.

శ్రీ ప్రకాశంగారికి నమ్మినబంట్లు కొందరు వున్నారు. ఆయనకోసం వారు అనేక త్యాగాలు చేశారు. తమనాయకుడు ప్రజానాయకుడు అనిపించు కున్నారు. శ్రీ ప్రకాశంగారు కూడా వారిని తనకు కావలసిన మేరకు వినియోగించు కున్నారు. అంతే. అందుకే ఆయన తర్వాత ఆయనక్రింద పెరిగిన వారికి నాయకత్వం దక్కలేదు. ఆంధ్ర రాజకీయాలలో ఆయన పుట్టం ఆయనతోనే ముగిసింది.

ఇక శ్రీ రంగాగారు మాత్రం శ్రీ ప్రకాశంగారే రాష్ట్రంలో పెత్తనమూ కోరారు. డాక్టరు పట్టాభిగారివలె అఖిలభారత నాయకత్వాన్ని వరించారు. శ్రీ రంగాలో ఈ ద్వంద్వవ్యవస్థ వున్నందువల్లనే ఆయన అనుచరులు ఎప్పటికప్పుడు స్థిరత్వాన్ని కోల్పోతూ వచ్చారు. నమ్మినబంట్లు సంఖ్యతగ్గి పోతూ వచ్చింది. శ్రీ రంగా అంటే రాజకీయాలలో రంగులరాయడనే అవకీర్తి తెచ్చుకున్నారు. అటు రాష్ట్రనాయకత్వమూ లభించలేదు. ఇటు అఖిలభారత నాయకత్వమూ దూరమై పోయింది. చివరకు రెండింటికీ చెడిన రేపడి చందమైంది శ్రీ రంగా రాజకీయం.

డాక్టరు పట్టాభిగారు మాత్రం స్థిరంగా నిలిచారు. రాష్ట్రస్థాయిలో తీరిన కోరికలువున్నా, తన తర్వాత రాష్ట్రంలో పెత్తనం తన వారుగావున్నవారికి వచ్చటట్టు చేశారు. అఖిల భారత నాయకులుగానే పండియారు. ఆరక్రమగ్గిన పండువలె రాలిపోయారు.

ఆంధ్ర దేశానికి ఏనాడూ ఏక నాయకత్వంలేదు. ప్రతి పందర్బం తోమ ప్రత్యర్థి వుండడం, ఆ ప్రత్యర్థి కూడా పరిగణించదగినవాడుగా వుండడం, మన రాజకీయ చైతన్యాని కొక విధర్పనం. అందువల్లనే ఆంధ్రనాయకుల మధ్య రాజకీయ జాదాలు అంతూ నంతూ లేకుండా సాగుతూ వున్నాయి. నాయకత్వంకోసం ఎత్తులకు పై యెత్తులు నిరంతరం నడుస్తూ వున్నాయి. ముయం చిక్కినప్పుడు ఏదో ఒక వ్యూహం పన్నడం, ఎంతో కొంత కథ పడవడం, ఆ తర్వాత అందరూ కలిసి పోయినట్టు, ఏమీ జరగనట్టు నటించడం మన నాయకులకు పరిపాటి. ఎందుకోసం ఇంతగా అల్లరి పడుతున్నారో ఆలోచించుకుంటే, చివరకు పోతుకమ్మైన కారణం కనిపించదు. స్వప్రయోజనాలు, స్వార్థాలు, పదవి ప్రభావాలు మాత్రం వున్నట్లుగా వెళ్లి దొలాయి. రాజకీయంగా ఆనాడు, ఈనాడు కూడా మనకు ఎప్పటికప్పుడు ఈ పోటీలు వున్నందునే ఏకనాయకత్వంకాక, బహు నాయకత్వం సాగుతూ వచ్చింది.

ఆ తరంలో ప్రకాశం, పట్టాభి, సాంబమూర్తిగార్లు నాయకత్వమనుకుంటే, ఈనాడు గోపాలరెడ్డి, వెంకటరావు, చంద్రమౌళిగార్లు రాజకీయ నాలుకలు సాగాయి. ఇలాంటి త్రిమూర్తుల సంప్రదాయం మనది. పరిస్థితులను బట్టి, వీరికి అండగా మరికొందరు చేరుతూ వచ్చారు. అలా చేరేవారుకూడా ఇద్దరు ముగ్గురుగా వుంటారు. దీనితో రాష్ట్రానికి వంద పాడవుల నాయకత్వం తయారైంది.

అందువల్లనే ఈ తరంలో ఆరంభదశలో ఆంధ్ర నాయకులు అయిదుగురు—గోపాలరెడ్డి, వెంకటరావు, చంద్రమౌళి, వంజీవరెడ్డి, నత్యనారాయణరాజు—వీరందరూ కలిసి ప్రజా నాయకుడుగావున్న ప్రకాశాన్ని ఉమ్మడి మద్రాసు రాష్ట్రంలో గద్దరింపారు. ఆ తర్వాత ఆంధ్ర రాష్ట్ర కాంగ్రెసును హస్తగతం చేసుకొనడానికి రైతునాయకుడనిపించుకున్న శ్రీ రంగాను పతనం చేశారు. వంద పాడవులవలె రాష్ట్ర రాజకీయాలు నడిపారు. అయితే వీరిలో వీరికి అంత రంగికమైన విభేదాలు వున్నమాట నిజం. కాని, ఒక జట్టుగా వ్యవహరిస్తూ వచ్చారు. చివరి నిమిషంలో ఒకరి కొకరు అండగా నిలుస్తూ వచ్చారు. వీరందరూ శ్రీ పట్టాభిగారి శిష్యులు. వీరందరిపరమ్య సూత్రధారి శ్రీ కళావెంకటరావు.

ఈ అందుగురిని విడిదీయాలనే ప్రయత్నాలు చాలా సందర్భాలలో విఫలమై నాయి. కాని, 1952 ఎన్నికలలో ప్రకాశం—రంగాలు కలిసి, చిత్తుగా వీరిని ఓడించారు. తూర్పు కొస్తాకు కొట్టిన ఎన్నికల తుపానులో తలగల నాయకులందరూ పడిపోయారు. నర్సూరు జిల్లాలో కమ్యూనిస్టులు తరితూరారు. రాష్ట్ర రాజకీయాలలో పెద్ద గండిపడింది. నాయకుల జాతక చక్రాలు తలక్రిందులై నాయి.

ఆనాడు ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెసు సంఘానికి అధ్యక్షులు శ్రీ వంజీవరెడ్డి. కార్యదర్శి శ్రీ అల్లూరి. వారి అధ్యక్షంలోనే 1952 ఎన్నికలలో కాంగ్రెసు దెబ్బతినిపోయింది. గోపాలరెడ్డి, కళా, చంద్రమౌళి వగైరాలు ప్రజా ప్రతినిధులు కాలేకపోయారు. కేవలం 43 మంది మాత్రమే ఉమ్మడి మద్రాసు శాసనసభకు ఆంధ్ర సభ్యులు వచ్చారు. వారినుంచే శ్రీయుతులు శంకరరెడ్డి, నంజీ వయ్య, పట్టాభి రామారావు ప్రభువులు మంత్రులై నారు. ఉమ్మడి మద్రాసు రాష్ట్రానికి రాజాజీ ముఖ్యమంత్రిగా నిలిచారు.

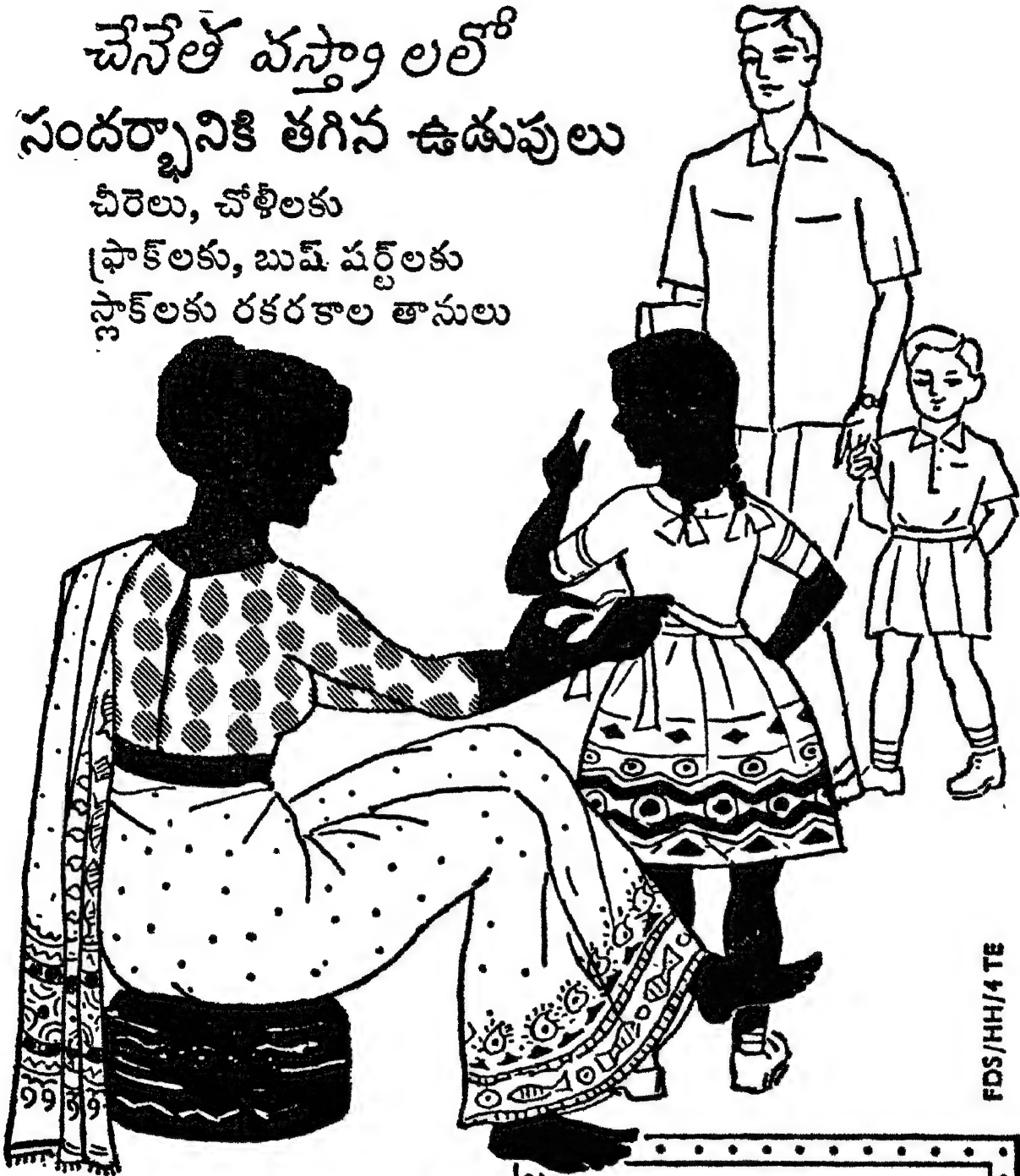
అప్పటికి శ్రీ వంజీవరెడ్డి యువకుడు. ఈ తరం యువక నాయకులకు తలమానికం వంటివాడు. సంకల్పబలం, అందుకు తగిన చతురత వున్నవ్యక్తి. ఆంధ్ర రాజకీయ రంగంలో అంతకు మూడు నాలుగు సంవత్సరాలనుంచి ఆయన చూపిన సాహసం సాటిలేనిది—రాజకీయంగామాస్తే మద్రాసులో మంత్రి పదవికి రాజీనామాచేసి, ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవిని చేపట్టడంకంటే, అందుకు కావలసిన హంగులన్నింటినీచేసిన కళాప్రభువులను కాదని నెహ్రూ—టాండ్ వివాదంలో, శ్రీ నెహ్రూ నాయకత్వాన్ని సమర్థించడంలో, కార్యదర్శి శ్రీ అల్లూరితో కలిసి వేసిన ఎత్తు అమోఘంగా పనిచేసింది. ఆయనను అఖిల భారత రాజకీయ రంగంలోకి తీసుకు వెళ్లింది. కాంగ్రెసు కార్యవర్గ సభ్యత్వ విప్పించింది.

కాని, ఆ తరువాత ఆయన ఆ ప్రతిష్ఠను ఉపయోగించుకున్న తీర ఆయన అంతస్తును చూపించింది. ఆంధ్ర రాష్ట్ర నిర్మాణ నమస్కారో ఆయన అనుసరించిన విధానం కేవలం రాయలసీమ నాయకుని హోదాతోనే ఆయన వుండిపోయాడని పెద్దలకు కూడా ధ్వనవచ్చింది. ఆంధ్ర రాష్ట్ర తొలి మంత్రి వర్గ నిర్మాణానికి అటు లోక పార్టీని దెబ్బతీస్తూ, ఇటు ప్రకాశంగారికి దగ్గరగా చేరుతూ అనుసరించిన పద్ధతులు కూడా ఆయన కీర్తిని పెంచలేదు. కానీ మనిషిలోవున్న వత్తును బయటెట్టాయి. నిపురు కప్పిన నిప్పు అనిపించాయి.

అప్పుడు ఒక వైపున శ్రీ పాట్టిశ్రీరాములుగారి పూర్ణాహుతి ఫలితంగా ఆంధ్రరాష్ట్రం రూపొందనున్నది. మరొకవైపున ఆంధ్ర ప్రాంతంనుంచి ఎన్నికై వచ్చిన కాంగ్రెసు ప్రతినిధులబలం తక్కువగా వున్నది. శ్రీ రంగా అధ్యక్షత్వ లోకపార్టీ, శ్రీ ప్రకాశం అధ్యక్షత్వ ప్రజాపార్టీ కాంగ్రెసు బలాన్ని పంచుకొని వున్నాయి. కమ్యూనిస్టులు ఒక పార్టీగా కాంగ్రెసుతో పరితూగుతూ నిలిచారు. ఈ పరిస్థితులలో ఆంధ్ర కాంగ్రెసు శాసనసభాపక్షం నాయకుని ఎన్నిక అవసరమైంది. అందుకోసం శ్రీ వంజీవరెడ్డి వర్గం, అప్పటి మంత్రి శ్రీ నాయకంట్టిశంకరరెడ్డి వర్గం జోరుగా ప్రచారం చేసుకున్నారు. బలం సరిసమాన మనుకున్నారు. శ్రీ శంకరరెడ్డిగారిపేరును మంత్రి శ్రీ పట్టాభి రామారావు ప్రతిపాదించే ఏర్పాటు గూడా రాజాజీ చేశారన్నారు. శ్రీ వంజీవయ్య మాత్రం గట్టిగా శ్రీ వంజీవరెడ్డి తరపున నిలిచారు. పోటీకి అన్నీ ఏర్పాట్లు పూర్తి అయిన తర్వాత శ్రీకాకుళం, విశాఖపట్టణం, తూర్పు గోదావరిజిల్లా సభ్యులలో తిరుగుబాటు వచ్చింది. అది విన్న శ్రీ శంకరరెడ్డి వెంటనే

చేనేత వస్త్రాలలో సందర్భానికి తగిన ఉడుపులు

చీరలు, చోళీలకు
ప్రాక్‌లకు, బుష్‌ షర్ట్‌లకు
స్టాక్‌లకు రకరకాల తానులు

FDS/HH/4 TE

పెద్దచారంలోగాని లేదా సన్నచారంలోగాని
లేదా రంగురంగులలో పారంపర్యంగా
వస్తున్న వస్త్రాలలోగాని చేనేత వస్త్రాలకు
సాటిదాగంట్టివి లేనేలేవు. పగల ప్రమానం
ధరించడానికిగాని లేదా సాయంత్రంపూట
విలాసార్థం వెళ్లేటప్పుడు ధరించడానికిగాని
చేనేత వస్త్రాలను ధరించడమే ఇప్పుడు
ప్యాషన్. అవి ఎక్కువ మన్నికకలవి
మాత్రమేగాక ఖరీదు తక్కువకూడా:
ఒకసారి దయచేసి, దేశంలోని అనేక
ప్రాంతాలకు చెందిన రకరకాల చేనేత
వస్త్రాలను చూడండి.

హింద్‌లూమ్‌ హౌస్

9, రతన్‌బజార్, మద్రాసు-3.

హెడ్‌ ఆఫీసు : ఆల్ ఇండియా
హింద్‌లూమ్‌ ఫ్యాబ్రిక్స్‌ మార్కెటింగ్
కో-ఆపరేటివ్‌ సొసైటీ లిమిటెడ్,
జన్మభూమి ఫేబ్రిక్స్‌, బొంబాయి-1.

వాస్తవికతను క్లుప్తముగా పేర్కొని, గోపాలరెడ్డిగారిని కలుసుకొని, పోటీ విరమించు కొనే సలహాపొంది, అన్యాయాన్ని సమర్థించి, అయిదు నిమిషాలు ఆలస్యంగా పార్టీ సమావేశానికి వచ్చారు. అప్పుడు శ్రీకాకావారి బహుమతి అందారు. శ్రీ ప్రకాశం చిరునవ్వు నవ్వారు. శ్రీ నంజీవరెడ్డి ఆంధ్ర రాష్ట్ర కాంగ్రెసు సంఘ అధ్యక్ష పదవిలోపాలు రాష్ట్ర శాసనసభా కాంగ్రెసుపక్ష నాయకత్వాన్ని కూడా స్వీకరించారు. రాష్ట్ర భవిష్యత్ నాయకుడుగా స్థిరపడిపోయారు. గత పది సంవత్సరాలుగా రాష్ట్ర రాజకీయాలను ఏకపాటిగా నడిపిస్తున్నారు.

వీరభద్రరావుని ఆంధ్రరాష్ట్రం. కాని తాము ఆంధ్రులమనే జాతీయ భావం అప్పటిరంగంలో నిలబడివున్న నాయకులలో ఏ ఒక్కరికిలేదు. నచ్చారు, రాయలసీమ, శ్రీకాకుళం అనే ప్రాంతీయ భావమే ఆ సమయంలో పెల్లుబికింది. చివరకు రాజధాని నిర్ణయంలో శ్రీ ప్రకాశంగారు శోచనీయమైన పాత్రను నిర్వహించారు. ముఖ్యమంత్రి పదవికి, రాజధాని నిర్ణయానికి లంకెపెట్టిన కారణాల ఆంధ్రకేసరి కేసరి రాయలసీమ కేసరిగా మారినట్లు తోకం గ్రహించింది. తమ ఏకైక నాయకుడు గర్వంగా చెప్పుకొని మురిసిపోయే సర్కారుజిల్లాలవారిని శ్రీ ప్రకాశంగారు ఒక మొట్టకాయవేశారు. ఆంధ్రకేసరి తప్పుటడుగు ఆంధ్రజాతినీ తప్పు మార్గాన పట్టించింది. ఆ నాటి ఆంధ్ర రాజకీయాలను కురు పాండవయుద్ధంతో పోల్చుకుంటే, ధృతరాష్ట్రుని పాత్ర శ్రీ ప్రకాశంవలె గారింది. దుర్యోధనుడు శ్రీ నంజీవరెడ్డి. మిగిలిన కేరవలల ప్రజాస్వామ్య పక్షాన్ని నామధారణ చేసిన అన్ని పార్టీలు. పాండవులు ఎవ్వరంటే, ప్రజలు. ఆంధ్రజాతి పాండవ సంతతి కనుక ఈ పోలిక నర్తకం కాగలదు.

రాయలసీమలో, తెలంగాణా సరిహద్దుల్లో ఉన్న కర్నూలు పట్టణాన్ని తాత్కాలిక రాజధానిగా ఆంధ్ర శాసన సభ్యులు నిర్ణయించారు. శ్రీ బాగే ఒడంబడికలోని మొదటి షరతు ప్రకారం రాయలసీమకు రాజధానియ్యవలె అయింది. అయితే ఇలా రాజధాని ఇచ్చినందున రాయలసీమ—సర్కారు విశేషాలు తరిగినవా, పెరిగినవా అని పరిశీలిస్తే, పెరిగినవనే చెప్పాలి. అంతేకాదు. ఇంతవరకు సర్కారు రాయలసీమ విశేషాలు వున్నవి. ఇప్పుడు సర్కారు—విశాఖ తగాదాలు కూడా ప్రారంభమైనాయి. శ్రీబాగే ఒడంబడికను విజయవాడ గుంటూరు నాయకులు చేశారని, తమ విశాఖపట్నం ఆంధ్ర రాజధాని కాకుండా పోవడానికి సర్కారు జిల్లాలవారు కారణమని శ్రీయుతులు తెన్నేటి విశ్వనాథం, శ్రీ గోతులచెన్నప్ప ప్రభుత్వం నిందించారు. తాము వీరికి నిలబడి రాయలసీమకు రాజధాని ఇస్తున్నామంటూ, రాయలసీమ నాయకత్వంతో వేస్తం కట్టారు. మంత్రి పదవులు పొందారు.

తెలుగు నాయకులలో మేధావంతుడని చెప్పుకొనదగిన వ్యక్తి శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం. ఆయన ఆంధ్రుడుగా జన్మించడం ఆయన దురదృష్టమనుకొనేవారు కూడా కొందరు వున్నారు. ఆంధ్రుడుగా జన్మించడంకాక, ఆంధ్ర కేసరి అడుగు జాడలో పడడం ఆయన దురదృష్టమనే వారు కూడా లేకపోలేదు. ఒక నాయకునికి పరమ భక్తుడుగా వుండడంలో తప్పులేదు. కాని, ఆ పరమ భక్తిలో కూడా తన అదర్శమూర్తిని కొంతవరకే తనలో భాగం చేసుకోవాలి. తన అనంతరం కూడా ఆయనకు వుంటుందనే గుర్తు కలగజేయాలి. అలా చేయనందున శ్రీ విశ్వనాథంగారు కేసరి ప్రకాశంగారికి డిఫెన్సు లాయరుగా తయారై వారు. అతని విరుద్ధంగా కర్నూలు ఆంధ్ర రాజధానికావాలనే తీర్మానాన్ని అసెంబ్లీలో ప్రతిపాదించారు. ఆంధ్రరాష్ట్రానికి తొలి అధికమంత్రి అనిపించుకున్నారు.

“కానీ వాని నూతనంగా కానినాడు విశ్వవస్తువులో కానీ భాగం” కృషి కార్ తోకపార్టీవారు ఆంధ్రరాజధాని నిర్ణయసమస్యలో అడుగు తొక్కారు. తోకంలోని అన్ని పార్టీలకు నాయకుడనదగిన శ్రీ రంగ దీనికి నాయకుడు. అఖిల భారత సంవారం ద్వారా నిర్మించిన అఖిల భారత నాయకత్వానికి తోడు అప్పు య్యూదు రాజకీయ అజ్ఞాతవాసంజేసి, పార్టీల పిద్దాంతాలు వర్ణించి, కొత్త నివాసం, కొత్త అభిప్రాయ పరంపరతో రంగంమీదికి వచ్చి బహుపాత్రాభివ్యయం చేయడం వీరికి వెన్నుతో పెట్టిన విద్య. రాజకీయ దశవతారాల అనంతరం విద్యోగం అంతరం రాజాజీ సుందరికర్ణంలో అనుభవ నూతనం. కాని,

రాజధాని నిర్ణయ రథంలో తోకపార్టీ తమతోకానికేంద్రించి కాదన్న వాతావరణం, సర్కారు జిల్లాలలో ఏర్పడడంతో, వీరి ఆలోచనలలో మార్పు ప్రారంభమైంది. విశాఖాంధ్రమూలేదు. హైదరాబాద్ రాదు పాపాన్నారని. కాని ఈపార్టీకి ఉపనాయకుడుగావున్న శ్రీ పెద్దిరెడ్డి తిమ్మారెడ్డిగారు పార్టీక నానుడేయులు. రాంగేయుల రామదండును చిల్చారు. రాజధాని సమస్యమీదనే తోకపార్టీ మంత్రిగావున్న శ్రీ చెన్నప్పకు పతనం తెచ్చారు. రాజధాని వ్యవహారంలో నడిచిన నడతకు తగిన మూల్యాన్ని ఆ పార్టీ నాయకులు అలా చెల్లించారు.

ప్రకాశం మంత్రివర్గానికి తోకపార్టీ సహకారం లోపించినా రెండుమంచి అయిదు ఓట్లు మెజారిటీతో అది బడ్జెట్టు పద్దులను ఆమోదించజేసింది. రాజధాని సమస్యను మినహాయిస్తే అసెంబ్లీలో బలాబలాలు 70—76 గా వున్నాయి. రాజకీయ దృష్ట్యా పరిస్థితులు శోచనీయ స్థితికి వచ్చాయి. నాయకులమధ్య సరసాలు తగ్గి, విరసాలు పెరిగాయి. ఎప్పటి కెయ్యది ప్రస్తుతమో అప్పటికి అమాటచెప్పే కాలం వెళ్ళబుచ్చే స్థితివచ్చింది. తెగతెగవులకు సమయం కోసం ఎదురుమాస్తా వుండగానే మధ్యనేషేద సమస్యమీద శాసనసభలో మంత్రివర్గం వోడిపోయింది. అందుకు ప్రధాన భాగస్వాములు మాజీ కల్లగీతవారి నాయకుడుగా శ్రీ గోతులచెన్నప్ప. మంత్రిపదవి రాలేదన్న కోపంతోవున్న మాజీ మంత్రి శ్రీ నాయకంబి శంకరెడ్డి. మొత్తంమీద అందరూ కలిసి ఆంధ్రరాష్ట్రానికి గవర్నరుపాలన తెచ్చారు.

కారణాలు ఏవైనప్పటికీ 1952 ఎన్నికల ఫలితంగా ఆంధ్రరాష్ట్రానికి కమ్యూనిస్టు ప్రమాదమనేది ఒక పెనుభూతంగా రంగంమీదికి వచ్చింది. అదొక రాజకీయ ప్రతిపక్షంగా నిలిచిపోయింది. 1955 వరకు రాజకీయ నాయకుల అనైక్యత అనేది మరొక సమస్యగా తలెత్తింది. ఈ పరిస్థితులలో ఆంధ్రరాష్ట్రంలో ఎన్నికలు వచ్చాయి. 1952 లో ఓడిపోయిన అగ్రనాయకులందరూ తిరిగి రంగంలో ప్రవేశించే అవకాశం లభించింది. నంజీవరెడ్డి, గోపాలరెడ్డి, కళా, చంద్రమౌళి, అల్లూరి నాయకత్వం తిరిగి ప్రజల మధ్యకు వచ్చింది. వీరిలో మొదటి నలుగురిని గురించి ఒక ప్రతీతివుంది. “కలిసి వ్యవహరించినంతవరకు వీరు శిష్ట చతుష్టయం. కాని విడిపోతే మాత్రం దుష్ట చతుష్టయం.” 1955 ఎన్నికల అనంతరం వీరు విడిపోయారేకాని, కలిసి వ్యవహరించలేదు.

ఈ నలుగురు నాయకులలోను శ్రీ గోపాలరెడ్డికి ఆదినంది విడిగా గ్రూపు అనేది ప్రత్యేకంగాలేదు. అనుచరులు కూడా చాలా తక్కువే. కాని, అభిమానులు మాత్రం చాలామంది వున్నారు. అందువల్లనే మిగిలిన ముగ్గురు మధ్య వచ్చిన వివాదాలలో “రాజీగ” వుండడానికి వీరికి వచ్చేవాడు. ఆ కారణాన్నే శ్రీ నంజీవరెడ్డి తర్వాత ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడైనాడు. తోకపార్టీని, ప్రజాపార్టీని కలిపి యునైటెడ్ ఫ్రంట్ ను సాధించాడు. ఇందులోనే శ్రీ గోపాలరెడ్డి తన భవిష్యత్తుకు కావలసిన వునాదులు చేసుకున్నాడు.

ఆంధ్రరాష్ట్రానికి కమ్యూనిస్టు ప్రమాదాన్ని తప్పించాలనేది 1955 ఎన్నికలలో ప్రత్యేక నినాదమైంది. రాష్ట్రంలో రాజకీయ ప్రజాస్వామ్యాన్ని భద్రపరచుకొనడానికి ఒక ఉద్యమం ఉప్పెనలాగా బయలుదేరింది. దానికి బ్రహ్మాండమైన ప్రజా విజయం కలిగింది. ఈ ఎన్నికలలో ప్రజలచేత కాంగ్రెసుకు ఓటు చేయించిన శక్తి “కొన్ని సమస్యల”ని కాని, “కొందరు నాయకులది” మాత్రంకాదు. అందులోను, ప్రజాస్వామ్యాన్ని రక్షించుకొనడానికి, జాతీయమైన ఒకపార్టీని పెంచుకొనడానికి మధ్యతరగతులు అవేశంతో కృషిచేశాయి. కనకనే కాంగ్రెసు ఘన విజయాన్ని పొందింది. తిరిగి రాష్ట్ర నాయకులందరూ రంగంమీదికి వచ్చారు. మామూలు ఆటలు సాగించారు.

రాష్ట్ర శాసనసభలో కాంగ్రెసు, తోక, ప్రజా పార్టీలతో కూడిన ఐక్య కాంగ్రెసుపక్షం ఏర్పడింది. దీని నాయకత్వానికి శ్రీ నంజీవరెడ్డి—శ్రీ గోపాలరెడ్డిగార్లమధ్య పోటీ వచ్చింది. బలా బలాలు సమీకరించుకున్నారు. కాని, చివరి నిమిషంలో కాంగ్రెసు అధిష్టానవర్గం సలహాను శ్రీ నంజీవరెడ్డి అంగీకరించి, శ్రీ గోపాలరెడ్డిగారు నాయకత్వం వహించడానికి అవకాశమిచ్చారు. ఆ నాడ శ్రీ ప్రకాశంగారికి, ఈ నాడు శ్రీ గోపాలరెడ్డికి పార్టీ నాయకత్వపు అవకాశమిచ్చారనే కీర్తి తెచ్చుకున్నారు. కాంగ్రెసు అధిష్టానవర్గం అభిమానాన్ని, అశి

ఈ శుభదినమున మా హృదయపూర్వక శుభాశీస్సులు!

మా తన సంవత్సరము మా పాలనీ హోర్లర్లకు,

ప్రతినిధులకు, శ్రేయోభిలాషులకు నకల

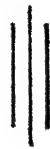
సుఖసౌఖ్యములొసంగుగాక!

ఇండియన్ మ్యూచువల్

జనరల్ ఇన్సూరెన్సు సొసైటీ లిమిటెడ్,

(అగ్ని, మోటారు, తదితర ప్రమాదముల బీమా
వ్యాపారము చేయు మ్యూచువల్ సొసైటీ ఇది ఒకటి)

H. O. 35, షకౌంట్ రోడ్, మద్రాసు-2.

వివరములకు వ్రాయండి!

శ్రీ వి. వి. సుబ్బారావు

బ్రాంచి కలెక్టరు

ఇండియన్ మ్యూచువల్ జనరల్ ఇన్సూరెన్సు సొసైటీ లిమిటెడ్,
పవర్ పేట, ఏలూరు.

లేదా

కె. దొరస్వామి అయ్యంగార్, రంగనాయకులపేట, నెల్లూరు!

ధ్వజవాని సాచారు. నమయస్సార్చిగల నాయకుడనే ప్రతిష్ఠ ప్రజలలో చెచ్చు కున్నారు. ఉప ముఖ్యమంత్రిగా, పార్టీ వ్యవహారాలను, మంత్రుల నియామకాలలోను కరుకుతరం చూపారు. తెరచాటున నిజమైన నాయకుడుగా వ్యవహరించారు. వానాటికి బలపడుతూ వచ్చారు.

ఇక శ్రీ గోపాలరెడ్డిగారు పార్టీ నాయకుడుగావున్న వన్నెందు నెలలలోను బలహీనుడనిపించుకున్నారేకాని, బలంకలవాడనిపించుకోలేదు. తనకు అందగావున్న మాజీ—లోక్ పార్టీవారికి శ్రీ సంజీవరెడ్డిగారికి మధ్య వచ్చిన వివాదంతో విసిగిపోయారు. ఈ వ్యవహారంలో పానకంలో పుడకలాగా తేలారు శ్రీ పెద్దిరెడ్డి తిమ్మారెడ్డి. శ్రీ సంజీవరెడ్డి ఎంతగా ప్రయత్నించినా, ఆయనను శ్రీ గోపాలరెడ్డి మంత్రివర్గంలో చేర్చలేకపోయారు. ఆ అవకాశం చివరకు అభించింది శ్రీ కందుల టిబిరెడ్డికి. అక్కడితో మంత్రివర్గ నిర్మాణ వివాదాలు అంతమైవాయి.

కాని, ప్రదేష్ కాంగ్రెసు వ్యవహారాలు మరొక రకంగా మారాయి. అప్పటికి మూడేళ్ల కిందట శ్రీ సంజీవరెడ్డి నాలుగుట్లు మెజారిటీతో శ్రీ రంగను ఓడించి ప్రదేష్ కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడైనారు. ఆ తర్వాత శ్రీ గోపాలరెడ్డి ఆ పదవిని స్వీకరించి ఎన్నికలు విరూపించి జయంపొందారు. ఆ తర్వాత ఆ పదవిని శ్రీ అల్లూరి నత్యనారాయణరా తొమ్మిదిట్లు మెజారిటీతో తిరిగి శ్రీ రంగను వోడించి గెలిచారు. ఈ పోటీలో శ్రీయుతులు గోపాలరెడ్డి, చంద్రమౌళి ప్రభుతులు మంత్రులుగావుండి శ్రీ రంగను బలపరచినా, ప్రయోజనం లేకపోయింది. అవిధంగా శ్రీ గోపాలరెడ్డి నాయకత్వం తొలి అవజయాన్ని పొందింది. రాష్ట్రానికి గల యువక నాయకులు రెండుగా చీలిపోయారు. శ్రీ అల్లూరి, శ్రీ సంజీవరెడ్డి నాయకత్వం ఒక వైపున, శ్రీ గోపాలరెడ్డి శ్రీ చంద్రమౌళి ప్రభుతులు మరొకవైపున నిలిచారు.

ఈ దశలో కాల ప్రవాహం కదలింది. భాషా రాష్ట్రాల నిర్మాణం నిజమైంది. హైదరాబాదు సంస్థానం భాషా ప్రయుక్తంగా విభజన జరిగింది. ఆంధ్రుల విరళాలవాంఛ విశాలాంధ్ర నిర్మాణం తధ్యమైంది. ఈ పరిణామాల్లో శ్రీ అల్లూరి నాయకత్వం ఆంధ్ర కాంగ్రెసు ఆంధ్ర ప్రజా వాంఛకు అగ్రగామిగా నిలిచింది. తెలంగాణావాదుల వాదాలను ఎదుర్కొన్నది. ఆంధ్ర రాష్ట్ర నిర్మాణ సమయంలో ఆంధ్ర కాంగ్రెసు విరూపించింది. ఆ కీర్తి ఆంధ్ర కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడు శ్రీ అల్లూరికి, ఉప ముఖ్యమంత్రి శ్రీ సంజీవరెడ్డికి దక్కింది. ఆ కృషి సహజపరిణామంగా ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెసు శాసన సభాపక్ష నాయకుడుగా శ్రీ సంజీవరెడ్డి ఎన్నికైనారు. విశాలాంధ్రకు తొలి ముఖ్యమంత్రి అనిపించుకున్నారు.

అటు ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా శ్రీ అల్లూరి నత్యనారాయణరాజు, ఇటు ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రిగా శ్రీ నీలం సంజీవరెడ్డి నాయకత్వం విజయం పొందిన ఆంధ్రప్రదేశ్ రాజకీయ శక్తులు హైదరాబాదు కోటలో పిగా వేశాయి. రాష్ట్ర రాజకీయాలలో రకరకాల పాచికలు వేశాయి.

శ్రీ సంజీవరెడ్డి, శ్రీ అల్లూరి విభిన్నమైన ప్రవృత్తులు కలవారు. వీరి తత్త్వాల విభిన్నమైనవి. ప్రతిపక్షాలను దగ్గరకు రానివ్వకుండా విభజించి—పాలించాలనే గ్రామపెత్తదారుతత్వం శ్రీ సంజీవరెడ్డిది. దగ్గరకు చేర్చి, పదవులతోపుంచి, అవసరమైన ప్రయోజనాలు సాధించాలనే లక్షణం శ్రీ అల్లూరిది. అయినా అవాడు వీరిద్దరికీ జట్టు కలిసింది. ఒకరి లోపాలు మరొకరిద్వారా పరిదిద్దబడుతూ, రాష్ట్ర రాజకీయాలు కొంతకాలం సాఫీగా నడిచాయి.

సంజీవరెడ్డి బలహీనతలు అల్లూరికి తెలుసు. అల్లూరి లోగుట్టు సంజీవరెడ్డికి పరిచితం. ఏ వ్యవహారాన్ని అయినా అల్లూరి అయిసా—పై సాగా అయిదు నిమిషాల్లో తేల్చి వేస్తాడు. ఏ వ్యవహారాన్ని అయినా సంజీవరెడ్డి తెగ వివ్వడు. దాట్లు వేస్తాడు. నాన పెడతాడు. వీరిద్దరి పోకడల్లోను ఈ వ్యత్యాసం వున్నందునే అయిదేళ్ల ఆంధ్ర రాజకీయాలు వీరిమధ్య దోబూచులాడాయి.

నిజానికి వీరిని ఎదుర్కొనవలసినవాడు, వీరి ఆట కట్టించడానికి ప్రయత్నించవలసినవాడు శ్రీ బెజవాడ గోపాలరెడ్డి. ఆయనకు రాజకీయంగా అవసరమైన అర్హతలు, స్థానబలం, అంగబలం వున్నాయి. కాని వానిని సరిగా వినియో

గించగలిగిన దర్జత, రాజకీయానికి అవసరమైన కరుకుతనం, పార్టీని కట్టడానికి కావలసిన తెగవ ఆయనలో లోపించాయి. మనిషి ఎంత మెత్తనో, మనసు కూడా అంతకంటే మెత్తన. పదిమంది కలిసి పెద్దరికమిస్తే స్వీకరించడానికి మాత్రం సిద్ధపడతారు. అలా సిద్ధించిన పెద్దరికాన్ని స్థిరపరుచుకోవాలని, పరితార్చి చేసుకోవాలని కూడా ప్రయత్నించని పెద్దమనిషితరహా ఈ నెల్లూరు బిడ్డది.

అందువల్లనే ఆంధ్రప్రదేశ్లో సంజీవరెడ్డి మంత్రివర్గ నిర్మాణం, సంజీవరెడ్డి రాజకీయాలు నల్లెరుమీద బండిగా సాగిపోయాయి. ఐక్య కాంగ్రెసు లోని ప్రజాపార్టీ ప్రతిపత్తిని గుర్తించ నిరాకరించారు. లోక్ పార్టీమీద విభజించి—పాలించే నీరిని తీవ్రంచేశారు. చివరకు శ్రీ కళా వెంకటరావులాంటి “గురువును” మంత్రివర్గంలో చేర్చుకున్నా, ఆయన కొక అవరోధంగా తూర్పు గోదావరి జిల్లాలో శ్రీ ఎల్లాభి రామారావును పెంచుతూ వచ్చారు. శ్రీ చంద్రమౌళి దూరంగా కొట్టినా, లోక్ పార్టీ నాయకులకు నిలయమైన గుంటూరు జిల్లాను ఆకట్టుడానికి శ్రీ గౌరు లచ్చన్నకు ప్రత్యామ్నాయంగా శ్రీ అనగాని భగవంతురావును రంగంమీదకు తెచ్చారు. రాయలసీమలో శ్రీ టిబిరెడ్డి ప్రభుత్వం లకు ఎదురుగా శ్రీ తిమ్మారెడ్డిని పెంచారు. చివరకు శ్రీ గోపాలరెడ్డి కూడా, ఒక్క సహచరుడైనా లేకుండా, కేవలం నెల్లూరుజిల్లా ప్రతినిధి హోదాలో ఆలస్యంగా సంజీవరెడ్డి మంత్రివర్గంలో చేరడంతో, ఆంధ్ర ప్రాంతంలో రాజకీయపు పాచికలు చరమ దశను అందుకున్నాయి.

ఇక తెలంగాణాలో పరిణామాలు కూడా ఇదే గాడిని నడిచాయి. ఇక్కడ తెలంగాణావాదులని, విశాలాంధ్రవాదులని రెండు వర్గాలవారు వున్నారు. తెలంగాణా వాదులకు పితామహుడు శ్రీ కొండా వెంకట రంగారెడ్డి. తెలంగాణాలో చరిత్రకల మనిషేకాని, చరిత్రను నిర్మించగల వ్యక్తిత్వం తక్కువ. తాలూకా కోర్టు స్టేషను తత్వంగల నాయకుడు, అనుచరులను కాదనలేడు. వారిచేత ఒప్పించమాలేదు. అందువల్లనే ఆయననుంచి స్వతంత్రులుగా తయారైనారు శ్రీయుతులు జె. వి. నరసింగరావు, డాక్టరు మర్రి చెన్నారెడ్డి. విశాలాంధ్ర వాడు అతో ప్రముఖుడు శ్రీ నల్లూరి బసవరాజు. ఈయన కేవలం రాజధాని రాజకీయజేత. శ్రీ రంగారెడ్డికి తెలంగాణాగ్రామాలలోవున్న జనబలం ఈయనకు లేదు. కాని తెలంగాణా అంటే హైదరాబాదు, సికిందరాబాదు నగరాల్లో నన్న దశను ఆ ప్రాంతం అనుభవిస్తున్నందున రాచరికం చేయగలిగాడు ఈ రాజు.

ఇలాంటి రాజకీయజేతలకు నిలయంగావున్న తెలంగాణాలో నీలం—అల్లూరిద్వయం చక్కని పద్యపూహం వన్నారు. విశాలాంధ్రవాదులను చేతిలో వుంచుకొని తెలంగాణావాదులను చీలగొట్టారు. విశాలాంధ్రావతరణ సమయంలో తెలంగాణాలో చేసుకున్న పెద్దమనుష్యుల ఒడంబడిక ప్రకారం ఉపముఖ్యమంత్రి పదవి తెలంగాణావారికి ఇవ్వాలి. కాని ఇది ఎవ్వరికీ దక్కుతుందనే విషయంలో తెలంగాణా నాయకుల మధ్యవున్న ఆశలను, అనుమానాలను చక్కగా వినియోగించు కున్నారు. ఉప ముఖ్యమంత్రి పదవి అనేది నిరుపయోగకరమైన అరవ నేలునంటిది కనక ఆ పదవి పదవి వారిచేతనే అనిపించారు. ఆంధ్ర—తెలంగాణాల భావ సమ్మేళ్యతకు ఇది తొలి సాఫీసంగా చిత్రించారు.

పెద్దమనుష్యుల ఒడంబడిక ప్రకారం మంత్రివర్గంలో మూడు—రెండు నిష్పత్తిలో ఆంధ్ర—తెలంగాణాలవారు పదవులు పంచుకోవాలి. కాని తెలంగాణాలో వున్న మూడువర్గాలను దగ్గరకు తీసుకొని అయిదు మంత్రి పదవులు మాత్రమే ఇచ్చారు. అరవ పదవిని పొందవలసిన శ్రీ నూకల రామచంద్రారెడ్డికి ప్రదేశ్ కాంగ్రెసులో పదవిని ఇచ్చారు.

తెలంగాణా అభివృద్ధికి విడిగా అభివృద్ధి సంస్థ అవసరమని తెలంగాణా వారు కోరగా, విడి సంస్థ అనేది అవరోధమేకాని, అసలు పని జరగనివ్వదని రాయల సీమ ప్రతినిధిగా ఉమ్మడి మద్రాసు రాష్ట్రంలో తాను పొందిన అనుభవాన్ని ఉదాహరించారు శ్రీ సంజీవరెడ్డి. తెలంగాణా మంత్రులందరూ తమ ప్రాంతం అభివృద్ధికి శ్రద్ధ చూపుతూవుంటే తాను కాదన వన్నారు. కాని ఆచరణలో వారు చూపిన ప్రత్యేక శ్రద్ధ లేదనిపించారు.

ఈ విధంగా ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణపందర్బంతో శ్రీ బాగ్ ఒడంబడికను పట్టుదలగా అమలు జరిపించుకున్న రాయలసీమ నాయకుడైన శ్రీ సంజీవరెడ్డి, తెలంగాణాలో జరిగిన పెద్ద మనుషుల ఒడంబడిక అమలు అనవసరమని

తెలంగాణావాదులు అనేటట్లు చేశారు. రాయలసీమ ప్రతినిధిగా తెలంగాణావాదిని కలుపుకుంటూ ఆంధ్రప్రదేశ్ భావ పరిమళాలను సాధించారన్న కీర్తిని పొందారు.

ఈ పరిణామాలన్నింటిలోను నిలం—అల్లూరి నాయకత్వముం ఏకం గానే వ్యవహరించింది. వీరి వ్యూహాలు, నిర్ణయాలు ఎదురు లేకుండా పోషాయాయి. కాంగ్రెసు పార్టీలోనా ప్రతిఘటనలేదు. ప్రజాపార్టీ, తోకపార్టీ వగైరాలు కాంగ్రెసునుంచి వైదొలగాయి. మంత్రివర్గంలో సంజీవరెడ్డి—గోపాలరెడ్డి—కళా “త్రయం” కలయిక సంజీవరెడ్డి నాయకత్వానికి బిగువు తెచ్చింది. ముఖ్యమంత్రిగా శ్రీ సంజీవరెడ్డి దక్కులన్న ప్రసిద్ధి పొందుతూ వచ్చారు.

ఇలా కళా నాయకుడు శ్రీ సంజీవరెడ్డి ముఖ్యమంత్రిగా బలపడుతూ వుండగా, ఉప కళానాయకుడు శ్రీ అల్లూరి సంస్థ స్థాయిలో ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా స్థిరపడిపోయారు. కాని, ప్రాగ్భ్యంతిషపుర కాంగ్రెసులో అధ్యక్షుడు శ్రీ ధేబర్ తన ప్రధాన కార్యదర్శులతో ఒకరుగా శ్రీ అల్లూరిని నియమించు కొనడంతో ఆంధ్ర రాజకీయాలలో కొత్త ఘట్టం ప్రారంభమైంది. ఇక్కడ నుంచే నిలం—అల్లూరి తగాదాలు ప్రముఖంగా తలెత్తాయి.

అఖిల భారత కాంగ్రెసు కార్యదర్శి పదవి స్వీకారంతో శ్రీ అల్లూరి కొత్త సమస్యను శ్రీ సంజీవరెడ్డికి తెచ్చిపెట్టారు. ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా ఎన్నరిన వుంచుకోవాలన్నదే ఆ సమస్య. మరొక సమస్య శ్రీ గోపాలరెడ్డి కేంద్రంలో మంత్రి పదవికిని స్వీకరించడం. అలా ఆయన అఖిల భారత రంగంలోకి తప్పు కొనడంతో మంత్రివర్గంలో ఏర్పడిన కాళిని భర్తీ చేయవలసి వుండడం. ఇలా రాష్ట్రస్థాయిని అడవలసిన చదరంగంలో ఆటు కాంగ్రెసు సంస్థలోను, ఇటు మంత్రివర్గంలోను రెండు పావులు లోపించాయి.

ఈ పావులను భర్తీ చేయటంలో శ్రీ సంజీవరెడ్డి అనుసరించిన విధానంతో రాష్ట్ర రాజకీయాలలో కొత్త నాయకులు తలెత్తారు. దీనిలో తొలి అంకం ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవి. ఉప ముఖ్యమంత్రి పదవిని రద్దు చేశారు కనక అది తెలంగాణాకు చెందాలనే వాదన వచ్చింది. కాని అందుకు అభ్యర్థి ఎవ్వ

రనే దానిలో అప్పటికే మంత్రులుగావున్న తెలంగాణా ప్రముఖ నాయకులు ఏకభి చించలేదు. ఏ పదవి ద్వారా తమలో ఎవ్వరు పైకి పోగలరోనన్న ఈర్ష్యాభావాలు వారి రాజకీయాలకు కీంకం గుచ్చాయి. శ్రీ దాగ్ ఒడంబడిక ప్రకారం మోస్తే ముఖ్యమంత్రి రాయలసీమవారు కనక ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవి సర్కారు జిల్లా లకు రావాలి. అల్లూరి కూడా సర్కారు జిల్లాంవాడే. కాని తెరవాటున జరిగిన సమాలోచనలతో శ్రీ పిడలం రంగారెడ్డి ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగాను, శ్రీ నాకల రామచంద్రారెడ్డి ప్రధాన కార్యదర్శిగాను వచ్చారు. అంటే ముఖ్యమంత్రి పదవి, ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవి రాయలసీమవారు స్వీకరించారు. అవసరాన్నిబట్టి సర్కారు జిల్లాం ప్రతినిధులు కూడా ఆనాడు తెలుసునంచారు.

ఇక మంత్రివర్గంలో శ్రీ గోపాలరెడ్డి స్థానం కాళిగా మిగిలింది. అది చివ రవరకూ భర్తీ కాలేదు. దీనికి అభ్యర్థిగా నిలిచినవారు శ్రీ ఎ. సి. సుబ్బారెడ్డి. కాని శ్రీ సంజీవరెడ్డి హయాంలో వారికి మంత్రి పదవి లభించలేదు. ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవి రాలేదు. ఆ విధంగా నెల్లూరుతోనన సర్కారు జిల్లాలో ఒక రకమైన రాజకీయ ఆసంతృప్తి లోలోపల ప్రజ్వలిల్లుతూ వచ్చింది. అంతలోనే శ్రీ కళా వెంకటరావుగారు అన్నమించారు. ఆ సమయానికి తెలంగాణా ప్రముఖ నాయకుడు దాక్కురు చెప్పారెడ్డి, శ్రీ సంజీవరెడ్డి పాలనను విమర్శించారు ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు క్రమశిక్షణ చర్య తీసుకుంది. ఎన్నికలలో అవినీతి చర్యలు కొనసాగించా రనే కారణాన శ్రీ వల్లూరి బసవరాజు మంత్రివర్గంనుంచి విష్కరిమించారు.

ఈ పరిణామాలవల్ల శ్రీ సంజీవరెడ్డి ఏకాకిగా నిలిచారు. శ్రీయుతులు గోపాలరెడ్డి, కళాంతో కట్టుకున్న పునాది వడలింది. అల్లూరితో నేస్తం పూర్వపు స్థాయిలోలేదు. మంత్రివర్గంలో ఏర్పడిన మూడు శాఖలను (గోపాలరెడ్డి, కళా, వి. బి. రాజలవి) భర్తీ చేయకుండా, వాటిమీద చూపు పెట్టుకొనివున్న వారంద రిని దూరంగా ఆశలతో వుంచుతూ, వాగ్బంధం చేశారు. శ్రీ సంజీవరెడ్డికి తిరుగు లేదనిపించుకున్నారు. చివరకు లోటి మంత్రుల శాఖలను మారుస్తున్నట్లు తెలిపేసలంతో పిలిచి చెప్పే స్థితికి వచ్చారు.

వజ్రమునకు

ఎన్ని పట్టెలు గలవో
మీరు ఊహించగలరా?

58 పట్టెలు 1/50 కారెట్

తూకంగల వజ్రాలుకూడా అలాగే తయారు
చేయబడినవి. మా ఎల్.ఐ.సి. షోరూమునకువచ్చి వజ్ర
ములను గూర్చి అనేక విషయాలు తెలుసుకోండి. ఇటీవల
సేకరింపబడిన ఆశ్చర్యకరమైన వజ్రము, వజ్రములను,
బహుమతులకొరకు మీరెన్నుకోదగిన రకరకాల బంగ
రూ, వెండి సామానులను కూడా మీరు చూడవచ్చు.

ఉమ్మడియార్

ఉమ్మడి రామయ్యశెట్టి గురుస్వామిశెట్టి అండ్ కం.
వీర్కండ్లపల్లి పాడ్డాపేట్: 23-25, ఎల్. ఎన్. సి. బోర్డర్డ్,
సుదాసు-1, వీర్కండ్లపల్లి బ్రాంచి: ఎల్. ఐ. సి.
బిల్డింగ్, మాంట్ రోడ్, సుదాస్-2.

ఈ దుర్రోధే శ్రీ సంజీవరెడ్డి ఈ ఆందరంగులుగా ఒకరిద్దరిని చేర్చు కున్నారు. అందులో ముఖ్యులు శ్రీ కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డి. రెండవవారు శ్రీ పెద్ది రెడ్డి రుస్సూరెడ్డి. మూడవవారు ఆ యా సందర్భానుబట్టి, శ్రీ పట్నాథి రామారావు, శ్రీ కె. వి. నరసింగరావు, శ్రీ కె. వి. రంగారెడ్డి ప్రభువులు. నీరందరి డ్వారా రాష్ట్రపాలన ఏకపాటిగా కొనసాగించారు శ్రీ సంజీవరెడ్డి.

కాంగ్రెసు సంస్థ స్థాయిలో జిల్లా కాంగ్రెసు సంఘాలకు ఎన్నికలు జరిపించారు. వానికి కూడా వీరు కోరుకున్నవారే చాలవరకు జిల్లా నాయకులుగా ఎన్నికై వారు. ఇలా కాంగ్రెసు సంస్థ నిర్మాణంలో శ్రీ పీడతల రంగారెడ్డి, శ్రీ నూకల రామచంద్రారెడ్డి ప్రముఖపాత్ర వహించి, కొత్త నాయకులుగా రూపొందారు. వీరి ద్వారా ప్రచోదక కాంగ్రెసు అనేది ముఖ్యమంత్రి ఆదేశాల ప్రకారం వ్యవహరించే అనుబంధ సంస్థగా ఏర్పాడైపోయింది. అక్కడ అఖిల భారత కాంగ్రెసులో కార్యదర్శిగా శ్రీ అల్లూరి పుండడంవల్ల అటు సంస్థ ద్వారాకాని, ఇటు పార్టీ ద్వారాకాని వ్యతిరేక చక్రాలు తలెత్తడానికి వీలులేకుండా పోయింది. అందరూ గుంథగా పుండిపోయారు. సమయంకోసం వేచి చూస్తున్నారు.

ఇలా అంతర్గతంగాపున్న శక్తులు ఒక కొనకు రావడానికి కాంగ్రెసు సంస్థలో వచ్చిన ఎన్నికలు ఒక అవకాశాన్ని కలిగించాయి. అప్పటికి అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా శ్రీ డేవిడ్ సాన్సే రాత్కాలికంగా శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ వచ్చారు. కార్యదర్శి పదవిలో శ్రీ అల్లూరి అక్కడ కొనసాగుతూ వచ్చారు. కొత్త అధ్యక్షుని ఎన్నిక రానున్నదనుకుంటున్న రోజులవి. అప్పుడు ప్రచోదక కాంగ్రెసు అధ్యక్షులు కాదగినవారుగా మంత్రి శ్రీ రామోదరం సంజీవయ్య, శ్రీ అల్లూరి సత్యనారాయణరాజుగార్ల పేర్లను ముఖ్యమంత్రిగా శ్రీ సంజీవరెడ్డి సూచించారు. శ్రీ సంజీవయ్యగారు రాష్ట్ర నాయకుని హోదాకు తగుదరన్నమాట ముందుగా వినిపించింది అప్పుడే. శ్రీ సంజీవయ్యవుంటే తనకు అభ్యంతరం లేదన్నారు శ్రీ అల్లూరి. కాని శ్రీ సంజీవయ్య పరిస్థితుల ప్రభావాన్ని గ్రహించి, ఆ భారాన్ని నిర్వహించలేనని భవ్యమన్నారు. అప్పటికి ఎటూ తెగక శ్రీ పీడతల రంగారెడ్డి గారితే ఇంకా కొందరాలం ప్రచోదక కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా పుంచాలనే తీర్మానం జరిగింది. ప్రచోదక కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవి అనేది వివాదాశ్చయ్యైపోయింది.

ఈ సందర్భంలోనే ఒకటి రెండు సూచనలు ఎచ్చాయి. ఉప ముఖ్య మంత్రి ఎదవి ఇప్పలేదు కనక లెంకాగణాచారిని ప్రచోదక కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా ఎన్నుకోవాలన్నారు. కాని, అందుకు అభ్యర్థి ఎవ్వరనేది అక్కడి వర్గాలను బట్టి చిక్కు సమస్య అయింది. పోతే నర్సూరు జిల్లా లవారిని ఎన్నుకోవాలన్నారు. అప్పుడు ఆలోచనలోకి వచ్చిన పేర్లు శ్రీ వల్లంరాజు, శ్రీ గొట్టిపాటి బ్రహ్మయ్య. వీరు కేవలం వ్యక్తులుకాదు. రాష్ట్ర కాంగ్రెసు చరిత్రకు ప్రతినిధులు. ఒకరిది తూర్పు గోదావరిజిల్లా. రెండవవారిది కృష్ణా జిల్లా. స్థానిక సమస్యలవల్లను, రాష్ట్ర రాజకీయ వలయాల్వల్లను పేరుకు పెద్దలుగా గౌరవించబడుతున్నవారేకాని, అందుకున్న పదవులు లేనివారు. ఇలాంటి వయో వృద్ధులువున్నా, ప్రచోదక కాంగ్రెసు అధ్యక్షుని ఎన్నికను వాయిదా వేశారు. అల్లూరి-నీలం ఏకపాటి ప్రాయశ్చిత్తాన్ని అప్పుడు అందరికీ బహిరంగంగా తెలియవచ్చింది. కాంగ్రెసునుంచి స్థాయివారు పోగా, మిగిలినవారిమధ్య కీమతలు ప్రారంభమై వదలి ప్రజలు వచ్చుకున్నారు.

మొత్తంమీద శ్రీ సంజీవరెడ్డి హయాంలో ఆంధ్రప్రదేశ్ లో మంత్రి ఎదవులుకాని, ప్రచోదక కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవికాని, చివరకు జిల్లా కాంగ్రెసు నాయకత్వాలుకాని అందరూ అనుకున్నవారికి, నలుగురూ ఆశించినవారికి లభించ లేదు. శ్రీ సంజీవరెడ్డి ఏకపాటిగా సాగించిన పాలనలో అటు పార్టీలోను, ఇటు సంస్థలోను ఒక రకమైన భీతి, శ్రీ సంజీవరెడ్డి అంటే భయం జనింపజేశాయి. ఎప్పటికీ ఏ పరిణామం సంభవం కాగలదో అనుకుంటూ వుండగానే, ఇక ఆల్టే కాలం ఆయన ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యం సాగదనుకుంటున్న సమయంలోనే, హతాత్తుగా ఆయనకొక సదవకాశం లభించింది. అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవిని స్వీకరించడానికి రమ్మనే పీలుపు వచ్చింది.

శ్రీ సంజీవరెడ్డి దీర్ఘనూత్రుడు. ఆయన చూపుతో నిర్ణీతలక్ష్యంకంటే ప్రక్కచూపులు అధికం. పరిస్థితులనుబట్టి లక్ష్య నిర్ణయం ఆయన పద్ధతి. పరిస్థితుల సానుకూలతనుబట్టి జయోప జయోల మదింపు ఆయన అనుసరించే మార్గం. రాష్ట్రంలోని పరిస్థితులు ఆయనకుపూర్తిగా తెలుసు. ఎన్నికలకు రెండేళ్ల

వ్యవధి వున్నది కనక, అలాగే తాను ఎదుర్కొనవలసిన క్లిష్ట పరిస్థితులు ఎలా టీవో ఆయన గుర్తించారు. చివరకు పార్టీలో విశ్వాస రాహిత్య తీర్మానంవచ్చిందా రావచ్చు. కనక ఈ రెండేళ్లు డిప్యూటీవుంటే మంచివని భావించారు. అయితే ఆ తర్వాత సంగతి సందర్భాలను గురించి కూడా పూహించారు. కనకనే రాష్ట్ర రాజకీయాలను తన చేతులలోనే పుంచుకొన దలచారు. అందుకు తగిన వ్యూహాన్ని వన్నారు.

రాష్ట్రంలో తనకు ప్రత్యర్థిగా నిలవగలిగిన వ్యక్తి శ్రీ అల్లూరి. పైగా ఆయన అఖిల భారత కాంగ్రెసు కార్యదర్శి. కనక ఆయన ఆట కట్టించే ఏర్పాట్లు ముందుగా యోచించారు. అందులో మొదటి ఏర్పాటు సోషలిస్టుగా వుంటున్న శ్రీ పి. వి. జి. రాజును కాంగ్రెసులో చేర్చుకొనడం. విజయనగరం రాజును, జిమ్మూరు రాజుకు (అల్లూరి) పోటీగా పెంచడంవారు. కాని రాజకీయ చర్యలకు కల విజయనగరరాజు ఆశించినట్లుగా అదిలో వ్యవహరించలేదు. కాని, చివరకు అనుకున్న ప్రకారం తన అవసరం తీర్చారు. రెండవ ఏర్పాటు. అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా వెదులున్నప్పటికీ, పట్టుదలగా జిల్లా పరిషత్తులకు అధ్యక్షుల ఎన్నికలు జరిపించారు. తాను కోరుకున్నవారిని జిల్లా నాయకులుగా నిలిపారు. ఇలా అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవిని స్వీకరిస్తూనే, రాష్ట్రం, జిల్లా స్థాయిలో కొత్త శక్తులను పెంపొందిజేశారు శ్రీ సంజీవరెడ్డి. చివరకు ఆ శక్తులే, రెండు సంవత్సరాల అసంతరం తిరిగి ముఖ్యమంత్రి పదవిని శ్రీ సంజీవరెడ్డి స్వీకరించడానికి మార్గాన్ని సుగమం చేశాయి.

జిల్లా స్థాయిలో కొత్త నాయకులను సృష్టించారు కనక, వారి ద్వారా తాను కోరిన వారిని ముఖ్యమంత్రిగావుంచి, “పాదకా పట్టాభిషేకం” చేయించా లని శ్రీ సంజీవరెడ్డి చేసిన ప్రయత్నాలు ఫలించలేదు. అందుకు కొంత వ్యవధి అవసరమైంది. దానికి అనువుగా శ్రీ సంజీవరెడ్డిని ఇంకా కొంతకాలం ముఖ్య మంత్రిగా వుంచాలనే నన్నావోలు జరిగాయి. కాంగ్రెసు శాసనసభా పక్షంలో ఇందుకు తీర్మానం శ్రీ సంజీవరెడ్డి అంగీకారమీదనే జరిగింది. ఆ తీర్మానమే శ్రీ సంజీవరెడ్డి సంగీతస్థితిని నవ్వులపాలు చేసింది. చివరకు తప్పనిసరిగా అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవిని స్వీకరించడానికి శ్రీ సంజీవరెడ్డి వెళ్ల వలసివచ్చింది.

రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి పదవికి తానుగా ఎవరిని పేరును శ్రీ సంజీవరెడ్డి సూచించకుండావుంటే బాగుండేది. అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవిని స్వీకరిస్తున్నవారికి అలాంటి విశాలదృష్టి వుండడం సహజం. ఫలానావారు తగరు, ఫలానావారు తగుదురు అంటూ పేర్లు పెట్టుకుండా, పార్టీ నిర్ణయానికి, అవసర మైతే పార్టీలో పోటీకి వదిలిపెట్టివుంటే, రాజకీయ పరిణామాలు మరొక రకంగా వుండేవి. అది ప్రజాస్వామ్య పద్ధతి అనిపించుకొనేది. కాని ముఖ్యమంత్రిగా అల్లూరి తగదనో, శ్రీ బహ్మనందరెడ్డి తగవనో, శ్రీ కె. వి. రంగారెడ్డి ఎందుకు కాకూడ దనో అంటూ పార్టీ నాయకుని ఎన్నిక వ్యవహారాన్ని ఆయన క్లిష్టం చేశారు. శ్రీ సంజీవరెడ్డివల్ల వ్యతిరేకతకం వారందరూ చివరకు ఒక్కడపాగా విజృంభించారు. శ్రీ అల్లూరిని ముఖ్యమంత్రిగా సూచించారు. కాని శ్రీ సంజీవరెడ్డి అందుకు అంగీకరించలేదు. ముఖ్యమంత్రిగా తన స్థానాన్ని శ్రీ అల్లూరి ఆక్రమిస్తే, తన కీక రాష్ట్రంలో స్థానం లేకుండా చేస్తాడన్న నమ్మకం ఆయనకువుంది. అఖిల భారత స్థాయిలో తనకు వుండగల స్థానం సంగతి కూడా శ్రీ సంజీవరెడ్డికి తెలుసు. కనకనే పెద్ద పదవిలోకి పోతున్నా, చూపు మార్గం స్వస్థలమీదనే వుంచారు. అల్లూరినికాదంటూ, రాజీగా శ్రీ సంజీవయ్య ముఖ్యమంత్రిగా వుండడానికి అంగీక రించారు. ఆ విధంగా అప్పటికి అల్లూరిని ముఖ్యమంత్రి కాకుండా చేశారు శ్రీ సంజీ వరెడ్డి. ముఖ్యమంత్రి ఎదవిలో శ్రీ సంజీవయ్యవున్నా, శ్రీ అల్లూరి ప్రధాన కథా నాయకుడుగా మార్పు చెందారు.

శ్రీ సంజీవరెడ్డి అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవిని స్వీకరించినా, ఆయన మనస్సు రాష్ట్ర రాజకీయాలలోనే లగ్నమైవుంది. తను ఉన్నత పదవిలో వున్నా, ఆ పదవికంటే శాసన సభ్యత్వమే మిన్న అని భావించారు. కాంగ్రెసు సంస్థలో పదవులు నిర్వహించేవారు శాసన సభ పదవులు వదులు కొనాలనే నిబంధనవుంది. ప్రచోదక కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగావుండి శ్రీ అల్లూరి, శ్రీ నరోత్తమరెడ్డిగార్లు రాజ్యసభ సభ్యత్వాలకు రాజీనామా చేశారు. కాని, శ్రీ సంజీవరెడ్డి మాత్రం చివరి

వనకు ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసన సభలో కాళహస్తి ప్రతినిధిగాకే పుష్కరం. పెద్ద వన విలోపునా, ఆయన చూపిన చిన్నబుద్ధి ఇది.

అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా వెయ్యేన్ను శ్రీ సంజీవరెడ్డికి రాష్ట్ర కాంగ్రెసుపార్టీలోని స్థితిగతులు, దానిలోని ప్రముఖుల రోపాలు, యజ్ఞాన తలుపులాగా తెలుసు. కనకనే ముఖ్యమంత్రిగావుండి, వారిని ఎంతగా కట్టు దిబ్బాలో పుంచాలో కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా పురుషుడు కూడా, సుంట్ల శ్రీమి సుకుంసం, అంతకంటే ఎక్కువ కట్టు దిబ్బాలో వారిని సుంచకుంసింది. కానీ, ఆయన ఆ పని చేయలేదు. అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షుల పదవిని ఆంధ్ర రాజకీయాలకు కల్లోలపరచడానికి వినియోగించారు. ఆంధ్ర రాష్ట్ర నిర్మాణ సమయంలో ఆంధ్ర కాంగ్రెసుకు వీనిధంగా రాయలసీమ అవసరాలకు వినియోగించారో, అఖిల భారత కాంగ్రెసుకు కూడా తన రాష్ట్ర నాయకత్వపాతకము ఉపయోగించారు. అనువుగా 1962 ఎన్నికల అనంతరం పరిణామాలు ఈ విధానాన్ని ధృవపరచాయి.

శ్రీ సంజీవరెడ్డి అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా వెళ్ళిన తర్వాత శ్రీ సంజీవయ్య మంత్రివర్గ నిర్మాణంలో తనదా కనిపించలేదు. చలుగురూ అనుకున్నవారే మంత్రులుగా వచ్చారు. అజ్ఞాతవాసంతోపున్న శ్రీ పల్లంరాజు శ్రీ చంద్రమౌళి, శ్రీ ఎ. సి. సుబ్బారెడ్డి ప్రభువులు, కొర్రగా కాంగ్రెసులో చేరిన శ్రీ పి. వి. జి. రాజు కూడా మంత్రిగా గలిగారు. మొత్తంమీద సంజీవయ్య హయాంలో రాజకీయాల నడక పక్కంగానే ప్రారంభమైన దనుకున్నారు. శ్రీ సంజీవరెడ్డి ద్వారా వచ్చిన అసంతృప్తి తొలగిపోయిందని భావించారు.

తెలంగాణకు ఉపముఖ్యమంత్రి పదవిని పునరుద్ధరించి శ్రీ కె. వి. రంగారెడ్డికి దానిని ఇచ్చారు. ఇందులో తెలంగాణాను సంతృప్తి సరచామనే వ్యూహం పుండవచ్చు. కాని నాలుగేళ్లనాడు విస్మరించిన పదవిని పునరుద్ధరించడంలో దూరదృష్టి లేదనిపించింది. అంతకంటే పెద్దమనుష్యుల ఒడంబడిక ప్రకారం తెలంగాణాకు ఆరవ మంత్రి పదవిని ఆనాడే శ్రీ జె. వి. నరసింహరావుపంటివారికి ఇచ్చి

పుంటే ఆ రచ్చాన ప్రమాదాలకు కుంజితము; మంత్రివరం విమర్శనలకు వచ్చేదికాదు.

ప్రజ్వే కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా శ్రీ పి.వి. రంగారెడ్డిని శ్రీ నూకల సరోజమ్మరెడ్డి పక్కనగా ఎన్నిక చేసుకొనడంలో రాజకీయాలలో కొత్త రచనలు బయలుపడాయి. తెలంగాణకు ప్రజ్వే కాంగ్రెసు అధ్యక్షుల పదవి అంటూ శ్రీ అయ్యారి చేసిన వాదన సర్కారు ఉద్బోధనల సులభమైన చెప్పింది. ఆ వాడు రాయంగోడు వాయకులకు పెంచి, అగ్గాయం చేశాడు. ఈ వాడు తెలంగాణాకు పెంచి, తమ స్వప్రయోజనాలు చూపకుండా, సర్కారులలో పిగిలి పుచ్చ నాయకులకు అవకాశం తగ్గిస్తున్నారనే విమర్శలు శ్రీ అయ్యారి గురి అయ్యాయి. వీరే తెలంగాణాలో కూడా తమ ప్రయోజన ప్రజ్వే కాంగ్రెసు అధ్యక్షులయ్యాడనే నెర్రపత్తి, సందోషం కనిపించదు. శ్రీ నూకల రామచంద్రారెడ్డి మంత్రి అయిన తర్వాత, ఆయన నడకలు శ్రీ సరోజమ్మరెడ్డికి ప్రజ్వే కాంగ్రెసు అధ్యక్షునిగా చేయాలో అన్న ప్రయత్నం చేశాడని చెప్పింది. ఇలా ప్రశ్నించిన వారిలో శ్రీ వి. జి. రాజు, శ్రీ కె. వి. రంగారెడ్డి, శ్రీ జె. వి. నరసింహరావుపంటి తెలంగాణ ప్రముఖ నాయకులు అందరూ పున్నారు. సంజీవరెడ్డి హయాంలో నూకల వారికి ప్రాధాన్యమివ్వలేదు. సంజీవయ్య హయాంలో వారికి ప్రాధాన్య మివ్వడంతో, తెలంగాణ రాజకీయాలలో సంజీవరెడ్డి చేసిన రమ్యంను, మరొక రూపంలో అయ్యారి కూడా చేస్తున్నాడనే నింద వచ్చింది. అది సర్కారు జిల్లాలో కేంద్రీ కృతమైంది.

అదీకాక సంజీవయ్య మంత్రివర్గంలో చూర్నుగోదావరి (ఇద్దరు మంత్రులు) గుంటూరు (ఇద్దరు మంత్రులు), కర్నూలు (ఇద్దరు మంత్రులు) రాజకీయ ప్రాంతం, ప్రాచీనీధ్యం కొత్త పరిణామాలు రెప్పింది. సంజీవయ్య మంత్రి వర్గాన్ని వ్యతిరేకించే శక్తులు కూడా ఈ జిల్లాలనుండి, ఈ జిల్లాలమీద ఆధార పడుతూ విస్మరించిన కృష్ణా, చిత్తూరు జిల్లా అనుంచి పెరిగాయి. కాని వెంటనే పొంగలేదు. ఇవా పదవులు రాక కక్షను పెంచుకున్నవారు, పదవులు

K. ORR & COMPANY 40, CHINNATHAMBI STREET, MADRAS-1.

Telephone : 23019 & 23526

Telegram : 'PRESUNDRY'

STOCKISTS:

PRINTING INKS
QUALITY PAPERS
GERMAN LITHOPLATES
GERMAN PROCESS ZINC SHEETS
POLYETHYLENE TUBES, SHEETS & BAGS
"K. G." ZIP FASTNERS
"GRIPEX" STATIONERY PRODUCTS

INDENTING AGENTS :

PRINTING MACHINERY
PAPER
MATCH CHEMICALS
PRINTERS SUNDRIES

పొంది అనుభూతి నొందినారు, సమయంకోసం పొందివున్నారు. ఇలాంటివారు దీక్ష ఒక ప్రాంతంలోను, ఇంకొక ప్రాంతంలోనూ వ్యాప్తి చెందుతూ వున్నాయి.

ఈ పరిస్థితులలోనే ప్రజల కౌగిట ఎన్నికల సంఘ విరూపా సమస్య వచ్చింది. దీనికి వికలంగా ఎన్నికలు జరుపుకోవాలనే ప్రయత్నంలో శ్రీ ఎ. సి. సుబ్బారెడ్డి విఫలమయ్యారు. ఆయన తిరుగుబాటు, మంత్రివర్గం నుంచి నిష్క్రమణ, పొందివున్న వర్గాలకు ఒక నాయకత్వాన్ని ఇచ్చాయి. తగ్గదా వడదానికి తగిన సాహసాన్ని చూపాయి. నిజానికి ఇది సంస్థ స్థాయిలో జరగవలసిన వ్యవహారం. కాని, రాను చేసిన రాజీనామీ ఎ. సి. కాదన్నాడనే వైఖరిని ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నంజీ వయ్య అవలంబించడంతో ఈ చర్యలకు మంత్రివర్గ స్థాయిని అందుకున్నది. తిరిగి రాజకీయ అంశాలను ప్రారంభమైనాయి.

శ్రీ ఎ. సి. శక్తివంతుడు. స్థానపరిపాలన వ్యక్తి. ఆలోచనకంటే, ఆవేశం పోవచ్చు. స్వల్పమైన ఆధారపడి వ్యవహరించే తత్వం. కనక అందరూ తనవంటి వారే అడుగుతున్నారు వాని తప్పు పుచ్చగా ఇతరులు వినియోగించు కుంటున్నారనేది గుర్తించారు. అధికార నెల్లూరు జిల్లా నుంచి శ్రీ గోపాల రెడ్డి నాయకత్వం రాష్ట్రానికి సమకూరినంతవరకు రాష్ట్ర రాజకీయాలలో ఎ. సి. కీలకం కాలేకపోయారు. అయినా ఇతరుల కార్య సాధనకు వదులుగల కత్తిగా రూపొందారు.

ఈ ఘట్టంలోనే అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా శ్రీ నంజీవరెడ్డి రాష్ట్ర రాజకీయాలపై పీడితీ బిగించారు. ముఖ్యమంత్రిని ధిక్కరించిన ఎ. సి. ని కొలువలపై మంత్రిగా చేసినా, ఆయన పదవిలో వుండేటట్టు చేశారు. శ్రీ ఎ. సి. అప్పీలును స్వీకరించి, వ్యవహారాన్ని పార్లమెంటరీ, సంప్రదాయాలకు వ్యతిరేకం, కాంగ్రెసు ప్రతిష్ఠకు విరుద్ధం అయినా, స్వరాష్ట్రంలో కాంగ్రెసు రాజకీయాలను రచ్చరచ్చపెట్టారు. అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షుని హోదాలోవున్న శ్రీ నంజీవరెడ్డి ఇలా తనకు అనుసరమైన రాజకీయముడిగుండాన్ని రాష్ట్రంలో సృష్టించడానికి అంగీకరించింది కాంగ్రెసు అధిష్టానవర్గం.

శ్రీ ఎ. సి. కి మంత్రిపదవిపోయింది. సంజీవయ్య మంత్రివర్గంలో తిరిగి పదవి లభ్యంకాని పరిస్థితులు ఆయనను చుట్టు ముట్టాయి. పార్టీలో వుండి, సాలక వర్గానికి వ్యతిరేక శక్తిగా నిలవకతప్పని పరిస్థితులను సృష్టించు కున్నారు శ్రీ ఎ. సి. సుబ్బారెడ్డి. అక్కడితో ఆ పరిణామాన్ని ఆపలేదు. అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులు కాంగ్రెసు ఎలక్షన్ కమిటీ ఎన్నికను నిబంధనావల ప్రకారం జరగలేదన్న సాకుతో రద్దు చేయించారు. కొత్తగా ఎలక్షన్ కమిటీ ఎన్నికను జరిపించమని పైనుంచి ఆదేశాలు పంపారు. రాష్ట్రం నలు మూలలా పొందివున్న శక్తుల కేంద్రీకరణకు ఇది సదవకాశాన్ని ఇచ్చింది. ఎ. సి. ఉదంతంతో పెరిగిన ఉద్దేశాలు చల్లారేవరకు ఈ ఎన్నికను వాయిదాపెసివుంటే, పరిణామాలు మరొక రకంగా వుండేవి. కాని, అవి మరొక రకంగా కానడం అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులకు అయ్యింది.

ఈ లోగానే రాజధాని రాజకీయాలు కొత్తరూపాన్ని ధరించాయి. హైదరాబాదు—సికిందరాబాదు నగరానికి వెళ్ళినంతో మునిసిపల్ ఎన్నికలు జరపవలసి వచ్చింది. దీనికి మంత్రి శ్రీ పి. వి. జి. రాజా అధ్యక్షతను సివిక్ బోర్డు ఏర్పడింది. మునిసిపల్ ఎన్నికలకు అభ్యర్థుల నిర్ణయంలో తెలంగాణా ప్రముఖులు శ్రీ పి. బి. రాజా, శ్రీ జె. వి. నరసింగరావులు, ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడుగావున్న శ్రీ నరేంద్రమరెడ్డి తగ్గదా వడ్డారు. సివిక్ బోర్డు సూచించిన పేర్లు కొన్ని ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడు మార్పు చేయడంతో పి. వి. జి. రాజా—నరేంద్రమరెడ్డి వివాదం హెచ్చింది. ఈవిధంగా తెలంగాణాలో జె. వి.—పి. బి.—పి. వి. జీలు ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడు శ్రీ నరేంద్రమరెడ్డికి వ్యతిరేకంగా చేతులు కలిపే వాటికి ఎలక్షన్ కమిటీ రద్దు వ్యవహారాన్ని వివాదాంశంగా అందజేశారు అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధిష్టానవర్గం.

శ్రీ ఎ. సి. ద్వారా వచ్చిన వివాదంకంటే తెలంగాణాలో ఏర్పడిన అసంతృప్తి రాజకీయ వాతావరణాన్ని కలుషితం చేసింది. తెలంగాణావారే తెలంగాణా ప్రతినిధిగావున్న ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడు శ్రీ నరేంద్రమరెడ్డి మీద ఘటనలు తీరాయి. పార్లమెంటు రాయలసీమలో అంతవరకు పొందివున్న స్వతికి

శక్తులన్నీ ఒక దశా విజృంభించాయి. తెలంగాణామీద అతిగా మొగ్గిన అల్లాది వ్యూహాలు విఫలమైనాయి. కాంగ్రెసు సంస్థా స్థాయిలో ఆయన బలహీనుడని ఎలక్షన్ కమిటీ ఎన్నికల పోటీరుజువు చేసింది. ఆ విధంగా అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షుల తక్షణ లక్ష్యం వెరవేరింది.

ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవికి శ్రీ నరేంద్రమరెడ్డి రాజీనామా చేశారు. ఉభయాల మధ్య రాజీనామా శ్రీ మల్లిపూడి వల్లంరాజు అధ్యక్ష పదవిని స్వీకరించారు. ఆయన పార్లమెంటులో జాతీయ వాదానికి ప్రతినిధి. కాకులతీరిన పుద్గ కాంగ్రెసు నాయకులు. ఆయనను ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవికి రప్పించడంలో శ్రీ నంజీవరెడ్డి విజయాన్ని సాధించారు. సంస్థలో రెండవ రాష్ట్ర కాంగ్రెసు సంఘం, రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం తనకు అనువైనవిగా చేసుకోగలిగారు. సంస్థ స్థాయిలో అల్లాది అవజయాన్ని ధృవపరచారు.

ఇక మంత్రివర్గ స్థాయిలో వ్యూహాలు ప్రారంభమైనాయి. ఎ. సి. ని బయటికి పంపిన ఖాళీ ఒకటి. శ్రీ వల్లంరాజు రాజీనామా చేసిన ఖాళీ రెండవది. ఈ రెండు ఖాళీలు మంత్రివర్గంలో భర్తీ చేయడమనే సమస్య మిగిలింది. అందుకోసం రాజీనామాలోచనలు సాగాయి. రాష్ట్ర స్థాయినిపున్న నాయకులకు మంత్రి పదవులు స్వీకరించడం ఇష్టం. కాని అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షుని లకు అది ఇష్టంలేదు. కనక ఎవ్వరిని తీసుకోవాలి. ఎందరిని తీసుకోవాలనే దాని మీద సుదీర్ఘ సమాలోచనలు, అంతులేని వాదోపవాదాలు సాగాయి. చివరకు పుదా ప్రయాసేకాని, కుదిరిన పరిష్కారంలేదు. కాని ఈ సందర్భంలో కూడా శ్రీ అల్లాది తనవ్యూహం మార్పుకొనక రాజకీయంగా నష్టపోయారు. 'బలవంతుడు వాకేమనే, ధోరణిలో వ్యవహరించారు. పార్టీలో తనకు తగ్గిన బలాన్ని చూచుకోలేదు. ప్రత్యర్థుల బలహీనతను, పదవులపట్లగల ప్రలోభాన్ని అనరాగా చేసుకొని, వారిని చిల్లాలని ప్రయత్నించారు. నిఫలమైనారు. మొత్తానికి మంత్రివర్గ స్థాయిలో ప్రతిష్టంబన యథాతథంగా కొనసాగింది. అలా కాకుండా అప్పుడే ఇద్దరిని మంత్రివర్గంలోకి తీసుకుంటే, ఆ తరువాత పరిణామాలు మరొక రకంగా వుండేవి.

కాని కాలం కూడా కలిసి రాలేదు. 1962 ఎన్నికలు దగ్గర వడ్డాయి. అందరూ ఎన్నికలకు సిద్ధపడవలసివచ్చింది. అప్పుడే అందరి బలహీనతలు బయటపడ్డాయి. ఎన్నికల అనంతరం కొత్త ముఖ్యమంత్రి ఎవ్వరనే యోచనలు ప్రారంభమైనాయి. అందరి వ్యూహాలకు, అది కీలకంగా తయారైంది. ఎవ్వరికి వారు జాతకాలు చూపించుకున్నారు. ఎవ్వరి ఎత్తులు వారు వేశారు. అప్పటినుంచే రంగంమీదికి వచ్చారు ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నంజీవయ్య.

శ్రీ నంజీవయ్య పేరుకు ముఖ్యమంత్రికాని, అనలు ముఖ్యమంత్రి శ్రీ అల్లాది అనే ప్రతిటి అంతవరకూవుంది. కాంగ్రెసుసంస్థ వ్యవహారాలలోకాని, మంత్రివర్గ నిర్మాణ సమస్యలలోకాని, అది నిజమనిపించింది. అల్లాది వ్యూహాలు విఫలం కావడంలోపాలు శ్రీ నంజీవయ్య బలపడుతూ వచ్చారు. నరసింహా, సజ్జు మడు అనిపించుకున్నారు. అల్లాది చేతిలో కీలుబొమ్మ కాదన్న నమ్మకం కలిగించారు. సందర్భం, సమయంవస్తే స్వతంత్రించి, వ్యవహరించగలడని, తన సత్తా చూపగలడని ఆచరణలో నిరూపించుకున్నారు. దీనితో అల్లాది—నంజీవయ్యల వికాభిప్రాయం లేదన్న వాతావరణం ఏర్పడింది. శ్రీ నంజీవయ్య స్వతంత్ర శక్తిగా నిలబడ్డారు.

శ్రీ నంజీవయ్య స్వతహాగా వరుకుగల మనిషి. కాని, జన్మించినది హరిజన కుటుంబంలో. యుక్త వయస్సు వచ్చేవరకు అనుభవించింది అష్ట కష్టాలను. అదృష్టం అంటూ అబ్బింది రాజాజీ పుణ్యమా అని. వరసగా రాజాజీ, ప్రకాశం, గోపాలరెడ్డి, నంజీవరెడ్డి మంత్రివర్గంలో పదేళ్లు మంత్రిగావున్నా, ఆయన ఎంతగా నిపురుకప్పిన బిచ్చి ఎంతోమందికి తెలియదు. ఆయన ప్రతిభ పది మందికి తెలిసే అవకాశం లభించలేదు. జన్మతహావున్న బలహీనతవల్ల తనకు తానుగా ఆయన రాజకీయాలలో పైకి రావడానికి అవసరమైనట్లుగా ముందడుగు వేయలేకపోయారు.

ఆయనకు రాష్ట్ర కాంగ్రెసు నాయకుడనిపించుకొనే అవకాశం ఆంధ్ర ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవిని శ్రీ పీడతల రంగారెడ్డి నుంచి పొందే పరిస్థితు

ంతో లభించింది. ఆయన దానిని వలదన్నాడు. మంత్రి సమీక్షా సందర్భానికి వెళ్ళి వచ్చాడు. ఇది ఆయన బుద్ధివంతగా అప్పుడు భావించారు.

బహుశా ఆ అవకాశాన్ని వదలనందునే కాదోలా, అల్లూరి—సీలం మధ్య రాజీగా ముఖ్యమంత్రి కాగిరిగారు. ఆ పదవి వచ్చినంత మాత్రాన ఆయన తన పద్ధతి మార్చుకోలేదు. రాజకీయాలకు తెరవెనుకనే పుంటూ వచ్చారు. స్వశక్తి తెలుసుకొనక, పరిస్థితుల ప్రభావం గుర్తించినవాడు కనక, అనుకూలు డకు, వ్యతిరేకులకు సమానమైన అవకాశం ముఖ్యమంత్రిగా ఇచ్చారు. అందరికీ వినియోగపడ్డారు. అందరినీ అక్కర్లించారు. అది ఆయన చేతిలోపున్న పరిణామాలకు సాక్ష్యమైంది. కాని ఆ పదవి పదిలంగా పుండాలంటే, తాజీయమైన శక్తి మరికొంత కావాలి. దానిని ఆయన సంపాదించుకొనడం ఆయనను పెద్ద చేపవారిలే ఇష్టంలేకపోయింది. అవతలివారి మలకనతోపాటు, ఇవలివారి సిగ్గుకొద్దీన కూడా పెరిగింది. చివరకు వారూ—సీరూ కలిసి వద్యవ్యాపం పన్నుకుంటూ వచ్చారు.

1962 ఎన్నికలకు కాంగ్రెసు అభ్యర్థం నిర్ణయంలో ఈ కొత్త పరిణామం బయటపడింది. రాష్ట్ర స్థాయిని రాజీగా కాంగ్రెసు అభ్యర్థం జాబితాను తయారు చేశారు. అందులో అల్లూరి—బ్రహ్మానందరెడ్డి—ప్రముఖపాత్ర వహించారు. ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా శ్రీ పల్లంరాజు మధ్యవర్తిత్వం నెరపారు. రాష్ట్ర ఎన్నికలసంఘంనుంచి కాంగ్రెసు అభ్యర్థం జాబితా బయటకు రావడంతోనే శ్రీ సంజీవయ్యను త్రోసివేశారన్నారు. అంతేకాదు. అల్లూరి—సంజీవరెడ్డి తిరిగి కలిసిపోయారనే ప్రచారం సాగింది.

ఈ దశలోనే శ్రీ సంజీవయ్య విజృంభించారు. రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం జాబితాకు సవరణ పెట్టారు. స్వశక్తి మీద ఆధారపడి, అఖిల భారత కాంగ్రెసు సంఘానికి అప్పీలు చేశారు. అక్కడితో అంతమైనవాయి ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ లోని అంతర్భాగాలు. అక్కడినుంచి ప్రారంభమైనవాయి కాంగ్రెసు అధిష్ఠానవర్గం ఆదేశాలు:

కాంగ్రెసు అధిష్ఠానవర్గం అంటే, ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెసు వ్యవహారాలకు సంబంధించినంతవరకు అధ్యక్షులు శ్రీ సంజీవరెడ్డి. అది ఆయన స్వంత రాష్ట్రం. కనక ఆయనమాట కావడం సంప్రదాయ విరుద్ధం. అందువల్ల దాని వ్యవహారాలు ఆయన అధీష్టం ప్రకారం జరగాలి. ఆయనలో విశ్వాభిమానం లేవంటే, ఆయన మూతాతత్వంతో వ్యవహరిస్తున్నాడంటే, అది ఆ రాష్ట్రం యరదృష్టం. అదీకాక, అక్కడివారిలో పూర్వం ప్రకాశించివలసే ఆయన మొదటినుంచి చెబుతున్నారు. తాను లేనప్పుడు తన రాష్ట్రంలో తగవాలి తప్ప వని. తాను కోరుకుంటున్నది కేంద్రంలో పదవులనుకాక, స్వరాష్ట్రంలో పెద్ద రికార్డు మాత్రమే. కేంద్రానికి చేరిన పెద్దలలో ఇలా అవేవారు ఎందరూ ఉన్నారు? అదీ అధిష్ఠానవర్గంలోని వారవరంగా. అది అక్కడి రాజకీయాలు.

అంతేకాదు. అక్కడి రాజకీయాలు మరికొన్ని పున్నాయి. అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్ష వదలి అంటే చివ్విదికాదు. కాంగ్రెసు సంస్థకు దేశంలోపున్న చరిత్ర చుట్టూ అది చాలా ఉన్నతమైన పదవి. ఆ పదవిని నిర్వహించినవారు అఖిల భారత నాయకుల శ్రేణికి చెందుతారు. అలాగే చెల్లుతారు. కాని దేశానికి స్వాతంత్ర్యం సేద్దించిన పిమ్మట ఆ పదవికి ఆ సంప్రదాయం తప్పింది. అచార్య కృపలానీ, శ్రీ పురుషోత్తం దాస్ టాండన్, శ్రీయుతులు ఎన్. థేబర్, శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీలు ఈ పదవిని నిర్వహించారు. అంతరంగికమైన కారణాలవల్ల ఆ పదవులనుంచి తప్పుకున్నారు. ఆ తర్వాత తర్వాత మరొక పదవిని స్వీకరించలేక పోయారు. అందుకు సంబంధించిన సమస్య వారివల్ల కాంగ్రెసు అధిష్ఠాన వర్గానికి ఉప్పెత్తిలేదు.

కాని శ్రీ సంజీవరెడ్డిగారి విషయంలో అలా జరగలేదు. ఆయన వారికొక సమస్యగా నిలిచారు. అయితే ఆయనను కాంగ్రెసు అధిష్ఠానవర్గంచారు తమ సమస్యకాక, ఆంధ్రప్రదేశ్ సమస్యగా భావించారు. ఆంధ్రం ప్రతినిధిగా కేంద్రంలోనే పుండుకొని గౌరవించలేకపోయారు. ముఖ్యమంత్రిగా పున్నవారిని అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా తీసుకువచ్చాము కనక ముఖ్యమంత్రిగానే

గ ద చి న
తె వ్వి ది మై దు
యే ం డ్రు గా
జ లు బ ల తు
బొ వ్వు ల తు
చా ర ల తు
క మ్మ త మై క
ని వా ర జ
పా ర క మ్మ
లి టి ల్స్
టోరియంటల్
బామ్

కా మ క
మొ బో మ లు
కో త లు, పు ం డ్రు
కా లు బొ వ్వు ల త

జ ర్మె క్స్
కో కో పి కో
చే రి న ది

తిరిగి ఆంధ్రప్రదేశ్కు సంపాదనే నిర్ణయానికి వచ్చారు. అది అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడవని నిర్వహించినవారిని గౌరవించడం అవునో కాదో వారికే తెలియాలి. ఆంధ్రులకు సంబంధించినంతవరకు అదెన్నటికీ గౌరవించడం మూలం కాబోదు.

శ్రీ సంజీవరెడ్డి ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెసు ముఖ్యమంత్రిగా తిరిగి రాకూడదని ఎవ్వరూ అనరు. కాని, అలా రాదలచినవారు అనుసరించవలసిన పద్ధతులు కొన్ని వున్నాయి. మనది ప్రజాస్వామిక వ్యవస్థ అని భావించినప్పుడు ఆ పద్ధతులను అనుసరించడం భావ్యం. కాని కాంగ్రెసు అధిష్ఠానవర్గం ఆనవి కూడా చేయలేదు. పైగా కాంగ్రెసు చరిత్రతో కొత్త సంప్రదాయాన్ని సృష్టించింది. కాంగ్రెసు అధ్యక్షులు శాసన సభ్యులుగా వుండడమే ఆపూర్వమనుకుంటే, కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడు శాసన సభకు పోటీ చేయడానికి కూడా అంగీకరించి, ఆశ్చర్యం కలిగించారు. ఇలా చేయవలసిన అవసరం ఏమిటనిపించారు. అవును. ఇందులో ఎవరి అవసరాలు ఎలాంటివో ఆంధ్ర ప్రజలకు తెలియక పోలేదు.

అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా శ్రీ సంజీవరెడ్డి, మరి ఎనిమిది నెలలు వుండవలసిన అవసరం వున్నది. అవసరమైతే, మరొకదఫా ఆయననే అధ్యక్షులుగా ఎన్నుకొనడానికి అర్హులైతే, కాని, కాంగ్రెసు అధిష్ఠాన వర్గానికి అలాంటి యోచనలు కలగలేదు. ఆయనను తమ మధ్య వుంచుకొనే అవసరమూ కనిపించ లేదు.

శ్రీ సంజీవరెడ్డిని గురించి ఇంత సున్నితమైన అభిప్రాయాలు కాంగ్రెసు అధిష్ఠానవర్గానికి వున్నప్పుడు, పట్నా కాంగ్రెసు మహాసభలోనే కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా ఆయనకు పీఠోలు చెప్పవలసింది. మాజీ—కాంగ్రెసు అధ్యక్షుని హోదాలో శాసన సభకు పోటీ చేయనివ్వవలసింది. అందరు శాసన సభ్యులకు వలసే, పార్టీ నాయకులకైనా పోటీ చేసే అవకాశాన్ని ఇవ్వవలసింది. కాని కాంగ్రెసు అధిష్ఠానవర్గానికి అలా చేయవలసిన అవసరం కనిపించలేదు. పైగా అంతకు విరుద్ధమైనవిధంగా వ్యవహరించింది. “కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడు పార్టీ నాయకత్వం స్వీకరించదలచినప్పుడూ, ఏకగ్రీవంగా ఎన్నుకోకపోవడం అపవచ్యం” అనే వాదన చేసింది. అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షుని హోదాలో శ్రీ సంజీవరెడ్డి ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభా కాంగ్రెసు పక్షం నాయకుడుగా ఏకగ్రీవంగా ఎన్నికయ్యే వాతావరణాన్ని సృష్టించింది.

ఇందులో రాజకీయమైన ఒక నిశ్చయాన్ని కూడా కాంగ్రెసు అధిష్ఠానవర్గం గుర్తించలేదు. అవతల ఇంతవరకు ముఖ్యమంత్రిగా వున్న శ్రీ సంజీవయ్య పారి జనుడు. గాంధీజీ ఆశించిన విధంగా పారిజనుని పట్టుం కట్టారని ఆంధ్రప్రదేశ్కు తీర్తి తెచ్చినవాడు. పిద్దాంతరీత్యా కాంగ్రెసు సంస్థ ప్రతిష్ఠను పెంచినవాడు. అలాంటి ప్రసిద్ధి తెచ్చిన రాజకీయ ప్రయోజనాన్ని కూడా ఆంధ్రప్రదేశ్లో కాంగ్రెసు అధిష్ఠానవర్గం తోసిరాజున్నది. “రెడ్డి వచ్చే మొదలాడు” అన్న పామ తను నిజం చేసింది. రాజకీయంగా అప్రతిష్ఠ తెచ్చుకుంది. ముఖ్యమంత్రిగా వచ్చిన తర్వాత శ్రీ సంజీవరెడ్డి తన మంత్రివర్గ విర్మాణంలో చూపిన దృక్పథం ద్వారా ఈ ప్రతిష్ఠను ఇంకా పెంచారు.

మరి, ఆంధ్ర కాంగ్రెసు నాయకులకు ఈ సంగతులు తెలియవా, రాష్ట్రం పంగలి సందర్భాలు అధిష్ఠానవర్గానికి చెప్పలేకపోయారా అని ఆలోచిస్తే, ఇన్నీ వారికి తెలిసినా, తెలియనట్లేనని భావించాలి. అంతా అయిపోయిందని అస్త్ర వ్యూహం చేయడం రాజకీయంకాదు. కనక అడవలసిన నాలుకలు అన్నీ ఆడడం, ఆడించడం ముఖ్యం. అప్పుడుకాని, రాజకీయం రసవత్పరంగా రక్తి కట్టరు. సందర్భానుసారంగా ముక్తి లభించదు.

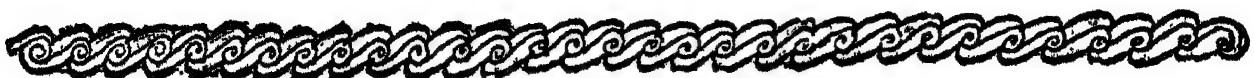
ఇందులో మొదటి నాలుకం ఆడింది అల్లూరి—పక్షం ద్వయం. వీ రిద్దరి బలం సర్కారు జిల్లాలలో కేంద్రీకరించబడివుంది. వేర్వేరుగాచూస్తే అప్పటి పరిస్థితులలో ఇద్దరూ బలహీనులే. కాని కలిసివుంటే బలదర్శం కనిపిస్తుంది. అందుకే ఒకరికి ఒకరు ఆసరగా వుంటూ వచ్చారు. స్వయంకృతావధానం చేశారు. శ్రీ సంజీవయ్యను బలహీన పరచారు. తాము బలహీనులయ్యాము. చివరకు ఎవరికివారే యమునాతీరే అనిపించారు.

రెండవ నాలుకం ఆడింది కాంగ్రెసు అధిష్ఠానవర్గం. సంజీవయ్య పాలన పాగిన రెండేళ్లు, కాంగ్రెసు అధ్యక్షుని పాక్షిక ప్రసవనకు అధిష్ఠానవర్గం ఆమోద ముద్ర వేసింది. సామరస్య సాధనకు వరైన ప్రయత్నమే చేయలేదు. పైగా శ్రీ సంజీవరెడ్డి వస్తేనేకాని, మీ రాష్ట్ర వ్యవహారాలు సవ్యంగా నడవవనే తీర్పు చెప్పింది.

తీర్పు చెప్పవలసిన జడ్జి ముందుగానే ఒక నిర్ణయానికి వచ్చివున్నప్పుడు న్యాయమేలా జరుగుతుంది? అందువల్ల 1962 ఎన్నికలకు కాంగ్రెసు అభ్యర్థుల నిర్ణయంలో సుమారు 80 మందిని ఏకపక్షంగా స్థిరపరచింది. రాష్ట్ర స్థాయిని సమ్మె కృతంతో సిఫారసు చేసిన జాబితాను చిందర వందర చేసింది. కేవలం శ్రీ సంజీవరెడ్డిని ముఖ్యమంత్రి చేయాలన్న తలంపుతో అభ్యర్థులను ఖరారు చేసింది. రాజకీయమైన ఆశతో వ్యవహరించిన రాష్ట్ర నాయకులందరికీ శృంగభంగం కలిగింది.

అయితే మనది ప్రజాస్వామిక వ్యవస్థ. అధిష్ఠానవర్గం అనేది “కనిష్ఠ వర్గం”గా వ్యవహరించడాన్ని బ్రతకనేర్చిన రాష్ట్ర నాయకులు సహించినా జరుగుతున్నది సార్వత్రిక ఎన్నికలు కనుక, తాలూకా, జిల్లా స్థాయిలోని కాంగ్రెసు వారు అంగీకరించలేకపోయారు. దాదాపు నూరుమంది ఎదురు తిరిగి వ్యతం త్రులుగా పోటీ చేశారు. క్రమశిక్షణ చర్యలకు గురిఅయ్యారు. తాముగా ఓడిపోయారు. తమ పార్టీని ఓడించుకున్నారు. అవిధంగా ఆంధ్రప్రదేశ్లో కాంగ్రెసు సంఘం మరొకదఫా అధిష్ఠానవర్గం ఆదేశాలకు, ఆసమర్థతకు బలిఅయి పోయింది. 1962 ఎన్నికల ఫలితంగా తిరిగి ఆంధ్రదేశంలో కమ్యూనిస్టు పెను భూతం ప్రత్యక్షమై నడనిపించారు. ఆంధ్రప్రదేశ్లో మూడవ ముఖ్యమంత్రిగా అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా శ్రీ వీలం సంజీవరెడ్డి అధికార స్వీకారం చేశారు. శ్రీ సంజీవయ్యను, శ్రీ అల్లూరిని అజ్ఞాతవాసంతోకి పంపారు.

1952 లో శ్రీ సంజీవరెడ్డి ఆంధ్ర కాంగ్రెసు సంఘం అధ్యక్షులుగా వున్నప్పుడు ఆంధ్ర జిల్లాలలో కాంగ్రెసు దెబ్బతిన్నది. అయితే అది రాయల సీమలోకంటే సర్కార్లలో హెచ్చుగా నష్టపోయింది. అది శ్రీ సంజీవరెడ్డి నాయకత్వం స్థిరపడడానికి అవకాశ మిచ్చింది. 1962 లో శ్రీ సంజీవరెడ్డి అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులు అయినప్పటికీ ఆంధ్రప్రదేశ్లో కాంగ్రెసు అనజయం పొందింది. అయితే అది సర్కార్లలోకంటే, రాయలసీమలో హెచ్చుగా జరిగింది. అయినా శ్రీ సంజీవరెడ్డి తిరిగి రాష్ట్ర నాయకత్వం చేపట్టారు. 1952 అనంతరం శ్రీ సంజీవరెడ్డి శాసనసభ్యుడు కాకుండానే, ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షుడుగా ఆంధ్ర కాంగ్రెసు శాసనసభా పక్షం నాయకుడుగా ఎన్నికై వారు. 1962 లో అఖిల భారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా, ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసన సభ్యుడుగా ఎన్నికై, ఆంధ్రప్రదేశ్ కాంగ్రెసు శాసనసభా పక్ష నాయకత్వం స్వీకరించారు. అనాడు సర్కారు జిల్లాల నాయకుల అండ దండంతో రాష్ట్ర నాయకులై వారు. ఈనాడు కాంగ్రెసు అధిష్ఠానవర్గం ఆశీర్వాదాలతో ముఖ్యమంత్రి కాగలిగారు. కనకనే అంటారు, అద్భుతంవతుణ్ణి చెడగొట్టే వారెవ్వరని. గత పదేళ్లు ఆంధ్ర రాజకీయాలలోను శ్రీ వీలం సంజీవరెడ్డికి పట్టిన అద్భుతం మరే రాష్ట్రంలోను, మరే నాయకునికి పట్టలేదు.

నన్నయభట్టు

శ్రీ జాస్తి వెంకట నరసయ్య

నన్నయభట్టు తెల్లు కవి నాథుల కందఱ కామ్యుఁడై సునం
పన్నత సంస్కృతాంధ్రములఁ బండిన భారతమాంధ్రజాతికన్
పెన్నిధిగా నొనంగి సుమపేశలమైన కవిత్వచంద్రికన్
క్రాన్నలవోలె వెల్లెడిని కోర్కులు పండగ సాహితీ దివిన్

వైదికధర్మమే జగతి పావనమైన దటంచుఁ దెల్ప న
మోదము మానసంబునను ముప్పిరి నొందగ్రవాసె నాతఁడా
సుందర సత్యమంగళ సుశోభిత భారతమాంధ్ర శారదా
నందన కల్పవృక్ష మగునా' యని నన్నుతిఁ జేయఁగా బుధుల్

సౌశీల్యంబును జక్కదిద్ది జనతా పౌభాగ్యమున్ గూర్పగా
రాశీభూత సమస్తభవ్య నియమారంభములన్ వెల్లుచున్
దేశీయంబగు సంస్కృతిన్ నరసతన్ దెల్పంగ శ్రీ భారతం
బాళాజ్యోతియుఁబోలె నొప్పు భువిలో నాంధ్రాళి భండారమై

పూవుతావియు మిళితమై పొదలునట్లు
చంద్ర చంద్రికలేకమై సాగునట్లు
తెనుగువారును నన్నయ్య దివ్యకావ్య
పఠన లనోన్య మిత్రతఁ బఱఁగుగాత.

పోతన తిక్కన కవితా
పూతుని శ్రీ నన్నయార్య పూజింతుగదా!
ఆతతలాభము రచనల
చేతలచే నాంధ్ర కిచ్చు సిద్ధుల రగుటన్.

చుకూజ భారతంగీతం నన్నయార్య పికో తరా
ఆంధ్రజాత్యభివృద్ధ్యర్థం కళాశిల్పేన పూరితం.

నన్నయభట్టు అనెడు కోయిల సారస్వతమనెడు మామిడి చెట్టునందు కూర్చొని ఆంధ్రులను ఆభ్యుదయ
మార్గమున నడిపించుటకు కళాశిల్పముతో నిండిన భారతమున గీతమును పాడెను.

భారతదేశంలో దార్శనిక చింతన

ప్రొఫెసర్ జి.కె.కె.నాథుదానందమూర్తి.

ఒకే సంస్కృతికి చెందిన వివిధ దర్శనాలకు సామాన్యమైన ప్రతిభ ఒకటి ఉంటుంది.

పాశ్చాత్య దేశాల్లో దర్శనశాస్త్రం అంటే ఏకరూపమైన భావం ఏమీలేదు. దర్శనశాస్త్రాన్ని గురించి గ్రీకులకున్న భావానికి కాంట్ కున్న భావానికి చాలా వ్యత్యాసం వుంది. అలాగే కాంట్ దార్శనిక చింతనకూ 'ఏయర్' వంటి దర్శనికుని చింతనకూ ఏమాత్రం సాదృశ్యం లేదు. అయితే, ఇరోపియన్ సంస్కృతి లోని దర్శనశాస్త్రానికి, హైందవ చైతన్య సంస్కృతులలోని దర్శన శాస్త్రానికి విలక్షణమైన స్థూల లక్షణాలకున్న ఉన్నవి. ఉదాహరణకు, జన్మనీ, ఇంటి, ప్రియస్ దేశాల్లో ఉపాసకబద్ధ దార్శనికశాస్త్రానికి బ్రిటన్, స్కాండి నేవియన్ దేశాల్లో వికసించిన దర్శనశాస్త్రానికి చాలావ్యత్యాసం ఉన్నదని మనం చెప్పవచ్చును. అయితే, నిత్యంగా దీనికి తులనాచలం ఉన్నాయి. బ్రిటన్ లో బ్రాడ్లీ, వైట్ హెడ్ లు ఉద్భవించారు; కీర్స్ గార్డ్ డెవ్ యార్కు లో ఉద్భవించాడు. అయినా, ఒక సాంప్రదాయానికి మరో సాంప్రదాయానికి వ్యత్యాసం చూపే బలం వంటిది ఒకటి ఉన్నదని భావించడంలో మరి తప్పు ఏమీలేదు. ఈ వ్యత్యాసం అనివార్యమైనది. ఎందుకంటే దార్శనిక చింతన భౌతికంలోగాక ఒకానొక భౌతిక సాంప్రదాయంలో జరుగుతుంది. ఒక దేశ భూగోళవిస్తీర్ణం, దానిలో స్థిరపడిన జాతి సాంస్కృతిక సాంప్రదాయాలూ అదే తరహా ప్రభావాన్ని కలిగి ఉంటుంది. అలాగే ఒక దేశంలోని చింతనా రీతులతోనూ, అవసరం విధానాలతోనూ ఇతర దేశ ప్రభావాలు చిరకాలం ఉండే గాథ మైన మార్పులను కలగజేస్తవి. ఒక ఉదాహరణ చూపాలంటే, కాలెరిడ్స్, కెయిర్డ్, గ్రీన్ లో ప్రవహించే జర్మను ప్రభావం సహాయం లేకుండా బ్రాడ్లీ, వైట్ హెడ్ చింతనను అర్థం చేసుకోలేము.

కాబట్టి, ఒక సాంప్రదాయంలోని దర్శనశాస్త్రాన్ని స్వంతమైన విశేష ప్రజ్ఞగల చారిత్రికమైన, అవినతమైన, బహుశా ఒక ప్రత్యేకమైన గమ్యం గల భూతార్థంగా మనం గ్రహించవచ్చుననే విషయాన్ని నేను సిద్ధ విషయంగా గ్రహిస్తున్నాను.

నేను చెప్పే చాలా విషయాలు అన్ని భారతీయ దర్శనాలకూ వర్తిస్తాయి. అయితే కొన్ని విషయాలు హైందవ సాంప్రదాయంలోని దర్శనాలకు మాత్రమే వర్తిస్తాయి. "హైందవ సాంప్రదాయం" అంటే నా అర్థం మొహంజోదారో, హరప్పల ప్రజలూ, వైదిక అర్యులూ, వారి సంతతిలోనే తరువాత తరాలవరూ ప్రతిపాదించి, తూపించించిన సభ్యత, నాగరికతలు. ఇతర సంస్కృతుల దర్శనాలకు భిన్నంగా భారతీయ దర్శనాలకు విశిష్టమైన లక్షణాలను ఇప్పుడు నేను వివరించ ప్రయత్నిస్తాను.

అనంతత్వదృష్టి : ఆవర్త సిద్ధాంతము

భారతదేశాన్ని భావుకతతో అర్థం చేసుకున్న స్థితికి ప్రపథమంగా కనబడే విషయం అది ఒక విభిన్న శీతోష్ణస్థితులు కలిగిన విశాలమైన భూభాగం అని—సెయియట్ మధ్య ఆసియాను ఒక మూల తాకుతూ, రెండో మూల సీంహళి వరకు విస్తరించి, సముద్రత్రయ ముద్రితమై బహు విశాలంగా ఉంది. పర్వత ప్రాంతాలతోనూ, భోయలలోనూ మనకు అతి సుందరమైన దృశ్యవైభవం కనబడుతుంది. అరణ్యాలతోనూ, ఎడారుల తోనూ ప్రకృతిలో విలీనమైన మానవుని బాధాకరమైన ఏకాంతతా, వేరు పొట్టు, మనకు గోచరిస్తవి. భూకంపాలూ, కుంభవర్షాలూ, వివాకర

మైన వరదలూ వంటి భయంకరమైన ప్రకృతిశక్తులు భారతదేశంలో అతి సామాన్యం. అదృశ్యమైన గల అటవీ మృగాలూ, విరుగుడులేని విశిష్ట గిత్తె వర్షాలూ, ఈ దేశంలో మానవుని సహవాసులు. భారతదేశంలో దేనికి పరిమితులు లేవని చెప్పవచ్చు. ఉష్ణమండల సూర్యుని కాంతి, వేడి, వడ గాలి, అనంతం. ఆ సూర్యుడు కాలిస్తాడు, నీరసపరుస్తాడు. కాని అతనే పోషిస్తాడు కూడా. కాంతివంతమూ, అతి నిర్మలమూ అయిన ఆకాశం మైదానాల్లో నివసించే మానవుణ్ణి విభ్రాంత పరుస్తుంది. ఈ విధంగా అవ ధుల్లేని వస్తువుల మధ్య నివసిస్తూ భారతీయుడు అనంతత్వదృష్టిని అతి పర్వకుంటాడు. మానవునికిగానీ, ప్రకృతికిగానీ, దేనికి అంతలేదు. ఎందువల్లనంటే చాక్రికమైన (cyclic) విశ్వప్రక్రియ మానవుని దృష్టిలో అనంతంగా కనబడుతుంది. ప్రాణదాయకమైన వనంతమూ, దాని తరువాత తపింపజేసే వేసవి, దాని తరువాత హిమవత్సర్పతాల నుంచి వీచే శీతగాలులతో శీతా కాలం, ఒకదాని తరువాత ఒకటి, పునరావృత్తం అవుతవి. అవి రాకనూ మానవు. వచ్చి పోకనూ మానవు. ఋతం, క్రమం, చాటిస్వరూపంగా కనబడతవి. ఇలాంటి రాకపోకలూ, జనన మరణాలూ మొత్తం ప్రపంచ విషయంలోనే నిజం కాకూడదా ? తాను అల్పదననీ, నిష్పూయుడననీ అని పింపజేసే బ్రహ్మాండమైన ప్రపంచము మానవుడుకి అమితముగానూ, అనాదిగానూ కనబడుతుంది. ఇలాంటి గొప్ప వస్తువుకు అంతం ఎలా ఉంటుంది ? త్వరితంగా విచ్చిన్నమవుతూ, అయితే తనలోని ఒకానొక అంతరనియమం ద్వారా నిరంతరం పునః పునః జీవిస్తూ ప్రపంచం అనంతంగా ఉంటుంది. ఈ అనంతత్వ దృష్టి విశ్వసృష్టిలయాల పునరావృత్తి సిద్ధాంతానికి కారణం. ఈ విశ్వసం పురాణాల్లోనూ దర్శనశాస్త్రం లోనూ కూడా గ్రహించబడింది. భారతీయ దర్శనాల్ని ప్రపంచప్రక్రియ అనంతమనే భావిస్తవి. అది అనంతం అంటే అర్థం, అది ఉద్భవిస్తూ, నశించుతూ, పునరుద్భవిస్తూ, ఉంటుందని. అయితే ఈ ప్రక్రియ నిరం తరం కొనసాగుతూనే ఉంటుంది. 'మిమాంస' అనే ఒకే ఒక భారతీయ దర్శనం ప్రపంచం నిత్యమని వాదిస్తుంది. ప్రపంచం ఇప్పుడెలా ఉందో గతంలో కూడా అలాగే ఉంది. ఇప్పుడు ఉన్నట్లే భవిష్యత్తులో కూడా ఉంటుంది. సృష్టి కమవిర్ణ యాన్ని అంగీకరిస్తే ఇదే వర్తనసానమని మిమాంసకాల వాదన. నైతిక నియమం లాగానే, భౌతిక ప్రపంచంలో దానికి సమానమైన భౌతిక నియమం కూడా అనుల్లంఘనీయం కాబట్టి, ప్రపంచం నిత్యమాత్రమే కాగలదు. ఈవిధంగా సింధు లోయలోని పశుకావరాల జాతి చైతన్యంలో అవిర్భవించిన అనంతత్వదృష్టి సృష్టి పునరావృత్త సిద్ధాంత రూపంలో అన్ని భారతీయ దర్శనాలకూ అంగీకారంగా ఉంటూనే వచ్చింది.

ఆత్మమహిమ : మానవుని ప్రతిష్ఠ (గొప్పతనము)

హైందవ దర్శన శాస్త్రంలో మరొక విచిత్రమైన లక్షణం, మానవుని యెడల దానికి గల గౌరవదృష్టి. భారతీయ చింతనలో మానవుడు నిస్సందేహంగా అనంత విశ్వంలో ఒక అణువు మాత్రమే అయినప్పటికీ, ఆ చింతనలో అతనికి దివ్యమైన గమ్యము, గొప్పతనమూ ఉన్నవి. అతనికి సృష్టికర్త ఎవరూ లేరు. అతని కొక నియంతా లేడు. మానవుని కంటే శ్రేష్టతరమైన వస్తువు మరొకటి లేదు. ఇదే గొప్ప రహస్యమని మహా భారతం చెబుతోంది. ("గుప్త్యాం బ్రహ్మ తదిదం బ్రహ్మిని సహ మానుష్యేతో శ్రేష్ఠ తరం హి కించిత్"—శాంతిపర్వం—180. 12)

భారతీయ దర్శనశాస్త్రానికి ఆత్మస్పృష్టి నిషిద్ధ విషయం. సృజించ బడ్డ వస్తువేదీ నిర్భయం కాలేదు. అలాగే సృజించబడ్డ వస్తు వేదీ తన కర్మకు తానే కర్త కాలేదు. కాబట్టి, ఆత్మలు సృజించబడలేదనీ, అవి నిత్యంనీ, భౌతిక ద్రవ్యం మాత్రం వస్తువుయ జగత్తుగా మలచ బడుతుందనీ అన్ని భారతీయ దార్శనిక ప్రస్తావనలూ విశ్వసనీయ. సాంఖ్యము వంటి కొన్ని దర్శనాలు దీనిని అంగీకరించవు. సాంఖ్య దర్శన దృష్టిలో విశ్వ చాల కానికి రంగభూమిని వేకూర్చడానికి ప్రాథమిక భౌతిక ద్రవ్యము (ప్రకృతి) తనకు తానే పరిణమించింది. ఒకటిక అవధాన హైందవదర్శనం మాత్రం ఆత్మలు సృజించబడినవని వూహించింది. ఇది భాగవత మతం. అయితే దీనికి ఎన్నడూ ప్రముఖస్థానం లేదు. ఈ వాడు దీనిని అనుసరించేవారూ లేరు. క్రైస్తవ సంప్రదాయంలోని ఏ దర్శనమూ కూడా ఆత్మలు నిత్యాలని అంగీకరించదు. ఇలాంటి ముఖ్యమైన వ్యత్యాసం మన స్వభావాల్లో ప్రధానమైన భేదాలను తీసుకొని రావలసిందే. తీసుకువచ్చింది కూడాను. ఆత్మను స్వయం సమృద్ధంగానూ, నిత్యంగానూ పరిగణించే ఏ దర్శనమైనా ఆత్మను సర్వప్రధానమైన వస్తువుగా గణించక తప్పదు. అలాంటి దర్శనంలో ఆత్మను గురించిన మననం ప్రధాన విషయంగా ఉంటుంది. ఆత్మను నిత్యంగానూ, పూర్తిగా స్వతంత్రంగానూ భావించడంవల్ల ఆత్మలు ఒకదానితో ఒకటి సంబంధం లేకుండా దేనికది కేవలంగా ఉంటునే భావం సర్వసాధారణమైంది. అటువంటి సందర్భంలో పరస్పరం సహకరించే ఆత్మం సమాజమూ ఉండదు. సుసంగతమైన ప్రజాతంత్ర రాజ్యం అసలే ఉండదు. ఆత్మలకు సంపూర్ణమైన స్వతంత్ర్యం ఉన్నదనే భావం పట్టివ్వలేని సామాజిక బంధాలకూ, సామాజికైక్యతకూ, స్పార్త ఆధ్యాత్మిక పురోగతి ఆత్మంత ప్రధాన విషయమనేభావనకు త్రోవ తీస్తుంది. ఆత్మకు నియంతా, సృష్టికర్త లేకపోవడంవల్ల దానికి వివరీతమైన బాధ్యత ఏర్పడుతుంది. తత్ఫలితంగా ఆత్మకు దానిబయలుసుంచి ఏ సహాయం రాదనే భావం ఏర్పడుతుంది. అది తన సంగతి తనే చూసుకోవాలి. లేకపోతే నశించిపోవాలి. కరుణా మయుడైన ఒకసృష్టికర్త ప్రసాదం గానీ, త్యాగమూర్తి అయిన ఒక రక్షకుని విమోచనం గానీ దానికి సహాయపడవు. దీని ఫలితంగా తమ చాలా ముఖ్యుడనే దృష్టి, తన బాధ్యతనుగురించి పూరికే ఆలోచిస్తూ కూర్చోవడమూ అధిక మవుతవి. “నేను ఎలా పవిత్రంగా ఉండగలను? ఆత్మకు సహజాధికారాలైన పవిత్రతనూ, ఆనందాన్ని నేను రక్షించుకోవడంగానీ, తిరిగి సంపాదించుకోవడం కానీ ఎలా?” ఇదే భారతీయ మోక్షశాస్త్రంలో నిరంతర చర్చావిషయం. ఆత్మ అస్పృశ్యమనే భావం చాలా గొప్పదైవా అది చాలా సహనంతో కూడిన కల్పన. దీని సర్వసహనాలు విషాదకరంగానూ, గొప్పగానూ కూడా ఉన్నవి. వ్యాయం, రామానుజుడేదాంతం వంటి సేశ్వర దర్శనాల్లో కూడా ఆత్మలు సృజించబడవు. వారి కర్మా కర్మలకు అనే బాధ్యులు. వాటి మోక్షాన్ని అనే సంపాదించుకోవాలి. “ఆత్మకు ఆత్మే మిత్రుడు. ఆత్మకు ఆత్మే శత్రువు.” భారతీయ ఆస్తిక దర్శనాల్లో ఈశ్వరుడు వైతిక నియమాన్ని పరిపాలించడం మాత్రమే చేస్తాడు. ఆత్మలతోగానీ, వాటి అదృష్టాలతో గానీ అతనికి జోక్యం లేదు.

నైతిక స్వేచ్ఛ: “కర్మ”

పాపం, అనమానత—నీటిసమవ్య దర్శనశాస్త్రం అంతటిలోను చాలా విమగును కలిగించే సమస్యలలో ఒకటి. అయితే అన్ని భారతీయ దర్శనాలూ దీని విషయమై ఒకే విధమైన పరిష్కారాన్ని అనుసరిస్తవి. ప్రపంచం అనంతమనే భారతీయుని భావం భూస్యంలోనుంచి సృష్టి జరుగవచ్చుననే తంపును అతని మనస్సులోనికి రానియదు. మానవుడికి ప్రతిష్ఠ (Dignity) ఉన్నదని, అతని ఆత్మకు విలువా, కేవలతా, ఉన్నవనీ భావించే భారతీయుని దృష్టి ఆత్మ సృజించబడినదనే భావాన్ని దగ్గరికి రానియదు. పైరెండు భావాలూ కర్మసిద్ధాంతానికి త్రోవతీస్తవి. ప్రపంచం అవనిపూర్ణమనీ, అందులో అనమానత లున్నవనీ, అందులో దుఃఖం ఉన్నదని ప్రతివానికి తెలుసు. కానీ, ఒక బాహ్యశక్తి వీటిని ఆత్మలో ప్రవేశబెట్టలేదు గనుక, ఇది ఆత్మ స్వకర్మఫలితాలే అయిఉండాలి. ప్రపంచం అవాది. ఆత్మలు అవాది. అవి ఇప్పుడనుభవిస్తున్న వాటికి కారణాలు వాటి కర్మలే అయి ఉండాలి.

మరేకత్తే, అది దివ్యమైనది గానీ, క్షాంతమైనది గానీ, అర్హంను నెయ (తొలగలేదు. వాటికి అనమానతనూ దుఃఖాన్ని కలుగజేయనూ లేదు. ప్రపంచంలోని అన్ని వస్తువులలోనూ ఆత్మ ప్రేక్షితమైనదీ, ముద్గాప్తమైనదీ అన్నది హైందవయుగం ప్రత్యక్ష జ్ఞానవిషయం. తాము ఇప్పుడనుభవిస్తున్న అనమానత, దుఃఖము ఆర్మలకు వరము పెంటది. ఎందుకంటే, ఆత్మకు సహజాధికారమైన ప్రతిష్ఠ నుండి దానికి కల్గిన సరివా న్నుంచి అది తిరిగి కోలుకుంటున్నది. ఆత్మలు తమ సహజ ప్రతిష్ఠనుండి, పవిత్రత నుంచి ఎప్పుడు పతనం చెందినవి? అనే ప్రశ్నకు సమాధానం అనంతమైన కాలగతిలో కలసిపోయింది. ఆత్మలు తమ పిరన ఫలితాన్ని నిర్మూలించుకొన్నప్పుడు అవి తిరిగి మరొకసారి విముక్తు లవుతవి. ఈ విముక్తి గత పాప దుఃఖాల్నించే గాక, వాటికి కారణంలే పునః పరివా న్నించి కూడా జరగవచ్చు. హైందవ దర్శనశాస్త్రంలో ఆత్మలకు తమ కిష్టం వచ్చినట్లు చేయడానికి సంపూర్ణ స్వతంత్ర్యమున్నది. వాటికి యిష్టం వచ్చిన వరకానికి ఇష్టమైన విధంగా అవి వెళ్లవచ్చు. తిరిగి జాగ రాకులై, నిలబడి, అజ్ఞాన దుఃఖ బంధాలను చేదించి నిత్యం వాటికొరకు ఎదురుచూచే మహాత్మాన్ని తిరిగి అవి చేరుకోవచ్చు. క్లుప్తంగా ఇదే కర్మ పునర్జన్మల సిద్ధాంతం. ఆత్మలు ఎవరిప్రార్థనలచేతా ఆవిర్భవించలేదని హైందవ దర్శనశాస్త్రం చెబుతుంది. ఆత్మలకు జన్మించాలనే ఇచ్ఛ కలిగింది, అందుకని అవి జనించినవి; జనించాలి; కర్మ చేయాలి; కర్మ ఫలితాల్ని అనుభవించాలి—అనే వాంఛ కొన్ని ఆత్మలలో కలుగుతుంది. కాబట్టి అవి మర్త్యలోకంలోకి అవరోహిస్తవి. ఈ జన్మలోనూ, గత జన్మలోనూ అవి చేసిన, సంకల్పించిన అన్ని కర్మల ఫలితాల్ని అనుభవించినంతవరకూ, మృత్యువు నుంచి అమృతత్వంలోకి తమని తాము ఉద్దరించుకోవాలని సంకల్పించినంత వరకూ అవి ఇక్కడే ఉంటవి. ఇది నియతీవాద దర్శనం (Determinism) కాదు. స్వేచ్ఛావాద దర్శన మనేది స్పష్టం.

శ్రీ గణేశ్ రామ్ వారి

* దిడిర్ (తక్షణమే తయారయ్యే)

టోమాటో సాంబార్ & రసము (2 రకముల పొట్ల)

* దిడిర్ (తక్షణమే తయారయ్యే)

మిరియాల రసము

* ‘దిడిర్’ పరుగుల పులుసు

తెల్లమండే పిళ్ళలో యీ పాడిని కలుపండి. వెంటనే తయారగును!

* దిడిర్ (తక్షణమే తయారయ్యే) పాయసము

నేడి పాలలో కలుపండి. పాయసము సిద్ధమగును.

అప్పుడప్పుడే 3 నిమిషాల్లో తయారయ్యే ఫలహారములు!

* బియ్యం ఇడ్లీ - దోసె

* మైసూరు బోండా - వడ

పిండిని నీటిలో కలిపి, పె ఫలహారములను చేయండి!

శాన చెట్ల నక్కరలేదు - ఫులియ చెట్ల నక్కరలేదు!!

వివరములకు వ్రాయుడు:

శ్రీ గణేశ్ రామ్ & కంపెనీ,

మద్రాసు - 1. (ఫోన్: 23665)

ప్రతి చోటా స్టాకిస్టులు కావాలెను

విషాద దృష్టి

జీవితం ఎదెంత విషాదదృష్టి యొక్క చాయ ఒకటి దారచదేరదర్శనాల పీఠ పడింది. వ్యాధి, వార్తకృష్ణం, మృత్యువు దారచదేర దార్శనికవిధులలో సైన్సరచిరం చేసింది. ప్రతి ములుపులో ఈ ధూరాలు కనబడుతాయి. ముసలూ క్రీ.పూ. 600 ప్రాంతంలో భారతీయులకు జీవితం మరీ విషాదకరంగా చిరబడింది. వేదాలలో మనకు అమాయకత్వమూ, జీవితం అంటే ఉత్సాహమూ కనబడతాయి. అనేక వైదికముక్తులలో "మారు శర దృఢపుల చిక్కు మేను జీవించుకా" అనే కోర్కె కనబడుతుంది. వైదిక కాలంలో జనాభా పరిమితంగా ఉండేది. గొర్రెలు, ఎద్దులు, గుర్రాలు సమృద్ధిగా ఉండేవి. గంగా, సిందూ మైదానాల్లో పేరొంది ఎకరాల తరబడి గోవునుపండి ఫలవంతమైన ప్రదేశాలు మిగిలించి ఉండేవి. ప్రాణదాయకమైన సోమరుం పల్లవులూ సిద్ధంగా ఉండేవి. వైదిక జనానికి జీవితం ఒక భావము సృష్టించి ఉండేదంటే ఆర్యుల ఏమీ లేదు. అది ఎంత ఎక్కువైతే అంత మంచిది. తెగమీ రెగమీ మధ్య యుద్ధాలు, కొత్త తెగలు ప్రవేశించడం, క్షామం, వరదా, మహామారి, ఉష్ణమండలాల్లోని క్షత్రిహీనత భారతదేశంలోని ఆశావాస్ని సీర్మాలించినవి. జీవితమే ఒక యుద్ధమైంది. ఇలాంటి పరిస్థితులలోనే ఉపనిషద్వ్యుత్పల, బుద్ధుని సృజనాత్మకమైన శిరాబ్దం అవతరించింది. ఉపనిషత్తులలో మనకు కొంత నిరాశావాదం కనబడుతుంది. దైవం దిన విధులతోనూ, జీవితం పల్లవులూ ఒకేవిధంగా ఉండడంవల్ల జనించే విసుగుతోనూ, అవివార్యమైన మృత్యు ముఖదర్శనంతోనూ జనం మొహం మొత్తిపోయారు. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లోనే విషాద మయమరదగిన దర్శనాలు అవిరచించినవి. మృత్యువు అనివార్యము. క్షణికమైన ఒకటి రెండు సుఖాలను చవిచూడడంవల్ల మనకు ఏం ప్రయోజనం? కాలం, అనంతరఫలమైన రస ప్రవాహంలో మన పాదముద్రలను తుడిచివేస్తుంది. దేనిని సాధించినా ఏం ప్రయోజనం? వాస్తవంగా జీవితం తుష్టమైనదే. ఆ నాటి ఆలోచనాత్మక పుక్తులలో కొందరి మనోభావం ఇలాంటిది. బుద్ధునితోనూ, మహానిరునితోనూ, శంకరునితోనూ ఇలాంటి మనోభావం మనకు కనబడుతుంది. అయితే ఈ దర్శనాల్లో కూడా దుఃఖాస్తి, మృత్యువునూ ఎలా జయించడమనేదే ప్రశ్న. అందుకని భారతదేశంలోని ఆ నాటి విషాదదృష్టి అదేతనమైన నిస్సహాయమైన దృష్టి కాదు. మానవ జీవితం రహితమైనదనీ, మానవుని గమ్యం సహారా ఎడారి వంటిదనీ ప్రకటించుటతో తృప్తిపడి వారు పూరుకోలేదు. అందుకని ఆ దృష్టి సవేతనమైనదే. "నిర్వివమైన, రసహీనమైన ఈ జీవిత చక్రాన్ని ఆనందమయమైన ఆత్మగనంగా ఎలా మార్చుదాం?"—అదీ వారి సమస్య. మానవునికి మృత్యువు ఒక్కటే తధ్యంగమక, ఈలోగా అతనికి ఏదైనా చేయడానికి స్వేచ్ఛ ఉంది గనుక, దాన్ని అతను చేయడమే మంచిదని 'హైడగర్' వంటి ఆధునిక దార్శనికులు చెప్పే దానికి, దీనికి ఎంతో వ్యత్యాసం ఉంది. పురాతన హైందవులు అవర్యకొన్న విషాదదృష్టి ఇటువంటిది కాదు. వారు మృత్యువు చెరుక్కొన్నార; అయితే, వారు దాన్ని జయించగోరారు. అధిగమనమే వారి లక్ష్యం. సృష్టి అంతా విషాదమయమైంది కాదనీ, ఎందువల్లనంటే వేదాంతం దృష్ట్యా బ్రహ్మ అనందం అనీ, సర్వ భారతీయ దర్శనాల నిస్సందిగ్ధమైన సమాధానం.

హైందవదర్శనశాస్త్రులక్ష్యం: సంపూర్ణ మానవుడు

హైందవ జీవితదర్శనశాస్త్ర దృష్టిలో నాలుగు పురుషార్థాలను (దర్శం, అర్థం, కామం, మోక్షం) సాధించినవాడే సంపూర్ణ మానవుడు. వాల్మీకి యునుదిదృష్టిలో విషయాలకు గల మనసు సంక్రమించరచే శక్తికి అనుకూలంగా వాటిని అనుభవించుటమే కామం. (విషయేషు అనుకూల్యతః సృష్టిత్తి కామః). ఈ నాలుగు పురుషార్థాలకు అనుగుణంగా జీవితంతో నాలుగు డక బుద్ధిని. (అశ్రమాలు): (1) బ్రహ్మచర్యం (పవిత్రత, బ్రహ్మచర్యం

అధ్యయనం—వీటివల్ల జ్ఞానమూ, పరిణతి లభిస్తవి). (2) గార్హ స్త్యం (వైవాహిక జీవిత దశ—దీనిలో మానవుడు తన విధులను తాను పక్కమంగా నిర్వహించడంవల్ల అతనికి సౌఖ్యమూ భాగ్యమూ లభిస్తవి) (3) వాన ప్రస్థం : (వార్ధక్యపు సూచనలు కనబడగానే, కొడుకులూ, కుమార్తెలూ జీవితంలో దాగా స్థిరపడగానే, అటువీ ఆశ్రమాలకు పోయి అక్కడ విశ్రాంతిగా కాలం గడపటం). (4) సన్యాసం : (పరిత్యజించే కాలం. దీనివల్ల సంపూర్ణమైన రాగ రాహిర్యమూ, వాంఛా రాహిర్యమూ, ఐహిక విషయబంధ విమోచనమూ, ఆత్మైకత సాధించగలగడం.) అత్య పరిపూర్ణమైన ప్రపంచం నుండి నిర్మోహితుడై శరీరాన్నుండి విముక్తు డవడంకోరకు కాలానికి లోబడి ఉంటూ, ఈ ఆశ్రమంలో మానవుడు రాగద్వేషాలూ, భయ వాంఛలూ లేకుండా ఉంటాడు. భీష్ముడు చెప్పినట్లుగా, వ్యాధి, శక్తిహీనత, వార్ధక్యాలనే వీడించబడ్డ తరవాతనే మానవుడు ఈ దశలోనికి పోవాలి. పురాతన హిందూ సంప్రదాయం వీటిలో ఏ ఒక్క ఆశ్రమాన్నీ వదలివేయడానికి అంగీకరించలేదు. దేవాస్తను డనే ఋషి యుధిష్ఠిర మహారాజాతో చెప్పినట్లు ఈ దశలు నిచ్చెనమెల్ల వంటివి. వీటిలో ఒక మెట్టును వదిలివాడు క్రింద పడవచ్చు. సన్యాసం పిల్లలకూ, యువకులకూ లేదు. యౌవనంలో దైవం, ప్రకృతి—వీటిని గురించిన సత్యాన్ని తెలుసుకోలేము. తత్త్వ జ్ఞానాన్నీ పొందలేము. సన్యాసానికి, పరిత్యాగానికి అతి ప్రాధాన్యమిచ్చి వాటిని సర్వసామాన్యం చేసింది శౌర్ద సంప్రదాయమూ, తరువాతి శంకరమతమూ మాత్రమే. పురాతన హైందవ సంప్రదాయానికి అలా గాక త్రివర్గమైన ధర్మార్థ కామాల ప్రాముఖ్యతతోనూ, అవశ్యకతతోనూ, విశ్వాసం ఉంది. సుఖ భాగ్యాల క్షణికతను గ్రహించడమే వివేకమనే మాట నిజమే గాని, అత్య నిరాకరణ పూర్వకమైన దారిద్ర్యం, కఠినమైన విషయ విరక్తి—వీటితో కూడిన నీచమైన జీవితాన్ని నడపడం కూడా అవినేకమే. భిరద్వాజుడు, అత్రి, వశిష్ఠుడు, వ్యాసుడు వంటి మహా ఋషులలో ఎవరూ కూడా ఇలాంటి జీవితాన్ని నడపలేదు. అన్ని సౌకర్యాలూ ఉన్న ఆశ్రమాల్లో వారు సుఖమయమైన జీవితాన్ని గడిపారు. జీవితంలోని దుఃఖాన్ని, విషాదాన్ని పురాతన హైందవ దర్శనాలు నిస్సందేహంగా ఎత్తి చూపినవి. కావి, సౌందర్యాన్నీ, కామాన్నీ అణచిపెట్టమని అవి ఎన్నడూ కోరలేదు. అయితే కేవలం ఇదే మానవ అస్తిత్వానికి ప్రేరణ శక్తిగా ఉండకూడదని మాత్రం చెప్పినవి. వాస్తవంలో, విషాద దృష్టి, "సుఖం సర్వం క్షణికం" అనే చింతనా, నిజమైన హైందవుని జీవితానికి, ప్రేమకూ, ఒక అదృతమైన దిగువు విచ్చినవి. ఉపనిషత్తు లువదేశించినట్లు "తేనత్వకేన భుంజీధ" అంటే "రాగరాహితంగా ప్రతిదానినీ త్యజించి ఆనందించు" అని, అంగరిష్ట—కమండకోనన్యాసానికి ఉపాద్ధాతంగా భీష్మ డన్నట్లు ఫలాపేక్ష లేకుండా త్రివర్గాల ననుభవించడం మోక్షానికి త్రోవ తీస్తుంది.

సాంప్రదాయ శత

హైందవదర్శనాల మరొక విశిష్ట లక్షణం—అవన్నీ "సాంప్రదాయక"మైనవి. వాటిల్లో ఏదీ కూడా నవీన ప్రాతిపదికతో బయలుదేరదు. అన్నీ కూడా తాము పురాతన సత్యాలను తిరిగి కనుక్కుంటున్నామనే చెప్పి, కాబట్టి సంప్రదాయముతో సన్నిహిత సంబంధ మున్నట్లు అవన్నీ భాసిస్తవి. ప్రజల ఆలోచనాశీలకు, అలవాటుకూ సరాయిగా ఉండడానికి వాటిలో ఏదీ సాహసించలేదు. తాము కొత్త భావాలను ప్రతిపాదించినప్పుడు కూడా హైందవ దార్శనికులు అవి పురాతన గ్రంథాల్లో ఉన్నట్లుగానే చెప్పేవారు. దేన్ని ఒక కొత్త సిద్ధాంతంగా ప్రతిపాదించేవారు కారు. ఈ విధమైన దార్శనిక కల్పనకు ఒక విధంగా నబబు కూడా ఉంది. సంపూర్ణంగా మాతనమైన దాన్ని ఎప్పటికీ రూపొందించలేము. అది విజ్ఞాన శాస్త్రంలో గానీ, సంగీతంలోగానీ, దర్శన శాస్త్రంలోగానీ వర్తమానం, భూతకాలంపైన నిర్మిత మవుతుంది. పురాతనసత్యాన్ని గ్రహ్యాం చేసుకుని పునరాలోచన చేయడంలో కొత్తసత్యం ఉద్భవిస్తుందని హైందవ చింతకులు విశ్వ

సించారు. తర్వాతి తరాలవారు నిర్మించి, మార్చి, పునర్నిర్మించి, అవి రంగు వేసి యురారబెట్టారు. మధ్య యుగపు ప్రార్థనాయాం వంటి ఉపరి నిర్మాణమే హైందవ సాంప్రదాయంలోని దర్శన శాస్త్రం. దాని దృష్టిలో దర్శన శాస్త్రం ఒక బృహత్పరమైన సంఘటన. వ్యక్తులు దానికి నిస్సంకోచంగా దోహదం చేస్తారు. దాని వదిలి చేరి, అవామకంగా, అయితే, ఉపయోగకరంగా ఉండే అసంఖ్యాకమైన సెలయేళ్ళ కంటివారు, వారు.

దర్శన శాస్త్రం-ఒక శక్తి-ఒక అధికారమూ

ఈ సాంప్రదాయకమైన ఒక ఫలితం, దర్శనశాస్త్రాన్ని ఒక అమూల్యమైన వారసత్వంగా పరిగణించడం. పాశ్చాత్యదేశాల్లోనూ గలకుండా, ఇక్కడ దర్శన శాస్త్రం, బంగారంలాగా ఆదరించి, పోషించి, బహుజాగ్రత్తతో రక్షించి, తరవాతి తరాలవారికి అందజేయాలన్న వస్తువు. ఎంతో కష్టంతోనూ ప్రయాసతోనూ జనం దర్శన శాస్త్రాన్ని సంపాదించిన దృష్టి అసంఖ్యాకంగా మనం ఉపనిషత్తులలో చదువుతాం. దీనికి కారణం అది తరిగినవారు అను సత్వసానికి ప్రార్థనలవారూ, స్వంత కుమారులూ—లేదా చిరకాలంగా ఉన్న శిష్యులూ వంటి బహుకాన్ధి మందికి మూత్రమే దాన్ని వెల్లడి చేసేవారు. ప్రాచీన గ్రీకులకు గూడా దర్శన శాస్త్రం విషయమై ఇటువంటి అభిప్రాయమే ఉండేది. ఆరిస్టోట్, ఎల్యూసినియస్ వంటి రహస్యజ్ఞాన మతస్తుల నుంచి, పితగోరియస్, సవీన ప్లేటో వాడులు—వీ రందరికీ వారివారి రహస్య సమాజాల లండేవి. బయటివారికి వారు దేనినీ వెల్లడి చేసేవారు కారు. ఇలాంటి ప్రవృత్తి హైందవ దర్శనాలలో అనేకమైన వాటిలో కనిపిస్తుంది. అధికార మనేది ఒకటి ఉన్నది గదా; జన్మ శిక్షణం చనుసరించి దర్శన శాస్త్రాన్ని గ్రహించడానికి అధికార మేర్పడుతుంది.

శ్రద్ధద్వారా దర్శన శాస్త్రాన్ని స్వంతం చేసుకోవాలి

దీని ఫలితాలతో ఒకటి హైందవ దార్శనిక ప్రస్థానాలకు విశిష్టమైన దార్శనిక శిక్షణ భావము. భారతదేశంలో దర్శన శాస్త్రం తరచూ బహిరంగంగా ఉండదు. ప్రతివాడూ తొంగిచూచి, తాకి, వదిలివేయదగిన వస్తువు కాదని. తన ఎకాడమీ (విద్యా సంస్థ) ద్వారం మీద ప్లేటో “గణిత శాస్త్రం రానివాడు దీనిలో ప్రవేశించకూడదు” అని రాళ్ళు. అదేవిధంగా పురాతన భారతదేశంలో వర్ష శాస్త్రాలకు దర్శన శాస్త్రం రాజ్ఞి వంటిది. వ్యాకరణం, పవిత్ర శాస్త్రాలూ, రాజ్యాంగం, యుద్ధ సీతి వంటి శాస్త్రాలను మొదట కట్టడానికి అధ్యయనం చేసిన తర్వాత ఉత్తమోత్తమ శాస్త్రమైన సరానిద్యకై అన్వేషించాలి. ప్రముఖ ఋషి నారదుడు ‘వాక్కును’ (ఉపదేశాన్ని) గ్రహించటానికై ససత్కుమారుడి దగ్గరికి వెళ్ళే ముందు చాలా అధ్యయనం చేసి వయోధికు డయ్యాడు. శ్రేయోత్తమనే ఋషి తన విద్య వంతటిని పూర్తి చేసిన తర్వాతనే తన తండ్రి వద్ద దర్శన శాస్త్రంలో ఉపదేశాన్ని పొందాడు. భారతదేశంలో దార్శనిక శిక్షణ అంటే తార్కిక విమర్శ కాదు. సిద్ధాంతాలను విశ్లేషణాత్మకంగా అనుశీలన చేయడమూ కాదు. అమూల్యమైన ఉపదేశాన్ని శ్రద్ధతో గ్రహించాలి. ద్వారం ద్వారా దానిని స్వంతం చేసుకోవాలి. సహాధ్యాయులతోనూ, ఉపాధ్యాయునితోనూ వర్ణల ద్వారానూ, ప్రశ్నించడం ద్వారానూ దాన్ని పరిశీలించాలి. ఆ విధంగా దాని సత్యాన్ని గ్రహించాలి. తార్కిక వివాదమంతా తాను గ్రహించిన సత్యాన్ని దృఢపరచుకోడానికి, అవసరమౌతూ, కువిమర్శలూ అనే కంటకాలను తొలగించడానికి. గౌతముని (వ్యాయం) పురాతన గ్రంథంలో మనకు కనబడే తర్కం ఉపయోగం ఇది.

సంస్కృతిని పరిరక్షించే శక్తి-దర్శన శాస్త్రం

దీనిఫలితంగా భారతదేశంలోని దర్శనశాస్త్రం సంస్కృతిని, సంప్రదాయ చింతనను, జీవనరీతుల్ని పరిరక్షించే ఒక శక్తిగా తయారయింది. పాశ్చాత్య దేశాల్లో దర్శనశాస్త్రం ఆహారాన్ని చింతననూ, జీవన విధానాన్ని

వాస్తవ మిమర్శించేది. దర్శనాలు తరచూ అశ్శ ముక్తి వారిపై ఆదరించి సభ్యతా పురోధిదృష్టితో త్రోసి వేసేవి. అయితే, భారతదేశంలో, వివిధ ప్రతిపక్ష సిద్ధాంతాలూ మూలమే ఆదరించే ఉండేవి. స్వప్రకారం ముఖ్య గానీ, హైందవ ఉపనిషత్తులకి ఆధారమైన పూర్వ ప్రాచీన మయాలపై విమర్శ గానీ జరిగినవి. దీనివల్ల కొద్ది రక్తం లున్నది. వేదాని సంపరచాల తరబడి “కర్మ” వంటి విశ్వాసాలూ, విద్యావిమర్శలూ బహుభాషాలూ సమాజ చేయబడటం ఆటంకం, చివరకి తీవ్రంగా విమర్శించబడటం కూడా లేదు. ఎక్కడైనా తీవ్రంగా వీటిని మరచివేయబడినవి ఎక్కడనీ, దానిని వెంటనే సంస్కరించడానికి, పరిష్కరించు చుటగానూ మార్పులకీ ప్రయత్నాలు జరిగేవి. కాబట్టి భారతీయ—హిందూగానీ, వారియం జీవనంలో గానీ విప్లవాలు ఎప్పుడూ సంభవించలేదు. చివ్వుల చిన్న వేళ్ళాల్లోనూ పురాతన సభ్యులూ విశ్విస్తుమై చరించేసాగా, భారతదేశంలో ప్రచారిన సభ్యుల వీ విధంగా నిదానంగా కొనసాగిపోయిందో అర్థం చేసుకోవడం సులభం. ఈ రోజున గ్రీకు, రోమన్, బైజాంటైన్, అతడెక్ విప్లవం తదితరాల మూలమే మిగిలి ఉన్నవి. భారతదేశంలో అలాకాక, రామాయణం, కాదంబరి, లేదా అర్థశాస్త్రంవంటి గ్రంథాలలో భారతీయ జీవదాన్ని గురించి, ఆచారాల్ని గురించి వర్ణనలు వదిలినట్లయితే ఈ నామ గ్రామాల్లో జనం నడిపే జీవితానికి దానికి ముఖ్య విషయాలలో తేడా లేదని మనకు కనబడుతుంది. ఈ విధమైన సభ్యతా పరిరక్షణకు సమానమైన ఉదాహరణకు మనకు ఒక్క వైవాలోనే కనబడుతుంది. అయితే నేడు కమ్యూనిజం (సామాజిక రాదం) దానిని విచ్ఛిన్నం చేసింది. ఈ విధంగా సభ్యతానాదానికి మరొక కారణం ఏమిటంటే, సాహరణంగా భారతీయ చింతకులు సిద్ధాంతాలని పెరి స్పరం తీవ్రంగా విమర్శించు కుర్చున్నట్టి అన్ని సిద్ధాంతాల ఎడత వారు సహనం చూపారు. అయితే, వర్ణప్రమాణం ఆచరణలో అనుసరించినంత కాలం జనం శాంతంగా వదిలివేయబడ్డారు. దాని సాంప్రదాయకమైన జీవన విధానాన్ని స్వల్పంగా నైనా వైదొలిగి పోయినపుడు వారు ఆగ్రహించబడి, నాశనం చేయబడ్డారు. సిద్ధాంత విషయాల్లో అవసరం చూపుతూ ఆచరణ యెడల ఉపేక్ష చూపిన సెమిటర్ సంస్కృతుల మనోవృత్తావం దీనికి స్ఫూర్తిరేకంగా ఉంది.

అనుభవిక విజ్ఞాన శాస్త్రానికి దూరంగా ఉండడం

భారతదేశంలోని దర్శన శాస్త్రానికి, పాశ్చాత్య దేశాల్లోని దర్శన శాస్త్రానికి ముఖ్యమైన వ్యత్యాసం మేముంటే భారతీయదర్శన శాస్త్రానికి ప్రాకృతికవిజ్ఞానశాస్త్రంతో సన్నిహితమూ, బలవంతమూ అయిన సంబంధము ఎప్పుడూ లేదు. ప్రాచీన గ్రీకులవలనే ప్రాచీన భారత దేశానికి కూడా విజ్ఞానశాస్త్రం ఉండేది. గణిత శాస్త్రంలోనూ, భౌగోళ శాస్త్రంలోనూ, చివరికి వైద్యశాస్త్రం, శస్త్ర చికిత్సలో కూడా క్రీస్తుశకం రెండవ శతాబ్దం వాటికే గణించదగ్గ ఫలితాల్ని భారతీయులు సాధించారు. విదేశ ప్రయాణం సర్వసామాన్యమై భారతీయులు దూరప్రాచ్యంలో నలనలు స్థాపించుకొన్న తరువాత కూడా వారు వారి జీవన విధానంలోకి మార్పులు తేవడానికి ప్రయత్నం చేయలేదు. తక్కిన దేశాల మతాలలో అను భారతీయ మతాల్ని పోలుస్తూ ఎలాంటి అనుశీలనలనూ వారు ప్రారంభించనూ లేదు. తమ సభ్యతాసందేశంలోనే విశ్వాసం కలిగి ఎల్లప్పుడూ ఇతరుల్ని అవాగరికులుగా పరిగణించిన రోమనుల వలనే భారతీయులు కూడా భూమిపై గల ప్రతి ఇతర జాతికన్న కూడా తామే గొప్పవారమని భావించేవారు. అలా చెప్పుకొనేవారు కూడా. ఉదాహరణకు, ఈ దేశంలోని అగ్రకులాలవారు విధించిన ప్రమాణం ననుసరించే ప్రపంచంలోని మానవు లందరూ తమ జీవితాల్ని క్రమబద్ధం చేసుకున్నారని మనువు అన్నాడు. ప్రసిద్ధ మహామృదీయ పండితుడైన అల్-బెరూని భారతీయుల ఈ లక్షణాల్ని గురించి రాశాడు. అనేక భారతీయ గ్రంథాలలో నరాయణేశ్వరులు—అరబ్బులు, పారసీకులు మొదలైనవారు—ప్లేచ్చులని పిలవబడ్డట్లు కనబడుతుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు వీరు ఇంతువులతో పోల్చదగిన వారని కూడా చెప్పబడింది. అదేవిధంగా అర్థశాస్త్రానికి వంటి

భారతీయ భగోళ శాస్త్రజ్ఞులు భూభ్రమణాన్ని, గ్రహణల వాస్తవకారణాన్ని కనుగొన్నప్పటికీ, వైద్యశాస్త్రప్రంథాలు శరీరనిర్మాణాన్ని ప్రక్రియలను సరిగానే వివరించినప్పటికీ వారు భారతీయ దర్శనశాస్త్రంపై ఎటువంటి ప్రభావాన్ని నెరవేరలేదు. బ్రూన్, గెలిలియోలవలె వారు భారతదేశంలో ఎలాంటి సంబంధాన్ని తేలేకపోయారు. దీనికి కారణం భారతీయ దర్శన శాస్త్రమూ, మరలూ, ఎన్నడూ భూమిని కేంద్రంగా చేసుకొని ఉండక పోవడమూ, విశ్వంలో మానవుడే ప్రధానమైన విషయంగా భావించక పోవడమూ కావచ్చు. కాబట్టి భగోళ శాస్త్రజ్ఞులు భూమి మార్పుని చుట్టూ తిరుగు తున్నదని చెప్పినప్పుడు ఎవరూ ఏర్పాత పోలేదు. బహుశ బహుకొద్దిమంది విశ్వసింపి ఉంటారు. తత్ఫలితంగా, ఉన్న కొద్ది విజ్ఞాన శాస్త్రాన్ని లెక్క చేసినవారు లేకపోయారు. అది ఉపేక్షనల్ల నశించింది. ఈవిధంగా సురభి వృద్ధి చెందే విజ్ఞానశాస్త్రంతో సంబంధం లేకపోవడంవల్ల మతం చెలి మిలో భారతీయ దర్శన శాస్త్రం తృప్తిపడి పూరుకోవలసి వచ్చింది. కొన్ని దర్శనాలు శిష్టసంఘాతంగా అన్ని విధాలైన ఆస్తికవాదాల్ని తీవ్రంగా విమర్శించి నవి. కాని అవి కూడా మతసంబంధమైనవిగానే ఉండిపోయినవి. భారత దేశంలో మానవుల జీవనానికి ఆధారభూతమైన విశ్వాసంగానే దర్శనశాస్త్రం ఎల్లప్పుడూ ఉంది. విశ్వాసాన్ని అది ఎన్నడూ విమర్శించలేదు. పురాతన మైన విశ్వాసాన్ని విమర్శించిన కొద్ది సందర్భాల్లోనూ అది ఒక మాత్రన విశ్వాసాన్ని సృజించి పురాతనవిశ్వాసం స్థానంలో ఉంచింది. ఈ విధమైన పోకడకు భౌద్ధ దర్శనం ఒక నిదర్శనం.

దర్శనశాస్త్రం వ్యాఖ్యానం

ఇతరత్రా దర్శనశాస్త్రం నిర్మాణాత్మకంగా ఉండగా, ఈ విధమైన లక్షణాన్నింటి కారణంగా భారతదేశంలోని దర్శనశాస్త్రం వ్యాఖ్యాన ప్రధానం ఉంది. అరిస్టోటెలు, 'కాంట' వంటి దార్శనికులు వారి పూర్వకులకు చాలా బుణసడి ఉన్నారని మనకు తెలుసు. అయితే, అదే చేతితో వారికి పూర్వం ప్రతిపాదించబడిన దాని నెంతటివో వారు నాశనం చేశారు. ఆ శిధిలాంశాలైన, కొంతవరకూ పాతఇటుకలతోనే, ఒక మాత్రన భవంతిని నిర్మించడానికి వారు ప్రయత్నించారు. అయితే, అలాంటి అన్ని ప్రయత్నాలలోనూ వాస్తవ వ్యక్తికృతమే. ఒక దార్శనికుని చేతినితో ఆతని ప్రజ్ఞ యొక్క సృష్టమైన ముద్ర వృష్టంగా కనబడుతుంది. పాశ్చాత్య దేశాలలో ఉన్నంత గొప్ప మేధావులు భారతదేశంలో కూడా అవతరించారు కానీ, అంతకు పూర్వం చెప్పబడిన దానిలోని సారాంశాన్ని బయటికి తేవడానికి వారు ప్రయత్నించారు. అయితే ఒక మేలేమంటే ప్రమాణంగా గ్రహించబడ్డ గ్రంథాలు విషయ వైచిత్ర్యం, చింతనా పటిమను కలిగిఉన్నవి. ఇవి 'స్టేట్' సందాంలకు (Dialogues) కు తీసిపోవు. ఒక్కొక్కప్పుడు వాటిని మించి పోతవి కూడా. దర్శన శాస్త్రాన్ని వ్యాఖ్యానంగా గ్రహిస్తే ఒక లాభం ఉంది. పురాతనాచార్యుల నుండి సంక్రమించిన చింతనను ఎర్ర మాత్రవలె మింగ నమరం లేకుండానూ, చెత్త కుప్పవలె పారవేయ నవనరం లేకుండానూ అది గ్రహిస్తుంది. భారతదేశంలోని దార్శనికుడు మధ్యవర్తిగా ఆచరించి, పురాతన గ్రంథాల ఆంతర్యంలోకి చొరబడి తిరిగి స్వంత విధంగా వాటిని వ్యక్తం చేయాలి. ఉపనిషత్తులు, గీత వంటి గ్రంథాల్లోని అనేక విధాలుగా వ్యాఖ్యానించ పిలయే అనుభవమూ, భావుక సౌందర్యమూ, అన్నీ, ఆ గ్రంథాలపై ఆధారపడ్డవే నవీ చెప్పబడే అనేక విధాలైన ప్రస్తావనలను సమర్థులైన వ్యక్తులు నిర్మించడానికి వీలు కలుగజేసినవి.

దర్శనశాస్త్రం మోక్ష విద్య

భారతీయ దర్శనశాస్త్రంలోని మరొక ముఖ్య లక్షణం అది ప్రయోజనాత్మకం (Practical) కావడం. భారతదేశంలోని ఏ దర్శనమూ జౌద్ధిక పరిశ్రమ ఫలంగా ఆవిర్భవించలేదు. ఏ భారతీయ దర్శనమూ సౌందర్య భావాలను తృప్తిపరచుకోనుటకొరకై సృజించబడలేదు. భారతీయ దర్శన

శాస్త్రం ఆత్మ సంక్షోభము నుంచి, శారీరక బాధల నుంచి జన్మించింది. భారతీయ దర్శనా అన్నీ తమ అనుయాయులకు సంపూర్ణ సత్యాన్ని వాగ్దానం చేస్తవి. ఈ సత్యాన్ని గ్రహించిన ఎడల వారు అమృతత్వానికి పొందగలరని అవి చెబుతవి. ప్రాచీన భారతీయ లోకోక్తి ఒకటి విముక్తి. దోహదం చేసేదే జ్ఞానమని చెబుతుంది కూడాను. ('సవిద్యాయ విముక్తయే.') ఈ సందర్భంలో ముక్తి అంటే తిరిగి జన్మ లేకుండా ఐహిక జీవితం నుంచి విముక్తి. భారతీయ దర్శనశాస్త్రంలో ఈ ప్రాయోజనికత (Practical Character) అన్ని దర్శనాలపైనా తన ముద్రను వేసింది. భారతీయ దర్శనాలన్నీ మోక్ష విద్యలే. దీని అవశ్య పర్యవసానం ఏమంటే భారతీయ దర్శనాలు తమ అనుయాయులలో ఒక పరిణామాన్ని లేవడానికి ప్రయత్నిస్తవి. పునర్జన్మించిన మానవుడే నిజమైన ద్రష్ట. అట్టి వానిలో ఐహికాసక్తులూ స్వార్థాన్నేషణ గల "పూర్వ" మానవుని ఛాయ లుండవు. కాబట్టి భారత దేశంలో దర్శనశాస్త్రం సన్యాసంతోనూ, ఆత్మనిరౌఢకరణంతోనూ, ప్రపంచంలో ఎట్టి విధమైన పురోభివృద్ధి నైనా నిరసించడంతోనూ చెలిమి చేసింది. అయితే దీనికి వ్యతిరేకంగా చాలా ముఖ్యమైన, ప్రబలమైన పోకడలు కూడా ఉన్నవి. వేదాలలోనూ కొన్ని ఉపనిషత్తులలోనూ కనబడే దర్శనాలు ఉత్సాహ భరితంగానూ, క్రియాత్మకంగానూ ప్రపంచం ఉండాలిందేమని చెప్పేవిగానూ ఉన్నవి. అయితే, అన్ని దర్శనాలూ, అవి హిందూ దర్శనాలు గానీ, హైందవేతర దర్శనాలు గానీ, వాటి ప్రధాన చర్యనియ విషయం మోక్షం అనే అర్థంలో అవి ప్రయోజనాత్మకమైనవనీ, మోక్ష విద్యను గరువుచున్నామనీ చెప్పుకుంటున్నవి గనక అవి శాస్త్రీయమైనవని మనం నిర్ణయంగా చెప్పవచ్చు. అవన్నీ మోక్ష శాస్త్రాలే.

దర్శనశాస్త్రం-సమీక్షాశాస్త్రం-లేదా అన్వీక్షికీ!

ఆంగ్లంలో 'Philosophy' అనే పదానికి సరిగా సమానమైన పదం సంస్కృత భాషలో లేకపోవడం విచిత్రమే. అరబ్బీ భాషలో కూడా ఇంతే. అయితే గ్రీకు సభ్యతా ప్రభావం వల్ల గ్రీకు పదాన్నే అరబ్బీలు గ్రహించారు. 'ఫిలాసఫీయా' అనేది యిప్పుడు అరబ్బీ పదం. ఈ పదానికి కొంత పర్యవసానంగా ఉండే రెండు సంస్కృత పదాలు అన్వీక్షికీ, దర్శనం అనేవి. అన్వీక్షికీ అంటే అసలు అర్థం 'సమీక్ష చేసేది' అని. మొదట ఈ పదాన్ని తర్కశాస్త్రం ఉపయోగించుకుంది. ఎందుకంటే తర్కశాస్త్రంలో యుక్తులను పరీక్షించడం, అవి ప్రామాణిక మైనవో అప్రామాణిక మైనవో నిర్ణయించడం జరిగేది. తర్కశాస్త్ర సహాయంతో మనం వివిధ దర్శనాలూ, దార్శనికులూ ప్రతిపాదించిన వాక్యాల్ని విశ్లేషించి, పరీక్షించవచ్చు. వీటిని సమీక్షించి వాటిలో ఉత్తమోత్తమమైన దానిని స్వీకరించవచ్చు. ఈ అర్థంలోనే ప్రాచీన కాలంలో అన్వీక్షికీ పర్య జ్ఞానానికి మకుటంగానూ, అన్ని ఫలితాల్ని సాధించటానికి సాధనంగానూ, అర్థ శాస్త్రానికి ఆధారంగానూ పరిగణించబడ్డది. అయితే అన్వీక్షికీని విమర్శించినవారు లేకపోలేదు. ఏలవంటే ఈ విద్యలో శిక్షితులైన వ్యక్తులు అంతలేని వివాదాల్లో చిక్కుకొని ప్రతి దానినీ విమర్శించి, సంశయాన్ని అధికం చేసేవారు. ఈ కారణాలవల్ల కొన్ని హైందవ పురాణాల్లో అన్వీక్షికీని నిరసించడం మనకు కనబడుతుంది. అందు వల్లే కౌటిల్లని కాలంలోని రాకుమారులకు కూడా తప్పనిసరి అయిన విద్య అయినప్పటికీ రానురాను ఇది ఆదర్శాన్ని కోల్పోయింది.

దర్శనశాస్త్రం ఒక దృక్పథం?

అన్వీక్షికీ ప్రత్యామ్నాయంగా ఉపయోగించబడి, బహుశ ప్రధానాన్ని పొందిన పదం "దర్శనం". దీనికి సాధ్యమైనంత సమీపంగా ఉన్న ఐరోపీయపదం "వెల్తాన్ షేంగ్". (Weltanschauung) "ప్రపంచ దృక్పథం" అని దీని అర్థం. దర్శనం అంటే మానవుడు, ప్రకృతి, దైవము—వీటిని గురించిన అవరోక్షజ్ఞానం. మరింత సహనంగా జయంతుడు వ్యాయ దర్శనం) సిద్ధపేనుడు (జైన దర్శనం) అభివస గుప్తుడు (శాక్తిర

శ్రేయం) వంటి అనేక దార్శనికులకు ఇతర సిద్ధాంతాలయెడల అర్హతను పొందిన ఉదాహరణలు ఉండెడివి. అదిగూకున్నా అక ర్థాకాంక్ష! ఈ ప్రపంచ అనువాదం దీనికి ఒక ఉదాహరణగా ఉపయోగ పడుతుంది. "వారి బుద్ధిలో వారు పూటించినప్పుడు వారు "ఇది సత్యం, ఇది సత్యం" అంటారు. వాస్తవంలో అది అంతా సత్యమే. ఏ (ఈర్ష్యము) కు భిన్నంగా ఏది లేదు. పండితుల ఈ వివాదం పేర్లనుగురించి మీరూడే." ఒకే సత్యం ఎన్నిమూతలనుగల సుందరియకొలి సమానమైన అనేక దృక్పథాలను అర్థం చేసుకొనే ప్రయత్నం మనకు ఈ ప్రాక్రమంలో కనబడుతుంది. రమయర అద్వైతి. అయితే యీ దృష్టి అతనికి మాత్రమే ప్రత్యేకం కాదు. ఈ ప్రపంచ భౌతికం గురించు దేని దైనుడు నమ్మకాలతో పేర్కొన్నది. "బుద్ధుని విశ్వాసాన్ని వివరి; బినుడి విశ్వాసాన్ని అచరించాలి; వేదంలోని విశ్వాసాన్ని అనుసరించాలి." సర్వ ఆధ్యయ మైనట్లే భావించాలి; దాని రహస్యాన్ని మానవుని బుద్ధి చేదించలేదనే భావంపైనా, ఏ దర్శనమూ సర్వ సమర్థంగానీ, సర్వ సామాన్యంగానీ కావనే భావంపైనా ఈ దృష్టి ఆధారపడి ఉంది.

దర్శనశాస్త్రం సత్యాన్వేషణ

భారతీయ దర్శనాలన్నీ సత్యాన్ని అన్వేషించి వివరిస్తున్నామని చెప్పుకుంటున్న ఇదివరకే చెప్పాను. అయితే భారతీయ దర్శనశాస్త్రం అన్వేషించే సత్యం విజ్ఞానశాస్త్ర సంబంధమైన యదార్థసత్యం కాదు. 'సత్యం నీకు విమోచనం కలిగిస్తుంది' అని బైబిలు చెప్పే నజీవ సత్యం ఇది. విజ్ఞాన శాస్త్రజ్ఞుల్ని సత్యాన్వేషకులని మనము తరచూ అంటుంటాం; ఇది అనేక మైన శాస్త్రజ్ఞుల విషయంలో విజమైనట్లు. జ్ఞానానికి, సత్యానికి గల తేడాన్ని మనం గమనించాలి. భూతార్థాలు (Facts) కూడబెట్టడం జ్ఞానం. కాని సత్యం దేనినో కూడబెట్టగా వచ్చింది కాదు. సర్వయొక్క ఒక అంశంతో సంబంధం ఏర్పరచుకోవడమే సత్యం. సత్యగ్రహణము మానవుని

మొర్రం జీవితాన్ని, మనోవృద్ధిని మార్చాలి. సత్యం మానవుని తలకిందులుగా చేస్తుందని మనం చెప్పవచ్చు. ఉదాహరణకు భూగోళాన్ని నేర్చుకోవే ఒక విధమైన భూగర్భాలను తన బుర్రలోకి ఎక్కించడంతో తన నిద్రను ప్రారంభిస్తాడు. దేశాల, పట్టణాల, నదుల పేర్లను గ్రహిస్తాడు. వానిని ఉపయోగించగలడు. దేశ పటంపై వాటిని గుర్తించగలడు. వాటిని గురించి మాట్లాడటం లాంటి పనులు చేయగలడు. అయితే ఈవిధంగా అతని భూగోళజ్ఞానం ఆధిక మవడం అతనిలో ఏ మార్పును తీసుకొని రాదు. అరవి స్వరూపంలో ఏ సంచలనాన్ని తీసుకొనిరాదు. కాని ఒకడు దీర్ఘమైన ప్రయాణం చేసి ఎచ్చి, తన భార్య వ్యభిచారం చేస్తూండగా ఆమెను పట్టుకుంటే, ఆమె యెడల అతనికి గల వృద్ధిని అది మార్చివేస్తుంది. అది అతని జీవితంలో ఒక తుపానును తెస్తుంది. అతని పూర్వజీవనవిధానాన్ని సంపూర్ణంగా మార్చివేస్తుంది. పత్రయొక్క ఒక అంశంతో అతనికి ఇప్పుడొక కొత్త విధమైన సంబంధం ఏర్పడింది. సరిగా చెబితే ఈవిధమైన సంక్షేపకాకమైన శక్తినే మనం 'సత్యం' అనాలి. 'అభో మానవ వానరాల్నించి మానవుడు పరిణమించాడు.' "భూమి తన చుట్టూలా తిరుగుతూ సూర్యుడి చుట్టూ తిరుగుతోంది" వంటి శుష్క విజ్ఞాన శాస్త్రీయ భూతార్థాలకు మానవుడి జీవన విధానాన్ని మార్చేంత శక్తి లేదు. కాని, మనము పైన పేర్కొన్నటువంటి నైయక్తికానుభవానికి (Subjective experience) మానవుడి అంతరాంతరాల్లోనించి సమాధానం వస్తుంది. భారతదేశంలోని దర్శనశాస్త్రం ఉద్దేశించిన సత్యం ఇటువంటిదే. ద్వానం చేయమనీ, ఆత్మసాక్షాత్కారాన్ని సాధించమనీ, వేదాంతం మనకు ఉపదేశించడంలోనూ, ప్రపంచం గురించి గాఢంగా ఆలోచించి అది క్షణికమైనదనీ, దుఃఖమయమైనదనీ గ్రహించమని బౌద్ధమతం మనకు ఉద్బోధం చేయడంలోనూ, మనం ప్రపంచాన్ని పూర్తిగా నూతనమైన విధంతో

ఓరిఫోన్ : 86765 & 83730

పోస్ట్ బాక్స్ : 322

కెఆర్ : "MOBILE"

సొమ్ము, కాలము, శ్రమ...నిల్వ చేయగోర దునిన

మోటారు పరికరములను, విడి భాగములను

విరివిగా దిగుమతి చేసుకొనువారిని సంప్రదించండి.

షూడరన్ ఆటో మొబైల్

4/17-ఏ, మాంట్ రోడ్

::

మద్రాసు-2

ఫోర్డ్ మెర్సిడిస్ బెంజ్ ట్రక్కులకు,
ఫియట్ మరియు ఇతర ఇంగ్లీషు,
అమెరికన్ కార్లకు, విడిభాగములకు,
పరికరములకు భారీ ఇంఫోర్టర్లు.

కూడానీ, ఒక విమాత్య జీవితంలోకి మనం ప్రవేశించాలి అని ఆకాంక్షిస్తున్నాం.

స్వప్నిసంస్థితమైనదనేభావం (Organicism)

ఇతర దేశాల్లోని అనేకదర్శనాల్లో మానవుడికి ప్రకృతికి మధ్య విభజన కనబడుతుంది. భారతీయ దర్శనాల్లో అలాంటి విభాగం ఏమీలేదు. భారతీయ దర్శనశాస్త్రం దృష్టిలో సృష్టి సంస్థితమైనది. కర్మ, ఋతం అనే వియమాలవల్ల సర్వవిశ్వంలోనూ సుందరమైన ఒక సంగతి (Harmony) దానికి కనబడుతుంది. మనం ఇదివరకే చెప్పినట్లు మానవునికి పూర్తి స్వేచ్ఛ ఉంది. అతని అదృష్టానికి అతనే కర్త. అతని ప్రవృత్తికి (Activity) ప్రకృతి ఒక క్షేత్రంగా మాత్రమే ఆచరిస్తుంది. కొందరు మానవులు తెలివి తక్కువవారై ఈ బ్రహ్మాండమైన యంత్రానికి బానిసలైనప్పటికీ ఇది మానవునికి ఉపకరణమైన ఒక యంత్రం మాత్రమే. తెలిసినవారు దాని నధిగమించగలిగి, సర్వకాలాలకూ, సర్వసత్యకూ సాక్షిభూతులుగా ఉండగలుగుతారు. ఈ కైవల్యాన్ని (Aloofness) అలవర్చుకొని అస్తిత్వం అనే ఈ విషవక్రాన్ని తప్పించుకోలేనివారు నిపువాయు లవుతారు. ఇదే ప్రకృతి సంస్థితమైనదనే భావం. ఈ దృష్టి సర్వ సృష్టి నాటకాన్ని పరస్పర వ్యతిరేకమైన శక్తుల అర్థరహితమైన విలయతాండవంగా గాక ఏకైక క్రమము, సుందరమైన సంగతి (Coherence) గలదానిగా పరిగణిస్తుంది. ఈ దృష్టి మానవుణ్ణి ప్రకృతి కనుగుణంగా తనను తాను మలచుకోనేల్లు గానూ, దాని యెడల సమరసభావంతో మెలిగేట్లుగానూ చేస్తుంది. హైందవుడు సృష్టిలో భయంకరమైన సంక్షోభం, దుఃఖం, బాధా చూస్తాడు. కానీ దానివల్ల అతను భయపడిపోడు, విశేషమైనదా కాదు. దానివల్ల అతడు విభ్రాంతుడై విశ్వము అర్థహీనమైనదని, హాస్యస్పదమైనదని

స్పార్క్ వలె ప్రకటించలేదు. విశ్వంలోని ప్రయోజనాన్ని హైందవుడు స్వయంగా చూడలేక పోవచ్చు. కాని, తరతరాలుగా పాతకుని పోయిన ఆలోచనాచరణ రీతులు అతని అవ్యక్త చైతన్యంతో ప్రవేశపెట్టిన అచంచలమైన విశ్వాసం అతని జీవితానికి పూతగా ఆచరిస్తుంది. పాశ్చాత్య దేశాల్లోని కొందరు హైందవుని నమ్రతా స్వభావాన్ని హేళన చేశారు. కాని అతని నమ్రతే దుఃఖంలో జీవితాన్ని గడవటానికి అతనికి సహాయ పడుతుంది. అయితే దీనికి మూలం నిస్పృహ కాదు. చివరికి అన్ని విషయాలూ సక్రమంగానే జరుగుతాయనీ, సృష్టి అర్థరహితమూ, హాస్యస్పదమూ కాదనీ అనే నిరంతరమైన విశ్వాసమే దీనికి ఆధారం. సృష్టి సంస్థితమైనదనే ఈ దృష్టి ఏక సమాజ భావానికి, సాంప్రదాయక ఆచరణ ప్రమాణాల పరిరక్షణకూ, చైనా గోడ కట్టుకోవడం ద్వారా కాకుండా, అత్యుత్తరణ ద్వారా పరాయి సంస్కృతుల అభూతానికి తట్టుకోవడానికి దోహదం చేసింది. అన్ని రకాల విషయాలనూ గ్రహించి జీర్ణం చేసుకొన్న హైందవ మతం యొక్క ఈ చంపీనా చాపి లక్షణాన్ని, ఈ దృష్టి ద్వారా మనం అర్థం చేసుకోవచ్చు. సృష్టి సంస్థితమనే ఈ దృష్టిని ఆచరణరీతులు కూడా కదలించలేక పోయి, నవి. విరోధీయ సంపర్కం కూడా భారతదేశ స్వరూపాన్ని మార్చలేకపోయింది. పాశ్చాత్య వభృత, విజ్ఞాన శాస్త్రీయరీతులు భారతదేశంయొక్క ఉపరితలాన్ని మాత్రమే స్పృశించ గలిగినవి. పాశ్చాత్య దేశాలనుంచి భారతదేశం ఎన్నో విషయాలను గ్రహించినప్పటికీ ఆనందమయ జీవన రహస్యంకొరకు మాత్రం అది తన సాంప్రదాయక దర్శన శాస్త్రాన్నే అర్థిస్తుంది. ఉదాహరణకు, లక్ష్యాలుకూ, ఆదర్శాలుకూ, శక్తికి, వైచిత్ర్యీ భారతదేశం తన వేదాంతాన్నే, శైవమతాన్నే, మఠాక మతాన్నే అర్థిస్తుంది. అయితే బాహ్య జీవనం విషయంలో మాత్రం అది పాశ్చాత్య దేశాల్ని అనుకరిస్తుంది. సృష్టి సంస్థితమైనదనే దాని దృష్టి వల్లనే, ఆధునిక కాలంలో విజ్ఞానశాస్త్రం వల్లనూ, సాంప్రదామిక సభృత వల్లనూ, పాశ్చాత్య చింతనతోనూ, జీవనంలోనూ జనించిన సంక్షోభం భారతదేశానికి తెలియను కూడా తెలియదు.

భారతీయ దర్శనశాస్త్రానికి స్వంతప్రజ్ఞ ఒకటివున్నది

ప్రతి సంస్కృతిలోని దర్శనాలకూ, తక్కిన సంస్కృతులలోని దర్శనాలకు భిన్నంగా, విశిష్టమైన కొన్ని ముఖ్య లక్షణాలు ఎల్లప్పుడూ ఉంటవి. అయితే ఒకే సాంస్కృతిక సాంప్రదాయంలో పరస్పరం కలహించుకొనే చాలా దర్శనాలూ, తక్కిన వాటితో సంబంధించడానికైనా అస్థిరంలేని కొన్ని దర్శనాలు కూడా ఉండొచ్చు. అయినా, వాటిన్నింటికీ సామాన్యంగా చాలా మూలభావాలు ఉంటవి. దీనిని మనం సాధారణ రచన (General frame-work) అనవచ్చు. దీనిలోనే అనేకదర్శనాలు పనిచేస్తవి. అయితే వాటిలో ఏదీ కూడా ఈ రచన యొక్క ప్రామాణికతను ప్రశ్నించదు. ఉదాహరణకు, వ్యక్తి స్వేచ్ఛాభావము, సోదర మానవుల యెడల మానవునికి ఒక విధి ఉన్నదనే గుర్తింపూ—ఈ రెండు భావాలూ అన్ని దర్శనాలకు సామాన్యమైనవి. ఇవి గ్రీకు, హిందూ చింతనా శోరణిపై ప్రభావాన్ని నెరపినవి. అదే విధంగా దాదాపు అన్ని ఆధునిక పాశ్చాత్య దర్శనాలకు క్రమమూ, పురోభివృద్ధి అనే భావాలు అనివారిత పూర్వగ్రహిత విషయాలు. మనం భారతదేశంలోని కొన్ని ప్రబలమైన లక్షణాల్ని విడదీసి వివరించవచ్చునని నా వాదం. అన్ని దర్శనాల్లోనూ అన్ని క్షణాలూ ఒకే మేరకు సామాన్యంగా ఉండవు. కొన్ని దర్శనాల్లో కొన్ని లక్షణాలు అసలే లేకపోవడం కూడా సాధ్యమే. అలాగే నేను పేర్కొన్న కొన్ని లక్షణాలు వాటికి ఉండవచ్చు కూడాను. ఈ పరిమితుల్ని గుర్తులో ఉంచుకొని, భారతదేశంలో దర్శన శాస్త్రం ఒక ప్రత్యేక ప్రజ్ఞ యొక్క ఫలం అనీ, కొన్ని విశిష్ట లక్షణాలు గల ఒక ప్రజ్ఞ యొక్క ప్రేరణల ఆధ్యాత్మిక కాభివ్యక్తి (Expression) ఈ దర్శన శాస్త్రం అనీ మనం చెప్పవచ్చు.

నారసింహ లేహ్యం

అంజుర చరిశి. శుభము, విశ్వాక, నిస్సంకరము హరించి పర్యవృద్ధిని, అంజుర రక్షణిని కలిగించును.

20 శు. డబ్బీ. రు. 3-3-0.

పాలసుగంధి లేహ్యము: శనాశుశు, శుభాపదలు, శిశుశిష్యులు మొదలగువాటిని హరించును. 20 శు. డబ్బీ. రు. 2-4-0

రోజాపుష్ప లేహ్యము: అశర్మ, గర్భవాతం, మలబద్ధం హరించి చక్కగా విరళపమును, శిర్షశక్తిని కలిగించును. 15 శు. డబ్బీ. రు. 1-4-0.

ప్రతాప కస్తూరి మాత్రలు: ఘోషలబి. కైత్యం, బలము, అశర్మము, దగ్ధ మొదలగువాటిని హరించును—200 మాత్రల పీచా రు. 0-8-0. అన్నిటికీ బాష్పభిక్షులు ప్రత్యేకము.

మా క్యాటలాగు ఉచితం.

పి. సి. ఏ. ఆండ్ కో,

ఆయుర్వేద సమాజం, పెరిదేవి, నెల్లూరు జిల్లా.

భారతదేశ విదేశాంగవిధానం:

ఒక పరామర్శ

శ్రీ ఆంగీరస్

భారత ప్రధాని శ్రీ నెహ్రూ మేల్కొనిపడే కలలుకంటూవుంటారు. 1954లో అటువంటి కలఒకటి కన్నారు. టిబెట్టు విషయంలో చైనాతో ఒప్పందం చేసుకోవడమే ఆకల. అది కలగాబట్టి, అందుతో కలలోకల్గే సుఖానుభవం లాంటి సిద్ధాంతాలు కొన్ని గురి గూర్చబడినాయి. శ్రీ నెహ్రూ ఆ సిద్ధాంతాలకు, అతి ప్రేమతో, “భారతదేశం పుట్టిన వాళ్ళందరిలోకీ గొప్ప వాడైన” (ఆయన గూడా ఈయనకు మల్లేనే చాలా కలలు కన్నాడు.) బుద్ధుని పరిభాషను స్వీకరించి, “శీల” నామధేయం వుంచారు. అవి అయిదు సూత్రాలు కాబట్టి, వాటికి “మొత్తంమీద” పంచశీల అని భారసౌల చేయించారు. వచ్చిన తిప్ప లేమిటంటే, ఈ వ్యవహారంతా, ఇటువంటి సూత్రాలతోను, సిద్ధాంతాలతోను నమ్మకంలేని దేశంతో జరిగిన ఒప్పందంలో ఇది చేర్చ బడింది. తాను ఈ ఒప్పందం దగ్గర నిష్క్రమకర్మచేస్తే, తాను అనుకున్న ఫలితం కల్గుతుందని శ్రీ నెహ్రూ అనుకున్నారు. కాని నిష్క్రమకర్మలో కర్మ ఫలాపేక్ష లేకుండా చేయ వలసింది. ఇక్కడ ఫలాపేక్ష వుంది. మనం టిబెట్టుమీద నర్వాధికారాలను చైనాకు అప్పగించివేస్తే, చైనాతో ఏవిధమైన తగాదా అంటూ రాకుండా వుండటమేగాక, భారతదేశం—చైనా సరిహద్దులను, పున్నవాటిని పున్నట్లు చైనా అంగీకరించి మేస్తుందని శ్రీ నెహ్రూ అనుకున్నారు.

ఇట్లా అనుకోవడం శ్రీ నెహ్రూ సోషలిస్టు సిద్ధాంతాలకు పరిపావచ్చు. కాని, కమ్యూనిస్టు చైనా పున్నదంటే, దానితో వ్యవహారంతా “డై రెక్టిక్యుట్” కూడి వుంటుంది. “బిగ్ లీప్” లతో పెనవడి వుంటుంది. కాబట్టే, చైనా, ఆ “డై రెక్టిక్యుట్”ను, ఆ “బిగ్ లీప్”ను ఉపయోగించి, టిబెట్టును గూర్చిన ఒప్పందం కుదిరిన మొన్నాటినుంచి, దురాక్రమణ ప్రారంభం చేసింది. అంటే, శ్రీ నెహ్రూ గారి “పంచశీల”ను హిమాలయశిఖరాగంధోపాలివేసింది. అప్పుడు శ్రీ నెహ్రూకు “పంచశీల” పోయి, “పంచశీల” భ్రాంతి మాత్రం మిగిలింది.

శ్రీ నెహ్రూగారికి గురుస్థానీయుడైన సౌగత మేధావి గూడా శీలాంను, వ్యక్తి జీవితానికేగాని, రాజ్యాం మధ్య సంబంధాలకు అనుకూలించలేదు. నిజానికి అట్టి సూత్రాలను ఒక్క బుద్ధుడేగాక, బుద్ధుడికి పరంలో, అపరంలోనుపున్న తాత్వికులు, దార్శనికులు, మేధావులు అంతా చెబుతూనే వచ్చారు. వై యక్తిక జీవిత విషయంలో అవి ఇప్పుడు గూడా చెల్లవచ్చు. మహాత్మాగాంధీ తన వై యక్తిక, సాంఘిక జీవనానికి, వతంజలి చెప్పిన “అస్థేయా”ది అవ్వే సూత్రాలను ప్రాతిపది కలు చేసుకున్నారుకాని, రాజకీయాలకు వాటిని వట్టింపబోతే అవి విఫలం అయి వాయి. అవి పనిచెయ్యలేదు. అట్లాగే ఇప్పుడు “పంచశీల” గూడా వై యక్తిక జీవితస్థాయిని విడిచి అంతర్జాతీయ రాజకీయ సూత్రాలక్రింద, సిద్ధాంతంక్రింద, రూపాంతరం ధరించవలసిన అనవసరం వట్టేప్పటికీ, అస్థానసతితమైన ధర్మం లాగా వృధా అయిపోవడమేగాక, అనవసరమైన చిక్కులను, ప్రతిబంధకాలను తెచ్చి పెట్టింది. కాని, పంచశీల భ్రాంతిలోపడిపోయివున్న, ప్రధాన మంత్రికి, ఇది ఇట్లా అయినట్లు తెలిసిందో, లేదో తెలియదు కాని, ఆ భ్రాంతిమాత్రం వదిలి వట్లు లేదు.

శ్రీ ఎన్. సుబ్రహ్మణ్యం భారత విదేశాంగ విధానాన్ని పరామర్శిస్తూ, ఈ మధ్య, ఇదే ఆర్థాన్ని అభివ్యక్తం చేస్తూ, ఇట్లా వ్రాశారు. “1961 వసంతర్పరం ప్రధానమంత్రి శ్రీ నెహ్రూకుపున్న అన్ని భ్రాంతులను చాలావరకు వదిలిచి వేసింది. ముఖ్యంగా పంచశీల విషయంలో చైనావారు తమ ప్రవర్తనవల్ల—ప్రపంచంలో ఏ దేశంగానీ, తానై, ఈ పంచశీలను ఆచరించటం అసాధ్యం—అన్ని లేలి వేశారు. అది ఆచరణ సాధ్యమేనన్న అభిప్రాయానికి వీరివల్ల తీరని అపహాసం కల్గింది. దురాక్రమణకు దిగకుండా వుండడం, ఇతరుల భూభాగాలను ఆక్రమించు కోకుండా వుండటం, ఒకరి అంతరంగిక వ్యవహారాలలో మరొకరు ప్రమేయం పెట్టుకోకుండా వుండటం, వరసర నమానర్హాన్ని, మర్యాదను గౌరవించడం, సహజీవన సూత్రాన్ని అనుసరించడం—ఈ మొదలుగాగల సూత్రాలు నిజానికి నడవడికకు సంబంధించిన సూత్రాలుగాని, రాజ్య విధానాలకు సంబంధించిన సూత్రాలుకావు. ఇది ఇట్లా అని గ్రహించకపోవడంవల్ల మన ఆలోచన లన్నీ అల్ల కలోలం అయిపోతున్నాయి. నడవడికకు సంబంధించినంతవరకు అన్ని ఎంతో మంచి విబంధనలు అయినంతమాత్రంచేత, వాటికి సిద్ధాంతస్థాయి, సూత్రస్థాయి లభిస్తున్నట్లు అనుకోరాదు. ఈ విషయంలో ఒక్క చైనా యే గాక, పాకిస్తాన్ గూడా, ఈ రకమైన ధర్మసూత్రాలు, అంతర్జాతీయ రంగం లోనేగాక, వై యక్తికమైన సంబంధాలలో గూడా తిరుగులేనివి కావని శ్రీ నెహ్రూ రుజువు చేసిపెట్టింది. అయినా ప్రధానమంత్రి శ్రీ నెహ్రూమాత్రం ఈ పంచశీలను వట్టుకొని వదిలిపెట్టడంలేదు. అది పుధాఅయిపోయినా, పుధాకాలేదన్న వాదాన్ని లేవదీస్తున్నారు. ఏదో ఒక దేశం ఆ సూత్రాలను అనుసరించనంతమాత్రంచేత, ఆ సూత్రాలు దెబ్బతినిపోయినట్లుగాని, ఆ సూత్రాలు సరియైనవి కావని రుజువు అయినట్లుకాని చెప్పడానికి వీలులేదు అంటున్నారు.”

ఇది యేమిటంటే, మనం నమ్ముకున్న ఒక ధర్మం కళ్ళముందే తల్ల క్రిందులయిపోతూ, అట్లు అయిపోతున్నట్లు వున్నట్లుగా కన్పిస్తున్నా, అది తల్ల క్రిందులు కావడం ఏమిటి? ఏకేమన్నా అట్లా కన్పిస్తున్నదేమో, అది చెదరకుండా కుండానేవుంది అన్న ధోరణి వ్యక్తం అవుతున్నట్లువుంది. ఇప్పుడు చైనా, ఈ పంచశీలను పాతి పెట్టినందువల్ల, పరిస్థితిఅంతా పూర్తిగా తల్లక్రిందులై పోయినా, దానిని అట్లా గుర్తించకపోవడం కన్పిస్తున్నది. అనగా, అసలు మనిషిని వదిలిపెట్టి, నీడను వట్టుకుని వేర్లాడుతున్నట్లువుంది. అయితే విజంగా, ఈ పరిస్థితులలో వచ్చిన మార్పును శ్రీ నెహ్రూ గ్రహించలేదా అంటే, అట్లా అనడానికి గూడా వీలు కన్పించడంలేదు. ననుగుతూనో, ననుగుతూనో జరవలసిన పనులు జరుపుతూనే వున్నారు. పరిస్థితి మారినందువల్ల, ఏ రకమైన సర్దు బాట్లు అవసరం అవుతున్నాయో, వాటిని, బహిరంగంగా కాకపోయినా, రహస్యంగానైనా, చేస్తున్నారు. కాని, పైకి మాత్రం పరిస్థితిలో వచ్చిన మార్పు ఏమీ లేదంటూ, తెచ్చి పెట్టుకున్న భ్రమలోంచి బయటికి రాలేకపోతున్నారు. ఇది ఇట్లా జరుగుతున్నందువల్ల, ఒక్క ప్రమాదం ఏర్పడుతున్నది. అది రెండు విధాలుగా సిద్ధం అవుతున్నది. (1) పాతపడిపోయిన పద్ధతులను, నదులుకోలేకపోవడం వల్ల ఆలోచనలకు ఒక ప్రతిబంధకం ఏర్పడుతున్నది. (2) మారిన పరిస్థితులకు అనుగుణంగా తగిన ధోరణిని, వైఖరిని, బహిరంగంగా పహించకపోవడంవల్ల అసలు పరిస్థితి ఒకటి, రోపలి పరిస్థితి ఒకటి అయి, ఇది అంతా కలిసి, భారత వైదేశిక వీతి అనే శరీరానికి పుట్టుకురుపునటుగా తయారవుతున్నది.

భారత విదేశాంగ వీతి—శ్రీ నెహ్రూ చెబుతున్నదానినిబట్టి—మూడు ముఖ్య ధర్మాలు ఆధారంగా వడుస్తున్నది (1) అన్ని సమస్యలను శాంతియుతంగా పరిష్కారం చేసుకోవలసి వుండటం, (2) ఏ సందర్భంలోనూ యుద్ధానికి దిగకపోవడం, (3) అంతర్జాతీయరంగంలో ఏర్పడివున్న ముతాలతో ప్రమేయం పెట్టుకోక.

భారత విదేశాంగ వీతి—శ్రీ నెహ్రూ చెబుతున్నదానినిబట్టి—మూడు ముఖ్య ధర్మాలు ఆధారంగా వడుస్తున్నది (1) అన్ని సమస్యలను శాంతియుతంగా పరిష్కారం చేసుకోవలసి వుండటం, (2) ఏ సందర్భంలోనూ యుద్ధానికి దిగకపోవడం, (3) అంతర్జాతీయరంగంలో ఏర్పడివున్న ముతాలతో ప్రమేయం పెట్టుకోక.

మానవుని బాధ...

కుష్టురోగము

కుష్టుము భయంకరమైన వ్యాధి యని చాలా కాలముగా ప్రపంచ మెరిగినది. విశేష సంబంధ అనుభవము వల్లనే అంటువ్యాధి అనవచ్చును. అది మెల్లిగా ప్రజలుచున్నది. మంచి యోచనతో చక్కని ఔషధముల వల్ల చాలిని ఖండించవచ్చును.

ఈ వ్యాధియొక్క మొదటి ఆనవాలు దేహమందు ముఖ్యముగా చెవులపై ఏర్పడును. చిన్న చిన్న కురుపులు లేక పొడలు, ఇవి ముక్కునందును, మోచేతియందును, తొడలలోను యేర్పడును. పిదప దేహమంతయు నల్లకొనును. కురుపులు పెద్ద పుండుగా మారును. కుష్టుము నరము లను కూడా పీడించును. అందువల్ల నరముల ఆ వ్యాధికి లోనై తనకత్తిని పోగొట్టుకొనును. పొడుపు బాధ కూడ యేర్పడవచ్చును.

చర్యసంబంధము:—దేహముపై యెర్రని నర్లముగల పొడలు, దద్దులు యేర్పడుట, పొడుపు, బాధ, గజ్జి మొదలైనవి. నరముల సంబంధము:—పొడలుగల చోట్లలో తిమిరు కలుగుట, దుర్బిరు నర్ల అవయవములందు వ్యాపించి రక్తమునందు కలిసి మత్తు కలుగజేయుట, సూదితో పొడిచినను బాధ కనబడకుండుట, చేతివేలు ముడుచుకొనుట, ముక్కు బంధనములు మొదలైనవి. ఆస్తి సంబంధము:—పాదమునందు పల్లపు పుండు యేర్పడుట, కాలు, చేతులు వ్రేళ్లు తగ్గుట, చూచువారికి ఎనుగు జెండునట్లు మరికొన్ని బాధలు యుండును.

కుష్టుమునకు అనేక ఔషధములు తయారుచేయడ మైనది. ఇంకను తయారు చేయుటకు ప్రయోగపడుచున్నాము. పూర్వముననే హిందూదేశమున మాత్రము సిద్ధ ఆయుర్వేద భాగమున కుష్టురోగము నకు ఔషధము కనిపెట్టబడి జయుము నొనంగుచు వచ్చుచున్నది. చిట్టలో మాయొక్క “మేల్ మాయిల్ మందు” మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైన మూలికలు వగైరాలతో సిద్ధ ఆయుర్వేద భాగము ననుసరించి మాయొక్క ‘మేల్ మాయిల్ మందు’ తయారు చేయబడుచున్నది. ఈ కఠిన వ్యాధివల్ల బాధపడు మానవులు మా ‘మేల్ మాయిల్ మందు’ ను సేవించి బాగుపడి భగవత్ కృపకు పాత్రు లగు గాక.

కే. టి. కృష్ణమూర్తి ఆచార్య గారి

మేల్ మాయిల్ మందు

ప్రపంచములో ప్రఖ్యాతిగాంచిన మేహ, కుష్టురోగ నివారిణి

— వివరములకు వ్రాయండి : —

కే. టి. కృష్ణమూర్తి ఆచార్య అండ్ సన్సు

శ్రీ/22, మేల్ మాయిల్, (వయా) కాట్యాడి. (N. A. Dt)

తటస్థంకాని రాజస్థాన్ ను అవలంబించి, ప్రపంచ శాంతికి దోహదం ఏర్పడే విధంగా వ్యవహరించడం— ఈ మూడు సూత్రాలకు పైన పేర్కొన్న పంచల ప్రాణం వంటిది. అవడంచేత, అది అవుడోలుగా తేలిపోయిన వెంటనే, తక్కినవి గూడా నామమాత్రావశిష్టైలయి పోయినాయి. ఇవిఇట్లా అయిపోయినట్లు గోవా సమస్యను భారతదేశం పరిష్కరించిన పద్ధతి మూలంగా తేలిపోయింది. గోవా మొదలైన స్థావరాలు—నీవు అవునన్నా, కాదన్నా—మొన్నటివరకు పోర్చుగీసుల ఏటవడితో వున్నాయి. భారతదేశంలో వంసలుపున్న ఇతర దిరోపియ రాజ్యాల పద్ధతిని అనుసరించి, ఆ స్థావరాలను వదిలి పెట్టకపోగా, అవి పోర్చుగల్లర్ రాష్ట్రాలు అని సాలజార్ ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. ఇది ఇప్పుడు జరగలేదు. ఎప్పుడో జరిగింది. ఆ జరిగిన తర్వాత గూడా, శ్రీ నెహ్రూ ఈ సమస్యను శాంతియుతంగా పరిష్కరించగలమనే చెబుతూ వచ్చారు. ఇట్లా 14 సంవత్సరాలు నడిపింది. ఆ తర్వాత హఠాత్తుగా ఒక రోజున, భారత సైన్యాలు గోవాను, ఇతర పోర్చుగీసు స్థావరాలను ఆక్రమించుకున్నాయి. ఈపని చేయడం గోవాకు, ఇతర పోర్చుగీసు—స్థావరాలకు విముక్తిని సంపాదనచేసి పెట్టడము, భారతదేశంలో స్థితిస్థిద్ధమైన భాగాలైన ప్రాంతాలు, తిరిగి భారతదేశంలో కలుపుకోవడము కావచ్చు. కాని ఈపని ఇట్లా చేయడం అంతర్జాతీయ ధర్మాలకు, భారత ప్రధాని ప్రకటించిన వైదేశిక నీతికి ఎంతవరకు అనుకూలమైన విషయము—అన్నదే ఇక్కడ ప్రశ్న. డా. సాలజార్ ఎంత కాలానికి లొంగకపోవడం అన్నది, ఇక్కడ ఈపని చెయ్యడానికి కారణం అయ్యేందుకు పీలులేదు. ఆయన అట్లా లొంగేవాడు కాదని తెలిసే, భారత ప్రధాని విదేశాంగసీతి ఏర్పాటైంది. మరి మన నౌకలమీద, మన జనంమీద, మన ప్రాంతంమీద, అసూయిత్వాలు చేయడంవల్ల, పోర్చుగల్ తాలూకు ఈ వంసలపై సైన్యాన్ని నడిపించవలసి వచ్చింది అంటే, ఈ రకమైన చిల్లర తగాదాలు, చిల్లర సంఘటనలు, ఒక్క పోర్చుగల్ మాత్రమే భారతదేశంమీద జరపడంలేదు. పోకిస్తాన్ తో ఇట్టి చిల్లర తగాదాలు ఎప్పుడూ జరుగుతూనే వున్నాయి. చైనావల్ల గడించుకుంటున్న అనుభవం సంగతి చెప్పనే అక్కరలేదు. అందువల్ల, ఈ చిల్లర కారణాలను పురస్కరించుకొని, గోవాలోకి సైన్యాన్ని నడిపించడం వల్ల ప్రతి సమస్యను శాంతియుతంగాను, ప్రతి సమస్యను యుద్ధంలో నిమిత్తం లేకుండాను, పరిష్కారం చేసుకోవాలని పెట్టుకున్న ప్రధాన సిద్ధాంతం వమ్మయి పోయింది. అంతేగాక, ఆ పని అట్లా జరగడంవల్ల, ఇతరమైన విపరీతామాలు గూడా కొన్ని ఏర్పడ్డాయి. అందులో అంతర్జాతీయంగా భారతదేశంఅంటే పూర్వం అక్కడున్న గౌరవం కొంతవరకు తగ్గడం ప్రధానమైంది.

విచిత్రం ఏమిటంటే, ఇంతవరకు అన్ని సమస్యలను శాంతియుతంగాను, యుద్ధంలో నిమిత్తం లేకుండాను, పరిష్కారం చేసుకోవాలి—అని వాదించిన ప్రధాన మంత్రి—ఇప్పుడు దురాక్రమణ అంటూ జరిగితే—దాన్ని తొలగజెట్టు దానికి అన్ని మార్గాలూ విఫలం అయిపోయినప్పుడు—బల ప్రయోగం చెయ్యవచ్చుననే వాదానికి దిగారు. అయితే, గోవాలో పోర్చుగల్ దురాక్రమణ జరిపిందా అంటే—అందుకు శ్రీ మినన్—వలసతత్వం అనేది శాశ్వత దురాక్రమణ అని సమాధానం చెప్పారు. అందువల్ల, గోవాపై ఈ జరిగిన చర్యను దురాక్రమణను తొలగజెట్టడం క్రింద తేల్చివేశారు.

అసభిజ్ఞులకు ఈవారం ఎంతైనా రుచించవచ్చు. కాని, ఇక్కడ రెండు ముఖ్య విషయాలను గమనిస్తే, ఈ వారంలోపున్న లోపం ఏమిటో తెలిపోతుంది. (1) గోవా సమస్య అంటూ క్రొత్తగా ఏర్పడలేదు. అది స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన దగ్గరనుండి అట్లాగేవుంది. అట్లాపున్నదానిని బల ప్రయోగంతో పరిష్కరించడం తగునని చాలామంది ప్రభుత్వాన్ని కోరిగూడా వున్నారు. కాని ప్రభుత్వం అప్పుడు అట్లా చెయ్యలేదు. గోవా, మొదలైన వంసలకు ఆ ప్రాంతాలలో ప్రజలే స్వాతంత్ర్యాన్ని సాధించుకోవాలిగాని, భారతదేశంమీద ఆధారపడి లాభలేదని ప్రధాన మంత్రి, ప్రభుత్వము గూడా చెబుతూ వచ్చారు. (2) ఒకసారి భారతీయులు కొందరు గాంధీగారి పద్ధతులతో నిరాయుధులై గోవా పరిహద్దులను అతిక్రమించినప్పుడు, పోర్చుగీసు సైన్యంవారిని నిర్దాక్షిణ్యంగా కాల్చివేసింది. అప్పుడు, తాము, ఆ విషయంలో ప్రమేయం పెట్టుకోకపోవడానికి శ్రీ నెహ్రూ చెప్పిన కారణాలలో—అందువల్ల అంతర్జాతీయంగా చాలా విపరీతామాలు, విష ఫలితాలు సంఘటిల్లుతాయి—అన్నది. కాని 1961 లో ఆ వైఖరి అంతా మారిపోవడానికి కారణం ఏమిటి? ఇప్పుడు ఆ విషయాలూ, విషఫలితాలూ ఏమీ వుండవనా?

అప్పుడు శ్రీ నెహ్రూ మనస్సులో పెట్టుకున్న రకం వివరణామాలా సుందరమైనదే. కాని, వేరే రకమైన వివరణామాత్రం సందర్భ పడటానికి ఎక్కడా అవకాశం కన్పించడం లేదా! ఉదాహరణకు—ఇప్పుడు చెనా—హిమాలయ ప్రాంతాలలో కొన్ని ప్రదేశాలపై మన పాక్కును కాదంటున్నది. చెనా దృష్టిలో, ఆ ప్రాంతాలను, భారతదేశం, టిబెట్ ఏలుబడిలో వుండగా, అప్పటి పాలకులు ఆక్రమించుకున్నారు. అవి విజానికి తనకు చెందినవి. ఇప్పుడు భారతదేశం ఆ ప్రాంతాలపై అధికారం చలాయిస్తున్నా, వాటిపై తనకు పాక్కు వున్నదన్నా—శ్రీ కృష్ణ మీనన్ దురాక్రమణకు ఇచ్చిన నిర్వచనం ప్రకారం—అది దురాక్రమణ అవుతుంది. అటువంటి దురాక్రమణను గోవాలో, బలప్రయోగంతో భారతదేశం తొలగి పెట్టుకున్నప్పుడు, తాను మాత్రం ఎందుకు, ఆ ప్రాంతాలలో, భారతదేశం “దురాక్రమణను” అదేవిధంగా తొలగిపెట్టుకో కూడదు అని చెనా వాదించి, మనం గోవాలో చేసిన పనినే, హిమాలయ ప్రాంతపు సరిహద్దులలో చేస్తే, మనం ఏమి చేస్తాము. ఈ పరిస్థితి ఇట్లా రూపుపొందడం గ్రహించే, పాకిస్తాన్ చెనాకు సన్నిహితం అవుతున్నది. ఈ రెండు రాజ్యాలు, భారతదేశంతో తమకు వున్న తగాదాలను, భారతదేశం పోర్చుగల్ తోవున్న తగాదాను తీర్చుకున్నట్లే, తీర్చుకోదలిస్తే అప్పుడు పరిస్థితి ఏమిటి? గోవాపై భారతదేశం చర్యలను చెనా అభినందించడంతోవున్న అర్థం ఏమిటి?

ఈ ప్రశ్నతో మనం, భారత విదేశాంగ విధానం తాలూకు రెండవ మూత్ర పరామర్శలో ప్రవేశిస్తున్నాము. ఏ సందర్భంలోను యుద్ధం పనికిరాదని, యుద్ధంవల్ల ఏ సమస్య పరిష్కారం కాదని—గదా— శ్రీ నెహ్రూ వాదము. ఇప్పుడు అన్ని ప్రయత్నాలు విఫలం అయిపోయిన తర్వాత—అది అణ్ణాన్త్ర యుద్ధానికి దారి తీయకుండావుంటే—ఒక సమస్యను పరిష్కరించుకోవడానికి యుద్ధం సాధనం కావచ్చు అని శ్రీ నెహ్రూ కొత్త సిద్ధాంతాన్ని ప్రవచించారు. ఇది చెనావారి అలోచనా పద్ధతికి చాలా సన్నిహితమైంది. అయితే వారు ఈ విషయాన్ని ఇంకా గట్టిగా చెబుతున్నారు. కుండ్ర బద్దలుకోట్టి చెబుతున్నారు. వారి వాదం ఇది: యుద్ధాలు రెండు రకాలు; ఒకటి: ధర్మయుద్ధం. రెండు: అధర్మ యుద్ధం. ధర్మ యుద్ధాన్ని సహజీవన సిద్ధాంతం వెలివేయదు. అందువల్ల యుద్ధం అవశ్యం భావికాదన్న వాదం చెల్లదు. ధర్మ రక్షణంకోసం యుద్ధం తప్పక పోవచ్చు. ఈ వాదమే కొంచెం వుదువుగా, కొంచెం మారుచేషంలో శ్రీ నెహ్రూ, గోవా వల్ల అనుసరించిన విధానంలో కన్పించే సరికి, చెనా శ్రీ నెహ్రూను, ఆయన చర్యను అభినందించింది. అంటే శ్రీ నెహ్రూ ధర్మ వస్తుములలో వచ్చిన మార్పును గమనించి, ఆ మార్పు తాము అనుసరిస్తున్న విధానానికి సన్నిహితం అయినందువల్ల, “సెథావ్! నెహ్రూ!” అంది.

ఇది చాలా పెద్ద మార్పు. ఇంతవరకు అంతర్జాతీయమైన అన్ని తగాదాలను శాంతియుతంగానే పరిష్కరించుకోవాలంటూ వచ్చిన భారతదేశం, ఇప్పుడు కొన్ని కొన్ని సమస్యల పరిష్కారానికి యుద్ధం గూడా మార్గం కావచ్చునంటున్నది. అనగా పాశ్చాత్యులు చెబుతున్న “పరిమిత యుద్ధ” సిద్ధాంతానికి, కమ్యూనిస్టు రాజ్యాల “ధర్మ యుద్ధ సిద్ధాంతానికి”—దీటుయిన ఇంకో రకపు యుద్ధ సిద్ధాంతాన్ని శ్రీ నెహ్రూ ఈ సందర్భం మూలంగా ప్రవచించవలసి వచ్చింది అనగా, లక్ష్యములు, ఆ లక్ష్యసాధన మార్గములు ఒకే విధంగా పవిత్రంగా వుండాలనే సిద్ధాంతంపోయి, కొన్ని కొన్ని సందర్భాలలో, లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి, పవిత్రతర మార్గాలను గూడా అనుసరించవచ్చు సన్న సిద్ధాంతం ఇక్కడ అంగీకర్యమై ఒప్పుతున్నది. ఇది శ్రీ నెహ్రూగారు ప్రవచిస్తున్న అసలు నూత్రాలకు పూర్తిగా విరుద్ధం.

శ్రీ నెహ్రూ విదేశాంగనీతిలో నేమి, రాజనీతిలోనేమి, ఇట్లా లక్ష్యాలు, లక్ష్యసాధన మార్గాలకు విసంవాదం ఏర్పడిన సందర్భాన్ని నిరూపించడానికి గోవా మొదలైన మాజీ పోర్చుగీసు స్వావలాంబిత భారత ప్రభుత్వం వడిపించిన సైనిక చర్యనే దృష్టాంతంగా గ్రహించవచ్చు. అంతేగాక, ఒక లక్ష్యాన్ని సాధించడంకున్నప్పుడు, ఆ లక్ష్య సాధనమునందుగల అభినివేశం, తాత్కాలిక మార్గాలను ఏవిధంగా రూపు పొందిస్తున్నదీ, ఆ సాధన మార్గాలకు, చెప్పే సిద్ధాంతాలకు ఎట్లా సంబంధం లేకుండా పోతున్నదీ గూడా ప్రదర్శించవచ్చు. గోవాలోను, ఇంకా ఇతరత్రా భారతదేశంలో తనకు వుండివున్న వలసలలోను, పోర్చుగల్ సైనిక బలాన్ని పెంచడం, ఈ స్థితిని అవలంబించిన చర్యలకు ఒక కారణంగా

శ్రీ నెహ్రూ ప్రభువులు పెర్కొంటున్నారు. కాని, గోవా మొదలైన ప్రాంతాలలో పోర్చుగల్ అబలాన్ని, అప్పుడు అట్లా, పెంచడానికి, భారత ప్రధాని, ఈసమస్య పరిష్కారం నిమిత్తం, అవసరమైతే సైనిక బలాన్ని ప్రయోగించగలమని స్పష్టంగా ప్రకటించిన తర్వాతనే జరిగిందని మనం గుర్తువుంచుకోవాలి. ఈ విషయాన్ని శ్రీ నెహ్రూ గూడా భగ్యంతరంగా ఒప్పుకున్నారు. గత అక్టోబరులో పోర్చుగీసు వలసలను గురించి జరిగిన చర్చా పరిషత్తులో తాను చేసిన ప్రకటనను, పోర్చుగల్, గోవా మొదలైన స్థానాలలో సైన్యాన్ని పెంచడానికి కారణం అయితే కావచ్చునని ఆయన ఒప్పుకున్నారు. అనగా గోవాలో, ఇంకా ఇతర స్థానాలలో పోర్చుగల్ సైనిక బలాన్ని పెంచితే, అది అసరాగా చేసుకోసి, దెబ్బ తీయవచ్చునన్న అలోచన, తెలిపిగాని, తెలియకగాని, ఆయన మునుపే జరిగిందనే విషయం అవుతున్నది. ఆ పద్ధతిని, తన రాజనీతికి, విదేశనీతికి ప్రధాన సూత్రంగా ప్రకటించిన శ్రీ నెహ్రూ ఇప్పుడు ఈమని చేశారంటే, ఇక్కడ లక్ష్యం ప్రధానమై, లక్ష్య సాధన మార్గం అప్రధానమై పోయిందని అంగీకరించవలసి వస్తున్నది. ఇట్లా అని గోవాకు విముక్తి కల్పించడం తప్పనిగాని, ఆ విముక్తి కల్గిందనినందుకు భారత ప్రభుత్వాన్ని విమర్శించడంగాని, తా అభిప్రాయంకాదు. ఈ జరిపిన చర్యలో దెబ్బతీస్తూ సీతీ నూత్రాలు మాత్రమే ఇక్కడ పరిశీలించబడుతున్నవి. అంతేగాక, ఈ ఉదంతంవల్ల, మన సీతీ నూత్రాలలో తోచిన వివరణామం ఎట్టిదో గూడా ప్రదర్శించబడుతున్నది.

ఇప్పుడు ఈపైన పెర్కొన్న ఉదంతంవల్ల, యుద్ధాన్ని గురించి శ్రీ నెహ్రూ వైఖరిలో వచ్చిన మార్పువల్ల, మన విదేశాంగ విధానంలో ఇంకో మూలంబంధం దాదాపుగా కూలిపోయింది. దురాక్రమణను ఎదుర్కోవేందుకు యుద్ధానికి దిగడం, అనగా అత్యరక్షణకోసం యుద్ధానికి దిగడం సబబైనప్పుడు, ఆ దురాక్రమణను ఎదుర్కొనే దానికి, ఆ దురాక్రమణ భయం లేకుండా చేసుకోవడానికి రక్షణ కూటములలో చేరినా, రక్షణ కూటములను కట్టుకున్నా, తప్పులేదు. ఎందుకంటే, ఈ రెండింటి అర్థము దాదాపు ఒకటే. అయితే, ఒకటి: ఏమీ లేకుండా, దురాక్రమణ జరిగితే, ఆ దురాక్రమణను తొలగిపెట్టడానికి అన్ని ప్రయత్నాలుచేసి, విఫలం అయితే యుద్ధానికి దిగుతానంటుంది. మరొకటి: అట్టి దురాక్రమణజరిగకుండా చూచుకోవడానికి, ముందుగానే, దురాక్రమణ జరిగేవళ్లలో, ఇది జరిగేవోతుంది గాబట్టి, జాగ్రత్తగావుండడం దురాక్రమణదారులకు పాపరికమేనూ, పాపరికగా వుంటుంది. ఇది ఒక భేదం. ఇంకో భేదం ఏమిటంటే, పెద్ద ఎత్తు దురాక్రమణని తట్టుకోలేని రాజ్యాలు, తమ ఆశక్తితమ తెలుసుకొని, వాస్తవ పరిస్థితులేమిటో గ్రహించి, సైనిక కూటాలలో చేరుతున్నాయి. వాటిని కాదంటున్న మనం, ఆ యా రాజ్యాలు అండమీద ఆశలు పెట్టుకొని, వాస్తవవానికి దూరమైన భావ లోకంలో నివారిస్తూ, సైనిక కూటాలు కట్టడం, వాటిల్లో చేరడం సాపేక్ష అవి ధర్మవ్యూహాలు చేస్తున్నాయి. ఇక్కడ ఒక్కవిషయాన్ని అలోచించవలసివుంటుంది. కమ్యూనిస్టు చెనా, భారతదేశం పరిహద్దులపై సైనిక బలాన్ని ప్రయోగం చేస్తుంది అనుకుందాము. శ్రీ నెహ్రూ పార్లమెంటులో అంగీకరించిన దాన్నిబట్టి, ఆ ధాటిని తట్టుకోగల శక్తి మనకు అంతగాలేదు. అందువల్ల—ఒకవేళ చెనా ఎత్తివస్తే—మనం చేసేదేమిటి?—ఈ ప్రశ్నకు భారత ప్రభుత్వాన్ని వదులుతున్నవారి అలోచన ఈవిధంగా వున్నట్లు కనిపిస్తున్నది.—చెనా—రష్యాక, పడలంటేదు. సిద్ధాంతంలోను, ఇంకా ఇతర విషయాలలోను కూడా ఈ రెండూ దేశాలూ తలపట్టునట్లుకుంటున్నాయి. అందువల్ల, భారతదేశం స్నేహాన్ని ఆకాంక్షిస్తున్న రష్యా, చెనా గనుక అసలీ చేస్తే, అడ్డుపడుతుంది. చెనా దురాక్రమణ ఏకీకృతమై అదమా యిస్తుంది—ఈరకంగా అలోచిస్తున్నట్లు తోస్తుంది. కాని ఈ పూర్తి అంతగా ఆశలు పెట్టుకోవలసిన పూర్తిగా కన్పించదు. అందుకు బహు కారణాలు వున్నాయి. (1) భారతదేశంపై చెనా జరిపిన దురాక్రమణని, రష్యా ఇంతవరకు గట్టిగా ఖండించలేదు. (2) చెనా పోగించిన ఈ దురాక్రమణ ప్రయత్నాలను ఆపలేకపోయింది. (3) ఈ దురాక్రమణ విషయంలో చెనా వైఖరిలో మార్పును తెచ్చిపెట్ట లేకపోయింది. (4) అప్పింటికిమించి, ఇంతవరకు రష్యా, చెనాకు వ్యతిరేకంగా, భారతదేశం వక్షం పహించి వ్యవహరించలేకపోయింది. (5) కమ్యూనిస్టు దేశాలు తమతో తాము ఎంతో పోట్లాడుకున్నా, యుద్ధము, శాంతి మొదలైన సమస్యలు తలపట్టడమొకటిగా వారి బుద్ధులు ఒక్కటిగానే పని

చేసింది. (6) చైనా, రష్యా రగడా ఆసియాలోని కమ్యూనిస్టులపై ఎవరి "పాప మని" చెప్పాలన్న విషయాన్ని గురించి సాగుతోంది. ఇందులో భారత కమ్యూనిస్టు పార్టీలో సంబంధం వుంటుందిగాని, భారతదేశాన్ని అంతటినీ గురించి, రష్యా పెద్దగా ఆలోచిస్తుండనుకొనడం, ఎండమావుల దగ్గరకు వీళ్ళు కోసం పరుగెత్తుతున్నట్లు వుంటుంది.

ఇవిగాక, ఇంకో ముఖ్యకారణం గూడా ఇక్కడ వున్నట్లు అనుమానించ వలసి వస్తున్నది. భారతదేశం రాసు రట్టు రాజ్యాన్ని అంటున్నది ఇటువంటి రాజ్యాలు ఇంకా కొన్ని ప్రపంచంలో రిల నిర్మితున్నాయి. ఈ రాజ్యాలలోకల్లా భారతదేశం పెద్దది. ఇది ఒక కూటమిగా ఏర్పడే వక్తంలో, కమ్యూనిజం వ్యాప్తికి కొంత అవరోధం కల్పిస్తుంది. ఎంచుకోవడం చేసి, ఈ రాజ్యాలన్నీ, జాతీయ వాదంలో సోషలిజాన్ని మిగతావేసి, వ్యవహరిస్తున్నాయి. ఈ రకం సోషలిజాన్ని చలోపేయ సామ్యవాద పరిభాషలో మొదట సోషల్ డెమోక్రసీ అన్నారు. తర్వాత డెమోక్రాటిక్ సోషలిజం అన్నారు. రెసిన్-బరోసీయ సోషల్ డెమోక్రసీ "యెల్లో సోషలిజం" అని విమర్శించారు. ఆ నిమిత్త ప్రకారం ఇప్పుడు కొన్ని కొన్ని తటస్థ దేశాలు, ముఖ్యంగా భారతదేశం అనుసరిస్తున్న పద్ధతి సామ్యవాదం విధిగా "యెల్లో సోషలిజం" కావాలి. ఇట్టి సోషలిజంను అనుసరిస్తున్న దేశాలలో భారతదేశం పెద్దది, శక్తివంతమైనది గనుక, దానిమీద ఒత్తిడిని చెప్పివేడితే, ఆ తటస్థ స్థలం పనందే గాక, ఆ సోషలిజం పనందు, ఆ సోషలిజంను అంగీకరిస్తున్న రాజ్యాలు పనందు గూడా బయటపడుతుంది! అనగా ఈ సిద్ధాంతంతో, భారత దేశం ఎన్ని రాజ్యాలను కట్టుకోగల్గుతుంది అన్నది తేలిపోతుంది. కాబట్టి చైనా ఆ విషయాన్ని తేల్చడానికి వూసుకుంది. అందుకు ఈ సరి వాద్య తగాదాకన్నా మంచి తగాదా ఇంకోటిలేదు. భారతదేశాన్ని అనుసరిస్తున్నట్లు ప్రపంచం భ్రమిస్తున్న రెండు రాజ్యాలు, ఈ సరివాద్య తంత్రంలో ఇరుక్కొని వున్నాయి. ఈ తగాదా రేపితే, ఇందులో ఎన్ని దేశాలు భారతదేశం వెనుక నిలుస్తాయి? 1954 అనంతరం చరిత్రను సరిగ్గా చూస్తే, ఏ దేశమూ నిల్వ లేదని తేట తెల్లం అవు

తుంది. ఒక్క దానిని బర్మా, నేపాల్ దానిని నేపాల్, సరిహద్దులను గురించి చైనాలో ప్రత్యేక సమాధానాలు వ్రాసుకున్నాయి. అందుకు చైనా వారికి కిరాబు గూడా ఇచ్చింది. ఒక్క భారతదేశం ఒక్కటే ఈ విషయంలో మొండిగా వ్యవహరిస్తున్నదని చైనా ప్రకటన గూడా చేసివుంది. అనగా, ప్రజాస్వామ్య సోషలిజం ద్వారా కట్టుకోవచ్చుననుకున్న సహవాసం భారత దేశానికి కలిసిరాలేదు. సైగా ఈ తటస్థ దేశాలన్నవి కలిసి కట్టుగా వ్యవహరించగల రాజ్యాలు కావని, నేటి అవసరంకొద్దీ, అవి వ్యవహరిస్తూ వుంటాయనీ తేలిపోయింది.

ఇక భారతదేశం అనుసరిస్తున్న తటస్థ స్థితిగని, ఇతర దేశాల తటస్థ స్థితిగని, చైనా ఎంతమాత్రం విశ్వసించడంలేదు. ఈ తటస్థ స్థితి అన్నది ఒక పెద్ద "నాటకం" అని చైనా అభిప్రాయం—రష్యా అభిప్రాయం గూడా అదేగాని, ఆలోచనలో మాత్రం కొంత లేదా వుంది. "సామాజ్య వాదానికి వ్యతిరేకంగా పని చేస్తేనే తటస్థ రాజ్యాల అవసరం; లేకపోతే లేదు" అని ఒకానొక కమ్యూనిస్టు నాయకుడు అన్నాడు. రష్యా ప్రధాని శ్రీ కృష్ణేన్ అభిప్రాయం గూడా ఇందుకు ఎంతమాత్రం భిన్నంగాలేదు. "మీరు సోషలిజంను వాంఛిస్తున్నారా? కమ్యూనిజం అంటే వ్యతిరేకిస్తున్నామని అనకూడదు" అని శ్రీ కృష్ణేన్ ఒకప్పుడు తన్ను కలుసుకున్న ఈజిప్షియన్ ప్రతినిధివర్గంతో అన్నారు. అంటే అర్థం ఏమిటి? జాతీయ వ్యవహారాలలోనూ, అంతర్జాతీయ వ్యవహారాలలోనూ, కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేక వైఖరిని అవలంబించకుండా వున్నంతవరకే, ఈ తటస్థ రాజ్యాలు కమ్యూనిస్టు రాజ్యాలకు ప్రయోజనకారకులవుతూ వుంటాయి. అందుకే రష్యా ప్రభుత్వ రాజ్యాలు భారతదేశంవంటి తటస్థ రాజ్యాలను చాలా విషయాల్లో బలపరుస్తున్నట్లు నటిస్తున్నాయి. అట్లా బలపరచినందు వల్ల వారికి వచ్చిన నష్టం ఏమీలేదు. ముఖ్యంగా వలస రాజ్యాధికార విధాన ఖండన, సైనిక కూటముల నింద, ఆఖరికి నిరాయుధీకరణ మొదలైన సమస్యల విషయంలో కమ్యూనిస్టు రాజ్యాలు భారతదేశాన్ని బలపరచడంలోనూ, భారత

అ ల్యు మీ ని యం భోజన కారీయర్ డీలెక్స్

4 రకాల ఆవసరం ఇప్పుడు పూర్తి అయినది. మిక్కిలి సౌకర్యమైన విడిభాగములతో జాగ్రత్తిగా నిర్మించబడిన కారీయర్. ఇందు 6 కోణాకృతిగల పాత్రలు, భోజనము చేయుటకు ఉపయోగించు 3 ప్లేటులు, 2 గరిటెలు, 2 చెంచాలు, భోజన పదార్థములు ఉంచుకొనుటకు, వడ్డించుటకు అనువైన పాత్ర గలవు. ఉల్లాస ప్రయాణాలు లేని గూత్రలు చేయునప్పుడు మీనాపై తిప్పక ఉంచబడినది. హోటల్సునుండి భోజనము తెచ్చుకొనుటకు మరియూ దైనిక వాడుకలో అనేక విధములుగా ఉపయోగపడును. అన్ని చోట్ల లభించును. ధర మద్రాసులో పెట్టు ఒకటికి రూ. 28-50.

అవసరమైన యెడల మాతో సంప్రదించండి:

జీవన్ లాల్ (1929) లిమిటెడ్

127, మింట్ పీ థి, పో. బా. నెం. 1389. మద్రాసు — 1.

రిజిస్టర్డ్ అఫీసు: "క్రాన్ అల్యుమీనియం హౌస్" 23, బ్రాహ్మిరోడ్డు, కలకత్తా — 1

కలకత్తా — బొంబాయి — మద్రాసు — రాజమండ్రి — ఢిల్లీ — పేడన్.

దేశం ప్రతిపాదనలను అభినందించి, అట్టి ప్రతిపాదనలు చేసినందుకు సంతోషించడంలోను ఆభ్యుదయపరిచింది విడిచిపెట్టింది. ఎందుచేరనంటే భారతదేశం తాను చేసే ప్రతిప్రతిపాదన రష్యకు కోపం రాకుండా వుండేవిధంగా చేయవలసివుంది. ఇంతవరకు సమితిలోగాని, ఇర్రాల్ లాగాని చరిత్ర అల్లాగేవుంది. హంగరీ సమస్య వచ్చినప్పుడు, భారతదేశం ఈ వైఖరి బాగా విద్య మనం అయింది. నిరాయుధీకరణం విషయంలోను, అణ్వస్త్ర పరీక్షల వ్యవహారంలోనూ, గూడా తన ప్రతిపాదనలవల్ల, మాటలవల్ల రష్యకు కోపం రాకుండా చూచుకునే భోరణి గోడరం అవుతున్నది. ఇందుకు ప్రత్యక్షమైనదిగా రష్య మనకు చేస్తున్న మేలు ఒక్కటే వుంది. అది అవసరమైనప్పుడు, అనగా క్యాబ్రిల్ సమస్య చర్చకు వచ్చినప్పుడు సందర్భోపేతంగా విటోను ఉపయోగిస్తున్నది. ఇంతమాత్రంచేత భారతదేశం అంటే రష్య ప్రేమ ఒరిగిపోతున్నదనిగాని, తటస్థ దేశాలంటే వల్లమాలని గౌరవం చూపిస్తున్నదనిగాని అనుకోదానికి వీలులేదు. అట్లా వీలులేదని, బెల్గ్రేడ్ తటస్థ రాజ్యాల సమావేశానికి ముందు, భారతదేశం, ఇంకా ఇర్రా తటస్థ రాజ్యాలు, అణ్వస్త్ర పరీక్షలను వ్యతిరేకిస్తున్నాయి అని తెలిసి గూడా, రష్య, ఆ పరీక్షలు కొనసాగించింది. ఆ తర్వాత సమితిలో ఆ పరీక్షలను ఖండిస్తూ జరిగిన చర్చలలో మనం నిర్వహించినప్రతి అంత ఉన్నతంగా ఉన్నదని చెప్పడానికి వీలు లేదు.

ఇందుకు కారణం ఏమిటి? మన తాటన్స్ట్రం గూడా తాటన్స్ట్రం కాని వివరిణామాన్ని చెందింది. సరిహద్దులలో చైనాతో తగాదా మూలంగా, రష్యను అంటకాగాలన్న భావం ఒకటి మన అధినేతల మనస్సుయొక్క అంతరాంతరా లలో మెదులుతూవున్న కారణంచేత, ఆ ఒక్క ఆలోచనే మన అన్ని ఆలోచనల మీద విలుబడి సాగించే స్థితిలోకి వచ్చిపేసింది. రష్యకు కోప కారణం అయ్యే ఏ పని చేసినా, అది చైనాలో మనకువున్న తగాదాలో, మనల్నిగాక, చైనానే బల పరుస్తుందేమోనన్న మనస్థితి ఏర్పడ్డ కారణంవల్ల, మన సర్వమైన ఆలోచనలు తదభిముఖంగా కొనసాగుతున్నాయి. 1960 లో సమితి సమావేశం అగ్ర నాయక స్థాయిలో జరగాలని రష్య సూచించినప్పుడు, ఈమధ్య జనవారీ 18 రాజ్యాల నిరాయుధీకరణ సమావేశం గూడా అధినాయక స్థాయిలో జరగాలని రష్య సూచించినప్పుడు, ఇతర రాజ్యాల అభిప్రాయాలతో, ఆలోచనలతో, లేకపోతే అప్పటి అంతర్జాతీయ పరిస్థితులతో సంబంధం లేకుండా, భారత ప్రధాని ఆ ప్రతిపాదనలను బలపరచడం జరిగింది. అనగా, ఈరకం సూచనలతో ఏకీభవించని రాజ్యాలను ఇరుకున పెట్టడం జరిగింది. అందువల్ల, ఆ ఇతర రాజ్యాలు, భారతదేశం ఈ తాటన్స్ట్రం రష్యకు అనుకూలంగా మాత్రమే పని చేస్తున్నదిగాని, ఇంకోవిధంగా పని చేయలేకపోతున్నది అంటే, అందులో తప్పు ఎంత మాత్రం కన్పించడంలేదు.

ప్రతిదేశం విదేశాంగ విధానమూ, ఆదేశం యోగ క్షేమాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని, వాటిని కాపాడుకుంటూ, ప్రపంచంయొక్క సుస్థితిని కాపాడు కుంటూ వుండటానికి రచించబడుతూ వుంటుంది. అగ్రరాజ్యాలు అన్నవి తమ యోగ క్షేమానుగుణంగా సకల ప్రపంచము నడుచుకుంటూ వుండాలని అనుకుంటూ వుంటాయి. ఇది ఇట్లా జరుగుతూ వుండటాన్ని మనం చూస్తూనే వున్నాము. అయితే, ఇంకా వెనకబడివుండి, ప్రపంచ రాజకీయాలలో గట్టి ముద్రను వేయడానికి తగిన అర్థికసౌమత్యంగాని, సైనికబలంగాని లేని రాజ్యాలు, ముఖ్యంగా ముందు తమ క్షేమాన్ని, తర్వాత ప్రపంచ క్షేమాన్ని చూచుకోవలసి వుంటుంది. ఇందులో ప్రపంచ క్షేమం విషయంలో ఈ రకం రాజ్యాలు చేయ గలిగింది ఆట్లే ఏమీ వుండదు. ఆ భారం అంతా బలంవున్న రాజ్యాలమీద వుంది. ఆ రాజ్యాలు ఏపని చేయతలపెట్టినా, ఈ రాజ్యాలు ఆపలేవు. ఈ విషయం గూడా ఇటీవలి చరిత్ర రుజు చేస్తూనేవుంది. పోతే ప్రపంచం ఇంకా వున్నది వున్నట్లుగావుంది అంటే, అందుకు ఈ అల్ప రాజ్యాలు ఎంతమాత్రం కారణంకాదు. ఒక అగ్ర రాజ్యమీద ఇంకో అగ్రరాజ్యం అంకుశంగా వున్నందువల్లనే, ప్రపంచం ఇంకా బ్రతక గల్గుతున్నది. ప్రపంచం మనుగడలోవున్న అనలు రహస్యం ఇది. ఇందులో తమ అవసరంకోర్చి, ఆ యా అగ్ర రాజ్యాలు, ఈ అల్ప రాజ్యాలను, అవి ఏ రకంవి అయినా, వాడుకుంటూ వుంటాయి. ఇట్టి పనులకు భారతదేశం బాగా ఉపయోగపడుతున్నది. ప్రపంచంలో ఎక్కడ “యుద్ధ నిరమణ” అన్నా, మనం తయారు. మన సైన్యం తయారు. ఇంతకు మించి అంతర్జాతీయ దంగంలో

మనం సాధించింది ఏమీలేదు. ఇంకా భారతదేశంనటి రాజ్యాలు, అగ్ర రాజ్యాల తగాదాలలో తాటన్స్ట్రం వహించివుంటే, చాల సుఖంవుంది అన్న వాదం ఒకటి వుంది. కానీ, అది ఈ ప్రపంచంలో అంతగా పనికి రెడ్యుంకాదు. రాబట్టి మరో రకమైన తాటన్స్ట్రం అనుసరించడం ఇబ్బందిపెట్టేది. అగ్ర రాజ్యాల లంబబా లలో తం దూర్చుకుంటే, ఎప్పుడు ఏ సమస్యపై, అప్పుడు దాని దాని మేరల అనుబట్టి, ఈరకం రాజ్యాలు యి విధానాన్ని నిర్ణయించుకుంటాయన్నదే, ఈ రకం తాటన్స్ట్రం అర్థం. అందుకల్లా, ఈ రకం తాటన్స్ట్రం ఒక పెత్తన, ఒక ప్రమంలే “ఏప్పటి కెప్పుడీ ప్రస్తుత, ముట్టడినా మోడరాకి—” అన్న సుమరించకకాలని ఒకరకం ద్రోహం జరిగింది. అంతేగాక, మనం ఆ యా దేశాలలో బలపరుస్తున్న “యుద్ధ నిరమణ” సవనరం లాగానే, ఈవిధానం గూడా నిరవదలసి, ప్రయోజన కరంగాని అవుతున్నది. అంటే విశలం అవుతున్నది.

ఈవిధానంవల్ల ప్రపంచంలో మనకు ఏమైనా అని చెప్పుకోలిగినవాడు ఎప్పుడూ ఏర్పడలేదు. కానీ, ఈ నిచిత్రతే, ప్రపంచంలో అంతా మన మిత్రులే అనే అజాతశత్రువు వాదానికి దారిపేసి, మనం నిజంగా అట్టి నాశన కావుల్లా అనే భ్రాంతిలో పడవేసి, ఆ విధానమూ నిశ్చయోజకమౌతున్నది; మనల్ని నిశ్చయోజకులను చేస్తున్నది. కారణం ఏమంటే, తగినదర బలం వున్నప్పుడు అనుసరించవలసిన విధానాలను, మనం ఆ బలం లేకుండా అనుసరిస్తున్నాము. అందు వల్ల, అది వేళ్ళు తన్ననిచెట్టులాగాతయారై, తాను నిల్వలేక, ఇతరులను నిల్వ లేక, సవమతంఅవుతున్నది. ఏ సమస్యవచ్చినా, స్పష్టమైన ఆలోచన చేయడంకాక, మధ్యమ మార్గంలో ఆలోచన చేయడం, మధ్యమ మార్గపు పరిష్కారాలను సూచించడం జరుగుతున్నది. విచిత్రమేమంటే, అదే రకం సమస్యలను మనమై ఎదుర్కొనవలసి వచ్చినప్పుడు, ఆ మధ్యమ మార్గాలు మనకు పనికి రావడం లేదు. ఇట్టి విరుద్ధ లక్షణాలలో నిండివున్నందువల్లనే, ఈరకం తాటన్స్ట్రంతో మనం ఏమీ సాధించలేకపోతున్నాము.

అసలు ఈ విధానం వెనుకవున్న తాత్వికధార ఏమిటో ఎక్కడిదో అర్థం చేసుకునే వక్తంలో, ఇది ఇట్లా ఎందుకు వుంటున్నదో, దీని పర్యవసానం ఏమిటో అర్థం అవుతుంది. మొదట ఈమధ్యమ మార్గాన్ని జీవన ధర్మంగా ఆలోచించిన వాడు బుద్ధుడు. తనది మధ్యమ మార్గం అని ఆయనే చెప్పుకున్నాడు. ఆ మధ్యమ తత్వంలో గూడా, ఇప్పుడు మనం అనుసరిస్తున్న తటస్థ పద్ధతినే అనుసరించడం వుంది. తాత్విక విషయాలలో ఎట్లావున్నా, రాజకీయాలకు సంబంధించినంతవరకు బుద్ధుడు ఇట్టి వైఖరి—అనుసరించాడు. అప్పుడు ఉత్తర భారతంలో వివిధ ప్రాంతాలను ఏలిన రాజులు—బింబిసారుడు, ప్రసేనజిత్తు, ఇంకా ఇతరులు—వున్నారంటే వారిలో ఒకరంటే ఒకరికి వడేదికాదు. ప్రతి ఒక్కరూ ఏకచ్ఛత్రాధి పత్యం కోసమే ప్రయత్నం చేశారు. అందుకోసం యుద్ధాలూ చేశారు. బుద్ధుడు ఈ యుద్ధాల విషయంలో, ఈ రాజుల తగాదాల విషయంలో గూడా మధ్యమ మార్గాన్నే అనుసరించాడు. ఆ మధ్యమ మార్గం ‘పచ్చీయ’ గణ రాజ్యం, బింబి సారుని పుత్రుడు, అజాతశత్రుని చేతుల్లో నాశనం అయిపోడానికి గూడా కారణం అయింది. ఈ ఉదంతం “మహా పరినిబ్బాణ సూత్రం”లోను, కై నుల కథల లోను చెప్పబడివుంది. ఇప్పుడు ఆ మధ్యమ మార్గ సిద్ధాంతాలే మన విదేశాంగ నితికి కొంతవరకు ఆధారం అవడంచేత, దానికి వలెనే, ఇది గూడా నిర్వ ర్యము, నిశ్చయోజకము, సైపెచ్చు, ప్రమాద భూయిష్టముగా తయారవు తున్నది. అక్కడ ఆ ప్రమాదం ఎవరివల్లనో, ఎవరికో వచ్చింది. ఇక్కడ ఆ ప్రమాదం, మనవల్ల, మనకే వచ్చేట్లువుంది. ఇంతే లేదా.

పండిత జవహర్లాల్ నెహ్రూగారికి, తాను బుద్ధుడంత కాకపోయినా, అకోకుడంత అవుదామనన్నా వుంది. ప్రపంచంలో కొంత తనవల్ల ఏర్పడింది అన్న పేరు తెచ్చుకోవాలన్న అభిలాషవుంది. అట్లా వుండటం మంచిదే గూడాను. కానీ ఇది అకోకుడినాటి కాలంగాని, బుద్ధుడినాటికాలంగాని కాదు. ఆ కాలానికి సరి పోయిన ధర్మాలు ఈ కాలానికి సరిపోవు. అందుకే అవి పని చేయవు. అకోకుడి లాగా లోకాన్ని దిద్దాలి అంటే, పరిస్థితులన్నీ, అకోకుడి కాలంనాటివిలాగా వుండాలి. అవి అట్లా లేనందువల్ల, మనం చేసే ఆలోచనలకు అప్పటి ఆలోచనల ఆధారం కావడంవల్ల, అవి కాలానికి పట్టక, పరిస్థితులకు అనుకూలంకాక, ముట్ట, మన దేశాన్ని గూడా స్వప్నంలో విహరింప జేస్తున్నాయి.

రాజవాహనవిజయం

శ్రీ బులుసు వేంకటరమణయ్య

క్రిత లలితాలైన చేళ్ళ పదాలతోపాటు, అన్యదేశ్య పదాలను గుప్పించి, రసవంతంగా ప్రబంధాలు రచించిన తెలుగుకవులలో కాకమాని—మూర్తికవి ప్రసిద్ధుడు. ఇతడు పాంచాలీ పరిణయం, రాజవాహన విజయం, బహుళాశ్వ చరిత్ర అనే మూడు ప్రబంధాలను రచించాడు. వీటిలో మొదటి రెండూ లభించినవి. అక్షర గ్రంథాలలో ఉదాహరణంగా ఇచ్చిన పద్యాలతప్ప, బహుళాశ్వ చరిత్రం లభించినట్లు కానరాదు.

మూర్తికవి పాంచాలీ పరిణయాన్ని శ్రీరంగనాథునికీ, రాజవాహన విజయాన్ని శ్రీ వేంకటేశ్వరునికీ అంకితం ఇచ్చాడు. పాంచాలీ పరిణయంలో కృతి భర్త తన్ను గూర్చి పలికినట్లు చెప్పిస్తాను

“అల్ల సానివాని యల్లిక దిగిపొవు
ముక్కు తిమ్మనార్య ముద్దుపలుకు
పొందురంగవిభుని పద్యంబు పారుపును
కాకమానిరాయ! ఏకై కలవు”

అనే పద్యాన్నిబట్టి సుప్రసిద్ధ ప్రబంధ కవుల పోకడల వన్నిటినీ మూర్తి కవి అలవరించుకున్నట్లు తెలుస్తున్నది.

ఇతని కాలాన్ని స్పష్టంగా నిర్ణయించడానికి తగిన ఆధారాలు లేవు. కాని, శ్రీ కృష్ణ దేవరాయలకాలంనాటి అల్లసాని పెద్దనను, ముక్కు తిమ్మనను, తెనాలి రామకృష్ణుని పేర్కొనుటవల్ల వారి తర్వాతివాడని విశ్వయించవచ్చు. రాజవాహన విజయం పంచమాశ్వాసంలోని “చేతికై దేసి మేల్ శివరాయల వరాల, నెల కట్టడల పటాణీల్ గరిబులు”(ప—16) అనే చోట ఉన్న ‘శివ రాయల వరాల’ వల్ల నదా శివరాయల కాలంలో చెలామణితోపున్న వరహాలను గ్రహించవలసి వున్నదనీ, దానినిబట్టి కాకమాని మూర్తికవి (క్రీ. శ. 1568 కి తర్వాతివాడే అయివుండవచ్చునని దీని నీతికతో శ్రీ నందిరాజు—చలవతిరావుగారు తెలియజేసి ఉన్నారు.

ఈ కవి తన గ్రంథాన్ని భగవంతుడుగు వేంకటేశ్వరునికీ అంకితం యిమ్మారాజులు చాలా క్రూరాత్ములనీ, ధనంకోరి వారిని ఆశ్రయించివా ప్రయోజనం వుండదనీ వివరిస్తూ,

‘వ్యాళవీంతు లకొంతు లజ్జనతల్తై
కాంతుల్ మహా చేటికా
శ్రీలోపద్రవవస్య పత్రికులు భూ
రిప్రాజ్ఞ విజ్ఞానా
వేళా కల్పిత రక్త వక్త్రులు కళా
విజ్ఞాన నిర్వాగ్య లీ
కాల క్షాంతవేతలం బొగడుటల్
కన్దంబు లర్ధార్థికి?’

అని చెప్పియున్నాడు. దీనినిబట్టి మూర్తికవి రాజులను ఆశ్రయించి, వారికి గ్రంథాన్ని దేనినయినా కృతించి, ధనాన్ని సంపాదించదలచినట్లా, తన కోరిక నఫలం కాకపోగా, ఆ రాజులమీది కోపంతో యిలా చెప్పినట్లా పూహించడానికి వీలుంది. ఇలాంటి సంకల్పమే లేకపోతే ‘కాలక్షాంతవేతలం బొగడుటల్ అర్ధార్థికి కన్దంబులు’ అని చెప్పి వుండదు. ఇలాంటి సంఘటనవల్ల నైరాశ్యం కలిగి అతడు తన గ్రంథాలను భగవదంకితాలుగా చేసి వుండవచ్చును.

రాజవాహన విజయం అయిదాశ్వాసాల ప్రబంధం. దీనిలోని కథాంశం యిది—

కుసుమపురం ముఖ్యపట్టణంగా మగధదేశాన్ని రాజహంసుడనేరాజు పాలిస్తూ వుండెను. అతని భార్య వసుమతి. ఆ దంపతులకు చాలాకాలంవరకూ సంతానం కలగలేదు. ఒకనాటిరాత్రి భగవానుడగు శ్రీకృష్ణుడు వసుమతీ దేవికి వృష్ణంలో ప్రత్యక్షమై సంతాన ఫలాన్ని ప్రసాదించగా, ఆమె గర్భాన్ని ధరించి సుపుత్రుని ప్రసవించింది. ఆ బాలునికీ రాజవాహనుడని పేరు పెట్టుబడింది.

రాజవాహనుడు దినదినాభివృద్ధిపొందుతూ, పెరిగి పెద్దవాడై సమస్త విద్యలూ నేర్చుకొన్నాడు. అస్త్రవిద్యలో ఆరితేరి మహా వీరుడనీ, అరి భయంకరుడనీ పేరు సంపాదించాడు. తండ్రి, అతనికి బంధువర్గంలోని ఉత్తమవంశ జాత అయిన కన్యనిచ్చి వివాహంచేసి, యౌవరాజ్య పట్టం కట్టాడు. తర్వాత తనకు కట్టవలసిన కప్పం కట్టకుండా ఉపేక్షించిన పాండ్యరాజుపైకి రాజహంసుడు సైన్యంతో కూడా కుమారుని పంపాడు. భర్తయొక్క ప్రతాపాన్ని కల్లారా కూచి, ఆనందించడానికి యువరాణి కూడా బయలుదేరినది. అమెకు అంగ రక్షకుడుగా ఆమె సోదరుడూ ఆమె ననుసరించాడు.

రాజవాహనుడు సమస్త సైన్యాలతోనూ, దిగ్విజయంకోసం ఉత్తర దిక్కునకుబయలుదేరివెళ్ళి, వరాకమం చూపి, చాలామంది రాజులను ఓడించి, వారి దుర్గాలను స్వాధీనం చేసుకున్నాడు. కుంతల, సింధు, సౌరాష్ట్ర, గంధార, గోద, మత్స్యదేశాధిపతులూ, కాశీరాజు అతనిని శరణుజొచ్చినారు. రాజవాహనుడు వారందనీ అనుగ్రహించి, వారివల్ల కప్పములను గ్రహించి, శాండిల్య మహాముని ఆశ్రమానికి వెళ్ళి, ఆ మహామునిని దర్శించి, అతని అతిథ్యం స్వీకరించి, ఆ రాత్రి అక్కడే గడిపాడు.

మరునాడు ఉదయమే ఒక చెంచుదొర ప్రార్థించగా అడవిలోనికిపోయి, క్రూరమృగాలను వేటాడి, విశ్రాంతికై అక్కడికి నమిసంతోపున్న ఒక ఉద్యాన వనానికి వెళ్లాడు. అది మాళవ దేశాధిష్ఠురైన మానసారాడిది. అప్పుడు ఆ పూలతోటలో లోకోత్తర సౌందర్యవతిఅయిన రాజకుమార్తె—అనంతసుందరి చెలికత్తెలతో కూడా వివారిస్తూ ఉన్నది. ఆమె రాజవాహనుణ్ణి చూచింది. ఇతడూ ఆమెను తిలకించాడు. ఇద్దరికీ వరప్రసాదమరగం అంకురించినది. ఇంతలో తల్లివచ్చి పిలవగా, అనంత సుందరి ఆ స్థలం విడవలేక విడవలేక వెనుకకు మరలి చూస్తూనే అంతఃపురానికి వెళ్ళినది.

తర్వాత రాజవాహనుడూ, అనంత సుందరి కూడా విరహవేదనతో మిక్కిలి బాధపడ్డారు. అనంతసుందరి చెలికత్తె బాలచంద్రిక రాజవాహనునివద్దకు వచ్చి తనచెలి వృత్తాంతాన్ని వివరించినది. రెండు, మూడు దినాలలో తన ప్రతాపాన్ని మాళవరాజుకు చూపి, అతన్ని లొంగదీసుకుని అనంత సుందరిని స్వీకరిస్తానని రాజవాహనుడు సమాధానమిచ్చి, బాలచంద్రికను సత్కరించి పంపివేశాడు.

తర్వాత రాజవాహనుడు సేనలు కూర్చుకుని మాళవరాజుమీదికి వెళ్ళగా, ఆ రాజు తన కుమారుడైన దర్పసారుని యుద్ధానికి పంపాడు. కొంతసేపు పోరు మోరంగా జరిగింది. దర్పసారుని సైన్యం వెనక్కు తగ్గినది. రాజవాహనుడు అతనిని కోటదాకా తరిమి, మర్యాద “సర్వలగ్న” అని ప్రకటించాడు. ఈ వంగతి మాళవరాజు తెలుసుకుని “యిక లాభంలే” దనుకుని మైత్రిని ప్రకటిస్తూ, రాజవాహనునివద్దకు దాయబారులను పంపాడు. రాయబారం తెచ్చిన మంత్రులు తొలుత కానుకలు యిచ్చి, వినయ విధేయతలు ప్రకటించి, జరిగిన సంఘటనకు గ్రూగతి తప్ప మరొకటి కారణం కాదనీ, తమ రాజు తన పుత్రిక అనంతసుందరిని మగధయువరాజునకు యిచ్చి, వివాహం చెయ్యాలని యెప్పుడో సంకల్పించుకున్నాడనీ, ఈ వంగతి తెలుపుటకు మీకు వార్త పంపి అని అనుకోంటూవుండగా, మీరే రావడం ఎంతో మేలని చెప్పి, పంచవివాహ

రాత్రికి వివాహముచేసినది, అప్పటికి నర్మల నవ్వుచేత తప్పక జడులదాని అని ప్రార్థించినారు. అనుకోవలసి ముహూర్తానికి అవంతినుండరి రాజ వాహనులకు వైభవంగా వివాహం జరిగింది. తర్వాత రాజవాహనుడు అవంతినుండరితో తన బనకువచ్చి, నిద్రాశయాలను ఉంటూ అక్కడనే గడిపి, ఉత్తర వార్షికకడ జయ నందము నిలిపి, నిజకాంత సైన్యములతో కూడా రాజధానికివచ్చి, తరిచంద్రులకు ఎంతో ఆనందాన్ని కలిగించాడు. ప్రజలు మెచ్చుకోగా రాజ్యాన్ని పాలిస్తూ, ముఖంగా ఉండినాడు.

ఈ కథాంశాన్ని గూర్చి శ్రీ చలవతిరావుగారు పీఠికలో “ఇందలి యిత వృత్తము స్వకపోలకృతమునలె కానుపించుచున్నది. దీనికి సంస్కృత మౌఖ్యక కానుపించదు. సామాన్య నైసర్గిక విషయములనే గైకొని యర్థంతర రమణీయ మైన కథా శరీరమును గల్గించి సాహిత్య రసవిహేనులకు వితాంతానందమును నమకూర్చుటలో నీ కాకుమానికవి చూపిన భావనాశక్తి కళావైద్యులను అతిలోక రమ్యముగా నున్నది” అని వ్రాసినారు. కాని, దీనికి మూలం లేకపోలేదు. దండి మహాకవి సంస్కృతంలో రచించిన దశ కుమార చరిత్రలోని నైదానాశీ దీనికి మూలం. దీనికి సంబంధించినంతవరకూ ఆ మూల గ్రంథంలోని కథ యిది—

“పుష్పపురం అనే పట్టణం రాజధానిగా మగధదేశాన్ని రాజహంనుడనే రాజు పాలిస్తూవుండెను. ఆయన భార్య నమమతి. ఒకప్పుడు మాళవరాజైన దర్బ సారాడితో రాజహంనునికి యుద్ధం సంభవించింది. అందు మాళవ రాజు వోడి పోయి, బంధింపబడెను. రాజహంనుడు దయతలచి, అతని రాజ్యాన్ని ఇచ్చి పోనాడు.

రాజహంనుడు సంతానంకోసం భగవంతుడైన వారాయణుని పూజించగా, తదనుగ్రహంవల్ల నమమతీదేవి గర్భాన్ని ధరించినది.

అనజయ వరాభూతుడైన మానసారుడు శత్రువుపై వగపాధించడం కోసం మహేశ్వరుని గురించి గొప్ప తపస్సుచేసి, గొప్ప గదను సంపాదించి మగధ రాజుపైకి వచ్చి, అతనిని ఓడించి, రాజ్యాన్ని ఆక్రమించాడు. రాజహంనుడు నన్నెన్యంగా అడవులపాలు కావలసివచ్చింది. రాజహంనుడు తనమ్మచేసి, శత్రువును సాధించవలెననే తలపుతో వామదేవుడనే మహామునికి తన అభిప్రాయాన్ని తెలియజేశాడు. శరీరాన్ని తప్పించుకొనే తపస్సువల్ల వ్రయోజనంలేదనీ, వస్తు మతీదేవి గర్భంకోసం కుమారుడే శత్రువులందరినీ ఓడించగలడనీ, విచారించ వద్దనీ హితబోధ చేశాడు. అదే నమయంలో ఆకాశవాణి కూడా ఆ విధంగానే పలికినందున, రాజునకు కొంత ఊరట కలిగింది. తర్వాత ఒక శుభదినంలో వసు మతీదేవి సుపుత్రుని కన్పడి. ఆ బాలుడే రాజవాహనుడు. ఆ శిశువు దినదివాళి వృద్ధిపొంది, నకల విద్యలూ అభ్యసించి మహా వీరుడుగా తయారయ్యాడు. ఆ బాలుడు తరిదండ్రులకూ, తక్కిన వారికి ఎంతో ఆనందాన్ని కలిగించాడు.

ఒకప్పుడు వామదేవమహాముని రాజహంనునివద్దకువచ్చి, కుమారుని దీగ్విజయార్థం పంపవలసిన నమయం యిదే అని చెప్పాడు. రాజు సరే అని సహ వాసులైన మంత్రుల పుత్రులతో కూడా రాజవాహనుని పంపాడు. రాజవాహనుడు మిత్రులతోకూడా వింధ్యాటనిలో ప్రవేశించి, మాతంగుడనే విప్రుని చూచినాడు. అతడు రహస్యంగా రాజకుమారునికి తన వృత్తాంతం చెప్పి, తనకు సహాయుడాలని కోరినాడు. అతనికోరికను నెరవేర్చడంకోసం రాజవాహనుడు నిద్రపోతూవున్న తన తమ్ముండుగురు మిత్రులనూ, అర్ధ రాత్రిలో విడిచిపెట్టి, మాతంగునికి సాయంగా అతనివెంట పాతాళలోకానికి వెళ్లి, అసురరాజపుత్రిక అయిన కాళిందినల్ల ఆకలి దప్పల శ్రమలు లేకుండా చేసే మణిని బహుమతిగాపొంది, తిరిగి భూలోకమునకు వచ్చినాడు. వచ్చి, దేశాలతిరుగుతూ, మిత్రులకోసం వెతుకుతూఉండగా పుష్పా ద్భవుడనే మిత్రుడు అవంతిపుర ప్రాంతంలో కనిపించాడు. పుష్పాద్భవుడు తన వృత్తాంతాన్ని వివరంగా చెప్పి, రాజకుమారుడిని తనగృహానికి తీసుకునివెళ్లి ఎంతో భక్తితో పరిచర్యలు చేస్తూ వుండేవాడు. అతనిభార్య బాలచంద్రిక మిగిలిన బంధువులు ఎంతో గౌరవంగా చూచేవారు. రత్నోద్భవుడు తన మిత్రుడిని “అన్ని కళలూ తెలిసిన బ్రాహ్మణుడు” అని ప్రచారంచేసి సమీక పుట్టించాడు.

అప్పటికి మాళవరాజైన మానసారుడు వృద్ధుడై వాడు. అతడు తన కుమారుడైన దర్బసారుడికి రాజ్యం అప్పగించాడు. దర్బసారుడు తన మేనత్త కొడుకు

అయిన తుండర్యుడైనా, దారుశర్యుడైనా రాజ్యధారాన్ని వుంచి, తనమ్మ చేయ దానికి రాజానికి వెళ్లాడు. క్రూరుడైన దారుశర్య అన్ననూ, మేనమామనూ అర్జునచెయ్యక పిశ్చంకలంగా ప్రవర్తించాడు, ప్రజాకంటకుడై వుండినాడు. అతి వాచితగా ఉద్బుల్లుడు బాలచంద్రికు దారుశర్య జంపంతంగా వివాహం చేసుకో దంబినాడు. కాని, ఆమెను ప్రేమించిన పుష్పాద్భవుడు దారుశర్యను మాయా పాయంతో సంహరించినాడు.

ఒకనాడు రాజకుమార్తె అవంతినుండరి, తన ప్రేయసి అయిన బాల చంద్రికతో కలిసి పట్టణానికి చేరుమున్న ఉద్యానవనంలో విహరిస్తూఉండగా, రాజవాహనుడు పుష్పాద్భవునితో కూడా అక్కడికి వెళ్ళడమూ, అవంతినుండరి రాజవాహనులు ఒకరినొకరు చూసుకొనడమూ, వారిద్దరికీ పరస్పరానురాగం అంకురించడమూ జరిగింది. ఇంతలో అవంతినుండరి తల్లివచ్చి కుమార్తెను తీసుకుని వెళ్ళింది. అవంతినుండరి విరహవేదన పడుతూవుండగా, బాల చంద్రిక ఆమెను పూరడించి, ఆమె వృత్తాంతాన్ని రాజవాహనుడికి తెలియజేసింది. అతడు, ఒకటి రెండు రోజుల్లో తన ఉపాయం ఆలోచించి అంతఃపురానికి రాగలసని, దైర్యంతో వుండవలెనని తిరిగి వార్త పంపాడు.

రాజవాహనుడు తన ఉపాయాన్ని ఆలోచిస్తూవుండగా, ఇంద్రజాల విద్యలో పుటికుడైన విద్యేశ్వరుడనే బ్రాహ్మణుడు వచ్చాడు. అతనితో ఆలో చించి, చండవర్మకు తన యింద్రజాల విద్యను చూపే నెలలో తన కార్యాన్ని నెర వేర్చుకో దలచాడు. విద్యేశ్వరుడు తనవిద్యను ప్రదర్శిస్తూ, ఆ నందవర్తంలో అవంతి నుండరి, రాజ వాహనులకు వివాహం జరిపించాడు. తర్వాత “ఇంద్రజాల పురుషులందరూ వెళ్లిపోండి” అని అతడు చెప్పగా, రాజవాహనుడున్నూ, అవంతి నుండరితో అంతఃపురానికి వెళ్లిపోయి తన భార్యతో అక్కడే ముఖంగా కాలం గడపసాగాడు.

కొన్నిళ్ళ జరగగా, శాపవశాన రాజవాహనుని కాళ్ళకు వెండి సంకెళ్ళు తగులు కొన్నవి. వెంటనే అవంతి నుండరి పెద్ద గోలచేసినది. ఆ వార్త అంతః పురం అంతటా అల్లుకొని పోయింది. అంతఃపురద్రోహి అని భావించి చండ వర్మ రాజవాహనుడిని వెంటనే పంపించదలచెను. కాని తనమ్మ చేసుకొంటున్న దర్బసారుడికి తెలవడంతో భర్తమని, అతనివద్దకు వార్తాహరుని పంపాడు. ఆ ద్రోహిని ఏనుగుచేత లొక్కించాలని కోపించిన చండవర్మ అజ్ఞయిచ్చాడు. పిదప ఏనుగువద్దకు శృంగలాబద్ధుడైన రాజవాహనుడు తీసుకొని రాబడ్డాడు. తక్షణమే శాపం తీరి, అతని సంకెళ్ళు విడిపోయి, ఒక అపరసగా మారిపోయాయి. రాజవాహనుడు దానిపైకి ఉరికి, మావటివాళ్ళి తోసేసి, ఆ ఏనుగును రాజ భవనంవైపు పోనిచ్చాడు.

సింహచర్య కుమార్తె అంబాలికను మోహించి, బలవంతంగా వివాహం చేసుకోదానికి సిద్ధపడిన చండవర్మను, హతాశుగా అక్కడికి వచ్చిన రాజవాహ నుని మిత్రుడు అనవారచర్య చంపేసి, మిత్రునికి ఆశ్చర్యాన్ని, ఆనందాన్ని కలి గించాడు.”

ఇలా చెప్పుకొనిపోతూవుంటే ఎంతో కథవుంది. ప్రస్తుతానికి యీ కథే ఎక్కువ. దీన్నిబట్టిచూస్తే మూర్తికవి దశకుమార చరిత్రను బాగా ఎరుగునని, అందులోని కథనే కొంత గ్రహించి తనకు తోచినట్లు మార్చి యీ ప్రబంధాన్ని వ్రాశాడని చెప్పవలసి వున్నది. దండి సంస్కృత కావ్యాన్ని కాకపోయినా, కేతవ గ్రంథాన్నియినా చూచి వుండాలి. తెలుగు కవులలో కవిశ్రయాన్ని తక్కు తక్కిన వారి నెప్పరిసి ప్రస్తుతించని మూర్తికవి కేతవను పెర్కొనక పోవడం వింతకాదు.

దశకుమార చరిత్రలోని కథ చాలా రసవంతంగా ఉన్నది. రాజహంనుని రాజ్యభ్రష్టత, వామదేవమహాముని యిచ్చిన సలహా, రాజవాహనుని విజయప్రస్థానం అవంతినుండరి వివాహాన్నిచేతం, రాజవాహనుని దైర్యసహ సాలూ అతి మహావీరంగానూ, నములంతంగానూ కూర్చబడినవి. ఇటువంటి మూల గ్రంథాన్ని ఆధారంగా ఉంచుకొని కూడా మూర్తి కవి సంఘటనలను రసవంతంగా కూర్చులేకపోవడం పెద్ద లోపమే! అది అలా వుండగా—ఇందులోని సంఘటనలు కొన్ని అనువితంగా కూడా ఉన్నవి. ఈ క్రిందివి వాటిలో కొన్ని.

(1) రాజహంనుడు కుమారుడికి యువరాజు పట్టం కట్టిన తర్వాత ‘మట్టపు, వృషాటల యిండ్లను పెండ్లిచేసి’ అని బంధువులతో ఒకరి పిల్లను తెచ్చి

పెండ్లి చేసినట్లు మూర్తి కవి చెప్పినాడు. ఇతని వ్రాతనుబట్టి అవంతి మందిరి రాజవాహనునికి చిన్నభార్య అగును. ఈ విషయం మూలంలోలేదు. మూర్తి కవి యింతలో పూరుకోక, యువరాజు దండయాత్రకు బయలుదేరినప్పుడు పెద్ద భార్య కూడా అతనివెంట వచ్చినట్లు వర్ణించాడు. అవంతినుందరి వివాహ సందర్భంలో ఆమె ప్రసక్తియే కానరాదు. ఆమె తనలో కూడా వచ్చినప్పుడు, యువరాజు ఆమె కి విషయం చెప్పడంగాని, లేదా, ఆమెయే అతని కోరికను తెలుసుకుని, తన సమ్మతిని తెలపడంగాని అవసరము. అలా జరిగితేనే కథలో రసభంగం ఉండదు. ఇందులో ఈ రెండింటిలో ఏదీలేదు. పంచమాశ్వాసము చివర 103 వ పద్యంలో “నిజకాంతా సైన్యసంయుక్తుడై, జంభారి క్రియజేరి యాత్మ పురి” అని పుండదంబట్టి—కాంతా శబ్దంచేత ఇద్దరు భార్యలనూ గ్రహించే అవకాశం పుండదంబల్ల పెద్దభార్య కూడా అతనిలో రాజధానికి మరలి వచ్చిందని ఊహించవలసి ఉన్నది. అంతేగాని, ఆమెనుగురించి మీరేమీ కానరాదు.

(2) కథా సన్నివేశాలనుబట్టి, యిది పురాణ కాలానికి సంబంధించిన కథ అని తెలుస్తూ వున్నది. తదనుగుణంగా ఆశ్రమాది పుత్రాంతం ఇందులో కూర్చబడి ఉన్నది. ఇలాంటి స్థితిలో రాజవాహనుని దండయాత్రలో యువనులు కూడా వున్నట్లునూ, వారిలో బీబీలు కూడా బయలుదేరినట్లునూ వర్ణించడం వింతగానే ఉన్నది. ఈ విషయంలో ద్వితీయాశ్వాసంలో ఉన్న 52 వ పద్యంలోని ‘కంభాణికావలి కందోలి సలాముజేసె యవన వ్రాతంబు భూభరతున్’ అనేది, 60—వ పద్యంలోని ‘బిడ్డిగడ్డిమిలూరు తెక్కుతురగీ బృందంబుచిందెన్నడల్’ అనేది తార్కాణాలు.

(3) రాజవాహనుడు సాటిలేని బలవరాక్రమాలు కలవాడు. సామంతులంటూ అరనికి కప్పం కట్టుతూ ఉండిరి. పాండ్యులు ‘ఏ పట్టున లోగక, ఉద్బలిని కప్పము గట్టుకున్గి’ వారిపంపు దండయాత్రకు అతడు కుమారుని సన్నెన్యంగా పంపాడు. మగధ దేశానికి పాండ్యదేశం దక్షిణంగా ఉన్నది. కాని ఉత్తర దిశలోలేదు. ఒక్క మగధ దేశానికేకాదు. భారతదేశంలోని మిగిలిన ప్రాంతాలన్నింటికీ కూడా పాండ్యదేశం దక్షిణ దిశలోనేదే! పాండ్యులను సాధించదలచిన రాజవాహనుడు తన సేనలను దక్షిణానికి నడిపించక ఉత్తరానికి నడిపించడం కొంత ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది.

‘క. ఇతరగున దండెత్తి, నృపాత్మంసు దుదాత్త పృత్తి సుత్తర ధరణి భృత్రతుల కోల కొత్తలమత్తలీ దుత్తమురుజేసె నత్తుద్దతుడై’

అని యీ సందర్భంలో కవి వ్రాసుచ్చాడు. యువరాజు కుంతల, సింధు, పౌరాష్ట్ర, గంధార, గోడ, మత్స్య, కాశీరాజులను లొంగదీసుకున్నాడు. పాండ్య దేశం ఉత్తరాన లేనందున, దాన్ని లొంగదీసుకునే ప్రసక్తి రాలేదు. ఒకవేళ, అతడు ఉత్తర దిక్కున జైత్రయాత్రను ముగించుకొని, దక్షిణ దిక్కుకు రాదలచినాడో, ఏమో, గ్రంథంలో మాత్రం పాండ్యులను లొంగదీసుకున్న విషయం లేనేలేదు. రాజవాహనుడు అవంతినుందరిని వివాహంచేసుకుని, మాళవంలో కొన్ని నెలలు గడిపినాడు. వర్షాకాలంనై ప్రయాణం చెయ్యడం కష్టమని యెంచి,

అంభోధి ప్రేయ సంభవాస్యయుః డతం డత్యుగ్రుడంతన్ జయ స్తంభం బుత్తర వార్ధి నిల్చి నిజకాం తాసైన్య సంయుక్తుడై జంభారిక్రియః జేరి యాత్మపురి నివృత్ తల్లి దండ్రుల్ ప్రజల్ సంభూషింప నమస్తరాజ్యపదవిసాఖ్యంబు జెందెన్ దగన్

(ఆ 5. ప. 103)

దీనిలో అతని ఉత్తర జైత్రయాత్ర పూర్తి అయింది. కప్పం కట్టక ఎదురు తిరిగిన పాండ్యులమీదికి పోనేలేదు. రాజ్య సుఖాలనుభవిస్తూ, భార్యలతో కూడి, తల్లిదండ్రులయొక్కయూ, ప్రజలయొక్కయూ, భూషణులను పొందుతూ ఉండెను. దీనివల్ల తండ్రి ఆదేశం నెరవేరినట్లులేదు. ఉత్తరరాజ్యాలు జయించి వచ్చినందున, తండ్రి తృప్తిపడ్డాడేమో తెలియదు.

(4) ఈ సందర్భములోనేదే మరొక వింత సంగతి! భారత దేశానికి ఉత్తర సరిహద్దుగా హిమాలయ వర్షతా లున్నాయి. రాజవాహనుడు లోబరమకొన్నట్లు చెప్పిన దేశాలన్నీ హిమాలయాలకు దక్షిణంగా ఉన్నవే! ఉత్తర సముద్రం ఎన్న

వెల మైళ్లదూరంలో సాధారణంగా మానవులు చేరరాని స్థలంలో ఉన్నది. కవి వర్ణించిన దానినిబట్టి, రాజవాహనుడు హిమాలయాలవరకయినా వెళ్ళినట్లు కానరాదు. ఇట్టి స్థితిలో ఉత్తరవార్ధి దగ్గర అతడు జయస్తంభాన్ని నిల్పినట్లు వ్రాయడం ఏమాత్రమూ ఉచితంగాలేదు. ఇది నమ్మదగిన విషయమూ కాదు.

(5) ఉత్తరదేశ దండయాత్రను ముగించుకొన్నతర్వాత రాజవాహనుడు శాండిల్య మహాముని ఆశ్రమానికి వెళ్ళినాడు. ఇతడువస్తాడని ఆ మునికి ముందుగా తెలియనే తెలియదు. అప్పుడు మధ్యాహ్న పూజా సమయమూ, భోజన సమయ మున్నూ. రాజవాహనుడు సరిహారంగావచ్చి మహామునికి సమస్కరించగా, ఆయన క్షేమసమాచారాలు అడిగి, భోజనానికి ఆహ్వానించెను. మునియొక్క ఛాత్రులు బంగారు పళ్లెరాలూ, వాటి చుట్టూ అరటాకులూ వేసి, నీళ్లు చల్లగా, యువతీమణులు వివిధవదార్థాలనూ వడ్డించారు. ఆ భోజనం మహా రాజుల యిందగ్గ భోజనంవలె వర్ణించబడింది. ఆ పల్లెరాలూ మొదలైనవి రాజవాహ నుడు తెచ్చినవో, లేక ఆశ్రమంలోనే ఉన్నవో తెలియదు. ఇది ఆకాలపు ఆశ్ర మాల పద్ధతికి చాలా విపరీతంగా కానవస్తున్నది. ఇంతేకాక, వడ్డన చేస్తున్న యువతుల శృంగార వర్ణన అనౌచిత్యానికి చక్కని ఉదాహరణగా ఉన్నది. దేశ, సాత్రానుగుణంగా ఇట్టి వర్ణనను మూర్తి కవి ఎందుకు కూర్చాడో?

(6) రాజవాహనునికి అవంతినుందరి యవస్థను ఆమె చెలికత్తెయైన బాల చంద్రిక వివరించి తెల్పగా, అతడు—మూడునాలుగు దినాలలో మాళవరాజు నకు తన పరాక్రమాన్నిచూపి, అవంతి నుందరిని సరిగ్రహిస్తానని చెప్పిడూ ఇందులోఉన్న కథనుబట్టి మగధ, మాళవరాజులకు ఎలాటి విరోధమూలేదు. ఇలాంటి స్థితిలో రాజవాహనుడు రాయబారి మూలంగా తన కోరికను మాళవాధి పతికి తెలపడం మేలు. అతడు దానికి అంగీకరించనప్పుడే దాడి వెడలడం ధర్మం. అంతేకాని, మొదటనే యుద్ధానికి సిద్ధపడడం విరసతనే కలుగ జేస్తుంది. ఈ సందర్భంలో మాళవరాజు చేసిన పని కూడా సరిగా తోచదు. “అందితే జబ్బూ, అందకపోతే కాళ్ళూ” అనే పద్ధతిలో అతడు మొదట యుద్ధానికేసిద్ధమై, అప జయ సూచనలు కానరాగా, ప్రాణేయపడుతూ, రాజవాహనునికి తన కన్యనిచ్చి వివాహం చేస్తానని రాయబారం పంపడం బాగులేదు. ఆ రాయబారాన్ని మొదటే సంపిన్నం చే బాగా వుండేది.

మూర్తి కవి ప్రాచీనప్రబంధాల ధోరణిలో వర్ణన ప్రధానంగా గ్రహించి యీ ప్రబంధాన్ని రచించడంవల్ల, ఇందులో కథాంశాన్ని గురించి, జైవిత్యాన్ని గురించి ఎక్కువ శ్రద్ధ తీసుకోలేదనీ, అందువల్లనే యిలాటి విషయాలు గ్రంథానికి ఎక్కినవనీ మనం భావించాలి. ఇలాంటి అనౌచిత్యాలను ఒక ప్రక్కకు తోసి వేసి చూస్తే, రాజవాహన విజయం చక్కని ప్రబంధమని చెప్పవచ్చును.

మూర్తి కవి సీతికతో చెప్పుకున్నట్లు వివిధకవుల కవితాపద్ధతులూ ఇందులో ప్రతిఫలించు ఉన్నవి. తత్సమ సుదీర్ఘసమాసాలను కూర్చడంలోనూ, దేశీయాలను గుప్పించడంలోనూ కూడా ఆంధ్ర వేసిన చెయ్యి. సమకాలికులు బహు శంగా వాడుతూఉన్న అన్యదేశ్యాలు ఇందులో అధికంగా కానవస్తున్నవి. ఆధునిక విసుంటుకారులు తాము సంప్రదించిన గ్రంథాలలో ఈ రాజవాహన విజయాన్ని పేర్కొన్నా, ఇందలి చాలా వదాలు ముఖ్యంగా కొన్నిదేశ్యాలూ, అన్యదేశ్యాలూ, వాటిలో కానరావడంలేదు. శ్రీనందిరాజు—చలపతి రావుగారి లఘుటీక కొంత వరకూ ఉపయోగిస్తుంది. దీన్ని సమగ్రంగా అర్థం చేసుకోడానికి కొంత విపుల మైన టీక ఎంతో అవసరం. కొన్ని వదాలకు అర్థం, ఎంతో ఆలోచించి వ్రాయ వలసి ఉన్నది.

ఇప్పుడి రాజవాహన విజయ ప్రతులు లభించడం కష్టం! ఇదివరకు ముద్రితమైన ప్రతిలో అచ్చు తప్పులు అధికంగా దొరలెఉండడంవల్ల అర్థావ గతి కష్టతరంగా ఉంటుంది. కొన్నిచోట్ల పద స్వరూప నిర్ణయాలకే తికమకలు పడవలసి వుంటుంది. వాఙ్మయాభిమానులైన ఉదారులూ, ప్రకాశకులూ, భాషా సేవకై పాటుపడుతూవుండే సంస్థలూ ఈ ప్రబంధాన్ని సరియైన రీతిలో— విపుల టీకతో ప్రకటిస్తే వాఙ్మయానికి ఎంతో మేలు!

మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళిక (1961-66)

ఒకదశాబ్దంపాటు ఆహారాగ్రామాలు కష్టించిపనిచేసిన తరువాత భారతదేశం ఆర్థికవిశ్వాసముతో స్వయంసమర్థమైన ఆర్థికవిధానాన్ని రూపొందించుకోవాలనే ఆకాంక్షతో మూడవప్రణాళిక ప్రాంగణంలో అడుగుపెట్టబోతోంది. ఈ మూడవ ప్రణాళిక ప్రధానలక్ష్యాలు ఇవి:

- (1) జాతీయ ఆదాయంలో సాగీవా 5% ఆభివృద్ధిని సాధించడం.
- (2) ఆహారధాన్యాలలో స్వయంసమర్థిని సాధించి, మన పరిశ్రమల అవసరాలకు చాలినంత వ్యవసాయాత్మకతలను పెంచి, ఆపైన ఎగుమతిచేయడం.
- (3) ఉక్కు, ఇంధనం, విద్యుచ్ఛక్తి, రసాయనికపరిశ్రమలవంటి కీలకపరిశ్రమలను విస్తృతపరచి, మనదేశపు యంత్రనిర్మాణ సామర్థ్యానికి సుసీరమైన పునాదులుపెడి, మనదేశములోనే లభ్యమయ్యే సాధన సంపత్తితో రాజీయే పది సంవత్సరాల కాలంలో మనదేశం పారిశ్రామికముగా పురోభివృద్ధిని సాధించేటట్లు చూడటం.
- (4) మనదేశపు మానవశక్తిని పూర్తిగా వినియోగించుకొనడం; ఉద్యోగావకాశాలను తగినంతగా విస్తృతపరచడం.
- (5) అందరికీ ఇతోధికమైన సమానావకాశాలను కల్పించడానికి తగిన ఏర్పాట్లు చేయడం. రాబడీలోనూ, సంపదలోనూ సాధ్యమైనంతవరకు తేడాలనుతగ్గించి, దేశసంపదను అందరికీ ఆనుభవయోగ్యంగా చేయడం. ఆర్థికసంపదను దేశవ్యాప్తముగా వినియోగించుకొనేటట్లు చేయడం.

నీటి: అమలుపరచే వివిధ కార్యక్రమాలకయే ఖర్చు మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళిక కాలంలో పనికిరంగంలో రూ. 8000 కోట్లు అనీ, పైలెటరంగంలో రూ. 4,100 కోట్లు అనీ అంచనావేయబడింది. పండ్లకరంగములో కారీరకమైన సంపద కాకుండా, ఆర్థికముగా ఖర్చు అయ్యేముల్లెం రూ. 7,500 కోట్లు. వివిధ రంగాలలో—

వివిధ రంగాలు	ఖర్చు అయ్యే మొత్తం (కోట్ల సంఖ్యలో రూపాయలు @)	మొత్తం ఖర్చులో శాతం
వ్యవసాయం, సాంఘికాభివృద్ధి	1068	14
నీటిపారుదల, విద్యుచ్ఛక్తి	1662	22
గ్రామీణ పరిశ్రమలు, చిన్న తరహా పరిశ్రమలు	264	4
పరిశ్రమలు, ఖనిజాలు, రవాణా, రహదారులు	3006	40
సాంఘిక సేవ, తదితరములు	1300	17
ఇన్వెంటరీలు	200	3
	7500	100

@ 1 కోటి = 10 మిలియన్లు.

ఆహారధాన్యాల ఉత్పత్తి నూటికి 32 వంతు వరకు ఎక్కువకావలదు. అంటే 1960-61 లో ఆహారధాన్యాల ఉత్పత్తి 76 మిలియన్లు టన్నులైతే 1965-66 నాటికి ఇది 100 మిలియన్లు టన్నులవుతుంది. ఈ లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి ఇంకొక 2 కోట్ల యకరాలకి అదనంగా నీటిపారుదల సౌకర్యాలు కలిగించవలసి ఉంటుంది. అనగా, మొత్తం 9 కోట్ల యకరాలకి నీటిపారుదల సౌకర్యాలు కలిగించిన టవుతుందన్నమాట. రసాయనిక పురుగుపులు, తదితర ఎరువులను ఇతోధికముగా వాడటం, కాస్త్రీయమైన పద్ధతులలో వ్యవసాయ విధానాలను అమలుజరపడం, అధిక హోర్తోత్పత్తికి సాధనాలుగా ఉపయోగించబడతాయి.

గ్రామీణప్రాంతాల అభివృద్ధికి ఒక గ్రామం ఒక ప్రాథమికయూనిట్ గా తీసుకొని, సమాకార సేవాసంఘాలను ఏర్పాటుచేసి, గ్రామీణ ఆర్థికవ్యవస్థను పటిష్టంగాచేయడానికి కృషి జరుగుతుంది.

ఈ ప్రణాళికలో ప్రధానమైన పారిశ్రామిక పథకాలలో గమల అభివృద్ధి, ఆక్సీషన్; పారిశ్రామిక యంత్రనిర్మాణం, యంత్రపరికరాలు, ఎరువులు, ప్రధాన రసాయనికద్రవ్యాలు; ముఖ్యమైన నుదులు, పెట్రోలియాన్ని కుడిచేయడం చాలాముఖ్యమైనవి.

వాడకొనికి సిద్ధంచేయబడే ఉక్కు ఉత్పత్తి 1960-61 లోని 2.2 మిలియన్లు టన్నులనుంచి 1965-66 నాటికి 6.8 మిలియన్లు టన్నులకు పెరుగుతుంది.

1965-66 సంవత్సరాంతానికి సరఫరాకాగల విద్యుచ్ఛక్తి 5.7 మిలియన్ల కిలోవాట్లనుండి 12.7 మిలియన్లు కిలోవాట్లకు పెరుగుతుంది. రవాణా, రహదారుల అభివృద్ధిలో కూడా మూడవప్రణాళిక చెప్పకొదగిన అభివృద్ధిని సాధించగలదు.

మూడవ ప్రణాళిక కాలంలో విద్యారంగం బహుముఖంగా ప్రగతిని సాధించగలదు. 6-11 సంవత్సరాల మధ్యతయస్సు గల వారికి ఉచిత నిర్బంధ ప్రాథమికవిద్య, విస్తృతముగా స్కూలరు పిల్లలు మంజూరు చేయడం చెప్పకొదగిన అంశాలు.

పరిసరపరిశుభ్రత, అంటువ్యాధుల నిరోధక చర్యల విషయంలో మూడవ ప్రణాళిక కాలంలో ఇతోధికమైన చర్యలు తీసుకుంటారు. ప్రజారోగ్యం, కుటుంబనియంత్రణం, వైద్య, ఆరోగ్యకాఖల సిబ్బందితీర్చి, త్రాగడానికి వ్యచ్చమైన మంచినీటి సదుపాయాల విషయంలో ఇతోధికమైన శ్రద్ధ వహిస్తారు.

మూడవ ప్రణాళిక కాలంలో కార్మికరంగంలో నిరుద్యోగముంటూ వుండరాదని భావించబడుతుంది.

ప్రణాళికకోసం చిన్న మొత్తాల పొదుపు

పంచవర్ష ప్రణాళికలు జయప్రదముగా కొనసాగించడానికి భారీయత్నం సామ్య పెచ్చించవలసి, ఉన్నది. మనలో ప్రతి ఒక్కరూ కి కేవలంపద రేకుండా పొదుపు చేయగలిగినపుడే ఇది సాధ్యమవుతుంది. పొదుపు చేయడం చిన్న మొత్తాలలోనైనా, పెద్ద మొత్తాలలోనైనా ప్రతి ఒక్కరూ "చిన్న మొత్తాల పొదుపు పథకం"లో ఈ మొత్తాన్ని చాచుకుంటే అటు దేశానికి, ఇటు మనకి ఉభయతారకంగా వుంటుంది.

1. 12-సంవత్సరాల నేపల్ స్టాన్ సేవింగ్స్ స్ట్రక్చర్ : ఇది రూ 5, రూ 10, రూ 50, రూ 100, రూ 500, రూ 1000 విలువలలో దొరుకుతాయి. 12 సంవత్సరాల తరువాత వీటినుండి వరుసగా రూ 8.25, రూ 16.50, రూ. 82.50, రూ 165, రూ 825, రూ 1650 పొందివచ్చును.
2. 10-సంవత్సరాల ప్రెజర్వేటివ్ డిపాజిట్ స్ట్రక్చర్ : వీటివ్వారా సారీవా 4% వడ్డీ లభిస్తుంది. ఇది 50 రూపాయల లగాయకు 25,000 రూపాయల వరకు (ఇది 50 నుణకలలో వుంటాయి.) దొరుకుతాయి.
3. క్యూమ్యులేటివ్ టైమ్ డిపాజిట్ పథకం : ఈ పథకంలో రూ 5, రూ 10, రూ 20, రూ 50, రూ 100, యూనిట్లలో ప్రతిమాసం పొదుపు చేసుకోవచ్చును. నిర్ణీతమైన గడువుకాలం 5 సంవత్సరాలు కాని 10 సంవత్సరాలు కాని దాటిన తరువాత చక్కని ఆదాయం లభిస్తుంది.
4. పోస్టాఫీసు సేవింగ్స్ బ్యాంక్ ఆకౌంట్ : రూ.10,000 మేరవరకు పొదుపు చేసిన డబ్బు మీద సారీవా 2½%, అంతకు మించిన విలువలమీద 2% వడ్డీ లభిస్తుంది. జాయింట్ ఆకౌంట్ ఉన్నప్పుడు ఈ మొత్తానికి రెట్టింపు సామ్యువరకు ఈ వడ్డీ.
5. భారతి ప్రభుత్వ బహుమతి పత్రాలు 1965 : ఇవి రూ 5, రూ 100 విలువలలో, రిజర్వ్ బ్యాంక్, స్టేట్ బ్యాంకుల ఆఫీసులలోనూ, ప్రభుత్వ ప్రెజర్వేటివ్ బ్యాంక్ పోస్టాఫీసు లేక ఫస్ట్ పోస్టాఫీసులలోనూ లభిస్తాయి. ప్రతి మూడు నెలలకి ఒక పర్యాయం బహుమతుల నిర్ణయానికి 'దా' జరుగుతుంది. బహుమతిగా పొందిన సామ్యుమీద ఇన్సూటాన్సు వుండదు. ఈ బహుమతి పత్రాల కొన్ని ఖరీదు 1965 మార్చి 1 వ తేదీ తరువాత తిరిగి మనకి వచ్చివేస్తుంది.

మెట్రిక్ పద్ధతి కొలమానాలు

మన దేశమంతటా సులభముగా అందరికీ అర్థమయ్యేరీతిని, ఒకేపద్ధతి తూనికలు, కొలమానాలు వుండాలనే విషయం అందరికీ ఆమోదయోగ్యమైన చక్కని పద్ధతిగా అంగీకరింపబడింది. ఈ పథకంలో మొదటి మెట్టు మెట్రిక్ తూనికలను ప్రవేశపెట్టడం. మన దేశంలో కొన్ని నిర్ణీత ప్రదేశాలలో మెట్రిక్ తూనికల వాడకం విధిగా ప్రవేశపెట్టబడింది. కొన్ని ప్రదేశాలలో విచ్చికంగా వీటిని వాడడానికి 2 సంవత్సరాల గడువు ఇవ్వబడింది. ఈ సంధికాలం 1962 మార్చి నెలతో అంతమాత్రుంది. ఆతరువాత ఒక్క జమ్మూ, కాశ్మీరులలోతప్ప తక్కిన ప్రదేశాలలో విధిగా మెట్రిక్ తూనికలను వాడతారని.

ఈ సంస్కరణలో రెండవ మెట్టు మెట్రిక్ పద్ధతి కొలతలను ప్రవేశపెట్టడం. ఈ పథకంకూడా అప్పటి ప్రజలలో వ్యాప్తి చెందుతుంది. నూనెపరిశ్రమ 1960 ఏప్రిల్ 1-న తేదీనుంచి మెట్రిక్ పద్ధతిని ఆవలంబించింది. ద్వైత సందిన కార్యకలాపాలకి ప్రజలు వీటిని ఉపయోగించడం 1961 ఏప్రిల్ మాసంనుంచి ఆనుమతింపబడింది. ఈ తేదీనుంచి ఒక్క సంవత్సరం వరకు పాత కొలమానాలకూడా వీటితోపాటు ఉపయోగించుకోవచ్చును.

ఈ మెట్రిక్ పద్ధతి తూనికలు, కొలమానాలూ క్రమేపీ దేశవ్యాప్తంగా ఉపయోగింపబడతాయి. 1963 ఏప్రిల్ 1-న తేదీ నుండి దేశంలో ఒక్క మెట్రిక్ పద్ధతి తూనికలూ, కొలమానాలూ క్రమేపీ ఉపయోగంలో ఉంటాయి.

వీ టి ర కా లు, ప రి మా కా లు

మెట్రిక్ కొలమానాలు మాదురకాలుగా ఉంటాయి. కొణాకృతికలవి, మంచుకొనేరకం, ముంచుకొనేరకం. ఈ కొలతల మూలపరిమాణం లీటరు, దీనిలోని విభాగం మిల్లిలీటరు.

ఉపయోగంలో ఉండే మెట్రిక్ కొలమానాల పరిమాణాలు ఇవి :

కోణాకారంలో వుండే రకం		వంచుకొనే రకం		ముంచుకొనే రకం	
లీటరు కొలతలు	మిల్లిలీటరు కొలతలు	లీటరు కొలతలు	మిల్లిలీటరు కొలతలు	లీటరు కొలతలు	మిల్లిలీటరు కొలతలు
20	500	2	500	1	500
10	200	1	200		200
5	100		100		100
2			50		50
1			20		20

1 లీటరు=1000 మిల్లిలీటరు. పూర్వపు కొలమానాలలో చెప్పవలసినట్లే ఇంచుమించుగా అవి యీ క్రిందివాటికి సమానం అవుతాయి :

1 లీటరు	1/4 గేలను	(ఇంచుమించుగా)
	1.1 పేరు	(ఇంచుమించుగా)
	3 నాళీలు	(ఇంచుమించుగా) [కేరళ]
	4.5 ఆరొసులు	(దాదాపుగా) మద్రాసు

సౌలభ్యానికి, సారూప్యానికి, మెట్రిక్ పద్ధతి

దేశానితరచరము

[illegible]

సూ చ చ

విజయవాడనుండి భారత ప్రభుత్వము వారిచే నిర్ణయించబడిన షెడ్యూల్డ్ మాసారంభము (అనగా మేమాది సాయన మాసారంభము) ల
యందు కలగు దేశాంతర విఫుటికలు యీ వైచక్రమునందు చూపబడినవి. స్వగ్రామమునకు సమీపమందున్న పట్టణమునకు అభివృద్ధి మాసాదియందు
గల విఫుటికలను యీ వైచక్రముననుసరించి విజయవాడకు పశ్చిమదేశములయందుండువారు యీ పంచాంగముందలి తిథ్యాదులలో తీసివేయగాను,
ప్రాగేశములవారు కలుపగాను స్వప్రాసమునకు నూర్వోద్దయాది తిథ్యాదికాలము లగుచున్నవి. యీ విజయవాడ యామ్యోత్తరరేఖకు సమీపమందుగల
దక్షిణోత్తరదేశములవారు ఇందు ఆయామాసములలో చూపిన +, - ధనర్ధ చిహ్నములను గుర్తించి సంస్కరించుకొన వలయును - ఇందుచూపిన విఘడి
యలు మాసాదియందు చూపబడినవి. మాసమధ్యయందు త్రైరాశికముచే దేశాంతరమును గ్రహించి సంస్కరించినచో నూర్వోద్దయాది స్ఫులతిథ్యాది
కాలములగును. ఇప్తగ్రామమునకు నూర్వోద్దయ గంటలు పై ప్రకారము దేశాంతర విఫుటికల కను నిమిషములను ఈ విజయవాడ కను నూర్వోద్దయ
గంటలలో ధనర్ధ చిహ్నము కల్గితే ప్రభుత్వ ప్రముగా (అనగా విజయవాడకు పశ్చిమదేశముం దుండువారు కలుపగను, ప్రాగేశవాసులు తీసివేయగను) సంస్క
రించినయడల స్టాండ్ టైము ననుసరించి ఇప్తగ్రామమునకు నూర్వోద్దయ గంటలగును; ఈ ప్రకారము నూర్వోద్దయ కాలమును చేయదగదు.

అ గ్నాంత సారణి యందు దేశాంత రచన కము

	మీస	మేస	జూన్	జూలై	ఆగష్టు	సెప్టెంబరు	అక్టోబరు	నవంబరు	డిసెంబరు	జనవరి	ఫిబ్రవరి	మార్చి	ఏప్రిల్
మొదటి	+19	+22	+24	+23	+20	+17	+13	+10	+8	+9	+11	+15	
రెండవ	+14	+17	+19	+18	+16	+13	+10	+7	+5	+6	+8	+11	
తొమ్మిదవ	+13	+15	+15	+15	+14	+12	+11	+9	+9	+9	+10	+21	
పదవ	+16	+17	+17	+17	+16	+15	+14	+13	+12	+13	+13	+15	
పదహారవ	+11	+11	+12	+11	+11	+10	+10	+9	+9	+9	+10	+10	
పదహారవ	+8	+7	+7	+7	+8	+8	+9	+10	+10	+10	+9	+9	
పదహారవ	+3	+2	+1	+1	+2	+4	+5	+6	+7	+6	+5	+4	
పదహారవ	+7	+9	+11	+10	+8	+6	+3	+1	—0	+0	+2	+5	
పదహారవ	+4	+5	+6	+6	+5	+3	+1	—1	—1	—1	+0	+2	
పదహారవ	+4	+6	+8	+7	+5	+2	—1	—4	—5	—4	—2	+1	
పదహారవ	+9	+13	+15	+14	+11	+6	+1	—3	—5	—4	—1	+4	
పదహారవ	+6	+9	+10	+10	+7	+4	+1	—2	—3	—3	—0	+3	
పదహారవ	—2	—3	—3	—3	—2	—1	—0	+1	+1	+1	+0	—1	
పదహారవ	—2	—2	—2	—2	—2	—2	—2	—3	—3	—3	—3	—2	
పదహారవ	—5	—5	—5	—5	—5	—5	—4	—4	—4	—4	—4	—4	
పదహారవ	—12	—14	—14	—14	—13	—12	—10	—9	—8	—8	—9	—11	
పదహారవ	—19	—21	—22	—22	—20	—17	—15	—13	—11	—12	—14	—16	

ఇందు చూపబడిన లగ్నాంతికాలములు స్థాండ్యురైము ననుసరించి విజయవాడకు లగ్నాంతికాలము లగుచున్నవి. ఇతిరదేశములవారు, ఈ చూపబడినదేశకాలంతర చక్రము ననుసరించి, ఆయా-లగ్నాంతికాలములకు చూపబడిన నిమిషములను, విజయవాడకు పశ్చిమదేశమున నుండి వారలు ఆయా కాలములలో కలుపగాను, ప్రాగ్దేశములయందుండువారు తీసివేయగాను, స్థాండ్యురైముననుసరించి ఇచ్చుచు గు వాయా వగరములకు లగ్నాంతికాలములగును.

భారతదేశమున ఆ. యా. అక్షాంశ ప్రదేశములకు మేషాది నిరయణ రాశి ప్రమాణములు — ఘటికలు-విఘటికలు-పరలు :-

[illegible][illegible]

[illegible]

ಲ	ಶಿಕ್ಷಕ	ಪರೀಕ್ಷಾಂ		ರಾ
ನು	ನು	ಶು	ಶು	

ಕುಟು	ರ ಸಂ	ಜನಕಪ್ರಸಾದ	ಮು ರಾ
ನಂಬ			
ಕೆ ಕೆ			
ಲ			

మొదలైనవి

ఈ సంగత్యర్థమున రాజాను, వేదాధిపతియు సుగడు, అరాధిపతియు. మేఘాధిపతియు ప్రభుడు, సన్యాధిపతియు, నీరస ధిపతియు చెందడు, భాన్యాధిపతి సరి, నీర

[illegible]

జననం ౧౯౭౭

[illegible]

100

అనాథభూషణము :—జూలై 8 శు. చక్షి-పది-ఉళ. అన్నప్రాశనస్య కన్యా ౧౪-౧౫ పగం
11-36 లగ్న చుండు 9 న. హా-హా-అన్నప్రాశనస్యనింహా ౧౦-3౪ పగం 9-౯౫ కుడు దుష్టి
11 న. బు-స్య-అన్నప్రాశనస్య నింహా ౧౦-౩౫ పగం 9-48. 13 వ. శు - అనూరాధ-
జ్యోతిహా-బిజివాపవాదిహం కన్యా ౧౩-౫౩ పగం 11-17. 14 ద్యౌ. క. అనూరాధ-అన్న
ప్రాశనస్యనింహా ౯-౪౦ పగం 9-36 కుడుచక్షి. 19 బ. వి. ను. గురచక్షి. అన్నప్రాశనస్యనింహా-అన్న
చక్షు: ౮-౫౦ పగం 9-18 పగం ౧౦-౬ కుడుచక్షి.

ప్రాచీనమునః—అగమ్య శి తది. కు. పూర్వ. గర్వాధానస్య కంభోరాజా ౫-౮ రాగం 3-40 మిన్వోహితేః ౬-౫3 రాగం 9-18 చక్షుచంద్రః. 4 ఐది. శివి. ఉభ-గర్వాధానాదీనాం మిన్వోహితేః ౬-౪౨ రాగం 9-14 వివాహాదీనాం మిన్వోహితేః ౩-3౨ రాగం 4-2 సగ్రహచంద్రః. 5 పంచ. అది ఉభ-అన్న ప్రాశన వివాహాదీనాం నీంచాః ౫-౫౧ పగం 8-10 కుభద్యుక్తిః హ-౪౪ గర్వాధానాతా ౯-౪౦ పగం 9-45 అగ్ని చంద్రః గర్వాధానాదీనాం మిన్వోహితేః ౬-3౫ రాగం 9-14 వివాహాదీనాం మిన్వోహితేః ౩-౫౫ రాగం 8-58. 6 పక్షి. పో. చిత్ర-అన్న ప్రాశన వివాహాదీనాం గర్వాధానాతా ౯-౪౦ పగం 9-48. 8 సప్త. బుధ. స్యాశి-అన్న ప్రాశన సగ్రహారంభాదీనాం గర్వాధానాతా ౯-౪౦ పగం 9-54. 9 అచ్చ. సుఖ. అనూరాధ-వివాహాద్యుహితేః ౬-౦ రాగం 8-58 11 దశ. శివి. నవమధూత్రప్రవేశాదీనాం మిన్వోహితేః ౨-౩3 రాగం 8-54 ధూమితం. 15 పూర్తి. బుధ. ధర్మ-నవమధూత్రప్రవేశాదీనాం మేచః ౧౦-౧౪ రాగం 11-1 శ్శుశుచహ్లా-పవాద. 17 పు. విది. మిత్ర-పూర్వోక్తాద. గర్వాధానస్య మేచమతం ౧౦-౫౦ రాగం 10-58 శ్శుశుచహ్లా-పవాదం. 18 తది. శివి. ఉత్తిగాధాద్ర. అన్న ప్రాశన. నవమధూత్ర ప్రవేశాదీనాం గర్వాధానాతా ౯-౪౦ పగం 8-5౮ త్రైతం అన్న ప్రాశన వివాహాదీనాం భూత-౧౪-౪౦ పగం 11-45 చక్షుచంద్రః. వివాహాద్యుధానాదీనాం మిన్వోహితేః ౪-౪౨ రాగం 8-22 అగ్ని చంద్రః 19 పు. అది. తేవ. అన్న ప్రాశన వివాహాదీనాం భూత-౧౪-౪౦ రాగం 11-41 చక్షుచంద్రః వివాహ సగ్రహారంభ ప్రవేశాదీనాం మిన్వోహితేః ౪-3౪ రాగం 8-19 అగ్ని చంద్రస్య. వివాహాదీనాం మేచః ౧౦-౪౨ రాగం 10-46 తిః పంచంద్రస్య. 20 పంచ. సూమ. అగ్ని-అన్న ప్రాశన వివాహాదీనాం భూత-౧౪-౪౦ పగం 11-82 వివాహాదీనాం మిన్వోహితేః ౪-౨2 రాగం 8-11. 23 నవ. గురు. రోహి-అన్న ప్రాశన వివాహాదీనాం గర్వాధానాతా ౬-౪౨ పగం 8-58. 24 దశ. మృగ-వివాహ గర్వాధానాదీనాం మిన్వోహితేః 3-౫౫ రాగం 7-59 గర్వాధానస్య వృద్ధిః ౧3-౧3 రాగం 11-53 అనయోగ్య గమ-౦౧ది.

భాద్రపదం :—సెప్టెంబరు 2 కు. తది. అది. హస్త అన్నప్రాసనస్థి క న్యాయం ప ౫0
7-55 లగ్న చంద్రుడు. కులూ మతాం ౧౨-౬ ప ౫0-45 రిః ఫ చంద్రుడు. 8 పది. సోమ. చిత్ర
అన్నప్రాసనస్థి క న్యాయ ౪-౫౧ ప ౫0 7-52 కులూ రహితా ౧౧-౫౦ 10-42 లగ్న చంద్రుడు
10 ఏకా.సోమ. ఉ తిరహద్యజ్ఞోలారోహణ వీరుంఠాద్ది కాం క న్యాయ 3-3౯ 7-23 కులూ రహితా
౧౦-౪౪ ప ౫0 10-18.

అశ్వయుజమానః—సైన్యే ౩౦ శు విది. అది. చిత్రాశ్వప్రాశనస్య తూ. హో. గో. ౨-౨౦ పగం 8-15. గర్భాశ్వ మేదః ౫౮ రాగం 7-15. వివాహస్య సింహాశ్వ గో. ౨౬-౯ రాగం 4-24. అశ్వయుజ 1 విది. హో. మ. సాత్తి. అన్నప్రాశన వివాహాదీనాం తుల 2-౧౦ పగం 8-51 గర్భాశ్వ దాసస్య మేదః ౫-౨ రాగం 7-15. 2 వి. బుగ. అహ. వివాహాదీనాం సింహాశ్వ ౨౫-౪౫ తేగం 4-12. (2) 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792

కా రిక మాధుః—అజ్ఞో బరు 30 వెది, వివాహదీవాం కన్యా 21-రై-
తె ౫౦ 4-3, గీ తది. బుధ. అమా. అమ్మ ప్రాకవ వివాహదీవాం వృత్తిః ౪-౧2 ప ౫౦ 7-49
గ్న చంద్రు, నవంబరు 2 వంశ. శుక్ర. చూల. వివాహస్య ధనుః ౧౧-2౫ ప ౫౦ 10-53 కుజాప

[illegible]

మార్గశిరమాసము:- నవంబరు 23 ను. పా. బున. మాస రాత్రి వివాహస్థుల పింఛన్ రూపా
 ౧౭-3౮ రాగం 12-34 కన్నాదానా ౨౦-3౮ రాగం 2-10 కులావృత్తి ౨౨-౪౫ తెగ 4-6౪
 29 విడి. గురు. మాస. నవంబరు ప్రవేశస్థుల మధనం 2-౧౦ రాగం 8-23. డింబులు గోపమ్.
 సోమ. సుబ. గర్భాదానా మధనం మతాం ౬-3౦ రాగం 8-8. కు. అష్ట. బున. పూర్ణ.
 గర్భాదానస్థుల మధనం మతాం ౬-౧౦ రాగం 8-1. 6 నవ. గురు. ఉబ్బి. వివాహ. అర్బుధానా
 దీనాం మధనం మతాం ౫-౨2 రాగం 7-55 రేవ. నవంబరు ప్రవేశస్థుల వ్యాధి ౨౦-౧౭ రాగ-
 1-33 వివాహదీనాం మతాం ౨-౨౦ రా 4-23 పమ్. అంబుదు. 7 విత్తా. పుట్. అర్బు. నవంబరు
 ప్రవేశస్థులూ ౨2-౧౧ తెగ 4-19. 11 పూర్ణ. మంగ. మృగశిర వివాహస్థుల పింఛన్ ప్రవేశా-
 దీనాం కన్నా ౧౭-౨౪ రాగం 1-14 వివాహస్థులూ వసుః ౨౬-౨౯ రాగం 4-1. 13 బ. విడి.
 నూ. పునర్వసు గర్భాదానాదీనాం మధనం బలవత్ ౪-౪౪ రాగం 7-23 లక్ష్మి చరిత్రము. నవ
 గృహ్శంభవ కన్నాదానా ౧౭-౨ రాగం 1-6 నవంబరు ప్రవేశస్థులూ ౨౬-౭ రాగం 3-55
 20 నవ. నూ. చిట్. వివాహస్థుల వ్యాధి ౧2-౪౫ రాగం 12-39 లక్ష్మి చరిత్రము.

పాపమాసము:— 1963 జనవరి 15 నుండి 1963 జనవరి 15 వరకు. ఈ సమయంలో 15 రోజులు పాపమాసముగా ఉంటుంది. ఈ సమయంలో 15 రోజులు పాపమాసముగా ఉంటుంది. ఈ సమయంలో 15 రోజులు పాపమాసముగా ఉంటుంది.

చూస్తున్నాము:- జనవరి 28 శుక్ర. పొడవు. గుని. ఆరాకు లతా మోహదీనాల వృద్ధికి
 ౨౦-౨౦ రాగం 2-7. 27 విడి. అది. గుని. యిత్రా దీనాం కేసులు ౧3-౫౪ న్న 16. 29 తడి.
 సోమ. శబ. అన్న ప్రాశస్త్యపవయన. కేశఖండవాతుర స్వీకార జేవతా ప్రతిపా దీనాం నుంభా
 రాజా ౫-౫౦ పగం 9-1 లన్ని చంద్రుల బాణాల్లో ౬-3౮ పగం 9 14 నిష్ప చంద్రుల బాణాల్లో
 మంగ. ఉభా. వివాహస్థ వృద్ధికి ౧౭-౪౭ రాగం 1-55 పనుర్వయలు ౨౬-౪౮ తెగం 5-7 అన్న
 భుజ దోషభావ 30 పంచ. బుగ. శేవ. అన్న ప్రాశస్త్యపవయన వివాహదీనాం బాణాల్లో
 ౭-౧౭ పగం 9-28 లన్ని చంద్రుల 31 పంచ. గుని. అత్తి. అన్న ప్రాశస్త్యపవయన వివాహదీనాం
 కుంభాస్థో ౫-౨౩ పగం 8-49 వివాహదీనాం సింహులు ౫-౫౦ రాగం 8-23 గురుర్వైతం ౨౬-౫౪
 రాగం తె 4-59 ఫీ. బలివి దిశ. అది. శోకి. వివాహదీనాం బాణాల్లో ౬-౪౦ పగం 5 3౫ కేసులు
 ౧౨-౪౭ పగం 11-47. 5 ర్యాన్. మంగ. పుస. నవపూప్ర ప్రవేశిస్తున్న గురుర్వైతం ౨౬-౫౪ తెగ
 4-38. 6 త్ర. బు. పుస. అన్న ప్రాశస్త్యపవయన వివాహదీనాం నుంభామలం ౪-౨౭ పగం 8-28
 బాణాల్లో ౬-౧౧ పగం 9-7 10 బ. విడి. భూఫ గర్భాభావపు భూమిలో ౧౫-౭ రాగం 12-9
 సోమ. ఉభా. అన్న ప్రాశస్త్య వివాహదీనాం కేసులు ౧౧-33 పగం 11-14 వివాహస్థానా
 దీనాం సింహామలాం 3-౫3 రాగం 7-38 కన్యాంపితా ౭-౫3 రాగం 9-15 లన్ని చంద్రుల, 16
 పం. బుగ. హ. స. అన్న ప్రాశస్త్యపవయన కేశఖండవాదీనాం ౫-౬ పగం 8-38 అన్న ప్రాశస్త్యపవయన
 దీనాం కేసులు ౧౧-౧౪ పగం 11-6 పంచచంద్రుల వివాహదీనాం గురుర్వైతం ౨౬-౫౪ తెగ 4-౫
 14 ప. గుని. స్వాతి వివాహదీనాం కన్యా ౭-౨౦ రాగం 9-4 గుమా గవీతి ౭-౪౬ తెగ ౦-౨ 9.

[illegible]

$\frac{1}{2} \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{2} \right) = 1$

శుభకర్మలయందు విడుదలగిన మహాదోషములు: దుష్టతది వార నశ్చక్ర
యోగ కరణములు (విష్కం, ఆలిగం, హూ, గండ్, వ్యాధి, వజ, వ్యతి, పరి,
నైధ, దుష్టయోగములు. విష్టి, శిశుని, చతు, వాగ, కింసురుష్టకరములు.)
ఇంకా కౌంత్రి, అయినది నములు, పానా, కౌంత పానప్రస్థలగ్నములు, అష్టమ
మజాదు, చంద్రుగ్రహుడు, పాపగ్రహ ర్హరి, జన్మలగ్న చంద్రుగ్నములకు
ఆమమ లగ్నము, చంద్రుగ్నాదశముల చంద్రుడు, సగ్రహచంద్రుడు, పే
కౌంతల. గ్రహచారిది పశ్చిమము. వర్త్యునిగ్నమునా ర్హములు, తిది నశ్చక్ర
లగ్న సంధులు, మహాపాలిలు—ఇది విడుదలగినవి.

[illegible]

అ==అమృతయోగము, సి==సిద్ధయోగము, అసి==అమృతసిద్ధయోగము, ఉ==ఉత్పాదయోగము, మ==మరణయోగము, ప్రతి==ప్రతిభాతివయోగము

శిరస్సు - కలహము, ముఖము - బంధుదర్శనము, కనుబొమల
వడుపు - రాజానుగ్రహము, పైపెదవి - ధనవ్యయము, క్రిందిపెదవి
ధనలాభము, ముక్కుచివర - రోగము, కుడిచేవి - దీర్ఘాయువు, ఎడమ
చేవి - వక్రకలాభము, నేత్రము - ఖైదు, గడ్డము - రాజదండనము, నోరు -
ధయము, కంఠము - శత్రుహాని, కుడిభుజము - ఆరోగ్యము, ఎడమ
భుజము - స్త్రీసంగమము, కుడిముంజేయి - కీర్తి, ఎడమముంజేయి -
రోగము, న్నయ్యంగ్యము-దోషము, ఉదరము - ధాన్యలాభము, రొమ్ము,
నాభి - ధనలాభము, ప్రక్కలు - సుఖము, పాదము - ప్రయాణము,
చీపు - శుభము, గోళ్లు - ధనవ్యయము, లింగము - చారిద్ర్యము, జుట్టు
కొన - మృత్యువు. ఈ ప్రదేశములయందు తొండ ప్రాకినను ఫలములే
యని తెలియునది.

ఒక కాకి తీర్చినయెడల మంచిది. గెండు కాపులు తీర్చిన శుభ ఫలము, చూడు కాపులుతీర్చిన రాజ్యలాభము, తీర్చకట్టిన యెడల కడుము,

తీర్చి కట్టినయెడల దైవ్యమును కలుగును. పలుమాఱు కట్టిన, తీర్చిన కార్యసిద్ధి యగును. దూరమునుండి తీర్చినేని అలస్యముగ కార్యసిద్ధి యగును. సమీపమునుండి తీర్చినేని మేలు గలుగును. ఊరినుండిగాని యింటినుండిగాని బయలు వెడలునపుడు కాకి తీర్చినేని మేలు గలుగును. ఊరిముందర గాని యింటిముందరగాని ప్రవేశించునపుడు కల్కై నేని మేలు గలుగును. కాకి శివనమును గూర్చి మార్గ మధ్యపుండు విచారించిన వక్త్రుర లేదు. ఊరి ముందరను ఇంటిముందరను మ్రోచి మే కాకి శివనమును గూర్చి పరీక్షించవలయును. కాకుల మైధునమును చేయునపుడు రక్తమువలె యొజ్జగ కనబడినయెడల ౧౦ మాసములలో మరణము గలుగును. తద్దోష పరిహారము శాంతి చేసికొనవలయును.

పెద్దదుమిప నుడియండిన పర గృహమున చాకిరి చేయును. కంఠ మునందు నుడియండిన నిస్సంతురాలు, ముఖమునందు నుడియండిన విఠంతు వగును. గడ్డమునందు - మీసమునందును భుజములయందును-చెవుల యందును వెంట్రుకలయ లేకుండిన స్త్రీ సరళసౌఖ్యము లనుభవించును.

<p>వివాహమునకు ముందు చూడవలసిన పౌంధనములు ౧ నాడీకూటము ఆర్యనాడీ నక్షత్రములు :— శ్రేష్ఠ, మూల, ఉ-శ, చాస్త, ఆర్ద్ర, పున, శత, పూభా, అశ్విని. మధ్యనాడీ నక్షత్రములు :—</p>	<p>పుష్య, మృగ, చిత్రి, ఆనూ, భరణి, ధనిష్ఠా, పూష, ఉ-భా ఆంత్యనాడీ నక్షత్రములు స్వాతి, కృత్తిక, ఆశ్లే, ఉషా, విశా, రోహి, మఘ, శ్రవ, కేవలి- ఇందు వధూవరుల నక్షత్రములు రెండును ఒకేనాడియందున్నచో</p>	<p>అనిష్ఠము గలుగు. భిన్ననాడీగత నక్షత్రము రైనచో యభిషేచములు ౨. గణకూటము దేవగణ నక్షత్రములు: అనూ, పున, మృగ, శ్రవ, కేవ, స్వాతి, అశ్వి, చాస్త, పుష్య. రాక్షస గణనక్షత్రములు మఘ, ఆశ్లే, ధని, శ్రేష్ఠ, మూల శత, భర, ఆర్ద్ర.</p>	<p>కృత్తి, చిత్రి, విశాఖ. మనుష్యగణ నక్షత్రములు పూష, ఉష, పూషా, ఉషా, పూభా, ఉభా, రోహి, భర, ఆర్ద్ర.</p>
--	--	--	--

3 యోనికూటము

అశ్వినీశతతార లక్ష్మములు. భరణీశతతార లక్ష్మములు. కృత్తికాశ్రద్ధలు చేశములు. గోహిణి మృగశిర ల సర్పములు. ఆర్యమాలు శుభకములు. పునర్వసు ఆశ్రేషులు మృగాశిరములు. మఘ ప్రభు లెలకలు. ఉత్తర ఉత్తరాభాద్రపది గోవులు. హస్తపాశుర శేషములు. చిత్రవిశాఖలు పెద్దపులులు. అనూశ్రేష్ఠులు లేకు, పూషా శ్రేణములు కోశములు. ధనిషా పూర్వాభాద్రపది సింహములు. ఉషాశ్రేష్ఠులు లేకు, పూషా శ్రేణములు కోశములు. జంతునక్షత్రములైన ప్రీతి పుకమలకర్ వివాహము చేయవలయును. విశాఖ జంతువులు : కుకలు లేకు, పాములు ముంగిసలు, సింహములు, నుగ్రము లేవబోతులు, గోవాశ్రేణములు, పిలు లెలకలు విశాఖజంతువులు.

ఇందు వధూవధుల నక్షత్రములు రెండును ఒకే గణమందున్నచో అత్యంతానుభవం కలుగును. ఒకటి శేషగణములోనిది, రెండవది మనుష్యగణములోనిది అయినయెడల సామాన్యమైన అనురాగముగలవారగుదురు. ఒకటి రాక్షసగణములోనిది, రెండవది మనుష్యగణములోనిది నను, దేవగణములోనిది నను అశుభకరము.

ఉపయుక్త విషయములు

1. రజస్వలయము మొదలవడిన వారనక్షత్రములు. శుక్ల నక్షత్రముందును, కృత్తికాశ్రద్ధముందును పాద్యమి, చరితి, నవమి ద్వాదశి, వతుర్వలును, అనూవాస్య, ఆది, మంగళి, కేనీవారములును. భరణి, కృత్తిక, ఆర్ద్ర, ఆశ్లేష, మఘ, పూష, పుష, శ్రేష్ఠ, పూర్వాషాఢ, పూర్వాభాద్ర ఈ నక్షత్రములును దుష్టములు. వీటియందు ప్రథమ రజస్వలయచో కాపూర్తి కాంతిజేసి, తిరుగ మంచికామందు రజస్వలయనవరకు గర్భాభాసము చేయింపవలెను. నక్షత్రము దుష్టమునచో శూన్యమిదాసముగ కాలి చేయవలయును. నక్షత్రము మంచిదై, తక్కినవి చెడునచో సామాన్యకాలి చేయవలయును. మరియు వర్జిత పాతి, వైద్యుతి, పరిభూపూర్వము, సంతకాలి, గ్రహకాలము, నిద్రాసమయము ఇవి యందు శుభములుకావు. మరియు ప్రాతఃకాలమున పూర్వాగ్నరతి, పూర్వాహ్నమందు మాత్రము చేయునది, మధ్యాహ్నమున పుత్రవతియు, ధనవతియు, పాయంకాలమున చారిణి, సంవర్జయందు దుష్టమౌలను, అర్ధరాత్రియందు విధయము, ఉషాకాలమున పూర్వాగ్ని రహితయు నగును.

2. జననవిషయమై దుష్టతిథి వార నక్షత్రములు

అశ్విని ౧ పాదము, మఘ ౧ పాదము, రేవతి ౪ పాదము ఇవి శుభగండము. భరణి 3 పాదము, కృత్తిక 3 పాదము, పునర్వసి, 3 పాదములు, మఘ 3 పాదము, ఉత్తర ౧ పాదము (తొందర తొరాపాఢ యందుకు) హస్త 3 పాదము, చిత్ర ౧, ౨ పాదములు, పూర్వాషాఢ 3 పాదము, ఇవి పునర్వశైవ పితృగండము ప్రీతి శుభవై నచో మాతృగండం.

కోహిణి ౧, ౨ పాదములు తరికిని, శేషమానుకును, 3-౪ పాదములు శేవలం శేషమానుకును గండములు. ఆశ్లేష ౨ పాదీధనహాని. 3 పాదీ తరిగండము. ౪ పాదీ తరిగండము. ౧ పాదీ దోషముకాదు. మూల ౧ పాదీ తరిగండము. ౨ పాదీ తరిగండము. ౪ పాదీ దోషము కాదు. 3 పాదీ ధనహాని. అందును మూల ౧ పాదములో మొదటిసగును మిక్కిలి దోషములునది. శ్రేష్ఠయొక్క నక్షత్రాద్యంతమును ౧౦ చే భాగములుగా విభజించును. అంతభాగమైనదొ ఆభాగముయొక్క ఫలమును తెలుసుకొనవలయును. ౧ భాగ మాతా మహిగండం ౨ భాగ మాతా మహిగండం 3 భాగ శేషమాను గల ౪ భాగ తరిగల ౫ భాగ శుభగల ౬ భాగ గోతనాశనం 7 భాగ ఉభయల కలవాశనం ౮ భాగ సోదర గల ౯ భాగ త్వమర గల ౧౦ భాగ సర్వవాశన

మునుచేయును. ౧౧ భాగ మిక్కిలి దుష్టములుకాదు. విశాఖ పునర్వశైవ పితృగండము. శుభవై నచో భరణిగండము. సోదరులకు గండము. మివానమేనులకును, కర్కట సింహములకును, మృగశిర భువనములకును సంధి అరగడియ ప్రభు శుభగండము.

పంచమి చతులకును, దశమి కృత్తికాదకులకును, పూర్ణిమా ప్రతిపదకులకును, అనూవాసాశ్రేష్ఠి కులకును సంధి ౩ గడియలును, బహుళ ౧౪ శివో మొదటి ౬ వ వంతుగాక తక్కిన భాగములును దుష్టములైనవి. వర్జితపాత, వైద్యుతి, పరిభూ, వర్జ. ప్ర. ప్ర. ప్ర. మహాపాతము, సంధాకృతము, అనూవాస్య, తరి తరిగండి సోదరుడు వీరి నక్షత్రములు పై నకు గ్రహాశ్రయమును వసుగూడ కాలి జేయవలయును.

పైన జెప్పబడిన నక్షత్రములందు అయాపాదములందు జననమయినచో మహాదోషముగాన వశోమయును, సమారాధనము మొదలున సంపూర్ణ కాలి చేయవలయును. చెప్పబడిన పాదములుగాక తక్కిన పాదములందును సామాన్యకాలి చేసికొనుట యలక్ష్యం. నక్షత్రము మంచిదై తక్కిన తక్కిన తిరుగ మొదలవని చెడంగ నను సామాన్యకాలి చేసికొనవలయును. మరియు మృగశిర ౧ పాదీ విశాఖ ౪ పాదీ అనూరాధ 3 పాదీ ధనిష ౨ పాదీ శతతార ౧ పాదీ ఉత్తరాభాద్ర ౪ పాదీ ఇవైనను సామాన్యకాలి చేసికొనుట యలక్ష్యం.

అధోమూఖ నక్షత్రములు

భరణి, కృత్తిక, మఘ, విశాఖ, పూర్వాశ్రయం, ఆశ్లేష, మూలములు నాపథ్యం తగ్గకాదులకు పథ్యములు.

తిర్వబ్దులు నక్షత్రములు

లక్ష్మి, పుష, హస్త, చిత్ర, పూర్వా, అనూ, శ్రేష్ఠ, రేవతియు, సంధి ప్రతిపదకులకు సంధిగలం.

ఉత్తర నక్షత్రములు

గోహిణి, ఆర్ద్ర, పునర్వ, ఉత్తరాశ్రయం, శ్రేణం, ధనిష, శతతార, పూర్వా, నాదులకు పథ్యములు.

మృతివిషయమై చెప్పవలసిన నక్షత్రములు

౧-౨-౩-౪-౫-౬-౭-౮-౯-౧౦-౧౧-౧౨-౧౩-౧౪ ఈ తిరుగులు; అవి మంగళి కుక్ల శివపాదములు; కృత్తికా గోహిణి మృగశిర పున మఘ ఉత్తర చిత్ర మహా ఉత్తర పూర్వా ఉత్తర రేవతి శ్రేణం వర్జితములును దోషములు. వీటియందు మృతి సంభవించినచో గృహమునకు గోషయ, నక్షత్రము చెడగయినచో అధికదోషము నక్షత్రము మంచిదై మిగిలిన చెడగయినచో గృహహాని.

వృషభ చక్రము

గృహలోభ గృహలోభశేషముల విషయము వృషభ కలనక్షత్రములు గమనింపదగినవి. వృషభ చక్రమునకు నూర్వశైవనక్షత్రము మొదలుకొని చంద్రుడు కున్న నక్షత్రమునకు అభిశక్తును గలిపి లెక్కించి ఈ ఫలము తెలియవలయును.

3 మృత్యువు	౪ మృత్యు	౫ భూభాగం	౬ భూభాగం	౭ భూభాగం
౪ దుర్భి	౫ భూభాగం	౬ భూభాగం	౭ భూభాగం	౮ భూభాగం
౯ భూభాగం	౧౦ భూభాగం	౧౧ భూభాగం	౧౨ భూభాగం	౧౩ భూభాగం

ఇందలిజెతును కలవనక్కరలేదు. తక్కినవి వృషభచక్రమునకు.

౧ హాని	౨ భూభాగం	౩ భూభాగం	౪ భూభాగం	౫ భూభాగం
౬ భూభాగం	౭ భూభాగం	౮ భూభాగం	౯ భూభాగం	౧౦ భూభాగం
౧౧ భూభాగం	౧౨ భూభాగం	౧౩ భూభాగం	౧౪ భూభాగం	౧౫ భూభాగం

శకం 1884 వైశాఖ మాసమున (1962 మార్చి-ఏప్రిల్)

అయినాంశలు 23-19-32" నిరయనరవాది స్ఫుటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29.4 లకు

రవి	చంద్రుడు	బుధుడు	శుక్రుడు	కుజుడు	మంగుళుడు	శని
రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	11-7-34	10-14-16	10-16-17	10-5-49	11-20-39	9-15-18
2	11-8-23	10-15-3	10-17-50	10-6-2	11-21-52	9-15-18
3	11-9-23	10-15-50	10-19-25	10-6-15	11-23-7	9-15-23
4	11-10-32	10-16-37	10-21-1	10-6-28	11-24-21	9-15-29
5	11-11-32	10-17-24	10-22-39	10-6-41	11-25-35	9-15-34
6	11-12-30	10-18-11	10-24-18	10-6-54	11-25-50	9-15-39
7	11-13-30	10-18-58	10-25-58	10-7-7	11-28-4	9-15-44
8	11-14-29	10-19-44	10-27-40	10-7-20	11-29-18	9-15-49
9	11-15-28	10-20-32	10-29-23	10-7-33	0-0-32	9-15-53
10	11-16-27	10-21-19	11-1-7	10-7-46	0-1-45	9-15-58
11	11-17-27	10-22-6	11-2-53	10-7-59	0-3-1	9-16-3
12	11-18-27	10-22-55	11-4-40	10-8-11	0-4-15	9-16-7
13	11-19-26	10-23-39	11-6-29	10-8-24	0-5-29	9-16-11
14	11-20-25	10-24-26	11-8-19	10-8-36	0-6-43	9-16-16
15	11-21-24	10-25-13	11-10-10	10-8-49	0-7-57	9-16-20
16	11-22-23	0-8-53	11-12-8	10-9-1	0-9-11	9-16-24
17	11-23-22	0-23-35	11-13-57	10-9-13	0-10-25	9-16-29
18	11-24-21	1-7-51	11-15-53	10-9-26	0-11-39	9-16-33
19	11-25-20	1-21-38	11-17-50	10-9-38	0-12-53	9-16-36
20	11-26-19	2-4-56	11-19-48	10-9-50	0-14-7	9-16-40
21	11-27-18	2-17-47	11-21-48	10-10-2	0-15-27	9-16-44
22	11-28-17	3-0-15	11-23-49	10-10-14	0-16-35	9-16-48
23	11-29-16	3-12-26	11-1-23	10-10-25	0-17-49	9-16-52
24	0-0-14	3-24-22	11-2-14	10-10-37	0-19-2	9-16-55
25	0-1-13	4-6-12	11-3-1	10-10-49	0-20-16	9-16-59
26	0-2-12	4-17-59	11-3-48	0-2-5	0-21-30	9-17-2
27	0-3-11	4-29-48	11-4-34	0-4-11	0-22-44	9-17-6
28	0-4-9	5-11-41	11-5-21	0-6-18	0-23-57	9-17-9
29	0-5-8	5-23-43	11-6-7	0-8-26	0-25-11	9-17-12
30	0-6-7	6-5-51	11-6-54	0-10-33	0-26-24	9-17-15

శకం 1884 వైశాఖ మాసమున (1962 ఏప్రిల్-మే)

అయినాంశలు 23-19-36" నిరయనరవాది స్ఫుటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29.4 లకు

రవి	చంద్రుడు	బుధుడు	శుక్రుడు	కుజుడు	మంగుళుడు	శని
రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	0-7-5	6-13-10	11-7-41	0-12-40	10-11-57	0-27-53
2	0-8-4	7-0-39	11-8-27	0-14-17	10-12-8	0-28-51
3	0-9-2	7-13-10	11-9-13	0-16-54	10-12-18	1-0-5
4	0-10-1	7-26-10	11-10-0	0-18-59	10-12-29	1-1-18
5	0-10-59	8-9-13	11-10-46	0-21-3	10-12-40	1-2-23
6	0-11-57	8-22-30	11-11-33	0-23-6	10-12-51	1-3-45
7	0-12-56	9-6-1	11-12-19	0-25-6	10-13-1	1-4-53
8	0-13-54	9-19-49	11-13-5	0-27-5	10-13-11	1-6-12
9	0-14-52	10-3-54	11-13-52	0-29-1	10-13-22	1-7-25
10	0-15-51	10-18-16	11-14-38	1-0-53	10-13-32	1-8-38
11	0-16-49	11-2-52	11-15-24	1-2-44	10-13-42	1-9-51
12	0-17-47	11-17-38	11-16-10	1-4-31	10-13-52	1-11-5
13	0-18-45	0-2-28	11-16-56	1-6-16	10-14-2	1-12-18
14	0-19-44	0-17-13	11-17-42	1-7-55	10-14-11	1-13-31
15	0-20-42	1-1-44	11-18-38	1-9-31	10-14-21	1-14-44
16	0-21-40	1-15-55	11-19-15	1-11-4	10-14-30	1-15-57
17	0-22-38	1-29-43	11-20-0	1-12-33	10-14-40	1-17-10
18	0-23-36	2-13-1	11-20-46	1-13-53	10-14-49	1-18-23
19	0-24-34	2-25-55	11-21-32	1-15-19	10-14-58	1-19-36
20	0-25-32	3-8-23	11-22-18	1-16-35	10-15-7	1-20-49
21	0-26-30	3-20-38	11-23-4	1-17-49	10-15-16	1-22-1
22	0-27-28	4-2-37	11-23-50	1-18-59	10-15-24	1-23-14
23	0-28-26	4-14-59	11-24-35	1-20-2	10-15-33	1-24-27
24	0-29-24	4-25-17	11-25-21	1-21-2	10-15-42	1-25-40
25	1-0-22	5-8-8	11-26-7	1-21-53	10-15-50	1-26-52
26	1-1-20	5-20-6	11-26-52	1-22-49	10-15-58	1-28-5
27	1-2-17	6-2-13	11-27-38	1-23-35	10-16-6	1-29-17
28	1-3-15	6-14-33	11-28-23	1-24-17	10-16-14	2-0-30
29	1-4-13	6-27-5	11-29-9	1-24-55	10-16-22	2-1-42
30	1-5-11	7-9-53	11-29-54	1-25-27	10-16-29	2-2-55
31	1-6-8	7-22-51	0-0-40	1-25-56	10-16-37	2-4-7

శకం 1884 శ్రేష్ఠమాసమున (1962 మే-జూన్)

అయినాంశలు 23°-18'-40" నిరయనరవ్యాది స్ఫుట్రగహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29-4లకు

రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1 7-6	8-6-2	0-1-25	1-26-19	10-16-44	2-5-20	9-18-4(స)
2 1-8-4	8-19-25	0-2-10	1-26-36	10-16-51	2-6-32	9-18-4
3 1-9-1	9-2-58	0-2-55	1-26-51	10-16-58	2-7-44	9-18-4
4 1-9-59	9-16-41	0-3-41	1-27-0	10-17-5	2-8-56	9-18-4
5 1-10-57	10-0-33	0-4-26	1-27-4	10-17-12	2-10-9	9-18-3
6 1-11-54	10-14-35	0-5-11	1-27-2	10-17-19	2-11-21	9-18-3
7 1-12-52	10-28-47	0-5-56	1-26-58	10-17-25	2-12-33	9-18-2
8 1-13-49	11-18-6	0-6-40	1-26-49	10-17-31	2-13-45	9-18-2
9 1-14-47	11-27-30	0-7-26	1-26-35	10-17-38	2-14-57	9-18-1
10 1-15-45	0-11-55	0-8-10	1-26-18	10-17-43	2-16-9	9-18-0
11 1-16-42	0-26-14	0-8-55	1-25-57	10-17-49	2-17-21	9-17-59
12 1-17-40	1-10-22	0-9-40	1-25-32	10-17-55	2-18-33	9-17-58
13 1-18-37	1-24-16	0-10-25	1-25-5	10-18-0	2-19-44	9-17-56
14 1-19-35	2-7-49	0-11-9	1-24-36	10-18-6	2-20-56	9-17-53
15 1-20-32	2-21-1	0-11-54	1-24-5	10-18-11	2-22-8	9-17-53
16 1-21-29	3-8-50	0-12-39	1-23-32	10-18-16	2-23-19	9-17-52
17 1-22-27	3-16-20	0-13-23	1-22-59	10-18-20	2-24-31	9-17-50
18 1-23-24	3-23-33	0-14-7	1-22-25	10-18-25	2-25-43	9-17-48
19 1-24-22	4-10-33	0-14-52	1-21-52	10-18-30	2-26-54	9-17-47
20 1-25-19	4-22-26	0-15-36	1-21-20	10-18-34	2-28-6	9-17-45
21 1-26-16	5-4-16	0-16-20	1-20-49	10-18-38	2-29-17	9-17-45
22 1-27-14	5-16-10	0-17-4	1-20-20	10-18-42	3-0-28	9-17-43
23 1-28-11	5-28-10	0-17-49	1-19-54	10-18-46	3-1-40	9-17-41
24 1-29-8	6-10-23	0-18-33	1-19-31	10-18-49	3-2-51	9-17-39
25 2-0-6	6-22-50	0-19-17	1-19-11	10-18-53	3-4-2	9-17-37
26 2-1-3	7-5-36	0-20-1	1-18-55	10-18-56	3-5-13	9-17-34
27 2-2-0	7-18-36	0-20-44	1-18-43	10-18-59	3-6-24	9-17-32
28 2-3-57	8-1-54	0-21-23	1-18-35	10-19-2	3-7-35	9-17-29
29 2-4-52	8-15-27	0-22-12	1-18-31	10-19-4	3-8-46	9-17-27
30 2-5-49	8-29-15	0-22-56	1-18-32	10-19-7	3-9-57	9-17-24
31 2-6-49	9-13-11	0-23-39	1-18-37	10-19-9	3-11-7	9-17-22

శుక్రం 1884 అవాధమాసమున (1962 జూన్ జూలై)

అయినాంశలు 23°-18'-45" నిరయనరవ్యాది స్ఫుట్రగహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29-4లకు

రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1 2-6-46	9-27-15	0-24-23	1-18-47	10-19-11	3-12-18	9-17-19
2 2-7-44	10-11-24	0-25-6	1-19-2	10-19-13	3-13-29	9-17-16
3 2-8-41	10-25-35	0-25-50	1-19-21	10-19-15	3-14-39	9-17-13
4 2-9-38	11-9-47	0-26-33	1-19-45	10-19-16	3-15-50	9-17-10
5 2-10-35	11-23-53	0-27-17	1-20-15	10-19-18	3-17-0	9-17-7
6 2-11-33	0-8-5	0-28-0	1-20-48	10-19-19	3-18-10	9-17-4
7 2-12-30	0-22-7	0-28-43	1-21-26	10-19-20	3-19-20	9-17-1
8 2-13-27	1-6-0	0-29-46	1-22-9	10-19-21	3-20-31	9-16-57
9 2-14-24	1-19-42	1-0-9	1-22-56	10-19-21	3-21-41	9-16-54
10 2-15-21	2-3-10	1-0-52	1-23-47	10-19-21	3-22-51	9-16-51
11 2-16-19	2-16-22	1-1-35	1-24-43	10-19-22	3-24-1	9-16-47
12 2-17-16	2-30-18	1-2-18	1-25-43	10-19-22(స)	3-25-11	9-16-44
13 2-18-13	3-11-56	1-3-1	1-26-47	10-19-21	3-26-20	9-16-40
14 2-19-10	3-24-19	1-3-43	1-27-55	10-19-21	3-27-30	9-16-37
15 2-20-8	4-6-29	1-4-36	1-29-8	10-19-20	3-28-40	9-16-33
16 2-21-5	4-18-28	1-5-9	2-0-25	10-19-19	3-29-49	9-16-29
17 2-22-2	5-0-21	1-5-51	2-2-45	10-19-18	4-0-53	9-16-26
18 2-22-59	5-12-12	1-6-33	2-3-10	10-19-17	4-2-8	9-16-21
19 2-23-56	5-24-6	1-7-16	2-4-38	10-19-16	4-3-17	9-16-17
20 2-24-54	6-6-7	1-7-58	2-6-10	10-19-14	4-4-26	9-16-14
21 2-25-51	6-18-20	1-8-40	2-7-46	10-19-13	4-5-35	9-16-10
22 2-26-48	7-0-53	1-9-22	2-9-36	10-19-11	4-6-43	9-16-5
23 2-27-45	7-13-39	1-10-4	2-11-9	10-19-8	4-7-52	9-16-1
24 2-28-42	7-26-49	1-10-46	2-12-55	10-19-5	4-9-3	9-16-57
25 2-29-40	8-10-21	1-11-28	2-14-45	10-19-4	4-10-11	9-16-53
26 3-0-37	8-24-13	1-12-10	2-16-37	10-19-1	4-11-19	9-16-49
27 3-1-34	9-8-23	1-12-52	2-18-32	10-18-53	4-12-27	9-16-45
28 3-2-31	9-22-45	1-13-33	2-20-30	10-18-55	4-13-36	9-16-40
29 3-3-29	10-7-16	1-14-15	2-22-30	10-18-53	4-14-44	9-16-35
30 3-4-26	10-21-49	1-14-57	2-24-32	10-18-43	4-15-52	9-16-32
31 3-5-23	11-6-20	1-15-53	2-26-36	10-18-44	4-17-0	9-16-27

శకం 1884 శ్రావణ మాసమున (1962 జూలై ఆగస్టు)

అయినాంశలు 28°19' 49" నిరయనరవా్యాదిస్థుల గ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29.4 లకు

రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	శుక్రుడు	శని
రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	3-6-20	11-20-43	2-28-41	4-18-8	9-15-23
2	3-7-18	0-4-56	3-0-47	4-18-15	9-15-19
3	3-8-15	0-18-57	3-2-53	4-20-23	9-15-14
4	3-9-12	1-2-43	3-5-0	4-21-30	9-15-10
5	3-10-10	1-16-18	3-7-7	4-22-37	9-15-5
6	3-11-7	1-29-34	3-9-14	4-23-45	9-15-1
7	3-12-4	2-12-38	3-11-21	4-24-52	9-14-57
8	3-13-2	2-25-27	3-13-27	4-25-58	9-14-53
9	3-13-59	3-8-8	3-15-31	4-27-5	9-14-48
10	3-14-57	3-20-27	3-17-35	4-28-12	9-14-43
11	3-15-54	4-2-39	3-19-38	4-29-18	9-14-39
12	3-16-52	4-14-42	3-21-40	5-0-24	9-14-34
13	3-17-49	4-26-38	3-23-40	5-1-31	9-14-30
14	3-18-46	5-8-30	3-25-39	5-2-35	9-14-25
15	3-19-44	5-20-20	3-27-36	5-3-42	9-14-21
16	3-20-41	6-2-13	3-29-32	5-4-48	9-14-16
17	3-21-39	6-14-18	4-1-27	5-5-54	9-14-12
18	3-22-36	6-26-25	4-3-19	5-6-58	9-14-8
19	3-23-34	7-8-52	4-5-11	5-8-4	9-14-3
20	3-24-31	7-21-39	4-7-31	5-9-8	9-13-59
21	3-25-29	8-4-49	4-8-49	5-10-13	9-13-55
22	3-26-26	8-18-25	4-10-36	5-11-17	9-13-50
23	3-27-24	9-2-26	4-12-21	5-12-22	9-13-46
24	3-28-22	9-16-49	4-14-5	5-13-26	9-13-42
25	3-29-19	10-1-23	4-15-47	5-14-29	9-13-38
26	4-0-17	10-16-27	4-17-28	5-15-33	9-13-33
27	4-1-15	11-1-25	4-19-7	5-16-36	9-13-29
28	4-2-12	11-16-19	4-20-45	5-17-39	9-13-25
29	4-3-10	0-1-1	4-22-22	5-18-42	9-13-21
30	4-4-8	0-15-26	4-23-57	5-19-44	9-13-17
31	4-5-6	0-29-30	4-25-30	5-20-47	9-13-13

శకం 1884 భాద్రపదమాసమున (1962 ఆగస్టు - సెప్టెంబరు)

అయినాంశలు 28°-19'53"- నిరయనరవా్యాది స్థుల గ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29.4 లకు

రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	శుక్రుడు	శని
రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	4-6-3	1-13-12	2-7-0	4-27-3	10-15-50
2	4-7-1	1-26-34	2-7-33	4-28-50	10-15-23
3	4-7-59	2-9-36	2-8-17	5-0-3	10-15-15
4	4-8-57	2-22-21	2-9-15	5-1-31	10-15-7
5	4-9-55	3-4-51	2-9-34	5-2-57	10-14-59
6	4-10-53	3-17-11	2-10-12	5-4-22	10-14-51
7	4-11-51	3-29-20	2-10-50	5-5-46	10-14-44
8	4-12-49	4-11-22	2-11-28	5-7-8	10-14-35
9	4-13-47	4-23-18	2-12-6	5-8-28	10-14-27
10	4-14-45	5-5-10	2-12-43	5-9-47	10-14-19
11	4-15-43	5-17-1	2-13-21	5-11-4	10-14-13
12	4-16-41	5-28-51	2-13-59	5-12-20	10-14-4
13	4-17-39	6-10-45	2-14-36	5-13-34	10-13-56
14	4-18-37	6-22-45	2-15-13	5-14-45	10-13-48
15	4-19-35	7-4-54	2-15-50	5-15-56	10-13-40
16	4-20-34	7-17-18	2-16-27	5-17-4	10-13-32
17	4-21-32	8-0-0	2-17-4	5-18-9	10-13-24
18	4-22-30	8-13-4	2-17-41	5-19-13	10-13-17
19	4-23-29	8-26-34	2-18-18	5-20-15	10-13-9
20	4-24-27	9-10-32	2-18-54	5-21-13	10-13-2
21	4-25-25	9-24-57	2-19-31	5-22-9	19-12-54
22	4-26-24	10-9-46	2-20-7	5-23-3	10-12-46
23	4-27-22	10-24-53	2-20-48	5-24-40	10-12-39
24	4-28-20	11-10-8	2-21-20	5-25-23	10-12-24
25	4-29-19	11-25-22	2-21-55	5-26-38	10-12-17
26	5-0-17	0-10-22	2-22-31	5-27-9	10-12-10
27	5-1-16	0-25-4	2-23-7	5-28-23	10-12-3
28	5-2-14	1-9-19	2-23-43	5-29-36	10-11-56
29	5-3-13	1-23-6	2-24-18	5-27-57	10-11-49
30	5-4-12	2-6-26	2-24-53	5-28-13	10-11-43
31	5-5-10	2-19-22	2-25-29	6-10-22	10-11-36

శకం 1884 ఆశ్విన్మాసమున (1962 సెప్టెంబరు-అక్టోబరు)

అయినాంశములు 23°-19'-56" నిరయనరవ్యాదిస్పృగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29.4 లకు

శకం 1884 కార్తికమాసమున (1962 అక్టోబరు-నవంబరు)

అయినాంశములు 23°-19'-59" నిరయన రవ్యాది స్పృగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29.4 లకు

రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	కలి
రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
23 5-6-9	3-1-57	2-26-4	5-28-22	10-11-36	6-20-32	9-11-40
24 5-7-8	3-14-17	2-26-39	5-28-27 (5)	10-11-30	6-21-18	9-11-38
25 5-8-7	3-26-25	2-27-18	5-28-42	10-11-24	6-22-3	9-11-36
26 5-9-6	4-8-24	2-27-48	5-28-14	10-11-17	6-22-47	9-11-35
27 5-10-4	4-20-18	2-28-22	5-27-57	10-11-11	6-23-31	9-11-34
28 5-11-3	5-2-9	2-28-57	5-27-33	10-11-5	6-24-13	9-11-32
29 5-12-2	5-14-0	2-29-31	5-27-0	10-11-0	6-24-56	9-11-31
30 5-13-1	5-26-51	3-0-5	5-26-21	10-10-54	6-25-35	9-11-30
1 5-14-0	6-7-45	3-0-39	5-25-35	10-10-49	6-26-15	9-11-29
2 5-14-59	6-19-43	3-1-12	5-24-42	10-10-43	6-26-53	9-11-29
3 5-15-58	7-1-46	3-1-46	5-23-42	10-10-38	6-27-30	9-11-28
4 5-16-57	7-13-18	3-2-19	5-22-38	10-10-33	6-28-6	9-11-27
5 5-17-56	7-26-22	3-2-53	5-21-31	10-10-28	6-28-41	9-11-27
6 5-18-56	8-9-1	3-3-26	5-20-21	10-10-24	6-29-14	9-11-26
7 5-19-55	9-21-59	3-3-58	5-19-11	10-10-19	6-29-46	9-11-26
8 5-20-54	9-5-20	3-4-31	5-18-3	10-10-15	7-0-16	9-11-26
9 5-21-53	9-19-7	3-5-4	5-16-58	10-10-11	7-0-45	9-11-26 (మ)
10 5-22-53	10-3-21	3-5-36	5-15-59	10-10-7	7-1-12	9-11-25
11 5-23-52	10-18-1	3-6-8	5-15-6	10-10-3	7-1-38	9-11-25
12 5-24-51	11-3-4	3-6-40	5-14-23	10-10-0	7-2-2	9-11-25
13 5-25-50	11-18-20	3-7-12	5-13-49	10-9-56	7-2-24	9-11-25
14 5-26-50	0-3-40	3-7-44	5-13-26	10-9-53	7-2-45	9-11-27
15 5-27-49	0-18-51	3-8-15	5-13-13	10-9-50	7-3-8	9-11-27
16 5-28-49	1-3-42	3-8-46	5-13-12 (మ)	10-9-47	7-3-20	9-11-28
17 5-29-48	1-18-9	3-9-17	5-13-21	10-9-45	7-3-35	9-11-28
18 6-0-48	2-2-5	3-9-48	5-13-41	10-9-42	7-3-47	9-11-29
19 6-1-47	2-15-31	3-10-19	5-14-11	10-9-40	7-3-59	9-11-30
20 6-2-47	2-28-30	3-10-49	5-14-50	10-9-38	7-4-6	9-11-31
21 6-3-47	3-11-5	3-11-19	5-15-38	10-9-36	7-4-12	9-11-32
22 6-4-46	3-23-31	3-11-49	5-16-34	10-9-35	7-4-16	9-11-33

రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	కలి
రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
23 6-5-46	4-5-24	3-12-19	5-17-26	10-9-33	7-4-38	9-11-35
24 6-6-46	4-17-19	3-12-48	5-18-44	10-9-32	7-4-17	9-11-36
25 6-7-46	4-29-10	3-13-18	5-19-58	10-9-31	7-4-34	9-11-37
26 6-8-45	5-10-59	3-13-47	5-21-16	10-9-30	7-4-8	9-11-39
27 6-9-45	5-22-51	3-14-16	5-22-38	10-9-29	7-4-0	9-11-41
28 6-10-45	6-4-46	3-14-44	5-24-3	10-9-29	7-3-19	9-11-42
29 6-11-45	6-16-46	3-15-12	5-25-31	10-9-29 (మ)	7-3-37	9-11-41
30 6-12-45	6-28-52	3-15-41	5-27-1	10-9-29	7-3-23	9-11-46
31 6-13-45	7-11-6	3-16-8	5-28-33	10-9-29	7-3-4	9-11-48
1 6-14-45	7-23-27	3-16-36	6-0-7	10-9-30	7-2-45	9-11-51
2 6-15-45	8-5-59	3-17-3	6-1-42	10-9-30	7-2-23	9-11-53
3 6-16-45	8-18-43	3-17-30	6-3-17	10-9-31	7-1-58	9-11-55
4 6-17-45	8-21-42	3-17-57	6-4-54	10-9-33	7-1-32	9-11-58
5 6-18-45	9-14-59	3-18-23	6-6-30	10-9-33	7-1-4	9-12-0
6 6-19-46	9-28-37	3-18-49	6-8-8	10-9-35	7-0-31	9-12-3
7 6-20-46	10-12-37	3-19-15	6-9-45	10-9-36	7-0-3	9-12-6
8 6-21-46	10-27-1	3-19-41	6-11-23	10-9-38	6-23-30	9-12-8
9 6-22-46	11-11-45	3-20-6	6-13-0	10-9-40	6-23-15	9-12-11
10 6-23-46	11-26-45	3-20-31	6-14-38	10-9-43	6-23-20	9-12-14
11 6-24-47	0-11-51	3-20-56	6-16-16	10-9-45	6-27-15	9-12-18
12 6-25-47	0-26-55	3-21-19	6-18-13	10-9-48	6-27-8	9-12-21
13 6-26-47	1-11-44	3-21-43	6-19-30	10-9-51	6-26-32	9-12-24
14 6-27-48	1-26-13	3-22-7	6-21-7	10-9-54	6-25-55	9-12-27
15 6-28-48	2-10-14	3-22-30	6-22-44	10-9-57	6-25-19	9-12-31
16 6-29-49	2-23-46	3-22-53	6-24-22	10-10-0	6-24-43	9-12-34
17 7-0-49	3-6-50	3-23-16	6-25-57	10-10-4	6-24-8	9-12-36
18 7-1-50	3-19-30	3-23-38	6-27-23	10-10-8	6-23-34	9-12-32
19 7-2-50	4-1-50	3-23-59	6-29-9	10-10-12	6-23-1	9-12-36
20 7-3-51	4-13-54	3-24-21	7-0-45	10-10-16	6-22-30	9-12-39
21 7-4-51	4-25-49	3-24-42	7-2-20	10-10-20	6-22-0	9-12-43

శకం 1884 మార్గశిరమాసమున (1962 నవంబరు-డిశంబరు)

అయనాంశము 23°-20'-31" నిరయన రవ్యాదిస్థూటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29.4 లకు

రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
22 7-5-52	5-7-40	3-25-2	7-8-56	10-10-25	6-21-32	9-12-57
23 7-6-52	5-19-30	3-25-22	7-5-31	10-10-29	6-21-7	9-13-2
24 7-7-53	6-1-24	3-25-42	7-7-6	10-10-34	6-20-43	9-13-6
25 7-8-54	6-13-25	3-25-2	7-8-40	10-10-40	6-20-21	9-13-10
26 7-9-55	6-25-32	3-25-20	7-10-15	10-10-45	6-20-1	9-13-15
27 7-10-56	7-7-50	3-25-39	7-11-49	10-10-50	6-19-44	9-13-19
28 7-11-56	7-20-18	3-25-57	7-13-24	10-10-56	6-19-30	9-13-23
29 7-12-57	8-2-56	3-27-14	7-14-58	10-11-2	6-19-17	9-13-28
30 7-13-58	8-15-45	3-27-31	7-16-32	10-11-8	6-19-6	9-13-33
1 7-14-58	8-28-45	3-27-47	7-18-6	10-11-14	6-19-0	9-13-38
2 7-15-59	9-11-57	3-28-3	7-19-40	10-11-20	6-18-56	9-13-42
3 7-17-0	9-25-22	3-28-9	7-21-14	10-11-27	6-18-53(సం)	9-13-47
4 7-18-1	10-9-1	3-28-33	7-22-48	10-11-33	6-18-53	9-13-52
5 7-19-2	10-22-55	3-28-48	7-24-21	10-11-40	6-18-55	4-13-57
6 7-20-3	11-7-5	3-29-2	7-25-55	10-11-47	6-19-0	9-14-2
7 7-21-4	11-21-29	3-29-15	7-27-29	10-11-54	6-19-8	9-14-8
8 7-22-5	0-6-3	3-29-28	7-29-3	10-12-2	6-19-17	9-14-13
9 7-23-5	0-20-48	3-29-40	8-0-37	10-12-9	6-19-29	9-14-18
10 7-24-6	1-5-22	3-29-52	8-2-11	10-12-17	6-19-43	9-14-24
11 7-25-7	1-19-52	4-0-3	8-3-44	10-12-25	6-19-58	9-14-29
12 7-26-8	2-4-7	4-0-18	8-5-18	10-12-33	6-20-17	9-14-34
13 7-27-9	2-18-1	4-0-23	8-6-52	10-12-41	6-20-37	9-14-40
14 7-28-10	3-1-31	4-0-32	8-8-26	10-12-49	6-20-59	9-14-46
15 7-29-12	3-14-37	4-0-41	8-10-0	10-12-57	6-21-22	9-14-51
16 8-0-12	3-27-20	4-0-48	8-11-34	10-13-6	6-21-48	9-14-57
17 8-1-13	4-9-44	4-0-55	8-13-7	10-13-14	6-22-15	9-15-3
18 8-2-14	4-21-53	4-1-2	8-14-41	10-13-23	6-22-44	9-15-9
19 8-3-15	5-3-51	4-1-8	8-16-15	10-13-32	6-23-15	9-15-15
20 8-4-17	5-15-43	4-1-13	8-17-48	10-13-41	6-23-47	9-15-21
21 8-5-18	5-27-35	4-1-17	8-19-21	10-13-50	6-24-21	9-15-27

శకం 1884 పాషమాసమున (1962 డిశంబరు-1963 జనవరి)

అయనాంశములు 23°-20'-8" నిరయన రవ్యాది స్థూటగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29.4 లకు

రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురుడు	శుక్రుడు	శని
రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
22 8-6-19	6-9-30	4-1-31	8-20-53	10-14-0	6-24-56	9-15-33
23 8-7-20	6-21-34	4-1-24	8-22-25	10-14-9	6-25-33	9-15-39
24 8-8-21	7-3-48	4-1-26	8-23-57	10-14-19	6-26-11	9-15-45
25 8-9-22	7-16-16	4-1-27	8-25-28	10-14-29	6-26-50	9-15-51
26 8-10-23	7-28-58	4-1-28	8-26-57	10-14-38	6-27-30	9-15-57
27 8-11-25	8-11-55	4-1-28(సం)	8-28-25	10-14-48	6-28-12	9-16-4
28 8-12-26	8-25-6	4-1-27	8-29-53	10-14-58	6-28-54	9-16-10
29 8-13-27	9-8-31	4-1-26	9-1-19	10-15-9	6-29-38	9-16-16
30 8-14-28	9-22-7	4-1-23	9-2-43	10-15-19	7-0-23	9-16-23
1 8-15-29	10-5-53	4-1-19	9-4-3	10-15-30	7-1-9	9-16-29
2 8-16-30	10-19-48	4-1-15	9-5-21	10-15-40	7-1-55	9-16-36
3 8-17-32	11-3-50	4-1-10	9-6-36	10-15-53	7-2-43	9-16-43
4 8-18-33	11-17-59	4-1-4	9-7-47	10-16-2	7-3-31	9-16-49
5 8-19-34	0-2-11	4-0-57	9-8-53	10-16-13	7-4-21	9-16-56
6 8-20-35	0-16-24	4-0-50	9-9-54	10-16-24	7-5-11	9-17-2
7 8-21-36	1-0-37	4-0-41	9-10-49	10-16-35	7-6-2	9-17-9
8 8-22-37	1-14-46	4-0-32	9-11-57	10-16-46	7-6-54	9-17-16
9 8-23-38	1-28-45	4-0-23	9-12-17	10-16-57	7-7-46	9-17-23
10 8-24-39	2-12-34	4-0-12	9-12-48	10-17-9	7-8-39	9-17-30
11 8-25-41	2-26-7	4-0-0	9-13-9	10-17-20	7-9-33	9-17-36
12 8-26-42	3-9-24	3-29-84	9-13-20(సం)	10-17-32	7-10-28	9-17-43
13 8-27-43	3-22-22	3-29-35	9-13-30	10-17-44	7-11-23	9-17-50
14 8-28-44	4-5-2	3-29-15	9-13-9	10-17-55	7-12-18	9-18-4
15 8-29-45	4-17-26	3-29-7	9-12-45	10-18-7	7-13-15	9-18-11
16 9-0-46	4-29-36	3-28-51	9-12-10	10-18-19	7-14-12	9-18-18
17 9-1-47	5-11-36	3-28-35	9-11-24	10-18-31	7-15-9	9-18-25
18 9-2-49	5-23-30	3-28-18	9-10-27	10-18-44	7-16-7	9-18-32
19 9-3-49	6-5-23	3-28-1	9-9-23	10-18-56	7-17-5	9-18-39
20 9-4-51	6-17-18	3-27-43	9-8-11	10-19-8	7-18-4	9-18-46
21 9-5-52	6-19-22	3-27-24	9-6-56	10-19-21	7-19-4	9-18-53

శకం 1884 మాఘమాసమున (1963 జనవరి - ఫిబ్రవరి)

అయినాంశలు 23'-20'-18" నిరయన రవాదిన్మృత్యుగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29.4

రవి	చంద్రుడు	శుక్రుడు	బుధుడు	గురుడు	శని
రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	9-6-53	7-11-37	8-27-5	10-19-23	7-20-4
2	9-7-54	7-24-9	8-26-45	10-19-46	7-21-5
3	9-8-54	8-6-59	8-26-24	10-19-53	7-22-4
4	9-9-56	8-20-10	8-26-8	10-20-11	7-23-6
5	9-10-57	8-3-40	8-25-42	10-20-24	7-24-7
6	9-11-58	8-17-20	8-25-20	10-20-37	7-25-9
7	9-12-59	8-1-51	8-24-57	10-20-50	7-26-11
8	9-14-0	10-15-51	8-24-34	10-21-8	7-27-13
9	9-15-1	11-0-13	8-24-11	10-21-16	7-28-16
10	9-16-2	11-14-37	8-23-48	10-21-29	7-28-19
11	9-17-3	11-28-57	8-23-24	10-21-42	8-0-23
12	9-18-4	0-13-18	8-23-1	10-21-55	8-1-26
13	9-19-5	0-27-19	8-22-37	10-22-9	8-2-30
14	9-20-6	1-11-15	8-22-13	10-22-22	8-3-35
15	9-21-6	1-24-59	8-21-49	10-22-35	8-4-39
16	9-22-7	2-8-31	8-21-25	10-22-49	8-5-44
17	9-23-8	2-21-51	8-21-1	10-23-2	8-6-49
18	9-24-9	3-4-59	8-20-37	10-23-16	8-7-54
19	9-25-10	3-17-54	8-20-13	10-23-30	8-9-0
20	9-26-10	4-0-86	8-19-50	10-23-43	8-10-5
21	9-27-11	4-18-5	8-19-26	10-23-57	8-11-11
22	9-28-12	4-25-23	8-19-3	10-24-11	8-12-19
23	9-29-12	5-7-31	8-18-41	10-24-25	8-13-24
24	10-0-13	5-19-30	8-18-18	10-24-39	8-14-31
25	10-1-14	6-1-24	8-17-56	10-24-53	8-15-37
26	10-2-14	6-13-16	8-17-35	10-25-6	8-16-44
27	10-3-15	6-25-10	8-17-18	10-25-20	8-17-51
28	10-4-16	7-7-11	8-16-53	10-25-35	8-18-59
29	10-5-16	7-19-24	8-16-33	10-25-49	8-20-6
30	10-6-17	8-1-53	8-16-13	10-26-3	8-21-14

శకం 1884 ఫాల్గుణమాసమున (1963 ఫిబ్రవరి-మార్చి)

అయినాంశలు 23'-20'-17" నిరయన రవాదిన్మృత్యుగ్రహములు

ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైము A-M 5-29.4 లకు

రవి	చంద్రుడు	శుక్రుడు	బుధుడు	గురుడు	శని
రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి	రా-భా-లి
1	10-7-17	8-14-43	8-15-54	9-11-59	10-28-17
2	10-8-18	8-27-57	8-15-36	9-13-14	10-28-31
3	10-9-18	9-11-36	8-15-18	9-14-31	10-28-45
4	10-10-19	9-25-41	8-15-1	9-15-49	10-27-0
5	10-11-19	10-10-7	8-14-45	9-17-8	10-27-14
6	10-12-19	10-24-50	8-14-29	9-18-22	10-27-28
7	10-13-20	11-9-42	8-14-15	9-19-52	10-27-43
8	10-14-20	11-24-35	8-14-0	9-21-15	10-27-57
9	10-15-20	0-9-19	8-13-47	9-22-40	10-28-11
10	10-16-21	0-23-50	8-13-35	9-24-6	10-28-25
11	10-17-21	1-8-2	8-13-23	9-25-34	10-28-40
12	10-18-21	1-21-55	8-13-12	9-27-2	10-28-54
13	10-19-21	2-5-28	8-13-1	9-28-32	10-29-9
14	10-20-21	2-18-43	8-12-52	10-0-3	10-29-23
15	10-21-21	3-1-43	8-12-43	10-1-35	10-29-38
16	10-22-21	3-14-29	8-12-36	10-3-8	10-29-52
17	10-23-21	3-27-4	8-12-29	10-4-12	11-0-7
18	10-24-21	4-9-27	8-12-22	10-6-18	11-0-21
19	10-25-21	4-21-43	8-12-17	10-7-54	11-0-35
20	10-26-21	5-3-51	8-12-12	10-9-12	11-0-50
21	10-27-21	5-15-58	8-12-8	10-11-11	11-1-5
22	10-28-21	5-27-49	8-12-5	10-12-31	11-1-19
23	10-29-21	6-9-43	8-12-3	10-14-32	11-1-34
24	11-0-21	6-21-33	8-12-1	10-16-14	11-1-48
25	11-1-21	7-3-27	8-12-0	10-17-58	11-2-3
26	11-2-20	7-15-25	8-12-0	10-19-44	11-2-17
27	11-3-20	7-27-35	8-12-0	10-21-23	11-2-32
28	11-4-20	8-10-0	8-12-2	10-23-15	11-2-46
29	11-5-19	8-22-45	8-12-4	10-25-4	11-3-1
30	11-6-19	9-5-54	8-12-6	10-27-34	11-3-15
1	11-7-18	9-19-31	8-12-10	10-29-45	11-3-30

గోటియలు తెలియజేయుటకు నిమిషములు తెలియజేయుట

పాదములు

పాదములు

పాదములు	అది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఆది	అమృ	సోమ	విషం	విషం	సోమ	విషం
౨	లాభం	విషం	ఆది	అమృ	ఆది	సూర్యం	అమృ
౩	విషం	ఆది	జ్యం	శుభం	జ్యం	అమృ	జ్యం
౪	అమృ	లాభం	లాభం	ఆది	లాభం	కలహం	ఆది
౫	శుభం	జ్యం	అమృ	సోమ	అమృ	లాభం	శుభం
౬	ధనం	అమృ	ఆది	శుభం	విషం	శుభం	లాభం
౭	అమృ	లాభం	విషం	ధనం	కలహం	ధనం	ధనం
౮	విషం	ధనం	లాభం	అమృ	జ్యం	అమృ	లాభం

పాదములు	అది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	సోమ	సోమ	జ్యం	లాభం	శుభం	అమృ	విషం
౨	అమృ	లాభం	ఆది	సోమ	సోమ	జ్యం	ఆది
౩	జ్యం	ఆది	కలహం	విషం	కలహం	కలహం	విషం
౪	సోమ	సోమ	లాభం	ఆది	లాభం	లాభం	అమృ
౫	కలహం	సోమ	సోమ	శుభం	ఆది	శుభం	కలహం
౬	లాభం	అమృ	లాభం	లాభం	జ్యం	ధనం	సోమ
౭	ఆది	విషం	ఆది	ధనం	లాభం	అమృ	అమృ
౮	సోమ	జ్యం	ధనం	లాభం	ఆది	విషం	లాభం

గ్రహం	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౨	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది
౩	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ
౪	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ	సోమ
౫	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ
౬	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ
౭	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు
౮	శని	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర

ఇది జ్యోతిషమునైన చక్రము. జ్యోతిషముని రవి, చంద్రులు జన్మ నక్షత్రములు వికలభయం దుండిన రోగి జీవించును.

అనందాది యోగములు

గ్రహం	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౨	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది
౩	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ
౪	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ	సోమ
౫	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ
౬	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ
౭	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు
౮	శని	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర

అనందయోగము ౧౫ దినములలో కార్యసిద్ధి కాలదండయో. ౨౭ దినములలో కార్యసిద్ధి అపశేషనం ధూమయో. ౧౫ ది. వరుస పనికొడు. సామ్యువర్తం ధాతీయో. ౧౫ ది. లో కార్యముగును. సీతే కుండలకనబడుచు సామ్యుయో. ౧౫ ది. లో కార్యముగును. సర్వసామ్యుయో ధ్యాంక్షయోగము, కార్యహాని. దుఃఖప్రాప్తి ధ్యజయోగము ౨౭ ది. లో కార్యసిద్ధి జ్యోతిషము శ్రీవత్సయోగము లాభము వజయో. కార్యవాశనం వచ్చిన జంతువులు కరిపించును మువ్వయోగము కలహము గుర్తించును ధ్యజయో. ౨౭ ది. లో లాభము కలుగునవచ్చును మిత్రయో. ౨౭ ది. లో తీరదదర్శనము సన్నితీలాభము మానసయోగము కార్యలాభము పద్మయోగము ౧౫ దినములలో విశ్వరూపదము లంబయోగము కార్యవిలంబము అపశేషనము ఉత్పాతయోగము ద్రవ్యవాశనం అవమానం మృత్యుయోగము హాని సర్వదర్శనము కాలయోగము అవమానము వృద్ధిభాగ్యం దర్శనము సిద్ధయో. ౧౮ ది. లో పని యగును సువాసిని దర్శనము సుభయోగము ౧౮ దినములలో పని యగును అమృతయోగము కార్యసిద్ధి వస్త్రలాభము మునలయోగము దుఃఖము గదాయోగము చెరువు కలుగును మాతంగయోగము ఆశ్వలాభము బ్రాహ్మణదర్శనము రాక్షసయోగము శిష్టి మిత్రకలహము చరయోగము దుర్వాశ్వశ్రవణము సిరయోగము సుభాశుభమిత్రము కలిగివచ్చును వర్షమానయోగము శివాదర్శనము ఉత్తము

గ్రహం	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౨	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది
౩	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ
౪	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ	సోమ
౫	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ
౬	గురు	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ
౭	శుక్ర	శని	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు
౮	శని	ఆది	అమృ	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర

గోవిందద్వాదశి విధి యము (7-వ పేజీ తరువాయి)
 గోవిందద్వాదశి రెండు విధములు. కేవలద్వాదశివాడు వచ్చిన గోవింద ద్వాదశి. ఏకాదశివాడు వచ్చిన గోవిందద్వాదశి యనురెంటిలో దేవజ్ఞ భూచరమున చెప్పబడిన శోకము ద్వాదశివాడు వచ్చిన గోవింద ద్వాదశికి రెండువహనములు చేయవలెనని బోధించుచున్నది. హరిదిన ఏకాదశినుభ గా అని ప్రమాణీకరించినవారే "ఏకాదశివాదైవియోగము కలిసిన గోవింద ద్వాదశికాదు" అనువార్కి ఇవట ఆరమును వివరణ చేయుచున్నాడు. హరిదిన-ఏకాదశినుభవాసదిన-ఏకాదశి. తాత్పర్యం. గోవిందద్వాదశి యోగం. అతిసుభం. అతిశ్రేష్ఠం. అమృతహృద్వాదశిలలో చెప్పిన పాప నాశనితే. ఏకాదశివాడు చెప్పిన పాపనాశనితే. హరిచ్చిన శోకమునకే వారి కర్మము తెలియనివారు ధర్మశాస్త్రనిర్ణయము చేయబడుట పాప సంధాకుగును-ఈ గోవిందద్వాదశి సర్వగంభీరమృతము-శాస్త్రసిద్ధము.

[illegible]

శ్రీశుభకృష్ణామ సంవత్సర పౌష కృత్తిమాసమునందలి నిరయన లగ్నాంత్యకాలము గంటలు - నిమిషములు

[illegible]

(పూర్వపద్యతి) శ్రీ శుభకృష్ణామ నంబర శ్లోక పట్టము: క్రీ. శ. 1962

3	కు.పా. అరగరామ్యుడలవ వ9-49ల11-25కు దిన3-2-25 యాకకాలం
4	వి.సో. అ-రగరామ్యుడలవ వ12-40ల2-17కు దిన3-2-25 రసత్వం గతి పు
5	త.మం. అ-రగరామ్యుడలవ వ3-సావ4-57ల6-37కు దిన3-2-25
6	చ.బు. 30-రగరామ్యుడలవ వ1-50ల8-22కు దిన3-2-25
7	పం.న. 33-రగరామ్యుడలవ వ8-39ల10-22కు దిన3-2-25
8	చ.న. 33-రగరామ్యుడలవ వ9-48ల11-22కు దిన3-2-25
9	చ.శ. 30-రగరామ్యుడలవ వ7-44ల9-30కు దిన3-2-25
10	చ.అ. 30-రగరామ్యుడలవ వ9-22ల11-22కు దిన3-2-25
11	చ.సో. 30-రగరామ్యుడలవ వ1-19ల8-55కు దిన3-2-25
12	చ.మం. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25ల9-10కు దిన3-2-25
13	చ.బు. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25ల9-10కు దిన3-2-25
14	చ.న. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25ల9-10కు దిన3-2-25
15	చ.పం. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25ల9-10కు దిన3-2-25
16	చ.చ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25ల9-10కు దిన3-2-25
17	చ.శ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25ల9-10కు దిన3-2-25
18	చ.అ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25ల9-10కు దిన3-2-25

(పూర్వపద్యతి) శ్రీ శుభకృష్ణామ నంబర శ్లోక పట్టము: క్రీ. శ. 1962

19	చ.పా. 30-రగరామ్యుడలవ వ12-10ల1-45కు దిన3-2-25
20	చ.వి. 30-రగరామ్యుడలవ వ10-9ల11-42కు దిన3-2-25
21	చ.త. 30-రగరామ్యుడలవ వ7-15కు దిన3-2-25
22	చ.చ. 30-రగరామ్యుడలవ వ5-52కు దిన3-2-25
23	చ.పం. 30-రగరామ్యుడలవ వ7-27కు దిన3-2-25
24	చ.చ. 30-రగరామ్యుడలవ వ4-59కు దిన3-2-25
25	చ.సో. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
26	చ.మం. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
27	చ.బు. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
28	చ.న. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
29	చ.పం. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
30	చ.చ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
31	చ.శ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25

(పూర్వపద్యతి) శ్రీ శుభకృష్ణామ నంబర ఆచార శ్లోక పట్టము: క్రీ. శ. 1962

2	కు.పా. 30-రగరామ్యుడలవ వ12-50ల2-30కు దిన3-2-25
3	చ.వి. 30-రగరామ్యుడలవ వ9-28ల11-19కు దిన3-2-25
4	చ.త. 30-రగరామ్యుడలవ వ4-11ల2-15కు దిన3-2-25
5	చ.చ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
6	చ.పం. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
7	చ.చ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
8	చ.శ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
9	చ.అ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
10	చ.సో. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
11	చ.మం. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
12	చ.బు. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
13	చ.న. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
14	చ.పం. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
15	చ.చ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25

(పూర్వపద్యతి) శ్రీ శుభకృష్ణామ నంబర ఆచార శ్లోక పట్టము: క్రీ. శ. 1962

17	చ.పా. 30-రగరామ్యుడలవ వ12-50ల2-30కు దిన3-2-25
18	చ.వి. 30-రగరామ్యుడలవ వ9-28ల11-19కు దిన3-2-25
19	చ.త. 30-రగరామ్యుడలవ వ4-11ల2-15కు దిన3-2-25
20	చ.చ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
21	చ.పం. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
22	చ.చ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
23	చ.శ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
24	చ.అ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
25	చ.సో. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
26	చ.మం. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
27	చ.బు. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
28	చ.న. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
29	చ.పం. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
30	చ.చ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25
31	చ.శ. 30-రగరామ్యుడలవ వ3-25కు దిన3-2-25

సం. అ	తే. పే	ఇం. నె	గ్రా. పే	సం. పా.
5-55	6-20	9	31	శు
5-55	6-19	10	1	శు. బు
5-55	6-19	11	2	ర
5-55	6-19	12	3	పా. శు
5-55	6-17	13	4	బు
5-56	6-16	14	5	
5-56	6-16	15	6	ర. బు
5-56	6-15	16	7	శు
5-56	6-14	17	8	స
5-56	6-13	18	9	ర. బు
5-56	6-12	19	10	పా. రా
5-56	6-12	20	11	
5-57	6-11	21	12	బు
5-57	6-10	22	13	ర. బు
5-57	6-9	23	14	శు
5-57	6-8	24	15	పా
5-57	6-8	25	16	పా. ర

శుభకర్మము నంబు భాద్రపదమాసానానా శుకా గౌరవర కలివస్వరా: గంబె 3 కీస్తుక: 1962 (పూర్వ ద్వారా: శుభకర్మము)

5.57	6. 7	26	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
5.57	6. 6	27	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
5.57	6. 5	28	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
5.57	6. 4	29	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
5.57	6. 4	30	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
5.58	6. 3	31	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
5.58	6. 2	32	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
5.58	6. 1	33	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35
5.58	6. 0	34	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
5.58	5.59	35	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37
5.58	5.59	36	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38
5.58	5.59	37	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39

శక 1884 శ్రీశుభకృష్ణామ సంవత్సర భాద్రపదమాసమునందు నిరయన లగ్నాంతకాలములు గంటలు-నిమిషములు

పక్షాభియంతరి లగ్నం										రత్రియంతరి లగ్నం									
శక శేది	శం	కర్క	కుం	మృ	మే	మీ	మృ	మే	మీ	శక శేది	శం	కర్క	కుం	మృ	మే	మీ	మృ	మే	మీ
31	7-3	9-8	11-17	1-30	8-37	7-7	5-29	4-18	2-41	8-44	10-29	12-29	2-41	4-18	8-44	10-29	12-29	2-41	4-18
1	6-59	9-4	11-18	1-26	8-38	7-4	5-25	4-49	2-37	8-40	10-25	12-25	2-37	4-49	8-40	10-25	12-25	2-37	4-49
2	6-55	9-0	11-9	1-22	8-29	7-0	5-21	4-45	2-34	8-36	10-21	12-22	2-34	4-45	8-36	10-21	12-22	2-34	4-45
3	6-51	8-56	11-5	1-18	8-25	6-56	5-17	4-41	2-30	8-32	10-17	12-18	2-30	4-41	8-32	10-17	12-18	2-30	4-41
4	6-47	8-52	11-1	1-14	8-21	6-52	5-13	4-37	2-26	8-28	10-13	12-14	2-26	4-37	8-28	10-13	12-14	2-26	4-37
5	6-43	8-48	10-57	1-10	8-17	6-48	5-9	4-33	2-22	8-24	10-9	12-10	2-22	4-33	8-24	10-9	12-10	2-22	4-33
6	6-40	8-44	10-53	1-6	8-13	6-44	5-5	4-29	2-18	8-20	10-5	12-6	2-18	4-29	8-20	10-5	12-6	2-18	4-29
7	6-36	8-40	10-49	1-2	8-9	6-40	5-1	4-25	2-14	8-16	10-1	12-2	2-14	4-25	8-16	10-1	12-2	2-14	4-25
8	6-32	8-36	10-45	12-18	8-5	6-36	4-57	4-21	2-10	8-12	9-19	11-18	2-10	4-21	8-12	9-19	11-18	2-10	4-21
9	6-28	8-32	10-41	12-15	8-1	6-32	4-53	4-17	2-6	8-8	9-15	11-14	2-6	4-17	8-8	9-15	11-14	2-6	4-17
10	6-24	8-28	10-37	12-11	2-57	6-28	4-49	4-13	2-2	8-5	9-49	11-50	2-2	4-13	8-5	9-49	11-50	2-2	4-13
11	6-20	8-24	10-33	12-47	2-53	6-24	4-45	4-10	1-18	8-1	9-45	11-46	1-18	4-10	8-1	9-45	11-46	1-18	4-10
12	6-16	8-20	10-29	12-43	2-49	6-20	4-41	4-6	1-14	7-57	9-42	11-42	1-14	4-6	7-57	9-42	11-42	1-14	4-6
13	6-12	8-16	10-25	12-39	2-46	6-16	4-37	4-2	1-10	7-53	9-38	11-38	1-10	4-2	7-53	9-38	11-38	1-10	4-2
14	6-8	8-12	10-22	12-35	2-42	6-12	4-33	4-58	1-46	7-49	9-34	11-34	1-46	4-58	7-49	9-34	11-34	1-46	4-58

[illegible]

జూలై 1884 ప్రశ్నభక్తన్నామ సంవత్సరార్థమున ముద్రాపత్రములను గురించి -- విమర్శములు

[illegible]

క్ర.సం.	ప్రశ్న	జవాబు
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24

